RECUEIL DE TEXTES RELATIFS

à

L'HISTOIRE DES SELDJOUCIDES

PAR

M. TH. HOUTSMA.

VOL. III.

Histoire des Seldjoucides d'Asie Mineure

D'APRÈS

Ibn-Bībī.

LIBRAIRIE ET IMPRIMERIE
ci-devant
E. J. BRILL
LEIDE. — 1902.

RECUEIL DE TEXTES RELATIFS

à

L'HISTOIRE DES SELDJOUCIDES.

RECUEIL DE TEXTES RELATIFS

à

L'HISTOIRE DES SELDJOUCIDES

PAR

M. TH. HOUTSMA.

VOL. III.

LEIDE, E. J. BRILL.
1902.

HISTOIRE DES SELDJOUCIDES D'ASIE MINEURE

D'APRÈS

IBN-BĪBĪ

TEXTE TURC

PUBLIÉ D'APRÈS LES MSS. DE LEIDE ET DE PARIS

PAR

M. TH. HOUTSMA.

LEIDE, E. J. BRILL.
1902.

PRÉFACE.

La chronique turque dont je publie ici la première partie n'a jamais existé séparément; elle est réellement la troisième partie d'un ouvrage plus étendu dont nous ignorons le véritable titre, mais que nous nous sommes accoutumés à désigner d'après le contenu par le titre de Seldjouknāmeh. C'est une grande compilation, rédigée par un littérateur turc anonyme sous le règne du Sultan Morād II (1421—1451), comme prouvent les doxologies qu'on lit à la fin de plusieurs chapitres. V. la présente édition pp. 87, 372 et 382. Le livre entier occupait deux gros volumes, dont malheureusement nous ne possédons que le premier, bien que le deuxième ait sans doute existé, car il en existe un abrégé complet dont il sera question dans la suite. Mais mes recherches pour en trouver une copie ont été infructueuses de sorte que mon édition dût forcément rester incomplète.

Le Seldjouknāmeh turc se compose donc, comme j'ai déjà dit, de trois parties bien distinctes qui toutes les trois ont été traduites du persan. La première partie contient en guise d'introduction l'histoire légendaire des anciens tribus turcs, descendants d'Oghouz d'après le *djāmi al-tawārikh* de Rachīd al-dīn. La seconde partie raconte l'histoire des

Seldjoucides de l'Irāk d'après le livre, intitulé راحة الصدور وآية السرور composé par Mohammed ibn Ali al-Rāwandī [1]). La troisième partie, la seule dont nous ayons à nous occuper ici et la plus étendue de toutes, contient la traduction turque des mémoires d'ibn-Bībī qu'on va lire en abrégé dans le 4ième volume de mon Recueil. Ces mémoires ont pour but d'illustrer l'histoire des Seldjoucides d'Asie Mineure pendant le 13ième siècle de notre ère; pour les autres détails le lecteur est prié de bien vouloir consulter la Préface du 4ième volume [2]). Je me bornerai donc ici à faire connaître les manuscrits qui ont servi de base à cette édition.

Depuis le commencement du livre jusqu'à la page 326, l. 5 mon édition reproduit le texte du ms. de Leide, Warner 419, sur lequel on peut comparer le Catalogue t. III, p. 24, Nr. 942 [3]). Ce ms. contient les deux premières parties

1) Cp. sur ce livre: Schefer dans les *Nouveaux Mélanges Orientaux* Paris 1886, p. 1—47 et Browne dans le *Journal of the Royal Asiatic Society* 1902, p. 567—610 et 849—887.

2) Le célèbre bibliographe turc Hadji khalifa n'a jamais vu un exemplaire de notre ouvrage, car ce qu'il en dit sous le titre de تواريخ آل سلجوق est tout-à-fait confus et inexact. Selon lui un certain Ahmed ibn Mohammed al-Boursawi, mort en l'an 977 de l'Hégire aurait écrit en persan l'histoire des Seldjoucides d'al-Roum dans un style élevé à l'instar du livre d'ibn-Arabchāh, intitulé عجائب المقدور, et cette composition aurait été traduite en turc par un certain Mohammed ibn Mağd al-dīn. Cette notice erronée se condamne par son invraisemblance même: un professeur turc qui se propose d'écrire l'histoire des Seldjoucides d'al-Roum dans la seconde moitié du 10ième siècle en persan, voilà déjà quelque chose de bien curieux, mais ce qui est encore plus curieux, c'est que le nom du traducteur nous rappelle à ne pas s'y tromper celui du père d'ibn-Bībī (Mağd al-dīn Mohammed). Évidemment le bibliogrnphe turc a trouvé quelque part cette notice fautive qu'il reproduit sans avoir vu le livre en question et ce livre est bien celui d'ibn-Bībī, bien que je ne puisse expliquer, d'où vient le nom d'Ahmed ibn Mohammed al-Boursawī.

3) C'est par erreur que le contenu du ms. entier est ici attribué à al-Rawandī, erreur que je n'avais pas encore reconnue moi-même dans un mémoire, inséré dans les *Actes du 6ième congrès intern. des Orientalistes* II, 1, p. 371 et qui s'explique facilement après ce que j'ai dit plus haut sur les

complètes et le commencement de la troisième (feuillet 99[b] jusqu'à la fin). Le ms. ne porte point de date, mais il ne me paraît pas ancien; c'est probablement une copie d'un ms. de Constantinople, faite sur la demande de Warner lui-même. En ce cas il daterait de la seconde moitié du XVIIième siècle de notre ère, mais il est possible qu'il soit un peu plus ancien. L'écriture est bonne et faite avec soin, mais le texte n'est pas meilleur que celui des autres mss. que j'ai pu consulter, et si j'ai suivi de préférence les leçons de ce ms., c'était parce qu'il existe dans les diverses copies une assez grande divergence d'orthographe et, comme il n'y a point de règles d'orthographe pour l'ancien idiome Osmanli, j'étais obligé de suivre l'un ou l'autre de mes mss.

Le reste du texte imprimé (p. 326--408) a été emprunté au ms. turc 62 de la Bibliothèque Nationale à Paris qui contient quelques chapitres de plus que celui de Leide. C'est un volume de 150 feuillets numérotés, à 21 règles par page, mentionné dans l'ancien Catalogue I, p. 310. Le commencement du livre manque, de sorte que l'histoire des Seldjoucides d'Asie Mineure commence déjà au feuillet 7[b]. On y trouve la note suivante de la main d'Armand: „Selgiukname ou l'histoire des Selgiucides livre en turc, ms. de 150 feuillets qui ne sont pas cotés mais qui ont la Reclame, l'écriture est médiocre et le reliure qui est en basane rouge est passable. C'est l'histoire des Selgiucides qui est une dynastie qui a regné dans la Natolie depuis 480 de l'Hégire jusqu'en 700 qu'elle finit en la personne

---

différentes parties du Seldjouknāmeh. Il faut savoir que le rédacteur turc passe de l'histoire des Seldjoucides de l'Irāk à celle d'Asie Mineure sans prévenir le lecteur qu'il va traduire un livre entièrement différent de ce qui précède.

de Kaicobad, fils de Feramorg, fils de Caicaous le 14ième qui aye regné qui fut exterminé lui et toute sa race par Gazankhan empereur des Mogols, il ne parait ny le nom de l'autheur de cet ouvrage ny à qui il a été dédié parce que tout le commencement manque aussi bien que quelques feuillets de la fin. Armand". Le ms. n'est pas daté, mais peut-être un peu plus ancien que celui de Leide; il présente le même texte, mais l'orthographe diffère en quelques points, notamment dans l'usage plus fréquent des semi-voyelles. Il va sans dire que j'ai collationné le texte pour la partie du texte, publiée d'après le ms. de Leide, mais je n'ai noté en bas des pages que les variantes proprement dites, sans tenir compte des légères différences d'orthographe. Je désigne ces deux mss. dans les notes par les caractères L et P.

Puis j'ai encore collationné le texte d'un autre ms. qui avait été gracieusement mis à ma disposition par feu M. Schefer. Ce ms. qui faisait autrefois partie de la Bibliothèque de ce savant se trouve à présent dans la Bibliothèque Nationale et y est coté: Supplément turc 1185. Cp. le Catalogue de M. Blochet p. 202. C'est une copie moderne de l'an 1281 (1864), faite d'après un ms. de Constantinople à ce qu'il paraît, qui ne va pas plus loin qu'à la page 139 de la présente édition. L'orthographe est différente de celle des deux autres mss., mais le texte est le même.

En dehors de ces mss. j'ai encore collationné le texte persan du ms. de Gotha Nr. 31 qui ne contient à vrai dire pas le texte original d'ibn-Bībī, mais un texte qui s'en rapproche assez pour être consulté avec fruit. Le lecteur trouvera de plus amples renseignements sur ce ms. dans la Préface du IVième volume de ce Recueil. Mais je n'ai pu consulter pour les 328 premières pages de mon

édition ni l'Abrégé persan, publié dans le IVième volume, ni l'Abrégé turc dont je dirai encore quelques mots, parce que je n'ai pu voir ces mss. qu'après la publication de la première partie qui a déjà eu lieu en 1891. Je prie donc le lecteur de bien vouloir consulter la liste malheureusement trop longue des corrections et additions, ajoutée à ce volume.

L'abrégé turc dont je parlais tout à l'heure est un livre excessivement rare dont je ne connais qu'une seule copie défectueuse. Cette copie qui appartenait autrefois également à M. Schefer se trouve encore dans la Biblothèque Nationale et y est cotée: Suppl. turc 1182. Cp. le Catalogue de M. Blochet p. 201. Elle comptait autrefois d'après la pagination originale orientale 150 feuillets, hors ceux qui sont perdus à la fin du volume, mais de ces 150 feuillets manquent à présent les feuillets 31—70 et 101—140. Le dernier feuillet contient le commencement de l'histoire de Ghiyāth al-dīn Kaihhosrau III (Cp. ce Recueil t. IV, p. 303 et suiv.), ce qui prouve que le deuxième volume du Seldjouknāmeh a réellement existé, bien qu'il soit à présent perdu fortuitement. Il en résulte encore autre chose, notamment que le rédacteur turc du Seldjouknāmeh s'est permis d'ajouter à l'exposé d'ibn-Bībī quelques détails sur les ancêtres des sultans ottomans, sur leur arrivée en Asie Mineure et sur la colonie turque dans la Dobrudja, détails dont il n'y a rien dans le texte d'ibn-Bībī. Parmi les sources citées se trouve p. e. le tarīkh-i-Guzideh. Malgré cela l'auteur anonyme de cet Abrégé atteste que l'auteur de l'ouvrage original est réellement ibn-Bībī dans un passage qui se trouve au feuillet 70b où le père de celui-ci est désigné de cette manière: ومولف اصل كتاب باباسى سيد مجد الدين محمد جعفرى. Cp. la Préface du IVième volume de ce Recueil.

L'abrégé turc est très bien fait dans un style simple et clair et il m'aurait pu fournir mainte excellente leçon, si la copie eût été meilleure. Malheureusement elle est, en dehors des grandes lacunes que présente le texte, moderne et mauvaise, non-seulement en tant que le copiste a défiguré les bonnes leçons de l'archétype, mais parce qu'il a en outre embrouillé le récit en copiant d'après un ms. dont les feuillets se trouvaient en désordre sans s'en apercevoir, ce qui n'a pas échappé à l'attention d'un savant turc qui, dans une note à la marge du feuillet 58^b^, tâche à corriger cette bévue d'après trois autres mss. qu'il a collationnés. Cependant, telle qu'elle est, elle m'a fourni quelques bonnes leçons dans le texte de l'Abrégé persan et je lui ai emprunté une pièce officielle que j'ai communiquée dans la note aux pages 178 et suiv. du IVième vol. de ce Recueil.

Cet abrégé turc a ensuite donné naissance au petit livre bien connu, publié par M. Lagus en 1854 sous le titre de „*Seid Locmani ex libro turcico qui Oghuzname inscribitur excerpta*", car malgré le titre d'Oghuzname nous avons affaire à un abrégé d'un abrégé du Seldjouknāmeh.

Ayant rendu compte des mss. qui ont servi de base à mon édition il me faut invoquer l'indulgence du lecteur pour excuser les fautes que j'ai commises. Publier une traduction sans connaître l'original est toujours une entreprise épineuse, à plus forte raison, s'il s'agit d'un texte difficile, écrit dans un ancien idiome peu connu. Ce sont surtout les fragments de poésie, épars dans le texte qui offrent des difficultés et on ne parviendra pas à une interprétation sûre sans connaître auparavant le texte original persan que l'auteur a imité. J'ose pourtant espérer que mon édition, tout imparfaite qu'elle soit, trouvera un bon

accueil auprès des Turcologues qui y pourront étudier l'ancien idiome Osmanli, je veux dire le dialect élégant, qu'il faut bien distinguer du dialect populaire plus intéressant sans doute, mais difficile à trouver dans la littérature.

En terminant cette courte préface je prie Messieurs les Directeurs des Bibliothèques de Paris, de Leide et de Gotha de bien vouloir agréer mes remerciments les plus sincères de ce qu'ils ont bien voulu mettre à ma disposition les manuscrits dont j'avais besoin pour cette édition.

Utrecht Sept. 1902. M. Th. Houtsma.

CORRECTIONS.

P. 4, l. 9 منتجا l. منتكا.

5, l. 2 النذرة l. الندرة.

8, l. 2 خسر au lieu de خضر (?).

18, l. 2 براذز l. براذر.

25, l. 6 ومفوق l. ومفوّف.

29, l. 8 عز l. معز.

40, l. 10 واعضا l. واغضا.

46, l. 4 وجابكك l. وجابكى.

52, l. 3 Après قلمشقدى il y a une lacune non indiquée. Cp. *Recueil* IV, 19, l. 14 suiv.

58, l. 2 قالشردر l. قالسردر.

59, l. 15 أوما. Ce mot qui manque dans les dictionnaires se trouve encore p. 147, 17.

61, l. 6 suiv. Cp. Schefer, *Siasset Namèh Supplément* p. 97 et 98.

66, l. 19 انفاق l. اتّفاق.

P. 69, l. 12 اوشندی P. اوندی (même sens).

75, l. 4 سقم l. سقیم.

77, l. 1 ولیّ l. ولی. Cp. *Recueil* IV, 29 suiv.

78, l. 2 پر در باد l. نرد زیاد *Recueil* IV, 31.

81, l. 6 واطفالمز et suiv. Cp. *Recueil* IV, 33.

83, l. 9 کللر l. کلّلر.

ibid, l. 18 سوزازنلرنه l. سوز ارنلرنه.

96, l. 7 آیبه Cp. *Recueil* IV, 39 Note *a*.

100, l. 6 بودم l. بو دم en deux mots.

101, l. 6 مرید l. مزید.

106, l. 21 وامیر l. امیر.

109, l. 7 وبشاخص l. بشاخص.

127, l. 17 حکایت l. نکایت.

137, l. 12 موفق l. مفوّق.

142, l. 5 بیگی بازار Cp. *Recueil* IV, 60 Note *d*.

143, l. 10 کوسی دره Cp. *Recueil* IV, 61 Note *b*.

148, l. 3 قتل l. قتیل.

ibid., l. 8 مدبور Restituer مندبور.

» l. 15 ماحربدن l. مهربدن.

156, l. 18 روحوی Cp. *Recueil* IV, 69.

160, l. 5 اتمکسوز Cp. *Recueil* IV, 71.

163, l. 9 et 18 طاهر l. ظاهر. Même correction 172,10. 176,15.

173, l. 20 ویریدنلدی l. ویریبلدی.

P. 182, l. 18 ماليدن l. وماليدن.

183, l. 12 توبت l. نوبت.

185, l. 15 سيوسنده l. شيوسنده.

188, l. 3 وامير l. امير. Même correction 189, 3.

190, l. 15 اڭله l. اكله.

193, l. 11 وقتندن l. وقيندن.

195, l. 3 Il faut biffer ويردى ou lire سلام ويردى.

ibid., l. 20 جهانڭك l. جهاننڭك. Même correction 197, 21.

200, l. 11 وجرايد l. وخرايد.

203, l. 12 سكر l. سكّه.

205, l. 6 چبنى l. چپنى.

212, l. 13 ارتباع l. ارتياع.

216, l. 19 خوردم l. خردم et biffer بر au commencement de la ligne. Cp. *Recueil* IV, 93.

218, l. 5 يايچيلق l. ياپچيلق.

222, l. 11 امواد l. مواد.

ibid., l. 16 جوز l. حوز.

228, l. 14 كدرلوم l. كدهلوم.

231, l. 8 بيننده G porte در قلب.

239, l. 19 يراد. Leçon fautive que je ne sais comment corriger.

244, l. 17 Biffer le signe ء.

246, l. 2 واجفادمز l. واحفادمز.

249, l. 12 چكاوڭله l. چكاوكله.

P. 250, l. 22 ار کره l. ارکره en un mot.

252, l. 18 خرّم l. حزم.

ibid., l. 21 نمایذ l. نمای در.

255, l. 18 بلده l. یلده.

256, l. 5 که زیرا ولاینده l. یَنْده اولا کزیر.

ibid., l. 6 بیلده l. بیلده.

262, l. 20 Biffer le signe ۶.

264, l. 18 حشمنه l. حسمنه.

280, l. 18 خبیر l. چنبر.

284, l. 19 جلال l. جلاد.

299, l. 1 اکثر l. اکش.

302, l. 2 Biffer چون (= P).

ibid., l. 9 واهوسنی l. واهواسنی

» l. 11 دشمدن l. دشمیه?

304, l. 17 تاجری l. تاحرّی.

319, l. 1 ازو نیاز l. از ونیاز.

ibid., l. 3 نام P. بام.

323, l. 14 بکی l. یکی.

325, l. 7 P. porte: ایچندندی هم آه خواب کوزی.

339, l. 11 ومعاقدت l. ومعاقرت.

بو نوعیلده اولور جهاندار بس
کشی قنده کوردی بونک مثلی کس

سلطان حضرتی علائیه‌ده قشلاقده یدی رهبرلر آنلری صرب طاغلر ودربندلره اوغرتدلر که عقاب اول مخاوفدن کچمکی دوشنده کورمیه وبیل بدرقه‌سز آنده اسه بلمیا هر نوعیله که اکا امکاندی صحرایه چقردلر [a]

---

a) Fin du ms. Paris. Turc. 62.

وقتده كه سلطان جلال الدين اخلاطى محاصرت قلمشدى ايرشدى والسلام ✿

ذكر ورود رسولان سلطان جلال الدين كرّت ثانى بخدمت
سلطان علاء الدين انار الله برهانه

سلطان جلال الدين صلاح الدين نامه‌سنوڭ جوابنده طشتدار ملك جمال الدين فرّخى *a* كه آتاسى مرحوم سلطان محمّدك خواصندندى وجمال الدين صاوجى ونجم الدين ابو بكر جامىٔ رحمهم الله هدايای لايقه برله روم رسالتنده خوارزم بكلرندن ايكى اولو بكله نامزد بيوردى وسلطانوڭ تعظيم منزلت وتوقير مكانتنده آنلره وصايای بليغ تقديم قلدى سلطان حكمى موجبنجه برق رخشان كبى يوله كروب رومه متوجّه اولدلر

چون ايرشدلر تا حد ومرز روم
دخى كورمهشلردى انوڭ مثل بوم
كه نه اوغرى نه ظلم نه جنك وشور
نه كشتن نه بردن نه كندن نه زور
شهوڭ عدل بيداريبيله قمو
اويبيمشلريدى تمام اولو بو
ددیلر شهنشاهچون آفرين
كه بوڭا يراشر زمانُ زمين
ايكى آيلق يولن وداخى دور
دعايانوڭ اشى اوله بى فتور

---

a) an-Nasawî ed. Houdas p. ۱۹۸ : قرج.

قلمش تمهید عذر کفایتدر وایکنجی اولکه حقّ عزّ وجلّ کرامت افتتاح ومزیّتی اول حضرته بیورمشدر وبو لطایف عواطف ارادتی اول جانبه اولمشدر مقدور خلافنجه اکه اقدام اتسه اولمزدی شمدی چونکه ایجازت مباسطت بیوردی گمانا که شمدنکرو مراسلات ومکاتبات متواتر اولا وصدر کبیر عالم مجیر الدولة والدین افتخار جهان مولانا ظاهر ادام الله تمکینه ایرشدی وآنوك مطالعه‌سندن الطاف عمیم تباشیر خلوص عقیدت ظاهر اولدی وبر قاچ کون بونده اقامت اتدی کوکللری ذکر معالی پادشاهانه برله ربوده[a] قلدی وجانلر استظهاری اول مکارم خسروانه برله زیاده اولدی وآنوك جوابیچون امیر سپهسالار صلاح الدین خدمتنه مستسعد اولدی توقّع مستحکمدر که چون اول حضرت بزرکوار خدمتنه واروب شرف دستبوس بولا هر نکه دیه وکوستره اول جمله اوزرنه تعویل بیوره‌لر وهر نکه دیرسه بیزم سوزمز بلالر ودلدارلق قاعده‌سنی که قودیلر تواتر مخاطبات وتعاقب اشارات برله متأکّد قلالر تا بو مخلص داخی جادّهٔ خدمت اوزره مستمرّ اولا واتّحاد طریقین ورزش قلا، چون قاضی مجیر الدین رحمه سیواسه ایرشدی بر مهلك مرض شریف ذاتنه عارض اولدی واول رنج ایچنده سرای سپنجه وداع قلوب یوزین نقاب ترابیله پنهان قلدی حق تعالی رحمتنه قاوشدی صلاح الدین تحف وهدایای که سلطان علا الدین سلطان جلال الدین ایچون رحمهما الله کوندرمشدی کندویله آلوب اخلاط خطّه‌سنه عزم اتدی وشول

---

a) P دیوه.

وطینت لطیف مجلس عالی سلطان معظّم پادشاه اعظم شهریار بنی آدم اسکندر دوم صاحب قران عالم جلال الدنیا والدین علاء الاسلام والمسلمین محیی العدل فی العالمین مظهر الحقّ بالبراهین ملك الملوك والسلاطین ادام الله تضاعف جلاله ولقاه فی الدارین [نهایة اماله وصرف عین الکمال عن کماله بمحمد وآله] تعبیه وتقریر کرده‌است وبحمد الله براهین لطیف عمیم وکرم جسیم هر چه صادقتر در جلوهٔ تحقیق آورده لَیْسَ مِنَ ٱللَّهِ بِمُسْتَنْكَرٍ أَنْ يَجْمَعَ ٱلْعَالَمَ فِي وَاحِدٍ دیلکی بو موجب اوزره یدیکه افتتاح استعطاف که سرمایهٔ جهانداری وپیش پایهٔ کامرانی در اول حضرتدن اوله تا بکلّی اقسام دلداری وتودّد وانواع تلطّف وتعطّف اول جناب کریمه مسلّم ومقرّر اوله بناءً بو قاعده اوزرنه بو تخلص برله افتتاح مکاتبت بیوردی چون خطاب بزرگوار که مایهٔ مباهات وافتخاریدی ایرشدی وشوق واشتیاق که جوارحده کامن وسینه‌ده متمکّن ایدی مضطرم اولدی وآتش التیاع زبانه‌سی ثریّایه ایرشدی یعلم الله اول وقتدن برو که استماع اولندی که رایات منصور کفّار ملاعین انتقامنه تشفّیٔ قلوب اهل دینه متواتر اولمشدر شمد که سایر علوّ همّت ودرود امداد کامرانی برله عزایم مجلس عالیٔ سلطان معظّم متظاهر اولمشدر هر لحظه تمنّای مباسطت خدمتده زیاده وارمش وهر ساعت حرکت یونندن کستاخیٔ مکاتبت زیاده اولمشدر اما خدمتدن پوشیده دکلدر که بو مخلصه درت طرفه جهاد ومجاهدتدر وهم بو معنیٔ شویله‌که اوّل جناب خطاب شریفده بیورمشدر وقراینده *a* جنسیّت تقدیم

a) P فوانیده.

وسلام حیننده چون بارگاه آسمان‌پناه خدمتنه ایرشدی فرط اکرام وغلبهٔ اعظامدن قیام قلوب دستبوس اشرف بیرینه واروب سلام اتدی سلطان استقبال ایدوب معانقه بیوردی چون رسالات وکلامنی انجامه ایرشدردی وسلطنت بارگاهندن وثاقنه مراجعت قلدی سلطان بیوردی نعمت فراوان ونزل بی پایان آت وقتر وقول وملبوسات وایکی بیک فلوری اجرت حمّام واوتاغده وظایفدن زیاده هر کون معیّن راتب ارسال قلدلر وسیران کونلرنده سلطانله همعنان اولوردی وسلطان دخی کیفیّت احوال مقاسات ومغولک استیلا وواقعاتندن وسلطان جلال الدین آنلروکله مقابل اولوب بر قاچ یرده صینوب ومنهزم اولدوغندن صورب استفسار قلوردی قاضی مجیر الدین بر مدّت سلطان خدمتنده اقامت قلدی والطاف استعطاف برله اجنبیّت ومباینت حجابنی آرادن رفع اتدی وشویله قرار اولندیکه سلطان جلال الدینوک حرمی مخدّراتندن بر شهزادهٔ که شیراز پادشاهی اتابك ابو بکر بن سعد همشیره‌سندندی ملك غیاث الدین کیخسروه نامزد قلدلر وقرابات ومصاهرت قواعدی استحکامی برله آنلاروک مظاهرتی ترقّی بولدی، چون مفارقت ومهاجرت وقتی اولدی خزانهٔ عامره‌دن اون بیک سلطانی التون واتوز بیک آقچه واون نفر قبچاق وروسی قول وخلایق واون اکدیش آت وبش اشکون قتر ویکرم اعلی واوسط وادنی خلعت قاضی مجیر الدین وثاقنه کوندردی ومعزّز ومحترم وداع بیوردی وبو نامهٔ طغرایی اسدابادی رحمه انشاسیدر انوک مکتوبی جوابی کتابه کلدی ونامه بودر از آنجا که ایزد تبارك وتعالی انتظام جواهر مفاخر واجتماع غرایب مناقب در ذات شریف

واهل اسلام قلوبی تشفّیسنه قرار طوتمشدر ومحقّق در که اول جناب بزوم مملکتومز حالی طراوتنه ونوّاب ورعیّتموزنگ استنامت واستقامتنه غایت مبتهج وشادمان اولورلر هر سعادتکه اول جنابه داخی یوز کوستره بز کندومزی آنده سهیم وقسیم بیلورز بو حالده صدر معظّم عالم ومجتهد قوام الملك مجیر الملّة والحقّ والدین شرف الاسلام والمسلمین علّامة الزمان بافعة الدوران افتخار خوارزم وخراسان ملك النوّاب قضی القضاة فی الممالك ابو الملوك والسلاطین مولانا ظاهری ادام الله تمهیده وحرّس تاییده که واسطهٔ عقد اکابر وخلاصهٔ زمرهٔ مفاخر در واعیان حضرتونگ قدماسندن ومعظّمات مهمّاتنده مشار الیه ومتّفق علیه اولمشدر اول حضرت طرفنه توجّه قلمشدر وبو مشافهات اکّه مفوّض اولنمشدر که بیکانلک یکانلغه مبدّل ومغایرت زنکین سلب کوکل آیینهسین مصیقل قلا شویله که بعد الیوم ایلچیلر وبازرکانلر ویولچیلر اکی جانبدن تردّد قلالر کرکدر که اول جناب آنونگ سوزنی سمع رضا برله اصغا بیوره وجمله پیغام وخبرنی بیزوم ایلچیموز برله وعرض ملتمسات ورفع مقترحات[a] برله بیزوم مصادقاتموزنگ کمیّت وکیفیّتنی خلوص نیّت وصفای طویّتدن ظهوره دتوره والحمد لله ربّ العالمین برله تمام ایدوب سلطانه ارسال قلدی وقیصریّه محروسهسنده سلطان درکاهنه ایرشدی، سلطان مقدم شریفنونگ اعزازنده شویلکه ارباب کرم شیمندن ظاهر اولا وکرم بابندن لایق اولا واولو الامر پادشاهلرونگ عادتی موجبنجه مقتضی اولا تمام مبالغه بیوردی ودعوت کوننده

---

a) P متفرّحات.

می داشته است بعد الیوم در رفع حجاب مغایرت وبیکانکی وفتح باب مودّت ویکانکی می باید کوشید واز جانبین تمسّک إِنْ ظَفِرْتَ بِوُدِّ حُرٍّ فَإِنَّ ٱلْحُرَّ فِی ٱلدُّنْیا قلیلٌ چه بحمد الله ومنّه مشارکت a در مشایعت سنّة جهاد ومحاربت ثابتست ومساهمت در توافق دین وملّت حاصل وأَوْلَی النّاس بِوُدِّكَ وَخُلَّتِكَ مَنْ وَافَقَ فِی دِینِكَ وَمِلَّتِكَ مغرب پادشاهلرندن اول جنابدر که واسطهٔ سدّ ثغور وقمع اهل کفر وفجوردر ومشرق دیارنده بو جانبدر که شمشیر آبدار آتش‌بار برله مشرق اطرافی کفّارنی مخذول ومقهور قلور پس بونجه قراین جنسیّت برله اتّحاد ومودّت یولنی اکر مفتوح اتمیاوز وجذب منافع [ودفع] مضارده متشارك ومتشابك اولمیاوز فَأَیُّ ٱلنَّاسِ نَجْعَلُهُ صَدِیقًا وَأَیُّ ٱلْأَرْضِ نَسْلُكُهُ ٱرْتِیَادًا بو مفاوضه مراغه شهرندن عمّرها الله که شمدیکحالده مراکز رایاتمز در حُفَّتْ بِٱلْمَیامِنِ وَٱلنَّصْرِ وَٱلظَّفْرِ جمادی الاخراینوك اواخرنده تحریر اولنور وبحمد الله ومنّه واول جنابك یمن همّتی وتایید دولتی برله احوال دولت واعمال مملکت موجب صد هزار حمد وسپاس در واسباب کامرانی وآلات جهانبانی اجتماع کلّیّت وانبوهیٔ جماعت ومطاوعت اکابر ملوك واولو خانلر وضبط ملك موروث ومکتسب مجموع حاصلدر وامداد شکر واصل ومتواصل وبو ممالکدن رایات همایونمز غیبت اتدوکی وقتن هند دیارندن بر اوزون مملکت فتح اولوب نوّاب وکتّابمز ضبطنه کلدی واول طرفدن فراغت حاصل اولدی شمدکی حالده همّت وعزیمتمز اعداء دین انتقامنه

a) P بمشارکت.

وخزاین موفور واخلاق مشکوره برله موصوفدر آنوکله اتّحاد ومصاحبت ومصادقت یولین مفتوح قلاوز رسوخ a مبانئ مودّت واحکام قواعد محبّتچون طریق قربت وقرابت مسلوك ایده پس قاضی القضاة امام معظّم وصدر اعظم مجیر الدین ظاهر بن عمر الخوارزمی که فحول ائمّهٔ خوارزمدن واکابر واماجد عالمدندی وعلم کلام وفقهده مشار الیه وغیری فنونده متّفق علیه وانواع نظرده بی نظیردی اول مهمّ واهمّ اتمامی ایچون بر نامهیله که نسخهسی بودر ومولانا شهاب الدین الکوسوی b انشاسیدر غیر شهاب الدین الزندری c رحمهما الله تعالی امداد سلام واوراد تحیّت ووظایف ثنا ورواتب مدحتی که نسیم صفای عقیدت وبقاء طویّت بمشام دل رساند وقواعد وداد ومبانی اتّحادرا راسخ کرداند هر لحظه سوی مجلس سامی سلطان معظّم جمشید عهد ذو القرنین وقت علاء الدنیا والدین قطب الاسلام والمسلمین فلك المعالی شمس الاعالی d ظلّ الله فی العالمین افتخار آل سلجوق ملك الملوك والسلاطین برهان امیر المومنین دام سامیا وحمی الملك حامیا توجّه می یابد آرزومندی باحراز سعادت اجتماع ونزاع بادراك کرامت التقا که بر مواتات دولت ومساعدت روزکار باقیست نه بدان حدّست که هرچند قلم سر تیز ودونده است بواسطهٔ تحریر تقریر آن تواند کرد اَلْخَطُّ ما یُغْنی بِما لا یَنْفُذُ اکر پیش ازین تغیّر روزکار وتقلّب ادوار راه مکاتبت ومراسلترا که در هنکام مهاجرت ومفارقت سلوت دوستان بدان تواند بود مسدود

a) P سوخ. b) P الکرسوی. c) P الریذدی.
d) P المعالی.

اقبال ورفعتدی متوجّه اولدلر وخلعت فرخندهٔ خسرو باستحقاق مطالعه‌سی برله عمر جوانی وسلوت کامرانی دادین وررلردی وشاهه دعا وثنا وظیفه‌سین مؤدّی قلورلردی ۞

ذکر ورود قاضی القضاة فی الممالک مجیر الله والدین ظاهر بن عمر الخوارزمی از خدمت سلطان جلال الدین بخدمت سلطان علاء الدین رحمهم الله تعالی

چون سلطان شهید وسعید جلال الدین بن سلطان علاء الدین محمّد بن تکش انار الله برهانه هند حدودنده مغول چریسندن منهزم اولدی کندو جاننه تاتار چریسنوڭ تیغ آتش‌باری قورقوسندن سند صوینده مفرّ طلب قلدی وچون اول غمرهٔ بلا وورطهٔ هلاکدن نجات بولدی وفا ملك که اول حالتده اول نواحینوڭ فتیانی اوباشندندی وسخاوت وشجاعت برله کندوزنی اول طرفوڭ اعیانندن قلدی وخدمات پسندیده برله که تقدیم قلدی وانواع مساعئ مشکوره برله که حقوق ثابت قلدی وفا ملکوڭ لقبن بولدی واول دیاروڭ حکمی اڭا مفوّض اولدی وسلطان متفرّق چریلر برله که اول صنغونده متمزّق اولوب آخر سلطان جلال الدینه ملحق اولمشلردی یارئی باری برله انتعاش روزکار حاصل اولدی هر دیارده داد وکیر واورغوت وچاپغوت اتدوکدن صکره مراغه شهرنه ایرشدی ووزرا واکابر وارکان دولتی ومدبّرلری برله مشورت اتدی وکندونك تقدیم مصالح وتیسیر مطالبنده بر رای قلدی آنلاروڭ باب معظّمی صلاح حال وحصول آمالده اول اولدیکه سلطان علاء الدین کیقبادله که ملك ممالك روم وسلجوقیلردن اولو پادشاه وعدل وداد آیسی وملك معمور

اوندی اندنصکره عنان جهانکیرنی علائیه طرفنه پیچان بیوردی خرّم وشادان قشلاقه متوجّه اولدی

قمو راه پر باغدی وچمن
هوا اتدی a) مشکبو یاسمن
فروغ سچردی ایله پر بیخ وتاب
که کورمزدی یر یوزنی آفتاب
چمنی اتدی لاله پشت پلنک
زمین اطلس اولمشیدی هفت رنک
دیبدوک که خضرایله جوی آب
روانیدی تر عنبر اوزره کلاب
قمو شاخ پر نغمهٔ فاخته
که دوتلری سوخته ساخته
خوشا نرکس تازه وآس تر
خوشا ژاله افتاده بر لاله بر
خوشا در مه دی فروزان بهار
خوشا بادهٔ لعل دریا کنار

سلطان نیسان ایّامی اولنجه شادمانلق وعشرت وآواز رود وجام ومطالعهٔ خطّ خوب رویان سیم اندام ایله صفایه مشغولیدی چون وعاء عیش واناء بطر طربدن ممتلی اولدی دار الملك قونیه‌یه عزیمت اتدی وبر مدتدن صکره قیصریّه‌یه واردی بکلر وسرورلر وحمات ثغور درکاه شاهه که قبله‌کاه خلایق آفاقدر وسجده‌جای

a) P اندی.

خزانیدی پر رنك بوی نكار
كه هیچ اولمشدی انجلایین بهار
طلوبیبیدی نارنج اغاجلاری بر
كه پیروزه شاخ اوزره مانندی زر
بتبدی *a* ارغوان مثل روشن چراغ
دبیدوك كه كلرنك اولمشدی باغ
روانیدی جودن صولر مثل زنك
كه سیماب بر جوی پیروزه رنك
جهاندار كه كوی وكاه شكار
قلوب خوش سردی دمی روزكار
هر آرادن ایدوب سفینه شتاب
اولوردی ره الچیلره روی آب
هر اقلیمدن تحفهٔ نامدار
قلیچ كیب وجامهٔ زرنكار
كوزیده فرنكی سلاح نبرد
كه كوهردن ایدی ثمین پیش مرد
نچه خواستهلر *b* زرله نقرهدن
كه اكا چق بها ویردی *c* بیلن ثمن
قلورلردی تسلیم شاه دیار
قمو قوللغینه اولب خواستار

سلطان بو نوعله بر آی مدّتی اول موضعده عشرت وسروره مشغول

---

a) Sic? *b*) P خستلر. *c*) P دیردی.

برله بو فتوحچون کلمشلردی آز مدّت آنده اقامت اتدی وچون آنلره عطایای جزیل برله سراج جمیل ارزانی بیوردی وکوندردی کندوزی دار الفتح قیصریّه‌یه عزم اتدی وچریلری وطنلرینه کتمکه دستور بیوردی مجموع عواید فواید برله محظوظ اولب وطنلو وطنلرینه کتدیلر

پس اتدی قبادیّه‌یه عزم شاه
یاننجه نچه مردم نیک خواه
دوزلمشدی بر شهر خرّم وطن
که کورمزدی دوشنده ماه پرن
اینر طاغدن صوی مثل کلاب
کوارنده مانند شیر وشراب
روانیدی صو تا دری بارکاه
پس اندا اتدی فیض هر جایکاه
یوجلمش قوی جوسق نامدار
کرینور دکیز یوزی بر کوهسار
کتورمش یمش باغ مینو سرشت
قمو خوب یق آنده بر نام زشت
بوئ‌ب خاك جان‌پرور دلفروز
شه اتدی انده ارام بر نیچه روز
پس اول آره‌دن خسروی کامران
طتوب راه انطالیه اولدی روان
هوا مشک‌پاش وچمن لعل‌پوش
هم اولمش زمین مثل پرّ سروش

مبارز الدين اتابك ارتقش كه سلطنت دولتى بكلربكلوكى اولولرندندى وهميشه اولو اشلر ومهمّات وسدّ ثغور متعيّن اولمشدى بيوردى تا سلطان غياث الدين كيخسروڭ پادشاهلغى اسبابى كارراستنسنه مشغول اوله پس خزانهيه واردى ملك الزعما نجم الدين ابو القاسم الطوسى رحمهما الله برله بر اسباب مهيّا ومرتّب قلدلر كه اكر بهمن وشاپوره عالم خاكييه نشور قلمق حاصل اولايدى خجلتدن غيرت پرمغين اصيريدى ودركاهڭ منظورلرى وباركاهوڭ مشهورلرندن هر كمى كه سمت خرد وحليهٔ كفايت وديانت برله منعوت وموصوفدى رايت مباركى خدمتنده تسريح بيوردى، چون مصالحوڭ ادواتى معد ومهذّب *a* ومرتّب اولدى مباركى وطالع فرخنده وساعت مسعود برله جنود نا معدود وجيوش نا محصور برله اول حدوده متوجّه اولدى چون آنده ايرشدلر وملك تخت كامرانى وشهريارى ازره متمكّن اولب عدل ومرحمت بساطنى دوشيوب عدوان وطغيان طومارنى *b* دوردى واكابر واعيانى نوازشه محظوظ *c* ايدوب سياست برله معدلت حلاوتنى اول ديار وامصاروڭ *d* ساكنلرى مذاقنه ايرشدردى، چون رعيّتپرورلك وحسن خفارت ورافت خبرى وضيع وشريف اوزرنه ملكدن سلطنت خدمتنه ايرشردى مواد استظهار مبارك وجودنه متضاعف اولب اسباب شادمانيسى تزايد بولردى چون سلطان غياث الدين ارزنجانه واروب متمكّن اولدى ودار الخلافه بغداد وآذربيجان ومصر وشام ايلچيلرينه جواب وروب كوندرمك جهتيچون كه تحف وهدايا

---

a) P ومذهب.　*b*) P طوماردنى.　*c*) P محضوض.
d) P ومصاروك.

ارسال ببوردی، چون ملك مظفّر الدین مناشیر وعهدنامهٔ مطالعه قلدی آنوڭله مستبشر ومستظهر اوٖلب وقلعهٔ کندو اسباب واثقشه واتباع واشیاعندن وذخیره ویراق وغیرندن خالی قلدی وتعلّقات وحرم واوغلی وقزیله سلطان خدمتنه واردی وشرف دستبوس وحصول دیداردن صکره نوازش واکرام بولدی وخوش دل وفراغت خاطر برله قیرشهرنه عزیمت اتدی وعمرینوڭ آخرینه دکین فارغ البال ومرفّه الحال روزکار کچوردی تا حدّی که سلطان غیاث الدین کیخسرو آنوڭ عیاللرندن بر کریمه‌نوڭ نکاحنه رغبت اتدی اول ابا ایدوب ببوردی‌که سلطان غیاث الدین کندو روزکارنی تیتّك وفجورله که رنود شیوه‌سیدر مشغول اتمشدر بیزم خانمانموزڭ کویاکولکنه لایق دکلدر ددی سلطنت حضرتندن عزّت سببیله که واردی اکا اول بابده عتاب اتمدلر بلکه عذرلر دیلدلر وآنوڭ کریمه معصومه‌سی سلطنت حضرتنوڭ حرم همایوننه انتقال اتدی وآنوڭ وفاتندن صکره داخی آنوڭ اوغوللری روم پادشاهلرینوڭ نظرنده نظر تبجیل وتعظیم برله مرموق وملحوظ ایدیلر وزمان انتهاسنه دکین تقدیم اسباب جوانی وشادمانی برله زندکانی قلوب ایو آدله روزکار کچوردیلر وخلایقوڭ مطلوب ومامولری آنلروڭ کرم واحسانندن میسّر ومحصّل اولوردی ۞

ذکر ارسال سلطان علاء الدین ملك غیاث الدین‌را بپادشاهیٔ
مملکت ارزنجان در اهتمام امیر مبارز الدین ارتقش
بك اتابك رحمة الله علیه

چون سلطان ارزنجان وکغونیه شهری وقلعه‌لری فتحندن فراغت بولدی عنان جهانکیری سیواس خطّه‌سنه میلان بیوردی امیر

كیاجك طون ودوشناجك دوشك
ایچاجك صوبیله بیاجك یمك

امّا مخالفتنوڭ وخامتندن اندیشه اتدی واتابك خدمتنه تضرّع ولابه برله قاصد كوندردی وبنده وچاكرلكنی سلطنت حضرت خدمتنه واسطه اولب عرض اتسونلر وحصول مصالح ومقاصدموزیچون شفیع اولسونلر اكر شهریار عالم عاطفت ومرحمت یوزندن بیزه نظر بیوررسا وقلعه‌مز عوض ایچون بر ملك ارزانی قلورسه وبر تیمار كه آنوڭله بو قولڭ متعلّق واتباع واشیاعنوڭ وجه معیشتلرینه مهیّا اولا دریغ بیورمیالر ناچار اختیار واضطرارله قلعه سلطان قوللرینه تسلیم اولنه وباقی عمر جهانكیر چترنوڭ سایه‌سنده صرف اولنه دیو اتابك بو بابده سلطنت حضرت خدمتنه قصّاد روانه قلدی قاصد اون كونلك یولی ایكی كون ایكی كیجه‌ده قطع اتدی ودركاه خدمتنه ایرشدی وحالی محلّ انهایه یتوردی سلطان بو بشارت اوزرنه اهتزاز *a* واستبشار كوستردی واول اندیشه والتماس برله ملك مظفّر الدینوڭ كفایت وكمال درایت وحذاقتنه استدلال قلدی وكغونیه وتوابعی عوضیچون زمانتو ونهركالی *b* كه شام حدودنده در ودقیانوس شهری واصحاب الكهف عم مقامی ومنشأ در اڭا ملكلكه ویردی وقیرشهرنی معاف ومسلّم تیمار بیوردی وبو جمله اوزرنه منشور وعهدنامه یازدلر ونفیس خلعتلر وآغیر تشریفلرله ملك واوچ اوغللریله كه ملك فخر الدین سلیمان وملك عزّ الدین سیاوش وملك ناصر الدین بهرامشاه رحمهم الله بونلروڭ‌ایچون قاصدلر

---

a) P اهتزام.   *b*) P وبهركالی. J'ai changé selon la rédaction persane qui a encore زمان (= قلعة الزمنة) au lieu de زمانتو.

انوڭ ولايتنه كرميا وچريلر سلطنت باركاﻫﻰ حكمى برله نهب وغارتدن عودت قلدلر وملك ركن الدينوڭ هراس واحتراسى اول واسطيله سكون بولدى ۞

ذكر فتح قلعهٔ كغونيّه واستنزال ملك مظفّر الدين محمّد از آن جايگاه

سلطان علاء الدين اكرم الله مآبه بيورديكه مبارز الدين ارتقش اتابك بى كران لشكر برله كوغونيا قلعه‌سى محاصرتنه روانه اولا وهر نوعله كه ممكن اولا قلعهٔ يا صلح يا جنك برله اله كتوره وسلطنت حضرتى حكمى برله چريلر وآلت واسباب حرب وقتال برله روانه اولدى، اولكون عظيم محاربت واولو صواش اتدلر وچوقلق خلق ايچرودن وطشره‌دن قتل اولدى اگرچه سلطان چريسنده بلورمدى ولكن قلعه‌ده عزيزلرى فراقندن فرياد وفغان اتدلر ملك غرقودن اگرچه بى قياس وشمار ذخاير ودرياى امواج كبى سرينچلر تلو صو وهر درلو دانه‌دن فرق او تلو حاضر وطقوز او بال وباغ وبادام وطوز وطاغلر كبى يغلمش اودونى واردى

قمو نسنه‌دن كه اكه دينيلـه نـام
اول آراده واريدى جـمـلـه تـمـام
ايـو تـازى آتـلار وسـاز نـبـرد
كه وصف ايده‌مزدى دليله آنى مرد
كه كر اوله يـوز بيل يولردن هـزار
آنوڭ بيكى بر قـلـعـه اوزره سـوار
بولينـردى آنـده قـمـو برك وسـاز
كـه طشرايـه قلمزدى كمسه نـيـاز

آنوڭ ممالکی حدودنه ایرشدوکندن خبردار اولدی وایشتدی که بر قاچ ولایتی سلطنت دیوانی تصرّفنه کتورلر پس قدم تواضع وتذلّل برله ایلرو کلدی وتحف وهدایا وچوقلق نزل چری بکلری خدمتلرنه روانه قلدی وکندو بکلرندن بر معتبر بکی کنج روان برله هر نوعدن آلتون وجواهر وفاخر قماشلر وقبچاقی وخطایی وکشمیری قول وخلایق وکورکلو آتلر وقترلر وانواع بخورات عود ومشك وعنبر برله شهریار خدمتنه کوندردی وپیغام. اتدی که بن یکباره بندهٔ بیچارهیم اکر ارزنجان جانی صواب یولندن ومصلحت جادّهسندن آزدی وشیطان قولی برله سلطان مطاوعتندن تمرّد قلدی بن بندهیم تا زندهیم امید در که بو بندهٔ کمینه حقّنده وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَى آیتین [a] سلطنت حضرتندن اوقیلر وآز وچوق صوچم داخی واریسه تجاوز بیورالر وداودشاه کناهیله بو بندهیه مواخذت وعتاب بیورمیالر وشمدی تازه المدن آلنان ولایتی ینه بیورهلر یلده مال واحمال خزانهٔ عامرهیه ارسال اولنه وپیکار وقتنده استدعا موجبنجه چری کوندروله وکندو نفسومله هم هر وقت سلطنت حضرتنوڭ عتبهٔ شریفهسنه ملازمت قلوب طریق عبودیّت مسلوك اولنه دیو چون الچی سلطنت خدمتنه ایرشدی ومشافهات ورسالاتنی ابلاغ قلدی وتحف وهدایا که کتورمشدی محلّ عرضه. یتوردی سلطان کمال مکرمت ومرحمت وعنایتنی آنوڭ حقّنده شامل قلدی والتماسی موجبنجه ارزن الروم مملکتنی اکا مقرّر قلدی وحکم بیوردیکه بعد الیوم چری

---

a) Kor. 6,164.

چون ایره اره نکبت روزکار

نه ایشکم طوته اولمیه اصل کار

چون ارزنجان ممالکی سلطانه مسلّم ومصطفی اولدی ملك غیاث الدین کیخسروه ویروب امیر مبارز الدین ارتقش بکی اتـا اتابك ویردی وفراوان خزانه وچری آنلاره ملازم قلدی واول سببله که ملك کامل وعادل اوغلانلری قبلندن خاطر اشرفی صحیفه‌سنه غبار اوتورمشدی ودایم همّت ونهمتنی شام وصلاح الدین وعادل اوغلنلری قصدنه مصروف قلمشدی چون ارزنجانی ملك غیاث الدینه ویردی وولایت عهدنی ملك عزّ الدین برله که ملك عادل نبیره‌سییدی تازه قلدی وشام ولایتنی ملك رکن الدین که ملکهٔ عادلدندی نامزد قلدی، ونظام الدین احمد طغرائی که بوندن اوکدین آنوك اذکاری فضایلی ایراد اولندی اول زمانده بو ایکی بیتی بر سبیل حسب حال سلطان خدمتنده انشا قلدی

چون رسم سکندری معیّن کردی

آیین شهنشهی مفتّن کردی

خورشیدرا سنجق شاهی دادی

صبحی زبرای شام روشن کردی

وچون سلطان ارزنجان مهمّتن وآنوك قلعه‌لر وتوابع ونواحیسی احتیاطن تمام اتدی چریبه بیوردیکه ارزن الروم وکیغونیه طرفنه واره‌لر فامّا اصلاً وراسًا رعایایه تعرّض ایرشدرمیالر ومزاحم اولمیالر تا مشاهده ومطالعه اولنه که ملك رکن الدین جهانشاه وملك مظفّر الدین محمّد بزومله نه طریق رعایت ایدرلر ونه سیرتله حرکت قلورلر دیو چون ملك رکن الدین سلطانوك چریلری

یرامز همنشین وهمصاحبتلر ومفسد وجاهللر لا یعقل جلیسلر شوملغندن آنوڭ بیکی قدیم مملکتی الدن چقردی وخذلان وحرمان طپراغنده اوتردی، وبنه سوز باشنه کله‌لوم ایرته‌سی نظم

سحرگاه چون طاق نیلی چمن
جهان اوستنه صچدی برگ سمن
چون اتدی عیان صبح روشن درفش
کشد *a* کمی زرد وکمی بنفش
بولب فرصت نصرتُ دستگاه
روان کردی شهره سراسر سپاه
پس آندن جهاندار پر فرّ وکام
کیروب شهره افلاکه ایردی نام
ملك ملکنوڭ قدرتی بلمدی
آنوکچون کزیده عمل قلمدی
کشبیه که یخشیلق اتمایه کار
یمانلیغ قاچن قلیسر شمار
اکر بختی سرکشته اولمایه‌دی
آنوڭ بیکی بد فکر قلمایه‌دی
قوشانیدی شهی خذمتیچون کمر
که اخلاصله اولمیوبن کم ار
ولیکن بو کردنده چرخی کهن
دکل بر قرار قزر بیخ وبن

---

a) Sic?

مسدود بولدی چاره آنی کوردیکه سلطان خذمتنه واره وطلب غفران قله ناکاه خبر وردلر که سلطانوڭ موکب همایونی عساکر بی کران برله ارزنجان حدودنه مداخلت قلدی مضطرّ وبیچاره اولب اسباب هدیّه ترتیب اتمدین خواص وبکلرندن بر قاچ نفر ایله سلطانه استقباله متوجّه اولدی یولده اولو بکلره مصادف اولدی، چون بکلر آنی ایراقدن کوردلر یورتب ایلرو کلدلر وملکله معانقه ایدوب کورشدلر واستمالت ایدوب کوڭلین خوش اتدلر مجموع بکلروڭ اتّفاق واستصوابی برله صاحب ضیاء الدین مصاحبتنده ملکی سلطان خذمتنه کوندردلر چون ایرشدی سلطان اول نسنه‌دنکی روایت ایدوب ملکی اکه منسوب قلمشلردی هیچ نوعله آکوب یوزینه کترمدی بلکه استمالت تمام ویروب قونیانوڭ آق شهرنی وآبکرمی اکا اقطاع وتیمار ویردی وخاصّکی قوللر وجاندارلر وقدیم سپاعیلر مرافقتنده آق شهره کوندردی، وملك علاء الدین داودشاه انواع فضایل برله تحلّی وتزیّن بولمشدی وفنون علوم حاصل اتمشیدی علی الخصوص علم نجوم وآنوڭ احکامندن تمام بهره‌سی واریدی وطبّ ومنطق واجزاء حکمتی طبیعی والهی وریاضتدن استحضار اتمشدی ولطیف ومصنوع وآبدار شعر دخی ایدردی وجمله ابیاتدن که کندو وصف حالندن ایتدی وسلطان خذمتنه کوندردی که اشبو در بیت

شاها دل دشمنان زتو با دردست
رخسارهٔ دشمن از نهیبت زردست
انصاف که با وجود صد غصّه مرا
در ملك تو آب گرم ونان سردست

شکار واستماع آوای اوتار برله روزکار سوردی وآندن قیصریه‌یه عزم اتدی، وبز کلدوك ملك اشرف حکایتنه ملك اشرف رحمه اول چنکیّه عورتك نیرنك وافسونی برله الدندی وحاجب علی ملك علاء الدینه مدد ایچون کوندردی وکلدی بر مدّت ارزنجانده اقامت اتدی آندنصکره خایب وآیب اولدی واندوك الو بکلری صلاح الدین وشرف الدین وغیری انّه عتاب ایدوب ایتدلر که صواب شویله کوریننر که ملکوك اوغوللرنی سلطان خدمتنه ایلداوز واتدوکموز صوچك عذرین دلیاوز بعضنی انکار وجحود برله مردود قلاوز واموال فراوان برله سلطانوك مقرّبلری خاطرلرن اله کتوره‌وز تا استعطاف صوبی برله خلوتده انتهاز فرصتده وحشت غبارنی شاهنشاهوك ضمیر منیری حواشیسندن زایل قلالر وسلطنت حضرتنوك عنایتنی ملك حقّنده اوّلکی قراره کتوره‌لر ملك آنلروك راینی بکندی واوغلانلرنی آنلروکله سلطان خدمتنه کوندردی، چون بکلر ملکوك اوغوللریله سلطان خدمتنه ایرشدلر وآنوك احوالنی اوّلدن منتهایه [a] سلطان سمعنه ایرشدرمشلردی سلطان بیوردیکه سلطنت دولتنوك بکلری هر بری کندو چریسله برابر ارزنجان وکماخ حدودنده ورالر شویله که اوغورلین واروب جمع اولالر ناکاه اول حوالیده عساکر منصوردن بر تمام جمعیّت حاصل اولمش اولا وقلعلروك یوللرنی محافظت ایده‌لر که ناداه ملك علاء الدین کندوزنی قلعه‌یه صالب ایش اوزتمیا امر اعلی موجبنجه هر قلعنوك قاپوسنده سلطان چریسندن بر غلبه چری مجتمع اولدی، چون ملك جملهٔ جهاتدن خایب اولدی وقلعه‌لر یولنی

a) P منهیلر.

بیزمله اکر عهد وپیمان اولا
ورم اڭه که امروکه فرمان اولا

که آنوڭ عوضی ممالك محروسده که ملك اشرفڭ دیوانی تصرّفنده در بر موضع بندهیه نصیب ومعیّن قلالر تا فراغت وامن سلامت برله محصولاتنی وجه معیشمزه صرف ایدوب بقیّه عمری که واردر اول اراضئ مقدّسده کاچورم وبندنصڭره اولادم وانسابم متصرّف اولالر، وبو معنیده بر نامه داخی هدایا وتحف بی شمار برله سلطان غازی جلال الدین خوارزمشاهه روان قلدی که عجم ولایتنوڭ پادشاه ایدی وبر نامه داخی علاء الدین نو مسلمانه کوندردی که اکر سلطانه قصد ایدهلر که کماخ قلعهسنی جمله ادوات وذخایر ویراق برله انلره ویره وارزنجانده قدیم ابا واجدادی دولت خانهسنی آنلره دعوت خانه قلا، چون بو معانی سلطان سمعنه ایرشدی کُلْدی وبیوردیکه بو بیچارهنڭ کار وروزکاری آزمش ودماغی فساده وارمش ودولت واروئی سرنکون اولمش مجموع ارمن زمین وروم اقلیملرنده کمسنوڭ حقّی وملکی یوقدر دوکلی غازیلروڭ حقدر کموڭ نهسین ورر ددی

بیت

چون ایلارو ورمادی زرّیله ایش کرك کسترم اڭه زوربله دیش
اڭا کوسترم کوهر وتیغدن که قانیله دڭیز اوله میغدن

چون عروس غیبوڭ مشّاطلری آستین وجیب نوبهاری مشك کل برله طولدردلر وغیم غالیهسای وابر لولوبار اولدی وجویبار ومرغزاردن عنبرسارا ونفخهٔ نافهٔ تاتار تنوسی کلمکه آغاز اتدی سلطان ساحلدن قباد آباد خطّهسنه عزم اتدی واول عمارتلر که آنده یاپوب یوجلتمشلردی وتمام اتمشلردی بکندی وبر آی مدّتی آنده کوی

وزر نکار قماشلر وخوش رفتار آتلر وقترلر وآوجی طوغانلر برله ملك اشرفه کوندردی وپیامنوڭ خلاصه‌سی بویدی که ذکر اولنور نظم

که وار بر یرم طوبطلو مثل تار[a]
قمو باغ بستان کل جویبار
کموڭ وار بر قلعه مثل کماخ
که ایرشمشدر اوجه ایچی طولو کاخ
ایررمش یوجالکده کیوانه سر
دمور طاغ طورر فرازی کمر
بهشت اولمش اطراف آراسته
ایرشمش جوانان نو خاسته
ایچنده نچه مردم نامدار
سراسر یپلمش اولا ده هزار
روان چشمهٔ آب وحمّام هم
ایچی طولو بر نسنه یقْ آنده کم
جدا بر یری وار ایچنده تمام
که بولرلر اسباهلر انده کام
بیکڭ ارتق سوار اوله جنکی قمو
اول آراده قلیچ کبی تند خو
دخی بر نچه قلعهٔ سرفراز
که سلطانلر اڭا قیلورلر نیاز
که هر بیری سر قلمش افراخته
یراق تمامیله پرداخته

a) P وتار.

بكنوب ايچنده بر قاچ كون عيش وعشرت قلدقدنصكره عنان مباركنى هميشكى عادت مالوفه اوزرنه انطاليه وعلائيه طرفنه معطوف قلدى

بيت

ينه تازه قلدى طرب سازنى   ينه ايشتدى جان‌بخش آوازنى
هم اوّلكى ينك اوزره كوى شكار   همان بزم شاهانهٔ لاله زار

ذكر اسباب اطماع سلطان بر انتزاع ارزنجان از قبضهٔ تملّك
ملك علاء الدين داودشاه بن بهرامشاه رحمهم الله تعالى

چون ارزنجان ملكى سلطان خدمتندن كندو ممالكنه عودت قلدى يكتللك غرورى آنى اكّه باعث ومحرّض قلديكه ملك ركن الدين جهانشاهه كه ارزن الروم پادشاهييدى وسلطانوڭ عمّوسى اوغلى بر نامه كوندردى كه اكرچه بو نوبتده سلطنت باركاهى خدمتندن زور زبان خوش فراوان بولدق ولكن چون بيزوم خانمانموزى بكلرى واولولرى سلطنت دركاهنوڭ ملازملرى آراسنده منتظم اولدلر وبيزدن نفور قلوب شكسته خاطر اولمشلردر بنوم اسرارمى آندن كيزليسرلر دكلدر ويا خبث مكيده وغدر وحيلتدن نسنه اكسوك قويسر دكلدر ويقيندر كه چون بنى مملكتندن چقره اكرچه سن عمّوزادهسى سن سكّا هم ابقا ومحابا ايديسر دكلدر امدى بن خفيّهده وسرّله خزاينمى لشكر جمعنه متفرّق اتسم كركدر وبو قشين همّتم اكّا مصروف وموقوفدر اكر سكّا دخى باشوڭ وملكوڭ كركسه بو قضيّهده بنوميله بله همداستان اول ديو وبر نامه دخى شام ملكى ملك اشرفه يازوب بر مطربه چنكيسى واربدى كه كوزللك ولطايف ونغمات والحان وخوش آواز ونكتهپردازلقده زهرهٔ خجيل قلوردى آنى وچقلق هدايا وارمغانلر

هم اولمشدی بر چشمه بحره روان
که پیر آنی کورسه اولیدی جوان
صوق یخاجلین *a* می کبی مشکبوی
لبی روی غلمان کبی تازه روی

سعد الدین کوپکه که اول زمانده معماردی بیوردیکه آنده بر عمارت که خرّملقده ارم باغنی خجیل قلا ونزهت ورفعتده سدّ سکندره طعن ایده بنا قلا سلطان کندو ضمیر منیری وفقنجه اول عمارتوک صورتنی نسخه وکارنامه قلدی وهر موضعده بر سرای که زهره آنده نواخت ساز قلمق آرزو قلا وکیوان آنوک بامنده پاسبانلق عناسن قلا رسم بیوردی، سعد الدین کوپك زیبا منظره‌لر وحوضلر وچارطاقلر ومقوّس ومقرنس چفت وایوانلر که دیوارلرینوک فرح الموالی *b* مشبّك وملوّندی وباد شمال ماه وسال آنوک میناآسا عرصه‌سی ساحتنده دایم اسردی   بیت

سرالردی عالی که تابنده مهر
آنی کورسه قیلیدی ترك سپهر
قمو جای جوییدی مثلی زلال
که وصفنده بدی خرد دیلی لال
اوکندیدی بر باغ مثل بهشت
که آنوک کبی کورممشدی سرشت

بر خوش خرّم مقام ودلآرا منزل روضهً ارم کبی بهشت‌آسا آز مدّتده امر نافذ موجبنجه اتمامنه ایرشدردی وسلطان غایت

---

a) P ناجلین.   *b*) Sic?

ذکر نزهت قباد آباد وانشاء عمارت فرمودن سلطان در آن موضع

چون سلطان قیصریّه‌دن صاغنات جیاد ازره سلیمان وار مراحل ومنازل کامرانلق وشادمانلق برله طی قلدی ودار الملك قونیه‌دن کچدی واذربیناس متنزّهاتنه ایرشدی بر تفرّجکاه موضعی دوردیکه اکر رضوان اول روضهٔ کوربدی اول بیبروت مفارقتنه رضا ورمیبیدی وآنوك یمش اغاجلری چبوغندن خلد برین اغاجلرینه اشلماغ چون النیبدی نظم

که بر دامن کوه خرّم بهشت
هوا مشك خاکیدی عنبر سرشت
زمین ایدی پر سبز پیروزه‌کون
ایچندیدی لاله نقطه‌های خون
آنوك کیبیدی سوسن نسترن
که اولیدی سپهر اول نه خرّم چمن
هر آزاده بر چشمه مثل کلاب
صنیدك حیوة آبیبدی نه آب
هوا مشکبوی زمین پر نکار
قمو یرلرنده کریزان [a] شکار
یشبیل بر دکیز طتلو ماننددی شیر
یوزی موجدن مثل چینی حریر
جزیریدی ایچی یمش بی شمار
هم آغاجلریندی قمو میوه‌دار

---

a) Le texte persan a کرازان.

مملکتومزوڭ سر لشکرلری وسپهدارلری‌نوڭ اطماعی آنوڭ ممالك ورجالندن منقطع اولا واکر بو قلمه کلنوڭ خلافنجه که آندن متوقّعدر عمل قلورسه کندو جزا وسزاسین شویلکه کرکدر بولسردر پس بو منوال اوزره عهد اولندی ودستور ویرلدی که کوڭلی مرادی برله خرّم خاطر اولب کندو ملکی وکاشانه‌سنه روانه اولا ایرته‌سی سلطانه وداع خدمتن اتدی **بیت**

چون اول آره‌دن خوش دل وکامیاب
سوریلردی ذوق ایلیبوبن شتاب
اثر قلمیوب جانـنه جور دهر
بولب شاهدن درلو اقبال بهر
باشنده سعادت الندیدی جام
کدردی اولب طالب نام کام

سلطان ملك کندوکدنصکره بر زمان قیصریّه‌ده اقامت اتدی وچون مهمّات ممالکی ساخته وپرداخته قلدی قشلاقچون عزمنی ساحل طرفنه مصمّم قلدی ویولده وهر قوناقده عیش وطربه وآوه مشغول اولب سراپرده وبارکاهنی خرّم یرلرده وصولر وچشملر کنارنده قوررلردی خرّملق وکامرانلق برله قشی یازه چقردی ایزد تعالی حضرت ادم وشم وبارکاه مکرّم ومقدّس خداوندکار معظّم پادشاه بنی آدم ظلّ الله فی الارضین ناصر الغزاة والمجاهدین جلال الاسلام والمسلمین سلطان مراد بن محمّد بن بایزید خانی ابد الزمان روزکار جبّارلرینوڭ مقرعی وزمان کردن‌کشلرینوڭ مرجعی قلوب ارباب حاجات واصحاب مهمّاتنوڭ مقاصد ومآربی بارکاه جهان پناهندن ابد الدهر محصّل ومیسّر اولسون بحقّ محمّد وآله الطیّبین الطاهرین ۞

صراحی[a] الندہ طوتب ہر حریف
اولوب جملہ شیرین مقال ظریف
پری چہرہ ساقیلر وآواز نوش
قلوب کرّ ایدرلردی افلاکہ کوش

ملکی غرور جنون وجوانی ونشاط می ارغوانی وسماع خسروانی شویلہ ربودہ قلدیکہ دیمیجک سوزلری واتمیجک حرکتلری آندن صادر وظاہر اولوب مشاہدہ ایدرلردی وسلطان لطف ومکرمتندن عفو ایدردی اون کون مدّتی بو رسمہ بزم جہان‌افروز شاہنشاہہ ملازمت قلدی اون برنجی کون بر کنجینۂ کہ تاجدارلر خزانہ‌سنہ لایق وشایستہ اولا بیت

مطلّس زر رومی چینی غلام بلہ اسب تازی مرصّع لکام
ایکستر[b] کران بار ویُکلاری زر ایکیوز خلع بیلہ زرّین کمر

ملک الزعما نجم الدین ولد طوسی سلطنت حضرتی خدمتندن ایلتدی وعذرلر دیلدی آندنصکرہ ایرتہ‌سی سعد الدین کوپک ترجمانلہ بر عہدنامہ یازیلوب خطّ کہربا[c] عنبربار شہریار برلہ استوار اولونب ملکہ کوندردلر مضمونی بویدیکہ ما دامکہ داودشاہ بن بہرامشاہ جان ودل برلہ بزوم عہدومزی سقلیا دشمن وبد اندیشلرومزلہ دوستلق قلمیا وہر بیرہ مکاتبات کہ مخبر مکاشحات اولہ کوندرمیہ واصحاب اغراض ومزوّرلر اقوالنہ مغرور اولمیا وایچینی طاشنی بزوم ہوادارلغومز شعار ودثاری برلہ آراستہ طوتہ پس بزدن یاری ویاوری ودوستکاہ وآیین کامرانی وجاہ مشاعدہ قلا بزم

a) P صراخی. b) = ایکی استر؟ c) P کہرباش.

سبزوکلّه بو کون بادهنوش ایدهلوم
غنایی نی چنکی کوش ایدهلوم

ملك خلعتنی کیوب مرکب خاصّه سوار اولدی چون بارکاهه یقین واردی وبکلری کوردی آتدن اینوب پیاده اولدی بکلر ایلرو کلوب استقبال اتدلر وانواع الطاف برله خاطرین صوردلر وخدمتنجه شاه جهان بارکاهنه متوجّه اولدلر چون پردهدار پردهٔ کتوردی وملك سلطان حضرتنی کوردی فی الحال باش یره قودی سلطان اباغ اوزرنه طوروب ملکوك اعزاز واکرامنده شویلکه سلاطین بندهنوازك خوب سیرتلرندن ومحبوب عادتلرندن لایق وشایسته اولا مبالغه قلدی وبو اقبالدن ملکوك درجات ومراتبی افلاکه ایرشدی

نظم

ینه دزدلر مجلس خسروی
که فردوس اعلادهدی پرتوی
ایکی صفدی سروران سپاه
که هر بیری بر یردهدی پادشاه
زمین پر زر ولعل ویاقوتدی
که هر بیری بیك کیشیه قوتدی
صنادوك که محشردی اول بزمکاه
که هر جنس انسانهدی جایکاه
خورزمی وکورجی ورومی عرب
هم ابخاز وافرنج آهن سلب
جهان مجلسین قلدی کوهرنکار
سماع خوش وبادهٔ خوشکوار

اشرفله مشرّف اولدی وسلطان بیوردی که ملک ثانا که یول زحمتندن بیر از آرام وراحت بولمش اولا دیو ملک علاء الدین حصافت بیان وفصاحت زباندن بیت

اوقیدی ثنای خدیو جهان
ددی که ای جهان‌بخش وکشورستان
همیشه جهان زنده‌سی دادوکوك
فلك بنده‌سی تیغ پولادوکوك
آنی کم یقا آتشی روزکار
دوشه اوستنه سایهٔ کردکار[a]
نه‌چون اولمیا خرّم وکامران
تننده نه‌دن قاله رنج جهان

بر زمان مشهد صحراسنده سیران قلدلر وانواع کلمات برله ملك سلطنت حضرتی خدمتندن استمالت بولوردی سلطان چون عنانی کندو ایواننه منعطف قلدی ملك کندو معتاد اولدوغی یرده آت اوزرنه طوروب خدمت وظایف رسمنی ییرنه کتوردی ودونب سراپرده‌سنه کتدی چون کونك نصفی کچوب اویله وقتی اولدی ینه ملك الزعما نجم الدین ولد طوسی سلطان خدمتندن بر خلعت دخی آولکیدن قیمتلو کتوردی وامیر آخورلر بر تازی یدك طوق وسر افسار زرنکار برله کتوردلر وسلطانوك سلامین یتوردلر که ملك قدم رنجه قلوب بر زمان شرف حضور ارزانی بیورسونلر دیو ده بیت

a) P کیردیکار.

معيّن اولن منزل وقوناغه دكين واردیلر وملكوڭ سراپردەسنی كه اطلسدن طنابلری وابروشمدن ایدی قورلمش كوردلر، چون ملك سراپردەسنه كیردی بكلر دونب كتدلر ومطبخ خاصدن ملكه آراسته خوان ومشتهی طعاملر كه رایحەلرندن دماغ راحت اولوردی تنوردلر اوچ كون بو رسمه ضیافت اتدلر دردنجی كون ملك الزعما نجم الدین ولد طوسی رحمه سلطان حكمیله اون بیكڭ آلتون وكلاه وكمر مرصّع وكلاه نوروزی مغرق جواهر مفوّف برله وجبّهٔ زردوخت شاهانه وخاصّ یدكلردن تازی آت وآلتون قورلو ایر واویان وشوق سرافساری برله ملكه ایلتدلر وخیر المقدم ددیلر آندنصكره خاصّ مهماندارلر كلدلر ودیوان اعلیدن ترتیب اسباب وظایف ورواتب مطبخچون بو جمله اوزره برات كتوردلر قیون اكی بیكڭ باش وبغدای اكی بیكڭ یوك وارپا بش بیكڭ یوك وشراب اكیوز یوك بهای حوایج موم وشكر وغیره یكرم بیكڭ آقچه بو جملهٔ ملكوڭ وكیل خرجلرنه تسلیم اتدلر ملك دخی پادشاهڭ بی دریغ نعمتلرنه ثنالر قلدی كندو بكلری والولری برله اولكونی عیش وعشرت معهود برله كیاجەیه ایرشدردی ایرتەسی سپیده دمكه جهانه نوید ویردی روز طلایهٔ سحرایله بو چرخ مینافام ملك سلطانوڭ خلعتنی كیدی وكلاه كیقبادنی باشنه اوردی وزیب وزینته دل فریب برله فراز مركب تازییه شویله بندی[a] سواد كه ایرمزیدی نظر اڭا قلجق جولان وچون سلطانوڭ موكب همایونی خذمتنه ایرشدی اكیلدین ال اوپوب دستبوس

---

a) P بیدی.

بكلروڭ متعلّقلری كه اول سببله ارزنجانڭ نوّابنه مباسطات وتحكّمات قلورلردی سفر اسبابنی شویلكه سلاطین وملوك قاپوسنه لایق اولا وتحفه وهدایا كه خاطر اكابر استمالتنه یرایه ترتیب قلدی وسلطان بارگاهنه متوجّه اولدی چون قیصریه حدودنه ایرشدی وسلطانه آنوڭ مقدمندن اعلام اتدلر خاصّ مهماندارلری قارشو كوندرب نزل وانواع نعم روان بیوردی ایرتهسی سلطان استقبال قلدی چون ملكوڭ نظری شهریاروڭ چترنه دوشدی آتندن اینوب پیاده اولدی بكلر سلطان اجازتی برله ایلرو واردیلر كرو آتنه بندردلر چون سلطان خدمتنه یقینرق كلدی دیلدیكه كیرو آتندن اینه سلطان مانع اولدی آت اوستندن سلطانوڭ دستبوسیبله مشرّف اولدی وسلطان آنوكله قوجه قوجه كورشدی ویول زحمتندن صوردی ملك علاء الدين كيرو — بيت

روان اوپدی دست كوهربخش شاه
كه اول دستنه هركم كه ایركوره راه
قمو دیكنی لاله وكل اولا
قمو شورهسی شاخ سنبل اولا
قمو قوملری دُرّ ومرجان اولا
قمو طشلری لعل رخشان اولا
قلا توتیا چشم جان خاكنی
كوره عنبرین باد چالاكنی

سلطان ملك داودشاهه حكایت سویلشر وحوادثدن صورر كلورلردی چون شهره یقین ایرشدلر سلطان عنانی سرای كیقبادیه معطوف اتدی وبعضی بكلر ومهماندارلر سلطان فرمنی برله ملك خدمتندن

چمن ایچره گل مجلس آرا اولب
هزار انده سرمست شیدا اولب
طلو مجمر لالده سوده مشك
طری اولدی نشوبله هر شاخ خشك
فراز سهی سروده فاخته
ثنای شه اتمشدی پرداخته
چچکدن زمین وجه جوهر اولب
قبادیه مینوی دیگر اولب
بهار ورخ خرّم شهریار
چراغ جهانیدی ومرغزار
اول ایوان خرّمده ظلّ آله
اوتردی صناسنگی چرخ ازره ماه
اوگندن اقر چشمه مثل گلاب
که کوثر بیوزندن صوی النر آب
ایاغنده بر سبزهٔ مرغزار
که بر کلدن ایکلردی بیک مرغ زار
قموسندن اولب هوا عنبرین
تواضع قلوردی اگه چرخ برین

واول کون مجموعنی الطاف وعوارف نا محصوره مخصوص بیوردی ایرتهسی کمال الدین کامباره بیوردی که دیوانه پروانلق ایلندی که ارزجان بکلرندن هر برینه امارت واقطاعات مشبع معنی ترتیب اتدیلر، چون ملك علاء الدین اشتدی که مملکتنوك اولولری سلطنت دولتی قوللرینگ سلکنده انتظام واجتماع بولدلر واول

قلوب مبالغه کوستردلر ملك عذر کتوردی که آنلر بکا جفا ایدوب احزاب وفا خلافنجه بکا وخدمانمه قصد اتدلر ومخالفلره موافقت کوستردلر چون آنلروڭ حالی تحقیقه ایرشدی جزا وسزالرین بولدلر دیو قوللر اکا عتابه آغاز اتدلر که اکر سلطنت درکاهنوڭ حکمنه مطیع اولب اول جماعتی سلامتلقله بیزه تسلیم ایدرسکڭ *a* سنوڭ حقّڭه ایو اولا واکر آنلروڭ ملك ومال واغول وقیزلرینه بر آسیب وبلا ایرمش اولا سن فیما بعد اول سببدن چهرهٔ ناکامی وتیره رای مشاهده قلوب آخر پشیمان اولاسین دیدلر، چون ملك علاء الدین اول ایکی نفردن بو وعید وتذیری استماع قلدی بصر بصیرتی عواقب افعال وخواتیم اعمال کتابی مطالعه‌سنده کشاده قلب وخامت خاتمت وسوء عاقبتدن اندیشه قلدی لَوْ كُنَّا نَسْمَعُ أَوْ نَعْقِلُ مَا كُنَّا فِي أَصْحَابِ ٱلسَّعِيرِ آیتنی *b* تلاوت ایدوب احتراز کوستردی واول بکلریکه محبوس اتمشدی اطلاق بیوردی واموال واملاك واسبابلرینی که احتباس اتمشدی بکلّی آنلروڭ معتمدلری تصرّفنه مقرّر ومفوّض بیوردی واول ایکی نفر قولی که رسالته کلمشلردی خوش کوکل برله دوندروب اول بکلری داخی بله سلطان خدمتنه ویربدی، چون خدمت درکاهنه یتشدلر سلطان هر برینه تشریف شاهانه وانعام خسروانه بیوردی وسلطنت سراینده بزم آراسته قلوب آنلاری طلب قلدی وسلامتلق صفّه‌سنده احترام ووقار برله اجلاس بیوردی

بهار اسدورب باد عنبر سرشت
یننه اچدی بستانه باب بهشت

---

a) P اتمك. *b*) Kor. 67,10.

کشیکم آنوك راینه یاردی
اکا جان ودلدن خریداردی
اولولرکم آنلردی کار ازمای
جهان‌دیده عاقللر وپاك رای
فرومانده اولمشلریدی قمو
انوڭ یکلش ایشنده کچی اولو
نچا کم اولولر قلورلردی پند
که کوکلندن اولا که کوتریله بند
غرور بیلدی چون دماغی طلو
اکا کار قلمزدی پند ای اولو

بکلر قتلنه وقصدنه شروع اتدی وبعضینی مقتول وبعضینی مکبول قلدی وبر طایفه داخی قورقولرندن خانمانلرین ترك ایدوب وطنلرندن جلا اختیار اتدلر وسلطنت درکاهی خدمتنه کلدلر وآنوڭ خودرایلق ویرامز افعالنی سلطنت حضرتنده محلّ عرضه یتوردلر، سلطان اول بکلروڭ اکرامنده شرایط کرم وبذل نعم وتعظیم قیم اقامته یتوردی وملك علاء الدین داودشاهه بر نامه یازوب کوندردی چون حکمومز ایرشه کرکدر که اول طتوب محبوس اتدوکی بکلری قوی‌ویره وهرنکه آنلردن آلمشدر صامت وناطق درم ودینار وضیاع وعقاردن که تصرّف قلمشدر کیرو آنلره تسلیم ایده وچون آنلری اوخشایوب وخوش طوتمش اولا فراغ خاطر برله بو طرفه کوندره دیو طوروب قاپو قللرندن ایکی نفر قوله که معدن سفاهت واصل وقاحت ایدیلر ارسال بیوردی، چون حضرتندن ملك علاء الدینه ایرشدلر وسلطانوڭ پیامنی ابلاغ

ذكر وفود ملك علاء الدين داودشاه صاحب ارزنجان بخدمت سلطان رحمهما الله تعالى ووصف خطّهٔ ارزنجان ونواحیٔ آن

سوی حدّ ارمن که کشور درر
که برج شرفده بد اختر درر
اولو شهر پز مایهٔ نامدار
بزنمشدی هب مثل خرّم بهار
طولاییسی بر اولو صحرا درر
فرات آنده مانند دریا ذرر
قوشامش آنوك چورەسن جویبار
هر ایرماقده بر کویدی نامدار
قمو باغ بستان مثال بهشت
هوا کلمشام ارض عنبرسرشت
اولوردی چون آندن طر مرز[a] جان
قومش آدنی بر ظریف ارز جان

ولیکن ملك علاء الدین داودشاه که اتاسی ملك فخر الدین بهرامشاهدن صکره اول ولایتوڭ پادشاهلغی تختنده مقرّر اولدی اکرچه فاضل پادشاهدی وانواع علومدن کامل حظّی واردی امّا ارتکاب مناهی ومتابعت ملاعب وملاهی برله خودرای اولب آبا واجدادڭ یولندن تنکّب وانحراف قلمشدی ومیدان جهالت وجنون وبیداء غباوتدن عجب ونخوت حاصل ایدوب مشفقلر نصایحندن ومملکتنوڭ قدیم مدبّرلری وپیرلری واتاسی خدّامنوڭ تدبیر وصایب رایلرندن اعراض اتمشدی

a) Sic!?

خزان رخت زربفت چون دوشدی
زمین سنبلیده همان بگزدی
هوا هم کف شاخ زربخش اولب
زمین برك ریزان نچون بخش اولب
سری کوه تا دامن جویبار
طلو نرکسیدی وهب آشکار
هوا مشکبیز وزمین عودسای
کوکللردی اول دمده رامش سرای
چمنزاردن دور ایدی عندلیب
همان زاغدی سرو اوزره خطیب
صبا زلف شمشاده‌دی شانه‌زن
سحر ییلدی مشکسای سمن

آندن سلطان انطالیه‌یه عزم اتدی وفصل خزان وزمستانی تا بهار موسمی وصولنه دکین عیش وعشرتله مستغرق بیوردی ملك تعالی وتقدّس که سلطان بی زوال وپادشاه ذو الجلالدر نوبهار اقتدار وکلزار انتصار پادشاه اعظم مغیث الامم ظلّ الله فی العالمین ناشر العدل والاحسان فی الارضین ناصر الاسلام والمسلمین سلطان مرادخان ابن محمّد بن بایزید خانی نسیم نعیم جاودانی وصباء نیل مقاصد وآمانی برله همیشه ناضر ونامی قیلوب دولتی اعداسی وحضرت اضدادنوڭ عمری خزاننی تند باد عواطف قهر وخذلان وبرك ریزیٔ حرمان ونکبت برله قرین مذلّت ورهین مسکنة قلسون امین یا ربّ العالمین ✿

دكين سلطان قوللرى ونوكرلرنه تسليم اتدلر مبارز الدين ارتقش بك كوتوال ودزدار ونوّاب حفظ اموال واحتياط رجال جهتيچون هر يره نصب اتدى وقواعد ظلم وعدوانى بكلّى رفع بيوردى وسلطان خدمتنه مكتوب يازوب خبرى عرض اتديكه سواحل اطراف امورى سلطنت حضرتنوڭ راى وارادتى موجبنجه ميسّر ومسهّل اولدى اكر حضرتدن اجازت اولورسا فرنك اطالرينه دخى عزم ايدهلوم وعون بارى برله اول مواضعى داخى اول كافر كيشلروڭ پليد جثّهلرندن پاك ومطهّر قلالم، چون فتوح خبرى پادشاه سمعنه ارشدى آنوڭله استظهار بيوردى واستبشار كوستردى وبيورديكه بازركانلروڭ مالنى هر وجهله كه ممكن اولا حيّز حصول وتيسّره كتورهلر وآنلره تسليم ايدهلر وآنلروڭ رضاسنى هر نوعله *a* محصّل قلالر وچريلره اولرينه كتمكه دستور ويرالر ومبارز الدين ارتقش بك مجموع مهمّاتى مضبوط ومعيّن قلوب كندوزى بجد قاپويه متوجّه اولا سلطنت حضرتنوڭ حكمى موجبنجه احوالڭ لوازم وفرايضنى ساخته وآماده قلوب سلطنت حضرتى عزمنى اقامته كتوره وقيصريّه محروسهسنده دستبوس اشرف خدايكانى برله سعادت جاويدانى حصوله كتوره، چون كافهٔ امرايه فتوحات مهمّاتندن فراغت يوز كوستردى وسلطنت حضرتنه ايرشدلر قشلاق موسمى ايريشوب سلطان دخى قيصريّهدن قشلاق طرفنه عزم اتمشدى واغاجلر كمش سچمقدن وآلتون صاچو صچمق عادت ايدنمشلريدى وحلّهٔ اخضر وارغوانيلرينه ديباى اصفر خزانى معوّض اولمشدى

a) P ajoute كه.

ایچ ایل دیو آد ویردلر وچون مجموع لشکره دستور ورلدی بکلر سلطنت درکاهنه متوجّه اولدلر ودستبوس شرفی حصولندن صکره احوال وقضایایی محلّ عرضه انها قلدیلر واصناف الطاف شاهانه برله محظوظ وبهره‌مند اولدلر۞

ذکر فتوح قلاع سواحل بر دست امیر مبارز الدین
ارتقش بك رحمه الله

اول کونده که ملك الامرا حسام الدین چوپان بك وملك الامرا مبارز الدین چاولی بك سغداق وارمنستانه[a] عزیمت اتدلر واعلام فتح وظفری اول ایکی اقلیمده اعلا قلدلر شویلکه سابق حالده ایراد اولندی مبارز الدین ارتقش بك داخی که انطالیه طرفنوڭ سر لشکریدی بو داخی سواحل طرفنه روانه اولدی وقرق پاره نامدار قلعه که مجموع ادلو ادیله ذکر اولورسا موجب اطناب کتاب وملالت اکابر اولور مثلا مانغا[b] وایدوس وشنج وسنکنه وانامور وینکبه کبی که فتح اتدی اکرچه اوّل حالتدن فرنکلر نهنکلر کبی ستیز دشلرین تیز ایدوب جنکه آهنك کوسترمشلردی چون عساکر منصوره‌دن ضرب اهل حرب آنلره متواتر ومتکاثر اولدی بغیر اختیار زمام انهزام ارخا اتدلر وحصون وقلاعی بوشلتدلر ودون قرڭوسنده کمیلره کیروب فرنك شهرلری واطالری یولین طوتدلر، چون قلعه‌لروڭ متوطّن یرلو ارمنیلری وروملری کندو قلعه وبقعه‌لرینی حارس وحامیدن خالی وخاوی کوردلر ناچار زینهار امان دیلدیلر وجمله قلعه‌لری صباحدن اویله وقتنه

---

a) P ajoute که. b) = مناوغات, Μάναυα, Μάναυγα? Les noms suivants excepté انامور (= Ἀνεμώριον) sont incertains.

کتوروب بر نامه دخی یازدلر سلطنت حضرتی خدمتنه کوندردی که ولایت بری برینه اولشدی واراده یاد قپو قالمدی بنده کمر خدمت جان بلنه بغلاییب طورپدور تا که سلطنت حضرتی خدمتندن نه حکم ایریشرسه اول موجبنجه عمل قلا دیو چون لیفونک قصدلری محبتنده سلطان خدمتنه ایرشدلر وبندولروک عجز ومسکنتنی عرض اتدلر سلطان احسان بی کرانی آنلروک حقنده فایض بیوردی ولیفونک سوجنی باغشلدی وجرایمندن کاچدی وملتمسنی اجابته مقرون قلدی ودیوان اعلا خدمتندن بر عهدنامه لیفون نوستردودی شرایط والتزام اوزرنه مسطور اولدی وبر حکم دخی ملك الامرا وکمننوس وباقی بکلروک احماد واطرا مساعیلری اوزرنه که جانسپارلق وطاعتدارلق وسلطنت دولتنوک روز افزون نعمتی حقّ کزارلغنده کوسترمشلردی مشفوع خلع پسندیده واسباب کزیده برله نفاذ بولدی وبیوردیلر که چون قلعه‌لر فتحندن فراغ میسّر اولا بازرکانلروکماللرنی بلا قصور شویله که آزدن وچوقدن نسنه تلف اولمیا آنلره تسلیم ایده‌لر وفتح اولان قلعه‌لر وولایتلری قمر الدین لالایه تسلیم ایده‌لر وچریلره وطنلو وطننه دستور ورلر وملك الامرا وکمننوس مجرّد سلطنت حضرتنه کله‌لر تا مصالح امور وماجراء قضایایی مشافه ابلاغ قلالر وسلطنت حضرتنوک مبارك لقاسندن بهرهٔ اکمل آنلروک ایّامنوک نصیبی اولا، چون فرمان ایرشدی اتباع وامتثالنی لازم کوردلر ودرایت وکفایت موجبنجه قلاع وولایتوک تمامت امورنی ضبط واحتیاط قلوب قمر الدین بکه تسلیم اتدلر چوق زمانلر اول ولایتلره قمر الدین ایلی درلردی صکره قرمانلو الینه کریجك

سنده نصب اولندی ودر حال فتح نامه پادشاه درکاهنه منبی کسر اعادی وخفض عیش سایر عساکر ورفع لواء شادیدن قلمه کتوروب ارسال قلدی وعرض اتدی که بو جوانب وحوالیده چوق قلعلر واردر امید در که جملهسنک فتحی میسّر اولا ویقین زمانده فراغت حاصل اولا امّا جبّهخانه آلتی ویراق کوندرمك لازمدر دیو چون ملك الامرانوك قاصدی سلطنت حضرتنه روان اولیبوردی لیقون تکورك آدملری کلوب ایرشدلر وهزار تواضع وتضرّعله یلواروب زبونلق کوستردلر که اکر پادشاه کناه مقداری کوشمال بیوررسا بو توبیخ وتعریك که لشکر جرّاردن بو بندهٔ کناهکاره ایرشدی کفایتدور واکر همّت کیوان‌رفعت انوك اوزرنه مصروفسه که بو مملکتی بکلّی بو بندهنك تصرّف وتملّکی قبضهسندن چقرالر لا جرم بر غیری کشئ بو ولایتوك محافظتیچون موسوم ایدسرلردر بو بیچاره مستمندی اول قولی صانسونلر چون ملك الامرا بیزوم روزکارمزی سپاه جان‌فرسای کیتی برله سیاه قلدی اصلاح حال دخی آنلروك کرم والطاف بی دریغ وشفقت بی نهایتلری ذمّتنه واجب کورینور قصیرةٌ عن طویلةٍ هر ییل بیك آتلو چری وبشیوز نفر زنبوردچی چرخلغیله بارکاه همایون خدمتنه کوندرهیم وسکّهٔ پادشاه آدییله مشرّف قلایم وخراجی دخی تضعیف ایدهیم وبی مماطلت ومدافعت خزانهٔ عامره خدمتنه دوندرهیم، ملك الامرا قاصد ونامهٔ کندو قصّادی مرافقتنده سلطنت حضرتی خدمتنه روانه قلدی وقاصدلر معاودت قلنجه اوتوز پاره معتبر قلعهلر فتح اتدی ودزدارلر وحصاردارلری نصب اتدی ویراق وذخیرهٔ واسلحه وجبّهخانه آلتلرنی کتاب قلمه

اولب صواب طرفنه میلوکز واریسه کرکدر که قلعه‌نک سلاح واسباب وذخایرنی تمامت بی تصرّف بیرنده قویاسز وهرنه سزوک خاصّه‌کوزه تعلّق‌در آلاسز وغیر بیره خاطروکز مایلدر کوجب کیده‌سز وچریدن بر سبیل نهب وغارت احتراز اتمیه‌سیز ددی، کشیش ایندی نیچه‌مه که سپهداروک سوزی اولو حاجّتدر ولکن اکر آمان خطّی اولورسه قلعه متمکّنلرینه موجب سکون وسلوت دل وجان اولور فی الحال دبیر سوکندنامه آغاز اتدی که

بحقّ بر آرندهٔ آسمان
که اولور تازه فرماننیله روان
محمّد حقیچون که وربیدی حق
که دین وجهی صدقندن اولدی شفق
بفرّ شهنشاه وتخت وکلاه
که دولت آنی ایدنوبدر پناه
بو لشکردن ایرشمیه مکر وفن
که زحمت کوره هر کز اول انجمن

قلعه کتوردی وجمله مال وعیال ومواشیٔ اطفال برله بنم زبانمدن ایمین اوللر دیو چون کشیش مراجعت قلدی وملک الامرانوک الطاف وکرمندن حکایت اتدی که قامو قورخودن ایمین اولدلر ورخت ومال بی قبیل وقال طشره طشیدیلر وقلعهٔ ارمنی ورختندن خالی قلدلر وبکلربکی خدمتنه اعلام اتدلر

خروش اتدی کوس در بارکاه   همان قلعه‌یه کیردی یکسر سپاه
سپهدار طوتب سنجق شهریار   یاننده دلیران خنجر کذار

اوچکون پیروزلق وکامرانلق برله رایت سلطنت قلعه‌نوک کنکره

مقهور اتدلر که آتلردن حسابسز قزنج وغنایم اللرینه کیردی کوزل فرنك اوغلانلری وتازی آتلر و دیبسه‌لرله قلوریلر ومالّر وداوودی زرهلر وآلتون قُبّلُو قلقانلر حاصل اتدلر وچوقلق فرنکلری داخی اسیر اتدلر وقلعه‌یه قرشو باشلرینی کسدلر، قلعه اهلی چون اول حالی کوردی حیران وسرکردان اولوب بیچاره‌لقدن سرو پیاجان اولدلر وملك الامرا مبارز الدین شادان وفرحان بکلر وسرورلرله بارکاهنه روان اولدی خوان خسروانی یندوکدنصکره اوانیٔ بزم اورته‌یه کلدی ونغمه‌سرای وغمزدای مطربلر کفّار دولتی نوبتنوك فروداشتیچون دلپذیر وطرب‌انکیز پاره وپیشرولر بر داشت اتدلر وشعرا قصاید کامرانیٔ صحایف آمانی اوزرینه نقش ایدوب مطربلر بهادرلروك دلاورلقلرین ودشمنی قهر اتدکلرین وپهلوانلر جنکین خوب الحان وآهنك وقول راست برله حاضرلر سمعنه ایرشدردلر، چون شراب ارغوانیندن باشلرده کرانی پیدا اولدی هر بریسی متنی وقرادی خیمه‌لرنه واردلر واستماع تیغ هندی نژاد برله امل چهره‌سنی مورّد قلب راحت دوشکنده استراحت قلدلر

سحرکه چو طاوس زرّین سلب   صدی قینغبیله صندوق شب

قلعه‌دن بر کشیش دیده تر ولب تشنه برله طشره چقدی وشهریاری زمانوڭ سپهداری اوکنده ییر اوپدی واینتدیکه بز دوکلومزده فروماندہ وعمرمز نقدنی بو محاصرتوڭ زحمتنده نا مرادلق هواسنه یله ویروب وباشم الومه آلوب سپهدار خدمتنه کلدم بیزه نه بیوررسه حکم سپهداروڭدر ددی، امیر مبارز الدین آتلره استمالت ویردی واینتدیکه سیزوڭ بو اورته‌ده بر سچوکز یوقدر که اول سببدن خجالت چکه‌سیز اکر کندو مصلحتوکزه بکلّی طالب

سپاه خدیو جهان شهریار
قلوب حمله شویله اتدلر کارزار
که چوق چوق روان دوزخه سوده دی
دنی مالك اول اشدن آسوده دی

کفّار طرفندن فریاد قوپدی که بو قومڭ تنلری یونّدر که سڭو واوق وقلیجدن هیچ احتیاط واندیشه اتمزلر دیو آندنصڭره بر کزدن حمله اتدلر سپهدار بیوردی که مجموعی چری عنانلرنی محکم طوتب بیبر کبی ربّ العالمین تاییدی برله ثبات کسترهلر پهلوانڭ نظر صوابی a موجبنجه یرلو طاغلر کبی قرار قلدلر وبنیاد مرصوص کبی صفلر وآلایلر محکم قلدلر تا لیفونڭ چریسی جمله حمله اتدلر تواترنه ونه دڭلو که خشونت کوستردلر صلابت مشاهده قلدلر چون کوردلر که آنلروڭ بی طایل زحمتی باطل اولدی بیچاره ومتحیّر قلدلر ومنهزم اولدلر

پس ایروب سپهدار طلب علم طوناتی قلیج برله قلدی قلم آندن صڭره متواتر حملهیله آنلروڭ بیرین آتشی دوزخ قلدلر چون دخی قراره وثباته چاره وناقتلری قلمدی منهزم اولب قاچدلر، سپهدار بیوردیکه چری مانند شهاب عفاریت عبدهٔ طواغیت اردنجه قوه کیدوب روان اولدلر وکرز صولتندن وخدنك زخمندن اول کیکڭ یازوی آنلره تنك اتدلر چریلر هر کمه کم ایریشرلردی یقارلردی، لیفون تکور کندو ملازملرندن بر قاچ نفرله باشین آلوب طاغدن طاغه دشدی ولشکر منصور فرنکلردن شول دڭلو دپلیب

---

a) P ثوابی.

نوعله شکوه وبهجت که اصحاب دولتده حاصل اولور بوندرده یُقدر ددی وطاغ اوزرینه بر بلوك تلایه دوندردی وکندوزی بکلر وسرورلریله شراب جان‌افزا وراحت ترح‌زدایه مشغول اولدی وبیوردیکه ایرته چون آفتاب جام جهان‌نمای کیخسروی افراسیاب ملکنوك خمندن شعشعانی پاره قلب وَلَكُمْ فِي ٱلْأَرْضِ مُسْتَقَرٌّ وَمَتَاعٌ إِلَىٰ حِينٍ[a] مجلسی مقیملرنه سلاطین بزمی ساقیلر کبی قدح دایر قلا جمله دلیرلر وبهادرلر برله جبّه کیوب وسلاح قوشنوب یل کبی کفّاره ایریشه‌لوم وهر نکه ممکن اولا مجهده مبذول قلالم امید در که حقّك وعده‌سی اعوان دین نصرتنده وقهر احزاب شرك بو قتالده انجازه ایریشه

سحرگاه چون پرنیان بنفش
عیان اتدی بر کاویانی درفش

چری قغان ارسلان وببربیان کبی جوش وخروشه کلدی ونای روبین غرّیشندن زمین زلزله‌یه کلوب سیماب طبیعتی ظاهر اولدی وهواده الوان اعلامدن بر کلزار دخی ظاهر اولدی وسپاهك یراق وآراسته واوادانلغندن[b] روان جان تازه اولوردی

زمین خال خال هوا رنك رنك
کلی ارغوانی بتورمشدی سنك
ایکی یاکدن رزمه آهنکیچون
ایکی لشکر آتلندلر جنکیچون
ایکی یاکدن کرم اولب نبرد
قرشدی بری برینه خون وکرد

---

a) Kor. 2,34. *b*) P وراتلغندن.

امیر لشکر حکمی موجبنجه چری بولك بولك اولوب طاغه چقدلر وقلل طاغده قلعنوڭ حوالیسین چپ چوره آلدیلر واتوردیلر ایرتهسی حرب وقتاله شروع ایدوب شونڭ کبی تیرباران اتدلر که قلعه اهلی بدنلردن طشره برمق چقرمغه زهرهلری یوغدی، پس عاجز وزبون اولب لیفون تکوره بر نامه یزدلر وکندولروڭ عجز واضطرار وبیچارهلقلرینی اول نامهده بیان اتدلر، چون لیفون اول خبری اشتدی روزکارینوڭ شادیلغی ماتمه وایّامنوڭ شهدی علقمه مبدّل اولدی درد دل سوزندن ساحل فرنکلرنه بر نامه یازدی وکوندردی که اکر بو بر قاچ کون ایچندہ مددیچون سیزدن چری کلوب بونده حاضر ومعدّ اولمزسه یقیندر که مسیحا دینندن بر اثر هیچ یرده قلمیسردر وعصبیّت یوزندن جمله جمع اولب یراق وساز وعدّهیله کلدلر وارمن تکورنه ملحق اولدلر وجمعیّت واتّفاق تمام برله اسلام چریسیله أَیَّدَهُمُ اللّٰهُ محاربهیه متوجّه اولدلر، شهریاروڭ چریسی طاغدن اینوب مخالفلر وکفره چریسی قرشوسنه دوزه قوندلر چون اخشام اولدی روزکار اکنندن زر نکار خفتانی صویدی وجامهٔ کحلی سپهر نیلی اوزرنه براقدی امیر مبارز الدین بزم آلتنی مرتّب قلوب رزم ارنلرنی طلب قلدی اوغوز ایللری وصاغ قول وصول قول بهادرلری برله تقدّح شراب مغانه واستماع آواز بربط وچغانیه مشغول اولدیلر اثناء محاورت ومحاربهٔ معاقرتده امیر مبارز الدین بکلر وسرورلره ایتدی که اشبو چری که لیفون تکور هر یردن دیوشروب کتورمشدر بنم نظرمده شول طوغان قیناغندهغی ککلکلر کبی کورینور یقیندر که روزکار بو حشمه خشم اتمشدر شول دلیل برله که هیچ بر

اشتمزدی آواز احزانی کوش
طوغر کیبی خرچنگ بورجندن آی
روان چقدی چادردن اول نیک رای
چکلدی اوکبینه ابر وآتش نهاد
روان اولدی لشکریله مثل باد
کونلدیلر وخیمه‌لر قلدی دور
چری جمع ماننددی مثل سور
ددی لشکره کم برود وشراب
قمو یرده اولمق دکلدر صواب
کلک ایمدی بر رای جنک ایده‌لم
بو طاغ اوزره قصدی پلنك ایده‌لم
بونی دیدی بویردی تا ساز جنك
ایرشدوره لشکر قمو بی درنك
کیبوب جوشن آهنك کوه ایده‌لر
اولب کوه‌وش جنك کوه ایده‌لر
طغ وطاش اولوب توز اچنده نهان
یوریدیلر وتیره اولدی جهان
سپاه شهنشاه کردون شکوه
شکوهیله هامونده تند وکوه
چکوبن طغنا لشکری اول سعید
سکودندی تیغی طغوک نا پدید
بیوردی طاغ اوزره طوتلدی خیام
که تا بخت کفّار اولا بد نظام

یوریمکده باد ایدی کردار باد
که قلمزدیلر جام جمشیدی یاد
ینلدی یونلدی طعامیله دست
قمو اختیار اتدی جای نشست
ینه ساقیٔ سیم ساق ایلرو
کلوب قلدی زرّین قدحله طلو
بیر اوپدی سپهدار مثل سپهر
ددی عشقوکه ای شه خوب چهر
آلوب طولوی قلدی بر دمده نوش
ایردی ملك سمعنه اواز نوش
قمو طولولر دوستکانی کران
شهی آکوبن ایچدلردی یکسان
کیجه طوندی چون خیمهٔ نیلکون
قنادیل انجم اولب سر نکون
جهان عیننی قلدی کحلا فلك
زمین قلبنه صالدی سودا فلك
سپاه سپهدار ایچوبن شراب
قمو اختیار اتدلر خفتن خواب
چون ایرشدی سلطان زرّینه پوش
طتوب دوش اوستنده آلتون سروش
افقدن طلوع اتدی بسته میان
النده طتوب تیغ شاه جهان
زمین وزمان چینی وزرد پوش

چمن ایچره قلمیشدی لاله رنك
النده طوتب مجمر لعل رنك
هم ایدوردی قمری که ای نیك پی
بو دم وقت چنك ایردی هم شرب می
کم اولاسیدر بونده بر بزم جان
که طویاسیدر اوز اوزندن روان
قلاسین نچه کوشش بی دریغ
کم ایچیله بیك بیك کل زخم تیغ
سپهدار بیوردی که تا بارکاه
طتوب چورەسینه دیرلدی سپاه
ددی قوردلر آنده بزم شهی
که اولا جملەنك رزمدن آکهی
آنوك کیبدی خطمی ونسترن
صنیدوك یره اندی کوکدن پرن
اوقت ددی[a] چنکی وخوش ساز هم
که نایه موافق دوزه اوازی هم
دوزوب مجلسی چونکه اوتردیلر
سراپردهٔ یوجه کوتردلر
دیرنمشدی میران نام آوران
سپاه سپهدار وهر پهلوان
برر باده پر چونکه نوش اتدلر
سجی کیبی فی الجمله جوش اتدیلر

---

a) P اوقتدددی.

اکر بو آراده یوریسه پلنک
طاش وقیهسندن همان دوکه چنك
سم اسب قاچن اوتور کارکر
مکر فضل ایزد اولا راهبر

وپادشاهنوڭ فرّ وفرخندهسی برله ظفر ونصرت بو یرده بیزه قرین ودلیل اولا وسپهر حرون بیزه ذلیل وزبون اولا شهریار عالموڭ دولتی برله چارهسازلق وسرفرازلق وجانبازلق کوسترهلم چون بو قلعهلری سلطنت حضرتنوڭ قوللری تصرّفنه کتورهوز وساکنلرنی زبون قلاوز اول وقتن چریبیٔ طاغدن دوزه اندورهوز ودولت قاهرهنوڭ یمنی برله کفرهٔ فجرهدن انتصاف تشفّیٔ صدور حاصل اولا ۞

ذکر فتح قلعهٔ جَنْجِین

یوجا بر حصار که اکا جنجندی نام
که سیمرغ طوتردی آنده مقام
فرازی ایرشمشدی تا اوج ماه
ایرشمزدی کوز قلسلردی نکاه
قمو خار وخارالری چنکدی
اکا یولی اندشهنك تنکدی
اوکندیدی خضرا چمن مثل زنك
که اولمز فلکده انداغی لطف ورنك
آراسنده بر آب مثل زلال
صنیدڭ مکر باده ایدی حلال
دوزتمش صبا طرّهٔ ارغوان
قلور رقص اورتده سروی جوان

ومؤذّن بر بوجه بره چقوب بانك نماز آغاز اتدى وكفّاروڭ ناموس وناقوسنى صيدوردلر وايكى هفته مدّتى كيجه وكندز اشليوب بر اولو جامع ياپدلر وتمام اتدلر وقاضى وخطيب ومؤذّن ومعرّف نصب اتدلر وسغداقڭ اعيان والولرى اوغوللرندن بر قاچ اوغلان آلدلر وچرينوڭ سرورلرندن بر بولك چريبله اول شهروڭ محافظتنه موسوم اتدلر، چون مهمّات تمام اولدى كميلر يراقديلر چرينوڭ بعضى طوغرو كميه كيروب كچدلر وبعضى قرويله استنبوله كلوب استنبول كچودندن كاچدلر وملك الامرا سلطان دركاهنه ايرشدلر وفيض نوازش وكمال مرحمت ومكرمتندن بهرمند اولدلر ۞

ذكر مساعئ امير مبارز الدين چاولى چاشنيكيربك وامير كُمُنْنُوس
ومفرزوم [a] در ولايت ارمن وفتح قلاعى كه ذكر رود

چون امير مبارز الدين چاولى چاشنيكير وكمننوس سلطانوڭ امر اعلاسى موجبنجه چرى برله ارمنستانه عزم اتدلر ارمنستانوڭ يولى بيشه واورمانلق وطاشلو وقيالو بولدى كه بغايت طار وزحمتلو وهر يرده بر نامدار اوستوار قلعه كه وهموڭ آنلره كذار قلمغا مجالى يوغدى وذخاير فراوان ومردان شمشيرزنان برله كه دل اهرمنى دايما آنلردن هراساندى دربنده قرشو كلدلر

سپهدار چون ايردى دربنده راه
ملول اولدى انديشه‌دن ديدى آه
بو بر يير درر كه اوچيمز عقاب
كذر قيلمز اوزرندن سحاب

a) P ومفرززوم.

شهنشاه دورانی پیروز قبیل
شب وروزنی عید نوروز قبیل
فلك امرنه هر دم اولسون مطیع
فلك کبی قدرینی قلغل رفیع
برر کر قویا آن اکثا روزکار
جهان‌دار جان‌بخش واحسان‌کذار

آندن صکره ملك الامرا وچری بکلری جبّه وسلاحه کیروب آتلندلر ونقاره ونفیر آوازی عیّوقه ایرشدی بر منبر دوزوب انواع ثیاب فاخر برله نوبهار کبی مزیّن قلدلر مصحف مجید وقرآن عظیم وفرقان کریمی بر آلتون طبق ایچنده قیوب ملك الامرا باشی اوزرنده کوتردی وسلطانوك سنجاقنی الینه آلوب عظمت تمام برله شهره متوجّه اولدی

زمین اولدی تکبیردن پر خروش
هوایی طوتب بر روی سروش
قالب *a* شهدن ارکان دین کستری
یگیلندی آئین پیغامبری
بر آراده کم کمسه ویرمز نشان
که ایمانمدر نام چغرات ونان
قمو صوت تسبیح وتکبیردی
عدو کوکسنه خنجر وتیردی
اولب دیلی قرآن وذکره روان
روان شهره کیردی جهان پهلوان

b) = غالب؟

خلع كزيده وتشريف فاخر پسنديده برله عالميلر اوزرنه مباهی ومتفاخر قلدی وبيورديكه ملك الامرا حسام الدين چوپان بك رايی وشفاعتی موجبنجه كه آنلروڭ سفاهتی عفونده اتميشيدی سغداقيلروڭ سوچنی *a* باغشلدق وهر سوز وقول وقرار كه اول اتمشدر بزوم امرومزدر امّا كركدر كه ناقوس ومقام ناقوس بيرينه محراب ومنبر ورونق شريعت مطهّر پيغامبر محمّد مصطفی صلعم [اولور] واول نسنكی ديارڭ تاجرلرندن آلمشلردر تمام كمال بی مداهنت وامهال ويره‌لر تا بزوم بطشموز كفّندن وعقابمز عنايتوڭ چنكالندن قورتلالر چون بو مهمّاتی كفايتده ايرشدرمش اولالر چريی آلوب سلامتلغاله مراجعت قلا، چون سلطانوڭ فرمانی ملك الامرايه ايرشدی فی الحال بكلر وسر لشكرلری قاتنه اوقيوب سلطانوڭ فرمانی علی رؤس الاشهاد كافّهٔ اجناد اراسنده اوقدی جمله باش يره قودلر واول آفرين وتحسين اوزرنه كه سلطان داد ودين خذمتندن بولدلر زمين وزمان اوزره مباهات زياده قلدلر وآنوڭاله استظهار واستبشار كوستردلر وملك الامرا سغداق خلقنه ايتدلر كه سلطان اول تظلّم قبلندن كه بازركانلر سلطنت باركاهنده قلدلر قنی قاقمشدی وارادتی اولدی سيزه بر ايش اولنه كه ابد الزمان اول تاديب وتعذيبوڭ وخامتی جهان خلقی ديلنده افسانه اولا ولیكن بنوم دلكوم سلطنت تختی پايه‌سنده محلّ قبول واجابت بولدی وسيزوڭ بينهايه شمارسز صوچوڭزدن تجاوز اتدی

قمو قودلر باش اوپوب روی خاك
دديلر كه ای حقّ دادار پاك

---

a) P ajoute انلاروڭ.

ومنزلتی مقدرنجه ارزانی بیوردی آندن صکره رَبِّ قَدْ آتَیْتَنِی مِنَ ٱلْمُلْكِ وعَلَّمْتَنِی مِن تَأْوِیلِ ٱلأَحَادِیثِ فَاطِرَ ٱلسَّمَوَاتِ وَٱلأَرْضِ أَنْتَ وَلِیِّی فِی ٱلدُّنْیَا وَٱلآخِرَةِ تَوَفَّنِی مُسْلِمًا وَأَلْحِقْنِی بِٱلصَّالِحِینَ آیتنی *a* آنوك شكرانیچون اوقدی

دیدی بویله پس خسروی کامیاب | که ای نور بخشندهٔ آفتاب
روالق ایشومزه سندندرر | قوی کوششومزه سندندرر
بلورسین که بو لشکری نامدار | که تازاندی جمله میان بحار
کوکلده نه کنج اولدی خواسته | نه ملکیچون آتدکدی آراسته
سنوك امروکیله اولدی بو انجمن | سن اتدوك بنی سایهٔ خویشتن
که هر دادخواه جکر خواره به | بی خواسته بلمش آواره به
چون ایرشدی سغداقلردن زیان | بو رسمه کرکدی انتقامی همان

پس اول دادخواهلری که بوندن اوکدین اشنکا واستغاثت قلمشلر ایدی طلب قلدی فی الحال حاضر اتدلر آنلری مشاقه اصمرلیوب اول قاصده تسلیم بیوردی وکرکی کبی وصیّت قلوب اصمرلدی که یخشی رعایت ایدوب هر نهلری که کتمشدر تمام اله کتوردیلر وآنلره تسلیم ایدهلر آنلر داخی هر نکه مالرینوك عینی در آلالر تا ماللری رنجنوك بطالتی استیفا اولنه نسنه تلف اولمیا، آندن صکره بر موقّع فرمان بکلربکیه وچرینوك اولولارینه مشحون محامد وافره برله که آنلاروك مساعئ مشکورهلری اول پیکار مبارکده ظهوره دمشیدی وتأیید ربّانی برله رایات کامرانئ سلطنتئ فلك شادمانی ازره مستعلی قلمشلریدی انعام بیوردی وکافّهٔ امرائی

a) Kor. 12,102.

شهر خلقنوڭ وضیع وشریفندن چکسونلر هر کمکه ظلمله شهر خلقنوڭ بر ذرّه وبر دانه نسنه‌سین آلورسه عوض باش وجان ویرسه کرکدر هر نکه اولورسه صاتون آلسونلر دیو وآندنصکره خلق اوزون بلا ورنجدن دیکلندلر وپادشاه دعاسنه ودرکاهنه ثناسنه مشغول اولوب راحت وآسایشله آرام اتدلر، آندنصکره ملک الامرا بیوردی بر کمی حاضر اتدلر که دکیز یورومکده آیدن اوج ایلتوردی اول شهردن حاصل اولان مالی ایچنه قویب بر قاصدله که آداب خدمت سلاطین برله تزیین بولمشدی بر نامه‌یله که جمله احوال واقعات وکیفیّت حکایتوڭ ذکرنه مشتمل اوله سلطنت حضرتنه ارسال قلدی، چو قاصد دکیزی کاچوب درکاه خدمتنه ایرشدی واول اولو فتحوڭ بشارتین وقبچاق چریسی صندوغین وروس ملکی امان دیلادوکین خدیو معظّم مطالعه‌سنه ایرشدردی *a* خسروی عالمڭ رخ فرّوخی کلستان باغ ارم بیکی خرّم اولدی وبیوردی که فی الحال طبل بشارت اوردیلر وآنوڭ کبی فتح شکرانه‌سی ایچون که چاوی عالمه بایلدی وسراپردهٔ قدس ساکنلرینوڭ ارواحی اول فرحدن تازه اولدی وچهرهٔ مسلمانی ارغوانی وکونهٔ کافری نیلوفری اولدی زندانیلری آزاد اتدیلر وصدقات ارباب حاجات ومستحقّلره ایرشدردلر، ایرته‌سی بر بزم بیوردی که زهرهٔ زهرا آنوڭ حسدندن چاك اولوردی وشادومانلقدن مشتری طیلسان بیراغوردی بزاندی وجمله ملکلر وبکلر واولولره *b* که بارکاه ودرکاه ودیوان خدمتنده یدیلر آغیر قیمتلو تشریفلر هر بیرینوڭ قدر

---

a) P ایرشدردلر.   *b*) P واولره.

چون نهنك وآژدرها اغزندن امانت بولوب شادومان دونب شهره وارديلر ودرنك اتدلر وكوڭللارنى بادى احزاندن خالى قلوب سرفرازلق وبنده‌نوازلق كه ملك الامرا خدمتندن كورمشلر واشتمشلريدى خبر وردلر چون بو كليماتى استماع قدلر اطمينان قلوبيله امان وجان بولب خوش كوڭل برله خرّم وشادان اوتردلر وكچندن كچديلر واول كيجه ايرتيا دكين درم ودينار كموش كه [واريسه] وتزك آلتى وروسى كتّان وقبچاقى قوللر وانكرى آتلر وجواهر ولعل وپيروزه وانجو ويواقيتدن نلرى واريسه كتوروب بر يره جمع اتدلر وايرتسى چون طارم سبزفام اوزره قنديل سيمين شاه زرّين‌حسام تابان اولدى وشروق ضياء مشرقدن چراغ باغ آسمان فروزان اولدى سپهدار بيوردى كه جمله چرى جبّه كيوب سلاحه كيردلر وباركاهوڭ اطرافنده حلقه اولوب طوردلر وطاغ كبى هر يرده بلوك بلوك اشيق وخفتان وبركستوان برله پنهان اولدلر وملك امرا چرينوڭ سرورلريله اوتردى شهردن اولو كچى طشره چيقوب دوكلوب كلدلر وملك الامرانوڭ عدل ومرحمتندن قورد قوينه قريشر كبى اولدلر واوّل خاصّ پيشكشلرى عرض اتدلر وسلطانه ارسال اتمكيچون خزانه‌دارلره تسليم اتديلر وآندنصكره بكلربكيلر ايچون پيشكش ترتيب اتدلر وبكلريچون كتوردكلرين عرض اتدلر جمله محلّ قبولده واقع اولدى، آندنصكره ملك الامرا چاوشلرنه *a* بيوردىكه چريده چاغردلر كه بو كوندن كيرو مجموع چرينوڭ خلقى اولوسى كچيسى مزاحمت وتعدّى الئى

---

a) P چاوشلرندن.

حجّت اوزرنه اکر مخالفت ایدرزa کندو قانمز ومالمز واوغلومز وقیزومز وخانمانمز اتلافنه رخصت ویرمش اولاوز دیدیلر، چون بکلربکی آنلارنڭ سوزلرین اول تضرّع ومسکنت برله استماع قلدی رقّت ومرحمت وشفقت باطن شریفنده حرکته کلدی بیوردی که بو واقعه حدوثنوڭ موجبی جمله سیزوڭ تیره رایلغوڭزدن ویکتلروڭوزوڭ سفاهت وبی ادبلکلرندن اولدی

بو نوعیله چون دیلدیلر دلك
کنهلاری عذرین نججکم کرك
سپهدار بونلاره قیلوب خطاب
ددی شهدن اولر سزه فتح باب
کوڭل مهر وکنججینهدن پاك ایدوب
شها خدمتی دُرمك ادراك ایدوب

شمدکیحالده صبر ایدوڭ که بن ناموزلردن بیرنی سلطان درکاهنه کوندرهلم وبو بابده سیزوڭیچون سلطنت حضرتنوك بی دریغ مرحمتندن شفقت استیالم تا بنوم دیلکوم واسطهسیله سزوڭ صوچوڭزی باغشلیه وچون شهریار عالم نظر عاطفت برله سیزه نظر ایده کمان اولمیا که آندنصوڭره سپهر بد مهردن سیزه بر زحمت ایریشه، چون الچیلر که چارهسازلغله کلمشلریدی ملك الامرا خدمتندن بو دلنوازلغی مشاهده قلدیلر

کوڭل خوشلوغیله روان اولدیلر الو کودهلر صانکه جان بولدلر
بولارا صنیدڭ که نفخ حیات ارلدی ودوندی حیوته ممات

---

a) P ایدرسوز.

غصّه‌لری قصّه‌لرین دیوبیردلر طلایه ارنلرندن بیر [اول] سببله آنلری بکلربکی قاتنه کوندردی بیوردی قاتنه کیردلر ییر اوپوب مسکنت وتضرّع برله دعا وثنا قلدلر

که اولسون فلك جای جولان شه ‎ ‎ مه چارده کوی چوکان شه
سنوڭ هم مراد کُجه دونسون سپهر ‎ ‎ ایو طوغسون استوکّه ماهُ مهر
کونش کبی اول دایما نامدار ‎ ‎ که بر سایهٔ سایهٔ کردکار

اکرچه بیزه جرایم وزلّاتموز اقصی الغایاته ایرشوب حدّومز مقدارندن کچدی وملك الامرا خدمتندن پریشان وهراسان اوز اما چون ملك الامرانوڭ مکرمت واحسانی کندومزه حاجب *a* وشفیع اتمشوز ایشومز وسوزومز آسان کورونر وچون اوز کناهموزه معترف اولب اول بابده اعتذاره دکین کویا قالمشوز توقّع اولدر که ملك الامرا اول شکریچون که بیزه غالب اولدی سچوموزی عفو ایده

بزی ارلکیله چون اندوڭ اسیر ‎ ‎ یینه اول بیزه الیکّله دستکیر
اکر بزدن آلمایه‌سن نقد جان ‎ ‎ خلل می بولا ملك شاه جهان
الکّده سیم *b* وزر فرمان سنوڭ ‎ ‎ هم خانمان عورت اوغلان سنوڭ

یلده خراج نه کی بیوررسا وباج نکه متوجّه ایلوڭ اولورسا ویره‌لم وبازرکانلروڭ مالّرنی که بو طرفده آلندی اوده‌یلوم وبازرکانلره بیقصور تسلیم ایده‌لوم وچری بکلرندن کبی که بو ییروڭ صوباشیلغنه نصب ایدرلرسا صدق واخلاصله خدمت ایده‌لم واغوللروموزی پادشاه درکاهنه قوللغه کوندره‌لم وچری وقتنده ایو اوروندو چری براق برله پیکار خدمتنه حاضر اولالوم بو جمله

---

a) P حاجت. ‎ ‎ ‎ ‎ *b*) P سیر.

اكر بوندن اوكدين عقل وكفايت برله صلح مصلحتنى برله عمل اولنسه بو قضيه فيصله ايرشردى كه دلكوزنك ارسلانله جنك اتمك خاطرندن خطور اتمز وموركث مار برله مقاومته قوّه يتمز واكر قصد ايدرسه اكا اول ايريشر كه شمدى بيزه ايرشدى

كدن نسنيه ايمدى نه تدبير اولا
نه اشدر كه بى امر تقدير اولا
دريغ اول سواران پر زيب وفر
كم آنلردى زيباى زرّين كمر
دريغ اول جوانان پر بال وزور
كه صورتلرندندى شرمنده حور
دريغ اول طراوتلو ديدارلر
سهى قامتن لاله رخسارلر
يره دوشدلر مثل برك خزان
قيرلدى وقارلدى طوپراغه قان

بونوك كبى بد راى وسست انديشه‌دندركه بيزه بو نكبات روزكار حادث اولدى شمدى ندامت فايده اتمز بيزه شمدى بو دردك درمانه چاره اتمك كرك ديو ارالرندن بر قاچ كشيلرى كه كاركذارلق وسخن‌پردازلق برله آراسته ايديلر اوروندو قلدلر *a* وسراسيمه وحيران اولب اختيار آنلروك النه وردلر چون ديباجه‌دن ثلثى [كلجدى] شهر قاپوسين اچوب طشره چقدلر طلايه بكلرى چون آنلرى كوردلر ايلرو ورديلر احوالى صوردلر آنلر داخى كندو

a) P a déjà ici les deux premiers hémistiches qu'on lit après قلدلر p. ۳٥١, l. 3.

وبر کزدن ارقه دوندردلر سغداقیلروك آتلوسی وییاسی چری قاچدوغی سبببله ارتلرنجه یل توزی سرر کبی قودلر بارو اوزرندن غریو قوغا قوپدی وصواش کرم اولدی چون بر آز شهردن اوزادیلر اسلام چریسی دونوب بونلری آله آلدیلر بو کز [a] سغداقیلروك نوشی نیشه مبدّل اولدی وقیون ایچینه قوردلر کیرر کبی بیچاره اولدلر، اسلام چریسی دلیر ومردانه اولوب تیغ بی دریغ اوردیلر واول ملاعینی خیار کبی طوغرایوب پلید قانلرنی اول وادی وهامونه روان اتدلر، اخشام اولدقده که [b] سلطان زرّین پستر حریر قیرییه طولوندی تایید اله وفرّ دولت پادشاه برله ملك الامرا دونب بارکاهنه کتدی طعام تناول اتدوکدنصکره رای مدام قلدی وبیوردیکه چون یر یوزی بدخواهلر قاندن لالهزار اولدی خون [c] خم جهت سرور وترنّم ممتلی اولب وآب زلال برله ممتزج اولمق کرك دیو عشرته شروع اتدی وسغداقوك اسکی کشیلری وپیرلری کوردیلر که دهروك بادیهسندن انلاروك عیشی جامنی زهرله طولدرمش چشم کریان ودل بریان برله بر یره دریلوب مشورت اتدلر واینتدلر که بونجه بهادر یکتلروك قانلری هیبت یلندن خار وخاشاك کبی بو چرینوك آبدار تیغلرندن جمله عدم کشورینه کتدلر وبونلروك بر حملهسنه مقاومت ایدهمدلر شمدنکرو بیز ایّام جابروك دوائرندن نه اومارز دیدلر

نه خوش دیمش اول مرد دانایکار
که افلاکی هرکیشی بولمادی یار

a) P بو غور.   *b*) P ajoute سلطان لشکری.   *c*) P چون.

پس اولدیلر آسوده ایکی چری
اولن اولدی آنلر که قالدی دیری

اکرچه عساکر منصوردن خیلی کشی مجروح اولب قنلری هیجا صقّنده دوکلوب تلدی امّا حسام[a] جان‌آشام صویی برله سغداقیلروک وجودلری نقشنی آفرینش لوحندن محو اولدی وآنلردن نشان قالمدی، چون قرص زر مشرق مغرب زاویه‌سنده پنهان اولدی سپهدار کامکارلق عنانني بارکاه طرفنه معطوف بیوردی بر شیلان ومایده[b] که آز ونیاز معده‌سی آندن ملاء الاهاب اولوردی بزندی وارباب غنا وملاهیٔ حاضر اتدلر شاهنشاه حضرتنوک فتوحنی اوزرنه لحان جان‌پرور برله کوینده‌لک اتدلر والپلق وبهادرلق ذکرنی که عساکر منصوره اولکون تقدیم قلمشلریدی اوزانلر وقپوزجیلر الفاظ غرّا برله بر سبیل حکایت اتدلر امّا شهره بر فغان وناله دوشوب سغداق اهلنوک فریادی سماواته ایرشدی بکلربکی اول کیجهٔ عشرت اقداح افراح برله مشرّف طوتدی، چون مهد پیروزهٔ آسمان منجوق زرّین خورشید تابان کبی اولدی وپرتوی نوردن ظلمت دیجوری زایل اولدی اسلام لشکری دمور طاغ کبی حرکتنه کلدی وبکلربکی قاپوسندن نقاره‌لر چالنوب نفیرلر اُرولدی وسغداق شهرندن بیبا چقوب قلقانلر طوتندلر وآتلولری داخی چیقوب آنلروک چوره‌سنده نفط وزنبورک واوق وطاش برله جنکه چقدلر، اسلام لشکری دخی سغداقیلری حیلیله طشرا چکمکه اتدکلری طانشق موجبنجه قاجمغا یوز طوتدلر

---

a) P ajoute جان.   *b*) P ajoute دوکلدی.

پرندن رخسارۀ شب خسروی سیّاره قزمغه باشلدی وآسمان دیوانیندن کونشه جهان‌بانلك منشورنی توقیع زر برله مزیّن قلدلر

چری جملەسی کیدلر جوشنی
صنیدڭ که صوواردلر کلشنی
روان اولدی بر طاغ بیکی چری
قوپوبن صدای دهلدن غری
کونش چونکه کوستردی نوری جبین
هوا اولدی پر ذرّۀ آهنین
ایکی بارو اولدی برابر چو میغ
بری طاش اولمیشدی بیری تیغ
صواشجی یکتلر اوروب درلو لاف
چیقوب طاشره اولدلر صاف صاف
روان اتدلر تیری مثل تکرك
که جاندانی جمله خریدار مرك
که سرورلك ادلیكله بولنر
اروڭ ارلكی قنده سابیلینر
صواشوریکن نیچه سغداق نژاد
ایلتدی همین عمر خاکینی باد
قلچ زخمیبله تنی سروران
چو برف اوزره شینکرف ایدردی روان
که تا سقلدی خیمۀ نیل فام
یر النده سلطان خورشید نام

وذخایر واسلحه‌دن هیچ دخی زیاده کرکلو دکلدر تنی بالکلّیه بیچاره‌لغه ویرمك وسفاهتده نهایته ایرشمك مردود غیر محمود در وکلا اَلطَّرَفَیْنِ مَذْمُوم رای اولدرکه چون چری یاوره اوّل آتلو ویایا برله طشره چقمق کرك وکوکل کیندن بوشلتمق کرك وتسکین غبار ایچون یوزه بر صوا ورمق کرك ودلیرانه وشیرانه حمله اتمك کرك

چون اولمز جهان ایچره کس پایدار
نچون قورقه وقلمیا کارزار
اکر واریسه ارده بد نام ننك
نچون باری خصمیله قلمایه جنك

دمان شویله‌در که چون آنلردن بر بولکی، خسته ومجروح اوللر بونده توقّف ودیرنك اتمیه‌لر واکر بیزوم دولتومز تیره *a* اولوب اوزرمزه چیره *b* اوللر وبیزه بر شکست اوله قچوب شهره کیره‌وز دیو بو جمله اوزرنه اشی مقرّر قلدلر، بر هفتدنصکره لشکر جرّار شهر قاپوسنه نزول وجوده کلدی عقبنجه مجلس آلاتن حاضر اتدلر انواع آلات سیمین وزرّین برله نکارخانهٔ چین بکی بزادلر، چون شهر خلقی سور اوزرندن نظر اتدلر وجیشوڭ عیش وسورنی مشاهده قلدلر اول سروردن ویل وثبور آنلروڭ حالنه ظاهر اولدی، ملك الامرا قراڭو کیجه‌ده روشن جام قودی وفرّخ نژاد حریفلر برله تداول وتناول قلوردی وسماع دیلاویز نغز مغز فلکی پر زمزمهٔ موسیقار ونوای هزار قیلوردی ایرنسی چون سبه رنك چتروڭ

---

a) P دنز sic. *b*) P وخیره.

قبجاق كه عشّاق كوكلرى بلاسى وآفاق شهرەسى ايديلر قتيرلرله سينوب وقسطمونيّه طرفنه روان قلدى آندن سغداق رزمى عزمنه اقدام اتدى ۞

ذكر فتح [سغداق] در ايّام دولت سلطان علاء الدين كيقباد انار الله برهانه بر دست ملك الامرا حسام الدين امير چوپان

چون سغداق خلقى قبجاغك كسرتى وتموسلرى صندوغنى وملك روس مصالحه قلدوغنى اشتدلر بكلى دلخسته واوميدلرى ارقاسى شكسته اولدى چارەسازلق وجانبازلق نيّتنه سغداق شهروك باروسين واوشنجك بيورلرين مرمّت اتدلر ومنجنيقه وچرخ اوقلرى وطوبلر ترتيب ايدوب طوردلر وجهان كورمش پيرلر واسّى صووق چكمش كشيلرله انجمن قوروب مشورت اتدلر وايتدلر كه هيچ شكّ يوقدر كه بيزم شهروميز انواع ذخيره واسلحه وخواسته ومردانه نو خاستەسى صواشجيلر برله آراسته در وليكن ارباب دولت برله صولت طريقين اتمك ومحاسنتدن مخاشنه ومصالحتدن محاربته تمايل قلمق *a* وكونشوك يوزنى بالچيغيله سوامق عاقللر ايشى دكلدر صواب اولدركه قيمتلو نسنەلردن كه كنج وخزانه بركسنه وحليسنه يارايه ترتيب ايدوز چون جرى شهر قيوسنه دخ ايلدوز وكندوموزى زنهار وزاريلق برله سپهدارە اسرليوز آلتون وكمش برله دمورى باش وجانمزدن دفع اتمكه تقديم ايدەوز، اول قومك اخلاف *b* دل اوزادب وقحه وسفاهت قلدقلر دخ بز بروليرى محكم قلمزميوز قلمشوز واشلروك احتياطنى كركى كبى اتمامه يتورمشوز

---

a) P قلمقدور . *b*) P ajoute وسفاهتنى .

که وار بر برندن تفاوتله فرق   کوهرلرده شول رسمه کم پیا وفرق

چون چرینوک الولری بکلربکی خذمتندن بو کلیماتی استماع قلدلر ایتدلر که هیچ بر فکر ورای پادشاهلق ناموسی رعایتنده بوندن یك فکر ورای اولسه اولمز وهیچ کمسه مشکلات ومعضلات کرهنی بوندن یك آچه بلمز

تدبیر تو در ظلمت شبهای حوادث
چون پرتوی خورشید طلوع سحر آمد

آندن صکره ایلچی اوقتدی وایتدی سلطان کناهسوز هیچ کمسنهٔ هاویهٔ هوانه وزاویهٔ خذلانه آتمز ولیکن متمرّدلر تعریکی ومخالفلر توبیخنده اهمال وامهال جایز کورمز

قول اولسک شها اولهسین شهریار   انی استسک اولهسین کامکار
جهار *a* داغینه ارام ایت جبین   که مهروک روان اوله اندر زمین
اومیدوم بو در اوّل اللهدن   داخی فرّ داد شهنشاهدن
اول الدن که آندن مضی افتاب   اول الطافدن کم کولر وجه آب
آنوک کبی لطفیله اده سنی شاد   که هیچ اتمیاسین کچن کونی یاد

آندن صکره ایلچیه وصلت خلعتین بیوردی وپادشاهانه تحفه شویلکه اصحاب همم عالیهنک اولور وانوک کبی کریم ملکوک کرم وذات شریفندن کلور تازی اتلردن وهند والتون قور قلیچ وزردوخت خاص خلعت ومرصّع نوروزی بورك ویروب بر نامه برله که مضمونی فنون نوازش وشفقتدی ارسال قلدی آندنصکره اول نهایتسز غنیمتی که اموال ومراکب غلمان وجوارئی نعمای ومخدّرات حسان

---

a) Sic.

غرق اولمشلر ایدی هر طرفده سکولر چکنلرنده واللرنده بادپای وزمین‌پیمای آت اوزرنده صف چکوب طوردلر آندن ایلچیٔ آلوب ایکی صقّوك اراسندن کچوردلر شویلکه صقّوك اوزونلغندن اردی وبرز دیگلندی اندن صگره ملك الامرا خدمتنه کردی وتذلّل مسکنت تمام برله یوزنی یره قُدی

بیت

نوازشلر اتدی جهان پهلوان
که ایلچیٔ قلدی قوی شادمان
ایرشدردی پیغام وصوندی کتاب
قلوب عرض چوق تحفلر نی حجاب

وملك الامرا جملهسین قبول اتدی وفی الحال چری خلقنه کوندردی واولشدردی والچیّ اوچ کون آنده قرین سلوت ورفیق عشرت ایدوب اکلدی درنجی کون چون کنبد سپهر کردان اوزره چشمهٔ‌سار زرنثار بدید اولدی بکلربکی *a* بکلر وسرورلری اوقدی وآنلاروکله مجلس ایدوب اوتردی وایتدیکی چون روسی طریق چاپلوسی طتوب باج وخراجه التزام کوسترر وبیزم درکاه جهان‌پناه‌موز قوللوغنه بیل بغلر واطاعت وانقیاد یولنی پاك ایدر اول یکدرکه بز دخی آنوك ناموسی محافظتنی محروس طوتب ملتمسنی ایجابه مقرون قلورز وحالی سلطنت حضرتنه عرض ایدالم سیز داخی بو بابده نه صواب کوررسیز دیو سویلدی

کرك قبیله‌سیز درلو تدبیر ورای   که تنها قلان رای بولمادی جای
قوسینه کنجینَسی در حقوك   بو کنجیننوك کوهرینه بقوك

---

a) P وبکلربکی.

وقارساق کورکلر وکوهر بدخشی وبکرم بیک قلوری بر شفق ومهربان الچی النه وبروب ملك الامرا خدمتنه کوندردی، چون الچی لشکره واردی ملك الامرانوڭ سراپرده وحشمتی آیینن وبارکاهی رفعتیین کوردی طوطغی رب الارباب تعالی وتقدّس حضرتنه مناجات ایدوب ایتدی

مناجات

که ای موجد وخالق مهر وماه   بنی قلمه بو قوم الندە تباه

بو ایش ایچره بن بندگه یار اول   حطام افتندن نکهدار اول

چون ملك الامرایه روس ملکنوڭ الچیسی کلدوکین اعلام اتدلر بیوردی میزبانلر فرشو واردلر وچادرلر قوروب قوندردلر وخوان a وشراب حاضر ایدوب قونقلادیلر اول کیجه آتی b رود سرودیله اکلادیلر

نظم

عیان اندی خورشیدی چون آسمان

بکردار رخشنده مه پهلوان

اوتوردی چو انجم یانندە سپاه

بیوردیکه تا آچدلر باب وراه

آندن صکره مهماندارلردن بیریسنی الچیٔ اوقیمغه کوندردلر واوکوردو بیورمشدیکه سلامتلق وسلاملق ودرکاه آیین وعظمت تمام برله اُرْدُو مسلّح یکتلرله صفّ چکوب طورمشلریدی ونوبتی مرصّع ایرلو واوینلو آتلر طوق وسرافسار شاهوار برله آراسته ایدوب طوتمشلریدی وباقی جیوش فوج فوج آلتونلو زرکوفت جبّلرله وبرکستوانلو آتلر اوزرندە شویلکه باشندن اياغنه داکیین دمور

---

a) P وخون.

b) Sic. Au lieu de آواز et ensuite اکلندیلر?

اشتدمکه بونده کتوردنک سپاه
ولی بلمادم نیچه در حکم شاه

نثر اکر قبچاق قومی بنم سوزم وارایم ایشیدالردی چون نصیحتومه اویمادلر آنوکچون غباوتدن [a] ضلالته دوشب مصلحت بولندن آزدلر واوقی وقلجی بیری بیرینه قرشدوب بوجه نازنینلرونک قننی بیره دوکدلر بن چونکه عواقب امور اتّفاق جمهور ونظر شافی وکافی برله نظر قلدم سعادتم آیینه‌سنی راینده شویله کوردمکه سلطانه اخلاص وجان ودل برله بنده اولم چون بو دیار تیغ جهانکیری برله فتح اولنه بی سرور وقهرمانسز عمارت وضبط وصلاحه امکان یوقدر اکر بو دمینه قولینی کندو نصب اندوکی قوللرندن صیرسا وبو ملکی وجانمی بکا بغشلرسا وملك الامرا عزّ نصرهٗ خدمتندن توقّع اولدر که بو بابده میانجی اولوب سلطان حضرتی خدمتنه اعلام ایدوب بو بندهٔ مستمندنک خضوع وخشوع حالنی عرض قلا امید در که محلّ قبولده دوشب حال واحوال بغایت خوش اولا بیت

قپوسنده شول رسمه قوللق قلم
که ملکنده بر ملك‌پرور اولم
بو عهد ایچره تا کم اول سرخ روی
خلاف اولمیا وعده مقدار موی

پس عمر دیارونک تنکسوقلرندن تحفدلر وخدمتی ترتیبنه مشغول اولوب انکری وتاولی آتلر وروسی کتّان وسمور وسنجاب وقاقم

a) P عبادتدن

میسّر اولمیا اول وقتن محاربت حسامنی قیندن چکمك مصلحتدر دیو تدبیر اتدی بر رای وهوش آیسی چست کشی رساله اختیار ایدوب بیوردی که بر نامه طلو تضرّع ونیاز وآزرم برله یازدلر*a* وبکلربکی چوبان بك قاتنه [کوندردلر] اشبو نهجیله که نظم اولندی

نظم

ددی بعد حمد جهان کردکار
خداوند جانبخش آمرزکار
نکارندهٔ چنبر نیلکون
فرازندهٔ کمبدی بی ستون
بلند ایلسون افسر وتخت شاه
فنا بولسون دولت بخت شاه
بل امدی*b* سر افراز خسرو پرست
که یوقدر طپوك مثلی فرضنده دست
سپاهه یراشق سیف پهلوان
که سندندرر شاخ دولت جوان
کونش کبی روشن حسام خرد
طپوکده مطیع امرکه دام ودد
دل آیینه‌سین قلدوك اول رسمه پاك
که یوقدر دخی زنکدن اکه باك
قمو صورت نصرت پایدار
کورینر ضمیروکده هب آشکار

---

a) P باردلر *b*) P ajoute ای.

که دیوزه کورنمزدی روی زمین
چون اتراك کوردی بو رسمه ستیز
طوتب چار وناچار راه کریز
شنوك کبی قاچردی ترکی سپاه
که صرصر یلی سورر ابری سیاه
که خیلی قیروب اتدیلر چوق اسیر
بو رسمیله در عادت چرخ پیر

نثر وبکلربکی حسام الدین چوبان بکوك اول بر مردانه حمله‌سی برله کُل کاشانه‌سنی احزان تردّددن ارتدلر[a] وشادمانلق رایتنی سپهر برینه ایردلر وکامرانی ونیل مقاصد وآمانی برله چادرلرینه دوندلر ۞

ذکر لابه‌کری کردن ملك روس ومصالحه جستن از خدمت
ملك الامرا حسام الدین رحمه الله

چون روس ملکی قبچاق چریسنوك سندوغنی اشتدی وآنلر حاللری برامزغین ورزینلرین استمع قلدی وزیرلرین وبکلرین اوقدی وایتدی که بز بو لشکر جرّار برله وبو تیزجنك دلاور بهادرلر برله جنك وجدال قلمقلق حزم[b] وفرهنك جادّه‌سی وکفایت ودرایت طریقه‌سندن بدیع وبعید کوربنور بلایی کندوزینه چکمکلك عقل ودانشدن دکلدور وهم بزه سلطان قبلندن بونجه روزکاردن برو[c] بر زیان ایرشمدی واصلًا وراسًا غبار کینه‌سندن بر توز بیزم روزکارموز چهره‌سنه قونمدی چون ایش بذل مال ولیین مقال برله

a) P اربلدلر sic.   *b*) P خرّم.   *c*) P ajoute بیزه.

سپهدار ایتدیکی ای سروران
بکون ارزو اد وجان رایکان
چون اولمز تن جاویدانی بدید
کرك نام نیکیچون اولمق شهید
دیلارم که بر حمله قیلم بو دم
که دشمن وجودینی ایدم عدم
سونلر شهی بیزه یاری قلا
عدو جنکنه بردباری قلا
اولاکم مدد قیلا اول بی نیاز
اولا قصر بو کارهای دراز
بونی دیدی دریا کبی قلدی کف
کرفت سکو یرنه اوردی کف
قوپردی آت ایاغیله خاك کرد
که بیمبیندن اولدی کونش یوزی سرد
چری اولدی سر تا سر انکیخته
اولب قانیله طوبراق آمیخته
قیوب ترکدن چوق غریو غرنك
مطر کیبی دوکلدی یبره خدنك
سکوله نیچه تنلری دلدلر
نچه جانلری اوقله آلدلر
قلیجدن نچه باش پرانیدی
چقاچان چومق فراوانیدی
آنوك کیبی دی کشتهدن دشت کین

واجب بلالر تا سلطان خذمتنده یوز صوی حاصل اولب امل محصّل اولا، اول یکادن چون ترکلر عجم تیغنی وزخمنی روم چریسندن مشاهده قلمشلریدی واکثر مجروح وفاته غرق اولمشلردی ایندنر سغداق خاقی ندغایچون وآلوث صوچی غرامتند بیزر قیام کوسترمك کراکدی امّا چون ایش بوکّا ایرشدی سبکسار وخاکسارلغله باشومز بیله ویرمك اولمز کیاجه ایرتیه‌دکین بو اندیشلر برنه حیران وسراسیمه ومتردّد ومتحیّر اولمشلریدی واضطراب غرقابنده والتهاب نیراننده حریق وغریق قالمشلردی نظم

سحرکاه چون روی نیلی سمر[a]
ننشدن بدید اندی زرّین سپر
طغلدی وطولدی سری کوهسار
طلی تیر التون سپردن هزار
سپهدار ارو طوردی قیلب شتاب
قلیچ الده برنده مثل افتاب
بیوردی که اتلندی جمله چری
که آنده بلینر بهادر اری
غریو اتدی کوس ثغان قلدی نای
نه طولدی جهان غلغل خدیه غای
بیره اندی بریبه کوکدن سروش
زمین قلدی دریا دبی جمله جوش
ایکی لشکر اولدی برابر چو دوه
برنده ستوه بری بی شکوه

a) P شمر.

مهر جهانکیروکدن روشن اولور قذف رعب کفّار کوکلنده سنوک هیبتوکدن بالودر وکتاب دیم غیر مخلوقده بیوردک که «إِنْ تَنْصُرُوا ٱللَّهَ يَنْصُرْكُمْ وَيُثَبِّتْ أَقْدَامَكُمْ» سنوک لطفک سایه‌سی وبی نهایت مرحمتوک برله روا کورمه کم بز قوللره قبحاق چریلری غنایمندن هیبت واخفاف حاصل اولا ومقصود اولمدین معاودت قلاوز

بو در دیلکوم سندن ای کارساز بو چوق دشمنی قیلسین بیزه آز
سری سرکشی زیر سنك ایلیم جهانی بو انراکه تنک ایلیم

ددی وسراپرده‌سنه واردی وبکلر وسرورلری اوقدی وهر بیره که واجبیدی طلایه کوندردی وخوان خسروانیدن صکره می ارغوانی طلب اتدی اول سببله شادی وفرح زیاده اولب قیغو کسلدی ومحاورت ومعاقدت اثناسنده چری بکلرینه وسرورلرینه ایتدی که سیزوک هر بروکز خدمتله سلطنت درکاهنده بندن عزیزرکسز امّا چون ایش دوشدی یاردیم وبولداشلق لازم اولدی بو کون بو دکلو جهدله که صواش اولدی اکرچه بزدن وآنلردن خیلی ادم تلف اولدی ولیکن ایرته ینه بوجلین سعی ایدوب دوروشورساوز امید در که مخالفلردن جهانده نام ونشان قومیاوز ددی، بکلر وسرورلر اکا آفرین ایتدلر وایتدلر ای کامکارلق مملکتوک کوهری درفشانی وشهریارلق نکینوک نقش ونشانی همیشه خنجر سبز رنکوک یوزی قوّتلی قولوک فرّندن کلکون اولسون اکرچه بیز شاه جهانوک قوللری‌یوز ولیکن ا‌لر بیوررسک امتثال حکموکک رخشنی توسن فلکدن کچوره‌لم وهر قوللق که بیوررسیز اثار طاعت ومتابعت

---

a) Kor. 47,8.

اخضر مثلی جوشه کلدلر واینددلر که بونک بیکی آغیر چوق چریکه اوستموزه کلدی دکیزدن وقرودن بیزم ایشومز خراب اولب اطرافدن بلا هجوم اتدی

نظم

چو طاوس زرّین پر مشرق   بوزندن قودی پردهٔ فستقی
خروش اتدی کوس ونقارا ونای   هر آرادن آوازهٔ هوی های
ایکی لشکر اتلندلر جنکه چون   چب وراستدن جنکه آهنکه چون
هوا تیره کوندی زمین لعل رنك   چقردی کوکه اتشی نعل سنك
صلب تیغ برّانی دست هزبر   ایدر بیکی برق عیان تیره ابر
یغر تیر وپیکانی چون بید برك   عدویه پیامی ندر درد مرك
زبان زخمی ونیزهٔ تابدار   بد اندیش سرّین ایدردی اشکار
کوکل آتشی کیندن افروخته   قلوردی عدو خرمنن سوخته
مقامی قضادی کمان کمین   هم اولمیشدی مهر جویای کین
که جوی‌دك خنجری آبکون   اقیدردی هر لحظه دریای خون
شبانکهده بو کمبدی لاجورد   عیان اتدی غرنی کلی سرخ ورد
نیامه کیروب تیغ خنجر ینه   کیرو دوندی اول ایکی لشکر ینه
سپهدار شاهنشه کامکار   اولب تازه رخ قلدی چوق کارزار
که خرشید رخشان زرّینه تیغ   اودندن یوزینه سپر طوتدی میغ
اتندن اینوب تازه غسل ایلدی   مناجات ایدوب حضرته سویلدی

نثر چون امیر حسام الدین چوپان بك علی الصباح تازه غسل ایدوب واکی رکعت نماز اخلاص ونیاز وتضرّع برله ادا قلدی آندن یوزین طوپراغه اوروب حق تعالی حضرتنه مناجات قلدی که ای داور داد ودین هرنیکه نظر قلورم جملهٔ سنوك صمدیّه وحدانیّتوڭه دلیل بحقّ شاهد مطلق بولورم دوکار یوزی سنوڭ

سرخوش اولدیلر هر بری چادرلو چادرینه ومقاملو مقامنه کتدیلر، سحرگه چون سمن بودقلری چمن نیلی کلشنی اوزره ظاهر اولدی طلیعه‌دن بر آتلو ملک الامرا خدمتنه کلدی دعا وثنا قلوب ایتدیکه ترکدن بی عدد چری بالوردی کلوب ایرشی دوررلر دیو سپهدار وبکلر چون اول سوزی اشتدیلر بیوردیکه چری جوشه کلوب کوس آوازنی سروش کوشنه ایرشدوردیلر آندن صکره بکلره وسرورلره بیوردیکه چون بر چریکه اکی اون اولورسه کچمسی ممکن دکل بیزه *a* کرکدر که ارنلر بیکی یرومزده قرار ایده‌وز وکراکی کبی جدّله نیّتده *b* طوروب ثبات نقشنی لوح جان اوزرنده ثبت ایده‌وز اردومزدن دکیز صوی اضطرابده واوکومزدن حرب اودی اضطرامه کلمشدر وقچمق یولی جمله حدوددن مسدود اولمشدر آندن اوکدیین که روس وسقسیندن آنلره چری ومدد کله زره‌نی تن اوزرنه کفن ییرنه کییالم وآنلروکله ممکن اولدقجه جانله دوریشالم امّا شول شرطله کم چون چری بر برینه قرشو کله وارواح اشباح مفارقتنده نالان اولا قویالمکی تاتر کلور بر ایکی حمله کتورب برونلری بیلی ورنج وصولتلری آنوکله ساکن اولسون چون آنلروك ایشلری آیینی وپیکارلری شیوه‌سنه اطّلاع بولمش اولاوز

نظم

قلالوم سکردمله جنك پلنك   چبارالم ادلیکله نام ننك
جهان اچره قالمز کشی جاویدان   مکر قاله مردمدن آدی نشان

واول طرفدن ترك چریسی جنك اندیشه‌سندن بیهوش اولب بحر

---

a) P ajoute کورندلر. *b*) ? P یتیمده.

جهان جمله پر جوشن تیغدی
صنایدوغی که عالم قرا صِغدی
سجی اچمدین قرقودن جمله مست
اولب قاتله جاندن قمو یودی دست

چو کافهٔ عساکر سلامتی وکامرانی وشادمانی برله دگیزی کچوب وقرودن کلوب سغداق اواسنه قوندی بکلربکی حسام الدین چوپان بك فرط فراغت وشادیلغندن بزم آلاتی دوشدوب چری بکلرین وسرورلرین اوقدی وآیین وترتیب تمام برله انس مجلسنده وسلوت مقامنده انلاروگله اوتردی

طوتب الده اوّل پناه سپاه
طلو باده رخشنده مانند ماه
اکیلدی شهی آکوبن اوپدی یر
می ایچن قچن جنکدن غصّه بیر
چکوبن می بر نفسده تمام
اوقیدی چری باشلرینه سلام
چری باشلری هب ارو طوردلر
دعا اُقیب اوستنه اوردلر
جهانده دیلر وار اول شهریار
اولب چوق یشاسون جهان شهریار
پس آندن قمو اچدلر جمله می
پیاده جهاندار وپیروز پی

دون بچوغنه دکین طرب وعیش قلب جام باده اول سرورلر اراسنده دایر وسایر اولدی چون طلو دوستکانیلر ایچلمکدن

وبخت آیسنوڭ حکمی برله چرئی بو یرلره اول نیّته کتورمادمکه صواش مشقّتندن یوز دوندرم وهر قاصد وفاسد قولی برله ایشوده خلل کتورم ددی

ابیات

که فرمان شاهی جهان بولمشم دلی بحری راه روان بولمشم
انوڭ چونکه قیلم شبستان بوم دخی اولمیا اباد بو مرز بوم

هر طایفه که سلطانوڭ فرماننددن باش چکه‌لر اطواق خذلان برله اعناقی مربوط اولب درکاه خسروی عالم اشیکنه وارسلردر وآنده جزالری نیسه کوره‌لر وقلان عاصی ومخذوللره زجر وعبرت کوستری‌سرلردر وهر کمکی قدمنی اطاعت دایره‌سندن چقرمیوب فرمانه مطیع اولسرلردر بندن منّ وسلوی لذّتندن غیری انوڭ ایّامی مذاقنه ایرمیسردر أَمَّا مَنْ ظَلَمَ فَسَوْفَ نُعَذِّبُهُ ثُمَّ يُرَدُّ إِلَى رَبِّهِ فَيُعَذِّبُهُ عَذَابًا نُكْرًا وَأَمَّا مَنْ آمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَلَهُ جَزَاءً الْحُسْنَى وَسَنَقُولُ لَهُ مِنْ أَمْرِنَا يُسْرًا آیتی [a] اوقدی

بو سزلردن الچی اولب نا امید
کوزینه سیه اولدی روی سپید
سپهدار چکدی چرئی روان
دکیزدن قرویه چو شیر ژیان
طلو ترکدی روی صحرا قمو
لیوایله طولمش اُوا طوبطلو
چون ایرشدی اتراك وکُرد سپاه
درفشنده جوشن چو ابر ایچره ماه

---

a) Kor 18,76. 77.

چون قبچاق خانی بو خبردن آگاه اولدی امید کلیمنی مقصود حصولندن خالی کوردی وروس ملکنه داخی خبر دوندردی واعلام ایتدیکه درگاه شاهنشهیدن عساکر نا معدود بو حدوده متوجّه اولمشلردر

کمیندندرر شیلـه دریـای آب
که دشمن دگیز یوزینـه آفتـاب
بز اصمرلدوق جان چون ایرشدی مرك
شکوفه نولور ایـرسه زخمی تکـرك *a*

کرکدر که بو حادثه‌نوك رفعنه وبو نازله‌نوك دفعنه بر چاره قللر دیو آنلر داخی جمله قبایل وایللرنه خبر کوندروب بر هفتده روس دلیرلرندن وقبچاق بهادرلرندن اون بیك مسلّح آتلو دیرلدی وسغداقه یقین کلوب منتظر اولدلر که سغداقیلروك آدملری بکلربکی جانبنه واردی پیری قرتوت بر ایکی کلمتی عنکبوت—اوی کبی سست سویلدی خبرلردنکه اکّا سویلمشلردی عشر عاشرین تقریر ایده‌مادی الّا بو مقدار دیه بلدی که ملك الامرانوك الطافندن توقّع اولدر *b* که چرئی دوندروب دیده تا که بیزده خدمتنده تقصیر وتقاعد ایتدوکمزوك عذرنی بقدر امکان دیلیه‌وز وقوللق رسمنی مجدّد وایمان پیمان غلیظ ووثیق برله موکّد قلاوز حالیا شمدکی وقتده نعل بها رسمنجه اللی بیك پرپره خدمت ایده‌لر دیدی چون ملك الامرا حسام الدین چوپان بك [بونی اشتدی] ثاقیب غضبه کلدی ایندیکی تاج

---

a) P تککك sic.   *b*) P اولدلر.

روان قلدلر که بیز شاه جهانوڭ قولی وفرمان‌برداری‌یوز معلوم دکل که بو مقدار چرئی بونده کوندرمکه سبب نه اولدی اولا اکر باج وخراج وعبوری آدا اتمدده بزدن جرم وقصور ظاهر اولدیسه آنوڭ غرامتنه اقامت کوسترەلم وفرماننوڭ امتثالی برله دشوار ایشی اسان قللم واکر روس ولایتنه عزم قلورسا سرو آزاد کبی یکتلر خدمتنده ترتیب ویراغلە ویربیلوم که اول خدمتده سلطانوڭ دشمنلرینه قلیج اورەلر وجانلرین دریغ اتمیەلر دیو وبر ایلچی داخی سرعتله قبچاق خاننه کوندردلر که سلطانوڭ چریلری دواب وجواری اوزره بو طرفه کلدلر دکیز موجی جوش جیشدن پولاد رخشان کبی کورینر بو پلنك آهنك چری دکیزده نهنکدن دلیریرك وقروده قغان ارسلاندن یورکلورك دررلر ابیات

بولر کورمدیسن بحر کشتی وآب
اکر قیللر جنکه بر دم شتاب
بیزه اشلادوب خنجری آبکون
که بیزدن ایره بحرەدك جوی خون
بلكِ کم بو صو باشدن آشدی روان
دکیزدن چری دشنه ایرشدی روان
بر آتش درر بولدوغیین یاندورر
صو کبی آقر یاغدوغیین قاندرر
دوشنده بونی کورمادی شیخ شاب
که بیلدن بر اود چیقه دونیشه آب
دوکیلوسه طشرایه بو موج اکر
نه قبچاق قالور نه روس خزر

شب روز شاهنشه کامکار
بو نوعیله سوردی خوش روزکار
کر اولیدی بر هفتده آرزوی
قلوریدی بر کون تماشای کوی
قلوردی کهی آرزوی شکار
کهی که اولمبیدی دخی درلی کار

ذکر کذشتن سلطان در اهتمام ملك الامرا حسام الدین امیر
چوپان رحمه الله از دریای خزر

چون سپاه خزر قصدنه دڭیزدن کذر قلدی افلاق ایلندن قوردن دڭیز دناربن دنوب دندلر سغداق شهرنه واردلر سغداق دفرهسی ده تمیشه جغد خذلان ودنکرهٔ ادبار آنلروڭ روزکاری قصرنوڭ کنکرهسنه اوتورمشدی وصادر ووارد وبازرکانلر انجتمهسنه بیل بغلامشلردی دوردلر که دڭیز یوزنده کمی یلکنلرندن هوا یوزنده اق کوکرجین اوچار کبی دڭیز یوزی طولو کمی ویلکن اولمش وقردن دخی بر چری کلور که آنلروڭ آتی ایاغندن وسورنا[a] ونفیر آوازندن طاغ وصحرا متزلزل اولور قورقو ولرزه اندامارنه دوشب مضطرب اولدلر وشهر قپولرین ییپوب وبروج وابدانی برکدوب دوردلر، بکلری وانولری بر یره دیریلوب مشورت قلدلر تدبیرلری بونوڭ اوزرنه اولدیکه بر دانش وتدبیر ایسی پیری که روزکاروڭ تجارتندن تجارت کلّی حاصل اتمش ایدی وکردون دردانڭ رنج وراحتن فراوان مشاهده قلمشدی رسالته[b] اختیار اتدلر اچی طتلو وایری ویمشق سوزلری بیری برنه قرشودروب بکلربکی حسام الدین بکه

a) P sans و.   b) P ورسالته.

دوکیلوردی بس خوانی دار السلام
شهنشاه اوکندە ینە میر خوان
دوکردی نعم خوان جنّت نشان
قلب خذمتی چاشنیکیری هم
اولوریدی قوللقدە ثابت قدم
نوالە ویری بیر ایدی اول زمان
دیلاورلری چون دوکلدکدە خوان
چقرلردی خوان یندوکندن قمو
قتندن جهان‌داورک اول وبو
قلب خذمتی شهریاری جهان
کلاهینی کبز قوردی آسمان
اولب یینە جمعیت نامدار
بزانوریدی درکهی شهریار
دریلوردی جمله حریفان بزم
قمو نامداران وشیران رزم
دوزوب درلو سازندەلر ساز ورود
ایدوب نای اونی نوای سرود
بولردن کە هر دم کلوردی خروش
دلی سنک خارادن قوپردی جوش
ینە بزم سادە اولب ساختە
اولوردی آلتی لطف پرداختە
نە کردون کوزی کورمش آنوک یوزین
نە کوش زمان دیکلەمشدی سوزین

ایروردی شه قاتنه میر بار
که عدلندن اولوردی راست کار
دوکردی کلوب خوانی بر خوان فراز
که آولوریدی سیرانده چشم نیاز
اوتورنلر ارو طورلردی زود
اتوردی ارو طوران بی قیود
بریدی کتورردی هر بر کشی
همین خلقك اولیدی انده اشی
هم اول آره‌دن شاه گیتی‌ستان
بر ایوانه داخی اولردی روان
قمو ایش بلیلجی ودانش‌فزای
قمو صاحب دین وتدبیر ورای
غلامان نام آوران سپاه
بولورلردی خلوتده بر جایگاه
قلورلردی هر بابدن مشورت
زیاد انمکه شهرت ومنقبت
تدابیر وکنجیلد ساری سپاه
که نیجه کرك فکر هر جایگاه
قیاس ایت ندی مردم زیر دست
که آوزتمزدی آهولره شیر دست
هر آییندن اول مهر اوله پر کین
جوابی فرستادهٔ هر زمین
قلورلردی رایبنی جمله تمام

سلطان عالم کیقباد بر مدّت اول خرّم آبادده که روضهٔ فردوس آنوڭ هواسی اعتدالنه رشك التوردی عقل کبی جانده وکونش کبی آسمانده اقامت اتدی واخبار فتوحه منتظر اولوردی وتقویت دین یزدانی وتمشیت امور جهانبانی وترحیب مهمّات ملکداری وکامکاری قلوردی a

بیت

سحرگاه خرشید زرّین سنان
فلکده اولدی مثل دعاء کامران
چاغیردی چاوش پر تاب جوش
کوکه ایرشوردی فغان خروش
چقردی کهسی خسروی بارگاه
اوندن بولندن چقر کیبی ماه
پیاده سواران گردون توان
رکابنده دولت کبی آولب روان
شه اول دشت مینونهاد اچره شاد
اولوردی ویروب عمره عیشیله داد
هر اقلیمدن ایرشوردی خبر
که کم اوترور وکم ایدر سفر
ینه ایردی کیواننه کام جو
جهان اکه طوتمشیدی جمله رو
الی بیککی اچلمش درر بارگاه
اولودن کچیدن کم استرسه راه

---

a) Ici finit le Ms. L.

قننی مجمر لاله‌وش دسترس
بر آراده قونمیشدی شهریار
که شادیدنیدی بهار بهار
سرانک که صحننده‌دی مهر وماه
قلورلردی چوق جهدله آکا نکاه
قتی خیره‌دی انده حیوان کوزی
اچندیدی هم آب حیوان کوزی
که اول چشمه‌دن چشم عالم سنی
سراسر زمینی جهان کلشنی
هم اوکننده بر سبز دریا روان
که بی ابر کیبی رخ آسمان
یوررلردی ماهی‌لری مثل ماه
چو سیرانده سلطان دولت پناه
قولاغنده هر بیرنک حلقه زر
طلی جوشنیدی قمو سیم پر
چراغیدی کللردن آتش نشان
که روشندی انلاره چشم جهان
اغاجلارنه آولمشدی اقبال بار
نوای ظفر اوقریدی هزار
قمو موسوی نوش داروی جان
قمو سایه‌سی آسایش انس وجان
جهان مهر واقبال بروی نهاد
بنامِ خدیوِ جهان کیقباد

ذکر اقامت سلطان بموضع کیقبادیّه در مدّت غیبت امرا

چون بکلر وصوباشیلر رحمهم الله اول چریلر که اول قوللغه نامزد اولمشلردی یراغ وبرك وعدّت واهبت تمام برله احضار اتدلر وعون معبود وطالع مسعود برله سوار اولدلر سلطان کندو خاصّ کوکبه‌سی برله بر دپه‌یه چقدی تا چرینڭ عظمتن مطالعه قلا. چون انلارڭ حالی وجهنده شطارت ونضارت مطالعه قلدی الله تعالی وتقدّس آدنی دله کتوردی وبکلری اوقدی وانواع سرفرازلق برله انلاره بنده‌نوازلق بویوروب حصول مآرب وانجاز مطالبلرنی تقدیم واقامت مساعیٔ مشکوره برله مستظهر قلدی جمله دعا وثنا قلوب باش قودلر وسایهٔ جهان‌آفرینه آفرین اوقیوب یوله متوجّه اولدلر

ابیات

بولر چون کونلدی وشاه جهان
ینه دوندی بیله نچه بنده‌کان
بر آرایه کم دبیدڭ کردکار
بهشت اتمش اول آرده آشکار
اکرچه اول ارادہ اعتدال هوا
اُردی یره مشك دست صبا
چمنده آیلبیدی لب جویبار
که نو خط اولا روی زیبای یار
سمن درج کافور آچمش ینه
کُلابِن کلستانه صَچمش ینه
قلوب عنبرین باد زلف چمن
کلیله قرشدردی مشك ختن
انوڭ کیبی مجلسده بر خوش نفس

فلک بنده‌سی مهر فرمانیڭوڭ
زمانه طلبکاری پیمانیڭوڭ
کر ابروره‌سن حوتنه فرمان‌دهی
نهنکندن اول قیله نیلی تهی
وکر کیمک سندن بولا زور وتاب
بولا تنادن صحن خوابی عقب
اکر دییه فرمان‌دهی روزکار
قلاوز عدوییله بر کارزار
دیه کر چرخ اولا همآوردموز
ارقدن که پیدا اولا کردموز
قلا چرخ تدویردن اول زمان
اولا زورله تابسز ناتوان
اکر جمع اوله خلق روی زمین
بکی بیرموزه آیدمز رای وکین
دیوب بو سوزی طاشره چقدلر
توجّهله کفّار اون یقدلر
خروش اتدی هر یاکه‌دن صورنای
که دیرندی طاغ وکمر جای جای

وعلی الترتیب آثار شهامت وصرامت وشجاعت که سلطنت دولتی مصالحیچون فتح قلاع وقهر اعدادہ خوادارلغ وجان سپارلق رعایت اتدلر ایزد عزّ اسمه عونی وخدیو اعظم بختنڭ تاییدی برله اول مهمّاتده جان ودل برله درشدلر ✿

مستظهر ومال ورجال بیرله آراسته ادی وامیر کمننوس ومفرزوم که رومنگ بلاد وبقاعنده ملك مطاع وصاحب قلاع واتباعدی وسلطان غیاث الدین کیخسرو شهید انار الله برهانه شویله که بوندن اوکدن ذکر اولنمشدر انونگ مخدّراتندن بر کریمهٔ حبالهٔ حکم تزویجنه کتورمشدی وشرف قرابت ومصاهرت سلطنته اختصاص بولمشدی وسلطان غیاث الدینگ شهادتندن صگره دخی سلطان عزّ الدین کیکاوس وسلطان علاء الدین کیقباد نظرنده ملحوظ باصرهٔ احترام ومنظور عین اکرام اولمشدی وعدّت واهبت وجوقلق اسباب بیرله مستظهر لشکر بی کران بیرله ارمنستان طرفنه روان قلدی وبویردی که دربند اچنده هر قپولر که واردر یقب بد اندیش بختی کبی خراب ایدهلر ولشکری دُزه چقارهلر ودین دشمنلرنه بر زحمت ونکایت ارشدورهلر که قیامته دکن انونگ اثری کفّار جاننده باقی قلا ومبارز الدین ارتوقش بکی که سلطنت دولتنوگ قدیم اولو بکلرندن ومملکت چری باشلرنوگ اولولرندن ادی وانطالیّهنگ صوباشلغی اکا مفوّض واول طرفگ ثغور وکفایت اموری بیرله دایم مذکور ومشهور وثروت وشوکت وپهلوان قوم وقبایل نامدار ودلیران کارزار بیرله مستظهر ادی وجمیعی اکدر بویی بکلری واتراکنه زعیم الجیوشدی بویردی که لشکر جرّار بیرله ساحل طرفنه واره وکوکلی فرنك کیمهلرندن پرداخته ودکیز کنارنوگ مهمّاتنی بله وارن بکلرله ساخته قلا، بکلر واولولر شهریار زمانهنگ بختی اوکنده یوز یره قودلر وایتدلر

ابیات

که پیوسته اولسون جهانگیر شاه
اورسون عدو کوکسنه تیر شاه

یکتنلر دیرشرب وقبجاق قوللر آلوب صواش وحرب تعلیم اتدرردی وطلب طلب ربّ الارباب رضاسیچون غزایه ویبربردی وکندوزی دخی دایم اوچ طرفنه غزا ادردی هر نه که دار الحربدن کتورردی یلده سادات ومتصوّفیه ومکّه ومدینه وقدس مجاورلرنه ایثار قلوردی وانوڭ اوغلانلری دخی یقین زمنه دکن که قصه‌مونیه بکلکی انلاروڭدی انلار دخی اتالری یولنجه اول منهاجڭ ابتهاجنه التزام کوسترردی وظایف ورواتب وصلات مبرّات علی اختلاف الحالات اصحاب فضل وعبادت وارباب علم وعملدن منقطع قلمزلردی سلطان بویردی که حسام الدین سغداق طرفنه چری چکه واول مهمّه اقدام اده نظم

عنایات ایزدله کیره یولا
قمو قاصده مرز سغداق اولا
که شهریدی پر زین مثل عروس
کنارنده آورر موج دریای روس
برابردی سغداقه مرز خزر
ولیکن دکزدن کرکدی کذر
که کیره آول ارادن کمی‌یه سپاه
یورر کیبی کوکده بروج ازره ماه
سوی سغد وسرسون وقبجاق وروس
سورب قبله عاجز کنوڭ آبنوس

وامیر مبارز الدین چاولی چاشنیکیربك که بو دودمان کریمڭ قدیم مقبل قوللرندندی سپهر تیبو انڭ کبی بر یکت عالم غیب نورسیدهلرنڭ صفّنده کورمشدی کمال اقتدار وبازوی کامکار برله

ومجانس ومحافلده مذکوردر که چون پارسه آودن بر مانع واقع اولور کیبك چایرلرده ومرغزارلرده کستاخ اولوب قورخوسز اوتلماغه باشلر بز اول طوایفی غایت مرحمت وفرط رافتدن کندو وطنلرنده ساکن وامین قومشدق وبارقهٔ نقمات وباطشهٔ *a* سطواتدن مرفّه قلمشدق غایت حماقت وغباوتدن اول نعمتك قدرن بلمزلر وراحت ورفاهیتنه راضی اولمایوب بلکه دیارك تجّارنه زحمت واسیب دخی ایرشدررلر اکر اول ضالّ وظالملرك کوشماللریچون جری وفرسان رجال وابطال ارسال قلورسوز اجرای سنه حکمی برله که عَدْلُ ساعةٍ خَيْرٌ مِنْ عبادةِ ستّينَ سَنَةً عمل قلوب کافّه جمهور قتنده معذور بلکه ممدوح ومشکور اولمش اولورز ددی بیت

اکر اولسه فرمان پروردکار
قلم انلره کار کینه‌کزار

اندن صکره صاغ قول بکلر بکیسی حسام الدین چوپان بك رحمه که قاپی بوینده اندن اولو ومالدار ونوکرلو بك قوپمدی وسلطنت درکاهنوك قدیم اولولرندن وبکلرندندی وساخاوت وشجاعت وکمال فرزانلق ومردانلق برله قلان بکلردن ممتاز ومستثنی اولمشدی ودنیانك ایللرنده وشهرلرنده کونش کبی هر راحته سبب ومرّیخ کبی هر هیبت وحادثیه حقّ عونیله اندن چاره اولوردی معمورهٔ جهانك آفاق واقطارندن انوك کرم وانعامی امیدنه فضلا وشعرا وهنرمندلر والب وبهادر یکتلر هر یل قاپوسنه کلورلردی وانوك انعام واکرام شریف ووضیعه ایرشوردی وقاپی وبابات بویندن قوتلو

---

a) Mss. وباطشه.

قزنمیشدق رزق ازو نیاز
قموسنی فی الجمله هب آلدلر
بزی نام واندیشهیه صلدلر
نچه مسلمن بند وزندانده در
قولک قچدم وقالنی انده در
بن اول بندن قاچبن چارهساز
ارشدم چکب قهر زاد دراز
بو کن شاهدن ازده دم اونه کم
که دفع ایده بو رسمه ظلم عظیم

چون بو تظلّمات سلطانک مسامعنه ایرشدی رخ فرّخی وچهره مبارکی کل کبی قزردی فرط حمیّت وکمال a شفقت وغضبندن ارسلان کبی آکرامغه وکونش کبی قزمغا بشلایب مضطرب اولدی وبویردی که فی الحال تاجرلرک مالرنی خزانهدن ویردلر زیرا قدیم اسلام پادشاهلرنک عادتی بو ادی که حکمی ایرشدوکی یرلرده اوغری وحرامی خلقک مالن آلسه اودرلردی وصکره حرامیٔ بولوب سیاست ادرلردی ومالن خزانهیه تسلیم ادرلردی وشهرلرده ولایتلرنده النسه اول شهرک وایلک صوباشیسی ونایبی بر اکسکسز اودرلردی اندن صکره اوغریبی وحرامیبی طلب ایدوب بولورلردی زیرا شرع بونک ازرنه مبنیدر که خلقک مالنه وجاننه بکلر وحاکملر b پایندان‌در هنوز اول قاعده شامده موجوددر که نایبه ضمان درلر، اندن صکره سلطان بکلره باقوب ایتدی بو مثل جهانده مشهوردر

a) Mss. کمال (?) وانقد.   b) L om.

مصره کچوب اول خطردن غایده کورم واول سرمایه‌دن فراوان
اصّی بغلایم دیو بر آه سرد اتدی واینددی نظم

ایا شاه دنیا ودین داد داد
که عمرم ترابینی ایلتدی باد
چون اتدم بنا باد ازره نخست
پس ایشومی سخت ایلدی رای سست
دل اول باددن هیچ اولماد شاد
انوك کیبی باد ای آلهی مباد
فراکوده بر موج ایردی همان
که دیدم یارلدی مکر آسمان
بر آرایه ناکاه ارشدك زبون
نه آرا که اول آره‌دی موج خون
قالب کندز امیدله اول کیجه
نه دیبم که اول کیجه بیلدی نجه
پس اولدم که صبح اولدی بایلدی دون
جهاندن همین نا بدید اولدی دون
نه کون کم صفاتی قمو تاب وتب
آنوك کیبی هیچ اولمسن روز وشب
سواحلدن اشرنك آتش نهاد
روان قلدی تیره کمی مثل باد
طوتوبن بزی ایلدیلر اسیر
نه وار دسترس آنده نه دستکیر
چکوب زحمت وخرج عمر دراز

وکندز قورودە ودکزدە یل کبی روان ودوان اولوب یوز درلو رنج وزحمت وعنا چکوب بر قاچ دینار ودرم حاصل اتمشدم قبچاق وروس وبلغار دکزی کنارندە بو درکاهک عدل وناموسی آوازن ایشدوب خرّملق برلە بو طرفە متوجّە اولدم دلدم کە کمی‌یە کرب دکزی برو کچم بو دولتوک ظلّ ظلیلندە امن وراحتلە روزکار سورم چون کلدم کە کمی‌یە کرم هر مال کە انوک تحصیلندە عمر عزیزی صرف ایدوب بونجە مشقّتلە حاصل اتمشدم مجموعن المدن آلدلر مال کتدی باشم دخی بونجە زحمتلە قورترب کلدم بیت

همان بن قولە دادکستر خدای
شە ایشیکنە اولدی اوش رهنمای
کە اولدر جهان ایشنە چارە بس
مراد آندە بولور هر آوارە بس

هنوز اول بو سوزی آخر اتمشدی کە بر کشی دخی شکایت حکایتنە آغاز اتدی کە بن حلبدن شام وبغداد تماشن بغلاییوب بو مملکتە عزم اتمشدم چون ارمنستانە ییقدن حکم اتدوکی یرلرە کلدم مال وطوارمی تمام المدن آلدلر وباشومی هزار حیلە‌بیلە قورتردم غایت افلاس وهی نوالقدن دندرم قراکو دنجم کبی اولدی وکنم تیرە وبختم خیرە چون ترسانک بو درکاهدن ترسی اولمایە بو دردک درمانی بو ظلمک انتقامی قنقی سلطان عدلندن طلب ایدلوم ددی، چون اول دخی بو سوزی پایانە ایرشدردی بر کشی دخی فغان ایدب چاغردی کە بن انطالیە مقیملرندنم هرنە کە عمرم مدّتندە قزنمشدم وآنی قزنمقدە مشقّت اودنە یانمشدم کمی‌یە قویب دکز سفرن اختیار اتدم تا مکر کە

خروش نقارهبله آواز نای
دخی جوشش مردم های های
که تا سقف پیروزهٔ زر نکار
اوردیلر آوازهٔ شهریار
همانذم جهانکیر کردون محل
کرب قلدی تشریف برج حمل
فرحدن زمین کُللری تازهدی
هوا طولو بلبلدن آوازهدی
خدیو جهان شهریار زمین
که فریبدی ابر دُرّ آفرین
فلك سخرهسی حکمی چوکاننوڭ
جهان بندهسی مهری فرماننوڭ
اوتردی سریر استنه آچدی راه
که کورینه هر یاکهدن دادخواه

ناکاه دادخواه قاپوسندن بر بازرکان سود وزیان امیذنه طوب کبی جهانده سرکردان یورردی ودایم دکزلر یوزنده اصّی امیذنه نیلوفر کبی صو یوزنده سیران اردی سلطانه دعا وثنا قلوب تضرّع الن کوترب دولتنه دعا قلدی

نظم

بو رسمیله دیدی شهه ترجمان
که پاینده اولسون خدیو جهان
کآویانقلغندن قلور فتنه خواب
قلیجی اودندن یَنَر آفتاب

بو درویش قول روزی طلبنه تعب وزحمت اختیار ایدوب کیجه

بقاسنده ارمکه ویرلر کوپرمکه باشلادی سلطان مکاتب وفرمانلر اطراف ممالکه بکلره وچری باشلرنه ارسال بویردی که جموع عساکر محروسهٔ قیصریه‌یه عزیمت قلالر بر قاچ کوندن صکره رکاب همایونی خاصّه بوی ونوکر وحرمی برله دار الملك قونیه‌یه تجشّم بویردی وقونیه‌یه سلطان وارمزدن اوکدن جمله بکلر واولولر جنك ومحاربت اسبابی برله قیصریه‌ده مشهد صحراسنده طناب بر چادرلر طوتلوب قونمشلردی وسلطان طرفنه کوز وقولق طوتب منتظر اولمشلردی که نه امر ادرسه دل وجان برله ییرنه یتوره‌لر ۞

ذکر سبب قصد سلطان بفتح صحرای قبچاق وکرفتن سغداق بر دست ملك الامرا حسام الدین امیر چوپان

همان قونیه‌دن چتر ظفر آنه
خرامان اولوب مثل رخشنده ماه
جهانه وریبیدی چوق مژده مهر
که طوتمز دخی تندلکله سپهر
دخی دوکمیه اشك غم چشم میغ
فلك قلمیا شاذلقلر دریغ
نه توزلر که قوپارریدی سپاه
بولردی انکله سنا چشم ماه
خرامان پیروزی کردکار
اولوب اردی قیصریه شهریار
یوزندن شکفتیدی عالم رخی
جهان پر نسیم کل فرّخی

بیغوب شربتلر اچلدکدن صکره اقداح افراح دایر اولدی بر روز
عیش وعشرته مشغول اولدقلرندن صکره طورب مقاملو مقامنه
واردلر سلطان دخی کره حرمنه کروب استراحته مشغول اولدی،
ارتەسی انواع نعم واصناف کرم کافهٔ امرا واطراف بکلرنه قابتس
قلوب ییدی کون پیاپی مجلس دل افروز مرتّب ومهیّا اولندی
سکزنجی کون شام بکلرنی رفیق الطاف شام ممالکی اطرافنه اجازت
ویروب کوندردی ودرکاه بکلرندن بعضنی وداع رسمیچون انلروتله
مملکت سرحدّنه دکن ویربیوب شام صنورنه کرنجه هر منزلده نزل
حاضر ومهیّا قلدلر، چون بکلر سلطان درکاهنه عودت اتدلر
سلطان مبارکلک وطالع سعد برله قیصریه‌یه عزیمت بویردی وکامرانی
وشادمانی وحصول مرادات برله قیصریه‌یه ایرشدی وهر شهره که
قدوم شهریار ایرشوردی شهری بزیب آذین بغلرلردی والتون
واقچه ونیاچه یللرک فرنجلارنی پادشاه رکابنه نثار قلورلردی چون
بر مدّت قیصریه‌ده اقامت اتدی کز فصلی آخر اولماغه یقین
اولوب قشلاق موسمی ایرشدی اندن انطالیه‌یه عزم بویردی
چون ایرشدی بر آی مدّتی همیشه عادتی ورسمی موجبنجه
احوال مملکت تفتیشنه ومظلوملره داد ویرب ظالملری قمع اتمکه
مشغول اولوب آواز چنک ونای ورباب وتناول باده وجام وبلبلهٔ
شراب لعل‌فام برله روزکار سوردی واندن علاییه‌یه واردی وبر آی
دخی اول مربع ربیع نزهت ومنشأ دعت وفراغتده اقامت قلدی
چون نسیم نوبهار طرف شمالدن هبوبه کلدی وقارلر طاغلر

a) L om.

ٱلسَّمآءَ ٱلدُّنْيا بِمَصابِيحَ[a] تُنْتُق لاجوردىيى سيّارات عروسلرى اوكنه طوتدلر

قطعه

خميده ماه كمان صورتنده زرّين توز
قچردى رجم شياطين مثل تيز نشاب
قراكو كيجه اچنده خيال نور نجوم
مثال بر حواصل ميان بال غراب
كبود نطع ميانده صانه‌سن پروين
طوتر قدحلرى بللوردن كفّ لعاب
بنات نعش طغلمش فلك كنارنده
مثال تخم شترمرغدى ميان سراب
مجرّه بحرده يول كيبى كورنر صنه‌سين
عصاسيله كليمك طريق اولمش آب

صفتيله متّصف اولدى وحريفلر طولو ودوستكامى‌لر اچمكله سرخوش اولدلر سلطان طورب حرم وصال وحريم جلالنه واردى خرّم دوشكنه وصفا فراشنه كروب ملكه برله معانقه وملامسه وبوسيه آغاز قلدى فى الحال مهرى غالب اولوب مُهرن كوتردى واول شادمانلقدن حرم دايه‌لرنه وخدم وحشمه كه مهد معظّمله كلمشلردى كنج شايكان ايثار ادوب انعام واحسان بويردى وملكه مالكهٔ كنوز قارونى وحاكمهٔ ملك افريدونى قلب كفش بها رسميچون ايل وولايت ويردى، ايرته‌سى شام بكلرنى سلاملق صفّه‌سنه دعوت ايدوب اصناف الطاف وتشريفات كرامنه ويروب اغرلدى خوان

---

a) Kor. 67,5.

اول کون *a* نیشتر اوجندن شویله غنی اولدی که غناده شهرهٔ شهور زمان اولدی، اندن صکره بر هفتەده کوندن کونه اوکولمغا باشلدی چون تمام اوکلدی سلطان عزم سیران قلدی وبویردی که جشن وبزم اسبابی یراغنه مشغول اولالر بکلر ونوّاب شهری بزتدلر ومهد قبلندن شام سرورلری کندو رسم وآیینلری موجبنجه کمال لطف طبیعتلرندن آلتون کمشدن انواع جواهر ونفایس برله بزدلر ودوەلر اوزرنده ترتیب وترکیب ایدوب شیرین وچابك حرکتلو اوینجیلر ومطرب وقوّاللر مصر وشام دیارندن وروم ممالکندن وموصل دیارندن اول دکونه حاضر اولدلر وخرتپرد ملکی سلطانك صغدوجلغن التماس اتدی سلطان مبذول بویردی اول دخی اول ضیافتده اصناف کرم وبذل دینار ودرم رعاینه ایرشدردی وبر هفته پیوسته عیش وعشرته ولهو ولذّاته مشغول اولدلر سلطان سکزنجی کون بزم عامّ *b* بویرب شام بکلرن اوقدی وانس مجلسنده انلارو کله اوتورب عشرت ومکالمه قلدی وزحمت روزکارنده اولان توقّفچون که مبارك ذاتنه عارض اولمشدی عذرلر دلدی جمله دعا وثنا قلوب زمین بوس قلدلر وسلطنت حضرتنك سلامتلغی حصولنه باری جلّ جلاله حمدنه اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ اَلَّذی وَهَبَ لِمَوْلانا السلطان مِنَ المرض ابلالاً وَمِنَ الصِّحَّة اقبالًا عبارتی برله اعاده قلدلر، اندن صکره اشعار وقصاید استماعنه شروع اتدلر وکاسات مبرّاة شادمانی دایر وسایر اولدی چون مادر جهان نیلکون چادره کردی ویلدزلر قصر مینافامدن بر یوزنه نظر اتدلر وقدرت فرّاشلری وَلَقَدْ زَیَّنَّا

---

a) P بر سعادتلو. *b*) L عالی.

فنّنده عصرڭ یکانه‌سی ودهرڭ فرزانه‌سی ادیلر هر بری تطلیه وضماده مشغول اولدیلر ایتدیلر که اکر نیشتر اوجی بو جراحته ایرشورسه خطردر امیذدر که بو ضماد وطلا برله اوجی بلورب دشله زحمت والمی اکسله اما هر لحظه درد والم زیاده اولوردی واول واسطه برله افراط ملالت سلطان طبیعتنه مستولی اولوردی خلایق وضیع وشریف روم وشام بکلری بو حادثه‌دن ملول ومضطرب اولدیلر، سلطان بر دون غایت عجز واضطرارندن شرابسالار فخر الدین ایاسه بویردی که جرّاح فاسلی اوقدی تا تجدید طلا وضمادات قیلا چون فاسل حاضر اولدی کوردی که مادّهٔ جراحت تمام نضج بولمش باشنی خطر معرضنه قودی نیشتری اوغرلاین چقاردی وجبه‌نڭ یومشقلغی وقتیلغی دیرمك بهانه‌سیله نشتری صانجدی فی الحال ارك وصارو صو چشمه کبی روان اولدی امیر جلال الدین قره‌طایی طشت حاضر اتدی نه دکلو که اریك آقردی سلطان راحت بولوردی چون چرك وصارو صو جمله آقدی سلطان راحت اولدوغندن وزحمت وقتنده اُیخوسزلغندن ایخو غلبه اتدی وبر کون بر کیجه راحت بولب یاتدی واویدی عالم خلقی اول حالندن متوهّم اولدیلر صاندیلر که بر محذور واقع اولدی، چون شهریار بیدار اولدی جرّاحی اوقتدی تا پنبه قنابیلنی اول تجویف مادّه‌یه طولدردی اول قبلدن دخی سلطانڭ وجودنه راحت زیاده اولدی بویردی که هر کمکه بنم ذاتم سلامتلغنه ارتیاحی واردر جراح فاسله نسنه ویرمکی واجب بلسون دیو شولقدر درم ودینار وآت وقتیر وکماخا وقفتان ویردلر که فاسل صباح اولدوغی وقت بر فقیر جرّاحدی

واشلر مرادنجه a اولدوغنی ذکر ایدوب عرض اتدی که اکر رکاب همایونی محروسهٔ ملاطیهیه نهضت بویررلرسه ملکلر جانبنه بر نوع اعزاز واکرام اولمش اولور وموجب ارتیاح وحبور وانشراح صدور عالمیان اولور ومقارنهٔ شمس وقمر ملاطیهده که دایم برج سعادت ومنزل سعود کرامت اولسون میسّر اولا دیو، سلطانه اول نامهنک مطالعهسندن آثار سرور اساریر همایوننده ظاهر اولدی مملکتنک بکلرنه واولولرنه فرمان نافذ اولدی که مواکب میمونموز ملاطیه طرفنه عزیمت قلور کرکدر که جمله بی توقّف اول طرفه متوجّه اولالر دیو وکندوزی طالع سعد برله نهضت بویردی یولده مبارك بوییننده بر قاره بویک چیبان ظاهر اولدی انوك زحمت وبحرانندن عنا وعذاب چکردی شویله که صبر وقرار وسکون ذات کریمندن بکلّی نفور اتدی وچون ملاطیهیه ایرشدی بر قاچ کون اوکندندن محفّهٔ عروس انده ایرشمشدی وشامك اولو بکلری اول مهد خذمتنجه کلمشلردی امیر اسد الدین وامیر شمس الدین آلتون بی سلطنت موکبنه استقبال اتدلر وحالات وحکایتی شویله که واقع اولمشدی تقریر قلدلر، سلطان انوك کمال کاردانی وصدق ونباهت ومکرمتنه ثنا بویردی اول اثناده وجع والم سلطانك عنصر مطهّرنه عظیم اثر اتدی اطبّاء حاذقلر که مشهور مغارب ومشارقدیلر صدر فرید الدین محمّد جاجرمی وبدر الدین جریری که کلّیات قانونی نظم اتمشدر وعزّ الدین بن هبل موصلی وتقی الدین طبیب وصفی الدوله نصرانی که هر برسی طب

a) P مرادنجه.

وغشّ كه ملك عادل اوغلانلرنڭ درونندە سلطان بكلری ونوكرلری قبلندن واقع اولمشدی مواصلت ارتیاحی وابتهاجی صویبی برله یونب زایل اولدی چون امیر شمس الدین شام ممالكی حدودنه مداخلت قلدی تعظیم واحترام بلیغ برله استقبال اتدلر واصناف نزل ونعم منزلدن منزله حاضر اتدلر ایرتەسی ملك عادل اوغلانلری كه شام واطراف ارمن ودیاربكر پادشاەلری ادیلر ملك معظّم وملك اشرف وملك غازی وملك فخر الدین ودمشقڭ قلان اكابر واولولاری دار السعادەیه دیرلوب قاضی حاضر اتدلر وشمس الدین آلتون نی اوقدیلر، امیر شمس الدین تحف واسبابی كه كتورمشدی توصیف وترتیب ایدوب جواهر ومرصّعاتی آلتون كمش طبقلر ایچنه قودی وقوللر وجاریەلر وآتلر وقترلر ودوەلری ترتیب وارکانله عرض اتدی جمله سلطانڭ علوّ همّ وكمال كرمنه آفرین اتدلر وعقد نكاح اتمامه ایرشدی واول كون انوڭ كبی شكرریزلك اولدی كه ادم دورندن اول زمانەدكن كمسه اول عظمت وآیینله بر ئلون *a* ودرنك نشان ویرمزدی واكر یحیی بن خالد برمكی دری اولوب اول مجلسی مشاهده قلیدی اول بابده خجل اولیدی چون عقد عقد انتظام بولوب اجنبیت قرابته تبدیل اولدی ملكلر شمس الدیندن التماس اتدلر كه سفر مهد اعظم ترتیبندن فراغت حاصل اولنجه بونده توقّف ایدڭ دیو انلرڭ حصول مقاصدیچون توقّف اتمكی واجب كوردی واول بابده سلطان خدمتنه بر نامه یازوب مهمّ مبارك اتمامنی مقتضای ارادت

---

a) Sic! Au lieu de دوكون?

راجح بلمك كرك كه بو انديشهنك يمندن كامكارلق انوارى لايح وشادمانلق براهينى واضح در اكر سلطنت حضرتندن اجازت اولورسه بنده اول خدمتك كفايتنده اخلاص كمرنى جان بيلنه بغلارم، سلطان بويردى كه پس خزانيه وار وهر نه كه اول مصلحتوك كركلوسى اولا مرصّعات ومكلّلات ونقود واجناسدن ترتيب قل وتبيزرك عزيمت قلغل وخويشلق وقرابت اساسنى ممهّد قلغل ددى، امر مطاع موجبنجه خزانه وجامهخانه واصطبله واردى هم آلت واسباب كه قيمت وجودنده نهاينه ايرشمشدى مكلّل تاجلر ومرصّع بلازك وخلخاللر وآغر قماشلر وكمخالر وكوزل جاريهلر وتركى آتلر واشكون قترلر وبيسرك دوهلر مرتّب ومهيّا اتدلر وبر قاچ معتبرلر واولولرله عزيمت قلدى چون محروسهٔ ملاطيبه ايرشدى خستهلق وضعف مزاجنه مستولى اولدى وصبرولغى اوزلدى واول مرضده انوك بدنى عرضى جوهر روحدن معطّل قالدى، چون خبر سلطانه ايرشدى امير شمس الدين چاشنيكير آلتون بى آدلو قولنى كه كندو مربّىسيدى انوك ييرنه اول مهمّك اتمامىچون نامزد قلدى وبويردى كه خزانه واصطبل كتّابنك تفصيلى موجبنجه جواهر ونقود واثقال واموالى طلب ايدوب قبض اده واكلنميوب شام طرفنه متوجّه اولا، امير شمس الدين آلتون بى ملاطيبه ايرشدى واسباب وخزانهٔ قبض ايدوب كندو وثاقنه نقل اتدردى واحتياط ادب كوردوكندن صكره اول خدمته كه موسوم اولمشدى متوجّه اولدى چون شام ملكلرنه عزّ الدين بن بدر الدين خبر اتمشدى وايلك واحسان كه سلطان انك حقّنده قلمشدى تقرير اتدى هر غلّ

ذکر مصاهرت وقرابت فرمودن سلطان با اولاد ملك عادل

سلطان فرمان قضا مضا چری بکلرنه وسرورلرنه عزم بیره انفاذ بویردی که چون بهار موسمی اولا چریلری خزان کبی انواع والوان آلات ویراغله آراسته قیلالر وبونو بیبرنده حضره اوتوب خدمت تقدیمنه وپیکار مراسمنه مستعدّ اولالر وبکلر مجرّد درکاهه عزیمت ایدوب بارکاه آستانسی خدمتن مجدّد قلالر اندن صکره شهریار مثل ابر مدرار دریا کنارندن اقبال وکام برله مراد تیغنی نیام مرامدن چقاروب قیصریه جانبنه کوندلدی اعیان واولولر هر طرفدن درکاه خدمتنه اولشدلر بکلر والچیلر ازدحامندن بارکاه عرصهٔ عرصات کبی طولو آدم اولدی وسلطانك فطنت بیدارندن فتنه خفته وعدل ودادی یمنندن جهان آبادان اولمشدی، عزّ الدین بن بدری که کاخته حرینده طوتساق اولمشدی وقیصریه قلعه‌سنده محبوس قالمشدی تعلّقات ونواکربله حبسدن چقاروب قویی‌ویردی وخلعت نفیس وتشریف شاهانه ویردی وبارکاه خدمتنده دستبوس اشرفله مشرّف قلدی ونوازش ومراعاته مخصوص قلدی واکرام واحترام برله شام طرفنه کوندردی، بر کون اثناء تدابیر واحالت اقداح استشارنده سلطان نایب سیف الدینه اشارت بویردی که بزوم رایمز شویله اقتضا ادر که کامکارلق دعایمی استحکامی وشهریارلق معاقدی ابرامی جهتیچون ملك عادل اوغلانلریله بر قرابت ومواصلت اولا تا اول وسیله برله سلطنتمز ناموسی وپادشاهلغمز رونقی زیاده اولا وخیل وداده کثرت سواد حاصل اولا، سیف الدین جواب ویردی که بو رای صوابك تقدیمنده شتاب قلمق کرك وبو مصلحتی کافّهٔ مصالح اوزرنه

هوا مشك چيندن التمش كرو
سمن داخى اولمش سر شاخسار
اولب رشك فردوس هر جويبار
دزب كونه كون خسروى پرنيان
التمش زمين رونق آسمان
قمو صحن هامون چو مينايدى
زمين سبزدن مثل دريايدى
اولب منبر قمرى سرو سهى
پر اولردى خطبيله باغ شهى
چمن راست پر كنج قارونلدى
رُخ خار لاليله كلكونلدى
فرحدن قمو كوشه‌ده توشه‌دى
درخت طرب بيكران خوشه‌دى
قلوب سمع شه ساز چنك ورباب
فرحناك طوتردى جام شراب
كهى لعب طوپيدى كاهى شكار
كهى عيش وبزم لب جويبار
بر آى آنده بزم ايلدى پادشاه
تنعّم قلوب خسرو تاج وكلاه
چون ايرشدى باد بهارى ينه
نه نو قيله هر كهنه كارى ينه
نسيم سحركاه اولوب تيز رو
ايردى شهه مژدهٔ ملك نو ✿

شویله ایرشدردی که اول کدورت که بزوم عواطفمز مشارعندن سزوک حقّنزده ظاهر اولدی انوک بواعثی سببی ملک مسعودک غباوت وطیشی در که درکاه والامز عبودیّتندن اعراض کسترب غیری جوانب ولاسنه تولّی قلمشدی شمدی چون اعتذار واستغفار قلوب بارکاه همایونک عتبتی قپوسی حلقه‌سن که دهر جبّارلرنوک قبله‌سی ودوران کردن‌کشلرینک کعبه‌سی در قاقدی انوک جرایم وجرایرندن تجاوز قلدوق وزلّات وسیّآتنی عفو اتدک وباقی مملکتنی ما دام که فضوللق اتمیه وبزم قوللوغمزدن ملول اولمیه وایرق ملکلردن استعانت استمیه مسلّم طوتدق وفیما بعد انوک مقاصد ومطالبنی درکاه خدمتندن محصّل ومسهّل قلاوز بیت

بو اقواله دادار اولسون کواه
خداوند کیوان وخورشید وماه

واکر کیرو عصیان باشن قاشرسه وایمان بیرنه کفران تخمن اکرسه کندو سزا وجزاسی شویله که کوردی بلکه دخی بدتر مشاهده قلا ددی، اندن صکره ایلچیٔ انواع انعام برله مخصوص قلدی ومراجعته اجازت ویردی وبر قاچ زماندن صکره چون روزکار عاشق هایم کبی صوقلغه آغاز اتدی سلطان حصول مرادات برله ساحلوک مروج مینونمای ومیناساینه رای بویروب متوجّه اولدی ابیات

پس انطالیه شهرنه رختنی
چکوب کوردی فرخنده در بختنی
انوک کیبی بر شهر پر کلستان
فلک کورمدی کورمشدر انسان
آچلمش بهاربدی اول یرده نو

یوز چورمیوب انوڭ تقدیمنده امتثال قوشاغنی جان بیلنه بغلایه، چون ایلچی سلطنت درگاهنه ایرشدی وسعادات ملاقات شرفیله مشرّف اولدی نظم

شهنشاه اوگنده آچوبن زبان
ادا قلدی سوز مثل سحر بیان
دیر ای سرور خسروان جهان
مرادڭچه در گردش آسمان
اولورسن غضب قیلجق جان‌ستان
صوگنده ینه اولجق مهربان
تن مرده‌یه رحمتڭ جان ورور
سوزڭ جانلره آب حیوان ورور
اگرچه بنم سست وپیمان شکن
ولی گوردم انواع لطف قهردن
توجّه قلوب سوی درگاه شاه
یزقلارمه اولمشدم عذرخواه

بو سیاق اوزرنه کلمات دلپذیر جان‌اویز لولو ومرجان گبی سلطان تختی خذمتنده تقریر اتدی وسلطانڭ تجرّی ورضاسنده بر مبالغه که ارباب کفایت ودرایت وبلاغتدن صادر اولا ادا قلدی وتحف وپیشکشلر که کتورمشدی سلطان حضرتنه عرض اتدکدن صگره کنجورلره تسلیم اتدی وامیذوار اولوب خسرو ایّام خذمتندن کندو مقامنه واردی، بر قاچ کوندن صگره قونقلق بویردی واول ایلچیٔ اوقدی ضیافت تمام اولوب اشربه اچلدکدن صگره سلطان لفظ گوهرفشانندن ایلچینڭ سمعنه

که ای عالم آسودهسی دادڭوڭ
فلك بندهسی رای آزادڭوڭ
بو کن خذمتڭدن چکن کیشی باش
اولور سرّ عالمده رسوا وفاش
قلور هیبتنڭ بدلری کوشمال
ادر دولتنڭ بینه نیکو خصال
کل ای سایهٔ کردکار جهان
قوما غصّهدن کأوللر بندکان
چون اندی بزی صال جرم وکناه
بغشلا چون اولدق قوی عذرخواه
قلوب قلب سردیله رخسار کرم
دلك دیلنی اچمشم نرم نرم
کُنَه بندن وشاهدن عدل وبذل
خطا بندن وشاهدن لطف وفضل
بنوم کیبلر نامه قلسه سیاه
سڭا یارشر عفو قلمق کناه

اندن صڭره خزانه وکنجینه قاپولرن آچدی وبر خذمت که سلطان درکاهنده لایقدی لعل وپیروزه ولآلی ومثلالی وانواع قماشلر واطراف صڭسوقلری وهندی ویمنی قلجلر وتازی آتلر وچینی قوللر وپارس ویوز ومشك نافهلری وعنبر وکافور ترتیب اتدی وسلطان خذمتنه ارسال قلدی وکندو صوچندن وکناهلرندن استغفار کوستردی وملتزم اولدی که هر یل مال واحمال آراسته خزانهٔ عامره خذمتنه ویریه وهر خذمته که سلطان درکاهندن بویرهلر

تلاوتنه مشغول اولدی نظم

بو رسمه ددی آوزینه چون کردکار
جهانده کمسی کم قلا شهریار
کرك طوع انك امر وفرمانـنه
دل وجان ورب عهد وپیمانـنه

چون پادشاهك بخت بلندی قلان دولتلردن اعلا وارفع در لا جرم هر کمسه که طاقتی کردننی انوك طاعت ومشایعتی جنبرندن پیچان قله دایم بخت واروتی علملرنی سرنکون کوره وامانی تیهو واهواسنی احداث عقابی منقارنده زبون کوره مصلحت کار ومقتضای سامان روزکار اولدر که اندن اوکدن که مملکتوك یاروسی دخی الدن کتمیه وسعادت مرکبی بکلی ایقدن دشمدن وخسران الی حالت یقاسنه یاپشمیه بن الومی سلطان عالمك حمایت وکرمی اتکنه اوریم وانوك بیکران لطف واحسانی یوره‌سن یورنیم وانوك چاکرلك وخدمتکارلغن قبول ایدیم ددی، پس کندو خاندانِنك قدیم اولولرندن بر فصیح لسان صبیح الوجه شیرین بیان کشیبی که روزکارك طتلوسن وآچی‌سن طاتمش وایّامك اسّیسن وصووغن کورمش وزمانك سود وزیانـنه احاطه بولمش ومرور دهور[a] اوزرنه چرخ کهن یازیلرنی تو بتو کرانله مشاهده قلمشدی اختیار اتدلر وبر نامه طولو عذر وزینهار بو معنیٔ منتضمّن ابیات

a) Mss. دهوار.

دونب ایرشدی اکیسی موافقت ووفاق برله درگاه خدمتنه کونلدلر چون ایرشدلر سلاملیوب دستبوس اشرفله مشرّف ومستسعد اولدلر وما جرا واحوالی عرض اتدلر، سلطان جمله حکایتنی سمع اصغا برله اشتدی وانلارنگ مساعی مشکور وخدمات مبرورهلرنه محامد موفور ارزانی بویردی وانلاری خاصّ وعزیز ومحترم قلدی وتیمارلری ازرنه تیمارلر اضافت بویردی وبر اولو جشن وقونقلق بویردی وانلاره وفلان بکلره چوق نواخت اتدی ارتهسی چریه وطنلرنه کتمکه دستور وردی وکندوسی خاصّ بوی نوکرلری وقوللری برله قیصریهیه عزم اتدی ✿

ذکر تذلّل ملک مسعود بخدمت حضرت سلطنت وارسال
رسول واستیفای باقی بر ملک نمودن

چون ملک مسعود آگاه اولدی که دولتنونگ پیمانهسی مملکتدن خالی اولمش ودولتنی کونشنگ پرتوی زایل اولوب سلطان عالم فرّنه مقرون اولمش اول قلعهلری که انونگ حالی واقبالی طایرینگ بال وپرّنه منسوبدی سلطنت نصرتننگ سنجق وعلملری برله زیب وزینت بولمش ودیوان اعلانگ نوّاب وکتّابی اول دیارده معدلت ومرحمت بساطنی مبسوط قلوب وجوه محصولاتنی قلم حسبانات برله مضبوط قلدلر کندونگ بخت بدنه کریان وسلطنت حضرتننگ خدمتنده غفلت وتقصیردن که جایز کورمشدی پشیمان اولدی ولمّا سُقِطَ فی ایدیهم وَرَأَوا أنّهم قَدْ ضَلُّوا قالوا لَئِنْ لَمْ یَرْحَمْنَا رَبُّنا وَیَغْفِرْ لَنَا لَنَکُونَنَّ مِنَ الخاسِرِینَ آیتی[a]

---

a) Kor. 7,148.

قلوب اوّلا شکر پروردکار
پس اتدی شهه قوللغی آشکار
ادوبن شهه چوق دعا وثنا
ددی ای جهان داور پادشا
فلکٔ بندهسی تیغ خورشیدکٔکٔ
جهان عرصهسی ملك جاویدکٔکٔ
چکلمش کمان ظفر عزمکه
اچلمش کمین اجل رزمکه

وجمله حکایاتی که واقع اولمشدی اول نامهده ذکر اتدی. وبر قاصدله سلطنت حضرتنه ارسال قلدی. چون مکتوب شاه جهان حضرتنه ارشدی انوکٔ مطالعهسندن غایت شادمان اولدی وبارکاهکٔ معتبرلرندن بر کیشی که صرامت وامانتله اقران واکفّاسی. اراسنده یکانهیدی. اول قلعهنکٔ دزدارلغنه ویبردی اکرچه اول قلعه اسباب وصواش یراغی برله آراسته ادی سلطان انوکٔ یراق وآلاتنی مضاعف قلدی ومهندس بنّالر وحاذق صنّاعی اول قلعهلرکٔ رخنهلری مرمّتیچون که محاصرت وقتنده واقع اولمشدی ترتیب اتدلر واول قوییی فرمان شاه جهان برله شویله طولدردلر که اندیشهٔ دوربین اکّا کمان التمزدی که هیچ بر زمانده بو مقامه بر ثلمه ورخنه واقع اولمش اولا دیو بو جملهسیله احتیاط جهتیچون بر جماعتی انوکٔ محافظتنه نصب اتدلر، چون حراست وکفایت شرایطی رعایت اولندی ملك الامرا اسد الدین بکلر وسرورلر وچریلرله سلطنت درکاهنه متوجّه اولدلر هم اول مراجعت اولدوغی کُنده مبارز الدین چاولی بك دخی کاخته طرفندن

اگـر یلوب دیدلر زینهار
جهان پهلوان سرور داد ودین
بغشلادی بونلاری ویرب نکین
غریو اتدی اول دم بینه بوق وکوس
هوا کرزدن اولد مثل آبنوس

حرب وجدال حالی دلدارلغ واستمالتنه مبدّل اولدی وقلعهنك متمکّنلری جمله رخت واسبابلرنی دیوشرب قلعهٔ خالی قلدلر قلعهنك دزداری جریح البال وزبون الحال اولوب ملك الامرا اسد الدین قاننه چقدی وکستاخلق ونی ادبلك که اتمشدی عذرلر دلدی ملك الامرا اکا وجمله قلعه اهلنه استمالت ایدوب دلنوازلغ وچاکرنوازلق کوستردی

ابیات

پس اول دم قپوده چلندی نفیر
خرامان اولب سنجق ملك کیر
سگوبیله هر یرده غرّان اولوب
بو شادیله دل طشره پرّان اولوب
چقوب کوردی اول پهلوان دلیر
انك کیبی بر قلعهٔ دلپذیر
قیلمش دزلمش قروانلدی غر
کرکلردن ایچندهدی بی شمار
ددی ای جهان داور راستین
سکا وچری امرکه آفرین
اگر لطفك اولمایدی دستگیر
بو قلعه آزه اندیشه اولردی پیر

کسی *a* ارنه چرینڭ بعضی عادت معهود ازره قلعیه تیرباران ایدهلر ودلیرلر وبهادرلرڭ بعضی مثل پلنك طاغه آهنك ایدهلر وهر بری رستم وبیژن کبی اول قوبویه اینهلر وکام ومرادلری موجبنجه دمار قلعه اهلنوڭ روزکارلرندن چقارهلر

ابیات

عیان اندی خورشیدی چون آسمان
دکب سنجق زرد وزرّین سنان
همان یوردیلر سوی تیغ کوه
که چومقلری تیغی فیلور ستوه
حصاره اُوق کبی خلق پیوستهدی
ده آندن فلك تیری هم خستهدی
حصار اوزرنه چقب نیجه مرد
قلوب راست جمله سلاح نبرد
ارب قویسی ایچینه دوکلدلر
نچه شرح ادم کم نلر قلدلر
قمو جنکه مشغولکن قلعهلو
حصار اچره قوپدی صدا وغُلو
کرب اوردلر جمله شمشیره دست
سراسیمه وشیفته مثل مست
وارید آنده بر مرد پاکیزه رای
هنرمند ودانا ومشکل کشای
یَزُقلارنه اولبمن خواستار

---

a) L om.

ناگاه بر خوش سیما وخوب لقا یکت ملك صورتلو بشر سیرتلو اسد الدین ایاس بك قاتنه كلدی وایتدی   بیت

كه ای بد سگالنده در دام تو
سپه سر بسر مست انعام تو

كچن كیجه ابدال وحیران صفتنده طاغ یورەسنی سیران ایدردم حصار مغارەسنك یاننده بر یارق بولدم كه اكر پهلوان نقمجیلره اشارت ایدرسه كه اول یاروغی قازب آچەلر امیدر كه آز مدّتنده حصار فتحی قبلنبدن فراغت خاطر[a] محصّل اولا، چون امیر اسد الدین بو بشارتی اندن استماع اتدی قوی شادمان اولدی وبویردی كه چری همیشه هیبات وعادتلرنجه محاصرته متوجّه اولالر وكندوزی خوش كوكل وخرّملق برله آتلانب قیا وطاغ اوزرنه چقدی تا اول ایشك چارەسی نەدر ونجه كركدر قلا چون اول رخنەیی كوردی شادان اولوب یزدان آدنی دلنه كتوردی وبویردی كه الی نفر شیر مرد وتمیّزلو نقمجیلری كتوردلر قوّت وفراست وبازو برله كلنكلر اللرنه آلدلر وسهل وقتده بر دلك دلدلر واول خسرو صفتلو بكوك شیرین زبانی وطتلو سوزیله هر استد بر فرهاد اولدی وآز زمانده اول حصن حصینه خلل متین اركوردلر وبر اینلو درك قویی قازدلر اخشامن چونكه قویی تمام اولدی اسد الدین خدمتنه اعلام اتدلر بكلری حاضر اتدی وایتدی كه چون فضل اله وفرّ وجاه پادشاه برله چاه پرداخته اولدی بزه صواش وشجاعت یولی كیك وقلعه اهلنه طار اولدی كركدر

a) L حاصل.

قلوب راست الله چشم امل
بر آزاده قلدی ایکی رکعت نماز
اکی کوزی پر اشک ودل پر نیاز
قلوب جاندن اول خالقه آفرین
دیه اولدر خدای آسمان وزمین
پس اندن دعایه زبانن روان
قلوب دیدی ای کارساز جهان
قمو ایلکی سن قلورسن بدید
قمو بغلو اشلاره امرک کلید
سن ای رهنماینده وکارساز
بو کن بزه قل قصر رنج دراز
زلال آقدن فیضچون طاشدن
کماله ارن عقلچون باشدن
چون اولدی فرو بسته بو اشده رای
سن اول بیزه تاییدله رهنمای
بو کن مهر لطفکدن ای کردکار
روا کورمکل کم قالم شرمسار
بو نوعیله تا صبح زرّین طراز
ایاغن طورب قلدی خیلی نماز
سحرکاه چون چکدی خورشید تیغ
خروش اتدی کوس ونقاره جو میغ
اولوبن چری مثل یکپاره کوه
جهانی طوتبدی چریدن شکوه

دکزدن وطاغدن وطاشدن قزنج ومرادلری یولنه چاره استیلر اولا که تاییدِ ربّانی برله نام وناموس طلبیچون بو قانی طاشه چقماغه یوز قانی قلاوز امیذ در کـه اشك سرنجامی خـبـر اولوب شهریار خذمتندن شرمسار اولمیاوز ددی، جملـه اتّـفـاقـلـه بـو حکمك امتثالنه انقیاد قلوب تقبّل وتکفّل کوستردلر نظم

اولـب طـالـب نـنـك وناموس ونـام
اوبیمادلر صـبـح اولنجه تـمـام
خـروش اتـدی کـوهدر پهـلـوان
صنیدك کـه طـاغ اچره شیر ژیان
یوریدی چری مثل کـوه سـیـاه
کـه طولدی چریدن ینه رزمکاه

بر هفته کیجه وکندز صواشه اولشدلر چون جنك بابنده خایب وخاسر اولدلر*a* بـر حیله دخی طوتب اون دمر صندوق شیله که هر برنی اون نفر صواش اری آلور اولا دُزدلر واوق اتاجق دلکلر ایلدیلر واول مغارهنك استندن اشغا صرقندلر چون مغاره قپوسنه اردلر بونلدن ضونو وبغمور دبی قلعه خلقنك اوزرنه اوق بغدردن . ایاس بـك اول بیچارهلقدن غـتی مضطرب الـحـال ادی واول دردہ هیچ بر درمان تصوّر اتمزدی ابیات

چـون ایرشدی مغرب دکیزنه مـاه
آچـوبـن نـهـانـی در بـارکـاه
وضـو الـدی وبـودی عـنـمدن ال

---

a) P ajoute بو کن.

سوز وکلاجی قبول اتمدلر بزه صواش اتمك واجب اولدی بویردی تا غرادهلر دوزجی استاد جنك آهنکچون عرادهلر دزمکه آغاز اده وپیکار اسبابن[a] وادواتنی ویراقلری چرینك بهادرلر ودلاورلرنه تفرقه بویردی واینلدی که ایرته ان شاء الله نام وننك بورنندن بو تند سنکه شمشیله جنابلر اوشدورنه که روز رستخیز ظاهر اولسون، ایرتهسی چون سیارهلر شاهی تخت پیروزهٔ آسماندن ظاهر اولدی وظلمانی زمینی فرّ عالمآراسی برله نورانی قلدی چری

بیت

دمر طاغ کیبی یوریدی سپاه
فلك کارساز وظفر بختخواه

وقاپو ودروازهده بر زحف وصواش اتدلر که انوك آوازهسی کنبد خانه آسمانه ایرشدی وبر منجنیق کران دخی نصب اتدلر وال وزنبرك اوقیله قلعه مقیملرنوك امیدلری کلنی بر خار اتدلر

بیتین

همان دم که طاووس زرینه پر
بو نیلی فلکدن عیان اتدی سر
قومادی چری راحت اولماغه رزم
صنیدك که اول رزمده آنلاره بزم

تا آخر عجز واضطرابدن دونب چادرلرنه واردلر ایاس بلك بیبردی خوان وطعامدن صکره بزم آلاتن حاضر اتدلر وشراب لعلفامی جام بللوره دوکدلر وقلعه ساکنلرنوك قانی یادنه چون باده نوش اتمکه بشلادلر اول اثناده چرینك سرورلرنه بویردی که شول بهادرلر وارنلری ده جنك استبو نام وننك طلب قلورلر اولا

a) L واسباب.

کشیدن که اندن آلا رخت وتخت
قچیجی اولور مردم نیکبخت
کر اولمشسه ساڭا خرد رهنمای
ایدن شنه اشیکینی سُکنا وجای
کلوب خذمت خسروی پیشه قیل
نه اش خوبسه آنی اندیشه قیل
که شهدن بولاسن بسی آرزو
سڭا کستره بخت فرخنده رو
اکر بو سوزی صانهسن مثل باد
صوڭنده اڭن قیلهسن بینی یاد

اول کوندردکلری کشی قلعهیه یقین واردی کشکنجیر اوقی وطوپ وفندق یغمر کبی ریزان اولدی قلقانن باشنه چکوب چاغردی که بن الچیبیم وبر رسالتم که سزوڭ سلامتڭز موجبی اولا کلمشم اکر مجال اولرسه که یقین وارم ادا ادم واکر غایت سفهدن قولاغوڭز غفلت پنبوغیله طقنمش اولا وایلر نصیحتی قبول اتمیهسز تاییدکردکار ودولت شهریار برله جزا وسزاڭزی کورهسز چون جمعیّتوڭزه تفرّق ظاهر اولا صکره ندامت فایده اتمیه ددی، چون بو سوز دزدار سمعنه ایرشدی جواب ویردی که بو دلیر کشیه ایدڭ که اکر عمرنه طویمشسه دونب کتسون که بزوم سفیرمز انلاروڭله اوق صفیرندن غیریله اولاجق دکلدر دیو قاصد معاودت ایدوب احوالی عرض اتدی، ایاس بك ایتدی چون بونلر *a*

a) L om.

که آنڭ قورخوسندن قچر جان پیل
صودن یاڭه بر شهر محکم بنا
معلّا بروج ومشرّف هوا
سوادی خوش وکردی خرّم بهار
طولو نعمت ایچنده مثل انار

ایاس بك چون اول قلعه‌یه نظر اتدی بکلر وسرورلره ایتدی که بونڭ کبی بر مقام که طوشنجیل انوڭ اوزرنه پرواز اتمکه پرواسی اولمایه ونقمه‌جی دلوب بر رخنه اتمکه مجالی اولمیه بونده صواش اتمك مصلحت دکلدر وعد ووعید وتخویف وتهدید اتمکله بونی مراد کمندنه چکمك کرك اکر فضل کردکار ودولت شهریار برله چری زحمت ومشقّت چکمدن فتحی میسّر اولورسه فهو المراد واکر آچلماسی ششدر[a] تعذّر وتعسّره دوشرسه آخِرُ ٱلدَّوَاءِ ٱلْكَيُّ اوقیوب اهلنه سوزی منجنیق وصبیان دلندن سورمك کرك، دکلی بکلره وسپاهیلره قوجلرنه ویکتلرنه بو رای صواب کورندی اجماع واتّفاقله بر فصیح وشیرین زبان کیشی اختیار اتدلر وایتدلر که دزدار قننه وار وایت که اشتمش اولاسز که کاختا قلعه‌سی نیچه فتح اولدی واول قلعه‌نڭ اهلی محاصرت زحمتنی چکدکلری کندولره قالدی عاقبت کوردلر که آلتور ناچار اولوب ویردلر وملك اشرف کوندردوکی شام چریسنه نه بدناملق حاصل اولدی صنوب قریلوب پراکنده اولدلر یقیندر که ملك مسعودڭ طالعی منحوس اولمشدر وکندو عقلسزلغندن سر کردان قالمشدر نظم

---

a) P ششدرسه.

اهلنك تيمارلرى تقريرلرن ومطالب ومقاصدن ارسال قلدى وبويردى كه داركرد قلعه‌سنه ايرشدوكلرى وقتن طاغ اوزرنه چقالر ونه يرده كه صواش يرلرى وارسه اكر دركسوز طاغ اولورسه دخى قوپارب دز ايليلر كه تا كمسنه آننده بو صويه كرميالر وچرى احتياط يرلرن تمام اتدكلرندن صكره مراجعت قلالر امر اعلاى حضرت عليا موجبنجه قلعه‌نك جمله محافظتى اسبابنى وولايت مصالحنى دوزدب حاضر ايدوب مظفّر ومسرور خرّملق وكامرانلق برله دركاه سلطنت خذمتنه ارشدلر ۞

ذكر فتح قلعهٔ چمشكزاك در ايّام دولت سلطان معظّم علاء الدين كيقباد انار الله برهانه

امير اسد الدين اياس بك كه ملاطيه اطراغنوك چرى بكيدى امر مطاع موجبنجه عساكر منصوره‌نك نامدارلرندن وآلپلرندن بيش يوز بك آتلو بيشر نوكرلو بهادر اختيار اتدى محاربت ومحاصرت الاتى برله چمشكزاك قلعه‌سنه روان اولدلر نظم

كه آنكله دل اميذى شاددى[a]
دمردن كه اكثا بيخ وبنياددى
يُتجلمشدى بر طاغ تا آسمان
كه ايرشمز اكثا كمند كمان
يرادلمش ايچنده بر اولو غار
كه دشده انى كورممش روزكار
روان ارمغ اوكنده در مثل نيل

a) P كه دل ايمدى انكله شاددى.

شهنشه خود اوکدن اشتمیشدی
صناسن کاشی کندو اتمیشدی
بویردی که تا تیز دانا دبیر
کاروره سمایه قلمدن صریر
یکی تازه فرمان وکشورستان
یزیله که تا بیله‌لر سروران
که معلوم اولدی قلبنن نبرد
کوندی قمو کوهر مرد فرد
قوی آفرین دندی هر بیرنه
بولارك قوی رای وتدبیرنه
انا آته هب بندهٔ مهربان
پرستار تاج ونکین شهان
بولر شمدی قلعه‌لر کارزار
عدویه همیشه اتدلر کارزار
نه کلدیسه کلّی پسندیده در
قمو کار مردان وبکزیده در
بولاره هزاران هزار آفرین
شهنشاهلردن الی یوم دین

اندن صکره قلعه‌نك دزدارلغنی خاصّ قوللردن برنه که ظاهری وباطنی سلطنت دولتی عبودیّتنوك اخلاصی برله متحلّی ومتزیّندی تفویض بویردی وملك الامرانك نامه‌سی جوابیچون مکتوب اولنان فرمانی کتورن صحبتنده آغر خلعتلر بکلره وسرورلره وقلعه

وسلطانك چريلرى وباقى بكلر ما دام كه قلعه اهلى طاعت وانقياد يولن طوتب قلعۀ سلطان قوللرنه تسليم ايدهلر انلاره آزدن چوقدن زحمت ايرشميه وجانلرنه ومالرنه زيان اولميا وسلطنت حضرتندن هر آرزو مرادلرى كه اولا استدعا ايدوز هيچ كمسكوزى انعام واحسان وتشريف وتيماردن محروم قومياوز وهر كمك كه كوچب كتمكه هوسى اولا اهل وعيال* وطوارلرين قلعهدن اندروب a ومال واسبابى برله نه يره كدرسه مانع اولمايهوز سلطانك غرضى همان قلعهدر ديلر، چون اعيان قلعه بو معنئ امير مبارز الدين حضرتندن استماع اتدلر خوش كوكلله قلعيه كتدلر اهل وعيال وطوارلرن قلعهدن اندورب قلعۀ بوشلتدلر ارتهسى طكلجق چون سيّارهلر رايتى قلعۀ قلعدن كردون كبى كردان اولوب ظاهر اولدى حقّ تعالىنك عون ونصرتى برله ملك الامرا وبكلر وسرورلر سپاه شاهك سنجقلرنى عظمت وشكوه تمام برله كاخته قلعهسنه چقارب افراخته قلدلر حقّ تعالىيه جلّ جلاله حمد ورسول حضرتنه صلوات ويردكلرندن صكره اول قلعهده پادشاه حضرتنه دعايى اقامته ايرشدردلر، اندن صكره خوان خسروانى وبزم كامرانى دوشندى وبخت پيروزله كيجۀ اول قلعهده روزه ارشدردلر اندن سلطنت حضرتنه بر نامه يازدلر صورة حادثه ازرنه مشتمل شاميلر محاربهسى وانهزامندن وعزّ الدين بن بدرى وقلان بكلرندن وقلعه فتح اولدوغندن واهلنه استمالت وتيماردن قلمه كتوردلر وعزّ الدين بن بدرى يوز نفر سپاهله سلطان حضرتنه ارسال

---

a) L om.

اکر اولسه هب کرد قلعه پلنك
قتیلقده بو سنك پر پیچ وتاب
نه چنکال قویه درست ونه ناب
ولی چون اره هیبت پهلوان
خللو اولا بارویِ آسمان
قلوب جهد وکوشش نه دکلو که وار
بشاریمدق مسکنندن نه عار
چون اولدی بزه بغلو راه امید
شه ایشیککی اولسن پناه امید
خروشیله اول شیر پیکر سپاه
که کوششده هر بیری ابر سیاه
بولر قلمشلردی بو رسمه عزم
که ارتق قلالردی افکار رزم
ولی چارهٔ کار لطف خدا
دخی خلق فرمان فرمانروا
طپك هم هر اومیذه در رهنمای
نه ایدرسك ایت امدی بهر خذای

امیر مبارز الدین انلاره استمالت بویردی ومحنت زنکنی آنلرك امنیّتی آیینه‌سندن سلوب محبّت وتلطّف مصقلیله مصیقل اتدی وپروردکار که وَٱلسَّمَآءَ بَنَيْنَاهَا a قللنی دست قدرتی برله بلند قلدی وسلطان جهانستان دولتنه آند اچدی که بن که چاولی‌یم

---

a) Kor. 51,47.

مراجعت قلدلر وعزّ الدین بن البدری احترام تمام برله مبارز الدینك سراپرده‌سنه ایلتدلر وانواع اکرام والطافله نواخت قلدلر اندن صکره اسجقله قلعه‌دن یکّا سکردم ایدوب کرو تازه جنکه آغاز اتدلر چون قلعه اعلنك دخی اومیذی قلمادی خسته جکر اولوب جهاندن امیذلرن کسدلر وسوکت کبی دترمکه بشلادلر وپیل کبی هیبتلو منجنیق زخمندن جکرلری کباب اولدی ناچار وناکام صواشی قویب الامان الامان دیو غغان اتمکه بشلادلر، چون اخشام اولوب طاق پیروزه رنك طامنده خیل وسپاه زنك ظاهر اولدی قلعه‌نك دلیرلرندن بر قاچ آتلو آشغا اندلر طلایه خلقی انلاره قرشو سکرتدلر چون انلارك یقیننه ارشدلر انلر چاغرشدلر که بز قلعه‌دن امان طلبنه پهلوان قتنه واروز دیو طلایه بکی انلاری بر بولك آتلویله ملك الامرا قتنه کوندردی، چون بکلربکی انلارك کلدوکن اشتدی چرینك بکلر وسرورلرنی حاضر اتدردی اندن صکره انلاره اچرو کرمکه اجازت ویردی چون اچرو دروب اوتردلر امیر مبارز الدین انلاره تلطّف قلوب نوازش اتدی ومحاصرت ومکابدت زحمت ومشقّتندن صوردی

نظم

سراسر اوکنده اوپوبن زمین
دله کلدلر چوق قلوب آفرین
که پیروز اولسون جهان شهریار
بو پیروزه کون طاقده کامکار
کم اولا سکّا مثل وهمتا بو کون
اکر اوله ثانی هویدا بو کون
کمان ایدریدك که هنکام جنك

که پیکانه ویرمش نیابت[a] اجل
شونك کبی شامی‌لری سوکدلر
که چادرلری اوستنه دوکدلر
نچه آدلو بکلری طوتدلر
نچەلردن اول کنده آوین اوتدلر
الوبه شمار وکران یوغدی
قزلجیلر اول حدّه کم چوغدی
چقاچاق تیر وترنك کمان
همان خصمه بغلردی راه امان
دوشیدی قمو خیمه‌لر سر نکون
اُزلمش طناب واوشنمش ستون

اول اثناده عزّ الدین بن بدری که اعراب واکراد وسایر عساکرك سروریدی طوتساق اتدلر چون قلان چری حرب وقتالی غایتده کوردلر هزیمت یولن طوتب قاچدلر وخس وخاشاك ماننده پیل قورخوسندن سراسیمه وحیران اولوب هر بری بر طرفه یوز طوتدلر نظم

کلورکن قمو تند وجوشاندی
چو رعد بهاری خروشاندی
کدر وقتده ابر دریا کنار
سیه‌رو ولرزنده واشکبار

سلطان لشکری چون کم دشمن خرمننددن دُتون قوپردلر وانلرك اسلحه واسباب یراقلرنی کندو یراقلرنه ضم اتدلر دونب چادرلرنه

---

a) P بنانی.

ایرشدی وصواش وپرخاش ارنلرنکٔ غوغاسندن سپهره صداع واقع اولوردی اول کرّه شامیلر قرجشدلر امیر مبارز الدین چاولی وقرداشلری وقردخلا اوغلانلری که یقیننده لشکری ایلندن سلطان قاتنده کلوب تربیت ونظر مرحمت بولمشلردی اول صدمیه التفات اتمیب ثبات کوستردلر وشامیلر کرو دوندلر اوچ کرّه بونکٔ کبی حمله ایدشدلر

نظم

ینه دُندرب یوز بری برنه
کوکل طوتدلر جنك تدبیرنه
خروش ایلدی کوس وهر پهلوان
اتوب الرینه عمود دران
یغاریدی ترکشلره تیغ وکرز
اوشادب بری بیرنکٔ یال وبرز
هوا وزمین طولو کردیله مرد
ارشمشدی خورشیده جنك ونبرد
کوکلدن چقب جمله سود وزیان
قمو کیشی شمشیره ورمش زبان[a]
سکولر کوکللرده دردی سخن
که قلمزدی دللرده راز کهن
اول اشلرله سرخیدی هب روی تیغ
لبالبدی خوندن قمو جوی تیغ
کوکللر اچنده صومش امل

---

a) P ویرمشدی شمشیره جان —.

وَاکه اولالر ایرته‌سی ایرجکَندن صواشه متوجّه اولا

نظم

عدودن یکَا هر شب اولردی جوش

قلورلاردی اشلرنده خروش

شب تیره خالی اولوردی دو نیم

کَیُردی چری ثوب امید وبیم

چون اتدی کنشدن عیان تیغ کوه

جهان اولدی تیغ سپهدن ستوه

امیر مبارز الدین انلارک حالنه باقوب کوردی واسباب وعدّه وشوکتلرنی اعتبار کوزیله فاتحه‌دن خاتمیه دکن مطالعه قلدی چرینکَ نامدارلرنه ایتدی که سلطنتکَ دولتی کلی صباء نصرت برله آچیلسردر وبو محاربه وصواشدن سلطانکَ چریلرنه فراوان اسباب وقزانج حاصل اولیسردر

بیت

اکر ایرشه بیشهٔ شیره کور

قلا اوز ایاغیله عزم کور

وبکلرکَ بعضنه بویردی که سز چریکَوزله قلعه یولنی صقلکَ ددی وکندوزی سلاح جنك کیوب نام وننکَچون بیش قرداشلریله واغر چریله یوردی وشامیلره قارشو کلوب آتیلر وبهادرلرله ثبات کستروب طوردی وشام لشکرنکَ حمله‌سنه منتظر اولدی تا امزاج وفقی ازره جلال علاجی تقدیم قلا وسلطانکَ عساکر منصوره‌سی آبدار قلجلارنی قیننددن چقارب یلان کبی سکَولرنی دشمن کوکسی برابرنه طوتب وآغر چومقلارنی صرامت وشهامت دوشلری اوزرنه قویب نقاره‌لر چالندی. ونفیرلر اُرندی، امیر مبارز الدین صفلر وآلایلری دُزتدی شامیلر طرفندن چاغرشمق وغریو سپاه ماهه

مقابله‌سنه واردی ارته‌سی اکی چری بر برنه قرشو واردلر واول حالتده التی بکڭ آتلو دخی آمد ملکندن شامی‌لره یاردم کلدی ابیات

صداسیله تازیلرڭ مثل ابر
اولوردی روان عقل وهوش هزبر
قارلدی اکی لشکر نامجوی
اولوب بیری بیرینه بیهوده‌کوی
بری دیر چری کر اولا صد هزار
بنم بیکی بولنمیا اون سوار
اکر شیر پیدا اولا یا پلنك
نه دکلو بزمله قلا بیله جنك
قلاوز سکوبیله چون بز ستیز
فلکدن قلا نعش وپروین کریز
اکر اوردوز طاغه کرز کران
قضا ایرشه باشنه ناکهان

چون بو لاف کزاف وصلف که انلاره موجب تلفدی مبارز الدین چاولی بك سمعنه ایرشدی کُلب بکلره وسرورلره باقدی وتمثیل موجبنجه بویردی که نظم

چون اولمش اولا کشی عمرینه سیر
قناره کوریجك پس اولور دلیر
کونش یقننده نه دور پرن
ملکله نه کوشش قلا اهرمن

بویردی که کیجه سپاهیلر مجموع ساز وسلبلرن کیوب حاضر

که وقتنده باشنا قلیدک نگاه
بو آماللیدی کوکل استوار
اولب غافل آخرده جمله بو کار
چوردم شهنشاهدن یوزمی
قلوب خلقه رسوای کندوزمی
بو کز اردی فرمان کردون شکوه
سپاهیٔ شاهنشهی مثل کوه
شونک کبی اورلدی بنیاد کار
که الینه چوق کچمدن روزکار
اکر طوره بر هفته انده سپاه
سراسر جهان باشه اولور سیاه
جهانده بکا یاور اول قلعه‌در
کلید در کشور اول قلعه‌در
کر اولورسک باشه فریادرس
بویرغل که وقتی بو دمدور وبس

چون ملك اشرف آمد ملكنك عجز وقصورنی تصوّر واستعانت‌نامهٔ مطالعه قلدی بویردی که ملك الامرا والاکراد عزّ الدین بن البدر قبایل اکراد واعرابدن اون بك آتلوبله کاخته طرفنه متوجّه اولالر وروم چریلرنی کاخته قلعه‌سی اوزرندن کدره‌لر، چون کاخته‌یه یقین واردلر مبارز الدین چاولی بکه خبر اولدی که شامیلر محاربت ومدافعته بیل بغلایب کلّی یوررلر دیو چری بکلرندن بر جماعتی منجنیقلر اوزرنه قودی وکندوزی قلان بکلر وسپاهیلرله مستعدّ قتال ومتأهّب جدال اولوب آشغا اوایه اعدا

مالکی اکناف واطرافنک چری باشلری جمله اسباب پیکار وادوات کارزار برله محروسهٔ ملاطیه‌یه توجه قلالر ونه حکمه که مامور ومحکوم اولورلرسا ییرونه کتوره‌لر، آز زمانده اسد الدین ایاز بک که جمله اولو بکلردن قوّت وثروت واوغللر وتیر انداز نوکرلر وقوللرله استظهار تمام بولمشدی وامیر مبارز الدین چاولی چاشنیکیر که وفور مال وکثرت اتباع ورجال برله مشهوردی چریلرله دار الرفعه ملاطیه‌یه ایرشدلر وحالی شهریار ایّام درکاهنه اعلام اتدلر مثال حضرت اول جمله ازرنه نفاذ بولدی که امیر مبارز الدین چاولی بک چرینک بر بولوکیله کاختیه[a] که اسد ممالکندن در اول قلعهٔ فتح اده وامیر اسد الدین ایاس بک بر بولک چریله چمشکزاك قلعه‌سنه عزم اده وانی دخی اول فتح اده وامیر مبارز الدین چاولی بک چریلر ومحاصرت آلاتیله کاختیه واردی وکاختنوک قلعه‌سی غایت یوکسک سنك خارا اوزرنه یاپلمشدر امّا قلعه‌نک قاپوسی کوکلك یقاسی کبی اشغا انمشدر قاپویه قارشو بر اولو مغربی منجنیق وصاغ طرفنه بر وصوله بر منجنیق نصب اتدلر، چون اسد ملکی اول حالتدن آکاه اولدی ملك اشرفه استعانت‌نامه یازب فراوان هدایا وتحف برله روان قلدی وفریاد وفغان ایدوب انلجی اغزندن پیام کوندردی

ابیات

ددی دییه‌سن کای شه تازیان[b]
بزوم اضمز اولدی یکسر زیان
جهانده سنی استریدم پناه

a) L ici خاکتیه.   b) Ms. بازیان.

واسبابلرنی چون آلمش اولالر دستور ویرەلر کە وارب رزقلرن طلب ایدەلر کدەلر وکچی قوللاری کە طشتخانەیە لایق اولالر جلال الدین قرەطایییە تسلیم ادەلر وقلان قوللارنی اودەلردە بابالرە اصمرلیبالر تا تربیت ادەلر ایلە اتدلر، اندن صکرە جملە ممالك محروسەیە فرمان ومکاتب یازلوب کوندرلدی کە نایبلر انلارڭ اسباب واموال ودفاین وخزاین واملاکی احتیاطندە جهد بلیغ تقدیم قلالر نوّاب انوڭ تحصیلندە تمام اجتهاد کوستردلر واموالی اجمالا قصّاد صحبتندە خزانۀ عامرە خدمتنە کوندردلر ودفتر ومحاسبۀ متروکات اوراقن دیوان خدمتنە عرض اتدلر، چون سلطان بکلرڭ قتلی قیلمندن فراغت بولدی وخزینەلر وصندوقلر نقود وجواهرلە طولدی وپادشاهلق ونفاذ حکم تختندە استقلال برلە متمکّن اولدی وبلاد قلاع فتحنە کە ممالکی حدودنە متّصلدی شروع بویردی جملە کندو موضعندە مفصّل ومعیّن ذکر اولنە ۞

ذکر فتح قلعۀ کاختە در ایّام دولت سلطان معظّم علاء الدین کیقباد *a*

جاسوس ومنهیلر اخبار اطرافی سلطنت خدمتنە محلّ عرضە یتوردلر کە آمد ومادین پادشاهی ملك مسعود فرط جهالت وغایت غباوتندن باشنی خبیر اطاعتدن منحرف قلمشدر وسلطنت حضرتنوڭ خدمت وهوادارلغی جادّەسندن تنکّب کوستروب ملك کاملە متوسّل اولوب سکّە وخطبۀ انوڭ آدنە دوندرمشدر دیو بو معنیدن سلطان غایت غضبە کلدی وبویردی کە روم

---

a) L'inscription manque dans les Mss. turcs.

چوقدر اندیشه اولور که ناکاه بر فتنه بیچرهلر دیو سلطان بویردی که جملهسنی سیاست ادهلر تا فتنه مادهسی بکلّی منحسم اولا ومال واسبابلرنی سلطنت خزانهسنه نقل ادهلر سلطان رضا وامضایچون یوزکن ویردی کـه چـون کیاجه اولا جملهسنوک وجودن معدوم ادهلر، چون بـو خـبـر کمنانوس تجاوز ادعنه *a* سمعنه ایرشدی غایت ایلوکندن وشفقتندن بر نفر قول ورکابدارله اتلندی وسلطان درکاهی خذمتنه کلدی ودستور استدی چـون اجـازت اولـدی ایچرو کـردی وباش بیره قویب ایتدی شـاه عالمک هزاران سـال عـمـری کمرانلقده باقی اولسون بـو کـون چـون بـو کمینه قولک سلطنت سرایندن وتنه واردم قدیمی ویکمی نواکر بلمچه یوررلردی اول جملهدن شمدی همان بر قول وبر رکابدار قالدی وقلانی هب طاغلدلر کتدلر، سلطان بویردی سبب نـدر، جواب وردی کـه مکر نایب سیف الدینه اجازت اولمش کـه هـلاک اولان بکلرک قونلارن ونوکرلرن هلاک ادهلر دیو چون قونلارک خلقی ونوکرلری دخی بـو معنیٔ ایشتدلر خاطرلری ملول اولوب ایتدلر کـه اکـر ایرته بـری کـن سندن دخی بـر کناه صـادر اولرسه که موجب سیاست اولا بزه دخی بـو خطاب اولسردر اول یکدر کـه واقعه حلونندن اوکدن کندو حالمز تدارکنه قیام کوستروز وکندو باشومز قیغوسن بیهوز ددلر، سلطان بویردی که کرچک ایدرلر دیو امان دستمالن ویردی که اول حکم باطل اولا وبوزکی ینه سالالر پس اياه اتدلر وبکلرک معتبر خصملرنی قلعهلره ایلدهلر وقوللرنوک مال

---

a) Sic!

اُزن چشمهٔ نیلکوندن عیان
قلوب چقدی خورشید زرّین سنان

سلطان معهود خلافتجه طبل ونفیر وصنج *a* وچتر وعلم برله میدانه عزم اتدی وتهنیت تمام برله مشهد یازیسنده سیران قلدی اندن صکره عنان مبارکنی میدانه دندردی واویله وقتنه‌دکن میدانده ات سکرتدورب طوپ وچوکان اوینادی اول حالتنک اثناسنده باقوب کوردی که کمال الدین کامیار وظهیر الدین منصور وشمس الدین خراسانی که اورته بکلردندی‌لر سلطان خذمتنده اخلاص قوشاغن قوشانب منتظر فرمان اولمشلر، سلطان انلره مرحمت نظریله باقدی چون میداندن دونب سلطنت سراینه نزول اتدی کمال الدین کامیاری اوقدی ونوازش قلدی وخاص تشریف وخلعت وبک غاوری وبیش باش بوک قاترلری وبیش ایرلو اویانلو آت وبیش نفر قول ویردی وسیواس نواحیسندن غرس‌ایلنی که اول زمانده یوز بک اقچه حاصلی واللی نفر خذمتکارلری واردی اکا تیمار ویرب مرحمت بویردی اول کوندن برو کمال الدین کامیارک سعادتی کوکبی سپهر اقباله تصاعد قلدی وشام رسالتنه مندوب اولدی واول رسالتده فراوان اموال قزندی وسلطان علاء الدینی سلطان جلال الدین خوارزمشاءله محاربه قلمغا اول تحریض اتدی حکایتی موضعنده سویلنه، چون سلطان میداندن ایوانه عزم اتدی حقّه‌بار اوغلی سلطنت حضرتی خذمتنه کرو عرض اتدی که اول *b* دیلنی واولی بکلرک متعلّقلری وقوللری وخذمتکارلری

a) P ajoute بور. *b*) L om.

وانبساط قلدمسه بو وسایطیله قلوردم وزندان کونده اولان عهد ومیثاقه اعتماد کلّی قلوب ایننمشدم همانا که پادشاهه بنوم کبی بر مشفق وصادق قول حاصل اولسر دکلدر چون بر اش دوشب درمانده اولاسن اول وقتن بنوم قدر وقیمتمی بلهسن امّا پشیمانلق فایده *a* اتمیه ددی بیت

افسوس که از حال منت نیست خبر
آنگه شودت خبر که افسوس خوری

چون بو دقیق لطایف سلطانک مسامعنه ایرشدردلر کوکلنک غلظت وقساوتی زیاده اولدی در حال جلّادلره بویردی که انی بر برجه ایلتدلر وباشنی تنندن آیردلر وزین الدین بشارهٔ بر اوه قویدلر وقاپوسنی اوردلر آنده هلاك اولدی ومبارز الدین بهرامشاه امیر مجلس خادم روزبهله زمنتو قلعهسنه کوندردلر وبهاء الدین قتلوجه پالان قترلرنه بندورب کریان ونالان توقاته کوندردلر، چون اشلرن بتوردلر سلطان اول بکلری که اول اشوك اقدامن توستمشلردی اوقدی کمنانوس ومبارز الدین جاندار عیسی بك وقرداشلری سلطان قتنه کردلر وخدمت یرن اوپدلر جملهسنی انس محلّنده انیس قلدی واول کیجه بکلربکیلکی کمنونوسه ویردی وایرتنه اولنجه عیش وعشرته مشغول اولدی، ایرتهسی نظم

چو کرنده بر حوض نیلوفری
سحر قلدی رای سمن پروری

---

a) P اصی.

دخی طوتب بر اوه قویدلر قلان بکلر بو حالتدن فارغ وغافل سلطان خذمتنده عیش وعشرته مشغولدلر اندن صکره بهاء الدین قتلوجه دخی چقوب اوه کتمك استدی آنی دخی طوتدلر مجموعندن صکره امیر مجلس طشره چقدی انی دخی ملزم ایدب طوتدلر چون جمله بکلر طوتساق اولدلر حقه‌باز اوغلی سیف الدین بك سلطان خذمتنه کردی وایتدی که پادشاهه سلطانلق فرّخ وخجسته ومبارك اولسون، اندن صکره سلطان وامیر دادك قوللری اول بکلرك قوللرنی که طشره صفّه‌ده اوترمشلردی طوتدلر زندانه ایلتدلر اندن صکره سلطانك سرایی قاپوسن آچدلر وسلطانك نوّاب وامینلری اول بکلرك اولرنه واردلر وانلارك اسباب وتجمّلاتنی یازوب قلمه کتردلر ودکلی‌نك اولرن مهرلیوب موکّللر قودلر وخصمازنك ومتعلّقلرنوك وقوللرنك اولرنی اورب تاراج اتدلر، سلطان غایت بغضندن که چاشنیکیر قبلندن کوکلنده واردی دلردی که *a* تیزرك امیر سیف الدین آیبهٔ آلدره قیصریه صوباشیسی مجد الدین اسمعیلی انوك قاتنه کوندردی ایتدی که کستاخلق موجبی وانبساط وتحکّمات سببی که کوستردك نیدی ددی، جواب وردی که بن غربت وقتنده سنی وقرداشکی اکنم وچکنم ازرنه کوتروب وبسلیوب طوردم واتاکك مطهّر تننی روم ایلندن دار الاسلامه کتوردم وبکلرك ووزیرلرك راینه خلاف ادب واروب سنی حبسدن چقارب کتوردم وتخته کچوردم واتاك نوکرلرندن وقوللرندن بندن اسکی ومقدّمرق کمسه یوقدر وتحکّم

a) L om.

اراسته قلدلر كمندنوس بر قچ نفر كندو قوللرنه دخی انلاروك اخلاصنه اعتمادی واردی سلاح كييوردی وسلطنتك باغچه‌سی باروسنده دوران اردی وچون بكلر دكلی ایچرو كردلر وهر بری يرلو يرنده اوتردلر ومطربلر ساز وسماعه آغاز اتدلر وساقيلر اقداحی داير قلب آغر طولولر ايچلمكه باشلندی سلطان سيف الدين آيبه بر طولو اچدی وامير مبارز الدين عيسی قرداشلريله قپوده حاضر اولوب طوردی وقپوجيلر سرای قپوسنی باپوب بركتدلر چون سرورلرك باشلری طولو اچمكدن آغرلندی سيف الدين آيبهٔ چاشنيكير سلطان خدمتندن طشره چقدی واونه عزم اتدی مبارز الدين عيسی بك وقرداشلری اوكنه كلدلر وايتدلر حكم شويله در كه بك بو اوه كره، جواب ويردی كه يكلمش اولا، ايتدلر كرچك وصواب در فی الحال بوركنی ييره اوردی وايتدی بكا اول كون كه سلطان باغچهٔ سير اردی بويردی كه قری آغاچلرنی كسب بيبرلرنه يكت آغاچلر دكمك كرك معلوم اولدی كه اول بونك كبی غدر ايدسردر اكر بن اول كون بو قضيّه تداركن اتسيدم بو كون عاجز اولوب اسار قيدنده خاكسار اولمازدم امّا تدبير مفيد اولماز وحادثه وقوعندن صكره انديشه موجب شفای علّت اولمز قضايه رضا ويردم دل تقدير ربّانيه تدبير انسانی غايده قلمز وقضايه هيچ حالنده دفع امكان اولمز

بيت

دل جانله خانماندن اتدم نوميذ

خرسندم الومه اوشده كتدم نوميذ

اندن صكره زين الدين بشاره امير آخور طشره چقدی انی

بکلرڭ وجودلری بنیانی هدمتیچون انده اوّل بو مقدّمهٔ بویردی کـه شمس الدین قزوینیه کـه پرده‌دار وخاصّ قاپوجیلر باشیدی اللی چوماق اوردلر اول بهانه‌یله که قاپوجی‌لر خدمت وملازمتدن اکسك اولورلر نیچون بکّـا اناٺمزسن دیـو بویردی که بعد الیوم درکاهدن نوبتی‌لر وقاپوجیلر اکسك اولمسونلر چون بو قاعدهٔ مستمرّ ومطّرد اولدی سلطان تدبیره مجـال بـولـدی وکمنانوس وسیف الدین حقّه‌باز اوغـلی ومـبـارز الـدیـن عیسیٔ جاندارله تـدبیر ومشورت اندی کـه فـلان کـون بکلر چون همیشکی عادت اوزرنه دولتخانه‌ده بزم وشراب مجلسنه حاضر اوللر کمنانوس ومبارز الدین کـنـدو حواشیلریله سـلاح کـیـوب خفیه‌یله سلطانڭ باغچه‌سی باروسنده طواف ادەلـر وخاصّ قـوللـر سلاحله رسم مالوف اوزرنه سـرای صفّه‌سنده یتـاق قانـونی موجبنجه مـلازم اوللـر وپرده‌دارلر وقاپوجیلر بکلـر سرایه کردکلرندن صکره سرای قاپوسن برك بغلایب هـیـچ کـمـسـهٔ کرمکه قومیالر انـدن صکره امیر مبارز الدین عیسی جاندار وقرداشلری بـزم‌خـانـه قپوسنه کلوب عدّة واسباب مردانه بـرله حاضر طوره‌لر بکلردن کمـکـه اسریب اوداسنه کتمکه عـزم ایـده طوته‌لر بـر او اچـنـده بغلایب بیرقلر چون مجموع طوتلوب صید قیدنه کرفتار اولالر سلطنت خذمتنه اعلام ایده‌لر تا هـر حکم کـه [a] سلطان آنلره بیوره [a] بیبرنه یتوره‌لر، چون اول وعده کـونی ایرشدی بـکلـر سـنّة مسنون اوزرنه اکندو وقتنده پادشاه بارکاهنه متوجّه اولدلر سلطان بویردی که دولتخانه‌ده بزم

---

a) L om.

وارر وبكلرڭ اندیشه وسلطانه قصد اتدكلرنى سیف الدین بكه تقریر اتدى، سیف الدین بك ﻫﻢ اول كیجه سلطان حضرتنه واردى وحالى اعلام اتدى تا اكر ارتسه سلطانى دعوت[a] ایدجك اولرلرسه اجابت اتمیه چون ایرتەسى چاشنیكیر* سیف الدین آیبه بك[b] سلطانى قونقلغه دعوت اتدى تعلّل ایدوب وارمدى اندن صكره احتراس تمام برنه انلارڭ روزكار دكچوردى وملهم خردن نصیحت استماع اتدى واستار غیبدن بو غمّتڭ كشفنه بو ظلمتڭ زوالنه انتظار اتدى چون اول حالت انطالیەیه ایرشوب اوزندى وانلروڭ تجسّر وانبساطى دخى متمادى وزیاده اولدى بر وقتن كه سلطان انطالیه قشلاغنده ادى حقّباز[c] اوغلى وامیر كمنانوس كه سلطان خذمتنده محرمیت واسرارده محلّ اعلى بولمشلردى سلطان شكایت طریقیله بو حكایتى انلاره ددى، جواب ویردلردى كه اكر پادشاهڭ رایى انلارڭ قلعنه مصروف وصادقسه وجود آینەسندن انلارڭ ننكى رنكنه جلا ویرمكدن آسانرق تدبیر اولمیه ددلر واما اول جهتدن كه مبارز الدین ارتوقش بك یكرمى یلدر كه انطالیەنڭ صوباشى وحاكمى در وصداقت اسبابى وایلبتشى وموافقت ارالرنده ابرام واحكام بولمشدر بو معنى بو یرده میسّر اولمیا اكر پادشاه بویررسه قیصریەده بو اندیشهٔ بیرنه یتوره وبو غمدن مبارك سینهسى صافى اولا، سلطانڭ مبارك مزاجنه بو راى موافق كلدى چون بهار ایرشوب انطالیەدن رحلت وقتى اولدى سلطان قیصریەیه عزم اتدى واول

a) L ajoute اتدى. b) L om. c) L seulement ici چقباز.

وقبض ورفع وخفض زمامنی بکلّی کندو حکمنه انمشدی چون سلطان خدمتندن کندو منزلنه واروردی سلطان سرایی اطرافنده دیار کورنمز اولوردی جمله بکلر وارکان دولت آنی کندولره سرور وزعیم ومقصد ومطالع بلورلردی ومعظّمات امورده انوڭ امر ونهیینه رجوع ایدرلردی وسلطانڭ حجابتنده انوڭ اشارتنه مخالفت اتمك ممکن دکولدی وسلطانڭ پادشاهلق سریرنه جلوس اتدوکی ابتداسندن الی یوم الموعود بو طریقله معیشت ادردی وبو سیرتی ورزش قلوردی، اول قبلدن سلطانڭ مبارك قلبنده غیرت احقادی وحمیّت کینه‌لری متراکم اولوردی چون فرصته مجال بولمزدی انلاروکله مدارا ومواسات قلوردی امّا اوقات خلوتنده سویلنب اندن کلمات زهرانکود ظاهر اولوردی واول کافر نعمتلر که سلطان خلوتنوڭ مقرّبلری ادلر سلطانڭ جمله اسرارنی اول بکلره بیلدررلردی، آنلر دخی تواضع طریقن اظهار ادرلردی امّا خلوتده سلطانڭ قصدنه مشورت قلورلردی وظاهر حالی رعایت ادرلردی وقُرد کبی بری برنڭ دلکوجکلکندن خایف ومحترز اولورلردی، مکر بر کیجه مستلك پایانده بری بریله قرار ایدشدلر که سلطانی امیر سیف الدین اونه قونقلوغه دعوت قلالر وطوتب ایاغنه بوقغو اوره‌لر[a] وکیفریدونی که قویلو حصارده ادی وارب کتوره‌لر وسلطنت تختنه کچوره‌لر ودُکلی اشلری وحکوماتی کندو اللرنه آلالر مکر بر اوغلان که اول مجلسده انلاره ممزارمش غایت سرخوشلغندن اول مجلسدن طشره چقر ومست لا یعقل حقّه‌باز اوغلی سیف الدین بك اونه

a) P اوردلر.

وقونقنقلارنی سلطانه تقریر اتدی سلطانه بو معانی بکنلوب محلّ اجابتده واقع اولدی ورسوللر نفایس خلع وکرایم نوازش بر ملکه روان قلدی وانلارڭ تقرّباتنی کندو رضاسنه مقرون قلدی وامیر بهاء الدینی انواع مکرمتله مخصوص قلدی ۞

ذکر کرفتن سلطان امراء کباررا وسیاست فرمودن[a]

چون بر مدّت سلطنت ایّامی دولت نوبتی اوزرنه حکمی نفاذ بولدی وسلطان علاء الدینوڭ انار الله برهانه علوّ شانی اوزرنه کچدی وحبس وزندان کونلری زحمتلرنی عیش وعشرته مجالسی ذوقلری شریف خاطرنڭ لوحندن محو اتدی وبد کوار شربتلرندن که اول بلا وزحمت اوقاتنده که روزکارڭ جوری دوری ساقیسی الندن تجرّع اتمشدی افاقت بولدی وناز تختنده واعزاز درجه‌سنده پایدار اولدی دولتنڭ اولو بکلری سیف الدین چاشنیکیر آیبه‌بک وزین الدین بشاره امیر آخر ومبارز الدین بهرامشاه امیر مجلس وبهاء الدین قتلوجه قدمت خدمت وکمال ثروت وکثرت اتباع واستظهار قرابات واشیاع حکمی برله مغرور اولوب انبساط طریقن طوتدلر خوان ومجلس وسیرانده سلطانه بی قیاس تحکّملر اتمکه بشلادلر واياقلرنی کندو حدلری[b] دایره‌سندن ومرتبه‌لری مقدارندن طشره تجاوز اتدلر شیله که سلطانڭ مطبخنده هر کون خاصّ وعامّ شیلان وراتبه‌لریچون اوتوز باش قویون مرتّب اولدی امیر سیف الدین آیبه‌بک مطبخنوڭ راتبی سکسن باش قویون اولدی ونقض وابرام وبسط

---

a) L'inscription manque dans les Mss. turcs. b) L حدلری.

بکلر آندان اینوب یوزلرن دار السلامه ایدوب باش یره قودلر سلطانک چاوشلری امیر المومنین الناصر لدین الله رضه دعاسنه وشاه جهان علاء الدین کیقباد انار الله برهانه ثناسنه بشلایب آوازه چغرشدلر چون بغداد چریسی وملک مظفر الدین رحه اول تواضعی مشاهده قلدلر وسلطان چریسنک جوقلغن وچابک سوارلغن وسکو اوینن واوق آتدقلرن وسلحشورلق وحلقه قاپدوقلرن وتمام یراقلرن کوردلر ایندلر که بر سلطان که انوک بولک چریسنک بونک کبی وقار وعظمتی اولا چون اول کندو نفسیله بر مملکته قصد اده انوک جان شکار صدمتندن هیچ افریده خلاص بولمی دیدلر، امیر بهاء الدین اول چریبه بوبرمشدی که بری برنه آفرین اتدلر ووداع ایدوب اسنلشدلر وروم جانبنه مراجعت قلدلر کرّه اولی عادتی اوزرنه کرو بکلر وملکلر بو بکلر وسرورلرک جانبی تعظیمنده انواع مداراتله مراعات قلدلر بکلر واولولر وکافهٔ عساکر وسایر حواشی خدم وحشم شادمان منزلدن منزله خوش کوکل برله محروسهٔ ملاطیبه کلدلر امیر بهاء الدین چون کندو اونه کلدی بکلر که سفر وپیکارده کندویه ملازم ومصاحب اولمشلردی اولو ضیافت اتدی وهر برنه بر نوعله نوازش واحسان وانعام بویردی وذکلنه مقاملرنه وارمغا اجازت ویردی وسلطان بکلرنوک برنه سلطنت سنجاغنی تسلیم ایدوب کندو نایبنی بله قوشب سلطان خدمتنه کوندردی وکندوزی عذر دلیب بر آیدن صکره سلطنت درکاهنه کلدی دستبوسه ایرشوب احوال وما جرایی وبکلر وملکلرک آغرلقلرن واول دیارک خلقی بونلرک ساز وسلاح واربیل پادشاهی ملک مظفر الدینک آغرلق

وقتن امیر بهاء الدین باش یره قودی ونامهٔ اوپب باشی اوزرنه قودی ومطالعه قلدی نامده بازلمشدی که بو کوندن اوکدن چاو وخبر اوندیدی که مغول چریسی چون محمّد خوارزمشاهنک اشن بتوردی بو اطرافه عزیمت اتسه کرکدر دیو بز دخی احتیاطچون سلطاندن چری طلب قلمشدق شمدکیحالده استماع اولور که آنلر بو طرفه کلمك فکرندن دوندلر بز دخی اول مهمّچون کلن بکلر وملکلری دستور ویروب مقاملرنه کوندردك بهاء الدین قتلوجهبک دخی چریئی آلوب سلامتلغله مراجعت قلسون دیو اللی بکك خلیفتی آلتون ویوز باش دوه ویوز باش آت واللی باش ایرلو واوپانلو قتر واون بکك باش قویون واوچ یوز اعلا واوسط وادنی خلعتلر واکی یوز باش دوه یوکی ماکولات وحلاوات مهماندارلر کتوردلر، امیر بهاء الدین امیر المومنیننك انعام واحسان وصدقاتنه دعا وثنا قلدی واللنی بیر اوزرنه قودی وامیر المومنیننك قصّاد ومهماندارلرنه خلعتلرن ویردی وآت وقتر بویردی چون سراپرده اغیردن خالی اولدی نه نه کتورمشلردی جملهسن مشاهده ومطالعه قلوب کوردی وکلدونك مشرفتی حاضر ایدوب بکلرك هر برنك رتبت ومقدارنجه آلتوندن وآتدن وقتردن ودوهدن وخلعتلر وقویندن بکلره قسمت اتدی ومفصّل قلمه کتورب هر برنك چادرنه التدلر اندن صکره بویردی که ارته جمله چری برك وعدّة وتمام آلتاه آتلنلنر وانواع شهامت ونیزهبازلق وتیراندازلق ایدوب حلقلر قاپولر وهر هنر که سپاهیلرك هر کمسه که بلور ظاهر قلالر، ارتهسی چریلر آراسته اولوب آتلندلر بکلر خلعتلر کیدلر چون که بغداد واربیل مواکبی ظاهر اولدی خلعت کین

قلدی

قطعه

زهی که عقد کبی در علم نکوکاری
طپوقه لایقمش منصب جهانداری
ازلده دیرلبن زیر سقف همتکه
قوشدی تا قله عنصر چهار دیواری

وملك مظفّر الدینه بر نامه یازدی که رومدن بر آغر چری سلطان خدمتندن امامت عتبه‌سنه کلور اکر انلاره توقّف اولورسه دیوان عزیز اکرچه تفاوت اولمیه امّا فراوان خرج واخراجات اولور اصلح واَولی اولدر که آنلاره تیزرك کندو مقاملرنه عودت قلمغا اجازت ویرهلر دیو ملك مظفّر الدین نزل وپیشکشلر مهیّا قلدی وکندوسی استقباله متوجّه اولدی چون ایرشب چری اول ناموس وترتیبله کوردی غایتده بکندی وملك بدر الدینك راینی صواب کورب اعلام حال ومصلحتچون ورق الطّیر اوزرنه بر مختصر نامه یازب کوکرچین قنادنه بغلایب دیوان عزیز خدمتنه اوچوردی، دیواندن جواب ایرشدی که مهماندارلر آنده وارنجه مظفّر الدین روم چریسنی آنده اکلیوب انواع اصطناع ولطائف اکرام واحترام برله انلاری رعایت اده طورسون دیو ملك مظفّر الدین دخی سماحت حیدری وسخاوت حاتمی برله انلارك اعزازنده مبالغه قلوب انواع ضیافتله که انوك ذاتنه عادت وطبیعت اولمشدی واول سببله عالم اچنده انکشت‌نمایدی تقصیر اتمدی وبر قاچ کُندن صکره خلافت خدمتندن اولو بکلردن بر بك صدور واکابرله مظفّر الدین خدمتنه کلدی ومظفّر الدینله بهاء الدین قاتنه کلدی امیر المومنینك سلام وپیغامنی ابلاغ قلدیلر امیر المومنین اکلدوغی

عدّه واسباب بله *a* محروسهٔ ملاطیه‌یه وارمشلردی وسنجق همایونه منتظر اولمشلردی سلطان سنجغی ظهیر الدین ترجمان وبولک باشلری ویدکلر وجاندارلر وسلاحدارلرله وبربیلدی وبهاء الدین قتلوجه‌بک دخی سفر یراغن واسبابن کرکی کبی دوزدوب حاضر اولدی چون ظهیر الدین ایرشدی وسنجغی وفرمانی ویردی قتلوجه بک صاغ قول صول قول وقراول وچغداول وسرورلر والنلی باشلری معیّن ومرتّب قلدی ملاطیه‌دن کوچدی، چون اطراف ودیارک ملکلری خربیت وآمد وماردین وموصلدن اول عظمت اسبابی مشاهده قلورلردی سلطانک عظمت وسلطنتی آنلاره معلوم ومحقّق اولوردی وانواع کرامات بوله ضیافت ایدوب پیشکشلر چکوب خدمت تقدیم قلورلردی امیر بهاءِ الدین دخی اول دیارک ملوک واکابرنک اکرام واحتراملرنده مبالغه قلوردی وهر شهر ومقامه که ایرشوردی أول ملوک واکابرنه سلطان تشریف وانعام بوله محظوظ وبهره‌مند قلوردی چون محروسهٔ موصله ایرشدی ملک بدر الدین موصل ملکی ملک بهاء الدینی اوچ کون اکلیوب کرکی کبی آغرلادی شونک کبی خدمت واعزاز قلدی که وصفه کلمیه دوردنجی کون بهاء الدین ملک بدر الدینی کندو بارکاهنه ایلتدی وبر جشن وبزم آراسته قلدی که ملک بدر الدین انوک علوّ همّتنه حیران اولدی وسلطانه آفرین فراوان قلدی وآیتدی که سلطانک کمال جلال وارتفاع ذروهٔ معالیسنه بونک کبی کاردان قوللردن استدلال ایتمک *b* اولور دیو دلنی ثنا ودعایه روان

a) L om. *b*) P ajoute کرک.

ببشر خذمتكارى اولا وترتيب حكم اتمك كركدركه بر يللق يراق وغلّه وزاد ويرەلر وبكلردن بر قاچنى كه حسن طلعت واعتدال قامت وشجاعت وثروت وكفايت ودرايت ويراغ وآلات وعدّه برله آراسته وموصوف ومستظهر اولالر اول جريبيله بله ويريبمك كرك وهر بولوكى اصمرلمق كرك كه منزلت ومرتبەسى مقدارنجه رعايت ايدەلر تا انلر دخى انوك اهتمامنده بو پيكارده ناموس شرايطنى رعايت ايدوب اول ياد ايللره اتّفاق ويولداشلغى واجب بللر ددى وبه رسمه تقديم قلدلر وسرهنكلردن اللى نفر تركدن وديلم وقزوينيلردن سنجق خذمتنده ملازم بويردى ومواجبدن غيرى اون بك اقچه دخى يول نفقەسى بويردى واللى خاصّ ييدك اطلس شاهانه برگستوانەلر برله ويردى شويله كه وارمقده كلمكده دشوارلق وزحمت كورميەلر مجموع سلطانك علوّ همّت وكمال كفايت ووفور درايتنه ثنالر قلدلر وفى الحال ولايت وممالكنلره نامەلر ومكتوبلر بو مهمّچون وچريلره تحريضچون كه ملاطيه طرفنه سرعتله وارب ملك الامرا بها الدين قتلوجا اهتمامنده دار السلام طرفنه وارمغه يازلوب نافذ اولدى ارتەسى سلطان سيرانه بنوب رسولى طلب قلدى وحكايتى شويله كه مقرّر اولمشدى رسوله ددى وانصرافه اجازت ويردى، چون محيى الدين كندو منزلنه واردى خاصّ خزانەدارلر اللى نفر خوب صورتلو رومى قوللر واون باش اكدش آت وبيش باش اشكون قتر مرصّع طوق وسرافسار واير واويان برله واللى بك سلطانى اقچه ويوز طاقه درلو ثمين ونفيس انواعدن كمخالر واوتوز نفيس خلعت ويكرمى بك اقچه دخى ايلچيبيله كلن معتبرلره ايلتدلر چون روان اولوب كوندلر جملەسى چرى

صحّت ومرض وجوهر وعرض اراسنده اتّفاق وافتراق ظاهر اتمش اولا فراوان تحف وهدایا برله اول دیارڭ متاع وتماشندن آلوب واره ومجموعی بر معیّن موضعده مجتمع اولالر واتّفاق ووفاق برله سلامت نفس وتحرّی مصلحت دولت ودین وابقای بصارت حدیقهٔ [a] یقین یونندن امیر المومنین رسولی مصاحبتنده خان خذمتنه روان اولالر وپادشاهلر قبلندن که کندو ذاتلریله استقباله متوجّه اولمادلر خان خذمتنه وصول ومثول قلدقلری وقتن مقبول عذرلر دیلیلر که بنم پادشاهم ومخدومم فکر اتدی که اکر کندو ذاتیله خذمته متوجّه اولورسه انقلاب وتزلزل واضطراب انوڭ ممالکنده ظاهر اولا دیو وانواع دلدارلق برله طاعتدارلق اظهار ایده‌لر چون بو وجهله عذرلر تمهید اولنه تمانا که قبوله مقرون اولوب مقصود محصّل اولا وشیله که مقتضای مصلحت اولا رای وتدبیرلرنی بر بریله دوز ایدوب مصالحت ومسالمته محکم بنا وپایدار قاعده واستوار بنیاد قویالر ووجه احسنله حسم مادهٔ فساد قلالر واول حالتڭ مزاجی صحّتی حفظنی رعایت ایده‌لر ددی، جمله بکلر واولولر وسرورلر شهریار ملك‌آرانڭ راینه آفرین اوقدلر اندن سلطان بویردی که اکر چری کوندرمزدن اوکدن بو مقدّماتی امیر المومنینڭ مسامع شریفه‌سنه ایرشدررسوز عاجز وضعفه حمل ایده‌لر وصانه‌لر که چری کوندرمکه تقصیر اندك چون ایکی بكڭ اتلو اسندلر بیش‌بڭ خنجرکذار نامدار روم دیارندن وترك بهادرلری والپلرندن که هر بر ارڭ

---

a) P ajoute نور.

صنکره الناصر لدین الله امامت حضرتنه دعا اتدی وسلطنت بارکاهنه محمدت وثنا قلدی واینددی که امیر المؤمنین خسرو اسلامه سلام ایرشدر ودایم ضمیر منیرنی بو جانبنک التفاتنه نکران قلور وبویور که چون تتار چریسی محمّد خوارزمشاهله صواشب ایرندقلرندن صنکره مال وخزانه وات وتوونله مستظهر اولدلر جاسوسلر بویله خبر کتردلر که آنلر بو حدود قصدنده درلر اکر اکی بکنک آتلو بُعد مسافت سببیله که زیاده اولمیا همان بر آد اولا روم ممالکندن بونده کله متضمّن مصالح ملك وملّت ودین ودولت اولا وفلان اسلام پادشاهلرنه دخی بو بابده مکتوب ارسال قلندی وانلر بو قضیّه تلافیسیچون کلوب حاضر اولدلر ددی، سلطان سمعًا وطاعةً تیزده ترتیب ادوب کوندرهلوم ددی، رسول سوزی قبول اولدوغنه شادمان اولوب ابتهاجی ازدیاد بولدی ومحمود سیرتلو سلطاننک الطافنه محامد فراوان قلدی وخوش کوکوللو منزلنه واردی وسلطان خلوت سراینه کردی بر ساعت راحت اولوب کبیرو بارکاهه چقدی واولو بکلری اوقندی واینددی که بزوم اعتقادمز امیر المومنیننک کفایت کمال حصافت ودرایتنه بوندن زیادهیدی که بر چریله که سیل کبی اعداد موادّی حشمنه عزم اتمشلردر وتازه دولت وبخت جوان برله دریای آتشین کبی اضطراب والتهابه کلمشلردر انلاروکله مدارا وملاطفت ومواسا ومجاملهدن غیری نسندیله انرو وارمز صواب شویله کورنور که هر اقلیمدن بر رسول کافئ داهی که فصاحت وکفایت وشهامت وکیاست برله مشهور دیار ومعروف امصار اولا ویمن نقیبت وصرامت عزیمت برله مذکور وکمال خردهدانی وبزرك منشی برله

کبی *a* اوتردی سرورلر وامرای کبار یمین ویسارنده صفّ بغلادلر رسولی استدعا بویردی امام محیی الدین مشتری کبی دیانت طیلساننی باشنه اورتب عفّت وحرمت دراعه‌سنی اکننه صالوب خلعتلر وکوهرنکار توقلو والتون نعللو بیلک تترلر ادوات والات مذهّب ومهذّب برله سلطنت بارکاهنه کلدی چون که سلطانک بارکاهی ایشکنه قدم قودی بحر واولولر استقبال اتدلر جلال الدین قیصر پروانه وترجمان اوغلی ظهیر الدین منصور رسولک صاغندن وصولندن اعزاز طریقیله الن طوتب تخت اوکنه ایلدوب کرسی اوزرنه نصب اتدلر دار الخلافه‌نک بوغچه‌لرنی کتوردکری خلعتلر بوغچه‌لرنی صفّه کنارنده دزه قودلر والتون نعللو مرصّع برکستوانلو قتیری صفّه اوزرنه چکدلر سلطانک فرّاشلری صفّه اوزرنده‌کی *b* پردهٔ آشغا برقدلر سلطان تختندن اینوب تعظیم‌چون خلافت بیبدکنوک ایاغن اُپدی وخلافت خلعتن کیدی وعمامه‌سن باشی اوزرنه قودی محیی الدین سلطانک الن طوتب ینه تخت اوزرنه کچوردی فرّاشلر کرو پردهٔ یوقرو دوندرلر وبدلر وسرورلر التون وجواهر طولو طبقلری کتورب سلطان اوزرنه نثار اتدلر سلطان کیجده کوکب درّی ولعل بدخشان کبی رخشان تخت اوزرنده اوترب چون التقاط اولندی بساط سماط دوشندی سماط ییپنوب کوترلدکدن صکره محیی الدین سلطاندن خلوت طلب اتدی، فی الحال عرصهٔ بارکاهی خلایقدن خالی قلدلر محیی الدین اغز اچوب حقّ تعالیه حمد وثنا اتدی ومصطفایه صلوات ویردوکندن

---

a) P ajoute تختنده. *b*) P کمربنده‌کی. *c*) P ajoute نثار: Plus loin ce ms. porte ساچو ساچدلر au lieu de نثار اتدلر.

نسیان جریده‌سنه رشدی وایندی که هَذا مَلَكٌ الّا اَنَّهُ مَلِكٌ وهو سلطانٌ الّا اَنَّهُ انسان خُلِقَ مِن صلصال الصّوتة وحمأ الحمیّة وَنُفِخَتْ فیه روحُ الاریحیّة وَذَرِیَ لِدَفْعِ البلیّة مِنَ البریّة وَجُبِلَ لِسُلوكِ المملكة وراحة الرّعیّة معانقه قلوب کورشدکلرندن وامیر المومنین سلامن ابلاغ قلدقدن صکره سلطان انوڭله مکالمهٔ قلوب خیلی ملاطفات ومحادثات قلدی نظم

قودی دلنوازی کاآگها اتدی شاه
که جوزی ارشدردی جوزایه راه
رسول خلافت بو اکرامدن
اُزن صَیدی شاهان اسلامدن
اولب همعنانِ شهِ کامران
شهیله سرایه آردلر *a* اول زمان

وهر ساعت تلطّف کسترب نوازش اردی وبجد اکرام واحترام قلوردی چون شهریار قپوسنه ایرشدلر فرمانده آفاقه اکرام ووداع ایدوب وثاقنه کتدی، ایرته‌سی چون شیر مرغزار مینایی تقدیر وَالشَّمْسَ وَالقَمَرَ وَالنُّجومُ مُسَخَّراتٌ بِأَمْرِهِ *b* انصافندن خسرو سیّاره‌کان تمکینی آلتنه چکدلر وسلطان لاجورد سریر بو سبز خنك باد مسیره سوار اولدی وینه جهانکیره *c* قلیجن اورمغا باشلدی مالك رقبكڭ بارکاهنی رضوان روضه‌سی کبی بزمشلردی، سلطان اعظم جلالت تجنی عظمت فرقی اوزرنه قیب جهانبانلق سریرنه سلیمان

a) P ایرر. *b*) Kor. 16,12. *c*) P جهانکیرلک.

بکلوی وسرورلرندن قصّاد ایرشوب خبر ویردلر که خلافت حضرتی خذمتندن محیی الدین بن الجوزی رسالتنه کلور دیو سلطان بویوردی که مهمان‌دارلر اول جنابك رسم قدومنه لایق نزل ترتیب ایده‌لر ومحروسهٔ سیواسه دکن استقبال قلالر وبر فرمان a دخی سیواس نوابنه اسطار اولندی که مقدمی تعظیمنده ومورد تبجیلنده مبالغه لازم بللر، امر اعلی موجبنجه کرکی کبی احترام ایدب تعظیمنده تقصیر اتمدلر وسلطنت درکاهی خذمتنه دکن مرافقتدن مفارقت اتمدلر چون لالا کاروان‌سراینه وصول قلدی سلطنت درکاهنه اعلام اتدلر سلطان بر آیین وارکانله که کچمش پادشاهلوك روانلری اول رونقوك غیرتندن خجل اولالردی استقبال اتدی

نظم

نقاره انیبله افغان نای
صنیدك که دنیایه دکشردی جای
سعادت رکابنده آولیدی روان
که رشك ایلدردی اکا آسمان
طوتیدی سوزینه انك بخت کوش
اولب پیشکاری جناب سروش
زمان ساخرهٔ امر وفرمانی آنك
زمین خسته نعل یکدانی انك

اول استقبالك عظمتندن واول اجلالك دهشتندن ابن الجوزی کچمش پادشاهلر ذکر وحکایتنی خاطری صفحه‌سندن محو ایدوب

---

a) L فان sic!

قلوب تازه قوللریچون ماه چهر
كُل خرّمی آچدی اطرافدن
صُوَردی كلینی می صافدن
دل پهلواندلردی پر تاب وجوش
فلكدن ملك دیردی نوش نوش
خوش آوازدن مست اولردی خرد
بغشلردی جان ساقیٔ سرو قد

چون آثار عقار شهریارك نامدارلری دماغنده ظهوره ارشدی وسلطان روزكار فرّندن مهر شرمسار اولوب باشنه دیبایی قاره اورتندی ومجلس سپهر برین جام سیمین برله طولدی وسراپردهٔ علّیین رشك نكارخانهٔ چین اولدی بكلر وسرورلرك باشلری بادهٔ نابدن تاب بولوب سرخوش اولدلر ودیدهٔ حرفا سلطنت دولتنك بدخواهلری بختی كبی ایخویه میل اتدی سلطانك جامه خانه‌سندن هر بك تشریفات سنی ونفیس خلعتلر برله مشرّف اولدی آل اوپدكلرندن صكره دُكلی دامن‌كشان سلطان خدمتندن كندولرك اوطاننه روان اولدلر۞

ذكر قدوم محیی الدین ابن الجوزی برسالة از حضرت خلافت
وورود الامیر بهاء الدین صوب بغداد وما جرای آن[a]

چون سلطانك خاطر اشرفنه قونیه باروسی عمارتندن فراغت میسّر اولدی ممالكك باقی مصالحی مراعاتی جهتیچون مبارك عنانی قیصریه طرفنه معطوف قلدی چون آنده ایرشدی ملاطیه‌نوك

---

[a]) L'inscription manque dans tous les Mss.

جهان ورمش ال عهد وپیمانکه
کمر بغلمش چرخ فرمانکه
فتوحات تیغکدن اوش هر زمان
ظفر بیغمین بیغدرر نشمن
شهنشاهلقده سن اول پایدار
که هر دو جهاندن قلا یادکار
وکرنه شولر کم کمر بغلدی
اشیکینه شاهنک یتجلدی ادی
سراییینه دندی ینه پادشاه
ضوتوبن سرور ونشاطیله راه
ارشدی نزول ایلدی تختنه
قلوب شکر حق دولت وبختنه
بویردی بزندی ینه بزمگاه
اولب کوه شادی وغم مثل کاه
قورب بزمکه مثل خرّم بهشت
که تخم سروریله‌دی کار وکشت
اولو مجلس خوب ودوغر نثار
مصدّرده تخت جهان شهریار
بزندی شونک کیبی اول بزمگاه
جهان پر سنار آوند ومهر وماه
اچنده آنجم ساغری پهلوی
مه انجمن جام کیخسروی
شهنشاه مانند رخشنده مهر

محکم کوه نهاد بارو بنیاد قلدیلر وبو تقریر وقسمت موجبنجه که فلان بکلر آدنه اولمشدر یاپوب دوزدهلر احتیاط واجتهاد بلیغ تقدیم قلدیلر، سلطنت حضرتنینک اعیان واولولری قونیه وسیواسده بارولر اساسنه اغاز ایتدیلر وکیجه وکندز هر بری امکان اولدقچه اول عمارتنک اتمامنده قیام کستردیلر وتعصّب وحسدله که[a] عادی توفیقدن تحریض بولمشلردی اجتهاد بلیغ قلدیلر واحکام قواعد واعلای ابدان وتشیید بروج ایدوب آق مرمرله انواع تصاویر وتماثیل برله تزیین وتوشیح قلدیلر وآیات قران ومشاهیر احادیث نبوی وامثال وحکمت سوزلری وشاهنامه ابیاتندن یازب مرمر اوزرنده قازدیلر وآز ایّام وروزکارده فرّ یزدانی ودولت سلطانی برله انونک عمارتندن فراغت حاصل اولدی وبعد از اتمام سلطان حضرتنه اعلام قلدیلر، سلطان اتلندی وخندق اطرافنده طواف بویردی وجمله بارولری نظر اعتبارله مطالعه قلوب بکندی وتحمدت وستایش بویردی که کندونک القاب همایونی قپولر وبروج اوزرنده التونله مسطّر اولدوغی کبی انلارک آدن دخی یاپدقلری بروج اوزرنده مسطور قلدیلر تا چوق سنین واعمار وادوار بی شمار کچوب انلارک مساعیٔ مشکورهلرندن جهانده نام ونشان قله بو موهبت ومنزلتچون که سلطنت حضرتنونک الطافندن بولدیلر پایان اولدیلر وبوکتب باش اوردیلر سلطان سلاطینک بناسنی چرخ برینه ایرشدردیلر   نظم

ددیلر که ای خسرو راستین
خداوند دیهیم وتاخت ونکین

---

a) L om.

ویررلردی هب بی قصور والم
قلمدی جهان ظلمتی نوردی
ممالک بو وجهیله معموردی
که زیرا قموسینی بیلردی شاه
کر اولا رعایا ور اولا سپاه
نه اندن نه بوندن بر اولمزدی کم
که بولمشلریدی قلمدن علم
احاطه ادب منشئ پادشاه
قلبدی وبوییدی هم راست راه
دخی شول کشییه که یاخسولدی
رعیّت شهه وحقّه قولدی
اکر کوجی زرع اتمکه یتمیه
مدد قیلردی که تا کتمیه
اکا تاخمله جفت هم مزرعه
وررلردی تا سعی اده مزرعه
بو رسمیله معموردی مملکت
بو وجهیله مسروردی سلطنت

وسلطان بویردی که خاصّه مالدن شهرڭ درت قاپوسین وبر قاچ معتبر بروجن عمارت ادهلر وباقی قلانلرنی بکلردن هر بر بکه علی حده قدر ومکنتی مقدارنجه قسمت بویردی وبویردی که اول بابده تعاجیل قلالر وفرصتی غنیمت بلهلر وبو معنیده بر فرمان ومکتوب سیواسه امیر مجلسه ارسال بویردی تا اول دخی اول طرفڭ ملکلری وبکلری مشورت واستصوابی برله سیواسڭ دخی

جَبَبیله زره آت وشمشیر هم
سپاهی‌لق آلاتی بی بیش وکم
حصول عقار امر وارکانله
ویرلردی فرمان دیوانله
که زیرا ولایتده وایلده
اگر یازده اوله گر بیلده
محاسب عشر اهلی وکاردان
امین یازجیلاردی اول زمان
طورب پادشاه سپاهک قمو
نه محصولی کم وارسه اول وبو
قلرلاردی ضبط دفتر تمام
قلوب عرض هر بر اری والسلام
یراغی تمام اولجق حاصلین
ویررلردی حجّت که آله همین
دخی مملکت ایچره اوقافی هم
نه کیشی که قلمشدرر بیش وکم
اکا ناظر ویازجی شاهدن
قلورلاردی قورقب اللهدن
نه حاصل که اولردی دفتر قلوب
شهه عرض ادرلردی آنی کلوب
سوررلردی شاه امرله مصرفه
ویرلمزدی هر ابتر ومسرفه
حسابینی هر یلده دیوانه هم

بره بڭ عوض ويرر اعمالدن
امين ايلرو يازجيلاردى
دكل كم قاپب قازجيلاردى
وزارت حضورنده اون ايكى راست
دفاتر يزيلردى بى كم وكاست
امير ملكلر قتنده اخى
يزيلردى اون ايكى دفتر دخى
بولر جمله ديوانده اولوردى
دفاترده انده يزيلوردى
كه اونمزدى بر پول سلطان تلف
بو طوريلهدى عادت ما سلف
چريلر مواجبلرينه حساب
قلينردى ديوان شهده كتاب
كه بر جفتلك بير وبر تَرله هم
بولنمزدى خارجده اول لا جرم
قمو دفتر ايچنده مكتوبدى
محاسب نويسنده مرغوبدى
عساكر اولينردى هر بلده عرض
كه هر بيرنه آولمشدى تيمار فرض
كورردى مدبّرلرڭ عاقلى
كه هر بيرسنڭ نَه در حاصلى
قموسينه بوييدى شهدن يساق
كيدرلردى تيماره كوره يراق

محاسب که فنّنده ماهر اولا
رقوم وسیاقتده قادر اولا
قزنمش اولا ضرب وطرحنده نام
قلا ربع مسکون حسابن تمام
آلیمایه بر پولی مستاکله
آلرسه اوله حلقومنه آکله
قلورلاردی ایشی تفویض اکا
نه اکا که بلمایه قالا طکا
کشی کم سیاقتده قادر دکل
اولولر حضورنده حاضر دکل
انک کیبیه اینبیجق اشی
صوکنده اوتانر انسانن کشی
یکیلور چوق مبلغ ایدر تلف
قلور مال سلطانی کاه وعلف
طوتالم که کندوسی ییمایه هیچ
ولی چونکه بلمز قلور ایشی پیچ
بلی اولکه هم ییبه هم بلمیه
حساب اولجق چارهسی قلمیه
طزاغه طوتلمش کبی اهرمن
اولب صینه استینه بکتبک ثمن
ولی شولکم ایشنده قادر درر
محاسبلر ایچنده ماهر درر
اکر یرسه بر اقچهٔ مالدن

هزار نقش بر آرد زمانه ونبود
یکی چنانك در آیینهٔ تصوّر ماست

بزوم عنایتمزڭ غالب همّتی انوڭ اوزرنه مصروف اولدی که از روزکارده بر استوار بارو شیله که دهر دو رنکڭ کلنکی اکا اثر اتمیه وتعاقب ادوار ومرور روزکار انوڭ قواعد محکمه‌سنه وهن ایرمیه بو شهر چوره‌سنه وسیواس حوالی‌سنه چکله ددی، جمله بو رای متین ازرزه سلطانه آفرین قلدلر وایتدلر هر حکمکه که رای خدایکان عالم اقتضا ادر بز قوللر انوڭ تقدیمنه قدم جان برله طورب طورورز ددلر، سلطان بویردی دیوانڭ چابك دست محاسبلری ومهندسلری وبنّالری وشحنهٔ عمارت واستاد معمارلر وحاذق رسّاملر حاضر اولدلر وسلطان اتلندی وبکلر واولولر وسرورلر ومعمارلرله شهرڭ چوره یانن دور اتدی وبویردی برجلر وبدنلر مواضعنی معیّن اتدلر وقاپولری رسم ایدوب سلطنت حضرتنه عرض اتدلر سلطان امعان تمام وفکر واندیشه برله مطالعه قلدی واصلاح وتغییر بویردی چون قپولر وبروج وابدان اعدادی معیّن اولدی وارشون حسابیله طول وعرضی اولچلدی چابك دست محاسبلر ویازجیلر که حسابله چوقلقده دکزی حساب ایدرلردی وآزلقده نقیری قطمیردن وذرّهٔ هبا شعیردن تمییز ادرلردی یاپلمادن ارشون حسابیله ضرب وقسمت اتدلر فی الجمله نه خرج اولاجغن بلوب شاهه عرض اتدلر وبنّالر وشحنهٔ عمارت وکتّاب ملتزم اولب بوینلرنه آلدلر که روزکارله سعی ادوب اتمامنه ارشدوره‌لر نظم

بو رسمیله اولردی اول وقت کار
سیاقتله انشا خطوط وشمار

کرو ورمش اینه‌ده آب حیات
یلندن یره کرمش آب حیوات
اوزنمش نچه خلق هر یبردن
ارب انده دزمش بیوت ووطن
نچه شهر کاول عالمیدی تمام
بر اولو دکیزیدی وشهر نام
ولیی برج وباروسی شهره کوره
یوغیدی که اوکیدی هر کم کوره
همان اولدی کوهر شب فروز
شبیدی اکا نسبت احوال روز

سور بارو حللندن معطّل قلمش سلطان امرای دولت ومقرّبان حضرتنه بویردی که بونک کبی آدنو واولو شهری که دیار عالم اقطارندن آرامش وآسایش جهتیچون هزاران هزار خلایق اکا متوجّه اولمشلردر وخانمان ونعمت ومال برله طولدرمشلردر وبو دار امنده آشیان طوتب *a* حوادث ایّامدن امان بولمشلردر بونک کبی محلّی ومزیّن شهری که نو عروس بکی رعنادر بارو خلعتندن معطّل قومق محض خطادر اکرچه بزوم آهنک پیروز سنان جکرسوزمزدن جهان اطرافی بارودر ولکن خرّم عقل اولدر که ارباب هوش وخرد همیشه آز ونیاز آسیبندن هراسان وترسان اولالر که دوران روزکار بر منوال وشمار اوزرنه قرار اتمز زمانه حادثه‌زای وآیینهٔ آسمان اندوه نماید بیت

---

a) P دوزوب.

بو شیوه وحالت ازره انطالیه‌ده دفع ملالت قلدی وتمتّع وتنعّم ایتدی واندن فال فرّخ وکامرانی برله تختگاه طرفنه توجّه ایتدی هر طرفدن رسوللر اول فتحك تهنیتیچون فراوان تحف وبیکران اموال برله شاه خسرونشان درگاهنه یوللدیلر   نظم

ایشتمشمدر هیچ کوش زمان
بو نوعیله بر مژدهٔ کامران
زهی فتح کم قلدی شاه جهان
که حکمی قضا کیبی اولدی روان
زمیندی زمانه اولشدی خروش
انك کیبی کم بحرله قیله جوش ✿

ذکر عمارت باروی قونیه وسیواس در سنهٔ ثمان عشر وستمائهٔ a

بر کون که سپهر لاجورداندود ازرنه خسرو خاوری رخ فرّخ کوستردی سلطان بارگاهدن مانند آفتاب رخشان بر سیّاره‌کردار بادپایه سوار اولدی اول هیاتدن جهان هیبت آلدی که سلیمان ییله سوار اولوب کچدی سیران رسمنه بکلر وسرورلوله دار الملك قونیه صحاری وریاضنده سیر ایدردی ناکاه شهر طرفنه بقدی بر شهر کوردی خلایق واموال برله آراسته واییننه واوزوننه بر کونلك یول باغلر ویمش اغاجلری وانواع متنزّهات برله پیراسته روزکار حوادث غبارنی انوك بستنینی ومتنزّهات اشجارنی اوزرندن ناز واعزاز بکی b برله سلمشدی   نظم

a) L'inscription manque dans les Mss. turcs.   b) P تیکی .

رخ شه که خورشید رخشندەدی
کرمده کفی ابر بخشندەدی
بر آی ایلدی صحبت عود وچنك
اچب جام دارای پیروز جنك
کهی صید قیلردی سیران کهی
قلوریدی تیپهودن ارضی تهی
قلیمزدی بر لحظه هرکز درنك
قلك بیشەده شیر وطاغ ازره رنك

امّا روزکارك زیادەسنی حرب وقتال اندیشەسنه صرف ادب صواش وپیبکار استعداد ویراغنی وعدل وایو آد قزنغی جام شراب ونغمهٔ رباب اوزرنه مقدّم طوتاردی ودوکلندن ایو آدی ترجیح ادردی وایدردی که اکرچه مى خوشکوارله جان فرح وقرار بولور امّا لهو وعشرتله روزکار ضایع اولور

نظم

اکرچه خوش اشدر شرابیله بزم
اولور لیك بر کُن دخی روز رزم
چون اولا مشعشع مى خوشکوار
طوته آلده جهانکیر دشمن شکار
کفی آنك کفیل امانی اولا
رخ فرّخی ارغوانی اولا
قمو قوللر اندن الا زیب وفر
اولا تازه بر جان هم اندن مکر
سوز اهلی آر کره سوزی تا نزد ماه
اولا یك ولیکن هزاران سپاه

مبارك وجوديله انظاليه مزيّن ومشرّف اولدى نظم

صوكنده جهاندار پیروز رزم
قلوريدى هر كنده بر تازه بزم
شاهنشاهه اولوردى بسى درنك
كهى راى جنك وكهى ناى وچنك
فلك يار سلطانه دريا كنار
هر آندن ايرردى بوى بهار
هوا مشكپاش وزمين سبزپوش
هزار اُنلريله جهان پر خروش
لب سبزه بولتدن اچمشدى شير
جوانبخت شه كيبدى مرد پير
فغان چكاوكله بانك رباب
ايررمش كوكوله نشاط شراب
صبا زلف شمشادهدى شانهزن
دهان سمن طولو مشك ختن
مى ناب اچمش كل هوشيار
ولى نركسك كوزى اولمش خمار
زمستانده مستان ودريا كنار
هر آنده مجلسدى مثل بهار
خروش بلابلله آواز چنك
قلرلردى صن رزمده آغاز جنك
يغاريدى يغمور وطوغردى مهر
اچيلردى ياز دلفروز چهر

چون سلطانڭ فرمانى انكا ايرشدردلر سلطنتنڭ فرّ وشكوهى انوڭ دل وجاننه اثر اتدى وغايت فزع وجزعندن اضطراب وانقلابه دوشب فى الحال انكا قولنج رنجى ايرشوب قضاى ناكهانى مستولى اولدى واول تحيّر وتزجّرده جاننى مالكه تسليم اتدى، اول قلعه‌نڭ اولولرى ومعتبرلرى اول حادثه‌نڭ هولندن قورخب متحيّر وبيهوش اولدلر ورغبت ورهبتله قلعهٔ سلطان كوندردوكى بكلره تسليم اتدلر وسلطانڭ سنجقى قلعيه چقردلر وشهيارڭ دعاسى نداسنى اول ديارڭ ساكنلرى سمعنه ايرشدردلر وانڭ كبى قلعهٔ اول عجب اتّفاق وخبر واسطه‌سى برله صواشسز وقلجسز مالكڭ قللرى قلعه‌لرنه ضمّ اتدلر وسلطنت ديوانى دفترلرنده اثبات اولندى ومحصولاتى محاسبلر حسابنه كردى

نظم

شهه چون كه دادار ياور اولا
طفيلى انوڭ تخت وافسر اولا
مرادنجه آنڭ روان اوله آب
نجه آرزويه قلورسه شتاب
انڭ امريله دونه بى‌درنك
سعادتله بو چرخ پيروزه رنك

چون اول فتح نڭ خبرى خدايكان سمعنه ايرشدى بزم عامّ دوشنوب خواصّ وعوامّ ولیام وكرامى حاضر اتدى وجنك سوداسن باشدن چقارب رباب وچنك برله باده نوش اتدى وچون انطاليه‌يه ارشدى مجموع بكلر واولولره تشريفات وخلعتلر وبرب پادشاهانه نوازشه مخصوص اتدى وهر برنه يرلو يرنده قشلماغه اجازت وبردى وكندوزى خاصكيلرى ومقرّبلريله انطاليه‌ده قشلادى انڭ

ذکر فتح قلعهٔ آلاره *a*

چون سلطان علاء علائیّه عمارتندن فارغ اولدی عنان جهان‌کیرنی انطالیه طرفنه دندردی یولده نظری آلاره قلعه‌سنه دشدی که دره اچنده سنك خارا ازره یاپلمشدی وسپهر کبی اول قبا اوزرنده استوار اولمشدی وروزکار کوزی آنده خیره یاننده بر ارمق نیل کبی تیره روان اولمشدی کبر فاردك قرنداشی که اتکنی جهان لذّاتندن چکمشدی واطلس ازرنه لباس پلاس اختیار اتمشدی وکیوان کبی اول قلعه‌نك ایواننده اوترمشدی سلطان بکلردن برنه بویردی که بر بولك چریله آلاره قلعه‌سی طرفنه روانه اولا واول قلعه‌نك حاکمنه ایده که قرداشك که بونجه کفایت وصرامتله معروف وموصوفدی کالوبروس *b* قلعه‌سنی بزدن سپاه وکمات برله *c* صقلایمادی سن دخی بر عاقل کشی سن وایّام جفاکاردن اعراض اتمشسن جادهٔ سلامت سنك حالکه دخی مناسبدر اکر قرداشکك کفایتی طریقه‌سن طوتب قلعهٔ بزه تسلیم ایدرسك کندو مآرب ومقاصدکی بزم بیکران مکارمزدن حاصل بولاسن واکر بر ادم بزوم حکم وارادتموز خلافنجه ادرسك اول خلافك دکنینی کندو جهالت وغباوتك کوزندن طشره کورمیه‌سن دیو حجّت الزامی جهتیچون بر قاچ کلمه ایراد وابلاغ اولندی بیت

بفرمان ما این سخن یاد گیر
مبادا که گردد سرت بادگیر

---

a) L'inscription manque dans tous les Mss. *b*) Ici les Mss. portent کالیوروس. *c*) L om.

طرفندن اولو وقوّتلو باغی روم ممالکنه هجوم ایدوب بزوم اولاد واجفادمز مقاومت ایدمیوب هزیمت بولاجق اولرلرسه بعضی بو قلعیه وبعضی سینوبه التجا قلالر ددی، اندن صکره اول مقامی کندو مبارك القابی واد بیله شرف انتساب بوله ارزانی قلدی اول فضیلتله چرخ چنبری وکنبد نیلوفری برله رفعت وحصانت متانتده برابرلق کستردی وبویردی که ماهر اوستاد بنّالر وچرب دست رسّاملر يَعْمَلُونَ لَهُ ما يَشآءُ مِنْ مَحارِيبَ وَتَماثِيلَ a) حکمی برله اِشه شروع اتدلر

نظم

انک کیبی کوه اتممشدی کزین
دخی یر یزنده جهان‌آفرین
ازاجق زمان اچره اولدی بدید
بروجیله بارو سدید وشدید
کأنّی وصف ادامزدی قول زبان
مکر چشم کوریدی اندن نشان
بر آراده کم کفر ناموسدی
قمو چاق اُنی بانک ناقوسدی
بو کز قلدی توحید ونام خدا
بونک کیبی شهدر ثنایه سزا
انک کیبی یردن یَوز چشم دور
حق انسون انی بیت معمور نور✿

---

a) Kor. 34,12.

ثنا برله ايرشوب دستبوس اشرفله مشرّف اولدلر — نظم

چون آغدى حصاره شه دادكر
صنيدڭ كه عقليله جان بولدِ سر
نه قلعه كه شهريدى آراسته
كه دل حسرتندندى كى كاسته
طَغ استنده بر پهن صحرايدى
تماشاى جان ودل آرايدى
يمشلر اغاجى قمو سايه‌دار
اوزم تاكنه خود يوغيدى شمار
طولو چوره‌سى كلشن ومرغزار
هزاريدى هر بركله مرغ زار

اكنلر وذخيرهلر فراوان وبيكران اول قلعه‌ده حاصل كوردى چون انك كبى قلعه سلطانه آسان ميسّر اولدى حقّ تعالى‌نك نعمتى شكريچون اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ اَلَّذِى صَدَقَنَا وَعْدَهُ[a] وَنَصَرَ عَبْدَهُ وَفَتَحَ لَهُ اَلصَّيَاصِى وَمَلَّكَنَا اَلْاَذْنَابَ وَاَلنَّوَاصِى تلاوت ايتدى وبكلره بويردى كه انوڭ شكرانه‌سيچون كه بو يوجه قلعهٔ فتح اتمكله حقّ تعالى بنى بلند اختر قلدى وبزم آدومزى عالى آوازه قلدى بو سنك خارا اوزرنده بر بارو وباره دزمك كرك كه انى كورمكدن انديشهٔ تند كند اولا تا كافّهٔ خلايقه عالم سرورلرى اراسنده فرق ظاهر اولا وبزوم زحمتمزدن صكره‌غى زمانلرده يادكار قلوب بزوم تدبير وكفايتموزه اندن استدلال قلالر واكر والعياذ بالله مشرق

---

a) Kor. 39,74.

رضا واقرار وطوع وخبرله ینه ارسال قلدی انوڭ حرمی مخدّراتندن سلطانڭ حریم مطهّراتی سلکنه کردی، سلطان امر شرع محمّدی ازره نکاح ایدوب شبستان همایونی اچنده دخول اتدی وکیر فاردڭ اموری اسبابی انوڭله منتظم اولدی وآق‌شهرڭ بکلکی منشوری وبر قاچ پاره ایو کوبلر ملکلکه مسطور اولوب قصّاد ایله کیر فارده کوندردلر چون کیر فارد اقطاع وتملیك ضیاع منشورنی مطالعه قلدی وعقد نکاح اتمامنی استماع اتدی اول کیجه شادلغ وخرّملقدن نشاط اتدی، ایرته‌سی چون کنشڭ زورق زرّینی دریای افق آسماندن چقا کلدی کیر فارد قلعه اوجندن سلطان بارکاهی حضیضنه که مماسّ ایوان کیواندی اندی ونیچه یرده یر اوپب اعتذار واستغفار دلن آچدی سلطان نظر رافت وعاطفت برله اکه ملاحظه بویردی وهر لحظه بر نوع اکرام واحترامنده مبالغه قلوردی، کیر فارد ادب برله دزن چوکوب تخت اوکنه واردی واینتدی که اکر سلطان جهان علم عالم کیری کوندرب مبارك قدمنی بو یکی ملك وقلعهٔ مشاهده قلمغا رنجه بویررسه عالم خلقنه بو قول حقنده شاهڭ رغبتی صدقی محقّق اولور اکرچه سلطان قلعه عزمنه نیّت اتمشدی، چون کیر فاردن بو سوزی اشتدی نشاطی زیاده اولدی وچتر وسنجق فرخنده برله کونش بکی کردون کردان اوجنه قلعه‌دن یکا روان اولدی کوس وصورنا ونفیر ونقاره‌لر چالنوب زمین وزمان جوشه کلدی اکابر وقسیسلر فوج فوج وکروه کروه اشغا اینوب اللری طونو نثار ودللرنده [a]

---

a) P ودللری.

قوا حاصل اولدی وبو محکم قلعه شاه هیبتندن کوزمه چاه کورندی کندوزمه اینتدم طاغی یرندن قوپرمق وبزه یموق اورمق باشی بیله ویرب الی ضرر معرضنه کتورمك اولور بو واسطه‌یله شاه جهان‌پناهڭ مهر جان‌افروز سایه‌سنده مفرّ ومقرّ استمکلك لازم اولدی اکر عاطفت ومرحمت شاهانه بو بیچاره حقّنده شامل اولورسه که جانه امان وبڭا ممالك سلطاندن نان حاصل اولا غایت بنده‌نوازلق ونهایت چاکرفرازلق اولسردر ددی نظم

اکر باڭه بر کوی سلطان اولا
یك اندن که ملك سلیمان اولا
بنملـه اکر اولـه فرّ همای
اولور باڭه فرّ جهان کتخدای
اکر ادم اولرسه دیوان شاه
اچنده بنی خوش طوتر مهر وماه

شهریار انوڭ کفتارنی بکندی وبویردی که بو کشی تربیت بولمش واهل دانش ویلکه در بونڭ مآربی حصولنی التماسی موجبی ازره یرنه کترمك کرك واکر صداقت نیّتی ارکاننی قرابت اسبابی اوتادی برله احکام اتمکه امکان اولورسه تیزرك تقدیم قلمق کرك تا اعتمادی ارتوغرق اولوب بزوم بحر مرحمتمز شربتندن لذّت انوڭ مودّتی مذاقنه ایرشه، بکلر واولولر بو فکر ورایی بکندلر وجمله یوکنوب باش قویب سلطانه تحسین وآفرین اتدلر وقاصده بو سعادت بشارتنی انها قلمغه مراجعت بویردلر، چون کبیر فارد بو معنیٔ استماع قلدی شادمانلقدن کلاهن هوایه آتدی وطوتدی باشی ازره قودی وفخر باشنی فراز اتدی وقاصدی

زبان ایلچی بو بابده سلطان خدمتنه کوندردی وبر نامه یازب مضمونی قوللغ واتّحاد وصداقت وبندهکی وشهپرستی بو جمله ازرنه که مضمونی بو ابیاتدر

نظم

قلوب اوّلا یاد پروردکار
که اندن درر نیک وبد آشکار
فرازندهٔ طاق پیروزه تن
فروزندهٔ شمع نیکی لکن
خداوندی جانبخش روزیرسان
که وصفنده قاصر درر هر زبان
قمویه اندن اولر امید وهراس
اکا هر دم اولسون هزاران سپاس
هم اولسون قولکدن عظیم آفرین
سکا ای شهنشاه روی زمین
شهنشاه اعظم اولو کیقباد
جهان عدل ودادکدن آباد باد
کزین جهان فخر سلجوقیان
شه شیر یزدان وحیدر نشان

استماع بویرمش اولالر که بو تنند سنك دارا وهوشنك واسکندر وقیصر زماننده بو بندهٔ سر افکندهنوك ابا واجدادندن قدیم یوردمزدر وهیچ بر پادشاه وشهریار بو قلعهیه قصد ایدب جنك وپیکار قلمامشدر ذخیره واسباب بی شمار وهر یراغی یرنده بوجهنلده سپهرله برابرنق ومنبرنه همسرنك قلوردم امّا چون نظرم چتر منصور اوزرنه دشدی اندن فتور اعضا ونور بصر وضعف

چون امیر مبارز الدین بو نوادر حکمی خذمت دارای امدن استماع اتدی وکندو سراپردەسنه مراجعت اتدی واول قاصدی حاضر قلدی وانلارڭ مقاصدی حصولندن اڭا اعلام اتدی وایتدی تیز کیر فارد خذمتنه وار وایت که کوکلر سنوڭ ارادتنڭ وفقی مقتضاسنجه دوندی امید در که شهریارڭ عاطفتی برله کردش روزکاردن سلامتلق امانن بولاسن شمدن کرو ولا ووفا یولن طوت وقوللق قوشاغن قوشان وقلعهٔ تسلیم اتمکله قیغولردن قورتلاسن که جهانڭ عاقللری واسّی صوق زحمتن چکمش اولولری بویله دیمشلر وخاطرلری اماسی برله حکمت درلرن دمشلر نظم

شول اعله که اتمش خرد دایەلق
اول ایدر می شیربله همسایەلق
نچوندر طوغان شاه پرّندەکان
که طوتمز عقابڭ یاننده آشیان
اکرچه کاجه نور در مثل زاغ
طلوع اتسه خورشید نولر چراغ

رای اولدر که خاطرنی اندیشەدن خالی قلا وخسرو ایّامڭ احکامی مطاوعتنی پیشه قلا وقلعه محبّتنی کوکلندن قلع ادە وشمدن کرو پناه شاهڭ مبارك سایەسندە طلب قله که سلطانڭ بی دریغ مرحمتی که حقّ تعالیٰنڭ کولکەسی در سنی برّ وبحر ملکلرنڭ اراسندە کنش کبی مشهور ایدە دیو قاصد قلعەدن خوش کوڭولله مراجعت قلدی وحکایتی بدایتندن نهایتنه دکن تقریر اتدی کبیر فاردڭ بگڭزی نوبهار کلی کبی خندان اولدی وجان کوڭل برله قلعهٔ ویرمکه راضی اولدی وبر عاقل وشیرین

که کورمزدی اسکندر اول رسمه خواب

ظفر تیغ خونخوارڭك زندەسی
جهان بخت بیدارڭك بندەسی

هر یکّا کم رکاب همایون قدم رنجه قلوب عزم رزم بویره زمان ممتثل احکام وجهان مطیع قبض وابرام شاهنشهی اولور شمدکی حالده کبیر فاردڭ قاصدی بنده قاتنه کلدی وخبر کتوردی که بو کردون‌شکوه قلعه پادشاهه اول وقتن میسّر اولا که بزومله عهد وپیمان اده که بیزه آتش شرار هیبتندن امان اولا وبزی انصافی اتکی آلتنده ایّام اعتسافندن سالم قلا، سلطانه بو بشارتدن دلایل سرور مبارك جبیننده ظاهر اولدی بویردی که اول نسنیه که انلارڭ رضالریدر همداستان اولمق کرك وآنی باقی هوادارلر ومخلصلر زمرەسنه *a* قویب چرب‌زبانلق برله خاص خانه وحرّاس آستانه قلمق کرك

نظم

بلورسن بلور نیچه خلق جهان
کآکی *b* یاردر تیغ وشیرین زبان
نه زخمی که ایرشدرر تیغ تیز
زبان آکه مرهم اورر تیز تیز
اکر تند هم اوله چرخ کبود
دم وتاب تیغیله آچیله زود
آنی آچن اول کمسه در بیکمان
که عاقل اولب اوره زخم زبان

---

a) P زمرەسنده. *b*) = که ایکی comme porte P.

بیگانه‌لکی آشنالغه تبدیل اتمک کرکدر که کوکلدن اتمش قوّت ونصرتله مقاومت اتمك مصلحت دکولدر رای اولدر که باشمزی سلطانك حکمی خطّنه قویب مطیع ومنقاد اولاوز اولا که سلطانك کیتی‌آرا قوّت وفرّی برله بیبر بختمز اکیلیبدن نو جوان اولا ددی، بو دلپذیر اندیشه کُکلی‌نك خاطرنده بیبر اتدی بر صادق وخوب لهجه قاصد اختیار اتدی وانطالیه صوباشسی مبارز الدین ارتوقشبك خدمتنه کوندردی اول حکماء که بری بریله اوّلدن قونشیلق وکلمك کتمك وآشنالق قلورلردی ومراسلات ومصافات وصداقت اسبابی ارالرنده احکام بولمشدی ارسال قلدی که واسطه اولا وبو قیغونك دکنی که انوك آغریسی دل وجانه ارمشدر[a] الطاف منقاشی ومکرمت الی برله بزوم شوریده روزکارمز ایاغندن چقاره وکناهمزی شاه خدمتندن دلك ایده دیو قاصد مبارز الدین خدمتنه کلدی وحالی عرض اتدی، فی الحال امیر مبارز الدین سلطان خدمتنه واردی وال بغلایوب قرشو طوردی نظم

شهه آفرین اغزنی آجدی زود
در[b] ای برتر آسمان کبود
فلك شعبه‌سی بخت پیروزنکك
جهان بنده‌سی تیغ جان‌سوزنکك
یراد الدن حق ازوکنی سنوك
یانکده قومش آرزوکنی سنوك
سنی شویله قلمشدر اول کامیاب

---

a) P ایرشمشدر. b) P ددی.

بلى اولدى بو خسروى تختگاه
سنوك چون كه عون اتدى فضل اله

سلطان بو بشارتك فرحندن ايخودن اوياندى ودوات وقلم استدى وبو ابياتى بر پاره كاغده اثبات اتدى، ارتهسى چون عساكر ظلمات انهزام طريقن طوتب ضيا درياسى تموّج قلوب روز روشن اولدى امراء دولت واركان مملكت سلطنت دركاهى دهليزنه حاضر اولدلر ودستور اولدى باركاهه كيردلر سلطان دش حكايتن ددى وبيتلرى بكلره اوقيو ويردى هر برنوك شادمانلغى صبح طلوع قلوب راحت كللرى ضميرلرى ساحتنده مراد صفاسى برله آچلدى آندن صكره بويردى كه يوز باش صغر وبك باش قويون واون بك آقچه اول غزاده حاضر اولان فقرا ومتطوّعلره تفرقه قلدلر وبكلردن هر برسى اول بابده بقدر امكان سلطانله موافقت اتدلر وهر برى مكنتى مقدارنجه خير وحسنات اتدلر ۞

ذكر فتح قلعهٔ كالوبوروس *a*

اول كيجه كه عالم ملكوتدن سلطانه اشارت اولدى قلعه بكنوك رابى شويله اولدى كه ممانعت ومدافعتى ترك ايدب غفلت وجهالت ايخوسندن اوياندى كندونك اعيان ومعتبرلرنى قاننه اوقدى وايتدى كه بز سلطانله ممانعت بابنده باشا چقامزز اگرچه بو قلعه ومقامز شهابله همرازو وعقابله همپهلو در ولكن قضا وقدر حكمندن انوك نفاذى كذر قلمق صواب كلمز كه بر پادشاهله كه حقّ تعالىنك فرّى اكا ارزانى اولمشدر نزاع اتمك بلكه انوكله

---

a) L'inscription manque dans tous les Mss.

خروش ایتدی کوس وفغان قلدِ نای
شول آتلر که آتلردی هامون‌نورد
ارشدردلر بحردن کوکه کرد
شهنشه رکاب استنه قودی پای
فلک کامبخش وظفر رهنمای

چری حصارڭ چوره یاننه کلدلر وصواش ایدب شوبله تیر باران اتدلر که حصار اهلنی حیران وسرکردان قلدلر وسلطان بویردی حصارڭ چوره یاننده یوز آغر منجنیق قورب حصاره طاشلر آتدلر چون قش فصلیدی وهوا عبیرسای وبولتلر کافوربار اولمشدی اکی آی مدّتی حصار وصواش اولدی بر کیجه سلطان همیشه معهود عادتنجه تهجّدده مشغول اولدی وچوق تخشّع وتضرّع برله حقّ تعالی حضرتندن قلعه فتحن سوال ایتدی هم اول کیجه‌ده چون اُیخو مزاجنه مستولی اولدی اویدی دوشنده کوردی که بر خوش صورتلو شخص وفرشته‌سیرتلو ار اکا بو عبارتله تکلّم ادب سویلدی که نظم

که بو حصن تنده دخی یار یوق
بوکا کمسده دست پیکار یوق
ولی چون جهان آفرین ساکه یار
اولبدر قَبُرمه خوش اولر بو کار
سپاهڭ کر آهنک کردون ایده
سر مهردن مغز بیرون ایده
وکر طرف دریادن اولرسه جنك
دکزدن قورو بیره قاچا نهنك

عیان اولدی چون دیوان فلکدن کونکنک روزانهسنی قطع اتدلر خورشید مشرقی جرمنی زوایای مغربده نهان قلدی وهزاران چراغ زرّین بو سبز باغ چرخ برین آزره مشعشع وروشن قلدلر سلطان چریبیله سراپردهیه عزم اتدی امرای دولت با وجود که جانسپارلق ومردانهلق اظهار قلمشلردی دشمن دلیرلکی وقلعه صرپلغندن سلطنه قرشو ال بغلایوب اعتذار کوستردلر سلطان انلارنک حقّنده بندهنوازلق قلوب هر برنونک خدمتی مقدارنجه آنلردن مشاهده قلمشدی حرمت وقربتلرنی زیاده بویردی واینتدی که اکرچه بو محکم قلعه که کردون حوادث وقتنده بوکّا پناه قلمق استر نه منجنیق برله الچق اولور ونه نقبله[a] دلنور ونه اوق وسُنّکی اکّا اثر قلور اوجی فوج کواکبه اولاشمشدر وجمله اطرافندن صواش یولی بغلنمشدر ولیکن حقّ تعالینک عون وعنایتیله بارن بر حرب وقتال اتمك كركدر كه مومنلرنك ارواحنه راحت وتشفّی حاصل اولا، بكلر واولولر اوغوز رسمنجه یوكنوب ادب یرن اوپب سلطانه آفرین نثار قلدلر واینتدلر که چون شاه جهان همم عالیهسنی اکّا مصروف قلور اکر دمُر دخی اولورسه قوللری الیله موم کبی یومشانه ایرته یا جان ویرب شهید اولاوز یا جانان وصلنه ایرشهوز دیلر

نظم

سحرکه که خسرو تمام اتدی خواب
یر اپدی قپوسی اوکنده آفتاب
ینه جوش قلدی چری جای جای

---

a) L نقمله.

ازرنه هزار بدرقه‌يله گذر قيلوردی شمدی شاه جهان كيقباد مثل برق وباد اوزرنه چقدی واكا آسمانله پيكار وكردونله كارزار اتمك عون وعنايت كردكاردن خالی دكولدر بز دخی صبر طونن كيوب صبر قاپوسندن اوتمقدن غيری چاره يوقدر آيرق چاره ودرمان قالماز ددی، چون آفاق انوك تيره بختنی كبی قره لباسله متلبّس اولدی اچی حرارتندن آه جكرسوز قلوردی وكيجه ارتيه‌دكن تدبير وچاره فكر ايدوب اويمدی چون قبّهٔ لاژورد ازره رايات خسرو جهان‌نوردی استعلا قلدلر علم چرينك آتی اياغی توزندن تاريك اولدی وچتر همايون باشنده شيره[a] پيكر وقبّهٔ زرّين يلدردی وآتلاری كم كمُور آتلولرك صولت وهيبتندن قلعه اهلنك اندامی سكوت ييراغی كبی دتردی اكرچه اول سهمناك مقامه زمانه دشوار بقا بلوردی واكر يغمور يرنه بولتدن اول قلعه مقيملری اوزرنه اوق وقليج يغرسه انلاره زحمت وكزند ايرشميه وبر قلعه‌نك كه جبّه‌خانه‌سی طولو چرخ اوقی اولا چرخ اوقی اكا كيچ اثر قلا

بيت

ولی خشم چون ايليه بخت شوم قلا سنك خارايی مانند موم

سلطان بويردی كه چری بالكلّيّة اول طاغه عقاب مانندی پرّان وپلنك مثلی درّان جمله اول طاغ وطاش ازره چقدلر واول طاغ ازرنده كه كمسنه چقمغه[b] انديشه قلمزدی چقوب صواشه طوردلر اول بهادر ونامدارلرك حرب وقتالندن آسمان تحيّره وزمين اضطراب وتقلّبه دشدی يَوْمَ تَمُورُ السَّمَاءُ مَوْرًا وَتَسِيرُ الْجِبَالُ سَيْرًا[c] حالنی

---

a) L om. *b*) L قلمغه. *c*) Kor. 52,9.

سپاه فتح دارای خورشید ماه ضمانندہ فوج فوج کروه کروه روان اولدلر وسلطان بویوردی که مجموعی چری اوچ بولك اوللر بر بولوکی پلنك کبی خارا وسنك وطاغ وقیالره چقالر وبر طایفه نهنك مثالی دڭز قراکبی بولندن جنکه وارەلر وبر فوج سیل وموج کبی کمیلره وقادرغالره قویلوب قلعه طرفنه وارەلر واول دپهیه که کردون یوجەلکندن خیره وقاره بولندن تیرەیدی واندن a مثل کوه منجنیقلر که طاشندن البرز طاغی ستوهه کله قورەلر وشول دلیرلر وبهادرلر که صواش ونبرد وقتنده که قاتی طاش انلارڭ قاتنده یمشاق تماش کورنور اول دپهیه چقالر، چون سلطنت حکمی وفقی اوزرنه منجنیقلر قورلدی سلطان اعظم کیقباد جام کیخسروی تدویرنه آغاز ادب بر قاچ قدح دور اتدکدن صکره قلعەنڭ باروسنه نظر اتمکه واردی کوردی که سپاه حرب وقتاله اقدام اتمشلر چون سلطانی کوردلر حضرت سلطانیدن فتح ونصرت التماس ایدوب پلنك ونهنك کبی طاغدن ودڭزدن جنك سلطانی قلدلر، چون کبیر فارد که اول قلعەنڭ کیقالیسیدی ایشتدی که سلطان آغر چری برله اول صودن کچدی وآنوڭ اینش ویوقشندن b انلاره هیچ آسیب ارشمدی ایتدی بو خبردن بن قدیم ملکمدن آیرتلانسارم وبو بند وعقدهٔ بن نه تدبیرله آچارم ددی عالم خاکی ازره صو ایچنده بر قلعه بو مقامدن محکمرك کمسنه نشان ویرمز وطاغدن بارو دڭزدن خندق هیچ کمسنه کورمش دکولدر بوندن اوڭدن کنش دخی بو طاغڭ

---

a) P وانوڭ. b) L ویوقشنده.

آسمان شد همچو گویی تا بچوگان ادب
فتنهٔ آخر زمان‌را از سرش بیرون کند

وچری سرورلرنکٔ وبکلرنوکٔ بعضنی میدان وطوپ وچوکان حرفتنی اختصاصنه ارزانی قلدی یکتلر یکرك اتلارله میدانه کرب چوکان برله طوپنی باشدن باشه چالوب کوکی کبی اوینایوب میدان توزنی کیوانه ایرشدوردلر

نظم

کنش کیبی چون شاه کیتی نورد
که آندن مصی کنبد لاجورد
قلب زور آهنك وزخم کران
اورردی طوپینی تا آسمان

چون میداندن دونب ایوانه عزم اتدی وآسایشدن صکره طرب تازه بویرب جهانی بخشش بی اندازه‌سی برله پرواز اتدی وبر هفته مدام طوب اوینامغه وجام شراب وعشرته مشغول اولوب فانی روزکاری لذّات وراحاتله کچوردی سکزنجی کون بر چری که آنلرنکٔ آتلاری اباغی توزی آی وکونش یوزنه غبار نقابن دنوتردی ایو یارار یراق وعدّت آلات آراسته وشایسته سلاح برله ایرشدی طوقزنجی کون چون صبح صادق طلوع ایدب طاق پیروزه رنك رخسارنکٔ آیینه‌سی آچلوب چهره آفتاب فرّخسر وکامیاب برله فروزان اولدی شهریار کشورکیر کیتی‌بخش رستم‌صولت عزیمت رخشنه سوار اولدی نقاره وصورنا وبورولر چالندی زلزله بلاد ودیاره دشدی

شو توزلر که قوپردلر اول زمان   که بیر آلتنی اولدی سکز آسمان
انکٔ کیبی پیروزلق تازدی   که کردون پیروزده آوازدی

جهدن فنی قبغولرندن امین اتدلر خوش سازلر آوازی سماعندن وخوشگوار شرابلر نوشندن پیرلر جانی اکیلدن یکتلکه اعادت قلوردی سلطان سکندر صفت تخت عاج اوزره تاج فرّ یزدانی فرق جهانبانسی ازره قییب اولترمشدی نظم

حیات آبی اولدی همان جام می
که داکیردی جرعه‌سی ملك ری
نوای سماع ونشاط شراب
روان اتدی جوی جوانلقده آب

صواش ارنلری فتح اکمقلغله جوشه کلوب طربله اولتوردلر وباده نوش قلدلر، بو حالتنك اثناسنده سلطان بویردی که چریلر حاضر اتمکیچون اوچ اطرافنه بتی‌لر قامه کتوره‌لر[a] اول لحظه‌ده بارگاه ودیوان منشی‌لری انفاسی عبیرآسایی کافوری قرطاس اوزرنه منتثر قلدلر وآفتاب‌منظر ماه‌رولر زلفی ومشتری‌پیکر دلبرلر طرّه‌سی کبی آق کاغد یوزنی مسلسل سطرلر برله مزیّن قلدلر وتوقیع همایون برله موقّع قلوب نوکرلر وقوللرله یام آتلرنه بنه وچپر اولاق برله اوجده طورن ترك بکلرنه روان اتدلر چون می لعل تابندن سرورلره استراحت نیازی اولدی سلطان عشرت مجلسندن راحت سراچه‌سنه تحویل بویردی، ارته‌سی سحر وقتنده چون لب صبح پر خنده ودل مهر مثل شاه جهان منوّر وخسرو عالم مهری برله مزیّن اولدی سلطان میدانه میلان قلدی وطوپ وچوکان اوینه آغاز اتدی بیت

---

a) L کتوردلر.

وجهان اول شب دیو اعوجی نژاد تابندن جوشه کلدی بر یوزی طولو چری وهوا فرشته طولدی واشق وجوشن برقندن دره ودشت تموز کورنوردی ویر یوزی بادپای آتلر اباغی زخمندن منحنی اونوردی وافلاککَ درعنی سنان چک ادوب اتلر اباغی توزندن دوه پست وجهان مست اولوردی نیزه‌دار وزرهپوش ایلر وبهادرلر جنك وکینه‌چون قشلرن جانب زرهپوشلر وخنجرکذارلر اضطرابندن دکز کبی بی قرار اولمشدی اول چرینککَ غلبه وچوقلغندن قورو دکزدن ویازی تغدن بلورمزدی شاه بیننده[a] خورشید کبی که شرف برجنده وجان کبی تنده روان اولمشلردی هر یره که اول چرینککَ منزل وقونجق یری اولایدی قوشلر واونو جانورلر اوجب قچماغاه چریدن چقمایب آرب آدم آوازندن اشغا دوشردی بو نوعله منزل بمنزل تختکاهه ایرشدلر اول کیککَ یازی‌ده آتلو بر هفته‌ده اوجنه دوجله ایرشوردی قونب طناب طنبه اولشدورب چادرلر قوردلر جهاندار کامکار دولت بر یمین سعادت بر یسار شهره کردی وبویردی که بزم اسبابنی مهیّا اتدلر

نظم

یرقلندی سالار بزم اول زمان   دم نقد بزمی بزادی روان
دبیدکَ مکر صحن مینایدی   که هر صحن چون صحن صحرایدی
طرب ساز مطربلرینه صلا   ادب قلدی قامو خلایی ملا

چرینککَ اونولری وشرافککَ بحری شدیلو فرطندن بارکهه متوجّه اولدلر مجلس آراسته اولمش کوردلر که پروین انوکَ رشکندن شرمسار اولور سماع ارغنونی برله شراب ارغوانی ایچلوردی دوتللری

---

a) P بیتبده.

اول قلعهٔ که انوک سمکی سماکله برابرلق وافلاکله همسرلك قلور شرفاتی کوکده آی برله وحضیضی یر آلتنده بالق برله مناجات قلور سلطنت دول ... قوللارنک کمربندلریله آلالوم ومملکتی دکز کنارندن قلان ممالکه اولشدورلوم حق بویررسه اول دخی باقی ولایته منضمّ وملحق اولسون دیدلر، بو رای سلطان قتنده بکنلوب اتحاد موقعنده دشدی آفرین قلدی وبویردی تا صباح کوچ اتدلر ومجموع جیوش *a* برله دار الملك قونیهیه توجّه اتدلر چون افسرا محروسهسنه ایرشدلر فرط فرح وغایت طربدن بزم آلاتی آراسته اولدی وعشرت مجلسی روضهٔ جنّت کبی ادوات سرور ماهچهره ساقیلر مثل حور مزیّن قلدلر ارکان دولت واعوان مملکت شاه جهان خدمتنده کاه بادهٔ تاب نوش ادرلردی وبر زمان آواز چنک ورباب دکلرلردی وبر ساعت سلطانک سخا وکرمنی ذکر ادوب صواش وقلعه آلمق تدبیرن ادرلردی چون سبك روحلرک باشلری راح سورتندن کرم اولمغا باشلدی ندمای مجلس وحرفای انس هر بری اودالو اوداسنه کتدلر، ایرتهسی چون یلدوزلر شاهی وسیّارهلر خسروی آفتاب عالمنورد باشنی سراپردهٔ لاجورددن یوقارو قلدردی زمین وزمانک قولغی خروش نای رویبندن طوتلماغه ودولت کوسی آوازندن طاغ ودره ینقولندی وظفر شاه جهانپناه درکاهی اوکنده قوللق یرلرن اوپدی وخورشید چتر سیاه که مایهٔ سرخ رویی دولت وسر سبزی سعادتدی بارکاه اوکندن لمعانه کلدی وشهریار فرّ کردکار برله دولت آتنه بندی

a) L جبوه.

سر بسر میسّر در　　　　　نظم

شهكٌ یم كنارنده بر شهری وار　　كه قیشی اولور مثل خرّم بهار
قمو دشتی در لالهدن لعل رنك　　لطافتده بیترمهمش صویی سنك
كُلیدر لطیف وقوی تازه یار　　ولی انجدر كللرن زخم خار
یوغ انطالیه كیبی خرّم بهشت　　كه طپراغدر مشك وعنبر سرشت

امّا كالوبوروس قلعهسی جهتندن كه كوك انكٌ قتنده ییر كبی آلچقدر وطاغ اتكنده دپهجك كبی كورنور ودكزدن خندق وخار طاشندن حصاری وار قورو طرفندن سیس ولایتنه حكمی روان اتمشدر ودكز طرفندن آغر خراج مصر حكّامی اوزرنه قومشدر بر قلعه در كه انوكٌ كنكرهسی اوج كیوانله برابرلق وآسمانله سرفرازلق قلور شویله كه شایسته ولایقدر كه پادشاه انی تخت ایدنه ولیكن پادشاهلردن هیچ كمسه اول قلعه اوزرنه چری التمك خاطرنه خطور اتمشدر دیو بلدردلر　　　نظم

نه اول راهدن اوجه بیلور عقاب　　نه خود كرمكه یول بولور آفتاب
اكر طوتهدُكٌ راه دریا كنار　　كچیلردی بی حد وعد جویبار
قمو پیل موج وقمو نیلكون　　كه موجی قلوریدی پیلی زبون

غایت هیبتلو حصار در اكر شاه جهان بز قوللره فرمان بویوروسه لشكر منصوردن هر بری بر اژدها وهر اودلوكن بر هما اولوب وسلطان چریسنوكٌ هر اویاز وسوری سككی بر پیل دمان اولورلر وبو قوللركٌ اومیدی دارای ماه وخورشیده اقبال شاه جهانه پادشاهلق وكامرانلقده چتری همایونكٌ بازی پروازده اولسن ایله در كه　　نظم

اكر شیر اولورسه مقابل بزه　　طوریمز بكٌ اولرسه بیرومزه
اكر یول طولو خار وخارا اولا　　بز ایریشهجك یهن صحرا اولا

تصنیف قلورلردی نظم

مکر بر کون اول حضرت شهریار   اوترمشدی خذمتده خلق دیار
اولورلردی بر دانش رزمجوی   قمو کویده طولودی کفت وکوی
خدیو زمان شهریار زمین   پناه مهان پادشاه مهین
در [a] آخر بو دنیابی اول کردکار   خود اتمادی بازیچه‌چون آشکار

خلاصهٔ موجودات ونقاوهٔ مخلوقات محمّد مصطفایه صلعم که سلطان سودلولاك در وانوڭ مبارك وجودی سبب ایجاد افلاکدر برىغنده یوزکن چورد لیچون حقّ تعالی جلّ وعلا أَفَحَسِبْتُمْ أَنَّمَا خَلَقْنَاكُمْ عَبَثًا وَأَنَّكُمْ إِلَيْنَا لَا تُرْجَعُونَ [b] خطابن * بیله مواخذت ، بیوردی بزد بزم دلنوازلغندن رزم کارسازلغنه قصد اتمك کرك وسلطنت قانونلری شویله که انوڭ حقّنجه اولا دزمك کرك فکرلروکزی جهانڭ جهانی فصاسنده جهانکیرلك مصلحتی رعایتچون مجتمع قلوڭ که تا شول اش که اندن فکر واندیشه زیاده اولور اوتەدن [d] کدرلوم وانوڭ تلافیسی برله جنکه آهنك ایدلوم ددی ، امیر اسد الدین ایاس بك که کردش ایّامدن تمام تجارت بولمشدی وسلطان شهید غیاث الدین کیخسرو انار الله برهانه خذمتنده سفر وغربت ونکبت وعسرت زحمتلرن کورمشدی وحوادث روزکار ودواعیٔ لیل ونهار برله پخته اولوب اسّی وصوق چکمشدی ومبارز الدین ارتوقش بك که قدیم اولو بکلرندندی ومال وخزاین ودفاین برله مستظهر سلطانڭ تختی خذمتنده ادبله دزن چوکب اوتردلر وایتدلر کـه ملك یونان واسکندر پادشاهلغی سلطان عالمه

a) P ددی. b) Kor. 23,117. c) L om. d) P اورتدن.

بولوردى ودولتى كونشى سعادت مشرقندن طلوع ايدوب يلدرلردى وملكتلر آچوب دشمنلر قهر ومخذول اتمكده چوق زمانلر واوزون مدّتلر مشاهده قلوردى شويله كه حكايات وقصّه‌سى فيما بعد ذكر اولنه ۞

ذكر شروع سلطان علاء الدين كيقباد انار الله برهانه در جهان ديرى ومحاصره ايدن قلعهٔ كانوبوروس a)

چون يمن ملكى متعال وكمال عنايت باركاه ذو الجلال تعالى وتقدّسدن هر كون سلطاننك سعادتى راياتى ودولتى اعلامى شواهق مرادات وقلل اقبال ازره تصاعد وترقّى بولوردى وعدل ومرحمتى ولايت ورعيّتك قويلرى وضعيفلرى ازرنه دريغ اولمازدى واول حسن اشفاق ومكارم اخلاق واسطه‌سيله اكينلرنده وطوارلرنده بركت ظاهر اولوردى وانوك بخت بيدارى حراستنك غايتندن مملكت ساكنلرى امن ورفاهيّت اچنده اويوب دكلنمشلردى ومفسدلر وشريرلر سياست آتش بارى قورخوسندن يرلو يرنده قرسوده ومختفى اولمشلردى ومجموع رعايا واهل حرفتك صنعتو وبازارلرى رواج تمام بولمشدى چون ارباب عرفان واصحاب تحقيق وايقاننك ضميرلرى اسرارنه كدورت شوايبندن صفا حاصل اولوب بزم وعشرت وسرور وبهجت رونقى اوج رفعته ايرشمشدى قوّاللر ومطربلر انوك فرح‌فزاى ترح‌زداى مجلسنده مقامات واصوات تواترله ادا اولندوغندن مهارتلرى زياده اولوب يكى پيشرولر وپاره‌لر

a) L'inscription manque dans les Mss. turcs. — Selon la transcription arménienne il faudrait plutôt écrire كالونوروس (*Galonoros*) Cp. *Actes du VIème Congrès Intern. des Orient. I*, 382.

کوندردلر تا که شهرلرده ویوللرده اعزام واحترام واجلال وتوقیر مراسمندن هیچ دقیقه اهمال قلمیالر وهر یرده نزل واحمال حاضر ادب آغرلییالر، واول روزکارده شیخ ربانی غواص بحار سبع المثانی عارف الحقائق قرع شواهق الدقائق نجم الملة والدین الرازی المعروف بنجم‌دایه رحمه مرصاد العباد کتابنی که جمله طرق اهل سلوک اوزرنه سوقه وملوکدن مشتملدر واول تصنیفک بر صنفنده که آندن حظ کامل حاصل اولا شهریار ایامک علیه الرحمة آدنه تالیف اتمشدی بغداددن کلورکن محروسهٔ ملاطیه‌ده شیخ خدمتنه ایرشدی وکتابی شیخک همایون مطالعه‌سیله مشرّف اتدی آفرین وتحسین تمام بولدی وشیخ خدمتی مصنّف ومصنّف تعریفنده جواهر زواهرله مکلّل سلطانه بر مکتوب یازدی وبلاغت تمام برله قلمه کتوردی، چون سلطان خدمتنه ارشدی انواع اصطناع واصناف قبولندن قلوب وخواطرده موثّر ومقبول دوشب اول کتابک حروفی عددنجه کندونک اطراف آمالنی مال برله مالامال قلدی وشاکر لطائف وذاکر عوارف اولوب سلطنت بارگاهندن مقرّ خلافته عودت بویردی وسلطان شیخ مفارقتندن صکره قیصریه‌یه عزیمت اتدی، چون شیخ رحمه دار السلامده امام خدمتنه ایرشدی سلطانک اصناف الطاف وحسن اعتقادنی خلافت حضرتنه اعلام ایدوب تکرارله اعاده قلوردی وامامت حضرتنوک داد عنایتی سلطان حقنده هر زمان ازدیاد بولوردی وهر بیل خلافت حضرتندن سلطانه نوازش اولوب رتبت ومنزلتی ترقیده اولوب متصاعد اولوردی وجناب مقدس امامک یمن التفاتندن دولت ومملکت وسلطنتی اموری تضاعف وترادف

قونیه‌ده متمکّن اولدوغی مدّت اچنده بر نیچه کرّه زیارتنه وارب استسعاد طلب ایتدی وروم‌ك جمله خواصّ وعوامّی علی الخصوص قونیه مقیملری واعیان وپیرلری وبکلری شیخه ارادت کتورب اکثر بر سبیل تبرّك خرقه کیدلر وهر کشی استعدادی مقدارنجه شیخ‌ك رضه مبارك همّتندن نصیب آلدلر وسنّت طریقه‌سنده شریعت یولن وارب حقیقته ایرشدلر والی یومنا هذا هنوز اول سعادتك یغموری بو دیارده باقی در که بو دیارك خلقی انوك مریدی اردبیل شیخلرنوك مشتاقدر، وچون شیخه مراجعت هنکامی وانصراف زمانی ایرشدی سلطان روم وارامنه نصاراسی خراجندن یوز بك آقچه وبیش بك آلتون سلطانی سکّه‌سیله مسکوك وفنون احسان بردی قترلر واکدش وتازی آتلر ورومی قوللر وتخته‌جامه‌لر طولو ثیاب نفایس برله امیر جلال الدین قره‌طایی ونجم الدین ابو القاسم طوسی برله تشریف رسمیچون شیخه کوندردی وایرتسی وداعیچون اجتماع بویردی وزنجیرلو منزلنه‌دك شیخ مرافقتنده موافقت کوستردی وشیخ خدمتندن استمداد همّت علیه طلب قلوردی وعذرلر دلردی شیخ رضه امداد طلب دعوات مستطاب برله انوك دولتی ایّامنه که تاریخ ثمن وتسعین وستمائه وراحت علیینه اوله ذخیره عقبی ومعتقدین صدمهٔ اخیر مفارقت ایلدلر اول حالتده شیخك دلنه اشبو اکی بیت کلوب ایتدی که عربی

وَلَمْ أَرَ كَالتَّوْدِيعِ أَقْبَحَ مَنْظَرًا وَإِنْ كَانَ يَدْعُو أَهْلَهُ لِلتَّعَانُقِ

وَلَلصَّارِمُ الْهِنْدِيُّ أَيْسَرُ جَانِبًا مُلَامَسَةً مِنْ كَفِّ إِلْفٍ مُفَارِقِ

واونو بلادن وخاص مهماندارندن محروماً ملاقاتیده دکن بعد

اوبناغیچون آتلنمق استدلر مرصّع اویانلو وایرلو نعللو قانتری که دار الخلافه‌دن سلطانه کوندرلمشدی اوکنه چکدلر سلطان کافّهٔ انام حضورنده امام کوندردوکی بییدکوك طبناغن اوپدی طولو نثار طبقلرنی که دار الخلافه‌دن کوندرمشلردی ساچو ساچدلر اندن صکره سلطان شیخ صحبتنده چتر وسنجق ونوبتلرله سیرانه بندی سلطانی مجموع خلق اول هیاتده مشاهده قلدلر چون سیراندن معاودت اتدلر وسرای سلطنتده نزول قلدلر بر آراسته خوان انواع طعاملر وآبالر وسکولمه‌لر وبریانلر وآق ومزعفر دانه‌لر وحلوات وسنبوسه‌لر وشکر شربتلری اقسملر بر صدر واکی قوله دوشنوب تصنیف اولندی وهر بر قدم یرده بررر بویك تبسی اچنده آری آق بردقلر وسکرجه‌لر اچنده مسّك ومعطّر شربتلر وصوق صولر قونلدی وآی یوزلو کوزل سقّا اوغلانلری مزیّن قربه‌لر وطاسلرله صو وشربتلر اچوررلردی وچون خوان ییمب کوترلدی خاصّ قوّاللر دفّ ونای برله سماعه آغاز اتدلر وشیخك معتبر مریدلری که بله کلمشلردی وجده کلوب سماعه کردلر اول کون بر مذوّق سماع که حالت شوق وذوقدن حاصل اولور حاضرلره ظاهر اولدی وسلطانه وقلان بکلره سیّما امیر جلال الدین قره‌طاییه مقراض [a] کاری اولدی وبعض بکلر هم ارادت خرقه‌سن کیدلر وچون شیخ سرای سلطنتدن مبارك منزلنه که مظهر بارقات سبحانی ومنشأ لوایح یزدانی ادی تحویل اتدی سلطان مبالغ نقود واجناسدن شیخك رضه آرتجه ارسال بویردی وشیخ محروسهٔ

a) P مقرض.

حال دلی شیخك کیمیا خاصیّت صدقنده انوك سرّی سمعنه نصیحت وتنبیه قلوردی که الدُّنْیا حَرامٌ عَلَی أَهْلِ ٱلآخِرَةِ وَٱلآخِرَةُ حرامٌ علی اهل الدنیا وَهُمَا حرامان عَلَی أَهْلِ ٱللّٰهِ وشیخ نور ربّانی برله سلطانك خاطرنه خطور ادن سوزلری مشاهده ایدردی وصفای باطن کمالندن ظاهرده هر برنه بر شافی جواب حاضر ایدب قلبی دغدغسنه ده أَلَسْتَ وقتنده سلطانه اندن بر نصیب ویرلمشدی تسکین اردی وَمَا مِنَّا إِلَّا لَهُ مَقَامٌ مَعْلُومٌ اینی[a] تفسیر قلوردی ولِكُلِّ عَمَلٍ رِجالٌ محاورت ضمننده سویلنوب بیت

خود ندیدست درجهان کاری[b] — کار هر مرد مرد هر کاری

بیان ایدردی وعدل گسترلك وظایفی اقامتنه ودین پرورلك قواعدی اعلاسنه ومبانی[c] خیرات اکتسابنه وادّخار ذکر جمیل واجر جزیل اوزرنه تحریض قلوردی شویله که چون شهره ایرشدلر وشیخی ارکان دولت وممالك سرورلری وبکلری مبارك منزلنه مهمان خانیه ایلتدلر سلطان نخوت وغرور وعجب لباسندن بکلّی منسلخ وبود ووجودی خیر محض اولمشدی، ارتسی شیخ رضّه سلطنت سراینه دعوت اتدلر تا سلطانه خلافت خلعتن کیوردی وبغدادده ضارب کوندردکلری دلبندی باشنه قودی وعلی ملأ الناس حدود مقرعه‌سی کم سلطان اولورسه ارقاسنه اوررلر وخلفا عادتی بو رسمه اولی کلمشدر قرقکز رسمی تادیبچون سلطانك مبارك ارقاسنه ادبوار قونلغله طوقندردلر شیخ اوچ کرّت عدل ایده‌سن شریعتدن تجاوز اتمیه‌سن دیو تختنه اوتورمغا دستور ویردی وارکان تمام

a) Kor. 37,164. b) P· یاری. c) L ومیانی.

ماٴمول حاصل ومقصود میسّر اولدی وزندان تخته مبدّل ومملکت حکمه مطیع ومنقاد اولدی وهمیشه عمر محمّد سهروردینک همّت ودعاسی ملازم اولسر دیو چون مسافت مطالعدن معانقه‌یه ومشاهده‌دن مصافحه‌یه ایرشوب کورشدلر شیخ کرو اول دوشده‌کی کلماتی اعاده قلوب بویردی که همیشه عمر محمّد سهروردینک خاطری وهمّتی سلطان اسلام جانبنه‌در والمنّة لله که حلول ما لا بدّ منه‌دن اوکدن حصول ما لا عوض عنهُ تیسیر دایره‌سنه کلدی اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ اَلَّذِی أَذْهَبَ عَنَّا اَلْحَزَنَ اِنَّ رَبَّنَا لَغَفُورٌ شَکُورٌ *a* سلطانک صدرنده غایت ارتیاحدن انشراح بلوب کمال شادمانی‌دن کل صدبرک کامرانیسی متضاعف اولدی وتمام شوق وشغف برله سلامدن صکره شیخک مبارک *b* الن اوپدی وامواد اعتقادی خدمتی ارادتنه زیاده قلدی وشیخک قدومنده تعظیم وتکریم برله نهایت کماله وغایت اجلاله ایرشدی وشرف اکرام اوزرنه که امام خدمتندن انعام بویرمشلردی شیخک ملاقاتی کرامانتی مغتنم ومتبرّک کوروب ارجح وافضل بلدی واول فوزک شکرانه‌سی که موجب جوز سعادت دو جهانی وسبب ادراک مآرب جاودانی ادی دلدی که ابراهیم ادهم کبی عیسیٔ مریم طریقن طوتوب کندوزنی وارلغندن جدا قلا تا انوک نازنین جاننوک هودجی محلّ بارکاه کبریاده حاصل اولا وبو خاکدان غروردن اعراض اتمکله أَلَمْ یَأْنِ لِلَّذِینَ آمَنُوا أَنْ تَخْشَعَ قُلُوبُهُمْ لِذِکْرِ اَللّٰهِ وَمَا نَزَلَ مِنَ اَلْحَقِّ *c* ره‌رولری یولنده اولا امّا هر لحظه

a) Kor. 35,31. *b*) L om. *c*) Kor. 57,15.

خلیفه الناصر لدین الله عرض اتدلر کم روم ودیار بکر وارمن سلطنتی مبارك وجودنه مقرّر اولمشدر وشرع مطهّر محمّدی علیه افضل الصلوات واکمل التحیّات مجموع ممالکده عدلی برکاتیله جاری اولمشدر ومجموع دیار واقطار مفسدلر وشرّیرلر شرّندن خالی وامین اولمشدر نیابت واستمالته لایقدر دیو پس حضرت خلافتدن ممالك روم وارمن ودیار بکرك سلطنت ونیابتن وحکومتی منشورن وپادشاهلق تشریفن وقلیج وبورك امام ربّانی ابو یزید وقت جنید ثانی خازن کنوز رموز جواهر سبحانی مالك ملك عرفان فرمان روای کشور تحقیق وایقان عارف الحقایق قارع شواهق الدقایق شهاب الملّة والحقّ والدین ابو عبد الله عمر بن محمّد السهروردی اعلی الله درجته واسما فی مراقی الکرامات منزلته صحبتنده ارسال بویردلر چون سلطانه معلوم اتدلر که شیخ ربّانی رضهنك مبارك قدومی آقسرا محروسهسنه ایرشدی دیو بکلری فراوان نزل واحمال برله استقباله کوندردی چونکه زنجیرلو منزلنه ایرشدی سلطان بویردی که قونیهنك قاضیلری وائمّه ومشایخ متصوّفه واعیانی جمعیّت تماله قرشو وارهلر وتبجیل وتوقیر شرایطندن بر شریطه مهمل قومیالر وکندوزی دخی بر آراسته جری وترتیب وآیین برله که ادر دچمش پادشاهلر دری اولوب درو دار دنیایه رجعت ممکن اولایدی انك احاد اجنادی مقابلی اولا بللردی شیخ رضه استقبالنه متوجّه اولدی، چون سلطانك نظری شیخك مبارك جمالنه ایرشدی ایندی بو طلعت اول صورته بکزر که قلعه وزنداندن چقدوغم کیجه دشده کوردومدی که بو قغویی آیغمدن کدروردی والوم آلوب بنی قاتره بندروردی وایدردی که

حریفی قمو مست ودشمن خراب
شونڭ کیبی بزمی بزردی تمام
که بولردی زهره حضورنده کام
صراحی کوزندن روانیدی خون
رخی ساغرڭ خرّم ونعل کون
بساط می وحضرت پادشاه
سماع خوش وشادئ غنچه کاه
نقابی شهنشاه کیتی فروز
شب تیرهٔ آیدردی کردار روز
کهی طوپ اوینی وکاهی شکار
سُرردی سروریله خوش روزکار ۞

ذکر ورود امام ربانی ابو عبد الله عمر بن محمّد السهروردی من قبل حضرت خلافت[a]

چون طلوع طلایع دولت وظهور بدایع سعادت خبری که حضرت عزّتدن تُؤْتِي ٱلْمُلْكَ مَنْ تَشَاءُ[b] امدادی برله سلطان اعظم علاء الدین کیقباد انار الله برهانهنڭ امانی امدادنه واحوالی اسعادنه ارزانی اولوتدی وانوڭ سریر رفعتده متمکّن اولدوغی استقرار وتمشیت امور پادشاهی ورضای الهی وفقی اوزرنه مقرّر اولدوغی ومملکت نوازمنڭ ترتیبی فرض وسنّت قانونی اوزرنه ورعیّت مصالحی رعایتی شریعت خیر ملّت اوزرنه بنیاد عدل تاکیدندن واحیای قواعد مراسم شهریاری واعلای معالم کشورداریسین

a) L'inscription manque dans tous les Mss. b) Kor. 3,25.

شرّی دفع اولمشدی دها وذکا وفضایل ومکارمی نه حدّدن جود ومعانیدی سیارات دیوانی منشیسی انوک کمال فطرت ونظام طینت ووفور معانی وحسن خصال جهانبانیسنه بو عبارتله ثناخوانلق ایدردی که شعر

ای رمحکنک نهالی نصر وفرّ الهی
تیغوکه در مسلّم اقلیم ماه وماهی
کم نسبت انمییدی چترک سوادنده شب
محو ایلمیدی رایک شبدن بو دن سبحی
سحرکاه اچردی در بارکاه
کلوریدی اطرافدن داد خواه
ویرلردی چون داد هر بامداد
بو کز باب تدبیر اردی کشاد
طورلردی قرشو کران تا کران
اولولار a) وهر شیر نر پهلوان
قمو تخت اوکنده جهان دیده‌لر
اوترمشلر وشاعده دیده‌لر
پس آرامش استنده طوتب قرار
که اندانده‌ی رامش روزکار
قمو روز روزی قلوردی روان
که بر مور قالمزدی بی آش ونان
کاجالرده بزم سماع وشراب

a) L اولورلار.

کبیرو دیدی اوچی حسام الدین اوغلانلرنه وقیبیدن ارتوغرله وکندز الب وکوک الپه اصمرلدی القصّه کبیرو انوڭ اخلاقنه کللوم انوڭ خواص وملازملرندن کمسه انوڭ مبارک اغزندن ودلندن فحش وبیرامز نسنه ایشتمدی ذاتنده وفعلنده آریلق تمامدی نرد وشطرنج بی نظیر اویناردی وصنعتلرده یایچی‌لق ودروکرلك ونقشلق ورسملق وخطّاطلق وسرّاجلق وبچقچی‌لق ایو بلوردی بو بابلرده مهارت وحذاقتی واردی وجواهری دخی ایو بلوردی وخلفا رحمهم‌دن مکتوب کلسه سلطان اعظم وقسیم معظّم دیوب خطاب اولنوردی حجاز ومدینه سلطانلرنه وبغداد خلیفه‌لرنه غایتده عزّت ایدوب نه حکملری وسوزلری اولسه قبول ایدردی دار الخلافه‌دن حکم ومکتوب کلسه کوکی کبی احترامله اوقوردی واوپوب باشنه قویوب سمعًا وطاعةً دیردی واکر منشی وپازیجیه اوقتسه اوقتنجه عزّت ایدب اورو طورردی کرو سمعًا وطاعةً دیوب اونورردی واشراف وسیّدلر غایتده عزّت واحترام ادرلردی، علم سیّد کلسه تختندن اینوب استقبال ایدردی مصافحه ومعانقه ایدوب ملاطفت کوستررردی صدره کچورردی وجمله ممالك محصولاتندن وغزا خمسندن سیّدلره ادرار تعیین اتمشدی. انعام وادرار ووظایف اطراف واکنافده‌کی علما وفضلا فقراسنه یتشوردی کمسه محروم قلمازدی ومجموع سپاه ورعایانڭ احوالی مضبوط ومرعیبیدی ومجموع ممالکڭ مدارس ومساجد وخوانق اوقافی محصولاتنی دیواندن محسوب اونوب مستناکله نسنه فوت اومازدی بیرلو بیرنه ومحلّنه مصروف اولردی لا جرم انوڭ ایو آدی عالمه منتشر اولدی ودللرده سویلنوردی وفتنه‌لر اودی سوینوب ظالملر

وحرکت صادر اولسه دخی آنی خاصّه مجلسه کتورمزدی واثنا عتابله خطاب ادردی وقدیم سلطانلرڭ ذکرنی وقار وتعظیمله دلنه کتوردی وکچمش اسلام پادشاهلرندن یمین الدوله سلطان محمود بن سبکتکینه وامیر شمس المعالی قابوس بن وشمکیره a انار الله براهینهمایه قتی معتقدی وانلارڭ اخلاق وفضایلنه تمثیل ایدوب انلاره اویکنه ردی وسفرده ختم روان بله یورردی صبح نمازندن صکره خوش آواز ومجوّد حافظلر ختم ایدوب دعا قلورلردی وکوچ اوجاق نقاره‌لر وکوسلر وصورنالر ونفیر وبورغولر وصنجلر چالنوردی شویله که هیبتندن طاغلره زلزله دوشر صانلردی وکیجه کندز بیش نوبت سنجری چالنوردی وآبدستسز نشان وتوقیع یازمزدی ودلیم کیمیای سعادت کتابن ونظام الملك کتابن که سیر ملوك آدلو کتاب در مطالعه ادردی اوغوز توره‌سن واوغوزنامه وسایر تواریخی ایو بلوردی چری ویاساق بابنده دیوانی احکامی اوغوز توره‌سنجه ویا اوغوز توره‌سنه قیاس ایدوب حکم ادردی، وروم وارمن وروس وانکروس وکرجستان واطالر مجموع خراجکزار ومطیع وبنده وخدمتکار اولمشدی بکلربکی مرحوم حسام الدین چوپان‌بك چریله کچوب قوروده دشتنه واروب قبچاغی باصوب صینوب سغداقی فتح ایدوب روسڭ خراجن آلدقدن صکره دخی دقّار تمرّد اتمدیلر تاتار فترتنه دکن سلطان علاء الدین چریله کندوزی قونیه‌دن سلطان ایوکنه b کلدی کقّار یاغی اولدوغی سببله اوچ طرفنه توجّه اتدی تاتار کلدوکن ایشدجك کندو

a) Mss. شمسکیر. b) = سلطان اوکنه.

وبخشش وانعام اردی واستمالت ودلدارلق ایدوب کوکللرن اله کتورردی امّا دایم بزم وشرابه مشغول اولمزدی وایدردی که بزی تنکری تعالی قوللارنک مصالحن کوزتمکه وچوپانلغه قودلر چوپان مست اولوب اویسه قوینی قُرد آلور دیردی وانوک مجلسنده هزل ویارمز کلاجی‌لره مجال محالدی کمسنه عیبلو کلاجی سویلمزدی بلکه قدیم پادشاهلر تواریخی وحکایتلری وذکر محامد ومحاسن سیرلرله مستغرقدی وسماع وقتنده قصاید وغزللر اوقنوب نایلر اورلوب سازلر چالنوب پیشرولر پاره‌لر ایدلسه اشعارک معانیسی ونکته‌لر وصنعتلری واوزاننددن بحث اولوردی ومقامات وضروب وبحور تحقیقندن سویلنردی ترّهات وما لا یعنی سوز سویلنمزدی ومجموع ندیملری فضلا وشعرا واهل شیرین زبان‌کشیلری کندوزی دخی انواع استعداد ومناقب برله آراسته ادی وشعر دخی ایدوردی وقتلرده که طبع سلسال ومعین وزلال مبیننددن دو بیته شعر که ایدردی وشراب صحبتنده انشاد اردی مشهورلرندن اشبونلر در که ذکر اولنور هر چند که کندوزی ترکی الاصل واغوز سلطانلرندندی امّا چون اول وقت که دخی ترکی شعر یوغدی وعجم اقلیمندن کلمشلردی اکثر اوقات فارسی سویلرلردی فارسی ایدردی

رباعی

بر تا هشیارم بر خوردم تاوانست
چون مست شدم عقل زمن پنهانست
می خور که میان مستی وهشیاری
وقتیست که اصل زندکانی آنست

واکر حرفا وندیملرندن کمسنه‌دن کندو مرتبه‌سندن زیاده سوز

اوغوز رسمنچه هر خانڭ وملکوڭ سوڭکلو سوڭکن قورلردی قلان اشلری خوان‌سالارلر وچاشنیکیرلر دانه وزرده وناردانک اکشیلری وماستوا وبورکلر دوکلوردی شویله که اوتورنده وطوراندا کمسه محروم قالمزدی شیلان ییتب قلقدقدن صکره که چاووشلر دعا والقیش ایدوب کدرلردی کندوزی خلوت‌سرای وحرمنه کروب وزرا وصاحب دیوان ویازجیلر اموال ضبطنه واحکام ودفاتر حسابنه مشغول اولرلردی آندن انلر دخی کدرلردی اکندن کرو کلورلردی ذکر اولان موجبنجه آیین وارکانله اشلو اشنه مشغول اولورلردی مجموع امور شویله مرتّب ومضبوط اولمشدی که هر بر قاچ درلو مصلحت که برنه مفوّض ادی بر برنڭ اشنه نزاع اتمزدی اول سببدن مسلمانلروڭ مصالحی کندن کونه تاخیر اولوب قالمزدی هر مصلحت سویلندوکی کون یا ایرتەسی بتردی ووقتلرده که اش مصلحت اولسه ایّامده بر کرّت آوه کدردی ویلده اکی کرّت اولو آو ایدردی شویله که اون بیش کونلك مقداری یرلری سوزرلردی جانورلری سوزب آو ییرنه کتوررلردی اندن صکره کندو خاصکیلریله واوغلانلری وبکلریله وارب حلقه ایچنه کروب اوغوز رسمنچه اوّل کندو آتردی واندن صکره آشغا بکلره وسپاهیلره دستور اولوردی اندن صکره قلانن آزاد بویرردی حلقهٔ آچوب قویی‌ویررلردی، وهفتەده اکی کون میدانه چقوب طوب وچوکان اوینن اوینرلردی وسلاحشورلق واوق آتمق ادمنی ادرلردی وبزم وشراب صحبتن دخی اوقات که اش ومصلحت اولماسه ایّامده بر کرّت ادردی وظرفا وحرفا وندما وشعرایه صله وخلع وبخشش ویرردی وامرا وسپاه وانب بکنلره طونو ودوستکانی ایچوب خلعت

ووﻻيتنده حرامی وخرسوز اولورسه كه طوتب كتورميه‌سز سزدن بلوب جزا وعقاب بليغ اتسم كركدر شويله بله‌سز ديردی فی الجمله حرامی‌لری وخرسوزلری بولدورب هلاك اتدرمينجه راحت اولمزدی وييمكدن واچمكدن لذّت بولمازدی ومظلوملرنك دادن ويرب ظالملری قهر اتمينجه دكلنمزدی والحقّ بو در كه پادشاهلق دخی حكم وداد اتمكدر واِلّا ييمك واچمك اربابلره وبازركانلره دخی ميسّر اولور ومجموع مملكتنده هر متوفّانك تركه‌سن ورثه‌سنه تمام تسليم ادرلردی نيتچه كه امام اعظم ابو حنيفه كوفی رضه مذهبی *a* سلوك قلوب اصولده وفروعده كندوزنه واجب ولازم قلمشدی امّا صبح نمازن امام معظّم شافعی رضه مذهبی اوزرنه ايرر قلوردی وصلوات وتلاوت واوراد ودعوات ربّ الارباب تعالی وتقدّس حضرتنه حاجاتن رفع اتدكدن صكره اُدْعُونِى أَسْتَجِبْ لَكُمْ *b* موجبنجه سلاملق صفّه‌سنه چقوب اوتررردی وسلطانی قوشلق وقتنه دكن مفتی وقاضی حضورنده كندوزی حكم ادب مظلوملره داد ويرردی شرعی وديوانی اشلری كندو كورردی شرع ايشنی اهل شرع مشورتيله فيصله يتوررردی وديوانی‌يه كندوزی جواب ويرردی، آندن صكره خوان وشيلان دوكلوردی بر صدر كندوريسی كندو اوكنده واكی طرفده اكی قولده سماط ودستار خوانلر دوشنوردی عالم وسيّدلر ومفتی وقاضی واولو شهزاده‌لر كندويله بله ييرلردی قلان بكلر واولولر ايكی قولده مرتبه‌لو مرتبه‌سنجه سماطه اوتوررلردی خاصّه سوكش وسوكلمه وبريانلدن

---

a) P مذهبينه. *b*) Kor. 40,62.

کچوب ملّة حنیفی وسنّت شارع فلك تاسعدن تجاوز ایدوب اطراف مسالك واکناف ممالك عرصهٔ خرّم وروضهٔ ارم کبی حدائق ذات بهجة اولمشدی باشدن باشه قوز اجی کبی طولب شینلمشدی وکندزی علم وعمل وصلاحیّت برله آراسته اولمشدی، امیر بزرکوار ویکانهٔ روزکار جلال الدین قرهطایی رحمه که قطب فلك اوتاد وآفتاب آسمان زهّاد وعبّاددی بویله روایت ایدر که اون سکز یل مدّتی سلطان علاء الدین حضرتنه ملازمدم سلطانی کیجهنك ثلثانندن زیاده دوشکنده اویو وراحت اولور کورمدم الّا که اثناء لیلده قرآن تلاوتنه واوراد ونوافل وادعیه مشغول کوردم قُمِ ٱللَّیْلَ إِلَّا قَلِیلًا نِصْفَهُ أَوِ ٱنْقُصْ مِنْهُ قَلِیلًا أَوْ زِدْ عَلَیْهِ وَرَتِّلِ ٱلْقُرْآنَ تَرْتِیلًا *a* فرمانی نصب العین قلوب عادت ایدنمشدی وانی جنّات عدنده درجاتی رفعتنه سبب بلمشدی استغراق وبکا واغلامق حالتنده حقّ تعالی حضرتنه شولقدر تضرّع ومسکنت کوستردی که غایت رقّتدن طاغلر ایشتسه سنك خارادن ناله ودود دل ظاهر اولیدی واکر اطراف ممالك ومسالکده حرامی وقطّاع طریق اشتسه که خلقك هلاکنه ومالنه قصد ادرلردی غایت ملول اولوب قیغویه باتردی وفی الحال انلارك تدارکنه اقدام ایدوب اتراکدن بوی باشلرنه وسپاهیلره وجهان کورمش وصواش صنامش کشیلره امر ایدردی واررلر درلو درلو حیلهلر وصنعتلرله کمین طوتب کتوررلردی هلاك ایدرلردی وبکلره وصوباشیلره امر ویاساق اتمشدی که قنقکوزك ایلنده وبوینده

a) Kor. 73, 1 et 2.

وقوللره اوق آتمق وسایر اسلحه تعلیمن ایدرلردی واطرافڭ کلن ایلچیلرنه وسادات وعلماسنه شولقدر مال ونعمت وآلتون کمش وخلعتلر والوان چوقالر وقماشلر ویبوردی که غنی اولوب کدرلردی امّا عمّال واموال تصرّف ادن نوّاب وکتّاب اکر ماله خیانت اتسهلر قتی مناقشه ومطالبه ومحاسبه ایدوب اول بابده امهال واهمال وابقا ومحابا اتمکی روا کورمزدی وبر آز کناه که بر بویك سپاهیدن که صادر اولایدی که عدل وشرع وعرف وامانت ومعاملت رونقنه آندن خلل کلیدی ونقصان اولایدی عذاب وعقاب بلیغ بویوردی وبلکه انلاروڭ وجودنی کأعجازِ نَخْلٍ مُنْقَعِرٍ زجر وتوبیخی برله بلایه اوغرادب وَلَنُذِيقَنَّهُمْ مِنَ ٱلْعَذَابِ ٱلْأَدْنَى دُونَ ٱلْعَذَابِ ٱلْأَكْبَرِ انلاره کستزب اِنَّا مِنَ ٱلْمُجْرِمِينَ مُنْتَقِمُونَ ایتی[a] برله عمل ایدوب تادیب وتعذیب[b] مستاکله وخونده کندوزنه لازم بلوردی واوقات عفو دخی ایدردی لا جرم ارتباع وسیاستی قورخوسندن مجموع مملوکڭ نوّابی وکتّابی وصوباشیلری راستلق وامینلك کندولره پیشه ایدنوب وعادت چو کهن شود طبیعت کردد مقتضسنجه یولق امین اولمشلردی وعمر وقت لطفی نسیمنی هنرمندلر وعلما وصلحا اوزرنه اسدورب معدلت وداد صولتی صدماتندن جور وظلم حدود عالمدن کریزاندی بالکلّی وجودلری یوهندی[c] قضا وقدر چری باشلری بولوکنده منخرطدی ودولتی عهدنده[d] علمڭ عَلَمی عرش شرفاتندن

a) Kor. 32, 21 et 22. b) P وتعزیل. c) Sic! Faut-il penser à un dérivé de یوق = *annuler?* d) L عهده.

تربيت وشفقت ايدوب مرسوم ومواجبن زياده ايدردى امرا وسپاهيدن دخى قنقسنوڭ چرى بابنده بلوسى *a* وعقل وكفايتى زياده اولسه آنى خوش طوتردى هر كه چرى باصسه وصيسه مبالغه مال وآتلر وخلعتلر ويرردى وعادت وتوره شويله اولا كلمشدى كه هر آلپ ار كه آلاى باصسه وبهادرلق ايدوب دشمن بهادرلرن آقدرسه آنى بويننه آلتونلو قوتاس طقرلردى بهادر وآلپ ارنلر قوتاسله بللو اولورلردى وهر كه آوده اوقله قبلان دپلسه بلكنه قپلان قيروغن اصرلردى وهر كه بر آتمده اوقله قوش اورسه سورقوچ كوترردى كه آنيجيدوغى معلوم اولا ودخى عادتى بويلبيدى كه قچن بر فوت اولمش بكوڭ وسپاهينوڭ اوغلنى اتاسى يرنه قومق استسه ميدانده آت سكرتمهسن وسڭو وقليج وچوماق اوينن كوروب بكنميناجه اتاسى تيمارن ومواجبن ويرمزدى وايدردى كه بو روم وارون اقليمنڭ تيمارلرى ومواجبلرى غازيلرڭ حقىدر حقنى اهلنه ويرميجك يارن قيامت كوننده اسلام حقنده تقصير اتدك ديو ماخوذ اولاوز ديردى، وهر كشنڭ اتاسى نه مرتبهده ونه منصبده ايسه ما دام كه اوغلى اتاسى مرتبهسنه يراسه غيرى كشيه ويرمزدى لاجرم كتابت خط وبلاغتده وحساب وسياقتده راغب اولوب ماهر اولرلردى وسپاهيلر دخى هفتهده اكى كون ميدانده چقوب اوق آتمق وسلاح اوينن اوينرلردى وتعليم وادمان ايدوب اول بابده استاذ اولورلردى وسلطانڭ تعليمخانهلرى دخى واردى كه سلطان قتندهغى سپاهى اوغلانلرنه وخاصكيلره

---

a) Au lieu de بلاسى ? (بلاء).

ارمن تكورلرين وقمو روم بكلرين
فرماننه مطيع ديون ايلمیشدی

بر آری نفسی واردی كه فرشته صفت پاك وطاهردی خزانه‌سنوك اموال ووجوهاتنه كندزی دخی تفحّص وتدقیق واستكشاف شافی قلوردی ودخل وخرجی صورردی وتصرّفاتنده تمام ضبطله وَلا تَجْعَلْ يَدَكَ مَغْلُولَةً اِلى عُنُقِكَ وَلا تَبْسُطْهَا كُلَّ ٱلْبَسْطِ فَتَقْعُدَ مَلُومًا مَحْسُورًا [a] موجبنجه خرج بویوردی ونیجه كه چریسن اوغوزك يكرمی درت بويی عددنجه يكرمی درت تومن كه اكی يوز قرق بك ار اولور هر برندن بر تومن ار دورمشدی وكندو بويی دخی درت تومن مجموع رومك وارمنك ودیار بكرك چریاری جمع اولسه بیش یوز بك مقداری ار جمع اولوردی كندو بويندن غیری يكرمی درت خانلر وملكلر واردی كمی كندو بويندن قنقدن سلچوقیلردی وكمی قلان اوغز بكلرندن وقوللرندن دخی بكلر واردی ودیواننده دخی يكرمی درت كاتبلر ومنشیلر واردی اون اكی دیوان وزارت كاتبلری كه اموال ممالكی ضبط اترلردی احكام ودفاتیر یازرلردی واون اكی دیوان عرض كاتبلری كه چری ومواجبلرن وتیمارلرن یازرلردی وبونلردن غیری خراج كاتبلری وكارخانه‌لر یازیجیلر ومطبخ وجبّه‌خانه وطشتخانه وركیب‌خانه وشكارخانه وانبار وجامدارخانه كبی امّا بو جمله‌سنك احوالن كندزی تفتیش ایدردی وهر برنوك هنرن وكفایتن كورردی قنقسی كه خطّ وبلاغتده وانشا وسیاقتده ماهر اولسه

a) Kor. 17,31.

بنالدوز ترکستاندن عجم اقلیملرنه ورومه اینمدی عربی

كأنّه البدر تاجٌ وهو دريّه والملك والمُلك نفٌ وهو خاتمه
والبرّ والبحر والأعلام أجمعها والخلق والفلك الدوّار خادمه

انوك شاننده دینلدی اوج عظمتده وذروهٔ رفعتده اول مرتبه‌یه ایرشمشدی که ملوك امصار وجبابرهٔ روزکار مومن وزنّاردار حجاز دیارندن کرجستان وابخاز حدودنه دکن وروس ولایتندن طرسوس حدودنه دکن وانطالیه حدودندن انطاکیه اقصاسنه‌دکن وسغداق وقبجاق یازیلرندن شام وعراق بریّه‌لرینه دکن وروم وفرنك وارمن ولایتنك بدایتندن مداین ویمن ولایتنك نهایتنه دکن جمله انوك فرماننه مطیع ومنقاد اولمشلردی اکثر اقالیمده خطبه وسکّه انوك آدیله مشرّف ومزیّندی حکمنی لازم ومبین بلرلردی رومده وشامده وارمن ودیار بکرده نه قدر اوغوز جنسندن اتراك واکراد بکلری وارسه حکمندن تجاوز ایدمزلردی عربی

وبيا طوعةً حتمًا وفرضًا ولازمًا واخلاصه في الدين والملك واجبًا

وانوك قپوسنك وبارگاهنك احکامنی تقدیم وتنفیذ اتمك دنیدولرك سلامت ورفاهیّتلرنه سبب بلوب آنوك چری‌سنه ملازمت ادرلردی ویلده مال واحمال وارمغانلر وخدمتی وسلامی انوك قپوسنه کتورب خزانه واصطبلنه تسلیم ادرلردی واکر کمسنه مخالفت وتمرّد اظهار اتسه فی الحال والزمان عصیانی جزاسن ومیلانی سزاسن بوبوردی وشویله که قلان نیرفدارلره انزجار واعتبار سببی اولا کرکی کبی کوشمال وتادیب قلورلردی بیت

ای نیچه کریزی که زبون ایلمیشدی
ارسلانلری ذلیل وند دون ایلمیشیدی

قصّاد النه ويرب استعجالله ارسال قلدلر بيت

اولولاری هر لشکر وکشورک   نه يرده کلّولا نام آورلرک
قلوب خذمت شاه کيتی پناه   قمو اولدلر عازم بارکاه

ملك الامرا حسام الدين چوپان *a* بك وملك الامرا سيف الدين قزلبك که قايی وبايندور بوينندن قديم اولو بکلر وصاغ قول وصول قول بکلر بکيبيدلر تحف وهدايا ونعم بی پايان برله کلدلر درم ودينار واوغلان وخلايق کتوردلر وقلان اوچ بکلری دخی اوغلان وخلايق وعادت مالوف اوزرنه الوغله قويونلر وآت دوه عرض اتدلر محلّ قبولده واقع اولوب اتحاد وارتضايه مقرون وهر برسی پرسش ونوازشه مخصوص اولوب بزم وخوانده وآوده وميدانده حرفت ومکالمت رتبتن ومنزلتن بولورلردی وکوکل مرادی وفراغ خاطر برله مراجعت قلوب ايللرنه کتدلر وسلطان قلان بکلر واولولر *b* وخواص ومقرّبلرله معدلت وجهانبانلق وعشرت وشادمانلغه اشتغال قلدی ☆

ذکر مکارم اخلاق سلطان علا الدين کيقباد بن کيخسرو *c*

ارباب تواريخ قتنده مبيّن ومحقّقدر که مرحوم مغفور سعيد وشهيد سلطان علاء الحقّ والدنيا والدين کيقباد بن کيخسرو ابن قلج ارسلان انار الله برهانه سلجوقيلر خاندانندک سراج وتاج وآيت محکميدی اوغوز خانلرندن واوغوز نسلندن اسلام سنجقلرنی وعلملرنی انوک کبی يوجلدجی سلطان کلمدی وانک کبی کشوردار ودينپرور شهريار دادکستر وسلطان شيطانسوز وجهانبانی

a) P چوپون.   *b*) L واولو.   *c*) L'inscription manque dans les Mss. turcs.

ودلدارلق قلوب درر الفاظی بوله اکرام فرق خواص وعامّه ایثار ونثار قلوردی، چون سُبحی‌نک سورتی دهشت نقابنی بزم اهلنک چهره‌سندن کدردی بکلر وقونیه‌نک سرورلری صفّه اوکندن بارکاه ایواننه واردلر وخدمت محلّنده طورب هر بری کندو قدرت واستظهاری مقدارنجه درلو پیشکشلر وصندوقلر مشحون تفاریق نعم بوله جوهر وآلتون وکمش وقماشلرله وآی یوزلو قوللر وبکر خوب چهره‌لو قزلر واکدیش وعربی آتلر وقترلر عرض اتدلر جمله محلّ قبولده واقع اولوب حضرتدن مرحمت وشاد باشه مقرون اولدلر چون شراب نسیمی عشرت باغنده ندمانک اکمامی ازهارنی تحرّکه کتوردی یقین اولدیدی که چچك کبی ضمیرلرنوك رازنی اظهار ایدوب متفرّق اوللردی وافتان وخیزان کده‌لردی چون شام اولوب قنادیل سیمین قبّهٔ برین آلتنده ظاهر اولدی سلطان مقام سلوت ومجلس عشرتدن راحت ورفاهیّت منزلنه تحویل بویردی، ایرته‌سی بکلر واولولر کواکب سعد ماننده برج وفاقده مجتمع اولدلر ودهلیزده دستوره منتظر اولوب اوتورلردی سلطان رشید الدین وزیره وبکاربکی سیف الدین آیبه چاشنیکیره وسیف الدین ابو بکر نایبه وجلال الدین قیصر پروانیه خلوته اجازت حضور ارزانی بویردی که اوج اطرافنه ترك بکلرنه مکتوبات واحکام یازوب قدوم اعلام شهریاری قونیه شهرنه وتمکّن سعادت بختیاری سریرنه اعلام ایده‌لر وآنده استمالت قلالر که درکاه سلطنت خدمتنه مبادرت قلوب کللر دیو پس سلطنت درکاهی ودیواننک کاتب ومنشیلرنی حاضر اتدلر وهر بکه مقام ومنزلتی مقدارنجه فرمان مرقوم اولدی وچون توقیع جهان‌کشای بوله موقّع اولدی

صوفیلر صفتی چرخه کتوردلر وراح سروری وحبورندن حرفا وندما کلمات مصنوع وموزون ولطایف ومضاحك مشحون برله تکلّمه کلدلر وانواع فواکه الما وامرود وشکّری بادام وفندق وفستق وانواع نقللر تناول ادرلردی وکاه دوستکامی رسمنه طولولر اچرلردی

اول بادەدن که باغ ایچنده قورقدم
جان عقل کوهرینی قلور باشنه نثار
اول ارغوان تبسّم واول زعفران فرح
اول مشك تازه کونه واول عود پر بخار
شکّر یرینه تلخ در وجسمی لطف جان
هم خام عمر پخته وهم آب رنك نار

والتون اسکوفلو آق وقزل بورکلو سیمین ساق ساقیلر که انلارك کل چهرەلری وشکر فرحنه عشّاق عاشق ولب تشنه وقندهار بتلری وخلخ کوزللری جسدلرنه رشك وحسد التورلردی

قطعه

ساقیلردی ناچه دیبیم کأولرك هر برسی
صن که کلکون قمری دام معنبرده طوتر
خوبلر در که بزن زاهد خشك ار کورسه
باخر عشقه ازن آتار وآنی بردە طوتر
زهره ساغرلرنه بقسه اورر رقص جناب
کوره چون هر بری لب کوشهٔ ساغرده طوتر
لبلرندن مثلا نقل قلسن بوسەلری
بوسهٔ صان نمك وپسته وشکرده طوتر

سلطان کنش کبی که سعادت مشرقندن طلوع ادر تخت رخشان ازره کامران اوترمشدی هر لحظه حریفلردن برنه استمالت

پس تودرغابیله یاپورلو مکر
اوشر وقیزیق وصگره بکدلی
صَغ قولکٌ اکٌ صوکٌی قرقندر بلی
صول قولکٌ باشندە بایندر کرك
اندن آلچق کیچی قردش بیاجنك
پس چاوندر اونره چبنی بله
دخی صالور اونره ایمورله
پس الا یونتلو واوراکیر بیبق
اِکدر وبکدور وبیوات وقنق
اشبو ترتیب ازره اوترمق کرك
اوکٌلرندە موچلر طورمق کرك
قیمز وقمراندە بو ترتیبله
اغه واینی اراسندە آیچله
منصب وبکلك دخی بو رسمیله
اورغ وصوبیند کوره ویرلە
اشبو صوبلردن قمویه ویرەلر
آرتیسه آیروغی خوش کورەلر

دیمش خوان کوترلدکدن صکره بزم خسروانی قیب آلتون وکومش اوانی ومرصّع کوبکلو اقداح وبادیه ومُزوج مشربەلری آراسته اولنوب اقداح افراح دایر وسایر اولدی واستاد مطربلر امرد خوش آواز شاکردلریله که انلارکٌ لطیف الحان ونغماتی عاشقلرکٌ احزان وقیغولری رختلرنی سلوت کشورنه نقل اندورب ترحلری فرحه مبدّل اولوردی چنك آهنك ونایه نوا ومغنّییه غنا اندورب

ونبسیلر اچندە الوان نعم دانە ومزعفر وقلیبات وبورانیّات ومامونیّە وحلوات اخلاق اهل عرفان کبی ممسّك ومعطّر ویخنیلر وسکولمەلر وبریانلر وتنوق وکوکرجین وککلك وبلدرجین سوکلمەلری صدرە واکی قوله اوغز رسمنجە باشدن باشا دوشنوب مزیّن ومرتّب اولدی وکاسات خمر وخران ومسّك ومعطّر شربتلر اوغوزك رسم وارکانی ازرە ایچلدی وبونك زماننە واوغلانلری زماننە دکن اشبو ابیات ترتیبنجە توره سورلوردی وصاغ قول بکلر بکیلکی قایی وبایات بکنە وصول قول بکلر بکیلکی بایندور وچاوندور بکنە ویرلوردی وقلان بکلدلر دخی بو یکرمی درت بویك بکلری اوغلانلرنە ویرلمینجە غیرە ویرلمزدی اشبو ترتیب اوزرنە کە ذکر اولنور نظم

خانلر آتاسی اوغزخان سویلدی
بویلە توره یول وارکان ایلدی
اشبو رسمیلە وصیّت قلدی اول
تا اولا اوغلنلرینە توره یول
دید قایی چونکە صکرە خان اولا
صاغە بکلربك بیان اندن اولا
تورمز بکلربکی هم صول قولا
شیلە کارکدر کە بایندور اولا
توره ویول واغرلامق دخی
اشبو ترتیب ازرە اولا ای اخی
کم قایی اوتورە اندن صوك بیات
صکرە حلقە آولدقدە اولو باثبات
پس اوتورە یازر واندن دوکر

ولاسنه وفرمانی انقیادنه قوللق کمر دنی *a* بغلایوب کوزلرن وقولاقلرن اوامر مطاع بارکاه جهان‌پناه استماعنه اچدلر رَبِّ أَنْزِلْنِی مُنْزَلًا مُبَارَکًا وَأَنْتَ خَیْرُ ٱلْمُنْزِلِینَ *b* بیتنی مبارك نسننده جاری قلوب ایغن تخت تاجداری اوزرنه قودی وَٱلْحَمْدُ لِلّٰهِ ٱلَّذِی صَدَقَنَا وَعْدَهُ *c* ورَبِّ قَدْ آتَیْتَنِی مِنَ ٱلْمُلْکِ *d* آیاتنی تلاوت ایدوب واحسان سلطنت شکری اداسنی رَبِّ أَوْزِعْنِی أَنْ أَشْکُرَ نِعْمَتَكَ ٱلَّتِی أَنْعَمْتَ عَلَیَّ *e* الفاظی برله لازم کوردی وضمیرده عقل وکوزده نور وجوهرده قیمت کبی سریر سرورك دل وجاننده متمکّن اولدی والتون کمش وکوهر نثارلر وامداد رحمت والطاف کردکار بیحد وشمار ایثار اولوندی وزبان سعادت فرط بشاشتدن بو ابیاتی انشاد قلوب اوقدی

ابیات

لب سکّر آدیله پر خنده‌دی   دل منبر اذکارله زنده‌دی
بولب رونقی دین اهل حجاز   زمین آسمان ازره‌دی سرفراز
هم اولدی غنی مستلکدن خراب   که بیدادلیغن اونتدردی خواب
هم آند اچدیلر آنده چتریله کاه   که بز کورمدك بویله فرخنده شاه
ظفر نقشله آولب منقّش نکین   قلور تخت شاهی شهه آفرین

اندن صکره بر خوان دوشدیلر که انوك ذکر وحکایتنی حجاز ساکنلری جماعتنوك مجاعت آبادی قتنده اکر ذکر ادرلری أَطْعَمَهُمْ مِنْ جُوعٍ آیتی *f* انلارك شاننده نزول بولمیبدی واکر عیسی عم حواریلرنه اول نعامك ایجادی محقّق اولایدی آسماندن التماس استنزال مائده اتمزلردی چینی والتون صحنلر

a) P بندکی. *b*) Kor. 23,30. *c*) Kor. 39,74.
d) Kor. 12,102. *e*) Kor. 27,19. *f*) Kor. 106,3.

وقوللرنده دمشقی وچاچی یایلر وآلتون کوبکلو قاقانلر وناجخلر وآلتمش نفر جامدارلر زردوزی اطلس بوغچه‌لرله اچی طولو نفیس خلعتلر ودرلو درلو زربفت قماشلر رکاب فترلریله کوتروب عقاب چتر همایون خورشید سلاطین ازره دولت کولکه‌سن صالوب شاه جهان آفتاب رخشان کبی سمند زمین‌پیمای وفلک‌فرسای اوزرنده که هلال نعل وانجم میخ که

بیت

صانیدک اول سمند که کنج رواندی
یا کنج زیر طوق زرنده نهاندی

بیش یوز بولک باشلری ترک وکرد وقزوینی ودیلمی وروس وروسی که هر بری باس وهیبت ایچنده منکر دیدار ونکیر کردار ادیلر رکاب مالک رقاب خدمتنده یورلردی ویوز یکرمی نفر جاندار ومرّیخ دیدار وزرّین کمر شمشیرلر قلادهٔ جوزا کبی حمایل ایدوب سلطانک صاغندن وصولندن شکوه وآیین برله روان اولورلردی، چون شهره یقین واردلر جمله بکلر واولولر پادشاه خدمتنده آتدن اینوب یایان اولدلر امیر چاشنیکیر دخی انکلرنی قوشاغنه صوقب کیقبادی کلاه باشنه اوردی وسلطانک عنان جهان‌کشایی اوکنجه یوردی چون اختر سعادت طالع درجه‌سنه ایرشدی مبارک فال وفرخنده ساعتده نقبا اُدْخُلُوهَا بِسَلَامٍ آیتن *a* جاندن اوقیو شهره کردی مخدّرات قدسی جنّتی وانسی برله باشلرنی منظرهٔ مینو مثال دریچه‌لردن نظاره قلمغه چقاروب جمله عرش مجید تضرّعله اللرن رَبِّ اَجْعَلْهُ رَضِيًّا *b* دعاسنه قالدوروب فلک دولتی

a) Kor. 15,46. *b*) Kor. 19,6.

جاودانی *a* حاصل قلدلر وپرسش ونوازش برله مستسعد اولدلر وشاهنشاهنک خوان وبرمنده خرّماغ وشادمانلقدن بهرهٔ اجزل وحصّهٔ اکمل حاصل قلدلر واول آرادن اکسی منزلده موکب همایون کامرانلغ وشادمانلق برله روزبه یازیسنده نزول اتدی بیت

سحرکهده بوتناق پیروزه رنک بزینه اورب صیقل وسلدی زنک
یلکلندی رخسارهٔ آفتاب بفرّ رخ خسرو کامیاب

آفتاب چتر همایون سراپردهٔ جهانکیر افقندن طلوع اتدی ونای رویین آوازی ودرای هندی وصنج صداسی زمین وزمانی خفقانه کتوردی وهوا مزاجی اوزرنه موکب شاه جهانک مراکبی توزندن مشک وعبیر آمیز اولدی وبک نفر روزازمی واتش‌خای انلو سلاح‌شور پر زور پلنک جنک ونهنک آهنک ارنلر بیت

شیران مرغزار ودلیران کارزار مردان زورکار ونریمن روزکار

قونیه یکتلرندن که چرخ انلارک ناجاخی قورخوسندن چرخ اوردی وکوه قاف انلارک اتّفاق وقتنده در بیرنه قان درلردی وبونلر کوکبهٔ خاصّنک چوره یاننده اراقدن حلقه اولوب طوردلر وچتر همایونه زمین بوس ادب اکرام اتدلر واوکه دوشب کتدلر واولو بکلر دخی بر اوماج مسافه مقداری صفّ چکوب وهمعنان اولوب اوکچه یوررلردی ونوبتیلر وعلمدارلر سنجق علمکیر وکشورستان برله رعد خروشان کبی وسپاه وچریلر بحر اخضر کبی جوشان اولوب یوررلردی واللی نفر سلاحدارلر وجاندارلر که همیشه دولت بدخواهلرنوک قانن دوکمکه حاضر ودلیر اولمشلردی واللرنده

a) L om.

ذکر عزیمت سلطان معظّم علاء الدین کیقباد از آقسرا
بصوب قونیه وجلوس او بر سریر سلطنت a

چون باد صبانک بریدی شاه جهان رایاتنک غالیهٔ طرّهسی نسیمنی اقسرای مقامندن دار الملك قونیه ساکنلری واعیان واکابری مشامنه ایرشدردی مجموعنک عزماتی دواعیسی و رغباتی بواعثی سلطان عالمک ملاقاتی سعاداتنه عشق وصادق اولدی مکتسب اعمار ومدّخر اعصاری قدوم شهریار نثاریچون ایثار قلدلر فکلیلر ومحفّهلر اوزرنده کوشك وجوسقلر انواع سندس واستبرق برله مزیّن وثیاب فاخر وزواهر جواهر عرب اتراب وعذرای کعاب کبی مغشّی ومجلّی قلدلر بیش یوز کوشك دُزدلر اکی یوزی روان واوچ یوزی ساکن ودُکلیسی غرایب سلاح وجراید ملاح برله حور قصور دار القراری کبی جاموسلر بویننده روان اتدلر رود سرود آوازی عیّوقه ایروب طاغ ویازی زمزمهٔ اصفهان وحجازی برله مملو اولدی وبو ترتیب وآیینله اوبروق منزلنه قرشو واردلر چون خدایکان عالمک یکرانی طوریله کوزلرن روشن قلدلر وآتلرندن اینوب زمین بوس ایدوب دستبوس اشرفله مشرّف اولدلر وپادشاهک مقدمی شکرانهسیچون قربانلر اتدلر ودرم ودینار ولآلی کتوروب نثار اتدلر وپیشکشلر چکدلر وخدمتی وسلامی کتوروب خانمان ودل وجان سلطان محبّتنه روان ایدوب ایثار اتدلر اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ اَلَّذِی أَذْهَبَ عَنَّا اَلْحَزَنَ آیتنی b اوقدلر حسام الدین عارف صوباشی ودخی معتبرلر واولولر شاه جهانک شرف دستبوسنه ایرشب سعادت

a) L'inscription manque dans les Mss. turcs.
b) Kor. 35,31.

عرض اتدی وانواع واصناف مطربلر ومشعبذلر حاضر اندورب درلو ترنّم ونغمات برله فلك دماغنی رایحهٔ مشك تتار ونغمهٔ زمزمهٔ موسیقار برله مملو قلدی، سلطان بر قاچ كون استراحت واستقامت احوال رعیّتیچون قیصریّه‌ده اقامت اتدی اندن صكره اقبال جلال والطاف اعطاف ربّانی برله رفیق نصر دار الظفر اقسرایه كه مأمن صلحا وغربا ومسكن اغنیا وفقرا ایدی موج فوج ملوك وجوش جیش ملائكه ارسنده روان اولدی بیتین

موكب سلطانله فردوس اعلادی زمین
موكب كردندن اولمیشیدی هم كردون اثیر
موكبینك طول وعرضندن كماندی منقطع
بحر عمق موكبندن منهزم صف ضمیر

چون پروانه رباطنه ایرشدی اقسرانك مقیملری كه سرّا وضرّاده سلطانك دولتخواهلری وعالم‌آرا طلعتنك مشتاقلری ادلر عاشق مهجور كبی وصال طرفنه ویا صوسز رنجور كبی آب زلال طلبنه بارگاه جلال سلطنته متوجّه اولوب استقبال اتدلر وزمین بوس قلوب ادراك سعادت دستبوسه ایرشدلر وسلطنت حضرتی خدمتنده مامول مقتضاسی برله شرف مثول بولدلر وروان كوشكلر وآیین وزینتلر ومطربلر واویونجیلر وانواع متنزّهات برله شهر طرفنه روان اولدلر وخدمات پسندیده رعایت ایدوب جان وكوكل برله درم ودینار وجواهری بری برنه قارشدوروب سمند تخت بلندی آیاغنه نثار اتدلر سلطان بر اكی اوچ كون آنده دخی استراحت بویردی آندن دار الملك قونیه‌یه عزم اتدی ✿

واتباع واشیاعی برله قیصریه طرفنه روان اولدی ابیات

بتأیید پروردگار جهان
جهان شاه نو بختله بولدی جان
ظهور اتدی چون نعرهٔ کرّنای
شهنشه رکاب استنه قودی پای
انک کبی پیروزلق تازه‌دی
که پیروزهٔ چرخده آوازه‌دی
یراق چری صف صف اولدی روان
ضمین ظفر اولبن آسمان

امیر سیف الدین ابو بکر قیصریه صوباشیسی شهرک وولایتک جمله اعیان ومعتبرلرنه خبر اتمشدی تا روان کوشکلر آراسته وقاقلی ومحفّه‌لر الوان نعم وتزیین برله پیراسته وماهر مطربلر ونوبتیلر وقوّاللر برله چبوق منزلنه قرشو واردلر، چون اکابر واعیانک کوزلری سلطانک مبارك سنجاغنه وچترنه دشدی مجموعی آتدن اینوب باش اوروب دستبوس اشرفله مشرّف اولدلر وپرسش ونوازش التفات سلطنتنه مخصوص اولدلر آندن اتلارنه بنوب موکب همایون خذمتنده خلایق محشر کونی کبی شهردن طشره چقوب نظاره قلورلردی وملکت یوسفنک جمالن مشاهده قلوب مطالعه ادرلردی بو هیأت وهیبتله محروسهٔ قیصریه‌یه مداخلت بویردی وآته‌سی دده‌سی تختنه جلوس قلدی ودرم ودینار ولولوی شاهوار قطرات امطار کبی نثار اولندی سیف الدین ابو بکر صوباشی جشن وضیافت بابنده حدّ وامکاندن طشره خذمت اتدی وبونجه زماندن کسب اتدوکی اموالنی خذمتی وپیشکش رسمیله سلطانه

چون سلطان ایرشوب نزول اتدی بر لحظه استراحت اتدی امیر مجلس اجازت دلدی وبر مائده مشتمل اصناف طعام وانواع فواکه برله فکاهت اخوان صفا برله مزیّن وبر مجلس فردوس عشرت‌آبادی کبی مروّق لعل شرابله ملوّن ودرلو درلو نقللر برله آراسته ایدوب دوشدیلر ومطربلر هزار داستان کبی لحان جان‌افزا برله سروده شروع قلدلر وجام شراب اچمکه وبربط ورباب استماعنه مشغول اولدلر وقوشلق وقتندن اخشامه دکن نوشانوش طولو ودوستکانی اچدلر بیتین

چو شب عنبرین زلفنه ویردی تاب
فلك طوننه مشکدن صچدی آب
قنادیل زردن دوزب اختران
بزندی قمو قبّهٔ آسمان

سلطان شبستان ودولت‌خانهٔ همایونغه کیروب ذات مبارکنی برله آسایش فراشنی آرایش قلدی بیتین

سحر چون لب صبح پر خنده‌دی
فرحله دل عالم آکنده‌دی
قوای خور شرق گیتی‌فروز
شب آرزوینی قمو قلدی روز

سلطان امیر مجلسی استدوب حضورنه حاضر اتدردی وآغر تشریف کیورب سیواس طرفنه معاودت اتمکه دستور ویردی تا اول جهانگ اشغالنی سدّ ثغور وکفایت امور وشام بلادنه ارسال قصّاد واستکشاف واستعلام اخبار اطرافچون تقدیم قله آندن صکره کندوزی قرین اختر مسعود کندو بوینی نوکرلری وقوللری

ذکر عزیمت سلطان معظّم علاء الدین کیقباد از سیواس بصوب اقسرا a

چون سلطان اشلرک قواعدنی رای ثاقب وغدرت صایبی ازره محکم قلدی طالع فرخنده ودولت فزاینده وجدّ مسعود وسپاه نا معدود برله قونیه‌یه که مستقرّ سریر دولت ومنشأ نهال جلال ومنبع زلال اقبال ومطلع آفتاب شهریاری ومشرق خورشید تاجداری در متوجّه اولدی

ابیات

چو سیواس آندن اولوب بهره‌مند
همان عزمه عطف اتدی رای بلند
قلوب کوچ بر کوچ تا تختگاه
کنش بکی براقدی چتر شاه
سپاه ظفر پر یمین ویسار
سعادت اوزینه اولب پیشکار
سمندی سمندن قلوب نعلی سنك
سپاهی توزندن هوا مشك رنك
یوز ندی b دنیا کوزی مثل نور
ستم خفته بختید ومندبور

امیر مجلس اوکردو کتدوکی احمال انزال ویریبمشدی وساز بزم والوان وانواع اطعمه تقدمه مرتّب ومهیّا قلمشدی

---

a) L'inscription manque dans les Mss. turcs.

b) P یوزی نـدّ leçon qui paraît confirmer celle du ms. L que je n'ose changer pour cette raison.

ایچرو کردلر وخذمت یرن اوپب دعا وثنـا قلدلر امیر مجلس هر برنوك الن آلوب سلطان خذمتنه ایلدوب مصافحه اتدورب سلاملدی ویردی چون اول مهمدن فراغت حاصل اولدی سرای مسجدنه واردلر تاکید تمام برله سلطان علا الدین آدنه قاضی تلقینی برله آند اچدلر چون سلطانی قوشلق اولدی سلطان رسم عزایچون اق اطلس کیدی وبکلر باشلرنه مقلوب بورکلر کیوب کیَسی‌لری اوزرنه آق غاشیه‌لر چکدلر واوچ کون عزا آیینی بکا وتأسّف وتلهّف برله رعایت اتدلر دردنجی کون سلطان یاس لباسنی عشرت وکاسه مبدّل اتدی وبکلر واولولره منازل ومراتبلری ترتیبی ازره وافر وفاخر خلعتلر ویروب مراتب ومناصبلرنك منشور وتقریرلرنی تجدید اتدردی وهر طرف وهر شهره تعزیت وتهنیت اقامتیچون مخبرلر ارسال قلدلر محافظت قوانین تعزیتدن صکره ضمایر وعقایدلرنده قواعد هوا وولای کیقبادیبی موکّد قلدلر وعهود وایمان غلیظه برله استحکامه ایرشدلر وبشارتلر چالنوب وآذینلر بغلانب شهرلر بزتدی وسلطان جوانبخت مملکت تختنی ازره جلوس قلدوغی یادنه کاسات مسرّت واقداح ارتیاح دایر اولدی اندن بکلر ونوّاب مملکتوك اطراف وجوانبندن هدایا ونثار بی شمار برله محروسهٔ سیواسه متوجّه اولدلر ودست بوسه ایرشوب خدمت تقدیم قلوب مطالب ومآربلرنی عرض ادرلردی انجاز وانجاحه مقرون اولوردی سلطان چون اول جهانك مهمّتندن فراغت بولدی رایات سعادت دار الملك قونیه طرفنه توجّه ایدوب اول ولایتك واوج نواحی‌سنك کفایتی جهتیچون قونیه‌یه واردی ۞

ایدوب سلطانڭ صاغلغی خبریله استمالت ویردی وهیچ کمسەنڭ سلطان عزّ الدین وفاتندن وسلطان علا الدینی کتردکلرندن خبری وآگاهی یوغدی امیر مجلس اول کیجە اللی نفر نوکرلرنە تمام سلاح کیوروب شهر قپوسندە قومشدی کە چون امیر آخور اوغولبك ایرشوب چاغرە اڭا خبر ایدەلر اوغولبك قپویە ایرشب چاغردی امیر مجلسە اعلام اتدلر سرایندن چقوب سکردو کلدی وشهر قپوسن آچدی چون امیر مجلس سلطانی کوردی بیر اوپوب اردی سلطانڭ ایاغن اوپدی وامیر مجلس وچاشنیکیر سلطان خذمتندە قرداشنڭ تابوتی اوزرندە واردلر وتابوتڭ قپاغن آچدلر سلطان قرداشنڭ یوزن کوردی چون زیارتدن فارغ اولوب مراجعت قلدی طالع مسعود وفرّ یزدانی برلە تخت سلطانی ازرە نصب اتدلر وقاضی وائمّە ووضیع وشریف سلطنت درکاهنە حاضر اتدلر واحوالڭ کیفیّتی هر کمسیە معلوم دکولدی، چون سلطان تخت اوزرندە متمکّن اولدی وسلاحدارلر وجاندارلر هر بری یرلو یرندە طوردی امیر سیف الدین سلطان خذمتندن طشرە دهلیزە چقدی وایندی کە ائمّە واکابرە معلوم اولسون کە سلطان عزّ الدین کیکاوس حقّ تعالی جلّ وعلا رحمتی جوارنە انتقال اندی وَسَکِینَةٌ مِنْ رَبِّکُمْ a تابوتی قبّەسنی منزل قلوب خلد برینە اولشدی وقرداشی سلطان معظّم علاء الدین کیقباد فرّ سعادتبخشی برلە جهانی منوّر ومزیّن قلدی اندن صڭرە دستور ویردی سراپردەنڭ پردەسن قالدردلر جملە ائمّە بکلر ومعتبرلر

a) Kor. 2,249.

جمال مبارك وطلعت همايون شاه روى زمينى دلرلر وعرضه قلورلر كه
بيت

وجهوڭنك آرزوسله اى نوبهار چشم
يول ازره حددن آشدى چون انتظار چشم

توقيع پادشاهنك مكارم سرفرازلق وكمال عاطفت بندهنوازلغندن اولدركه تبرك مبارك اياغن ركابه قويب آتقه بنه وهمعنان سعادت ودولت سلطنت سريرنه زينت وآرايش ارزانى بويره وكتمكده مسارعت ومبادرت قلا ددى، چون سلطان فراست وقياسله تحقيق منزلنه ايروب يقين حاصل اولدى رَبِّ قَدْ آتَيْتَنِى مِنَ ٱلْمُلْكِ آيتين *a* اوقيوب شكر ايچون اكى ركعت نماز قلدى وبولندن آى وقتندن قلبيچ چقر كبى زندانخانهدن ايوان وكاشانه طرفنه متوجّه اولدى، آندن امير مجلسنك اوغول بك آدلو امير آخورى بر برقسير اشكون ورهوار قتير اول هيأتده كه دوشنده كورمشدى اوڭنه چكدلر امير سيف الدين وَقَالَ ٱرْكَبُو فِيهَا *b* ديوب الـن شهريارنك قولتوغنه اورب تندردى وفضل درد كارله سوار قلوب بندردى دولت وإن يكاد آيتنى، اوقيو بلابل اقبال عَلَيْكَ عيْنُ ٱللّٰه برله سرايان وروزكار جفاكار عذرخواهلق برله زبان ثنا وآفرين ودعا برله كشاده قلوب بندردى . سلطان زمينـنورد قتير اوزرنه بنوب يوله كردى ومسارعتله كدب منازل ومراحلى قطع اتدى سحر وقتنده شهر قاپوسنه ايرشدلر امير مجلس كيجه ارتيادكن آتنه بنوب حصار ايچنده كردى وخلقه نصيحت

a) Kor. 12,102. *b*) Kor. 11,43. *c*) Kor. 68,51.

انوڭله دخی تسلّی بولمایوب حمایلنی قابندن چقردی وسلطان اوكنده قودی واینتدی اكرچه آند ودست خطّ اشرف حاصل اولدی ولكن بو قاعدهنكّ تاكید وتمهیدیچون تنگری كتابنه دخی آند دریغ بویرمایهسز ددی، ملك كرو الن حمایله اورب آند اچدی كه ملك الامرا سیف الدینه اجل ایرنجیدكن بندن وبنوم اتباع واشیاعمدن ملك الامرانكّ جان وتننه ومال وطوارنه زیان ایرشمیه والبتّه وأصلًا هیچ وجهله مضرّت ایرشمیه ودایم امان وسلامت كنفنده اولوب عالی جنابنه بر مكروه لاحق اولمیا وَاللّٰهُ عَلَى ما نَقولُ وَكيلٌ a ددی، چون ملك الامرا اول عهود برله وثوق بولوب خاطری مطمئنّ اولدی سلطانه دعا وثنا قلوب ایتدی كه سلطان عالم وپادشاه بنی ادمكّ عمری نفاذ اوامر ونواهیده چوق یللر اوزون اولسون قردشكز روحی خطّهٔ خاكدن ذروهٔ افلاكه كونلوب جناب جنّات عدنه نقل اتدی وحوض كوثر وسلسبیل جوارنه تحویل بویردی ومملكت وسلطنت بندهكی وخدمت ایرشدورب تخت ونكین اِنَّكَ ٱلْيَوْمَ لَدَيْنا مَكِينٌ أَمِينٌ آيتن b اوقرلر وپادشاهلغی سلطانٍ عالم خدمتنه بَعْدَ ما لَبِثَ فِي ٱلسِّجْنِ سِنِينَ c درگاه جبروت وبارگاه ملكوتدن تُؤْتِي ٱلْمُلْكَ مَنْ تَشَاءُ d وجدّ وجد ومساعدت سعادت واكابر دولت واماجد سلطنتوك حسن انتخاب ویمن اختیارلرنه مقرون اولدی جمله فرّ جبین عالم آرای وطلعت بهجتافزای خدایكان عالمه مشتاقدررلر وتضرّع وابتهال برله حضرت ذو الجلالدن تعالی وتقدّس

---

a) Kor. 12,66. *b*) Kor. 12,54.
c) Cp. ibid. vs. 42. *d*) Kor. 3,25.

اولدی دیوب کیفیّت حادثهٔ مجالست وقتنده تقریر ایدوز دیب سلطانک یوزوکن ودستمانن که قرهیه باندرمشدی دزداره کوستردی دزدار دخی اینوب قاپوبی [a] آچدی ملك الامرایه بر نفر قولیله حصاره کرمکه اجازت ویردی، چون ملك الامرا حصاره کردی قلاجن چوزب کوتواله تسلیم اتدی ایکسیله سلطان قتنه واردلر اول کوتوال اچرو کروب سلطانه تسلیت وتعزیت اتدی وملك الامرا سیف الدینچون اجازت دلدی اجازت اولدی اچرو کردی چون نظری سلطانک مبارك سیماسنه دشدی استکانت یوزنی مذلّت یبرنه قودی وکوزلرندن یاش روان ایدوب قولتوغندن کفنن چقاروب بویننه طولادی وکوتواله ویردوکی قلاجی آلوب سلطان اوڭنه قودی واینتدی هر نه حکم که پادشاه بویرر بو بنده اوزرنه نافذدر بیت

کر قانعیسڭ اڭه که قانومی دوکەسن
اولسن حلال طاپُکه تأخیر قلمغل

ملك غایت قورخب جانی اُرکمشدی چون بو کلماتی اشتدی برز مطمئنّ اولدی وامیر سیف الدینه نوازش ایدوب عذر دلدی وخوب وعدهلر ویردی، امیر سیف الدین اینتدی اکر پادشاه بو معنیٔ صدقله دیبوب عنایت بویررسه کرکدر که مبارك دلندن آند صادر اولب اول بابده دست خطّ اشرف مسطور اولا ددی، سلطان دخی انوڭ التماسی موجبنجه آند ایچوب سوکندنامه وامان مکتوبن کندو الیله قلمه کتوردی امیر سیف الدین

a) L om.

بردعی قاتر کتورلر والنی سلطانک قولتوغنه اورب سلطانی اول قتره بندورر وسلطانه دلدارلق قلوب ایدر که همیشه عمر محمّد سهروردینک همّتی ومحبّتی شهریار کشوردار علاء الدین کیقبادله در دیر سلطان اکرچه اول دوشی کورمشدی وضمیر منیرنده انوک تعبیرن قلمشدی چون اول آتلولره نظر ایدب کوردی تمام قورخو وهراس خاطرنه مستولی اولدی واینتدی بونلرک تعجیلله کلدکلری بنم عمرم ایپن کسمک قصدنه کلورلر اولا واول کیجه کوردوکم دوش اضغاث واحلام اولا دیو عمری فراقی وحیاتی هجرانیچون اغلامغا بشلاییب بو بیتلری اوقدی که

رباعی

عالم بنی کی حزین وکریان بولدی
هر شادی طونندن تنی عریان بولدی
هر شام ملالت بنی غمکین کوردی
هر صبح بشارت بنی کریان بولدی

وا حسرتا وردا دیو قلعهنک دزدارنه اینتدی شول کلن جماعتی برلحظه حصار قپوسنده اکله تا تجدید وضو قلوب وداع عمر ومفارقت حیاتچون اکی رکعت نماز قلایم وپروردکارم حضرتندن استغفار ایدوب عذر دلیایین آندن انلره اجازت ویر کرسونلر واشلرن بتورسنلر ددی، چون کوتوال قلعه قپوسنه چقدی چاشنیکری آنده حاضر کورب صوردی که ملک الامرانک کلمهسی خبریچونمی در ددی جواب ویردی که

بیت

اول وعده که تقدیر ددی اردی وفایه
اول ایش که ایّام دلردی ایلرو کلدی

ملکک رزیّت ونکبتی خاتمتی دولت ومسرّت فاتحهسنه مبدّل

الدين وشرف الدين محمّد پروانه ایتدلر که بنز توقات شهرنده اکثا ملازمدق حقود ومتکبّر وحسود در ددلر، مبارز الدين بهرامشاه وامیر مجلس وملك الامرا سیف الدين آیبه چاشنیکیر انلارڭ راینه التفات اتمدلر ومخالفلرڭ برهانلرنی منع ادب ایتدلر ملك علاء الدين کیقباد اوزرنه مزیّت طلب اتمك اولماز ددلر، قلان بکلر دخی طوعًا وکرهًا انلاروڭله همداستان اولوب ملك علاء الدين سلطنتنه راضی اولدلر وبری بریله عهد وپیمان قلدلر چون مجموعی اتّفاق ایدوب موافقت قلدلر ملك الامرا سیف الدين آیبه ایتدی اول وقتن که بن انکوریه‌دن ملکی ملاطیه طرفنه التوردم بنوم قبلمدن تمایون خاطرنه وحشت غباری اوترمشدر اجازت ویرڭ بن کندوم وارایین وآندن امان دلیین ویولده اخلاصله خدمت کوسترب کوڭلنه کرین ددی، جمله ایتدلر که صواب اندیشه ومحمود فکرتدر پس سلطانڭ یزوکنی ودستمالنی نشانچون آلوب بر قچ اشکون وبورغا آتلر وقترلر اختیار اتدی وسلطانڭ خواصندن بر قچ نفرله که تمام وقار واعتبارلری واردی ملاطیه طرفنه کذرپیرت قلعه‌سنه که سلطانڭ اکناجی حبسیدی کوندلدر اکندین شهردن چقوب کیجه ارتیدکن یوردلر کونش طلوع اتدوکی وقتن کذرپیرت قلعه‌سنه ایرشدلر، ملك علاء الدين نمازی قلمشدی واوراد تلاوتن ادوب سجّاده اوزرنده اوترمشدی باقدی کوردی دپه اوزرنده بر بولك آتلو یورتمله بجد کلورلر وسلطان کیجه دوشنده کورمشدی که بر پیر نورانی منظر رحمانی وفرّ سبحانی برله کلور وسلطانڭ آیاغندن دموری کدرر وبیورر بر ایرلو اویانلو اولو

پادشاهدی وبر بولك کیخسرو اوغلی کیفریدونی نصب اتمکه جازم اولدلر که سلطانك قرنداشیدی وقوبیلو حصارده محبوسدی امیر مبارز الدین بهرامشاه وامیر مجلس وامیر سیف الدین آیبه که بکلربکیلردی وویرمك واحسانله مجموع بکلری وبوی باشلرنی کندولره محبّ اتمشلردی وهر کون مطبخلرنده یوز باش قویون خرج اولوردی وآنك مجلسی وخوانی آلتی جمله مرصّع التون کمشدی وغایت تکلّفلو ییجکلر وکیجکلر ادردی وانوك کمتر شاعره وزایره انعامی بك التوندن اکسك اولمزدی وانوك جملهٔ غریب حکایه‌لرندن برسی بودر که مکر بر وقتن قاتی قیش اولوب طوکلر وصوقلر اولمش شیله که آغزدن نفس چقدوغنده بیق وصقل طوکارمش شیلانی دوشنجك خوانی ککلك کبابندن[a] خالی کورمش خوان‌سالاری حاضر ایدب غایت قاقدی خوان سالار جواب ویرب آوجیلر قاردن وصوقدن آوه چقمادلر ددی بویردی که شهرده بیسلو ککلك استه وجهد ایت خوانی ککلکسز قومه قورسك سنی یارمز ایدرم ددی، خوان‌سالار ومطبخك مشرفی ملك الامرا قورخوسندن هر ککلکی شهر آوجیلرندن الّی آلتمش اقچیه آلوب خوانی آرایش اردی، بعضی بکلر ایتدلر که[b] ملك علاء الدین کیقباد که سلطانك اورتاجی قرداشی در تاج وتخته آندن زیبارق کمسه یوقدر پادشاهلق انواری واولولق آثاری انوك ناصیه‌سنده مبیّن وموجود در وپادشاهلغه اندن الیق کمسه بولنمز ددلر، صاحب مجد

---

a) P سوکلمسندن. b) L om.

چون سنّتلو قوناغندن سوراخان کوینه ایرشدی واول کوبده مجلس عشرت ایدوب اقداح افراح دور اتدی سلطان بر سبیل امتحان حریفلره ایتدی که هر برکز اکی بیت بدیهه ایتسون وبو اکی یرك آدنی اول بیتلرده تلفیق اتسون شویله که اول اکی رباطك حسن تضمینی استماعندن نشاط زیاده اولا ددی، صاحب شمس الدین بو اکی بیتی بدیهه ایتدی که رباعی

بادام شبی بنا تو گلاندام چنان
کز غایت لطف شرح کردن نتوان
لب بر لب ورخ بر رخ وآنگه پس از ان
سنّتلورا نهاده بر سوراخان

ترجمه اولسن بگه بر کیجه سنگله ای جان
بر حال که لطفی شرحنه اولمایه کمان
یُز یوزه ولب لبه اوروبن عریان
سنّتلویله خاصه طولا سوراخان

سلطان استحسان ایدب احسان بویردی وانوك قریحهسی جودتنه وبدیهه‌سی سرعتنه محمدت قلوب مرتبه‌سنی اقرانی ازره زیاده ایلدی ومنشیلکی ازرنه مشرفلك مرتبه‌سن دخی ویردی که مطبخ کتابتی در واول کوندن عمری آخرنه‌دکن کوندن کونه عالی مرتبه‌لر ومنصبلر بولردی، ومشورت اتدلر واولو قورلتای ایدوب صاغ قول وصول قول بکلری دیرلوب طانشدلر واینتدلر که مملکت تختنه وسلطنت سریرنه کمی نصب ادهلر وشاه کاوس یرنه سلجوقلردن قنقسنی مالك رقاب قلالر، بر طایفه ارزن الروم پادشاهی طغرلشاه اوغلی ملك مغیث الدینه میل اتدلر که عادل ورعیّت‌پرور

ایراد اولوندی تا ارباب بدایع a واصحاب قرایح انوڭ طبیعت وقریحتنه انوڭ برله استدلال قلالر ترجمه‌سی بو در رباعی

کل درج زمرّدین که آچمش بو کون
زریّن طبق لعلله صچمش بو کون
کر شاه ریاحین دکلیسه b کل سرخ
صد برکله رخ نه یُزدن آچمش بو کون

وملك السادة ولی الافضل والسیادة منك البراعة والعبارة نظام الدین احمد نایب عرض که محمود وزیر اوغلیدی سلطان ممالك کلام فردوسیء طوسی رحمه‌دن صکره اندن ماعررك نظام اتّفاق دشمدی ورباعیٔ سوال وجواب لولوی خوشاب کبی نتایج طبع سلیم وقریحهٔ مستقیمندن نظمه کترمشدی اثبات اولوندی تا انوکله انوڭ لطف طبعنه استدلال اولنه رباعی

گفتم غم زلف تو دگر نتوان خورد
وز مشك تو بیش ازین جگر نتوان خورد
گفتا غم چشم ولب من نیز مخور
کاخر همه بادام وشکر نتوان خورد

وصاحب شمس الدین اصفهانی که اول زمانده سلطنت حضرتنڭ خاصّ منشیسی وحریف انیسی وخلوت وسلوت مجالسنڭ جلیسیدی ونظر اکرام واحترام برله منظور اولوب قربنده ترقّی بولمشدی وانوڭ قربت ودرجاتنڭ زیاده‌لغنه سبب اول ادی که بر وقتن سلطان عزّ الدین رحمه قیصریه‌دن آقسرایه عزم اتدی

---

a) L بدایح. b) P دکلدر.

وآبدار ونثری فراید حوری ونجوم ثریّا کبی معدّد ومذهّب وخوب وخطّی قندهار لعبتلری زلفی کبی مشکبار ومسلسل ومنسوب هر نکته که الفاظ درفشانندن تقریر اولنیدی افاضل جهان واماثل دوران انوڭ سلاست ولطافتندن حیران اولورلردی وهر لطیفه که ابیات غرّاسندن ظهوره کلیدی رشك شعرای اوایل وآواخر اولوردی ومشهور دوبیتیلرندن که بویرمشدی بیری بو در

بیتین

در بندگیت کرا رسد آزادی   بر داشته‌ات چه نام دارد شادی
بر داشته شد با تو صنم بنهادی   آیین وفا قاعدهٔ بیدادی

وملك الکتّاب نور الدین حمزه بن المؤیّد الطغرائی رحه که حسن خطّ وسرعت کتابتده وجزالت عبارت ونهایت براعتده وکمال بلاغت ومتانت نظم وحصانت نثرده نهایته ایرشمشدی ودقایق علم بیان وحقایق معانی ازره احاطت بولمشدی وترسّل انشاسی سیوسنده وتقریر وبیان کلامده فلك تاسعدن تجاوز اتمشدی کتّاب عالم وبلغای بنی آدم وفضلای آفاق انوڭ منشآتی جزالتنده وعذوبتنده اتّفاق اتمشلردی ومدحنده اینمشلردی

رباعی

ای بر سر کتّاب ترا منصب شاهی
منشیء فلك داده برین قول گواهی
نا خورده مشیر قلمت عین توقّف
نا دیده نظام سخنت نیك تباهی

بر اکی بیتی که انوڭ طبعی لطایفی کارخانه‌سندن که رشك فهم معقولات افلاطون وعبرت کلزا. حدیقهٔ میناء چرخ سقلاطونندر

جلوسندن صکره سیواس دار الشفاسنده دفن ایدوب رضوانه تسلیم اتدلر وتیره لحدی انوڭ مبارك جثّه‌سیله منوّر ومعطّر قلدلر

نظم

قمو نیک وبد خاکچون طوغمشز
دکل اول که افلاکچون طوغمشز
اکر تخت بولدق وکر تاج وکنج
نچا نیچه یلدك چکب درد ورنج
سرانجام آخرده طبراغ وخشت
نته کاوّل انکله بولدق سرشت
اکر سال صد اوله کر شصت وپنج
بر اولدی چون آکلدی دردیله رنج ۞

ذکر مشاورت امرای دولت وارکان مملکت بر اختیار ملکی از شهزادکان در تفویض زمام فرمان‌دهی وسلطنت در کفّ کفایتش

چون سلطان عزّ الدین خلد برینه نقل اتدی بکلر واولولر امیر سیف الدین آیبه چاشنیکیر وشرف الدین محمّد پروانه وامیر مبارز الدین چاولی ومبارز الدین بهرامشاه امیر مجلس وزین الدین بشاره امیر آخور سلطانڭ الومنی اخفا اتدلر وصاحب مجد الدین ابو بکرله که زبدهٔ فضلاء جهان وعمدهٔ عقلاء دوراندی اکر وزراء ماضی‌یه عالم خاکی‌یه رجعت میسّر اولایدی آصف آنڭ صواب رایندن خجلت حجابیله محجوب اولوب حیران اولیدی وصاحب کافی اسماعیل کفّ کفایتنه تقبیل لازم قلیدی نظمی دلبرلر زلفی ودندانی کبی مشکین عذار ومنظوم

حوالت قلدلر اول قورخو ووهمدن سلطانه دقّ وسلال رنجی مستولی اولوب ضعیف اولدی وحاذق طبیبلر اطراف وجوانبدن کتوردلر مجموع اول رنجورك معالجه‌سنده درمانده قالدلر ایتدلر که سیواسك صویی سلطانك مبارك مزاجنه وبو مرضه موافق دكلدر ویران‌شهره وارب آنده منزل مرتّب اتدلر شویله که ملاطیه‌دن فرات صویی سلطانك شرابخانه‌سنه دست بدست هر کون کلوردی عاقبت عافیت بولمدی واول مرضلرله بو جهان فانیدن بکلّی اعراض قلوب درلكدن امیذی قطع اولدی واول نومیذلك وقتنده بو اکی بیتی درّ شهوار کبی آبدار طبع موزوننددن نظم اتدی وآب سلسال وزلال معین کبی انشا قلدی بیتین

بز جهانی که ترك ادب کندك رنجنی دلده برك ادب کندك

شمددن کیرو توبت اردی سزه بنده کم اوّل ارمشیدی بزه

وبویردی که بو ابیاتی تربه‌سی قپوسنده که محروسهٔ سیواسده مبارك عهدنده بنا اتدردوکی دار الشفاده که یاپلمشدی نقر ونقش اتدلر اندن صکره عقلی واوصیبله بیدار وهشیار رَضِیتُ بِاللّٰهِ رَبًّا وبالاسلامِ دِینًا وبِمُحَمَّد صلعم نَبِیًّا وبِالقُرْآنِ اِمامًا وَبِالکَعبَةِ قِبْلَةً وَبِالْمُؤْمِنِینَ اِخْوانًا اوقیبو اوقیبو جهاندن نقل ایدب دار القراره متوجّه اولدی وجنّات عدن درجاتنه تصاعد قلدی ودار فنادن رحلت ایدوب دار بقایی اختیار اتدی امیذدر که حقّ تعالی انوك حسناتنی قبول ایدوب سیّآتنی محو اده زیرا که آفاقی آفاتدن امین اتمشدی وطبع کریمی آزاردن آزاد اولوب کمسنه انوك شیرین اغزندن تلخ سوز ایشتممشدی واللّٰهُ غَفَّارُ الذُّنوب وَسَتَّارُ ٱلعُیوب، اندن صکره آنی سلطان علا الدین

وایقلارن بغلایب بر او ایچنه قویدلر اوك چورەسنه واوزرنه چوقلق اودنلر یقدلر واود اوردلر شونك كبی اود یاندی كه نمرود اودی كبی یالكلری اوج آسمانه ایرشدی واول بیچاره كناهسز بكلر اول او اچندە مجموعی یانمغه بشلادلر هر قنقی كه باغدن قورتلوب رخنه وروزندن قاچب [a] طشره چقمق دلردی عوانلر وظالملر جان آلیجی كبی صروقلرله یتنه یتنه اود ایچنه قویرلردی مجموعی یانوب دتونلری اوج آسمانه ایرشدی واول سیاستك اودندن جكرلر كباب وكوزلر پر آب اولدی وهیچ كمسیه شفاعت اتمكه مجال اولمادی، چون سلطانك خشمی وغضبی اول سیاستله یبرنه ایرشدی اول كیجه عالم غیبدن اول فعل قبیحك وعمل شنیعك بطلانی ظاهر اولدی كه دوشندە آنی چوق ملامت اتدلر شیله كه سلطان اول دشدن غایت قورقدی واضطراب عظیم برله اویانب اشنه پریشان وپشیمان اولوب ایدردی كه اول بكلر كه بنم هوادارلغمدە وخذمتكارلغمدە روزكار كچورب هر مهمّ وقتال وجدالدە جانله دورشرلردی غایت غباوت وجهالتمدن هلاك ادب الدن چقردم بیت

چون جام زدست رفت وقرّابه شكست
خاییدن لب چه سود مالیدن دست

وقلان بكلری غایت ملامت اتدی كه نیچون اول وقت بندن منامحت دریغ ایدوب غضبم اودنی ضراعت وشفاعتله سویندرمدوكز ددی، آنلر عذرلر دلدیلر واول حالی تقدیر ربّانی وقضای آسمانیه

a) L om.

حقّنک حقّی که شهنشاه مثلی جانیچون
که تخت دلده اڭا واردرر همیشه مکان
قُلاقدن قلب الچی وقاروُل کوزدن
وزیر کوشدن اتدی وکیل باب زبان
رسولچون که سماسای فرقی ازره انوڭ
که ناحی قودِ اله وکواهی در قران
علی شجاعتی صدّیق راستلغی حقّی
عمر مهابتی وشرم صورت عثمان
برزم رستم دستان بزم کیاخسرو
بجود حاتم طایی وعدل نوشروان
دوام دولتنکیچون که مستدام اولسون
مدام نعمتنکیچون هنی وجاویذان

که بز قوللرنک بو سوزلردن آکاهمز وخبرمز یوقدر وکیچهده وکندزده هیچ بر وقت بو اندیشه خاطرومزدن خطور اتمدی وبو واقعه وتهمتده بز یوسف صدّیقدن مظلومرق وآنی ییدی دیو بهتان اتدکلری قُرتدن بریرکوز شاه جهان اصحاب مکیده حیلهسنه التفات اتمسون وصاحب غرض سوزیله بز بیچارهلردن اعراض بویرمسون وبونجه یللق اتادن دهدن بنده وبندهزادهلر حقوقنی اقامت برهان وایضاح بیان اولمادن عقوق وخذلانه مبدّل قلماسون وبو ظلمنک وخامتی سلطنت دولتنوک غیری قوللاری مزاجنه سقامت اِورب بو انتصافنک انصافی الی پادشاهنک حالی اتکنه وجلالی یقاسنه یاپشمیه، نه مقدار که اول مساکین تضرّع وزاریلق قلوب یلواردلر اثر اتمدی سلطان بویردی تا جملهسننک اللرین

قاقمشدی وقراول صندوغی واقعه‌دن غایتده ملول اولوب هر ساعت بکلره عتاب ایدردی وغضبله سوکردی، چون اشتدی که قلعه‌لره نصب اتدوکی کشیلر قلعه‌لری تسلیم ایدوب کلدلر دیو بکلّی متغیّر اولوب غضبی اودی یالکلندی وبویردی که نصرة الدینک کویکوسن وقرداشن فی الحال بوغازندن آصدلر وبکلرک اولوسندن وکچی‌سندن هیچ کمسه‌نک سوز سویلمکه زهره‌سی یوغدی ارته‌سی بویردی که جمله بکلر وسرورلر بارکاهه حاضر اولالر تا بو خللک تدارکنده وبو زللک تدبیرنده مشورت اولنه دیو وسلطانک خدمتنده اولان خاصکی سپاهی اوغلانلرنه وقوللره اخفایله خبر اولندی که سلاحه کره‌لر، چون بکلر دوکلیسی بارکاهه کره‌لر چب چوره حلقه اورب طوره‌لر وهیچ آفریده‌ٔ اچرو کرمکه وطشره چقمغا قومیه‌لر ومنتظر اولالر تا اچرودن آنلره نه فرمان اولورسه انوک اتباعنی لازم بللر، چون بکلر بارکاهه کردلر خاصکیلر طشره‌دن سلاحله حلقه ایدب طوردلر بعضی سکولر طوتب. وبعضی یالن قلجلر اللرنده وبعضی چوماقلر *a* چکنلرنده حلقه اولوب طورردی سلطان اول جواب‌نامه‌لری دویداردن دلیوب هر برنک مکتوبنی اوکلو اوکنه برقدی هر برین مطالعه اتدکدن صکره اول بیکناه بیچاره‌لر اول واقعه‌ده خیره وحیران وسراسیمه قالدلر وَسُبْحَانَكَ هَذَا بُهْتَانٌ عَظِيمٌ آیتن *b* اوقدلر واول اشدن انکار ایدب ییبر وکوك کوترمز آندلر اچدلر واول بهتانک غایت تشویرندن شعرایه بو ابیاتی انشا اتدرب اوقدلر که ترجمه‌سی بو در که ذکر اولنور

قطعه

a) L قوماقلر. *b*) Kor. 24,15.

کوستردلر آنلر دخی دونوب قچدلر وواروب ملك اشرفه خبر اتدلر که بو کون سلطان اکی کرّه سراپرده ودهلیزنی اندروب اکی کرّه نصب اتدی دیو ایتدی مکر سلطان حرب *a* وصواشه عزم ادر بعر مانع اوسورنر اولا ددی، چون اخشام اولدی سلطان چری وبارکاهی قویوب کندو برز کبیروك واروب آنده قوندی وچری وبکلر ارتیادکن انده مسلّح اولوب بارکاهی طولانرلاردی ایرتسی سلطان آبلستانه عزم اتدی چون ملك اشرفه سلطانك مراجعتی معلوم اولدی اول دخی دونب حلبه کتدی وچون سلطان آبلستانه واردوغی محقّق اولدی چریسن دیرب تلباشر ورعبان ومرزبان قلعه‌لرنه واردی وسلطانك نصب اتدوکی دزدار ونوّاب وحصارارلرن محاصرت اتدوکندن صکره وعد ووعیدله قورقدوب خوش وعده‌لر وطتلو سوزلرله قلعه‌لردن چقردی وکندو یکنی مستحفظلر قودی، چون اول مهمّاتدن فراغت بولدی سلطانك نصب اتدوکی نوّاب ودزدار وحصارارلرینی حرمت واحتشام تمام برله قویبی‌ویروب رومه کوندردی وکندوسی دونب حلبه واردی وانده امیر مجلس وطوتساق اولان بکلره دخی خلعت وصلت وآت وطون ویروب اعزاز واحترامله سلطان خذمتنه کوندردی وکندوزی دمشق طرفنه متوجّه اولدی، چون سلطان آبلستانه ایرشدی بر قاچ کون انده توقّف اتدی نصرة الدینك قردشی وکویکوسی رعبان وتلباشر قلعه‌لرنی ملك اشرفه تسلیم قلوب سلطان خذمتنه کلدلر سلطان اول ذکر اولان نامه‌لرك جوابندن

a) L عزم.

حضرتنه ایرشدی غایت قاقیوب غضبی اودی جحیم مانند یالکنلندی امیر چاشنیکیره بویردی که جمله بکلر وچریلر بو کیجه اویانق اولوب سلاحلرن ششمیب آتلارندن اینمسونلر تا ارتنه اونکجه صباح نیجه مصلحتسه اول موجبنجه تقدیم اولنه دیدی، ارتسی ملك اشرف عرب چریلرندن ایکی بیک آتلویه بویردی که الرو وارهلر وسلطانک عزیمت وهزیمت وقصدی احوالندن استفسار قلالر چون ایرشدلر کوردلر که سلطانک بارکاهی قورلمش امّا چریسی جبّهلنب مسلّح اولوب صفّ چکمشلر ورایات شهریاری اشجار نوبهاری کبی یلدن حرکته کلمش وآتلر کشنمسی وارنلر آوازی کورلدسی وینقوسی کنبد خضرایه ایرمش چون اعراب بو حالی کورب کیرورك دوندلر سلطان غایت غضبندن قاقیوب بکلره ایتدی ای کافر نعمتلر اکر بر بك منکوب اولدیسه آخر چرنک چوغی وسلطان وچتر باقی در نه کوردوکز نیه اوغرادکز ددی، چون بکلر سلطاندن بو زهر آلود عتابی استماع قلدلر بیر اوغوردن سیل کبی حمله ایدوب اعرابیدن یکّا آقدلر واعرابی قلجدن کچورب بیر یوزنی قانلرندن لالهزار اتدلر واعرابک قلجدن قورتلانلری قچمغه یوز طوتدلر ووارب حالی ملك اشرف خذمتنه اعلام اتدلر واول دخی صفلر دوزدب چریسنه دلدارلق وتسلّی اتدی وهم اول طوردوغی یرده ثابت اولوب طوردی وایتدی الرو وارمق ایو دکلدر اکر کلورلرسه الدن کلدکجه دورشلوم واکر مراجعت ایدرلرسه فَبِهَا ددی، بو طرفدن سلطان بویردی که سراپرده ودهلیزی قالدورب الرو نصب اتدلر وکیرو عرب چریسندن قراول کورندی کرو انلاره دخی اوکدنکی کبی حمله قلوب دستبرد

مبشر اولا واول مظفر واشی وصواشی بز اتمش اولاوز وآد آنوك اولوب دیه‌لر که امیر مجلس شام چریسنی صدی دیو غایت حسد وحقدندن که واردی مخالفت اتدی وبونك کبی نازنین ملکتی که بر یوزنك خلقی اندن تمام راحت واسایش بولورلردی وربع مسکون اغنیا ومساکینی سلاطین سلجوقك عطا وکرمندن نعمت واحسان بی کرانه ایرشورلردی شرف زوال وفنایه ایرشدی بر قدم الرو بصمشدی وکندوزن کرو چکردی وسلطنت حضرتنه حالی اعلام اتمدی تا قضای آسمانی نفاذ بولوب دشمن شیرکیر اولدی وچوقلق چری تلف اولوب وخیلی بکلرله امیر مجلسی طوتساق اتدلر، چون امیر مجلسی ملك اشرف قتنه التدلر استقبال ادب قوجه قوجه کورشدیلر وجراحلر کتردب زخملرنی خشکبند اتدردی وتشریف وخلعت خاص کیوردی وشویله که صاحب مروت پادشاهلرك مکارم اخلاقی لوازمندن معهود در امیر مجلسه استمالتلر ایدوب دلدارلق قلدی واینلدی چون باشکز سلامتدر حق تعالیه شکر اتمك اولو کرامتدر ددی، ارتهسی ملك اشرف امیر مجلسی واول طوتساق اولان بکلری حلبه کوندردی امیر مجلسی وبکلری قلعه‌یه التدلر وقلان اولاق سپاهیلری واحاد اجنادی شهرده حبس اتدلر اما تبجیل وتوقیر وعلوفه ووظیفه‌لرنده تقصیر اتمزلردی ملك اشرف ملکه‌یه خبر کوندردی که امیر مجلس وقلان روم بکلرنه علوفه ونفقه واحترامده تقصیر اونتماسون دیو ملکه * قرداشی اشارتی وحکمی برله امیر مجلسه وبله محبوس اولان بکلره اعزاز واحترام ایدوب نفقه وعلوفه ایسك اتمزدی، چون قراول بکلرنو صندوغی خبری سلطنت

بهادرلر چریسی که اوّل صدمه‌ده بونک کبی صرامت والبلق کوستردلر سلطان بونلاروکله بله منی در بُخسه دکولمی، جواب ویردی که سلطان اراقدر وبو دردبک ار قراول در ومقدّملری امیر مجلس در ودردبک آتلویله دخی چاشنیکیربک آردلرنجه‌در ددی، چون بو حکایت ملک اشرفک سمعنه ایرشدی فریاد ادب چاغردی که المستعان یا مسلمین بو قدر چریدن که آز چری دررلر ومددلری اراقدر یوز دندرمکوز وحمیّت وغیرتدن دونوب حمله ایدوکز که چون حقّ تعالینک عونی برله بونلره جواب ویرمش اولاوز «فَهَزَمُوهُم بِإِذْنِ ٱللَّهِ» منشورنی علّیین دیواننددن بزوم آدومزه مسطور قلمش اولالر آنلارک مددلری که عقبلرنجه کلور اوللر چون حالی مشاهده قلالر قتاله مجال بولمایب شکسته‌دل وبی حاصل مراجعت قلالر واکر والعیاذ بالله سستلق وتهاون کوستررسکز روم چریسنوک قهرنه کرفتار اولورسز اول وقتن یقیندر که اولوکز وکچیکز ووضیع وشریفکوزه ابقا ومحابا قلسر دکولدر ددی، چون ملک عادل وملک طاهر چریلری وقوللری بو خبری ایشتدلر دونب کیرو صواشه یوز طوتدلر اکی چری ببیل وتوز کبی بر بریله قارشدلر ودُترق واود کبی بر بریله صرمشدلر واکی طرفدن فراوان لشکر قتل اولدلر امیر مجلس بر سپاهئ چاشنکیربکه چابدردی که دشمن چریسی غلبه اتدلر تیز ایرشوک دیو چاشنکیر جواب ویردی که شمدیدک لاف کزاف اورردی وخبر کوندرردی دشمنلر صندلر وقاچدلر دیو شمدی مددمی استر بز واراوز چون مراد

a) Kor. 2,252.

وضرب بیوب باشلر وجراحتلر اوکلتمشدی بویردی که بر دپه ازره چقوب شام چریسنوڭ قرلتوسنی [a] کورب قیاس اده چون محمود الب بر دپه‌یه چقدی وشام چریسنوڭ کمیّت وکیفیّتنی استکشاف ادب بصر بصیرت برله قیاس اتدی امیر مجلس قاننه کلوب ایتدی بز بو درت‌بكڭ کشیله شام چریسی مقابله‌سنه وارمق عقل وکفیتدن بدیع وبعید کورنور اگر چاشنکیربکه وچرینكڭ تبیینه اعلام اولنورسه که بجدّ حرکت ایدوب بزه ملحق اولالر غایت مصلحت‌در ددی، امیر مجلس بونی فکر اتدی که تقدیر وحکم ازلی نفاذ بولوب غرور بیلی غالب ومغلوبكڭ خوفی دماغلرندن چقسون دیو اول جهان‌دیده پیرڭ سوزنه التفات اتمدی وعتاب دلن اوزتدی وبویردی که جمله چری خلقی آتلارنكڭ قولاقلرنی محکم چکب جنکه آهنك اتدلر محمود الب فریاد وفغان ادب چاغردی که ای خداوند ایومك وتعجیل وقتی دکولدر بو حرب وصواش اشی اوین دکلدر چاشنکیربکه وسلطانه تبیزرك خبر اتمك کرك که انلر دخی بجدّ بزه ملحق اولوب دشمنله کورشوز دیردی، امیر مجلس پیرڭ سوزنه بقمایب صوق جوابلر ویردی لاجرم نصرت صورتنی رنج ومشقّته مبدّل کوردی اگرچه اوّل حمله‌ده دشمن چریسی منهزم قلدی وچاشنکیربکه آدم کوندرب اعلام اتدی که شام چریسی منهزم اولدلر دیو حکم یزدانی وتقدیر آسمانی برله بر سپاهی ملك اشرفڭ بکلرندن بر بك نوبت ملك اشرف قننه ایلتدی واندن صوردلر که بو

---

a) P قراسنی.

وحقنی کزارنق کوستر وابت که بن شام چریسی اچنده‌یدم که بو بکلرک بنی‌لری انلاره ایرشدی وشامدن هر بریچون فراوان مال واسباب ونفایس کترمشلردر وغلان یرده طورب فرصت کوزلمشلردر تا وقتنده هر برسنه کتوره‌لر واکر دلرسکوز که بنوم سوزم کرچکلکن بله‌سز اول دیدوکوم یره وارک تا بو حالی مشاهده قلاسز اول شخص انلارک افسونیله کندوزن حیله سله‌سنه براغوب اوزنی سلطانک خاصّ قوللرندن بیرنک قاتنه برقدی وحالی اکّا اعلام اتدی واول قول فی الحال سلطنت حضرتنه وازب بو قضیّهٔ عرض اتدی، سلطان بر قاچ امینلرنی که انلاره انانوردی اول شخصله اول مقامه که دیمشدی کوندردی احمال وخزانهٔ که اول کشی دمشدی دیدوکی کبی بولوب کوتردلر وسلطان خدمتنه کتوردلر واول نامه‌لری بر کیسه اچنده مهرلو بولدلر چون سلطان نامه‌لری مطالعه اتدی ملول ومتغیّر اولدی وصوچسز وکناهسز قدیم بکلرنه کمانلو اولدی وبویردی اول کشی طوتب صقلادلر تا که هیچ کمسه اول حاله مطّلع اولمادی ایرته‌سی سلطان امیر مجلس مبارز الدین بهرامشاهه بویردی که درت بیک ارله قراوله واره ودرت بک ارله دخی امیر سیف الدین آیبه آنوک آردنجه واره تا اکر مدده ومعاونته احتیاج اولورسه مدد اده‌لر وسلطان دخی اول درت بک مکمّل ومسلّح ارله تونده انلارک آردنجه روان اولدی قلان قاره چریئ دخی آردنجه کلسونلر دلر، چون امیر مجلس شام چریسنه یقین ایرشدی سیواسک بولك باشلرندن محمود الب اذلو بهادری که عمری هشتاده ارمشدی ونیچه صواشلر وحروب وضروب مشاهده قلمشدی وجنکلرده ضرب اورب

زیانن فراوان اصّی صنمق کرك ددی، ملك قرنداشی رایبی اوزرنه بوججه یلدن مدّخر وجمع اولمش خزاینی که شام اوللری وملکلری نچه سعی وتدبیرله درشرمشلردی چقارب چری طوتب نوکر درشردی وانلارڭ اسلحه وعدّه‌لری ترتیبنه مشغول اولدی واول اراده سلطنت دولتنڭ حبلنی منصرم ومنقطع قلدی ومجروح جکرنڭ غایت جراحتنه بر مرهم پیدا قلدی واول شویله ایدی که اسنیوب رومدن بر کشی بولدلر که سلطنڭ جمله بکلرنڭ واعیان ومعتبرلرنڭ آدلرنی بلوردی واوکلدندن انلاروکله اشنا اولمشدی وانی حاضر ایدب صوردلر مجموعنڭ آدلرنی ومنصب وتیمارلرنی بر بر تقریر قلدی آندا فراوان مال ویردلر وغلاظ وشداد آند اچدلر که چون مقصود میسّر اولوب روم عساکری بو مملکتدن مراجعت قلالر اول ویرنن مالڭ ضعفنجه آندا مال ویره‌لر جمله بکلره تزویر جواب‌نامه‌لر یازدلر که اخلاص وحسن معاهدهٔ پیمان که بکلر اتمشلردی واول وعده که سلطانی شام حدودنه کتوره‌لر واول معنیٔ قوّتدن فعله وقولدن عمله کتوره‌لر فراوان آفرین دینلدی اوش بز دخی عزیمت اتدك کرکدر که هر طریقله که ممکن اولا سلطانی محافظت اتمکده جدّ بلیغ کوستره‌لر تا که سلطان بو قضیّه‌دن خبردار اولوب دونب کتمیه اول وقتن مجموعمزڭ سعیبی نی حاصل وباطل اولا وبکلرڭ هر برنه مصری آلتونلر وتازی آتلر وهر لوندن نفیس تماشلر قلانله ویربنلدی دیو واول احمالی دخی بله ویربدلر واول کشیبه ایتدلر سن اوکردو سلطان اوردوسنه وار وخفیةً کندوزکی اول بلمشلرکڭ برسنوڭ چادرنه براق وبو معنیٔ طریف‌انداز برله اعلام ایت ووفادارلق

حیران قالدلر واول حکمله که بر سرور وحاکملری یوغدی که وقوع حوادثده انوك راینه رجوع ایده‌لر یکباره بیچاره اولدلر عاقبة الامر ایتدلر که ملك اشرفدن که ملکه‌نك قرنداشی در بو اولو واقعه دفعنك تدبیرن استمك كرك وبو بابده اندن استعانت دلمك كرك وهرنه که بویررسه ایله اتمك كرك دیدلر، پس کفایت وفصاحت وحصافت اهلی ایلچیلر اختیار اتدلر وانلاروکله هر نوعدن احمال وتحف ارسال قلوب اعلام اتدلر که روم سلطانی عدد نجوم مقداری چریکله بزم ولایتومزه مداخله قلدی اکر بو ممالك اکا میسّر اولورسه بلمش اولاسز که سزه دخی امان ویرسر دکولدر کرکدر که بوندن اوکدن که ملك طاهر قبلندن ملك اشرفك پاکیزه خاطرنده واقع اولان وحشت غبارنی رحمت وشفقت صوبی برله زایل وطاهر قلا عِنْدَ ٱلشَّدایِدِ یَذْهَبُ ٱلْأَحْقادُ اوقیه وبو مرز بومدن روم سلطاننی دفع اتمکه چاره اده، چون رسول ملك اشرف خذمتنه ایرشدی وبو کلماتی عرض اتدی اکرچه ملك اشرفك سلطانله اتّحاد وموّدتی واردی وقوی محبّت واخلاص ما بین‌ده ظاهر اولمشدی اما بو معنی فکرنده معقول ومقبول دشدی فراوان چریلر خاصّه نواکرندن وسپاهیلرندن ویکی علوفه خواردن وعرب وقبچاق وکُرد جمع وکرد ایدوب حلبه کلدی، چون قنز قرداشی ملکه قاتنه ایرشدی ایتدی پادشاهلر وملکلر مال وخزاینی بونك کبی کونچون جمع ادرلر واقی آقچهٔ قرا کونچون دوشررلر اکر یوز یللق ذخایر وخزانهٔ بر ویران کوبی صقلماغچون صرف ایده‌لر وقومیه‌لر که دشمن تصرّفنه دوشه اوچنز ورایکان کورنور دولتی جان ویروب صاتون المق کرك وخزانه

شریفنه انها قلدلر که ظهیر الدین ایلی پروانه چون حضرتدن مفارقت ایدوب بو طرفه کلمشدی بونده زنجور اولوب حق فرماننه واصل اولمش وبونده مدفوندر دیو سلطان بویردی انک مشهدنی استیب بولدلر وسڭوکلرنی قبردن چقردلر واودن یغوب اوزرنه اود اوردلر وکُلنی ییله ویردلر تا خاطرنه تشفّی حاصل اولدی ۞

ذکر خبر یافتن والدهٔ ملك عزیز از قصد سلطان عزّ الدین مملکت شامرا وقیام بتدبیر دفع اذیّت ورفعت بلیّت او

سلطان اول سببدن که شام ملکلری وحاکملری همیشه غافل اولمایب حزم ویقظه برله متنبّه اولورلردی دایم جاسوسلر ومنبّهلر[a] اطراف عالمه کوندررلردی خاصّه روم ممالکنه دایم جاسوسلری ملازم اولوردی وروم ولایتنوڭ اعیان ومعتبرلرنی مال وآمال برله کندولره مخلص وهوادار قلوب[b] مستظهر قلورلردی تا هر خیر وشر که ایل وولایتده ودیوان وبارکاه سلطنتده واقع اولایدی کوندن کونه ضبط ادب وقلمه کتورب انلاره اعلام ادرلردی، چون رایات سلطنت محروسهٔ قیصریه‌دن چریلرله شام ممالکی قصدنه حرکته کلوب آبلستان یازیسنده نزول قلندی وسلطان آنده بزم عامّ قویب عشرت اتدی جاسوسلر که انده حاضردلر ملك خذمتنه وجمال الدین لولویه که مملکتنڭ حاکمی وملکتوڭ نایبی ادی تفصیلله انها قلوب اعلام اتدی که آنلر اول خبردن سراسیمه وپریشان اولدلر واول حادثه وواقعه‌نڭ دفعی تدبیری اچنده

---

a) P ومنهیلر. b) L قلور.

بكلری ایندی بڭا شول مقدار مهلت ویرڭ كه سلطان خدمتنه خبر كوندرم وحالی اعلام قلم ددی، پس سلطنت دركاهنه بر قاصد كوندردی ایتدی كه بو قولڭ واتباعنڭ معیشتی بو قلعه‌دن‌دی سلطان چون بو قلعه بندن آلا پس بو قولڭ واتباعنڭ معیشتی نه یردن اولا اكر سلطنت دولتنڭ ثباتی جهتیچون ممالك محروسه‌ده بو قول آدنه اقطاع وتیمار دیوان عالی‌دن تعیین ادرلرسه وبو قلعهٔ انوڭ عوضی تصرّف قلورلرسه وقلعه اهلنه عساكر منصوره‌دن زیان اولمزسه قلعهٔ طوع ورغبت برله سلطان قوللرنه تسلیم ایدلوم ددی، چون بو معنی سلطانڭ مبارك سمعنه ایرشدی خندان وفرحان اولدی وهینو ولایتنی اكا تیمار واقطاع ارزانی بویردی ومنشور وسوكند مسطور اولدی قلعه قاصدلری وسلطان الچیلری آلوب قلعیه واردلر وسلطنت حضرتنڭ الطافنی كه انلارڭ حقّنده فایض اولمشدی تقریر اتدلر جمله امین ومطمئنّ اولوب بكلریله اشاغا اندلر وسلطانڭ الن اوپب مشرّف اولدلر وسلطانڭ سنجاغنی عظمت وآیین تمام برله قلعیه ایلتدلر وجمعه كون خطبهٔ سلطان آدنه اوقدلر سلطان اول یرڭ بكلكن وصوباشیلغن امیر نصرة الدینڭ قرداشنه ارزانی قلدی وسپاهیلر ومستحفظلر وامین حصارلری قودلر وملاطیه وابلستان نوّابنه فرمان صادر اولدی كه *a* براق وذخیره بیچون اكسی یوز قڭلی ترتیب ایدوب كوندره‌لر وتعلّل وتهاون قلمیالر، چون اول مهمّاندن شهریارڭ خاطری فراغت بولدی سمع

---

a) L om.

جاندن امان دلدلر سلطنت دیوانندن فرمان اولندی امان ویردلر وامنچون عهدنامه قلمه [a] کتورب انلره ویردیلر چون فرمانی مطالعه قلدلر قلعه‌نك اعیان ومعتبرلری اندلر سلطان دستبوسیله مشرّف اولدلر وخلعتلر کیدلر وسلطانك سنجغنی قلعه‌یه ایلدوب برج ازرنه نصب اتدلر وبشارت نقاره‌سن چالدلر، سلطان اول قلعه‌نك دخی یراغ ومهمّاتنی شبله که کوکدر کورب دزدارلغنی امیر نصرة الدینك کویکوسنه مفوّض قلدی واندن تلباشیر قلعه‌سنه عزم اتدی واول قلعه‌نك بکی مدافعت وممانعت قصدنه سلطانه قرشو کلدی سلطان چریبه بویردی که جنك سلطانی آغاز اتدلر واون کون متواتر محاصرت اتدلر هیچ فایده اولمادی هر لحظه قلعه اهلی صواش ولاف وهرزه وکزافلرنی زیاده ادرلردی واچرو طشره‌دن چوقلق خلق تلف وهلاك اولورلردی سلطان بو بابدن ملول اولوب غایتده غضبه کلدی وبویردی که جبه‌خانه‌دن هر سپاهی النه بر بالته ویره‌لر وباغلرنوك وباغچه‌لرنك اغاجلرن صباحدن اخشامه دکن کسه‌لر چون سپاهیلر تبری شجره اوردلر وقلعه‌دن اشجار وبستانلرنی قطع وقلع اتدکلرنی مشاهده قلدلر اتفاقله بکلری قاتنه وارب ایندلر بزوم وجه معاشموزه سبب باغلر وباغچه‌لرموزدی چون روم چریسی بزوم کرم واشجارمزی قهر بالته‌سیله قطع ایده‌لر بعد الیوم بزوم عیالمزك وجه منالی نه یردن اولا چون اش بو حدّه ایردی [b] اکر بز اهل وعیالمز مصلحتی جهتیچون قلعه‌ٔ سلطانه تسلیم ایدرسوز معذور طوتاسز ددلر

---

a) L om. *b*) P ایرشدی.

بگیتی به از راه کوتاه نیست

چون عزیمت اول طرفه مقرّر اولدی امیر عارض حضرت سلطنت حکمی برله بکلر وسرورلر اتّفاقیله چرینک صاغ قول وصول قولن وطوپن وقراولن وچغداولن تعیین ایدوب قلعه کتردی سلطنت حضرتنه اندلر بکندی چون اول ترتیبدن فارغ اولدلر دولت وسعادت دلالتی وچوقلق چریله مرزبان قلعه‌سنه روان اولدلر چون آنده ایرشوب قوندلر منجنیقلر قوردلر ونقمجیلر a) لقم اورماغه بشلادلر وتیر اندازلر اوق یاغدردلر وتمام جدّله محاصرت اتدلر اوچ کونده b) قلعه مستخلص اولوب آلندی سلطانک رایات وسنجقلرنی قلعیه چقردلر نوّاب وکتّاب قلعیه چقوب ذخیره وجبه‌خانه وسایر آلات ویراغ واسباب قلعه کتردلر وسپاهیلر ومستحفظلر وامین دزدار وحصارارلری نصب اتدلر وچون اول مهمدن فراغت حاصل اولدی سلطان بزم بویردی اول مجدّد فتحچون عشرته آغاز اتدی، بو حالتک اثناسنده مرعش ملکی امیر نصرة الدین فراوان آراسته چریله سلطنت خدمتنه ایرشدی سلطان غایت بکنوب مستحسن کوردی وتحمدت وستایشه مقرون اولدی، اندن رعبان قلعه‌سنه عزیمت اتدلر وقلعه خلقی سلطانک رایات وسلطنتی طلوعندن غایت قورخب رعب وهراس کوکلّلرنده ظاهر اولدی سلطان بویردی منجنیقلر قوردلر وصواش اتدلر شویله که رعبان خلقنک فغانی آسمانه ایرشدی بیم

---

a) P ونقمجیلر et après نقم ce qui se trouve aussi quelquefois en L. *b*) L کوندن.

ملاطیه وسواس بکلرنه یازلدی وبر مکتوب دخی اوچ بکلرنه که اتراکڭ معهود چریلرینی آتلودن ویایادن دیرلر کتورهلر فی الجمله اطراف وجوانبه صاغ قول وصول قول بکلرنه مکتوبات قلمه کلوب روان اولدی جمله جمعیّت واهبت تمام برله آبلستان صحراسنه متوجّه اولدلر وبی جدّ وحصر عساکر اطراف ممالکدن جمع اولدی، سلطان دخی کوکبهٔ خاصّ برله آبلستان طرفنه توجّه اندی چون آنده ایرشدی بزم عامّ بویردی وصاغ وصول قول بکلرنی اولولری وسرورلری ومجموع سپاهیلری قتنده اوقیوب یدردی واچوردی وهر برنه بر نوع استمالت اندی وشام شهرلرندن بر شهری آدادی وانلاری اخلاصله هوادارلغنه تحریص وترغیب قلدی جمله زمین بندکی اوپب باش اوردلر ودعاء دولت حضرت سلطنتی دل وجانله ادا قلدلر وایدرلردی که هر نه که امکان دایرهسنه * صغر اوله (a مبذول اوتور ددلر وامیذدر که بارکاه جهانپناهڭ مطالب ومراداتی عون ربّانی برله میسّر ومسهّل اولا، ایرتهسی سلطان سیرانه بندی چون سیراندن دوندی خوان ینوب کوترلدی جملهسنی حاضر ایدوب انلاروڭله مشورت قلدی که قنقی یولدن کرمك کرك واول مهمّه نجه اقدام اتمك كرك دیو بر طایفه که اول طرفڭ یرلرن ویوللرن بلورلردی ایتدلر بو طرفده مرزبان ورعبان وتلباشیر یولندن یکرك یمل یوقدر ددلر وآندن حلبه دك یوللڭ چوغی دُز در ددلر

بیت

چنین گفت مارا جز این راه نیست

---

a) L om.

اجرا قلا ممالك اكا مسخّر اولور ددى ودخى ايتدى سزه معلوم اولسن كه اكر ملوك ديار تعزيت وتهنيت ايچون رسل ارسال قلدلرسه تجزلرندن خوش كشى كورنورلر اكا مروّت مزوّر ديرلر ددى وصاغ قول صول قول بكلرنه وچريلرنه احضار عساكر ايچون مكتوبات ارسال قلدى، آز زمانده چوقلق چريلر ديرلب كلدلر ومنجنيق وجبّه‌خانه واسباب محاورت ولوازم محاصرت كه حاصل اولمشدى تفصيل اولوب عرض اولندى سلطان ايتدى فرصتى فوت اتمك اولماز وانوك كبى ولايتى بونك كبى وقتده الدن قومق عقلدن بديع در ددى، امراء دولت وسروران مملكت چون پادشاهك رغبتنى اول مملكت عزمنه صادق كوردلر دللرن سلطان مدحنه كويا قلوب دعا وثنا قلدلر وايتدلر كه قُلوبُ المُلوكِ خَزاينُ اللّهِ حكمى برله اولا كه بز قوللر اول سرّه كه شهريار جهانك ضمير منيرنده خزانهٔ غيبدن وديعت قونلمشدر اطّلاعمز اولميا وخديو روى زمينك فكر متين ودوربينى چرخ برينله برابرلق امكان تصوّره كلمز اكر بو قوللر خدمتكارلر عادتى اوزرنه عرف يونندن بر قاچ كلمه عرض اتدوكسه پادشاه وفور مكرمت ومرحمتندن عفو بويرسون چون عزم اولمغه جازم اولدى بو قوللر دخى بوسع طاقت جان فدا قللوم واخلاص جان‌سپارلقدن بر دقيقه اهمال ودريغ اتميلوم ددلر، سلطان بويردى مرعش بكى نصرت الدينه بر نامه يازدلر كه موكب همايون جنود وجيوش فراوان برله اول حدوده وارور كركدر كه قديم چترى وحواشينى يرقلايب دخى آتلو وياية علوفيه دعوت اده ومحاصرت ومنجنيق آلاتن وساير جبّه‌خانه يراغن كورب حاضر اولا وبر مكتوب دخى بو رسمه

امتثال قلنه وانوڭ خاطرن صورمقده استمالت ودلدارلق كمـا ينبغى اولنه تا كه اول كزيده وپسنديده سيرتڭ اعمالى ملوك طوايفنه عادت اولنه ويمكن كه چون چريلر اول مملكته متوجّه اولالر انوڭ اناسى كه ملك عادل قـزى در الن غيرى پادشاهلر اتكنه اوره وانلردن استعانتچون چرى طلب اده وآنلر دخى شرط حميّت وحمايت ديار ورعايت جارچون وايتاء ذى ٱلْقُرْبَى حكمى بيله صفتلنلر اوّل طريق شفاعتله آرديه دوشلر تا سلطنتك عنانني اول يتيمڭ مملكتى قصدندن دندرهلر اكر شفاعت مفيد اولوب محلّ قبولده دوشرسه والعود احمد اوقيوب دونهلر واكر شاه جهان انلارڭ شفاعت واقوالنه التفات اتمزسه ناچار مدافعت ومدافعتله قرشو كللر اكر صنوب منكوب اولورلرسه اوّلا ملكلردر انلارى صمقدن نه افتخار اكر والعياذ بالله بزه چشمزخم ايررسه اول عارڭ اثرى روزكار چهرهسنده باقى قلا وحسّاد واضداد چيره وشيركير اولالر بو انديشهده

سود او جمله زيانست وزيانش همه سود

چون كه سلطان اركان دولتندن بو راى ونصايحى استماع قلدى بر ساعت تفكّره واردى اندن صكره انلاره باقوب ايتدى كه شكّ دكل كه اقربا واجنبى ملوكنى مراعات اتمكلك اكرم واعاظم مروّتنه لازم وواجبدر وانلارڭ اكرامى رعايتى شرايطى فرض وامر محتوم در امّا شول وقتن كه بر نامدار پادشاه قوّت واقتدار سلاحن كيه وجهانكيرلك آتنه بنوب اياغنى كشورستانلق اوزنكوسنه باصه وعزيمتى عنانني بر مملكت قصدنه معطوف قلا وامم رعيتنى ودرم محافظتنى ولا ارحامَ بَيْنَ ٱلْمُلوك معنيسنى

ایده‌لر حقّ عونیله بزوم دولتمز سنجاقی اول مملکتك شرفاتی ازره خافق اولوب عرصهٔ بلاد فسحت ووسعت بولا وخاندان سلجوقك نام وناموسی زیاده اولا، بکلر ایتدلر که پادشاهلرك طبیعتی رعد ویلدرم مثلی افتتاح ممالکه مجبولدر وهیچ کمسنه کونشه درفشانلقدن وخوبلر زلفنه مشك افشانلقدن منع ووازع اولمز ولکن چون پادشاه رتبت استشارت ارزانی بویردی مجال استماع مقال دریغ اتمیه اکرچه ملك طاهر اوغلنه صغرن وطفولیت حالنده حقّ جلّ وعلا اتاسی مملکتی برله عزیز قلدی اما آنك ابا واجدادی دایم بو خاندانك اخلاص وهوادارلغندن دم اوررلاردی ودایم استمداد عساکرچون احمال واموال کوندررلردی ومخالفلر دفعی اچون بو دولتدن وبو حضرتدن استعانت طلب قلورلردی ودخی شویله استماع اولنور که اطرافك ملکلری وپادشاهلری آنده تعزیت وتهنیتیچون ایلچی‌لر کوندردلر صَداقةُ ٱلآبَاءِ قَرابَةُ ٱلأَبْنَاءِ اساسن مستحکم قلدلر بو حضرتدن که دایمًا جهان سرکشلرنوك ودرمانده‌لرنك موئل وپناهی اولی کلمشدر واول ممالك مزروعاتن بچمکه واول خاندانی ویران قلمغه غضب اوراغی وقهر بلتاسی بلندی اولو سلطانلر وروزکار ملکلری واکابر وعاقللر وخردمندلر قاتنده بو معنی مسموع وپسندیده اولمز رای ومصلحت اولدر که اوّلدن اولی کلمش قانون وعادت ازره بو حضرتدن اکا تشریف وخلعت وسنجق منشوری ارسال اولنه وامر ونهی اوامر الهیّیه که وَلَا تَقْرَبُوا مَالَ ٱلْيَتِيمِ إِلَّا بِٱلَّتِى هِىَ أَحْسَنُ[a] در

---

[a]) Kor. 6,153.

ارزنجان بکلری میدانده آتدن اینوب بابان اولدلر ووداعچون ال اوپدلر وشاکر الطاف وذاکر ایادی وحامد انعام خسرو ایّام ملك خدمتنه متوجّه اولدلر سلطان عادت مالوف ازرنه دولت سرورلری وبکلریله طوپ وچوکان اوینادی وعلی رغم دوران جهان جفاکار روزکارنی خرّملغ وشادمانلغله کچوردی وعامّ خلقنی رهین عدل ورهیٔ فضل وجود وامتنان قلوردی ۞

ذکر عزیمت سلطان غالب عز الدین کیکاوس بقصد
ولایت شام

چون صاحب حلب صلاح الدین اوغلی ملك ظاهر حقّ جوارنه اولاشدی واوغلی ملك عزیز هنوز طفلدی وامرای دولت ضرورتدن اکا بیعت اتدلر واتاسی بیرنه اناسی کافلهٔ مملکت وحاکمهٔ دولت اولدی وبو خبر سلطان عزّ الدین سمعنه ایرشدی حلب ملکنوڭ طلبی که اندن اوڭ*a* عمولری حکمنده ونایبلری تصرّفندهیدی مبارك خاطرنه دُشدی مملکتنڭ بکلرن واولولرنی صاغ قولی وصول قولی مجد الدین عیسی کبی وملك الامرا سیف الدین آیبهٔ وزین الدین بشارهٔ ومبارز الدین چاولوبیی حاضر بویردی واینندی که بزوم رای وفکرمز شویله اولدی که شمدکی حالده که ملك ظاهر مملکتنه وهن وپریشانلق واقع اولدی واول دیارڭ تملّکی بر طفله وبر سر پوشیدهیه که انلارڭ رایی عقلا وارباب کفایت اعتبارنده وزنی یوقدر واکر جمعیّت تمام برله قصد ولایت شام قلاوز اندن اوڭدن که انلر دفع تدبیرن ایدوب چری جمع

---

a) P اوکدن.

صکره عشرت آلاتنی بادیه وممزوج مشربه‌لری وطاسات وکاسات وجامات تزیین ادب عمله کنوردلر مطربلر رود سروده آواز اتمکه آغاز اتدلر روح قدس هر لحظه اول بهشت آباد مجلسه وَاِنْ یَکَادُ آیتنی *a* اوقردی، آندن صکره کرو بر آراسته خوان دوشدلر بریان پلاولر وتاوق وکوکرجن وککلك ودرّاج کبابلری *b* وناردانك آشلری والوان نعم بینوب خاصّ وعامّ طویدی وحواشی وخدم نواله‌لر کوتردلر، بعد از رفع مائده کرو اقداح افراح دایر وسایر اولدی وعقاب عقار اهل مجلس دماغی فضاسنده پرواز اتدی وسرور وابتهاج امتزاج الماء بالروح واسطه‌سی برله نمایله کلدی سلطان هر ساعت الطاف بی نهایتی برله مجلس اهلنه رعایت ودلدارلق قلوردی وصاغ وصول قول بکلرنه وارزنجانبیلره طولو ودوستکامی اچوب کوکللرن تسلّی قلوردی بو حالت ازره بر هفته مدام شرب مدامه مشغول اولدلر، اندن صکره سلطان بیش یوز خلعت ویدی یوز بك اقچه ویوز باش آت ویوز باش قتر ودرلو درلو کمخالر وقماشلر وقول وخلایق خزانه‌دارلر وامیر آخور وامیر مجلس برله قاضی شرف الدینه ارسال قلدی قاضی شرف الدین ارزنجان بکلرنه هر برنه مرتبه ومقدارنجه نقد وخلعتلر وآت وقتردن انشدردی بکلر خلعتی کیوب سلطنت حضرتی خدمتنه واردلر وال اوپدلر وعیش وعشرت وشادی وسلوتله اول کون دخی روزکار کچوردلر ارته‌سی سلطان سیرانه بندی جمله بکلر وسپاهیلر موکب همایون خدمتنده ملازم وحاضر اولدلر

---

a) Kor. 68,51. *b*) P سکوملری.

آی کبی حجرات حجابی غمامنه کیردلر وسلاطین کونشی خواتین ماهی برله ایاغنی تخت اوزرنه قودی نقاب سحابنی کلبرك صیانت وملاحتدن آجدی وخوبلق جهانی قبلهسی قبله ارزانی کورب طودغلرنده اوپدی والنی زلف کمند حلقهٔ مشکبارنه اوردی وبانونک دایهلری زانوی ادب ازره کلوب خدایکانک ادکلرن ایاغندن چکدلر ناکهان کنج شایگانیٔ ادکلر اچنده بولب ذخیرهٔ عمر جاودانییه ایرشدلر شاه تاج سلطنتی وکمر کیانی باشندن وبیلندن آلوب دریچهٔ رفعتده قودی وصوینوب دوشکه کرب اول سرو چمنی کل خرمنی کبی کناره چکدی وشریعت رخصتی وطبیعت فتواسی برله الماس غدرنله لعل درامنی سفته قلدی

قطعه

لحاف خسروییبدی تن اوزره   کمش طوقیدی اللر کردن ازره
عَلَم دکدی تذوّق شهرنه شاه   کوتردی درج دُردن مُهر درکاه
عقیق نابه آقندی لاآلی   ویاخود لعلدن سیماب خالی
نکارین تا سحر خفته سناندی   لبندن پادشه بوسه ستاندی
کهی شیرین طداغینی امردی   کهی قوللر حمایل که کمردی

چون صبح صادق طلوع قلدی سلطان اول عذرا کنارندن وامق کبی طورب حمّامه عزم اتدی وبویردی که بزم وسرور آلاتنی وعشرت وعیش ادواتنی کرکی کبی ترتیب وتزیین ادب دقایق خردهدانی ورسوم شادمانیدن بر شمّه اهمال اتمیهلر، سلطان استحمامدن صکره بارکاهه کلوب نزهت وخرّملق برله تختنه چقدی وحاجبلره بویردی که قپوجیلر پرده یوقرو کوترب بکلر بارکاهه کرمکه دستور ویردلر وارزنجان بکلرنی مکرّم ومحترم مراتب ومجالس شریفهیه دعوت ایدب اونردلر وخوان نهاری ینوب کنترلدکدن

ایرلو واویانلو آتلر امیر مجلسه کوندردی تا که مصلحت وقت مقتضاسی ازرنه بکلر وخدم وحشمه تفرقه اتدی واخشامه یقین اسباب واموال وخزاین وجهازی مهد معظّم برله شهردن طشره نقل اتدلر وسحرگاه کوچ کوسن اورب خرّملق وشادمانلق برله سلطنت حضرتی طرفنه توجّه اتدلر، چون اتمکسوز منزلنه ایرشدلر امیر مجلس اوکردو سلطان خدمتنه واردی واحوال وقضایایی *a* عرض اتدی سلطان بویردی که آذین بغلادلر وشهری بزدلر وسلطنت سراینک اولرنی انواع زینت برله مزیّن قلدلر وآلتون مجمرهلر اچنده بخورلر اتدلر وبزم وعشرت اسبابن مهیّا قلدلر واولولر واعیانک خاتونلری که حاضردلر مهد استقبالنه واردلر چون کیجهدن بر پاس کچدی طرفینک جمله مخدّرات وخواتینی حور العین خلد برین کبی مرصّع آلتون بلازکلر وحریر لباسلره مستغرق اولوب مهد اعلی خدمتنجه شهره کلدلر وهمایون شبستان وکردکه کردلر وملکه کردك تختنه نصب اتدلر وشولقدر بخور سرور مجمرهٔ حبور اچنده دُتُردار که کواکب علوئی واجرام سفلئی تسخیر ربقهسنه بغلادلر وشول مقدار مومنر ومشاعل فروزان اولدی که سلطنت دولتنک هوادارلری غایت ارتیاحدن نازان اولدلر. چون کیجهنک ثلثانی کچدی امیر مجلس بزم بساطنی دُرب آخر اتدی شاه کیکاوس عزم شبستان کلستان عروس قلوب کردکه کردی خواتین زهره عذار وحور چهره پری دیدار که هر بری عفّت وعصمت اچنده که بری ایسیهٔ زمان ومریم دورانیدلر

---

a) L قضایبی.

لایق اولا بو بندەدن صادر اولا ددی بو رسمه ملاطفه ومفاوضه کوسترب هر بابدن بر بریله مکالمه ومحادثه قلورلردی چون شهره ایرشدلر امیر مجلسی وسلطانك بكلرنی كندو سراینه قوندردی وخسروانه مایده وخوان دوشدی خوان كوترلوب دعا قلندقدن صکره بزم وعشرت الاتی قونلدی واردن وعورتدن هر صنف مطربلر کلدلر وبزمك چهرەسی کلبرك صدبرك a کبی فروزان وخندان اولدی وافلاك مجامعی ساكنلرنوك مسامعی انلارك نغمات زیر وبم الحان خوش منوالرندن طولدی چون اقداح افراح راح كرّات ومرّاتله سایر ودایر اولدی دوستكانی رسمیله طولولر اچمكه باشلادلر چون اول كون مجلس بو رسمله پایانه ایرشدی ارتسی امیر مجلس اسباب واموال وخزاینی كه سلطان كوندرمشدی تفصیل ونسخەسی برله سلطانك امنا وخزینەدارلری برله ملك خدمتنه كوندردی ملك سلطان علوّ همّت وكمال سخاوتنه دعا وثنالر قلوب خزینەدارلری وبوغجەدارلری انواع اصطناع واحسان برله اكی كون مدّتنده جمله اسباب مهیّا ومرتّب اولدی ملك وامیر مجلس واكی طرفك بكلری واولوغی عیش وعشرت وكامرانلق وشادمانلغله روزكار كچوردلر وسیمین بناكوش نوشنوشی آوازی طارم نیلكوندن كذر قلوردی شویله كه ممكن اولایدی اول عشرتك مطربلرنك الحانی خوشلغندن زهرەنك زهرەسی مذاب اولوردی چون یراق وكار راستلكدن فراغت بولدلر ملك اوچ یوز اعلی واوسط وادنی خلعتلر واوچ یوز بك سلطانی آقچه ومرصّع

---

a) L صدرخی; P صدر رخی.

آلاتـن وملوّن نفیس آغـر کمخالری ودوه وقاتـر قطارلرنی ومطوّق وسرافسارلو بدکلـری وزردوزی اطلس اورنولو والتون قبّه‌لو عماری وارندو امین پاکیزه خادملری ایلدوب امیر مجلسه تسلیم اتدلر واکابر وبکلرک خاتونلرن تعیین اتدلر کـه محروسهٔ ارزنجان ملکـه خدمتنه وارەلر وانک خدمتنجه بـله کلەلر، چـون مهمّات اتمامه ایرشدی امیر مجلس وقاضی شرف الدین وخواتین لایق ورایق لباسات وتجمّلات برله عزیمت قلدلر چون ارزنجان حدودنه ایرشدلر قاضی شرف الدین اوکردو الـرو کتدی وملک خدمتنه واردی وسلطانک الـطـاف وانعـاف واحسانني کـه مشاهده قلمشدی دیوبیردی وامیر مجلسله خیلی اولولـر ولشکر وخواتین کلدوکنی اعلام اتدی، ملـك هـر کیشچون قـدر ومنزلتی مقدارنجه منزل ونزل ترتیب بویردی وفراوان نزللر دایەلر وخادملر وخواتین واعیانله استقباله کوندردی چون امیـر مجلس شهره یقین ایرشدی که بـر منزل قالمشدی رونق وغلبهٔ تمام وسنجق واعلام برله خاصّه مطربلری وشهر مطربلرنی قرشو کوندردی چون اکی بولک بر برنه ایرشدلر واکـی طـرفـک چریلری صـفّ چکب شادیلق علملرنی چوزب بری بیرله کورشدلر وامیر مجلسک نظیری ملکوک بیراقنه دشدی آتندن اندی ملک فخـر الدین دخی امیر مجلسی کوردی آتندن اندی وقوجه قوجا کورشدلر وملایمه ومعانقه‌دن صکـره کـرو آتلارنه بندلر امـیـر مجلس سلطانک سلامنی ملکه ایرشدردی وپرسش واکرامدن نسنه باقی قومادی، ملـک دخـی باش قویب ایتدی بن شاه جهانک بنده وخدمتکاریم امید در که بعد الیوم شونک کبی خدمت وقوللقلر که سلطنت درکاهنه

وَأَنْكِحُوا ٱلْأَيَامَى مِنْكُمْ وَٱلصَّالِحِينَ مِنْ عِبَادِكُمْ وَإِمَائِكُمْ إِنْ يَكُونُوا فُقَرَاءَ يُغْنِهِمُ ٱللّٰهُ مِنْ فَضْلِهِ وخطبهٔ اخوندک a اوقدلر، چون عقد نکاح منتظم اولدی ویوز بیک فلوری مهر تعیین اولوب عقدهٔ جدّ وصال وقربت استحکام بولدی وچاوشلر وداعیلر قتلو ومبارک اولسون آوازنی سمک سمک وذروهٔ افلاکدن اشوردیلر والتون وکمش وجواهر صاچو صاچلوب بارکاه وایوان وساحت کلفشان ربیعی بکی که یره صاچلور مزیّن اولدی b وخوان خاصّ دوشیوب صلای عامّ اتدلر وهر کشی الن طعامه اوزادب تناول قلدلر وانواع اطعمه دانه وزرده وزیربا ودوغبا وملست آبه وکبابلر وبریانلر وحلوالر وسنبوسهلر بنوب هر کشی مرادنجه اکل اتدلر شویله که اوتوزنده وتوزنده کمسنه محروم قلمادی ومعطّر مسّک b شربتلر وشیر وقزان اوغوز رسمنجه اچلدی، اندن صکره فَاِذَا طَعِمْتُمْ فَٱنْتَشِرُوا c اوقدلر قضی شرف الدین مقامنه کتدی سلطان آلتون وآقچه وتشریف فراوان کمخالر وآت وقاتر وقول وخلایق آردنجه کوندردی قضی شرف الدین دخی عدت معهود اوزرنه سلطاننک یدکننک اوزنکسن اوپدی وتعظیمچون باش قویب دعا وثنا وظیفهسن یرنه کتردی ارتهسی سلطان خزینهدارلره بویردی که امتعه واسباب که ذُکورلکه وارنلر ایلدسرلردر شویله که کرک ولایقدر ترتیب ادهلر امر مطاع موجبنجه چوقلق آلات واسباب مرتّب ومیسّر اولدی سلطان امیر مجلس مبارز الدین بهرامشاهی اول مهمّه مندوب قلدی استاد الدار وچاوشلر آلتون کمش

---

a) = اخرنه دکین (P). b) L om. c) Kor. 33,53.

عالمه احترام اوله اولندی سلطان اعزاز واحترام رسومن رعایت اتدوکندن صکره ملك فخر الدینی رحّه صوردی قاضی شرف الدین عبارت وبلاغت تمام برله ملك فخر الدینك اخلاص واطاعتن وهوادارلغ وقرابتن تقریر اتدی چون خوان کترلب فواکه تناول اولندی ومسّك[a] وخوب رایحهلو شربتلر وتمیز وقران اجلدی قاضی شرف الدینی تعظیم وتبجیل تمام برله وثاقنه التدلر، ارتهسی سلطان قاضی وائمّه وعلما وقضاة که بو مهمّتچون اوّلدن شهرلرنده کلوب مجتمع اولمشلردی سلاملق صفّهسنه دعوت ایدوب حاضر اتدردی وبویرمشدی که آلتون تنکلر مراتبله بك مثقال وبیش یُز مثقال واکی یوز مثقال واللی مثقال شکر قالبلری اچنده انطالیهده تعبیه اتمشلردی وهر شکردهکی آلتونك وزنن رقومله اوزرنده مرقوم اتمشلردی آلتون وکمش طبقلر اچنه قویب اول مجلسه حاضر اولن اصحاب علْم وعَلَم وارباب سیف وقلم اوکنده رعایت مراتب ایدوب قودلر وسرایك حوض وبرکهسنه صو یبرنه شربت طولدردلر چون ایوانك صفّهسی اعوان دولت واعیان مملکت وائمّه وقضاة اسلام برله آراسته ومشحون اولدی اکی طرفك وکیل وطانقلری حاضر اولدلر قاضی امام حبر همام صدر الدین روحوی که اول زمنك مفتیسی واول عصرك امامیدی وبو نکاحك عقدنه متعیّن اولمشدی امیر المومنین مامون خلیفهنك خطبهسنی اوقدی که الحمودُ هُوَ اللّهُ وَالْمُصطَفی رسولُ اللّهِ وَخَیرُ ما عُمِل بِهِ کتابُ اللّهِ قال اللّهُ تعالی[b]

---

a) L om. b) Kor. 24,32.

وماهر صانعلر وصايغلر كتردب اوچ آى مدّتى اشلتدى مرصّع اكاليل وخلاخل وخواتيم نفيسه وملبوسات مرصّع فاخر وفنون جواهر بيله آراسته واوانى وطاسلر وطشت وآفتابه والتون كمش نردبان وسپركه وچين وختن تحفه‌لرى وجوارى ماهرو وغلمان خوب چهره وجنيبت مطوّق وبادپا آتلر وقترلر ونقد وجنس بى حدّ وعدّ مرتّب اتدردى وصدر امام قاضى شرف الدينى كه اكابر واماثل وقضاة جهانده‌ندى جهاز ترتيبى وعقد نكاح تقديميچون بله ويربدى، چون سيواسده امير مجلس مبارز الدين بهرامشاه آنى آغرليوب انواع مكارم واكرام تقديم قلوب انوڭ محبتنده سلطنت خذمتنه متوجّه اولدى واكردور شهرندن اوكردو سلطان خذمتنه وارب حالى عرض اتدى سلطان اركان دولتنى امير سيف الدين جاشنكير آيبه وزين الدين بشاره وبهاء الدين قتلوجه ومبارز الدين چاولوبك وشهروك ساير اعيان ومعتبرلرنى استقبال ايچون قارشو كوندردى تا انوڭ مقدمنى معظّم ومكرّم كورب شهره كتوردلر وبر آراسته خوان انواع آبا ونعمتله دوشدلر طعام يندوكندن صكره طاغلدلر ايرتسى سلطان بار عامّ بويردى ودركاه وايوانى اكابر وبكلرله آراسته قلدى وتركى وقزوينى وديلمى وروم‌ى سرهنكلر ونوبك باشلرى وچاوشلر ودورباشلر اللرنده زوبينلر ودنكلر وچوكانلر اكى طرفدن طوردلر سلطان كلاه كيانى باشنه قويب تخت كامرانى اوزرنده اوتردى حاجبلر ووكلا قاضى شرف الدينى دعوت اتمكه واردلر كرامت تمام بيله سلطنت باركاهى خذمتنه اوقدلر چون سلطنت خذمتنه كلدى نوازش واكرامدن شويله كه لايق ومطابق اولا وسلاطين نامدار وملوك تاجداردن آنوڭ كبى

بویردی واعزاز واجلال تمام برله کتورب دولتخانه‌یه قوندردی اکرام واحترامده مبالغه قلوب اداب عزّتدن نسنه اکسک قومدی ارته‌سی بار عام ایدب اکابر واصاغری حاضر اتدی ایلچی سلطانک نامه‌سن اوپب ملکه ویردی ملک هم اوپب باشی اوزرنه قودی واباغی اوزرنه طورب مطالعه قلدی ومطالعه‌دن فارغ اولدقده ایلچی‌یه ایتدی مشافهه خبر وارسه تقریر اولنسون ددی، ایلچی دخی مشافهاتی ابلاغ ایدوب ملتمساتی روشن قلدی وهدایایی تفصیلیله خزانهٔ ملکه تسلیم اتدی ملک دخی خلق اچنده آوازله سویلدی که بونک کبی موهبه‌نک که حقّ تعالی جلّ جلاله بی دریغ لطف وکرمی خزینه‌سندن بن قولی حقّنده فایض قلدی شکرنی قنقی دلله ادا قلا بلم کم اکر سلطنت حضرتی خذمتندن فرمان اولیدی که بنم عیالم انوک همایون حرمی جواریسی اراسنده منتظم اولیدی هم مادّهٔ افتخار روزکار وسبب مباهات اعقاب وتبار اولردی فکیف که بونک کبی بر پادشاه که بنده‌نوازلق وچاکرنوازلق مبذول بویردی بالرأس والعین ولکن اکر بر آی مدّتی مهلت اولورسه که جهازدن بعضی که تمام اولمامشدر اتمامه ایرشدورله که کما یلیق اسباب رعایت اولنوب صوابه مقرون اولنه اندن صکره آدم کندره‌وز که اتمام مهامی اعلام قله تا هر کمی که اختیار ایده‌لر ارسال بویره‌لر ددی، والچیبی انواع عطا واصناف مواهب برله بهره‌مند قلدی وحکمه امتثال اتدوکنه شکر وسپاس بی قیاسله مزیّن ومرصّع عباراتله ارسال بویردی انی تعظیم وتکریم برله وداع ایدوب کوندردی ودونب کلوب ترتیب تجهیزه مشغول اولدی وهر طرفدن حاذق

التحيّات جمله افعال واحوال وغرايبنده التزام كوسترمشدی پادشاهلغنوڭ دوامی سببن بلوردی ومراضات آلهییٔ منار شریعت مصطفوی اتّباعنده بلوردی دلدی كه شبستان مطهّر وحریم كریمنی بر شب‌افروز كوهر وجودیله كه حسیب الابوَین عصمتی صدفنده پرورش بولمش اولا وكرامة الطرفَین صفوتیله صفتلنمش اولا فَٱنْكِحُوا ما طابَ لَكُمْ مِنَ ٱلنّساءِ مَثْنَى وثُلاثَ وَرُباعَ *a* حكمی مقتضاسی اوزرنه وَتَخَيّروا لِنُطَفِكُمْ فَانَّ ٱلعِرْقَ دَسّاسٌ اشارتیله كاشانه وسرایینی منوّر ومزیّن قلا، پس اركان دولت وامرای مملكتله مشورت اتدی مجموع بحار افكارده غوّاصلقلر اتدلر واندیشه سفینه‌سیله ربع مسكون جهاننی سیر اتدلر بر خاندان كه كمال عفّت وانواع فضایل ونسب مكرمت بیرله آراسته اولدی ارزنجان پادشاهی ملك فخر الدین رحمه دودماننددن غیری بولمادلر زیراكه اول عمّانڭ صدفی درخشی اصلاب وانساب طاهر سلطان قلیج ارسلان استخراج بولمشدی وسلجوق نسلنددن منشعب اولمشلردی مجموع طول استخاره‌دن واستشاره‌دن صكره انی اختیار اتدلر واتّفاقله سلطان حضرتی خذمتنه عرض اتدلر سلطان بو انتخابه استحسان عظیم كوستردی وبویردی كه هدایای ثمین واجناس تحف نفیس خزانه‌دن چقارب ترتیب اتدلر وعقلا واكابردن بیرنی بو خطبیه نامزد بویردی واول امانی انوڭ صحبتنده ارسال قلدی، چون خبر ملك فخر الدینه ایرشدی كه ملكهٔ دیلیبو حضرت سلطان السلاطین‌دن ایلچی كلور دییو ابتهاج ایدوب استقبال

---

a) Kor. 4,3.

اولدی کرکدر که یوللری ودربندلری آچق وایمین قلالر تا اکی طرفدن بیوجیلر وبازرکانلر قورخوسز کللر وکدهلر وپادشاهانه معدلت ونصفت کنفنده فراغتله هر کشی کندو مصلحتنده اولا دیو وانچیلری خوش دوکاله دوندردی وکندزی خواص ومقرّبلریله انطالیه قشلاسنه عزم اتدی، چون آنده ایرشدی کامرانلق وشادمانلق برله بحر وبرّ شکارنه وعیش وعشرته مشغول اولدی واول قیشی شادمانلغله پایانه ایردی، چون روزکار قیش آخر اولوب بهار اردوکسی اوزرنه قصاید وفضایل انشا اتدی وچمنک کافوری لباسی سبز زر نکاری خلعته متبدّل اولدی وهر کلهزار بر کلزار هر فاخته وبلبل منابر اشجارده خطبهٔ بهار اوقیمغه آغاز قلدی سلطان کرو قیصریه طرفنه مراجعت بویردی وبکلر واولولر هدایای نا معدود برله عادت معهود اوزرنه بندهکئ درکاه قلدلر ومحروسهٔ دار الفتح قیصریهده شرف دستبوسه ایرشدلر وعبودیّت ملازمتنده سیران ایوان وشکار وشرب عقاره حاضر اولورلردی وهر لحظه الطاف شاهانهدن بهرهٔ اکمل وحصّهٔ اجزل بولورلردی وسلطننک انصاف وشفقتی کولکهسی عالم خلقنک اوزرنه مبسوط وفتنهلر مربوط وخاصّ وعامّ عرب وعجمک اشلری مضبوط اولمشدی والله اعلم ۞

ذکر تزوّج سلطان غالب عز الدین کیکاوس رحمه بکریمهٔ
از ذرّیّات ملک فخر الدین بهرامشاه بن داود شاه
ملک ارزنجان رحمهما الله

چون سلطان ارتسام اوامر الهیّهیه تعالی وتقدّس وامتثال احکام حضرت خیر الانام صاحب شریعته علیه افضل الصلوات واکمل

کوندردلر واول ممالکک *a* منشورن وخلعت وخاصّه ییبدك بله کوندردلر، چون لیفونه صاحب ضیا الدینک قدومندن خبر اولدی فراوان نزل قارشو کوندردی وارتسی کندو دخی جماعتیله قارشو واروب ضیا الدینی اعزازله کتردی وکندو سراینه قوندردی واغرلق وقونقلق وخدمت دقیقندن هیچ بر دقیقه نا مرعی قومدی واکرام واعزاز بابنده مبالغه کوستردی ایرتسی سلطانک حکمنی واول مملکتوک تقریری منشورنی حاضر بکلری وعامّ وخاصّ قتنده اوقدلر تکور لیفون استکانت ومذلّتچون آندن یره قویوب دعا وثنا قلدی وساچولر ساچلوب بشارت چالندی واولو قونقلق ایدوب خاصّ وعامّی ضیافته حاضر اتدی اول کون تنعام بنوب اقداح وکاسات سایر ودایر اولدی ارتسی صاحب ضیا الدین مسوّده اتدی تا تکور اول موجبنجه آند اچدی وعهدنامه قلمه کلدی وآنتی آیلق خراجچون اون بك فلوری سلطنت خزانه‌سی خدمتنه ویردی ودخی تحف وارمغانلر وخدمتی وسلامی بله کوندردی چون امیر ضیا الدین قیصریه‌ده حضرت سلطنت پناهه ایرشدی باقی خراج وتحف مذکورهٔ خزانهٔ عامره‌یه تسلیم اتدی وتکورك سوکندنامه‌سنی عرض اتدی، سلطان تکورك ایلچیلرنه بی کران احسان بویردی واول بکلر که محبوس اولمشلردی قوی‌ویردی وهر برنه مقدارنجه تشریف وصله وآت طون ویروب مرحمت بویردی ومکتوبلر وفرمانلر اطراف ممالکه واوجه ارسال قلدی که شمدن کرو عوارض منازعت جانبندن مرتفع اولوب ایللك

---

a) L ممالیك.

بن قولم وپادشاه سنڭ آدڭدر طبراغه برقمه كرچه آزادڭدر اكر صاحب غرضلر شاه جهانڭ مسامعنه خلاف واقع بو بنده‌نڭ ثنالجى نحوسنندن نقللر اتمشلردر تا اول واسطه‌يله خدايكان عالمڭ اشرف خاطرى بو مستمند قولنه متغيّر اولمشدر انوڭ‌چون خود كندو سزام وجزامى كوردم بكلرم دپه‌لندى ومملكتوم خراب اولدى توقّع پادشاهڭ بى دريغ مرحمتندن اولدر كه حِسْبَةً للّٰه كمال شفقت ومكرمتندن بو بيچاره‌نڭ كناهنى عفو اده وكناهمدن كچه كه حقيقتدر كه اكر شاه جهان سيس ولايتنى بو بنده‌دن آلورسه بر غيرى قولنه ويرسردر بو كمينه قولى اول قولى صانسون من بعد اخلاص كوشوارن قوللق قولاغنه تقاين واطاعت غاشيه‌سن چكنومه كوتورين وخراجى اكى اول مقدار ويرين ويلده معهود عادت اولمش خدمتدن زياده بيش يوز نفر جبّه‌لو ويراقلو چرى دخى ويرين وهر خدمت كه ممكن اولا تقديم قلاين ديوب اولو بكلردن بر قاچنى كندوزنه شفيع طوتدى تا مجموعى اتّفاقله انوڭ تربيت وحصول مقاصدنده سعى ايدوب پايهٔ تخت عالى‌ده پامردلك ووحشت غبارنى سلطانڭ خاطرى حواشى‌سندن زايل قلدلر وبوڭه مقرّر اولدى كه يلده يكرمى بڭ فلورى خراج وتحفه وارمغانار وخدمتى وسلامى كه لايق ومطابق اولا سلطنت خزانه‌سنه ويربيه وكچمش ييلڭ خراجى كه اوزرنده قالمشدر ادا اده وبعد اليوم خدمت وقوللق دقايقندن بر دقيقه اهمال قلميه، سلطان بو شرايط اوزرنه سيس ممالكن كرو اڭا مقرّر قلدى وآند اچدى وصاحب ضياء الدين قره ارسلانى كه اول زمانده دويدار بكى‌يدى جواب وباقى خراجچون ليفون تكوره

وبیش قویون بر اقچیه اولدی، سلطان چری بکلرنه ایچکو وقونقلق اتدوکندن صکره آغر خلعتلر بویردی وتیمارلرن وکویلرن زیاده ایلدی وهر برنک مقصودی ومرادی موجبنجه احکام وتقریرلر ویروب هر کشیه کندو مقرّ وموضعنه وارمغه اجازت ویردی وبویردی که اوّل بهاره دکن هر بری کندو مقامنده راحت اولوب چون نوبهار کلی غیب اکمامندن آچله مجموع پروین کبی سلاطین کونشی درکاهی خدمتنه مجتمع اوللر واوامر ونواهی تقدیمنه منتظر اولوب بونک اوزرنه متفرّق اولوب کتدلر وسلطان کندو خواص ومقرّبلریله عیش وطرب وآوه وطوب اوینامغه مشغول اولوب قیصریه‌ده اقامت اتدی ✿

ذکر ورود رسولان لیفون بتضرّع واستعطاف وتضعیف خراج وتنصیل از اعمال که در خدمت جایز داشته بود

چون سلطان غالب انار الله برهانه سیس غزاسندن معاودت بویردی وکامرانی وایّام جوانی‌یه داد ویرردی لیفون اول قلعه‌دن چقدی باقی خواص بکلریله اول مصیبتک تدارکنده واول رزیّتنوک تلافیسنده مشورت اتدی مجموع بلورمق ومذلّت ومسکنتدن غیری چاره بولمادلر پس فراوان پیشکشلر ایو آتلردن واشکون قترلردن وآلتون کمش مجلس آلتندن وسقرلات چوقالردن وپرپره بدرلرندن وطوغان وشاهین ترتیب اتدلر اعیانندن کافی وعاقل کشیلرله سلطنت حضرتی خدمتنه ویبردی ورساله‌سنک مضمونی ومقاله‌سنک زبده‌سی

رباعی

کر پست اده‌سن قولکی بنیاد کدر ور قوپره‌سن نهال واوتاد کدر

اول کیجه چری ضرب وحرب تعبندن استراحت بولدلر ارتهسی مجموع چریلر طاغه واورمانلره لیفون تکور طلبیچون بایلدلر وصاغه وصوله سکردب کمی بولسلر یا قتل یا اسیر قلورلردی بر هفته بو طریق ازره ارمن ولایتنده اورغون وسکردم اتدلر سکزنجی کون چریلر ارمن ولایتنوڭ اطرافندن چوقلق غنایم وقزنجله اسیردن وآتدن وقتردن واقچهدن وآلتوندن وانواع قماشلرله که حاصل اتمشلردی کلدلر ومعلوم اولندی که لیفون تکور قلعهلرندن بر برك ومحکم قلعهسنه متحصّن اولمش وآنی پناه ایدنوب ماجرم ومدبور [a] اوترمش، چون لشکر شاه منصور ودشمن مقهور ومحصور اولدی وچریلر وسپاهیلر وضیع وشریف وصغیر وکبیره چوقلق قزانج ونعم نا محصور میسّر اولدی بکلر واولولر وارکان دولت واعیان حضرت سلطنت خذمتنه محلّ عرضه بیتردلر که مصلحت اولدر که شمدن کرو ساحلك یغمرلری یاغوب وسیللر آقوب چامُرلر وبلچقلر اولمدن چریلرومز ممالك محروسیه معاودت قللر که موکب همایون مقرّ سلطنته وصول قلا لیفون دخی اول محربدن چقوب الچیلر کوندره وخضوع وخشوع یولن طوتب یلواره وکندو دولتنی احیا اتمکیچون پادشاهڭ بارکاهی رضاسن هر نه وجهله که ممکن در طلب قلا دیدلر، بو رای وفال فرّخ وروز همایون برله سلطان ممالك محروسهیه عزم اتدی شونك کبی غنیمت وقزنجله که حسابه کلمزدی شویله که قیصریه محروسهسنده بر خوب چهره ارمنی قول وخلایق اللی اقچیه وبر باش صغر اکی اقچیه

---

a) Mss. مندبور.

کندصطبل آدلو بهادرلرینی که ارالرنده بهادرلغله شهرتی واردی سنکو سنانیله بیره دوشردی وبویردی که الین وبوینن بغلایوب چکه چکه سلطان خدمتنه ایلتدلر اول سپاهییه اصمرلدی ودیدی که ایت که بوْ کیشی آتدن بن یقدم دیکل ددی وبارون اوشین ونوشبینی دخی بو بازیچهیله دوشردلر اول اکیسن دخی اکی سپاهییه تسلیم ایدوب سلطان قلبکاهنه *a* کوندردلر، سلطان اول اوچ نفر سپاهییه دخی آغر خلعتلر بویردی وانلارنک آدلرنی والقابلرنی اقرانلری ازرنه زیاده قلدی اول کون صبح وقتندن کونش زواله ایرنجه عساکر منصوره کفّار قتالنه مشغولدلر عاقبت خذلان الی اول مدابرنک زمنلری یقاسن طوتدی ونحوست ادباری انلارنک آمالی اتکنه یاپشدی ضرورتله هزیمت یولن طوتوب قچدلر فَقُطِعَ دَابِرُ ٱلْقَوْمِ ٱلَّذِينَ ظَلَمُوا وَٱلْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ ٱلْعَالَمِينَ *b* واوچ آتلویله که امیر مجلس اهتمامندهیدیلر بونلاروکاه اش کفایته وصواش نهایتنه ایرشدی وقلان عساکره حرکت حرب احتیاج اولمادی امیر مجلس كَفَى ٱللَّهُ ٱلْمُؤْمِنِينَ ٱلْقِتَالَ *c* اوقیبوب لشکر منصورله مظفّر ومسرور یوز اقلغیله مراجعت اتدلر وشول مقدار کفّار که قتل اتمشلردی نیچه یرده اوملر وباشلر واجساد یغلدی، سلطان امیر مجلسه تحسین فراوان ایدوب کیدوکی کیاسیلرن جسم مطهّرندن چقردی واثنا کیدردی وآنک منزلت ومرتبهسنی زیاده ایدوب بکلر اراسنده مکرّم ومعزّز قلدی شویله که انک وجودیله اول زمانده امیر مجلسک منصبی بکلربکیلکدن ارتوغدی،

---

a) L قلوب درکاهنه. *b*) Kor. 6,45. *c*) Kor. 33,25.

كوردى بر طاغ اوزرنه چقدلر كه كافرك چريسى ازرنه بقاردى، ناگاه كوردلر كه بر كشى بر كوپرى اوزرنه چقمش وكافرلر انوك چورەسنه ديرلمش وانوك احوالى طارلغنه دُشمش جمله حمله ايدوب اوزرنه *a* آت صالدلر واول كافرلر كه آنده ديرلمشلردى تفرقه اتدلر وبعضنى علف تيغ ايدوب تلف قلدلر وبيلك چكوب امير مجلسى آتلندردلر چون چريسنه ملحق اولدى صفلر وآلايلر آراسته كوردى سلطان خدمتنه اعلام اتدى كه بو بنده ارمنى لشكرنك قوّة وشوكت وكيفيّتنه واقف اولدى اكر سلطان عالم دستور ويررسه اشبو چريلرله كه حاضر اولوب آلايلر دُزمشلر طُوررلر صواشه وحربه يوز طوتسُنلر وسلطنت حضرتندن چاوشلره فرمان اولدى كه آوازله آتلان آتلان ديو چاغرشدلر، چون بوندا چريلر قولاغنه ايرشدى مجموعى رعد كبى خروشه ودكز كبى جوشه كلدلر وقضا وقدر كبى صواشه متوجّه اولدلر وهر بولك دمردن طاغ كبى واودن دكز كبى ملحمه صحراسنده صف چكدلر ودشمندن يكّا قلب وجناح وميمنه وميسره بغلادلر وتكور ليفون دخى جمع اتدوكى چريلرى آتلو وياياسى برله سلطان عساكرى مقابلەسنه كتردى وبارون فاسيل وبارون اوشين وبارون كندصطبل آدلو بكلرن وبهادرلرن جمله لشكرنك ارقاسى بونلردى اوكه طوتدى وآنلره استمالت ودلدارلق ايدب اوكتلدى اكى طرفدن قليجلر چكوب سڭولر وچوماقلرله حمله ايدوب سيل صويى كبى دره ودپەدن آقدلر وبرى برنه قرشو يوردلر امير مجلس اوّل حملەده

---

a) L اوزرلرنه.

ونردبانلر دخی دزه‌لر، سلطنت حکمیله شویله نردبانلر اتدلر که هر دفعه‌ده اون نفر سلاح‌پوش ار چقا بلیدی وجنك سلطانی اولشدورب تیرباران اتدلر شویله که کفرلر بدندن بقانز اولدلر بر ساعتده دلیرلر وبهادرلر ننکولری نردباندن چقوب قلعه‌یه برقدلر کفرنی اول مقدار قردلر که قن سیل کبی روان اولوب اقدی اندن‌صکره قلعه قپوسن آچدلر باقی عساکر منصوره حصاره کردلر وقلعه اهلینی غارت ونهب واسیر وقتیل قلمغه مشغول اولدلر، چون اول مهمدن فراغت بولدلر نوّاب وديوان قلعه‌یه واردلر ویراق ذخیره‌ن انبارلرن کوروب ضبط اتدلر ودزدار حصارلری استحفاظیچون نصب اتدلر، اندن صکره نیفون ملعون پیکارنه یونلدلر اول دخی یراغ واستعدادن کوروب تردّد وخوغله صواشه کلمشدی امیر مجلس که اول حالتده طلایه بکیدی اوچ بك بهادر نامدار اتلو یرقلایب ایرته اولمزدن اوکدن کندو خواصندن بر اکی نفرله کافر عساکری یقیننه واردی که کافر چریسنوك کیفیّت وکمیّتنی بله، ناکاه کفّار انلاری اورتایه آلدلر واوق وقلجله اتلارن دشردلر وانلار بیان قلوب بر کوپریی پناه ایدندلر واوق وقلج وچوماغله دفع اذیّت کفّار قلورلردی چون کونش طلوع اتدی طلایه بکلری امیر مجلس خذمتنه یونلدلر وانی اول مقام معلومده بولادلر وقضیّهٔ معلوم اتدکلرندن صکره تکور چریسی طرفنه متوجّه اولدلر امیر مجلسك جمله خاصّه لشکرندن یوز نفر بهادر اختیار اتدی ده امیر مجلس انلاری بك صواش ارنه مقابل طوتردی وانلاره ایو قصبه کویلر وتیمارلر وحاصللو ییرلر ویرمشدی ودایم انلاری انواع رعایتلر ایدب خوش

عون ربّانی برله اول قلعه قبضهٔ تیسیره کله قلان قلعه‌لر دخی تیبزده میسّر اولا دیو بویردی که منجنیقلر وطوپلر نصب ایدوب قلعیه آتدلر اوچ کون وکیجه متواتر آتوب طولو کبی حصاری طاشله طولدردلر حصار خلقی غایت عجزلرندن جزع ایدب سراسیمه وحیران فغان الامان یا شاه جهان دیو چاغردلر واوچ کون مهلت دلدلر که اکر اوچ کون اولنجه تکوردن مدد ایرشمز دخی هیچ عذر ایتمیوب قلعهٔ تسلیم ایده‌لر، سلطان انلارنک ملتمسنی اجابته مقرون قلدی قلعه اهلنک قاصدی چون تکور قاتنه ایرشدی احوالی ددی جواب ویردی که بن کندو اشونده حیران قالمشم سزنک حالکز تدارکنه مجالم یوقدر الکوزدن کلدکنجه کندوکزه چاره قلوک ددی، چون قاصد قلعه مراجعتندن صکره تکور خبرن اهل قلعیه اعلام اتدی سلطنت حضرتی خدمتنه خبر کوندردلر که قلعهٔ سلطانه شول شرطله تسلیم ایدرز که سلطان بزوم جانمزه امان ویروب آند اچه که چریسندن بزوم اموال واولاد وعیالمزه زیان ایرمیه، سلطان انلارنک التماسنی قبول ایدوب اول رسمه عهد وپیمان اتدی وبویردی که اول رسمه عهدنامه یازدلر ویردلر قلعه‌نک معتبرلری دهلیز جهان‌پناه خدمتنه کلدلر وسلطانک سنجقنی قلعیه ایلتدلر ودیوان نایبلری وامینلری دخی یوقارو قلعیه واردلر واولرن ویراغن وذخیره‌لرن کوروب اسکوکن یتردلر ودزدار وحصارارلری نصب اتدلر، اندن فارغ اولدقدن صکره سلطان کانچین قلعه‌سنه یونلدی واول قلعه‌نک ساکنلری مدافعت وممانعته بشلایب حرب اتدلر سلطان بویردی که منجنیقلر وتوپلر نصب ایده‌لر وقلعه واهلنه خلل وزلل ارکوره‌لر

هم آتلر سمریوب نعمتلر وافر اولا اول وقتن کونشک اسّسی منطفی اولور یمن تایید ربّانی وفضل نصرت یزدانی وفرّ دولت سلطانی برله متوجّه اولالر وجمعیّت تمام برله اول مدبره وارب تادیب وتعریک کما ینبغی اولنه که اندن قلان متمرّدلر دخی هراسان اولوب عبرت آلالر

قطعه

کنارِ باغ قمو پر خزاینِ دارا
فضای راغ قمو پر دفاینِ قارون
غبار بیرنه صچدی ریاح مشک وعبیر
یمش یرینه زبرجدله لعل ویردی غصون

چون که کُز فصلی ایرشدی عساکر منصوره حرکتنه کلدلر وکوسی دره یولندن کوکرینه کلدلر واوردو اندایدی، چون بو خبر نکوره ایرشدی که سلطان فراوان چریکله سبس ولایتی قصدنه عزم ایدوب کلور دیو سیماب کبی اضطرابه وچکرنک حرارتی اود کبی النهایه کلدی وتقصیر خدمت واهمال عبودیّت اندوکنه حیران اولوب پریشان وپشیمان اولدی ورایت سلطنت اقبالندن کندوزنی جریح قتال وقتیل تیغ جدال بلوب اول حالت حادثنک دفعنده حیل لطایفله دفع اتمکه ومشورتده مجالی قلمادی ومضطرّ اولدی هر طرفدن چری جمع اتدی ومحاربت وجنکه جازم وعازم اولدی وبو حالک مآلی موضعنده معلوم اولا، چون موکب همایون عساکر منصورله جنججین قلعهسنه ایرشدی که لیفونک اندن محکمرک قلعهسی یوغدی سلطانک فکر ورایی شویله اولدی که فاتحهٔ فتح ومقدّمهٔ نصر اول قلعهٔ قلا چون

بی پایان ایرشدی والوان تشریفات وملبوساتدن شهریارڭ ایوانی ملازملری نوبهار چمنی ازهاری کبی رنکارنك اولمشلردی، چون بهار اولدی سلطان محروسهٔ قیصریه عزم اتدی ودرکاه عالینڭ مقرّب وخواص بکلرینه فرمان صادر اولدی که اطراف بکلرینه احکام یازله که جملکی عساکر وچریلریله ببکی بازار چایرلرینه واوتلاقلرینه متوجّه اولالر وبکلر قپویه کلوب سلطان دستبوسله مشرّف اولالر تا اوامر ومصالح نجه که صادر اولورسه انوڭ مهمّاتنه اقدام اولنه، فرمان اعلی موجبنجه جمله سرڭشکرلر a وبهادرلر علّه ویراغ کامل برله اول بازارکاه یازیلرینه مجتمع اولدیلر وبکلر خلعت اصناف نعم وپیشکشلرله حضرت سلطنت خدمتنه قپویه واردیلر ودستبوس اشرفه ایرشدیلر وسبیرانده ومیدانده وخوان واچکوده سلطانڭ نظر عنایتنه ملحوظ ومخصوص اولورلردی، بو اثناده سیس اطرافنوڭ خراججیلر سیس تکوری لیفوندن شکایت تمام برله مراجعت ایدوب درکاه عالیه کلدیلر خزانه یازجیلری بو معنیٔ درکاه سلطنت خدمتنه عرض اتدیلر سلطان بو خبرڭ استماعندن غایتده غضبه کلوب حمیّتی طمری حرکتنه کلدی غایب بکلری حاضر ایدوب بو قضیّهٔ انلره دیدی، مجموع ایتدیلر که اول بدکیش ونی ادبه زجر وکوشمال اتمکلك غایت مصلحتدر اما بو موسمده انوڭ ایلنه کرمك اسّیدن واویزدن وسوری سکّکدن غایت متعذّردر زیراکه چریلرمز اقوام اتراکدر وییلاق یرلره متعوّد اولمشلردر اکر سلطان مرحمت بویرب کُز فصلنڭ آخرنه دکن صبر ایدرسه که

---

a) L سرکشلر.

اوپخوده ودولت اویانوغلدی ملکت عمارت وسعادت هشیار وشریعت قوتلو وظلم وبدعت معدوم اولمشدی اطرافک اشرافی واولولری سلطنت فرمانته مطیع وخذمتی وظایفنه مواظب ومبادر وتقدیم اوامره مطاع ازره مسابق اولوب جمله اطراف ودیار مرفه الحال روزکار کچوررلردی ✿

ذکر عزیمت سلطان غالب عز الدین کیکاوس بولایت لیفون تکفور *a*

چون سلطان فرّ یزدانی ونصرت سبحانی برله سینوب فتحندن عودت ادب اول تشین سلطنت مقرّنده سکون بولدی ومعدلت وکرامات برله اول قیشی یازه چقردی وسلیمان‌وار طراحهٔ عظمت ازره اتکا قلوب پری چهره قوللر اکواب واباریق برله شراب رحیق دایر قلورلاردی دیوسرشت غلاظ وشداد سرهنکلر وبصاول وقاپوجیلر بارکاهدن طشره خذمته التزام کوسترلردی واطراف واکناف سرورلری سلاملق صفّه‌سنده صف چکوب قوللق وخدمتیچون ال بغلاییوب قرشو طوررلردی وملوک واکابر وعظما واماجد حرفا وظرفای عرب وعجم ادبله دزن چوکب تاخانده عیش وعشرته مشغول اولوب مطربلر ترانی وساز وسوزن استماع قلورلردی وخروش چنک واوای نایبیی چرخدن *b* کچوررلردی بو نمط اوزره بساط طرب دوشنوب طومار پیکار درلمشدی وبو رسمه کیجهٔ کندزه اولاشدرب عیشه مشغول اولمشلردی وشعرا وندمایه صله وانعام

---

a) L'inscription manque dans les mss. turcs.

b) Mss. خرجکدن.

حضرتنه وصلوات حضرت سيّد المرسلينڭ مقدّس روضه‌سنه صلّعم وامير المومنين رضه دعاسی زياده اولدوغی يقين واراق خلايق سمعنه ايرشدی سلطان شيخ عالم پيشوای آفاق مجد الدين اسحاقی رحه احمال وتحف وهدايای بی حد برله جواهر وافر وزربفت خطايی ورومی وكتان روسی وسقرلات عمل بنات وقوللر وخلايقلر واكدش وتازی آتلر وقترلر وبيسرك دوه‌لر وآلتون كمش آلاتی برله اول مبارك فتحڭ اخباريچون حضرت خلافته ارسال قلدی، چون شيخ ماجد الدين مقرّ خلافت ودار الملك امامته ايرشدی انوڭ معظّم مقدمی اكرامنده مبالغه كوستردلر وأَهْلًا وَسَهْلًا بِالرَّسُول وَحَبَّذا وَجْه الرَّسُول لِحُبِّ وَجْه الْمُرْسِل كرامتنی دله كترب بو تكريم كه شيخ حقّنده تلفّظ بويردلر ذكر كريمنی جريدهٔ اعاظم اجره ثبت قلدلر واجازت انصراف وقتنده عصمت وطهارت سراويلنی ومروّت ميزرنی امير المومنينڭ مطهّر ومكرّم بدننده‌ن وفتوّت‌نامه ودستور سلطنت يازدلر وكلاه تا اوزرنه صارلمش دلبند ودراعه ومقرعه ومنشور سلطنت مسطور توصيت اقامت حدود شريعت برله وبيش اشكون بردی قترلر مرصّع ايو واويانله وبيش تازی آتلر مبرقع بركستوان اطلس زردوزی برله واون باش هجين حجازی واصناف الطاف وانواع انعام هند وشام تماشلرندن وعود وعنبر وزباد ونافجات تركی وساير تحف كه عهود سالنده هيچ بر پادشاه انوڭ كبی اكرام واحتشام بولمادی ويربدی، سلطان اول تشريفات وحسن التفاته مسرّات زياده ايدوب تفاخر ومباهات كوستردی شيخ سلطانه ايرشدوكی اول زمان عالم خرّملقدن بحر اخضر كبی متموّج اولمشدی مسالك امن وممالك ساكن وفتنه

مرمّت اتدلر وچری بکلرندن بیرسنی صوباشیلغنه موسوم قلدلر وبرز چری دخی اول طرفك محافظتیچون انده انوگله قودلر وایلوك شهرك قید وبراغنی کرکی کبی کوردلر، اندن صکره رفیق سعادت ومصاحب سلامت سیواسه متوجّه اولدی واندن بکلره واولولره که پیکار زحمتن چکمشلردی خلعت وتشریف بویوروب انواعله احسان ونوازش قلدی واولرنه واهل وعیاللریچون کمخالر وایو ارمغانلر ویردی ودستور بویردی تا شاد وخرّم هر بری کندو اولرنه متوجّه اولدلر وکدوب وطنلرنده راحت اولدلر *a* ۞

ذکر ارسال شیخ مجد الدین اسحاقی بخدمت امیر المومنین

اول روزکارده سلطان غالب عزّ الدین کیکاوسك مسامع اشرفنه ایرشدرمشلردی که ملك اشرف رحمه حضرت خلافت آدنه بر طورنایی هوا یوزنده کمان‌کروهه بندوقیله دُشُردی قضا وقدر اول بندقی اکا طوقندردی بر مکتوب مشکون شواهد عدول برله مسطور قلوب بر الچی‌یله اول طورنایی طوزلیوب دخی بر قاچ تحف وارمغانلرله خلیفه حضرتنه کوندردی وخلیفه‌دن دخی اکا نظر عنایت اولوب قور ایرلو واویانلو آت وقاتر وتشریف کلدی والقابنده زیاده اولدی، چون که سینوب فتح اولدی واسلام شعاری کفّار دیارنده ظهور بولدی وحمد وثنا ربّ العالمین ونقدّس

---

a) Fin de la copie de M. Schefer. — L'inscription suivante manque dans les mss. turcs et le chapitre entier ne se lit pas dans la rédaction persane.

یاننجه ثمعنان اولب سویلشب یوررلردی سلطان بر ساعت سواحل اطرافنده سیران قلدی، اندن صکره عنمان مبارکنی شهر طرفنه معطوف اندی وخوان وطعام دلدی وخوان حاضر ادب مجلس جهان‌افروز مثل نوروز آراسته قلدلر تکورله عیش ونوش قلوب جمله قیغولری فراموش اندلر وتکوره شراب اثر اندوکی وقت اعزاز ادب انواعله دلنوازلق کُستردی ودستور ویردی که کندو تعلّقاتندن وشهر اعیانندن کمی که بله آلوب کتمك استرسه آلوب کده وارنه‌سی تکوره دستور وردی که سلامتله نی مانع ومنازع کندو ولایتنه کده وبونلاروکچون کمیلر مرتب قلدلر وکمیلرله جانبیت وطربزون طرفنه روان اولدلر، اندن صکره سلطان بویردی که هر شهردن بر صاحب مکتب بای خواجهٔ کوچوره‌لر سینوبه کوندره‌لر واکر اوز اوطاننده املاك وعقارلری اولدوغن بهانه قلالر خاصه‌یچون سلطانلغه آلالر وتمام بها ویره‌لر، سلطنت حضرتننك حکمی موجبنجه ممالکدن شول خواجه‌لری که کمال عقل ووفور مال برله موصوف ومعروف اولمشلردی اویرتلدی واتباع واشیاع وتعلّقاتیله سینوبه کوندردلر[a] ونایبلر ولایتلردن نه دکلو جفتسز ویرسوز صوسز رعیّت وارسه که سینوب الندن کافر اولدقده قچمشلردی کرو قدیم وطنلرنه کتوردلر وجفت اوکزلری وتخم ویروب زراعته مشغول اولدلر وکلیسایی مسجد جامع اندلر وقاضی وخطیب ومنبر ومؤذّن ومعرّف نصب اندلر وامین ودزدار ومستحفظلر تعیین اندلر وبرج وباروده رخنه ویارقلارن

---

a) L کوندره‌لر.

موجبنجه که سلطان دیواننده قلمه کلمشدی قسم یاد ادب آند اچدی که چون سلطان غالب عزّ الدین کیکاوس بن کیخسرو بکّا که کبیر الکسیم جانمه امان ویره وجانبیت ممالکنی که سینوبدن غیری در مضافات ولواحقی برله بکّا وبنم اولادمه مقرّر طوته هر یل اون ایکی بڭ فلوری وبیش یوز باش آت واکی بڭ باش صغر واون بڭ باش قویون واللی یوك انواع تحف ومحلوباتدن خزانه ومطبخ واصطبل وشراخانهٔ خاصّه ویربیم واستمداد وقتنده امکان اولدقجه چری دخی دریغ اتمیم دیو آند اچدی بو جمله اوزرنه طرفیننڭ اماثلی واکابر قایسی وقاعدی شاهد اولدلر، چون سوکندنامه تمام اولوب خزانه‌یه التدلر سلطان تنکوره بر نفیس تشریف وشاهانه خلعت شویله که سلاطین خذمتنه لایق اولا جامه‌خانه‌دن زردوزی وکلاه موقّف [a] نوروزی کترتدی وکیوردی وپایکاهدن ایو مطوّق آت مرصّع ایر واویانله کتردب ویردی وبر قاچ نفر خاصکیلر دخی بو رسمه تشریف وخلعتلر بویردی واصطبل خاصدن بارکیرلر وتازی آتلر ویوك قترلری وغیره ویردلر وبویردی که کبیر الکسی دخی آتلانه، تکور عاقل وکُرپُز کشیدی فی الحال سلطان اباغن اوزنکویه قویب بندی ونفیرلر وبورولر چالندی وچاوشلر آوازی ودورباشلر صاوولڭ دیمسی آوازی بایلدی تکور غاشیهٔ سلطان رکابداری الندن آلدی ویایان روان سلطانڭ آتی اوکنجه یوردی چون بر زمان یوردی سلطان بویردی غاشیهٔ ینه رکابداره ویردی وآننه بندی سلطانڭ

---

a) P مفوّق.

عظمت وآیین تمام برله شنبه کونی جمادی الآخرنک یکرمی آلتنجی کونندە کـه سنه ۱۱۹ بلندندر شهره التدلر وبارو اوزرندە نـصب اتـدلر کـجـه ارتیَدکن بشارت اورب شادلق قلورلردی، سلطان طـشـرەدە بـزم همـایـون دوشـدوب تکوری مجـلـس انسنه حاضر اندردی واوتورب عشرت وشادیلغله مشغول اولدلر وغبوقی صبوحه ایرشدردلر وایرتەسی چـریـلـر سـلـطـان فرمنیله آتلندلر وشـهـر مقابلەسندە صفوف چکوب طوردلر شهرنک اعیان ومعتبرلری کیجه سنجقله کِرن بکلرله طشره چقدلر وسلطان اوکنده ییـر اوپدلر تکوری سلطان اوکندە بایان طـورر کوردلر وشهرنک کلیدلرنی تـکور حضورندە سلطان قوللرنه تسلیم اتدلر، سلطان بعضلرنه استمالت ایدب خلعت کیوردی شـهره واردلر وصاچولر حاضر ایدوب مهیّا قلدلر سلطانک منجّمی دخی سلطانک طالعی موجبنجه وقت اختیار اردی چون درجهٔ سعادته ایرشدی سلطان رکاب همایونی شهره دوندروب عظمت وهیبت وحشمت تمـام برله شـهره کردی ونصرت وفتح وظفر بـرله تختنه اوتردی وبزم دوشنوب شهر خلقی درم ودینار نثار اتدلر سلطان تکوری تعظیم وتبجیل جهتیچون بـرز اياغی اوزرنه طورردی، اندن صکره امـیـر باره اشارت اتدی تکوره جمله بکلردن یوقارو ییـر[a] کوستردی اوتردی وتکریم تمـام اتدی وتنعّم وتفقّدـه مشغول اولدلر وکیجهٔ کندوزه اولشدردلر ایرتەسی سلطان سیرانـه بـنـدی سیراندن دونب تکوری حاضر اتدردی وآندن عـهـد وپیمان دلدی، تکور دخی اول مسوّده

---

a) L يول.

سلامتلغله کندو ولایتنه کده وبزه دخی امان ویرب جانموزه ومالموزه قصد اتمیه ودستور ویره که نیریه دلرسوز کیده‌وز شهری تسلیم ایده‌وز ددلر، چون قاصد کرو دوندی وحالی تقریر اتدی تکور سلطانک خواص مقرّبلرندن برن اوقدی وبو معنیٔ انلاره ددی که شهر خلقی بونک کبی پیغام کوندرمشلر دیو، چون بو معنی خدایکانی سمعنه ایرشدی بکلری حاضر ایدوب احوالی بلدردی جمله شادمان اولدلر سلطان تکوری اوقیوب انوک قاتنده آند اچدی که اکر شهری بزه تسلیم ایده‌لر بزدن تکور کبیر الکسنوک جاننه وتننه مضرّت وزیان ایرشمیه آزدن چوقدن انلارک دخی مالنه جاننه تعرّض ایرشمیه واجازت بویروز که تا هر قنده که اختیاری اولا اقامت اده‌لر وما دام که تکور بنومله مطاوعت وخراج‌کزارلق ایدوب یلده مل واحمال خزینمه کوندره ونقدر چری که یلده التماس اولنه ویربیه بسن دخی جانبت ملکتنوک سینوبدن غیرنی طرابزون ولایتلریله (a) اکا مقرّر قلم ودایم نظر عنایتم اندن دریغ اولمیه واکر بو معانینک خلافن قلورلرسه وشهری تسلیم اتمکده تهاون کوسترلرسه امیدم حق تعالینک فضل وعنایتنه شویلدر که شهری قهریله آلم وتکوری دخی هلاک وبو شهر وولایت خلقنی اولوسن وکچیسن اسیر قلم، چون قاصدلر سوکندنامه‌لری شهره التدلر شهر خلقی مطمئن وسادن وامین اولدلر وسلطانک سنجقن استدلر بکلر برز حشم منصوردن وبرز تکور خلقندن سلطانک سنجقنی

---

a) L ولایتیله.

وطرابزونده طوررلر آنلاردن بری پادشاه ایدرز وبو مملکتی ترکه ومسلمانلره ویرمزوز ددلر، چون قاصد مراجعت قلدی اول نسنه که ایشتمشدی دیدی سلطان بویردی که انلارک حجتنه الزام‌ایچون بر دخی شهره وارسونلر وآنلره اوکت ونصیحت اتسونلر واردلر نصیحت اتدلر فایده اتمدی چون قاصد [a] خایب کیرو دوندی سلطان اول حالدن قتی غضبه کلوب قاقدی بویردی که کبیر الکسئی آغر بندله شهر قاتنه ایلده‌لر وعذاب بلیغ برله اشکنجه ایده‌لر وآیتدلر که یا شهری ویرک یا کیر الکسیٔ هلاك ایدرز دیه‌لر [b] جلادلر بو حکم موجبنجه اکا اشکنجه ویردلر اول دخی فریاد وفغان قلوب چاغروردی شهر خلقی باروden بقرلردی کبیر الکسی آنلره ایدردی که ای دینسزلر شهری کمکچون صقلرسز چون بنی الدوره‌لر سزی قهر قلجیله قره‌لر واسیر اده‌لر بو ممانعتک سزه وباکه فایده‌سی نه در ددی، اول کون دخی بو موجبنجه کچدی واخشام ایرشدی ایرته‌سی سلطان بویردی که کبیر الکسیٔ ینه اول ارابه التلر وباشی آشغا آصا قویب اشکنجه قلالر الندلر شولقدر صقدلر که مدهوش اولدی چون شهر خلقی کوردلر که پادشاهلرنک زاریلغی حدّن کچدی ومنع نفع اتمز شهر خلقی بارو اوزرندن چاغرب ایتدلر تکورک آدمی کیرو شهره کلسون سوزمز وار دیلوم ددلر، چون قاصد شهره واردی اولو وکچی جمع اولب قاتنه دیرلدلر وایتدلر اکر سلطان آند اچرسه که تکوری الدرمیه واجازت ویره که

---

a) L om. b) P دیدلر.

وسرورلر شهریار عالمنک کوهربار الن اوپمکه شرف تقبیل بولدلر سلطان هر برنی آبرو آیرو نوازش ایدوب صوردی چون سراپردهٔ مبارکه نزول بیوردی امر اتدی که کبیر الکسی اباغی باغیله خدمته حاضر اتدلر، چون تخت خدمتنه ایرشدی ضراعت ومذلّت بیبرن اوپدی سلطان غایت مروّت ومکرمتندن اکا نوازش بویردی وایتدی که خاطر ملول اتمیسین وبو حادثه‌نک وقوعیاچون متفکّر اولمیاسن چون الآن سلامتسین ممکن که مراده دخی ایره‌سن ددی وکبیر الکسی چون بر لحظه بارکاهده اوتردی سلطان دستور ویردی وثاقه واردی ارتهسی سلطان بویردی که چری مجموع کیملرن کیوب اتلاندلر وحصارک قورو طرفنی محاصره قلدلر وکبیر الکسیه خبر کوندردی که چون که موکب همایونمز بو حدوده حضور مبارك ارزانی قلدی مقاصد حاصل اولمیناجه مراجعته امکان یوقدر کرکدر که کندو آدملرندن هر کمه که اینانورسه[a] شهره کندره وشهرک خلقنه نصیحت اده، تکور طوتساق اولان بکلرندن برسنی اختیار اتدی سلطان حکمیله اباغن باغدن خلاص اتدلر ونکور قتنه آلندلر تکور اکا دل ضیرن ویرب شهر اچنده‌کی اولولره وسرورلره کوندرب ایتدی که شهری سلطانک قوللرنه تسلیم اتسونلر دیو، چون قاصد شهره واردی اول قاصر ادراکلو مدبّرلر دللرنی هذیان صفتیله اوزتدلر وایتدلر که اکر کبیر الکسی طوتساق اولدیسه انوک اولو ایرشمش اوغوللری واردر که هر بری کشوردارلق آدابیله آراسته جانیت

---

a) L انانور.

اول عشرتی محلّنده وسلوتی مجلسنده جانی یقاسنی اله آلدیلر اگرچه دلاورلق وبهادرلغله اوّل صدمه‌ده بر قاچ حمله اتدی امّا عاقبة الامر اذلال قلاده‌سنی آمالی بویننه اوروب عساکر منصور چادرلرنه کتردلر وچریسنوک بعضسنی قتل اتدیلر وقلاننی مُقَرَّنِينَ فِي ٱلْأَصْفَادِ صفتیله جبّه‌خانهٔ خاصده طوتساق ادوب اوزرلرنه موکّللر قودلر وفی الحال اولاق خسرو آفاق خدمتنه ارسال قلدیلر واول فرخنده خبری اعلام اتدلر، چون مبشّر خبر ویردی که حضرت سلطنتک مطلوب ومقصودی میسّر اولدی وتعب وزحمتسز دولتی دشمنی اسیر محنت وذلیل نکبت اولدی سلطان بو خبردن شادمان اولوب قاصدی مال واقطاع وتشریف واحسان برله دکز وکان کبی بای قلدی واول ملک نصرتک بشارتی چاوتی کوکلره ایرشدردلر، چون بکلرک نامه‌سی محمدت ویمن نقیبت برله مشحوندی تمام شادلقده مبالغه قلوب بزم عام اتدی واول خبرک استماعیله سماع ارغنونی وشراب ارغوانی* کوك ونوش اتدیلر[a] وبویردی که [b] اول مخذولک محافظتنده احتیاط واهتمام تام لازم قلسونلر که موکب همایون دخی اوش آنلارک عقبنجه وارر که هرنه که مقتضای رای ومستدعای مصلحت اولا بکلر حضورنده تقدیمه ایرشه اوچنجی کون سلطان دخی سینوبه روان اولدی وخرّم وکامران وشادمان اول حدوده ایرشدی جمله عساکر اسلامت وعدّة تماملہ رایات سلطنته استقبال قلدلر چون حضرت سلطنته یقین اولدلر آتدن اینوب اراقدن خدمت ییرن اوپدلر وبکلر

---

a) P porte قوه سامعه وذایقه محظوظ اولدلر. b) L om.

قبجه‌سنوڭ جزاسن ویرب تبیره تخت وخیره روزکار قلاوز دیدلر، سلطان بر جماعتدن که سینوبی دوشمشلردی وانوڭ کیفیتنی بصیرت بصریله اعتبار قلمشلردی سؤال اتدی جواب ویردلر که سینوبی جنکله آلمق اولمز مکر که بر مدّت محاصرت ایده‌لر شویله که[a] انوڭ خلقی ذخیره آزلغندن بوکاللر ودکیزدن قورودن هیچ نوعله آنلاره مدد ایرشمیه امکانی وار که اول شهر بو وجهله فتح اولنه رای اولدر که بو یل لشکر کوندره‌سز آنوڭ ایلنی اوره‌لر وآنلرڭ عیالنی اسیر ایده‌لر واول نواحیبی بکلّیه خراب ایده‌لر چون نواحیسی خراب اولوب دکزدن نسنه کلمیه اول وقتن آلمق غایت ککز اولور دیدلر، جمله‌سنوڭ رایی بونڭ اوزرنه قرار طوتدی ارته‌سی تمام جمعیّت وآلات وعدّیله سینوبه عزیمت اتدلر اوکُردو جاسوسلر کوندردلر تا که[a] کبر الکسنوڭ وولایتنڭ وسینوبڭ احوالنی کرکی کبی بیله‌لر وجدّ مراجعت ایدوب خبر اعلام قلالر، چون جاسوسلر عودت ایدوب کلدیلر ایتدیلر تکور کبر الکسی بیش یوز آتلویله غافل اول دیارده شکاره مشغولدر وهر کون بر چشمه‌سار اوزرنده بر غمکسارله می ارغوانی تناول قلوردی وهیچ حالیله بو[b] طرفدن فکر واندیشه‌سی یوقدر ددلر، چون سرورلر بو خبری ایشتدلر مرّیخ کبی اضطرابه وزهره کبی مسرّته یوز طوتدلر وشادلق کلاهنی هوایه آتدلر بینه طوتدلر ووهم مثالی سکردمه شروع اتدلر ویورتدلر وناکاه بر شکار ییرنده اکا ایرشدلر که بر چشمه اوزرنده عیش ونوشه مشغولدی هم

---

a) L om. *b*) P بر.

فراموش ایدوب بادهٔ کلکونله نوشانوش صحبت ادرلردی سینوب اطرافی محافظه‌لرندن قصّاد ایرشوب بر مهرلو نامه حضرت سلطنتغه ایرشدردلر که کبیر الکسی تکور جانبیتوک جنایتی ظاهر اولوب کندو حدّندن تجاوز اتمشدر وپادشاهک خاصّه سرحدّندن تصرّف قلمشدر وسینوبی اوغرلمشدر دیبو، چون سلطان نامهٔ مطالعه اتدی اکرچه اول اخبارک استماعندن مبارك خاطری انفعال بولدی ولکن اول حالده حرفانک عیشی منغّص واخوان صفانک مجلسی مکدّر اولمسون دیو اظهار اولمادی ارتهسی چون که سیرانه بندی متفکّر ومغیّر یوردی، بکلر واولولر تغیّر آثارنی مبارك چهرهسنده مشاهده ادرلردی امّا کیفیّت حالک سؤالنه مجال بولمزلردی، چون سلطان سیراندن دونوب دولتخانیه نزول قلدی خوان وشیلان دوشدیلر طعام یندی سلطان خلوت سراینه کرب بکلرن طلب اتدی وحالی آنلره تقریر قلدی جمله غضب وادیسنه وغیظ *a* دکزنه طالب ایندلر بو کافر کیش بد نهاد که همیشه بو حضرتک خراج‌کزار وباجداری اولا کلمش اولا بونک کبی کسناخلق اده وبونجلایین حدّه ایرشه که ممالکه طمع ایدوب کندو مرتبه ومقدارندن تجاوز قلا اکر شاه جهانک فرمانی اولورسه که بندکان دولت وهواداران مملکت اول کافرک اوزرنه واراوز پروردکاردن امید اولدر که خنجر آبدار برله اول خاکسارک قاننی یره دوکوز وقهر اوراقلری برله اول بلادک مزروعاتنی عساکر منصوره خیولیچون قصیل وعلیق قلاوز وانوک اعمال

---

a) Les Mss. ajoutent غیظسی.

ذكر عزيمت سلطان بطرف سينوب *a*

چون ربيع چهرهسى سحاب كافور نقابنى كسوتندن آچلدى وطبيعت فرّاشلرى وصناعت مشّاطهلرى بساط گوناگون وچادر بوقلمون كوه وهامون چهرهسنه دشدى

صبا كه سبزه زين اتدى باغ دنيايى
طرى وتازه قلوب مرغزار عقبايى
نسيم باد كه خاكى درلدر اعجازى
الندى آب رخ معجزات عيسايى

چريلر جمع اولوب شاه درگاهنه گلاجك وقت اولدى جمله دولت واقبال كبى بارگاه جلال سلطنته يونلدلر وهر طرفدن طُرف وتحف وهدايا برله عبوديّته متوجّه اولوب ملازمت خدمتنه اشتغال كستردلر تا مصالحدن غم نكم سانح اولا جن وكوڭل برله اول قوللوغى يرنه كتورهلر سلطان دندو خاصكيلرى وجماعتى وصاغ قول وصول قول بكلرى برله عقنده بر كون ميدانه چقوب طوب وچوكان اوينردى وسڭو وچوماق وساير اسلحه ادمانيچون سليح شورلق ادمان قلورلردى، بو حالتڭ اثناسنده سلطانڭ سيواس خطّهسنه عزيمت خاطرنه دشدى عنان عزم ارايشى اول صوبه مايل ومعطوف قلدى ومعهود اولمش عادتى ازرنه آنده طورب خاص وعامّه انعام واحسان وفرط معدلت وحليهٔ نصفت برله ملك ودولته زيب وزينت ويردى، بر كون سلطان بزمگاهى *b* آراسته قلوب جام كيخسروى نوش ادردى واحداث چرخ واروني

---

a) L'inscription manque dans les Mss. turcs. *b*) L بزمگاوى.

بزم عم بویردی وکافهٔ امرا وسرورلری وبلوک سردارلری ومبارزلری وبهادرلری حاضر اولوب عواطف نا محصوری بوله محظوظ ومعمور قلدی وبر هفته دمادم رزمی بزمه مبدّل ایدوب شادمانلق کیسه‌لرینی آنلره اثبات اتدی مبالغه التون وآقچه ویردی واندنصکره انطالیه‌نک مخزنلرینه وآولرینه نظر ایدوب نقیر وقطمیردن کرکلو مصالحین کوروب اول نسنه که البتّه نا کزیردی ومعدومی موجود قلوب آزی چوق ایلدی وجمله اکسوکین کوروب برج وبارولرنوک مرمّت اولنملو یرلرینی مسدود ومرمّت قلدوردی وصوباشیلغنی کرو مبارز الدین ارتوقش بکه بویردی تا کیم اول اطلاعی وثقی اوزره که واقفدی کرو تقدیم قلوب متفرّقلرینی یرلو یرینه دعوت ایده، سلطان اول خاین اولوب اولنلروک یرلرین وصولرین واسباب واموالن خاصه جهتیچون تصرّف اتدی دیوان اعلی دفاترنده ثبت اتدوردی وبعضی اقطاعات خاصیّه اضافت بویردی وبو مهمّتی اتمامنه ایروب کامرانلق وشادمانلق بوله دار الملک قونیه‌یه متوجّه اولدی وچون آنده ایروب دولت تختنه وسلطنت محلّنه اوتوردی اطراف واکناف ممالکنه فتحنامه‌لر ارسال قلدی وهر بر پادشاهه مرتبه ومقدارنجه اول غنیمتدن تحف وارمغانلر ویربدی وبکلروک مناشیر وتقاریرنی مرادلری وفقی موجبنجه مسطور قلدی وهر بیرنه پادشاهانه تشریفلر وخلعتلر ویروب ایللو ایلنه واولو اونه دستور ویردی هر بری کندو بوینی ونوکرلریله یوردلر ومنزللرینه واردیلر واول قیش کندو سراینده لذّات وراحتله روزکار کچوروب عیش ونوشه مشغول اولدی ☆

يَوْمَ تَمُورُ ٱلسَّمَاءُ مَوْرًا وَتَسِيرُ ٱلْجِبَالُ سَيْرًا[a] حالنى ظاهر اولدى واول طايفهٔ كه نردبانلر نقلنه متعيّن اولمشلردى فى الحال نردبانلرى بارو اوزرنه قودلر ودلاورلر وبهادرلر دخى اغر چوماقلر ويبينى زرهلرله اونر اونر اتّفاقله كنش كبى قلعجلر چكوب فى الحال يلدرم بكى چقدلر وافرنك ملاعين كه تفنك واوق قورخوسندن كه بدنلر اردنده سكمشلردى نجاق وچوماق برله كلّهٔ بى سعادتلرنى خشخاش ايدب آشغا دوكدلر وسكردب آشغا اندلر اينب قپو بكلين فرنكلرى دخى تيغ قهرله هلاك ايدب پليد جثّهلرنى يره دوكدلر وقپولرى آچدلر قلان لشكر دخى شهره قويلدلر بى حدّ وعد قن دوكب كافرلرك اولوسنه وكچيسنه ابقا وتحابا اتمدلر ومال وعياللرنى يغمه واسير قلدلر، ارتسى سلطان خورشيد رخشان كبى رخش جهان‌نوردنه بنوب حاتمى النى آچوب كمر كيكاووسى بيلنه كلاه كيانى باشنه اورندى وكمن چاچى قولنه برقدى شوكتى كبى رونقله كه اضداد وحسّاده اندن هيبت وشكوه تمام اولا شهره كردى وملكت تختنه اوتردى وغايت عطفت وشفقتندن بويردى كه دلاورلر وبهادرلر كافرلرى قرب جانلرنى اسفل سافلينه ايرمكدن فارغ اوللر ودخى كمسنيه تعرض وجبله حكايت ونكبات اتمبلر جدال شعلهسى التهابدن وبلا درياسى اضطرابدن ساكن اولدى وَقِيلَ يَا أَرْضُ ٱبْلَعِي مَاءَكِ وَيَا سَمَاءُ أَقْلِعِي وَغِيضَ ٱلْمَاءُ وَقُضِيَ ٱلْأَمْرُ[b] فرمانى زيد وعمرو اوزرنه نافذ اولدى، چون سلطنت ارادتى سفينهسى جودئ حصول ازره قرار طوتدى سلطان

---

a) Kor. 52,9. *b*) Kor. 11,46.

کتردلر وبارو اچندن اول ملاعیننک طاش آتمقدن غیری چارهلری یوغدی زیراکه اوق وتیرباران سهمندن اول مدبّرلرک زهرهلری یوغدی که بارو اوزرنده یوریبی بللردی، چون مقاومت مدّتی اوزندی غایتده غضب وخشمندن سلطان بویردی که هر بك بر آیقلری کیک نردبان که بر دفعده اون نفر ار چقا بللر ترتیب ادهلر وچریننک دلیر وبهادرلری بارو اوزرنه چقسونلر وبو خصومتنک مادهسنی حسام قاطع برله فیصله ارشدرسنلر، فرمانه امتثال قلدلر واول رسمه نردبانلر دوزتدلر اول جماعتی که نردبانلری بارو دبنه ایلدلر واول طایفهٔ که نردباندن برجه چقالر واول قوم که تیرباران ادوب اوقاه کاثره مجال ویرمیهلر مفصّل ومعیّن قلدلر، چون تمام آراسته ایدوب دوزتدلر ارتسی مجموع چری مسلّح اولدی وچتر ورایت منصور حرکته کلدی وصدای کوس وندای صورنای هیبت وهراس تمام اجسام سفلی قلوبنه صلردی ملأ اعلی مقدّملری آواز وخروشله چاغرورلردی — بیت

قیامت اوند قلیچگدن اول بلاد فرنك
مصیبت اردی چوماغگدن اوش بلاد فرنك

شاه جهاننک مسامع اشرفنه ایرشدرلردی سلطان عالم چرینوك بهادر وپهلوانلرنی اوقیوب جملهسنه استمالت بویرب تیسیر مقاصدندن هر برنه خوب وعدهلر ویردی تا جملهسی دل وجان برله دورشب ملاعین کفّارک قانلرندن انهار روان ایلدلر — بیت

تیر وتیغک نهبتندن یا رب اول کُنْمید کم
اضطرابیدی فلکده هم زمینده اضطرار

ارتەسی طایر همایون واختر میمون برله عزم اتدی، چون انطالیه روملرنه سلطانڭ رایات جهانکیری قدومندن خبر ویردلر جزع وعجز انلارڭ حالنه یول بولوب اتدکلرنه پشیمان اولوب اشلرنده سراسیمه وحیران قلدلر «وَأَسَرُّوا ٱلنَّدَامَةَ لَمَّا رَأَوُا ٱلْعَذَابَ» a اول احزاب شیاطینڭ صفتی اولدی وضعیفلر بو فتنەنڭ منشا ومبدانی قویلرنك نخوت واعجابنه حواله قلورلردی آنلر اکا انکار ایدوب اوغاد اندیشه واوباش افکاری رکاکتنه حواله قلورلردی، چون قال وقیل ارالرنده تطویله اولشدی اول حادثەنڭ اضطرار وبیچارەلغندن اللرنی فرنك ملکلری اتکنه اوردلر وآنلردن استمداد طلب قلدلر آنلر دخی تعجیلله بر قاچ کمیبه ار قویوب آنلره مدد ومعاونتەچون کوندردلر اول فجرۀ کفره کندولرڭ امدادنی دڭز یوزندن مشاهده قلدلر شادمانلق نعرەسنی اورب چاغرشدلر وبشارت اورب بورو چالدلر چون فرنکلر انطالیەیه ایرشدلر روملر اعزاز تمام برله انلاری شهره کوردلر وانلاروڭله مستظهر اولدلر ارقەلندلر واول مناحیس اسباب کارزاره مشغول اولوب شهر اچنده عراده وشکنجه ترتیب اتدلر، چون شاهنشاهڭ چتری سایەسی اول دیاره دشدی فی الحال بویردی که لشکر دایره چکوب اول شهری اورتیه آلدلر وتیرباران ایدب اول عبدۀ اصنامه مجال ویرمدیلر که بارو وابداندن طشره برمق کوستره بللر چون جبەخانه وآلات محاربه ومحاصرت ونقمزنلر ویایلر ایرشدلر هم اول کیجه چریه بویردی چپرلر بغلادلر ونردبانلر دزدلر ومنجنیقلر عمله

---

a) Kor. 10,55.

وارالرنده قسمت ایدب اولشدلر شهدا ارواحی ریاض قدسه واصل اولوب أنس طوتدلر، اوچ کوندن بو واقعه‌نک خبری سلطانه ایرشدی ومبارك باطننده ومشرّف ظاهرنده عظیم تغیّر وملالت پیدا اولدی بکلر واولولری که قاپوسنده حاضردیلر دعوت اتدی وایتدی که انطالیه کبی شهر که کفّار اقلیمی سرحدّنده ودریا کنارنده محکم شهردی الدن کتدی اکر فی الحال انوک تدارکنه اقدام اولنمزسه قلان سواحل قلعه‌لرنده ساکن اولانلر دخی چون بو خبری ایشده‌لر تمرّد وعصیانه آغاز ایده‌لر واول سبب برله مملکتده تزلزل وانزعاج واقع اولا اول وقتن تدارك مشکل ومزاج دولت معتلّ اوله ددی، امرا واکابر ایتدلر هرنه که سلطان بویرر بو قوللر آنی ایدروز وجان‌سپارلق وطاعتدارلق شرایطندن اهمال اتمزز ددلر، فی الحال مکاتب واحکام استحضار عساکر وامرای‌چون اقلام برله مرقوم اولندی وقاصدلر النه ویرلوب امر اولندی که *a* چاپر اولاق ویام آتلارله تیز هر یکا ایرشدوره‌لر جمله ممالك رومك صاغ قول وصول قول بکلرنه خبر اولدی سهل مدّت اچنده قاپی وبابات وباینده‌ور وسائور وغیری بویلردن چوقلق چری ورجال کالرمال قونیه‌نك صحاری وبراری‌سنه کلوب نزول قلدلر، نوّاب دیوان سلطنت چون محاصرت اسبابی ترتیبندن فارغ اولمشلردی چون چریلر جمع اولوب تمامت اشلر ساخته وپرداخته اولدی سراپرده ودهلیز سلطنتی انطالیه فتحی نیّتنه فال فرّخ وطالع فرخنده برله *a* روزبه صحراسنده نصب اتدلر، سلطان

---

a) L om.

ذکر عصیان سکّان انطالیه وفتح آن ثغر بار دوم در دست بندکان دولت [a]

بر مدّتدن صکره خیال وسوسه‌سی وضلال اندیشه‌سی انطالیه کافرلرنک دماغنده تمکّن بولوب اکا باعث اولدلر که فرط جهالت ومحض ضلالتدن عصیانه میلان قیلوب عهد وپیمان شیشه‌سنی تمرّد وخذلان طاشیله اوتدیلر وسلطنت دولتنوک نعمتی حقوقنی اونودوب بر برنه ایتدلر بر طایفه‌یه که دایم بزوم ملّتموزه مخالفت ایدرلر ویوزلرنی قبلهٔ صلیبدن تحریف اتمکه لازم کوررلر دایم اطاعت ایدب انلارک مذلّتنی چکمک حمیّت وغیرتدن طشره در کلک اتّفاقله بر کیجه سلاح کیوب بوندغی مسلمانلری نایب اوزرنه هجوم ایدلوم وجمله‌سنی تیغ قهر واذلال برله هلاک قلانوم [b] اموال وخزاین وطوارلرن آلوب قسمت ایدلوم ومرادمز برله استقلال فضاسنده جولان ادلوم اکر قضای آسمانیدن مسلمانلره بر حادثه اولورسه که سلطانه بزوم قیغومز اولمیه فهو المراد واکر استماع اولورسه که مسلمانلر بزم قصدمزه کللر بز آنلردن اوکدن شهری فرنکه صاتب تسلیم ایدلوم وکوکلمز بوکه برکدلم که یا جان ویروز یا جان وصلنه ایروز دیدلر وجمله بو دستانله همداستان اولدلر وسلاح کیوب هر فوج جوف لیلده شهر حاکملرندن بر حاکمک اونه واردلر واولوسن کچیسن وپیر وجوانن قتیل وشهید اتدلر وارته اولنجه جمله مسلمانلری قتل ایدب قانلرن دکزه روان قلدلر ومال واسبابلرن غارت قلوب اهل وعیاللرن اسیر اتدلر

---

a) L'inscription manque dans les Mss. turcs. b) L ادلوم.

وشراخانه كرك براغنى حاضر وآمده قلدلر واول طرفك بكلرندن وسرورلرندن ملكى آنده سلامت تسليم اتدكلرنه حجت آلدلر ودرگاه سلطنت خدمتنه مراجعت قلدلر، چون سلطان انكوريه مهماتندن ومصالحى ضبطندن فراغت بولدى قونيه دار الملكنه معاودت بويردى ونشاط بساطنى مبسوط واوامر وقبض وبسط احكامنى منشور قلدى هر كون آودن وطوب اوينمقدن وسيران وميداندن دونب سماط وشيلان عام بويردى وبكلره تشريف خاص ارزانى قلوردى وعيش باغنده شراب كامرانى جويبار جوانى اوزره روان قلوردى علما وعالملرى بى دريغ خردى وعدل شامل واحسان كاملى برله خوش طوتب وضيع وشريفى عاطفتى برله مسرور ومعمور قلوردى تا دل وجاندن عرب وعجم وكافهٔ امم حضرتنوك دعا وثناسنه مشغول اولوب بو رسمه مدح اوقرلردى كه

نظم

كلاه گوشهٔ حلمك نفاذ بولندن
سر فلكدن الندى كلاه جبّارى
زهى زهى كه بو ثابت قدملغيله زمين
يتردى حلمك اكثا تهمت سبكسارى
ازلدن ايرمش زير سقف همّتكه
چهار عنصر طاقيله چار ديوارى
سن اولهسن كه ابد رنك وبوى دولتكك
چمن بزنك رزى شد صبا بعطّارى
جهان كلاه سرورى بره صلا كر سن
دسَكْ كه ايلمزم هفت چرخه سردارى ✿

ومطمئنّ اولدلر امیر سیف الدینی سلطنت حضرتندن استدعا[a] اتدلر که شهره واروب انلاروکله موکب نثارن جمع اده وایرته‌سی چون علم صبح افق مشرقدن طلوع قلدی وآفاق ظلمانیهٔ نورانیه مبدّل قلدی وشهرک معتبرلری امیر سیف الدینله بارگاه سلطنت خذمتنه کلدلر والتماس اتدلر که سلطانک رکاب همایونی شهره قدم رنجه قلوب شهره واره سلطان فل فرّخ وروز مبارک وساعت فرخنده آیین تمام وسعادتله شهره کردی بیت

خیر دعوات اولقدر قلدیلر اکا خلق کم
قلدی غلطان آفتابی اول دعاء مستجاب

دولت وظفر یمین ویسارنده سلطنت تختنه کچوب اوتردی انکوریه خلقی دعا وثنادن صکره فراوان درم ودینار نثور خذمت پسندیده تقدیم قلدلر والتون وآقچه کیسه‌لری وعربی وترکی اشکون آتلر وقنبرلر وای یوزلو وسرو قدلو سیم اندام قوللر وخلایقلر عرض اتدلر محل قبولده واقع اولدی وهر برنک ضمیر وخاطری موجبنجه انواع اصطناع واصناف الطافه مخصوص اولوب هر برنوک آدنه تقریر ومنشور مسطور اولدی سلطان اوچ کون بزم جهان‌افروز ایدب هر برنی تشریفات وصلات برله مشرّف ومحظوظ قلدی، اندن صکره ملك علا الدینی سیف الدین آیبه تسلیم اتدلر تا محروسهٔ ملاطییه ایلدوب اول نواحیده منشار آدلو بر قلعه‌ده محبوس اتدی ومراتب ووظایف بیت الشباب ومطبخ

a) P التماس.

وحالی انلاره ددی وجمله بو حکایتک استماعندن خرّم وشادمان اولدیلر وسلطانی غلاظ وشداد آند اچمکه تحریص اتدیلر، آند اچدی که هیچ تاویلله ملک علا الدینه وارکان دولته ترکینه وتاجیکنه اولوسنه وکچیسنه مضرّتی ایرمیه آنی فارغ البال قلوب قلعه‌لرندن برنه که اکثا اعتمادی اولا ویربیه وکرك براغن واسبابن کیسی‌دن ودوشکدن ومطعوم ومنکوحدن هیچ برندن دریغ اتمیه وشهر اعیاننه دخی مدافعت وممانعتلریچون که اتدیلردی مؤاخذت قلمیه وتعریض بویرمیه وعهدنامه‌لری اول بابده یمین اندکدن صکره کتابته کتوردلر کندو الیله توقیع ایدوب قاصده تسلیم قلدی، چون قاصد شهره واردی وحالی اعلام اتدی شهر اعیانی سلطانک اعلام وسنجقلرنی دلدلر امیر سیف الدین چاشنیکیر آیبهٔ استدیلر امیر سیف الدین دخی حضرت سلطنت‌پناه حکمی برله جبّه‌لو *a* وکیملو ارندو چریبله سنجق ورایات پادشاه دهری آلوب شهره کردی وعظمت وحشمت تماملهٔ قلعه‌نک قلّه‌سنه نصب اتدلر وشهر اهلنک اولوسنه وکچیسنه استمالت ویروب مواعید خوب برله مستظهر قلدلر وملک علا الدینی سلطنت سراینندن چقاروب *b* شهر اعیاننندن برنک اونه نقل اتدردلر اوزرنه موکّلّر قودلر، اندن صکره امیر سیف الدین شهرک اعیان ومعتبرلرنی سلطان خدمتنه ایلدوب سلاملدب ال اوپدردی واستغفار دلیله اعتذار کوستردی وهر برنی مرتبه‌سنه کوره مکرمته مخصوص اتدی، چون شهر خلقی اندیشه وفورخودن امین

---

a) L جبه‌لر et وکیملر.   *b*) L et P om.

دکلدر اکر بز قوللر بو حالتك احترازیچون شهری تسلیم ایدرسوز معذورز ددلر، ملك علا الدین بویردی کرچك ایدرسز وکرچکلمك وصواب یولنه یوررسز وبن بو بابده دُکلی‌کُزدن خجل وشرمسارم اکر قرداشمله شرط وعهد اولورسا که بزوم جانموزه مضرّتی ایرشمیه وسیزه دخی مصادرت ومؤاخذت قلوب مزاحمت ایرکورمیه بو بابده کلام قدیمه قسم ید ایدب سوکندنامه کوندره اول وقتن هیچ شهری تسلیم اتمکدن یکرك مصلحت یوقدر ددی، شهرك معتبرلری چون بو اجازت ورخصتی ملكِ خذمتندن بولدلر فرح وشادلغله طشره چقدلر دیرنك واجتماع ایدوب بر فصیح وچرب زبان قاصدی امیر سیف الدین آیبهٔ چاشنیکیر خذمتنه کوندردلر واما دلدیلر، امیر سیف الدین چون بو حکایه اشتدی فی الحال سلطان خذمتنه واردی واحوالی عرض اتدی وقصدی دستبوسله مشرّف قلدی[a] چون قاصد خبر رسالتن ادا ادوب شهر خلقنك ملك علا الدین بابنده شفاعتن اعلام اتدی اساریر سرور جبین مبارکندن ظهور اتدی وفرط مسرّت وشادمانلغندن دولت بکلری صاغ قول بکلربکی حسام الدین چوپان بك وصول قول بکلربکی قزل بك که اعاظم اکابر اعوان ممالکیدلر وکثرت اتباع واشیاع ومال ورجال برله مستظهر اولمشلردی وهر بری محاسن اخلاق برله شهرهٔ آفاق اولوب قاپولری مقصد علما وموئل فضلا وملجا ستمرسیده‌کان جهان اولمشدی وهمیشه همّتلرینی قطع دابر[b] کافر اوزرنه مصروف قلمشلردی دعوت قلدی

---

a) L om. b) L et P دایر.

بوغدی وخیمه وخرگاهه دخی الی ایرمزدی بر آتننده کندولرچون بر او قزدرلر وآتلارنه وطوارلرنه ییبو دزدلر واول قیشی بو رسمه پایانه ایروردلر، چون کونش نقطهٔ اعتداله ایروب نوبهار بازاری رواج بولدی وچمن صحنی کلبنهٔ کوهرفروش وهوا پرجوش اولوب روضه عروسلری جلوه‌کرلکه وباد صبا پرده‌درلکه وطیور منابر اشجار ازره خطبه‌خوانلغه وبلابل شبکات قصور اشجاردن نداء نواء فَسُبْحَانَ ٱللّٰهِ حِينَ تُمْسُونَ وَحِينَ تُصْبِحُونَ *a* آغاز اتدلر شهر ساکنلری ومحصورلرنه عاجز واضطرار وقلّتهٔ ذخایر ضرورتی حدّن کچدی بری بیریله سویلشوب ایتدلر که بزوم اشومز بو بیچاره‌لقده بر کزدن الدن کتدی وسلطان مدرسه بنا اتدوکی اول جهتچوندر که قرداشنک فاسد افکارنی منهدم قلا وشهری آلا ولشکره بوندن رحلته اجازت ویرمیه بزه بو تذلّلوک تحمّلی هیچ لازم دکلدر وملك علا الدین کیقباد دخی مروّت ودیانت اسّی در شاید که بزوم مکابدت وعنامزه شفقت ایده کلوک اتّفاقله خدمتنه واراوم دیدلر وجمع اولوب خدمتنه واردلر وایتدلر که ملکه معلومدر که بز قوللر بر ییل مدّتی اولدی که شهریارک هوادارلغی جهتیچون حصار زحمتن چکرز وهیچ بر یردن امداد معاونت مشاهده اتمزز وانتظار حددن کچدی اکر شهری حرمتله تسلیم اتمزسوز شول دکلو ضعیف وناتوانز که هیچ شبهه‌سوز محاصرلر شهری جبرًا وقهرًا آلورلر چون تسلّط تیغله آلالر یقین در که قوی وضعیف ووضیع وشریفه ابقا ومحابا اولاجق

---

a) Kor. 30,16.

چقردلر وآغر چوماقلریله چكُج دمرجی اورسنه طوقنور كبی بری برنك اشغنه وجبّه‌سنه دوكشدلر وعاجز وقاصر a قالوب قاهر مقهوردن ظاهر اولمدی دندی‌لر كه قلیجلری قیندن چكلر ومنازعت وخصومتی فیصله اوره‌لر b ملك علا الدین شهر قاپوسنده‌یدی بویردی كه امیر مبارز الدین عیسایه چاغردلر چون چاوشلر آوازی قولاغنه ایرشدی مراجعت قلوب دوندی ملك علا الدین قاتنه شهره واردی، نجم الدین بهرامشاه دخی سلطان خدمتنه واردی وسلطان انوك ثبات اقدامنه وتهوّر واقدامنه آفرین قلدی وحمله‌لری ردّ اتدوكنی وصدمه‌لری دفع اتدوكنی كه اول مخاصمه‌ده خصمانه تقدیم قلمشدی بكندی وخاص خلعت بویردی ونعمت ویردی ومرتبه ومحلّنی زیاده اتدی، اول بهار اوّلندن اكنجی بهار آوّلنه‌دكن بو طریقه مقاتله ومحاربه اولوردی ومنجنیقلر آتلوب در كار وشهر حصار اولمشدی وسلطان شهره برابر بویردی كه بر مدرسه بنیاد قلالر اول نیّت اوزرنه كه اكر شهر فتحی مسلّم ومیسّر اولورسه اكا اوقاف قویه وطلبه وفقهایه كفایت أیدجك مؤنت جمیع جهاندن مهیّا قلا واكر شهر فتح اولمایجق اولورسه اقامتچون سرای دزمش اولوز ددی، چون انكوریه مستخلص اولدی عهد ونذره وفا كستردی وچوق املاك اكا وقف اتدی وچون نوبت سلطان علا الدینه دكدی آنی یقماغه واوقافن ابطال اتمكه حكم اتدی وهنوز بنیدی باقی طورر، بنه سوز اولنه وارلوم هر بك برر او یاپدردی وهر كمك كه مكننتی

---

a) L om. b) P ایرشدرالر.

واحراق واخراب ادوات وآلاتندن فارغ اولمشدی طالع مسعود برله انکوریه حدودنه متوجّه اولدی، ملک علا الدینه سلطان عز الدین کیکاوسک عزیمتنی اعلام اتدلر بارو وحصار احکامنه وچری اهتمامنه وشهر خلقنک خاطرلرن رعایت اتمکه وانلارڭله a عهدی وپیمانی تجدید اتمکه مشغول اولدی اول بابده مبالغه قلدی، چون سلطان انکوریه‌یه ایرشدی اول کون چری صفلر وآلایلر چکدلر شونک کبی ترتیب وهیبتله که خیره ماند درو دیدهٔ اولو الابصار شهری چب چوره حصار اتدلر، امیر مبارز الدین جاندار عیسی وقرداشلری شهردن میدانه چقدلر اول سببله که مبارز الدین جاندار عیسی بکله نجم الدین جاندار بهرامشاه سیواسده اوغلانلق عهدنده مکتبده خصومت دُشمشدی دایم بری بریله مخاصمت وعداوتده ایدلر مبارز الدین عیسی میدانده آوازله چاغروب نجم الدینی مبارزت ومقاتلیه ومیدانه دعوت اتدی بهرامشاه سلطان عز الدین خذمتندن اجازت دلدی ومیدانه عزم اتدی اکی خصم بر برنه ایرشدلر وبی درنك چون شیر وپلنك سڭویله جنك اتدلر ومار آسا سڭولرنی موسوی اژدرها بکی بر برنوڭ جانی قصدنه پیچان قلدلر وسحرهٔ فرعون کبی اضطرابه ونمرود اودی کبی التهابه کلوب متواتر خصمانه حمله‌لر بری برنه قلدلر وهیچ وجهله غالب مغلوبدن ظاهر اولمزدی اکیسنڭ دخی سڭولری پاره پاره وریزه ریزه اولدی وهیچ برنه خطا ایرشمدی ناچار ال ایر قربوسنه اورب دبّوسلر

---

a) P et L om.

فارغ البال ومرفّه الحال اولدلر ودرگاه عالیسی ملوك وسلاطین ورودی ووفودیله ازدحام بولدی وصاغ قول وصول قول بكلری. قاپی وبابات وباینداور وسالور سرورلری قاتنه اوقیوب سرای سلطنت وبارگاه عزّتنده مشاورت وتدبیر اتدی وبو طانیشق وكنكاج اورتاسنده مبارك دلندن بو كلام كچدی كه ما دام كه قرداشم انكوریه‌ده اولا واول مقامده كه تمام برك ومحكم بیبردر آنده متحصّن قلا بزه امن وفراغ كلّی حاصل اولمز دكولدر اول فتنه مادّه‌سنی قطع اتمكلكی فرایض امور ولوازم مصالح جمهوردن صایمق كركدر وتا اول حكایتدن بزه فراغت تمام حاصل اولمایناجه هیچ بر مهمّه دخی شروع اتمك كركدر ددی، جمله اتّفاقله اول فكری صواب كورب تصدیق وتحسین قلدلر كه هرنه كه پادشاه بویردی عین كفایت ومحض مصلحتدر دیو آفرین قلدلر وایتدلر نظم

فكركك صفحه‌سنده در محفوظ   جمله نقش صحیفه‌های ازل
ذهنكك صاف نوری قاتنده   دیدهٔ آفتابه شدی سبل
خود زمانِ أَلَسْتُ دیدی قمو   خصمككك لا سوزی بلی‌یه بدل

بو قوللغی تقدیم اتمكه شویله كه پادشاه بیورر مطاوعت كمرنی جان بیلنه بغلامشز وبصیرت بصرنی فرمان مثالیچون منتظر قلوب اخلاص قدمی ازره طورب طورورز دیدلر، پس مكاتب واحكام بكلره وملكلره ونوكی بكلرنه وطرغدارلره واوج بكلرنه روان اتدلر كه یراغ واستعداد تمام برله سلطنت بارگاهی عبودیّتنه عزیمت قلالر وآز مدّت اچنده چوقلق چری صاغ قول وصول قول وترك وروم واعراب واكراد وارمن چریلری جمله قونیه صحراسنه حاضر اولدلر وسلطان جبه‌خانه آلاتی ومحاربه ومحاصرت اسبابی

تا دفن اولنجه صدقه‌یچون یکرمی بیگ آلتون ویردی وآنوڭ مبارك هیکلنی ایلتمکه ملکڭ سرحدّنه وارنجه بله چری قوشدی وامیر سیف الدین آیبه والچیلر کرو بله دوندلر ودرکاه خدمتنه واردلر ومقرّر اولمش حکایاتی مکرّر قلدلر واکسی جانبدن سرور وحبور وفوری برله معمور اولدلر، چون سلطانڭ جثّه‌سنی قونیه‌یه ایلتدلر وجدّی واتاسی وقرداشی یاننده دفن اتدلر ارته‌سی سلطان زیارتنه واردی واوتز بیگ آلتون فاسلیوس ویردوکی آلتونه اضافت ایدب بعضنی آنده حفّاظ وطلبه‌یه وفقرایه تفرقه اتدلر وبعضنی مدارس وخانقاه وزوایایه کوندردلر وباقیسن اطراف ممالکه وشهرلره ارسال قلدلر تا اول یرلرده[a] دخی مستحقلر وارباب عرفان واصحاب ایقانه توزیع اتدلر وبر نوبتی جنیبتی انده ملازم قودی وقزل اطلس برکستوانی برله هر آدینه کون مرتّب قلوب طوترلردی وفاسلیوس الچیلرنی انعام واحسانله شاکر قلوب وطنلرنه کوندردی وکندوزی پادشاهلق ومعدلتنه مشغول اولدی ۞

ذکر عزیمت سلطان عز الدین کیکاوس بجانب انکوریه
ومحاصرهٔ برادرش ملك علا الدین کیقباد[b]

چون بر مدّت بو نمط اوزرنه کرامت شادروانی سلطان عز الدین کیکاوس سلطنتی ایواننده مبسوط قلندی وممالکڭ مهمّاتی ومصالحی مضبوط اولدی وبختی تختنی جهان‌آرا طلعتی فرّی برله آرایش بولدی وممالك ومسالك ملکڭ وساکنلری همایون ظلّی یمنیله آسایش بولدلر ومعدلتی انوارنڭ شعاعی وامن وامانده

a) L یرده. b) L'inscription manque dans les Mss. turcs.

اولا خزانه واصطبللردن ارمغان وتحفهلر ترتیب اتدلر وکرو امیر سیف الدین چاشنکیر آیبیءٔ اول رسالته موسوم قلدلر تا که مراجعت قلوب مهمّاتی کرکی کبی بیترنه کنتوره وفاسلیوسه ارکان سلطنت وبارکاه دولت رضاسی مقتضاسنجه آند ویره وسلطان شهیدڭ شخص مطهّر وقالب معظّمنی دار الملك قونیهیه ایلده وابا واجدادی جوارنده لحده تسلیم اتدلر، امیر سیف الدین آیبه هدایا وتحف وارمغانلری آلوب روم ایلچیلریله روان اولدی چون کندو مالیکی حوالیسنه ایرشدلر اوکردو فاسلیوسه بر کشی کوندروب اش مراد موجبنجه مقرّر اولدوغن وامیر سیف الدین کرو رسم رسالتله بله کلدوکن اعلام اتدلر، چون یقینرق ایرشدلر فاسلیوس استقبال اتدی وتوقیر وتعظیم شرایطنی محلّ نهایتنه یتردی وبذل نعم وفرط کرمدن اکسك قومدی ایرتسی بر خوش مجلس آراسته ایدوب ساز ولهو وعیش وعشرت وطرب لوازمی بابنده مبالغه قلوب خوش جشن وقونقلق قلدی اهل اسلام وروم طریقنجه اشلر وبریانلر وکبابلر بشرتدی وخوش کوار شرابلر التون وکمش اوانی وبادیه مرصّع قدحلرله انهار کبی روان اتدی ومقاصدی حصولی وسلطنت جلوهسی وصولنیچون بشارت چالدرب شادلق اتدی وسوکندنامه موجبنجه که سلطنت حضرتنده کتابت اولمشدی وسلطان آند اچمشدی اول دخی قسم یاد ایدوب انجیل وخرستوسه آند اچدی ویردوکی تشریفك ضعفنجه امیر سیف الدینه انعام واحسان ایدب اموال وجواهرله مستظهر قلدی وسلطان شهیدڭ *a* تابوتیله کلدن حفّاظ وفقرایه

a) L om.

اتدلر شویله که بکلّی مجلّی ومصفّی اولوب اول مصالحه التزام کوستردی اول ایلچیلریله سلطان خذمتنه متوجّه اولدی، چون اسلام حدودنه ایرشدلر سیف الدین اوکردو سلطان درکاهنه عزیمت قلوب مسارعت ومبادرت کوستردی وشرف دستبوسه ایرشدی وروم ایلچیلری واردوغیین وخبرلرینوک خلاصه‌سن اعلام قلدی واول غباری، که سلطانک خاطرنه قونمشدی الطاف استعطاف آستینی برله سیلوب دور اتدی وسلطان اول وحشت غبارندن خاطرن مصفّی قلوب آتنسی رزیّتی مصیبتن قضا وقدره حواله قلدی وبو موعظه برله متّعظ اولدی مَا أَصَابَ مِنْ مُصِيبَةٍ فِي ٱلْأَرْضِ وَلَا فِي أَنْفُسِكُمْ إِلَّا فِي كِتَابٍ مِنْ قَبْلِ أَنْ نَبْرَأَهَا إِنَّ ذٰلِكَ عَلَى ٱللّٰهِ يَسِيرٌ[a] ارته‌سی انلاروکچون بار عام بویردی جمله امرا وسپاه حاضر اولدلر وبویردی که حاجبلر آیین وشکوه برله سلطانک تختی اوکنه کتردلر وتعظیمچون ییر اوپدردلر ورسالات ومشافهاتلرنی ابلاغ قلدلر وتحفه وخذمتنی وسلامی که کتورمشلردی چکدلر وایلدوب خزاینه تسلیم اتدلر محمدت وارتضا محلّنده واقع اولدی وجشن وبزم بویردی وایلچیلری مجلسه حاضر اتدلر وچهرهٔ صباحت وزبان لیاقت برله انلارکله مکالمه قلوب سویلشدی وانواع احسان خسروانه والطاف شاهانیه انلاری مخصوص قلدی، ارته‌سی خلوت بویردی سلاملق صفّه‌سنی خلوت اتدلر وانلاری واکابر واعوان سلطنتنی حاضر اتدلر وملك ودولت مهمّاتی ومصالحی بابنده سویلشدلر وسلطانه ملك روم فاسلیوسی رضاسی موجبنجه آند ویردلر وفاسلیوسچون شویله که سلاطینک عالی همّتلرنه لایق

a) Kor. 57,22.

چاشنکیر آیبهٔ که بونده خدمتکده در اثنا انعام واحسان ایدوب قویبی‌وبیروب نوازش قلاسن وبکنلمش تحف وارمغانلر ومرغوب ومحبوب طغسوقلر که احکام قواعد وداد وتاکید مبانئ اتّحاد موجبی اولا مهیّا قلاسن وقاپوڭ ملازملرندن بیرسیله سیف الدین مرافقتنده سلطان درکاهنه کوندرهسن تا سیف الدین وحشت وعداوت غباری دفعنده وساطت وسفارت قلا که اول سلطنت سراینڭ خواصندن واول دودمانڭ مربّیلرندن در اول بابده سعی دریغ اتمیه که اولا که محلّ قبولده واقع اولوب رضا سمعیله اصغا اولنه واکرچه عذری اعاده اتمکلك تذکیر ذنب وجریمه در لازم کورمك کرك اندن صکره بزه جمعیّت رجال جمع اتمکه قتال جهتیچون اشتغال کوسترمك کرك اکر بو وسایل برله مصالحت طریقی یوز کسترسه فهو المراد واکر ممانعت قلوب محاربت بنیادن ادرلرسه باری بز کندو اشومزدن فارغ اولمش اولاوز[a] دیدلر، بو رای فاسلیوسه وانوڭ ارکان دولتنه صواب کوزندی پس قیمتلو هدایا وتحف ثمین فراوان که اوهام کتّاب جهان انوڭ ضبط وحسباندن حیرتده قلالردی درّ ثمین وبدرهٔ سنکین ایچی طولو آلتوندن وآلتون کمش آوانی وسقرلات فیلارلری ومذهّب فرنکی قماشلر والوان وانواع کمخالر واطلسلر ترتیب قلوب بر الچی‌یله که فصاحت بیان وعذوبت لسانله روم بلادنده ودیارنده مشهوردی سیف الدین مرافقتیله کوندردلر وسیف الدینڭ خاطرنی کرکی کبی اله آلوب کوڭلن خوش

---

[a] P اولورز.

اول دورده اجـــزای ترابـک ضــربــی
شبلیدی کـه رقص اورردی ذرّه هوادە

ولکن دامنی جیب موسی بکی طـاهـر وعفّت ایچنده عیسی نفسی کبی زهـد وتقوی فلکنده زاهردی فتـوّتی لباسی الناصر لدین الله خلافتی خذمتندن کیمشدی ومروّت جامنی قُلْ انْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ ٱللّٰهَ فَٱتَّبِعُونِی يُحْبِبْكُمُ ٱللّٰهُ a شرابخانەسندن اچمشدی ودایم همّتی دیار وبلاد فتحنه واضداد وحسّاد قمعنه وملکت زیاده اولماسنه ویکی ولایتلر آچلماسنه مصروف قلمشدی شویله که هر حکایتی موضعنده ایراد اولنه وهر تیمار وملك که آنوك دیواننادن بـر کمسەنك آدنـه مـقـرّر اولایدی ابـد الزمان تبدیل وتغییر اولونمزدی اوغول اوغوله نسلًا بـعـد نسـل قالوردی وآنوك مبارك b زماننده قزلق وبلا وغم وندم یوغدی وامن وامان وارزانی وراحت اقطار جهانده مطلق العنان اولمشدی وآنـوك عـدل وسیاستی چـاوی چـون فاسلیوس تکفری سمعنه ایرشدی شـمـع ماننـدی هراس تابندن ارمکه باشلادی عاقل وصاحب رای کشیلرنی حاضر اتدی وبو اندیشه بابنـده آنلاروکله مشورت قلدی وایتدی کـه بـزه سلطان عز الدینك مراسلتی افتتاحنی نجه تقدیم اتمك کرك واول جریمەنك عذرنی کـه بـزوم رضامز اکـا مقرون دکولدی نه رسمـه دلیەوز دیدی، بعضلر ایتدلر نیچمه c کـه فاسلیوس قاتله سیاست بویردی وساحت کـریمنه اول تهمتدن بـراءت حـاصـل اولدی بو معنی خود محقّق ومقرّردر امّا عقل وحزم اولدر کـه

---

a) Kor. 3,29. *b*) L om. *c*) P S نیتمه.

مدایح ومحامدنده عرب وعجم ممالکی واصفلری وصفنده مبالغه قلورلردی وایدرلردی که — بیت

خدایگانا بر وفق رای افلاطون
ترا خدای زبهر مصالح جمهور
بیافرید زاقبال صورتت پس از آن
حلول[a] کرد درو جان بهمن وشابور
چنانك راح وبشخص پیاله نقل کند
پس از مفارقت او زقالب انگور
زگرد خیل تو مشاطگان عالم قدس
کشند غالیهٔ حسن گرد عارض حور

واکثر جوایزی فرایض صَیردی وشعرایه صله ویرمکده همّت عالیه برله امر ایدوب کندوزنی اول بابده قاصر بلوردی شمس الدین طبس رحه محفل کوننده سلطانه مدح انشا قلدی غایت صنایع وبدایع وسلاستندن سلطان غش قَلدی واول مدحك صله‌سی عوضیچون چون انشا وسیاقتده دخی ماهردی روم ممالکنوك امیرعارضلغن که چری دفتری منصبی‌در اکا مفوّض قلدی وغایت هنرپرور اولدوغندن آنوك درکاهی ارباب فضایل واصحاب فنون برله آراسته‌یدی وآنوك دولتی ایامنده غزلخوانلر واهل طرب مرغوب ومطلوبدی شویله که هر صاحب روحی ابو الفتوحی وهر ندیمی ابراهیمی وهر کودکی رودکی وهر بی زبانی عجیب الزمانی اولمشدی — بیت

a) L ماول.

وجمله اولولر ومعتبرلره خلعت وتشريفلر كيوردلر وانواع نعم وشيلان دوكلوب بيدلر وخوب قوخولو شربتلر وتميز وقران وشرابلر اچدلر وبر هفته تمام شرب مدام ونفسانى لذّات استيفاسنه بزم خسروانى واستماع اغانى‌يه مشغول اولدلر اندن صكره سلطان مملكت امورى تمشيتنه شروع قلدى واطراف ممالكه مكتوبات وفرمانلر ارسال قلوب مقاصد تيسيرندن ومآرب حصولندن تسلّى خبرلرن ويربدى واوجى وكرجى اطرافى اتراكنك بكلرن سلطنت دركاهى خذمتنه دعوت اتدى وآنلر دخى مقاصد ومامولّلرى حصولى شرفى برله مستظهر قلدى جملسى كلمكده مبادرت ومسابقت كوسترب سلطنت حضرتى خذمتنه متوجّه اولدلر چون كلوب ايرشدلر هر برى منزلت ومرتبه‌سى مقدارنجه شرف وتقرّب بولوب نوازشه مخصوص اولدلر مناصب وبكلكلرى احكامن تجديد اتدلر ومملكت نظام بولوب توختندى سلطان دخى عدل وداده مشغول اولوب فارغ البال *a* اولدى ۞

ذكر مكارم اخلاق سلطان عز الدين كيكاوس *b*

سلطان عز الدين كيكاوس بر پادشاهدى كه هَبْ لِى مُلْكًا لَا يَنْبَغِى لِأَحَدٍ مِنْ بَعْدِى *c* آنوڭ ايّام وزمانى نصيبى اولمشدى شكل وخلقى غايت خوب ومرغوب وخلقى بيولق عظيم ومطلوب وسخا وكرمده الى سحاب قطراتى كبى بى حساب وزيركلكى مشترى كبى قراكو كيجه‌ده پرتاب وخط وانشا وبلاغتده بى نظير وشجاعت وآلپلقده مثل رستم دلاور وجهانكير واخلاقنڭ

---

a) L om. *b*) L'inscription manque dans les Mss. turcs. *c*) Kor. 38,34.

ومنازعلروك خايب وخاسر اولوب كتدكلرن وسلطنت سلطان كيكاوسه مقرّر اولدوغن اعلام اتدى، ليفون تكور آنوك جوابنى چوقلق ارمغانلر وهدايا وتحف بيله تازى آتلردن وآلتون كمش اوانى وسغراقلردن وسقرلات قبالرلردن ارسال قلدى، چون سلطان قيصريه وتوابعى مهمّاتندن فارغ اولدى مملكتى مدّعيلر زحمتندن خالى كوردى اقسراى طرفنه متوجّه اولدى اقسرانك اولولرى واعيانى چتر همايون وبارگاه ميمونه استقبال قلدلر وفراوان ساچو ساچدلر وشاديلق قلدلر وجمله آنوك ولاسنه التزام كستردلر، چون اول زمانده اكثر اتراك اول اطرافده متمكّن اولمشلردى جمله فرمانه مطيع ومنقاد اولدلر سلطان بر قاچ كون آنده اقامت ايدوب شريف ذاتنه استراحت ايرشدردى آندن دار الملك قونيه‌يه عزم اتدى وقونيه‌نك خواجه‌لرى ومعتبرلرى واعيانى شهرى بزيوب آذين بغلادلر وقتلّيلر اوزرنده كوشكلر دزندلر وسازلر ومطربلر ومغنيان ونوبتچى‌لريله ابروقده سلطانى قرشولديلر واجلال وتعظيم وتوقير وتكريم تمام بيله سلطانى شهره كتردلر وسلطنت سريرنه كچوردلر وشهوار كوهرلر نثار اتدلر وچوقلق قربانلر اول نعمتك شكرانه‌سيچون حق يولنه فدا اتدلر وحق القدوم يوز بك اقچه وبيش بك قزل التون ويوز پاره زربفت كمخا ويوز اللى پاره اطلس واوتز باش آت ويكرمى باش قاتر واللى باش بيسرك دوه كتردلر چكدلر جمله محلّ قبولده دشدى، آندن صكره سلطان آنلردن اعادهٔ قسم دلدى سلطانك راى ونيّتى موجبنجه آند اچدلر آندن سلطان بويردى كه هر برنك املاك واقطاعى احكامنى تجديد اتدلر وزندان طوتسقلرنى آزاد اتدلر

ماهره تسلیم اتدی وشهرلردن هر برن بر بکه ویردی نکیدهٔ زین الدین بشاریه وملاطیهٔ حسام الدین یوسفه وآبلستانی مبارز الدین چاولی بکه ویردی چون ظهیر الدین ایلی پروانه ملك علا الدین خدمتندن مفارقت اتدی نکیدهیه واردی ونکیده شهرنڭ اعیان واعالیسنی مل ونعمت ویرب انعام واکرام قلماغله کندویه مطیع اتدی وآنلرڭ کوڭللرنی دنانیر وتشریفات بذلی برله فرماننه محکوم وکندویه دوست قلدی وائمّه ودانشمندلری جمع ایدب آشلر وختمهلر قلدی اجماع ائمّه وکافّهٔ رعیّت حضورنده خلقه ایتدی اکر سلطان عز الدینڭ چریسی شهری محاصرت اتمکه کلوب باغلره مضرّت ایرشدررلرسه واملاکی خراب ادرلرسه که اول وقت بن یا منصور ویا مقهور اولام بنوم باغلروم واملاکم سزوڭ ملککز اولا ددی، بو حیله وافسانهیله بر مدّت انده اقامت اتدی اما نکیدهنڭ جمری واوباشی آنوڭ اتباعنه خیلی جفا ادرلردی فکر اتدی که شمدکی وقتده هنوز شهری محاصرت اتمکه کمسنه کلممشدر وبو طایفهٔ جافیه بونڭ کبی کستاخلقلر ایدرلر اکر بو کن یارن محاصرت اولاجق اولورسه حال نیجه اولاجقدر ددی، اندن کوچدی ولولوه قلعهسنه التجا قلدی آنده دخی طورامادی سیس یولندن شام دیارنه عزم اتدی چون حلب یقیننه تلباشر آدلو بر ییره ایرشدی خسته اولدی وبر قاچ کوندن صکره فوت اولدی ودفن اتدلر، آندن صکره زین الدین بشاره وامیر آخور نکیده شهرنه عزم اتدی ونکیدهنوڭ اهالی واعیاننه فنون احسان واکرام کوستروب نواخت قلدی وارمن تکوری لیفونه ادملر کوندردی معارضلر

کیجه قراکوده کوچدی وقاچب کتدی چون ملک علا الدین کیقباد ملک مغیث الدینک اوردوسی یورن ارته اولجق مفلسلر آوجی کبی چریدن بوش کوردی وکندو جماعتی دخی طاغلوب هر بریکا کتدکلرن بلدی حیران وسرکردان اولدی وشهردن دخی بونلر طاغلدوغنه شادمان اولوب بشارت چالدلر بوریلر اوازی کوه وصحرایه ینقو ویردی وبهادرلر وآلپلر شهردن چون ملک علاء الدینک چریسن آز کوردلر قاپویی آچوب طشره چقدلر وچوق خلقی مجروح وطوتسق قلدلر وبعضنی هلاک اتدلر، وملک علا الدین .اول حالی مشاهده قلدی ات باشن دوندروب انکوریه یولن طوتدی وقاچدی چون انکوریه‌یه ایرشدی قلعیه کرب انکوریه قلعه‌سن آلدی اول شهرک مناعت وحصانتی برله واثق ومستظهر اولدی، سلطان عز الدین اول شادمانلقدن قیصریه‌دن طشره چقوب شادمانلق کلاهن هوایه آتدی ورایت‌فرازلق ودشمن‌کدازلق میداننده شادمانلق چوکانیله فرح طوپن اوینادی وطشره اوردو قورب اوتردی وجمله صاغ قول وصول قول بکلری وقایی وبایات وباینذور وسالور اولولری وآلپلری خدمتنه کلدلر جمله‌سنه آغر تشریفلر وصلات وخلعتلر ویرب مرحمت ونوازشه مخصوص قلدی وپروانه‌لغی امیر جلال الدین قیصره وصاحب‌دیوانلق واموال دفاترن خواجه بدر الدین خراسانی‌یه که خط وبلاغت وانشا وسیاقت وحسابده روم ممالکنده نظیری یوغدی ویردی وانشا ومکتوباتی خواجه فخر الدین علی تبریزی‌یه که اول دخی خط وبلاغتده جهان فانی اچره ثانیسی یوغدی واون اکی دفاتر که دیوان وزارتنده معروفدر هر برن بر استاد

جلال الدین تکورک ادمیله شهره واردی چون سلطان حضرتنه ایرشدی سلطانه مقصودی حصولنک بشارتن اتدی وتکورک آدمی کتوروب ال اوپدردی ومشافهه اخبارن سویلندوکی بکی سوکندنامهٔ عرض اتدی، سلطان اول خبردن شادمان اولدی وسلطانک کندو دست خطّیله تکورک مقصودی موجبنجه سوکندنامه یازلدی وتکورک آدمنه خلعت وصلت ویردی اخشام اولجق قاپویی اچب ویربدلر چون تکور سوکندنامهٔ مطالعه قلدی وقاصد مشافهه خبرلری که سلطان دیمشدی سمعنه ارشدردی کندو خدمی وحشمی سرورلرینه بویردی که هم بو کیجه غوغا وغلبه اتمیوب کوچک شویله کدلوم که کونش طلوع اتدوکی وقت دَولُو حدودندن کچمش اولاوز ددی، پس دوهلرن وقاترلرن یوکلتدلر وآتلرن ایرلیوب مجموع خدمی وحشمیله شویله کتدلر که ارتیهدکن دَولو حدودندن کچوب ارمن حدودنه ایرشدلر، ارتهسی ملک مغیث الدین وملک علا الدین کیقباده خبر اتدلر که تکورک اوردوسی چادرلرین بوش قویب کتمش ددلر، هر بری بو حالدن طڭا قالوب اندیشه وفکر دڭزنه طالدلر وبری برندن متوهّم وخایف اولدلر ملک علا الدین صاندی که اول طایفه قرداشیله همدستان اولدلر ودلدلر که احتیال طریقیله بنی قرداشم النده اسیر ایدهلر ملک مغیث الدین ایتدی قرداشلرم بکا ارزن الرومچون قصد ایدشرلر بنی انوکچون مکر وخدعه برله بو ارایه چکمشلر که بنی *a* گرفتار ایدهلر اول دخی اول

---

a) L om.

مصلحت کوررم که کندوزکنی بو فایدهسز ورطهدن طشره چقراسن ووارب کندو ملککک محافظت وکتخدالغنه مشغول اولاسن دیوب اول جواهرله مرصّع اولمش دستارچهٔ اوکنده قودی وایتدی که ملك بونی نعل بهاسیچون قبول اتسون قیمتی اون ایکی بکث مصری التوندر ددی ودخی تکوره معلوم اولسون که چون تکور ایرته چریسیله کوچب کده بن ملتزم اولورم که چون مملکت سلطان عز الدین کیکاوسه مقرّر اولا اون اکی بکث مدّ تخییل تکورك قلعهلرنه ذخیرهسیچون وطوارلرینه علیقچون ارمنستانه کوندرلم وسلطان عهد ادب آند اچسون که سلطنتی مدّتنده تکورك ملکنه وقلعهلرنه مضرّت ایرکورمیه ما دام که تکور عهود ومواثیق اوزرنه وفا قلا دوستلق کوندن کونه اراکزده محکم اولا، تکور چون بو اخباری اشتدی واول جواهری کوردی جلال الدینك معقول نصایحنی قبول مسامعی برله استماع قلدی وایتدی که بنم کوکلم شول وقتن مطمئن اولور که بنوم امینم دخی سلطان حضرتی خدمتنه واره وبو رسمه آند ویره، جلال الدین ایتدی اوّل تکور عهد ایدوب آند اچسون ونامه یازب کندو آدمییله سلطان حضرتنه وارلر ددی، تکور بی تخلّف وبی توقّف آند اچدی که چون سلطان عالم عز الدنیا والدین پادشاهلغی مدّتنده بنم قلعهلرمه وشهرلرومه آسیب وزحمت ارکورمیه وآنوك منصور عساکری وحشمی تغلّب طریقیله بنوم مملکتومه مداخلت اتمیلر اول نسنه اوزرنه که امیر جلال الدین تقریر اتدی وفا کوستره واول بابده عهدنامه کوندره بن دخی بو مقامدن بر علّت کوسترب دستورله کندو ملکمدن یغما متوجّه اولم ددی،

قرنداشندن بر دستارچه آلدی که آنوڭ قیمتی اون اکی بڭ التونڭدی وکتورب جلال الدین قیصره ویردی، اول کیجه بر نفر قولی برله قراکوده شهردن طشره چقدی وذزداره اصمرلدی که بن کیرو کلنجه قاپودن کتمکه میل اتمه که قاپویی بنم آوازم ایشدب آچاسن ددی وکتدی جلال الدین لیفون تکورڭ اوردوسنه کلدی ناکاه طلایه وقراوله صتشدی قضابله طلایه نوبتی اول کیجه لیفونڭدی چون لیفونڭ خلقی قیصری آوازندن وسوزندن بلدلر که همیشه قیصریه‌دن سیسه وطرسوسه وارش کلش ودوستلقلری واردی ایتدی تکوره بنم کلدوکم خبرین بلدرڭ ددی، بلدردلر چون بو خبر تکورڭ سمعنه ایرشدی خاصکیلرندن برنی که دایم آندن قیصر قاتنه کلور کدردی کوندردی ایتدی وار بو حالڭ حقیقتن بلب کل ددی، چون کلوب کوردی وارب حقیقت امیر جلال الدین کلمشدر ددی، تکور استقبال اتدی واعزاز وتبجیل وتقدیم قلوب مصافاة وموالات شرایطن یرنه کتردی وآنوب سراپرده وچادرنه کردی جلال الدین تکوره ایتدی تکورله بر اولو اش بابنده سوزم واردر اکر خلوت اولورسه عرض ایدلوم ددی، تکور اشارت اتدی جمله خدم وحشم طشره کتدلر، جلال الدین ایتدی تکوره معلومدر که سلجوقیلر ممالکندن هیچ بر مملکته تکور مشارکت قلاجق دکولدر پس نه لازمدر که تکور بو بابده زحمت چکر اکر ملك مغیث الدین ایسه قرداشی ملکین طلب قلور وهر چه ملك علاء الدین کیقباددر آته‌سی یریین طلب قلور پس بو کفت وکوی وجست وجویدن تکوره آره‌ده نه حاصل اولور پس غایت محبّت ومودّت سببندن شویله

که مرارت تجرّعنڭ مقدّمه‌سی صبرله حلاوت نتیجه‌سی حاصل اولوب مرادمز مذاقنه ایرشه اَلصَّبْرُ اَوَّلُهُ مُرٌّ مَذاقَتُهُ وَلٰكِنْ اٰخِرُهُ اَحْلَى مِنَ الْعَسَلِ، چون جلال الدین قیصره که قیصریه‌نڭ حاکمی وشحنه‌سی ایدی وسلطان شهید خدمتنده غایت کفایت ودهاسی برله که واردی مترشّح مزیّت احماد ومتوشّح مزید اعتماد اولمشدی بو معنی معلوم اولدی آنوڭ کتمه‌سی منعنده تعلّل کستردی

بیت

راست چون زلف شب بشانه زدند   رقمِ کفر بر زمانه زدند

چون سلطان خدمتنه کلدی وسرایی خلوت اتدردی ایتدی بو قول شویله اشتدم که شاه جهانڭ حاش الله که بونڭ کبی نا صواب اندیشه خاطر اشرفلرنه خطور قلمش سلطان بو حالدن اصلًا وراسًا ملول اولمسون ودخی بونڭ کبی فکری که بی نوالق وبی سامانلق موجبی در اوکنه ودیلنه[a] کترمسون که بو قولڭ خاطرنه بر تدبیر دشمشدر که اکر آنوڭله عمل اولنورسه امیددر که بو عقده انحلال بولوب مطلوب عروسی چهره‌سی حجابدن یوز کوستره ددی، سلطان ایتدی تدبیرڭی عرض ایت ایشدیم ددی، جلال الدین ایتدی سلطان ایچرو حرمنه کرسون وخواتین مخدّراتنڭ حلیلرندن بر قیمتلو نسنه که ارامنه قاتنده طکسوق اولا کترسون بن آنی آلوب بو[b] کیجه مقصود تیسیریچون طشره ایلدیم ظن واثقدر که مراد حاصل اولا ددی، سلطان آنڭ فکری موجبیله اچرو حرمنه کردی وقز

a) L om.   b) L بر.

ظهیر الدین ایلی پروانیه اوّلدن بی نهایت عنایتی واردی وانلارڭ اراسنده چوق عهد ومیثاق اولمشدی وحالی انوڭ خلافنجه مشاعده قلوردی ووفا یرنه جفا کورردی بو اکی بیتی کندو قریحه‌سندن املا وانشا قلوب شکایت ورقنه یازوب طشره پروانیه کندردی

رباعی

شمعم که بودم یانِق ودوکندی تنم
هیچ اولمدی بر وجهله خندان دهنم
پروانه که یار غارم اولمشدی بنم
راضی کأوره‌لر بوینمی دوشه بدنم

چون محاصرت مکابدتی زمانـنه آخر ظاهر اولمازدی ومحصور منصوردن بلورمزدی شول بکلری که محروسهٔ ملاطیه‌ده خذمتنده اولورلردی مبارز الدین چاولی بك چاشنکیر وزین الدین بشارهٔ امیر آخور ومبارز الدین بهرامشاه امیر مجلس بونلاری قاتنه اوقدی وبو بابده بونلاروڭله مشورت اتدی وبویردی که بو اش قاتی اوزندی وچوقلق خلق تلف اولورلر بنم رایمه شویله سانح اولور که دُن بچوغنده شهرڭ قپوسن آچاوز وتعجیل سکردمله قچاوز وکندزمزی قونیه شهرنه بِرَغاوز اول معظّم شهرله ارقالنوب اوچ نواحیسی بکلری وچریلری یاردمیله مرادمز حاصل ایده‌وز ددی، اولولر ایندلر پادشاهڭ حکمی راستدر اما بر اش که مکر وحیله معرضنه یقین کلمش اولا اڭا اعتماد اتمك اولمز اوله که قونیه‌یه وارمیاوز حسّاد واضدادڭ چریسی وقراسی چوغلمشدر اوله که یولده بزه ظفر بولالر وملك الدن کدوب هلاك النه دوشوز اکر پادشاه بر قاچ وقت صبر وثبات کوسترسه امید در

وحیران اولدلر واول حالك تدبیرنده سرکردان قالدلر والسلام ۞

ذکر شنیدن ملك علاء الدین وفات پدررا وعزیمت امرا بطرف قیصریه وحرکت بدان جانب [a]

چون سلطان غیاث الدین کیخسروك وفاتی خبری سلطان علا الدین کیقبادك سمعنه ایرشدی توقاتده‌یدی اوچ کون تعزیت رسومن ورزیّت مراسمن مرعی قلدی ملك مغیث الدین طغرلشاهی که ارزن الروم ملکی وعموسیدی وارالرنده عهد ومیثاق محکم اولمشدی ولیفون ارمنستان تکورنه قاصدلر کوندردی وقیصریه‌یی اثنا آدادی وظهیر الدین ایلی پروانهٔ دخی مواعید خوب برله کندو هوادارلری سلکنه قویدی وهر طرفه مکتوبلر والچیلر متواتر کوندردی چون روم چریلرنك وارلغی اوغوز وترك طوایفی‌در وهر وقتده که چریلر باصلوب اقلیملر فتح اولمشدر اوغوز طایفه‌سی برله اولمشدر هر طریقیله که ممکندی اکثر اتراکی کندویه دندردی وغلبه چری جمع ایدوب جمعیّت تمام برله قیصریه‌یه توجّه اتدی وقرداشی محاصرت اتمکه اهتمام قلوب چوق مدّت وزمان صواش ومنازعه ومحاصرت اوزاندی وآدمو بکلردن وچریجی‌لردن اکی طرفدن چوقلق خلق تلف اولدی وهیچ بر طرفدن مقصود چهره‌سی مشاهده اولنمزدی وشهر وحصار خلقنه عجز واضطرار ایرشدی شویله که سلطانك دخی مبارك مزاجنه ضجرت وملالت مستولی اولدی واول محاصره‌نك سورتی فرطندن ملك وسلطنتچون براءت سوره‌سین اوقدی واول حکمله که سلطانك

---

a) L'inscription manque dans les Mss. turcs.

خذمتنه ملاطیه‌یه کوندردلر وتیز ایرش دیو مسارعت ومبادرت قل ددلر، چون قاصد ملاطیه‌یه ایرشدی اکابر واولولارنه غزا احوالن وسلطانک شهادتنی اعلام اتدی جمله اتفاقله ملک قاتنه واردلر واحوالی عرض اتدلر اغلایب عزا وبکا شرایطن *a* یرنه کتوردی اوچ کوندن صکره بکلر واولولر دولت نوبتی حصولی وسلطنت منصبی وصولیچون تهنیت ومبارك باد قلدلر وآندن کوچب بیش کُنده قیصریه‌یه ایرشدلر بکلر وسرورلر که حاضر اولمشلردی کندکده استقبال اتدلر وآندن اعزاز وعظمت وتبجیل وجلالت تمام برله شهره کلدلر وملکی سلطنت تختنه کچردلر درم ودینار اوزرنه صاچو صَچدلر اوچ کوندن صکره سلطان بکلرك یاس طونن چقرمغا امر اتدی وهر برنه مرتبه‌سی مقدارنجه خلعت وتشریف وصلت ومرحمت بویردی کافهٔ خواص وعوام سلطانك الن اوپب مشرّف اولدیلر وهر بری مرتبه ومناصبی منشورلرن تجدید اتدلر وتیمار واملاك که التماس اتمشلردی اتدلر اجابته مقرون اولوب هر بری مکنت واستظهاری مقدارنجه ماه‌رو قوللر وقرنقلر والتون بدره‌لری وعربی وترکی آتلر ترتیب ایدوب پیش کش چکدلر محلّ قبولده دوشب وثاق وخلوتخانه‌یه وخزاینه وآخوره تسلیم اولندی وعزا تهنیتنه مبدّل اولوب عیش وعشرته مشغول اولدلر بو فکرده‌یدیلر که دار الملك قونیه‌یه عزم اده‌لر که ناکاه خبر ایرشدی که ملك علا الدین توقاتدن چری وجمعیّت تمام برله بو یکا توجّه اتمشدر دیو دُکلیسی سراسیمه

---

a) L شرطن.

اختتام بولدی وغزا وجهاد بولندن معاد عرصاتنه متوجّه اولدی أُولٰئِكَ هُمُ ٱلصِّدِّيقُونَ وَٱلشُّهَدَاءُ a زمرەسنه منخرط اولدی مملکت عروسی بر کتخدا حکمی زیورندن که دولت اونك قواعدی وسلطنت کاشانەسنك ضوابطی اَلتَّعْظِيمُ لِأَمْرِ ٱللّٰهِ وَٱلشَّفَقَةُ لِخَلْقِ ٱللّٰهِ حسنی کفایتی برله ممهّد ومشیّد قلا معطّل قلدی ونظام امن ولایت ورفاهیته رعیّت آنوك معدلتی اموری قوامیله مضبوط اولا مهمل قالدی دولت ایوانی مدبّرلری ومملکت بستانی محافظلری مشورت وطانشق قلماغ‌ایچون جمعیّت وقورلتای اتدلر، صاغ قول صول قول بکلری قیی وبایات وبیندور وسلور اوشولری دیرلوب طانشق اتدلر که عز الدین کیکاوس وعلا الدین کیقباد وجلال الدین کیفریدون بو اوچندن قنقسن اختیار ادەلر وبو اوچ شهزادەدن تختی قنقسنه تسلیم قلالر b ناگاه تدبیر مصالح مطالعندن طلوع قلدی وصواب غیب حجابندن چهره کوستردی نصرة الدین ملك حسن بن ابرهیم مرعش ملکی که حاتم ذکری طوماری انوك سخاوتی زماننده طی اولمشدی ومکارم اخلاقی نفحاتی عرصهٔ آفاق عطّار کلبەسی بلکه نوبهار نسیمی کبی معطّر ومطیّب قلمشدی ایتدی عزّ الدین کیکاوس اولو اوغولدر هم عاقل وکامل وبهادر در هم اوغوز تورەسنده دخی آغا وارکن اینیسه سرورلك دکمز پادشاهلق سلطان عزّ الدینه لایقدر ددی، مجموع اکابر وبکلر واولولر اول سوزه تحسین اتدلر واتّفاقله قونیەدن قیصریەیه توجّه اتدلر وآنده ایرشجک اکابر وسرورلردن برنی ملك عزّ الدین

---

a) Kor. 57,18. *b*) L ادەلر.

وخیره وحیران قالدلر وجهان‌بین کوزلرنه روز روشن کیجه کبی مظلم وتاریك اولدی مجموعسی عزیمتی غنیمت صایوب وَمَنْ نَجَا بِرَأْسِهِ فَقَدْ رَبِحَ بله عمل قلدلر وکتمکه وقاچماغه یوز طوتدلر ولشکرنك چریسنه بنده انتعاش وارتباش حاصل اولدی اهل اسلامك منهزملری آردنجه دشدلر وچوقلق خلق اول دربندلرده ودره‌لرده کمی قتل وکمی غرق وکمی چاموره بتمقدن هلاك وتلف اولدلر وبر بولك بکلردن چاشنکیر آیبه وغیره کبی اسیر ودست بسته ادب لشکری قاننده التدلر، چون آیبه سلطانك مبارك جسدنی کوردی فریاد ادب اغلادی ویوزنی سلطانك قدمنه سوردی لشکری بویردی آیبه‌نك الن ششدلر واکا تسلّی ویردی وآلاشهر اطرافنده اولان مسلمانلردن بر قاچ نفر کتردب سلطانك جسدنی مشك وکلاب برله مطهّر ومطیّب قلدردی ومسلمانلر مقابرنده عاریت رسمنجه دفن اتدردی بو واقعه وحادثه آخر اولدوغندن صکره قونیه‌یه ایلتدیلر وجدلری کنبدخانه‌سنده قویب رضوانه تسلیم اتدلر

بیت

بو رسمه درر چرخ نا پایدار   که بلمز چری نه نه در شهریار
ایرب پیر وبیبکت دمز [a] هب بچر   کبیرور قانه قانی صو کبی اچر ۞

ذکر پادشاهی سلطان عز الدین کیکاوس بن کیخسرو
وفتوحی که در ایّام دولت او سنوح پذیرفت [b]

چون سلطان غیاث الدینك اجلی دفتری شهادت ختمیله

---

a) Ainsi les Mss. *b*) L'inscription manque dans les Mss. turcs.

انهزام يولن طوتدلر وصنب قاچدلر سلطانڭ چريسى نهب وغارتده مشغول اولدلر، قضايله سلطانڭ خاصكيلرى وجمله سلاحدارلر وجاندارلرى سلطانى خلوت قويب يغمايه مشغول اولدلر، نا گاه بر فرنك سلطانه مقابل دشدى، سلطان صندى كه كندو حشم منصورندن در اثنا التفات اتمدى وآنى دفع اتمكه سلاح استعمال اتمدى چون سلطاندن كچدى ات باشين دندردى وبر حربه ضربيله سلطانڭ نازنين روحنى فردوس برينه اولشدردى وآنڭ آلات واسبابنى ديوشرب بر بولك روم كافرلريله كه قاچب كده يوررلردى آنلاره قارشوب كتدى ولشكرى خذمتنه واردى، چون لشكرى اول كيمى كوردى بلدى وصوردى كه بونى قندن كتردڭ، جواب ويردى كه بونڭ اسّنى اُلدردم ددى وبو كيمى تمام اوزرندن صويدم وبر جوق روملرله a خذمتوڭه كلدم ددى، لشكرى ايندى شمدى اول اولوبى واروب بولوب بگا كتورى بلورمسن ددى، ايتدى كتوريم چريسندن بر قاچ بهادرلرى انوڭله كوندردى واردلر سلطانڭ مطهّر قلبنى كوترب لشكرى قاتنه كتردلر، چون كوردى فى الحال بلدى واغلادى، بكا وعويل آغاز ادب سرشك خوناب كوزلرندن رخسارى اوزرنه روان قلدى اول حالڭ تابندن در حال بويردى كه فرنكوڭ درله دريسن بيوزدلر، چون بكلره وچرى سرورلرنه معلوم اولدى كه سلطان شهادت درجهسن بولدى وسعادتى رايتى واقبالى چترى منكوس ومسلمانلغڭ آمالى امانيسى معكوس اولدى سراسيمه

---

a) L دوهلرله.

تازی آته بنمشدی ابیات

تکاور بادسیر وبرق a) کردار
خجسته زاغ‌چشم وکبک رفتار
سبک‌خیزی که چون بر داشتی پی
گرانتر بودی از کُه باد باوی
رهانجامی که چون منزل بریدی
زتیزی بادکردش‌را ندیدی

بنوب قلبده طورمشدی چون اول صواشده سگو واوق جنکی وچوماق سرزنشی فراوان اولدی سلطان غایت غیرتندن حسام حمیّت که قوشتمشدی نیامندن چکدی وبر حمله بله صواش صفنی یارب سحاب سیلاب وادی وشعابدن روان ایلدی وشول دگلو کفرهٔ فجره‌دن قتل ایدب پلید جثه‌لرنی طپراغه برقدی که احزاب شیاطین اوکندن کُر کُر قچاردی وچون معرکه‌ده دشمنک قلبنه ایرشدی کوردی تنکور لشکری طورمش آندن قلیجی دریغ ایدوب اژدها کردار افعی آسا سگوبنی النه آلدی که دشمنک کوزی زمرّد کبی طشره صچریه مقابل یوردی ولشکرنه حمله ایدب صدمهٔ اولیده طاقهٔ الکبری چهره‌سنی اگا کستردی وآت ارقاسندن کوتروب یبره برقدی، سلطانک نوکرلری وخاصکی قوللاری دلدلر که اینوب وجودنی محو ادەلر سلطان قومدی بوبردی که کرو آتنه بندردلر وقوبی‌ویردلر، چون لشکرنک چریسنه معلوم اولدی که تنکور منکوب اولدی خایب وخاسر

a) L وباد.

یوردی مغز پیل وزهرهٔ شیر
غریو کوس ویرمش مردهیه کوش
دماغ زندهٔ ترک ایلمش هوش
ارنلر تیغ برق افشان چکردی
هزبران سو بسو دندان چکردی
سنان یورکلره سر تیز قلمش
جهانی روز رستاخیز قلمش
سنگولر باش ازره بیشه قلمش
هزیمت هم مفرّ اندیشه قلمش
نه قورتیلرد آنده شیردن کور
نه شیر اوتوردی شمشیردن دور
اردی شویله درع التینه پر تیر
که زیر پردهٔ گل باد شبگیر
عقابی ای نچه قانلو خدنکوک
براتن پرده یازمشدی پلنکوک
ارنلر مرکه جنکدن سراسر
سما دامن زمین جیبینی یرتر
حمایللر قلوبن هر کشی زیر
کمی شمشیر وکیمی زخم شمشیر

سلطان شرف برجنه قونمش کنش بکی زخشان چون لعل بدخشان بکتر کیمشدی وفرقدان قبّهسی کبی اشق فرقنده قومشدی بویك بلادکین چوماق الندہ وقاتی یای قولنده وتیغ مهنّد الماسی بیلنه بغلامشدی ورعد مثال خوش شکل وخصال

جبهاندن قیلیبن بدچشمی مهجور   ارقدن چاوشان ورلردی شودور
زمینی بار آهن ایلمش خم   هواییله دوار اولمشدی همدم
کمر شمشیرلردن زر نکاری   قوشانب قلدی صن زرّین حصاری

بو همّتیله که ییبر اوزرنده اولان سپر هیبتندن هواده اوچان عقاب ونسور یوگلرن دوکرلردی یوریب روان اولدلر چون آلاشهر حدودنه که رومکڭ اولو شهرلرندن در ایرشدلر اوگردو جاسوسلر وخبرجیلر رایات ظفر *a* نکار حرکتین وعساکر جرّار نهضتین تکور لشکری سمعنه ایرشدرمشلردی اول سببدن قرار واصطباری قالمایب فریادنامه‌لر کفّار قبایلنه وایل وولایت حکّامنه وآدلره ارسال قلمشدی شول مقدار چری رومدن وفرنکدن وبلغار وانکروس والماندن جمع اولب کلدلر که لَا يُعَدُّ وَلَا يُحْصَى اهبت واستعداد تمام برله اسلام لشکری قتالنه یونلدی، بو طرفدن سلطانڭ چریلری ترك وترکمان آلپلری وبهادرلری بحر اخضر کبی قرجاشب آلایلر دوزدیلر *b* اشقلر شعاعندن وقلجلر وچوماقلر برقندن کوزلر قماشردی وآتلر کشنمه‌سندن وسگولر چوقلغندن زهرهٔ مرّیخ آب ودگیزلر عین سراب اولوردی

ابیات

چو دپرندی یرندن آهنین کوه
زمینه اردی صن زلزال انبوه
اکی لشکر بری بیرینه خنجر
چکوبن قلب وصف صف طورِ یکسر
ترنك کرز وچاقاچاق شمشیر

---

a) L مظفّر. *b*) L دوزده‌لر.

اولمشدر اکا سکنجبین سکّری وعنّابی فایده اتمز بن انوک مزاجی حماقتنه وجهالتنه مطّلع اولمشم بو حالده عیبجی بابله موافق ومفید اولاجق دکلدر

بیت

شویله بولمادی دماغنده حماقت تمکین
که قلا قابل اصلاح آنی معجون فسون

ددی وفی الحال بویردی مکاتیب واحکام یازدلر مجموع ممالک صاغ قول وصول قول بکلرنه وسایر عساکر اکراد واتراکنه ارسال اولنوب اشارت اولندی که مجموع استعداد ویراغ تمام برله درگاه جهان‌پناهه متوجّه اولالر تا سایر *a* اجناد وعساکر موافقیله کفّار بلادنه یونلب یاأیُّها النَّبیُّ جَاهِدِ الْکُفَّارَ وَالْمُنافِقِینَ وَاغْلُظْ عَلَیْهِمْ *b* حکمی مقتضاسنجه نصرت دین یزدانی واعلاء اعلام اسلام جهتنجون ثبات اقدامی جمله مهام اوزرنه مقدّم قلنه دیو امر اعلی موجبنجه جمله امرا وچری باشلری وقپی وبابات وسالور وبایندور وباقی بویلر آلپلری وبهادرلری هر طرفدن ایو براق واستعداد تمام برله پادشاه درگاهنه قونیه آواسنه روزبه یازیسنده حاضر اولدلر *c*

همایون فال وفرخ روزله شاه　　یوریدی طرف صحرایه طوتب راه
خروش کوس ونای روی‌دن خاک　　ارو طوردی یرندن مثل افلاک
چریجی‌لر عَلَم بالایه چکمش　　ارنلر رخت هم صحرایه چکمش
بلاسنجه اُرندو شهسواران　　رکابنده پیاده تاجداران
کمر بغلو وقشلاری کشاده　　باشنده افسر شاهی نهاده
ظلال چتر میمون شاه ازره　　که مثل ابر دشمش ماه ازره

---

a) L ajoute بلقی (l. باقی).　　*b*) Kor. 9, 74.　　*c*) L اولالر.

دوربینه اول سوزه انکار اتمك ممکن دکلدر دديلر بيت

مسلّمست مثال تو در صلاحِ جهان زاعتراض عقول وتصرّف اوهام

ولکن عالمك کونی ابتداسندن تا پادشاهك دولتی ایّامنه دکن که انقراض وانقضادن مصون اولسون هر سوالك جوابی اولا کلمشدر اکر پادشاه اجازت بویررسه بز قوللر دخی بو بابده هرنکه مصلحت وصوابدن کورنور عرض ایدلوم ددلر، سلطان ایتدی که تقریر قلمق کرك، ایتدلر پادشاهه معلوم ومحقّق اولسن که عهد وپیمانی نقض اتمکلك عاقبتی نا محمود وخاتمتی مذموم وشومدر وآند صمقلغك صوکّی مملکت خرابلغنه ودولت پریشانلغنه موجبدر اکر لشکری طریق چاکری ظهوره کتورمزسه ایلچیلر وقاصدلر کوندرب وعد ووعید خبرن دیمك کرك وقوللق شرایطی اقامتنده توقّف وتخلّف ادرسه عتاب عنیف اتمك کرك اکر آنوکله خوف ایدوب عذر دلیوب کناهنه استغفار ادرسه عذرین قبول ایدوب چون اکن تمرّد آشکاره اتمشدر صوچنی عفو اتمك کرك واکر کرو تمرّد ونفاق کوستررسه اول مضایقه‌نك معالجه‌سن معاجله طریقیله آخِرُ الدَّواءِ الکَیّ موجبنجه تقدیم قلوب بز قوللر رکاب همایون خدمتنده اول صوبك فتحنه متوجّه اولالم واول دیاری قاعًا صفصفًا مثالی قلالم واسار وادبار طوقنی روم وفرنك خذلانی وشقاوتی بوینینه کچورلوم پادشاه کرکدر که بر آز مدّت مبارکلکله صبر ایدوب بز قوللره مهلت ارزانی بویره تا کوررز که ایلچیلر نه جواب ویرر، سلطان بویردی که شك دکلدر که مدارا وملاطفت پادشاهلق آیینی وارکاننده اصل معتبر ورکن معظّم در اما صفرا وسودا اخلاطی غلبه‌سی لشکری دماغنده غالب

ایلنه متّهم اولوب حرکته کلدی وبو فتنه‌نک مادّه‌سی سببی او ایدی که لشکری بوندن اوّلدن سلطانه اسلام ولایتنه چقمغه مانع اولوردی وچونکه چقدی سلطنت تختنه اوتوروب تمکّن بولدی خراجی کوندرمکده وفرمانه امتثال کوسترمکده خدمتی وسلامی ارسال قلمقده تماطل وتکاسل قلوب اوش بو کون اوش یارین دیو اکلردی، بر کون سلطان ارکان دولت ومدبّران مملکتی حاضر ایدب سراینی خلوت اتدردی وآنلاری شرف مکالمه‌سنه مخصوص قلدی وبویردی که اول وقتنی که لشکری ایلنه اوغرایوب ممالک موروثه‌یه کلوردک اول دخی بزه مانع اولدی چون حق تعالی‌نک فضل وعنایتیله مقصودمزه ایرشدک آنوک جرم وخطاتندن کچوب عفو اتدك شمدی دخی اطاعت وطاعتدارلقدن ال چکوب طغیان وعصیان لافن اورر ادر بو حالنک تدارکی وتلافیسی اولمزسه یمکن که دخی کستاخ اولوب قدرت الی آنوک وحشتی ازالتندن قاصر کله وقلان خراج‌کزار کافر بکلری دخی جادّهٔ متابعت حکمندن منحرف اولالر وانبساط وعصیان ظهوره کتورلر غافللر ایتمشلردر که اشی خوار کورمک کرکدر وموری مار صنمق کرکدر تا عاقبت آنوک ازدهالغندن پشیمانلق حاصل اولمیه چون فرصت میسّر اولمش اولا آنی قلع وقمع اتمکده هیچ بابله تساهل اتمك یوقدر ددی، صاغ قول بکلربکی قایی‌دن آشوت بك صول قول بکلربکی باینداردن ابراهیم بك وسایر ارکان دولت ایتدیلر عزنه لم پادشاهك کهرفشان الفاظندن ودرفشان کلماتندن بز قوللاروك سمعنه ایرشدی رشك حکم سکندری وزبدهٔ محاسن کلم خسروی در خرد بهکزین وهم

چون سلطان انطاليه غزاسندن مراجعت قلدی واول مملكت كه بر مدتدی فرنك النه دشمشدی كرو فتح اولدی واول مملكتك صحرالری وبيشه‌لری اكديردن بيورك اويله وكردن وعربدن طولدی وباشقا قلعه‌چون آنلره قشلاق ويرلدی وزماننك جبّارلری سلطانك فرماننه مطيع ومنقاد اولدلر وهر قنقسی كه بر ذرّه فرمنه مخالفت ايدوب عبوديّتدن انحراف ايدی فی الحال عتاب عذابيله وقهر دبّوسی برله توبيخ وتاديب ايدلوردی تا طوعًا وكرهًا انقياد طريقی سلوكنه التزام كوستررلردی ودولت قاهره پناهنده حوادث زماندن قورتلرلردی ومجموعی آنك قاپوسنه كلوب عنايتی نظرنی كيميای سعادت بلورلردی وايدرلردی كه

ابيات

تو آن شهرياری كه هنكام كين   برابر قلورسن كوكی با زمين
اكر قهرك ارسه زلاله زلال   اولا آتش شيفته بی مجال
اكر لطفك ايريشريسه اثير   اودی صو اولوبن طولا آبكير
جهاندن اوتاد اورر آستين   سكا يارشر پادشاهی نكين

چون رفعت وجلال كمال درجه‌سنه ايرشدی ونقطهٔ اعتدالده استقامت طوتدی هيچ كمسه‌نك خاطرندن كچمزدی كه اول دولتك عقدی انحلال بوله واول پادشاهك اوامر ونواهيسی واهی اولا بر عجيب وغريب بازيچه يوز كوستردی كه

بيت

اذا تَمَّ أَمْرٌ دَنَا نَقْصُهُ   تَوَقَّعْ زوالًا اذا قِيلَ تَمّ

سرنك مكتومی ظهوره كلوب اعلام حكمی صحيفه‌سنده ظاهر اولدی تا سلطانك همّتی وبواعث نهمتی روم بلادی غزاسنه آلاشهر تكوری [a]

---

a) S écrit partout تكفور.

اولولار وارباب نام ونشان   چو دونت بدرگاه شاه جهان
کمر بغلمش هر بری مثل کوه   که قیلمجاری کوکه صالر شکوه

قونیه محروسه‌سنه ایرشدی وبشارت فتح وفتوح اطراف ملوکی وخلایقی سمعنه ایرشوب جمله دیدلر که   ببیت

بو رسمه قیلر اولولر اشی چو ال وره کار
که شاهلر قلجندن قالور بو رسمه آثار

دیو تحسین وثنایه مشغول اولدلر، چون بازرکانلر قماشلرندن اللرنه کرب حاصل اولانی کوستردلر اکسك کلننی عرض اتدلر خزینه‌دارلر تخمین وقیاس طریقیله قیمت اتدلر بهالرنی ادا اتدلر وهر برنه برر خلعت بقدر اندازه ومرتبت ویروب حصول مقاصد ومرحمت برله روانه قلدی وحکم ویردی که جمله ممالك رومده نقدر که تجارت ایدوب یوریه‌لر باج وعبور وغیری عوارضدن معاف ومسلّم اولالر جانبیله دعا وثنا قلوب وطنلرنه متوجّه اولدلر وپادشاهك معدلت ومرحمتی چاوتی عالم حدودنه ایرشدردلر، حق تعالی جلّ وعلا آنلره رحمت ادوب پادشاهمز خداوندکار اعظم سیّد الغزاة والمجاهدین قامع الکفرة والمشرکین ظلّ الله فی الارضین سلطان مراد بن محمّد بن بایزید خانی همیشه اعادی اوزرنه مظفّر ومنصور قلوب زمانه جبّارلرن وکفره عاصیلرن قهر فرمانیله ذلیل ومخذول قلسون ویرحم الله عبدًا قال امینا ۞

ذکر عزیمت سلطان بغزو بلاد روم وترقّی از آنجا بدرجهٔ سعادت وذروهٔ شهادت *a*

---

a) Le titre de ce chapitre manque dans la rédaction turque.

ایدوب قاضی وخطیب وامام ومؤذّن قویب منبر ومحراب اتدلر ومحافظلر وحصارارلری ونفط آتانجی‌لر وزنبرکجی‌لر وطوپجی‌لر قودلر وآزدن چوقدن هیچ نسنه اکسک قومایب مجموعن مهیّا قلدلر، آندن صکره سلطان سعادتله رکاب همایونن قونیه طرفنه که روم سلطانلرنک مرکز اعلام شهریاری ومستقرّ سریر تاجداری در معطوف قلدی چون سواحلدن بر منزل کوچدی نوّاب[a] واکابره فرمان اولدی که دربند اغزلرنده طورب پنج یك آتلر اول بازرگانلره که ظلم اتمشلردی وبو سفر بیکارنده بله ملازمدلر وینتلری خاصّه آتلردن وبیمکلری مطبخدن بویرلمشدی اوقدیلر سلطان ایتدی که سزك متاع وقماشکزك کمیّت وکیفیّتنی نسخه ایدوب دیوانه کتورك تا هرنکه خمسدن حاصل اولور سزه ویرسنلر واکر تمام اولمزسه ارتوقش بکه حکم یازه‌لر که آنوك قتنده‌غی غنایمدن ویره هرنه که اکسك کلورسه خزانه‌دن تمام ایده‌لر تا آنلرك ماللرندن آزدن وچوقدن نسنه تلف اولمیا که اول فتح مبارك که اسلام چهره‌سنه آندن نضارت وطراوت زیاده اولدی وحق تعالی عنایتی برله اول آب روی روزی اولدی سبب وباعث انلاردی ددی وکندوزی طالع مسعود وعاقبت محمود برله دین محمّدی‌یه رونق زیاده قلوب سالما وغانما دولت‌رفیق وسعادت قرین کوچب کتدی

*روان اولد بخت وسعادتله شاه فروزاندی چتر شه مثل ماه[b]
خرامان طُتوبن ره تاختنی کوکه ارکرب افسر باختنی

---

a) L om. b) S om.

کردلر کرز وکوپال وچوماق وناجاق برله وبلاتکین برله اول ملاعبینی قهر ایدوب اُلدردلر وقاپولاری آچدلر چرینک قلانی دخی شهره کردی وچون محاصرت مدّتنده شهر خلقی نا سزا ونا لایق سوزلر سویلمشلردی سلطان بویردی اول کون قرغون ایلدلر وقان ارقلری دُزه ودکزه آقتدلر ونیچه مدّت بحر اخضر نهری بساط احمر کبی اولدی، اندن صکره چریبه سلطاندن فرمان ایرشدی که قلجلرن قنلارنه قویالر ونهب وغارت واسیر اتمکدن غیری نسنه اتمیه‌لر بیش کون غارت وغنایم واسیر وتاراج قلمغه مشغول اولدلر التنجی کون امان اولدی دیو چاغرتدلر وانطالیه‌نک صوباشیلغنی مبارز الدین ارتوقش بکه که سلطانک خاص قوللرندندی وغربتنده ملازمتنده بله‌یدی وکفایت وشهامت وصرامت ورعایت امور ومحافظت ثغور قلمقده مدبّر ومشهوردی ارزانی قلدی وبویردی که کندو حواشیسی ونواکریله شهره کرب شهری بکلیه وقومایه که بعد الیوم چری خلقندن کمسنه شهرک قلجدن وتاراجدن قورتلن جماعتنه ال اوزاده وچاغردلر که قرکمکه زیر زمینلره ودکلره کرمشدر وطاغلرده ومغاره‌لرده ودره‌لرده کزلنمشدر قورقمیالر واوشنمیالر چقلر شهره کللر هر بری اولو اونده ومسکننده متمکّن اولالر که غوغا وغارت بالکلیّه مرتفع اولدی دیو بو سوزی ایشتدکده شهر خلقی هب اولو اونه کلدلر، آندن صکره سلطان بر مدّت انده اقامت اتدی تا هر رخنه که محاصرت وقتنده بارو وحصارده اولمشدی ومنجنیق طاشی زخمندن ابدان وبارو یقلمشدی مرمّت اولندی وانبارلره ذخیره قونلدی وجبّه‌خانه‌لره جبّه واسلحه طولدرلدی وکلیسایی مسجد

ایدهٔ بله پهلوانلر فوج فوج اتّفاقله نردبانلر حاضر ایدوب نردبانلری بارو اوزرنه قویب ارلك وحمیّت وجان‌سپارلق عیاری برله کندولرنی همایون حضورندهٔ امتحان محکّنه اوروب ارلك ظهوره کتورهلر تا سلطنت حضرتندن انلارڭ حقّنه انعام واحسان حاصل اولا، چون که چاوشلر بو فرمانڭ نداسنی عساکر مجامع مسامعنه ایرشدردلر وجمله امرا ونواکر واتراك واکراد ایشدب بلدلر اکرچه قرنجه کبی سلطان فرمانیله بیل بغلامشلردی چکرکه وآرو کبی قرجاشب جوشه کلدلر نردبانلری اوّلدن حاضر اتمشلردی همان ساعت حصارڭ حوالی واطرافندن شول نردبانلری که فلك بروجیله همرازلق ایدرلردی بارو اوزرنه قودلر، اوّل کمسنه که دلاورلك ایدب برجه چقدی حسام الدین لقبلو یولق ارسلان آدلو قونیه سپاهیلرندن سالور بویندندی قلچچی وچوقالی واشغی برله بارو اوزرنه چقوب پلنك کبی سکردب کندوزن فرنك اراسنه برقدی وفرنکلردن بر قاچ نفری جهنّم سقرنه کوندردی آرنجه دلیرلر وبهادرلر هر طرفدن برجه چقوب شهره کردلر فرنکلرڭ قلانی دخی چون قلج زخمنی غایتدهٔ کوردلر شیاطین کبی که شهاب زخمندن قاچرلر ترك قرار ادب فرار یولن طوتدلر

باجست با رخ زرد از نهیب تیغ کبود
بسان بید بهاری زبیم باد خزان

وچون چرینڭ قلانی دخی اول حالتی مشاهدهٔ قلدلر هر بُرج وبدندن که هر بریسی بر پولاد طاغ کبیدی کمندلر آتوب چقدلر ویولداشلرن دخی یوقارو چکدلر وسلطانڭ سنجاقنی یوقارو چقارب حصارڭ قلّه‌سندهٔ دکدلر ونه مقدار چری که اچرو

طولمشلردی شویله که درت یرده اوردو بازار قورلوب هر بری بر معظّم شهر کبی هر نه استرلرسه بولنوردی سلطان دولت مرافقتی *a* وسعادت موافقتی برله حق تعالینک فضل وعنایتنه استظهار قلوب انوک درگاهندن بصیرت *b* دلیوب لشکر جرّار برله کفّار دیارنه کوندلدی، بر قاچ کوچدن صکره اول حدوده ایرشدی آنوک هیبتی وصولتی قورخوسندن زلزله اول دیار وبلادده دشدی وزحمات وتشاویش اندیشه‌لری اول دیارک خلقی باشنه اوشدی شونک کبی سپاه که حرب ومقاتله وقتنده سنان اژدها کردار برله کللر ضاسلرنی کفّار بدکیش فرقلرندن قوپررلردی وآتش تیر باران بلالریله اولو شهرلری وکیک بازیلری دشمن کوزنه دیدهٔ مور وسینهٔ ماردن طار کسترلردی انطالیه شهرنوک دایره‌سنه دایرهٔ سوار کبی چپ چوره قوندلر وسلطان بویردی انطالیه اوزرنه اون منجنیق قوردلر

بیت

دلیرانه اون منجنیق بتاب　　اول آراده کم اوچمزیدی عقاب
ارشدردی کردونله تا آسمان　　بفرمان شاهنشه کامران

ونهنک کبی ایچرودن وطشره‌دن بر برنک جانی قصدنه آهنک اندلر واکی آی متواتر طاکدن اخشامه‌دک جنک ادرلردی شویله که هیچ نوع ضعف وفتور شهر وسوزازنلرنه یول ارشمزدی، بر کون سلطان بویردی که چرینک مبارزلری وبهادرلری جنک سلطانی قلالر وبابی اوقی کرز وسنان یرنه استعمل ایدوب تیرباران ایده‌لر ومجال وآمان ویرمیلر که هیچ بر فرنک بارو شرفاتندن چریه نظر

---

a) L om.　　*b*) P نصرت.

بدادار ودارنده سوکند خورد   بروز سفید وشب لاژورد

اند اجدی که اوتمیم ودکلنمیم تا سزڭ اموالکوزی بتمامه اله کتورب سزه تسلیم قلماینجه اکر بر نسنه تلف اولمش اولسه خزینه‌دن بیرنه قویم بن غربت مرارتن طاتمشم وظالملرڭ نکبتنی اوقی بنم جانم هدفنه ایرشمشدر

بیت

بن بلورم سزلین مسکین کشیلر حالنی

غربت اچره بشده زیراکم کلاهم واردی

کرکدر که خاطرکزی ملول ومحزون طوتمیاسز ددی، آندن صکره مهماندارلره بویردی که بونلری بر ایو بیره قوندرالر وافتقاد وتعهّد قلوب راتبه ووظیفه معیّن قلالر اکا دکن که سلطان انطالیه طرفنه عزم اده، ارته‌سی چون سیراندن دونب سلطنت سراینه نزول اتدی وخوان وشیلان کتردلر ییدلر وکوتردلر درکاه منشیلرنه پروانه ارشدی که اطراف ممالکه عساکر جمعیچون نامه‌لر قلمه کتوره‌لر تا نه دکلو اتراك واکراد لشکری وغیری طوایف وارسه آلات وعدّه واهبت کامل برله سلطنت درکاهی خذمتنه حاضر اولالر وکلمکده مسارعت ومبادرت قلالر چون نامه‌لر یازلوب موقّع اولدی قصّاد ومسرعلر النه ویروب اراقده‌غی یقینده‌غی ملوك وبکلره ویربدلر سهل مدّتده بی کران لشکر انواع طوایفدن سلطان قپوسنه دیرلدلر

بیت

زبس لشکر بر سلطان شد انبوه   روان شد روی هامون کوه تا کوه

مجموع صاغ قول وصول قول چریلری قاپی وبابات وباینده‌ور وسالور فی الجمله یکرمی درت بوبڭ چریلری وآنلردن غیری کرد وعرب وغیری طوایف چریلری که حاضر اولمشلردی یبان ویازی

درکاهه کلوب یقالرین یرتوب فریاد وفغان ایدب داد دیو چاغردلر وایتدلر که ای خدیو هفت کشور وای پادشاه بلند اختر بز قوللر بازرکانلرز خراسان وعراق اطرافندن کسب حلال طلبیچون ربع مسکون نواحیسن ایاغ التنه آلوب عیالمز نفقه‌سیچون مشقتلر چکرز اسّی صوق زحمتن چکوب طاغلر وبیلکلر ودکزلر قطع ادب یوررز بزوم عیال واطفالمز اول کسب سببیله قوتلری خبر وکوزلری یوللر کوزلر شول امیذه که بر آته اوغول یوزن کوره ویا بزدن نامه وخبر ایشدوب آنلاره تسلّئ قلب حاصل اولا شمدکی حالده مصر دیارنه وارمشدق واصلو تجارت ایدوب فراوان غنیمت ونعمت اله کنترمشدك چون اسکندریه‌یه واردق وبر مدّت انده توقّف ایدب فرنك قماشلرن ومغرب تنکسوقلرین صاتون آلوب یوك بغلادق کمیه کردك چون انطالیه شهرنه ارشدك انطالیه حاکملری که فرنك ملکلری قبلندن آنده حکم ادرلر بزی طوتدلر وصوجسز کناهسز بزی حبس ایدوب نانسق وصامت قلیل وکثیر نه‌مز وارسه ظلمله آلدلر نه مقدار که یلواروب مسکنت کوستروب تضرّع اتدك فایده اولمادی عاقبت طنزله ایتدلر که مسلمانلرڭ سلطانی عادل پادشاه در عدل وشوکت برله قونیه‌ده سلطنت تختنده اوترمشدر ومعدلت وداد بساطن مظلوملر اعانتیچون آراسته قلمشدر انوڭ قپوسنه وارڭ تظلّم کوسترڭ تا اول چری چکب کله سزڭ مالکزی قورتارب حق مستحقنه ایره دیرلر ددلر، چون سلطان بو معانئ آنلاردن ایشتدی انلارڭ ذلّتی وقلّتی حالنه رقّت اتدی وحمیّت وغضبی اودی مشتعل اولدی

بیت

آخرنه‌دکن مقرّردی، رجوع اتدك ينه سلطان غياث الدين حکايتنه سلطان غياث الدين اول وقت که قونيه‌يه کلدی اندن بر نادر حرکت صادر اولدی که هيچ کمسنه بکنمدی اول نسنه قاضی ترمدی رحّه قتل اتدوکيبيدی که اول روزکارك خلايقی اولوسی وکچيسی آنوك زهد وديانتنه وورع وتقوی وفتوی وصيانتنه معتقد اولمشلری وآنی امام فقيه ابو الليث سمرقندی‌يه بکزدرلردی وآنوك قتلنه سبب اول اولدی که جماعت حسّاد واضداد سلطان خذمتنه عرض اتدلر که قونيه خلقی شهری تسليم اتميوب توقّف وامتناع قلدقلرنه موجب اولدی که قاضی فتوی ويرمشدی که سلطان غياث الدينه اول قبلدن که کفّاره تولّی قلوب کفّار ديارنده مناهیٔ شرعه مرتکب اولدی سلطنت دکمز ديو سلطان اول سببدن قاقيب اکه سياست بويردی، اول نا حق قانك شوملغندن اوچ يل مدّتی قونيه‌نك باغلرنده وبستانلرنده فواکه اولونمدی وزراعتلری اوکمادی هر يل وقتسز صووقدن وطولودن تلف اولوردی چون آخر الامر سلطانه اول صاحب غرضلر افتراسی معلوم اولدی آنلره تعريك وتوبيخ تقديم بويردی واول اتدوکی اشدن بغايت پريشان وپشيمان اولوب قاضينك صوکنده قلانلردن چوق عذر دلدی وممکن اولدقچه عقار وملك وادرار بويرب آنلاری راضی قلدی شول رسمه که انلارك رزيّتلری ومصيبتلری جبر اولندی ✿

ذکر عزيمت سلطان غياث الدين کيخسرو بفتح انطاليه

بر کون سلطان عادت معهود رسمنجه سلطنت تختنده اوترمشدی ومظلوملره داد ويروب ظالملردن انتقام آلوردی ناکاه بر بولك بازرکانلر

انوك مرافقتی ومجالستی یمنی برکاتنده اکبی جهان کامرانلغی اسبابن تحصیل امانئ جاوذانی برله کندوزنی مرتّب ومهذّب قلدی وملك علاء الدین کیقبادی دخی بر جماعت افاضل واعیان واهل تمییز واماثل برله محروسهٔ توقاته ویریبدی وکندوزی دولت اموری مراعاتی وپادشاهلق وجهانبانلق ارکانی معدلتنه مشغول اولدی وشریعت وحقیقت ناموسی آنوك همایون روزکارنده اوج عظمت وذروهٔ رفعته ایرشدی هر کون سلاملق صفّه‌سنده سریر ملکته اوتورب قضی ومفتی حضورنده مظلوملر شکایتن ودعاوی وقضایا دکلیوب قطع دعاوی وفصل خصومانه قاضی وائمّه حضورنده حکم ایدوب فیصله بیتروردی، بونك زماننده سلطان علاء الدین زمانـنك آخرنده‌ك روم پادشاهلرنك عادتی بویله اولوردی که پنجشنبه ودوشنبه کنلرنده البتّه اورج طوتب دادکاهده حاضر اولورلردی واول اکی کون اکندویه دکن مظلومه عدل وداد ادرلردی شرعی قضایای قضی‌یه حواله قلورلاردی ودیوانی وعرفی معاملاتی صاحب دیوان وکتّاب فیصله بیتررلردی وسلطان یلده بر کرّه شریعت محکمه‌سنه حاضر کلوردی اکر بر مدّعی اولسه که سلطانله دعویسی وسوزی اولایدی اول مدّعییله قاضی قاننده برابر طورردی تا که قاضی اول قضیّه‌ده هر نکه امر قلورسه شرع مقتضاسنجه نافذ اولوردی وسلطانه اول حالتده هیچ حرمت وحشمت شریعت ناموسی رعایتیچون اولنمزدی چون دعاوی اخر اولوردی وسلطان سلطنت سراینه نزول قلوردی قاعده ایلیبدی که اول کون قاضیه وظیفه جهتیچون قیمتلو تشریف وخلعت ایو اشکون قنبیز کوندررلردی بو معنی سلطان علاء الدین دوری

قصّهٔ کوتاه بحر ببریدم تو مبیناش آنچ من دیدم
آمدم سوی برغلو بمراد ملك‌را یافتم چو پر در باد
مفسد چند عزم کین کرده اسب ظلم وجفا بزین کرده
خلق در غصّهٔ مضرّتشان کس ندیده رخ مسرّتشان
چون خدا بود یار وحافظ وپشت خرد کشتند گاه زخم درشت
عاقبت بخت ما مظفّر شد مملکت سر بسر میسّر شد
مملکت رام ما ورام شماست در جهان نام ما وکام شماست
نیك خواهان زفضل داور ما مجمع دوستان ما بر ما
هین که وقتست جای اینجا جوی گر سرت در گلست اینجا شوی

ان شاء اللّه تعالی وهذا خطّی وحَسْبُنا اللّهُ وَنِعْمَ ٱلْوَكِيلُ ۞

انی ینه مملکت رجعتنه دعوت ایدوب حضور متبرّکیچون ارسال بویوردی چون بو لطایف قدوة الطوایف مجد الدین خدمتنه ایرشدی خرّم وشادان اولوب مبتهج ومستبشر اولدی وسلطانك مبارك دیداری ادراکنه اقدام قلوب رومه عزم اتدی وکلمکده مسارعت ومبادرت قلدی وپادشاهك لقاسی ملاحظه‌سیله اقسام افراح واسباب انشراح خاطر شریف وضمیر عزیزنده مضاعف اولدی وتلاوتی صحایفنده واورادی وظایفنده سلطانك دعا وثناسن زیاده قلدی، سلطان دخی شیخك مبارك قدومی اقبالی وطلعت میمونی مطالعه‌سی برله اعطاف والطافی ازدیادده اولدی واعزاز واحترامنده مبالغه قلدی وهر کون بر بریسله محاورت ومجاورت قلوب

أَنَا مَنْ أَهْوَى وَمَنْ أَهْوَى أَنَا نَحْنُ روحانِ حَلَلْنَا بَدَنَا

منزله‌سنه ایرشوب استرواح واستیناس تمام حاصل اولدی سلطان ملك عز الدینی شیخ مرافقتنده محروسهٔ ملاطیه‌یه کوندردی تاکه

ای ولیّ سیرت ونبیّ سنّت ‌ ‌ گر بگویم که اندرین مدّت
چه کشیدم زجور چرخ حرون ‌ ‌ مدّه بر نوك کلك گردد خون
دید ان مجمع صدور کرام ‌ ‌ که زمانه چگونه کرد حرام
پادشاهی زما بظلم ببرد ‌ ‌ بیکی تند a بی حفاظ سپرد
من چو جم دل بغصّه آگنده ‌ ‌ شده اندر جهان پراگنده
گاه در شام گاه در ارمن ‌ ‌ گاهم اطلال جا وگاه دمن
گاه همچون نهنگ در دریا ‌ ‌ گاه همچون پلنگ بر صحرا
گه ستنبول جا وگه عسکر b ‌ ‌ گاه مغرب مقام گه بربر
مدّتی کار من زغدر دورنگ c ‌ ‌ تیغ وپشت سمند وحرب فرنگ
رزمها دیده حربها کرده ‌ ‌ طعنها داده ضربها خورده
گاه گاهم غذا ندامت وغم ‌ ‌ از پی دوستان طبع دژم
دوستانم چو نار d بر کنده ‌ ‌ همچو من در جهان پراگنده
باز چون لطف حق جمال نمود ‌ ‌ گردش چرخ هم وفا فرمود
خوابهای صواب می دیدم ‌ ‌ اثر آن بخواب می دیدم
عزم کردم بجانب المان ‌ ‌ کاندر آمد مبشّری بامان
خبر مرگ خصم وفترت ملك ‌ ‌ گفت هین شاد شو بکثرت e ملك
نامهای اکابر اطراف ‌ ‌ تا بنام f خلاصهٔ اشراف
گفت ما جمله داعیانِ توئیم ‌ ‌ مهدیا هان که ساعیان توئیم
همه آیات منفجر خوانده ‌ ‌ دیده بر راه منتظر مانده
هر دمم هاتف از رهِ الهام ‌ ‌ گفت عَجِّلْ وحَرِّكِ الْأَقْدام

---

a) L بند. b) Schefer, *Abrégé du Seldjouq Namèh* p. 88 لشکر. c) Mss. درنك. d) Schefer l.l. باز. e) Schefer l.l. بروبت. f) Schefer با پیام.

مطاوعتنه ودللر تحمدتنه منشرح ومنطلق اولدی وروزكارك كردن‌كشلری مطيع ومنقاد اولدلر ومفرزومی اولو منصب ومرتبه‌يه ايرشدردی وخواص ومقربلرنی كه كندويله غربت چكمشلردی فنون امتنان وضروب احسان برله بهره‌مند قلدی ومناصب ومراتب ارزانی قلدی ومحروسهٔ ملاطيهٔ ملك عز الدين كيكاوسه وملك دانشمنديلنی ملك علاء الدين كيقباده ويردی واطراف ماكلرنه وپادشاهلرنه كه زمانه حالی دلبيله كندو صفتنی عالم خلقی مسامعنه بو عبارتله ايرشدرردی كه بيت

منتظم گشت همه كار در آفاق چنانك
مرتع آهوی چين بيشهٔ شير اجم است
زلف چنكست كه در بزم پر از تشويشست
چشم ساقيست كه در خواب فتور ودژم است

نامه‌لر والچی‌لر وهديه‌لر كوندردی اعلای سعادت ومساعد دولتندن اعلام اتدی وشيخ مجد الدين اسحاقی كه سلطانك غيبتی وغربتی زماننده رومدن شام ديارنه انتقال اتمشدی بو مثنوی ابياتی انشا قلوب دعوت اتدی ونامهٔ بو توقيعله موقّع قلدی

اللّه مُفَتّحُ الأبْواب أَخُوهُ حقًّا كيخسرو بن قليج ارسلان
در حسب حال خودش

عزِّ اقران يكانهٔ آفاق صدر اسلام مجد دين اسحاق
آن رفيق عزيز وشايسته وآن چو جان فرشته بايسته
باد تا روز حشر پاينده حرمت ورتبتش فزاينده
دستِ آفت زعرضِ او مصروف چشمِ فتنه زذاتِ او مكفوف

سپاهی توزی انک بغلمش رهِ دبران
شهاب صولتی ضربنده جان دیو رجیم *a*
مهابتیله قضا کوردی حال شرعی قوی
شجاعتیله قدر قلدی کار شرکی سقم

سعادت مساعدتی ودولت موافقتی وبهجت مرافقتی برله همعنان شهره کروب آبای کرام تختنه کچدی زمین وزمان بو بیتله سرایان وکویان اولدلر که بیت

سریر شاه که شمدی قلمور سرافرازی
که سایه صلدی سریرنه خسرو غازی

انواع ابتهاج وافراح خواص وعوام خاطرنه ابرشوب امور دین ودولت کمال سیاستله انتظام بولدی ویا داوُدُ انّا جَعَلْناكَ خَلیفَةً فی ٱلأَرْضِ فَٱحْکُمْ بَیْنَ ٱلنّاسِ بِٱلْحَقِّ ولا تَتَّبِعِ ٱلْهَوی *b* حکمی برله ممالك زمامنی قبضهٔ اقتدارنه الوب تملّك وتصرّف قلدی وجهانی عدل ودادیله معمور اتدی نظم

چون اجلال تاجن قودی باشنا
اولوب تاج دولت بشیله آشنا
نه ویران که واریدی هب قلدی شین
دل غمکشان غمدن اولدی امین

وخزاین قفلنی کوترب بکلره وخدم وحشمه تفرقه اتدی ومغرومك اتباعنه واشیاعنه هر برنه مقدار ومنزلتنه لایق تشریفات پادشاهانه وصلات خسروانه بویورب خوش کوردی مجموع کوکللر

a) L sans points. *b*) Kor. 38, 25.

ظفرله آتدلر شاه اشکینی بوس
بتابید خورشید چتر سیاه
که دهره انك سایه‌سیدی پناه
جهاندار بولب فر کردکار
در سلطنتدن چون اولدی سوار

چاووشلر آوازی ومطربلر سازی ونای رویین غلغله‌سی زمین وزمانی تزلزله کتردی آیین وترتیبله قونیه شهرنه که آنده بر ساعت حیاتده اولمق خیر من الف غیر بلدان در ابيات

زلالی رشکدی سلسال وتسنیم
کوزللکده ایلمش فردوسه تقدیم
هواسی مثل روح القدس در پاك
اورر باد سحر چشمینه پر خاك
کوروبن روضهٔ مینو مثالن
خجالتدن ارم اونتدی حالن
سواد مصر دا تعظیم وتبجیل
انوڭ طپراغی رشکندن اولور نیل
طولو خوبان نرکس چشم وکلرخ
که نه فرخار کورمشدر نه خلخ
شکرلب شاهدان فتنه‌انکیز
بزلف وخال دلبند ودلاویز

اوغوز بویلرنوڭ مجموع چریلری حاضردی دریای اخضر کبی جوشان واعداد امطار کبی بی پایان قطعه

اعیانی واکابری عهود ومناشیری مطالعه قلدلر شاهزادهٔ آلوب عموسی قاتنه واردلر چون سلطانه قرداشی اوغلی کلدوکن اعلام اتدلر شاهزادهلری استقباله کوندردی واردلر شرایط اعزاز واجلالی ییرنه کتردلر چون شاهزادهلر دونب سلطان قتنه ایرشدلر سلطان رکن الدین اوغلی عموسی قاتنه کلوب خدمت یرن اوپدی ودلدی که ال قوشوب آیغن طوره سلطان منع اتدی وکندو قاتنه اوقیوب اوپدی واشارت اتدی دزن چوکب اوتردی سلطان استمالت تمام ویرب خاطرن صوردی وکرکی کبی مکالمه وملاطفه قلوب قورخو وتشویشی خاطرندن زایل قلدی وپادشاهانه تشریف وخلعت ولعل دُکملو نوروزی بُرك ومرصّع قور قوشق وآلتون قورلو قلیج ومرصّع ایر واویانله ایو آت ویردی وبویردی که مملکتك مهمّاتندن مُلك اشراف وجوانبك احتیاطندن فراغت حاصل اولنجه بر قاچ کون کاوله قلعه‌سنده اقامت اده اندن صکره شاد وکامران محروسهٔ توقاده عزیمت قلا واول خرّم دیارده متمکّن اولا ✿

ذکر دخول سلطان غیاث الدین کیخسرو بن قلج ارسلان در شهر قونیه وجلوس بر تخت سلطنت

سحرگاه خسرو کچوردی چو خواب
بر اوپدی قپوسی اوکنده آفتاب
شهك قاپوسندن بلوردی خروش
صنیدك که افلاك یرتردی کوش
صدای فتوحیله غریش کوس

حقیقتدرکه چون الومزی فضوللق اتکنه اورب باشمز ادبسزلق یقاسندن چقردق سلطان عالم خود کندو قرداشی اوغلنه بزدن شفقتلورقدر لکن اکر تخت وشهری تسلیم اتمکده مضایقه ظهوره کلورسه مقصودمز اکیکوزك صلاح وفلاحندن غیری دکولدر وبو قوللرك توقّعی وآمالی اولدرکه پادشاه قرداشی اوغلنه اول احسانی قلا که اتاسی شهزادهلره قلدی وآنلری *a* رغیبق سلامت وقرین سعادت خدمتکزه کوندردی واول جماعت که بی حرمتلك اتدلردی تبیغ توبیخ وتعریك برله مستاصل ومقهور قلدی پادشاهدن دخی انوك عوضی مَنْ جاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ أَمْثالِها *b* متوقّع در ودرکاه ملازملرندن وارکان دولتدن التماس اولدر که اطراف ممالکدن بر طرفی بو شاهزادهیه بادورهلر وانوك محصولاتنی بونك اخراجاتی کفایتنه قویهلر چون پادشاهك عاطفت وشفقتی صلهٔ رحم رعایتنه معطوف اولمش اولا وبو معنی محقّق اولا خدمتنه سلطان زادهٔ ایلدهلوم وارب دستبوس اشرفه ایرشوب مشرّف اولسون وشهریار دخی فال میمون واختر همایون برله شهره کروب تشریف حضور ارزانی بویرسون، بو خبری سلطان حسن استماع برله ایشتدی ومحلّ احماد وارتضایه مقرون قلدی وتوقات ولایتنی اتاسی سلطان رکن الدین تصرّف اتدوکی کبی مقرّر قلوب منشور ومسطور اولدی امرا واعیانچون دخی تیمارلر معیّن اولوب تقریرلر موقّع اولدی کلی کشیلرله بر قاچ خاصکیلری الده ویروب شهره کوندردی، چون قونیهنك

---

a) L وانلره. *b*) Kor. 6, 161.

نعمت وغنیمت در ددی، آنلر دخی سلطانڭ اشارتی موجبنجه سلطان غیاث الدین خدمتنه خبر کوندردلر که چون قرداشڭ مرحوم سلطان رکن الدین سز قونیه‌ده اکن محاصرته مشغولدی وبزوم شفاعتمز که انواعله خدمتنه ابلاغ ادردك قبول اتمزدی وذات اشرف ونفس مطهّری وقاینتی جهنیچون بونجه یلدن اتادن دده‌دن قلمش اموالمز صرف اولدی تا آخر الامر سلامتله قرداشڭڭ مضرّتندن خلاص اولوب مال واسباب واتباع واولادله غربته عزیمت اتدڭ وکتدڭ چون شمدی مبارکلکله عودت اتدڭ یمن معدلت وحسن شفقتڭدن بویله اومازدق اول تضرّع واستکانت نه یدی وشمدی بو تجبّر وتهوّر ندر ددلر، سلطان بویردی که اول وقت بنوم طالعم نحوستده یدی هرنه تدبیرکه قلوردم خیبت وخسراندن اوزکه نسنه حاصل اولمزدی وسزدن اول نسنه که حرمت حریم سلطنت وخدمتکارلغ وهوادارلقدر ظهوره کلمدی وسعی ایدب قومادڭز که طوارق حدثاتدن بر مکروه غباری بکا وبنوم بارکاهمه ایرشه بو جفا اول وفایه نه مناسبتی وار بو خشونت که خلاف عادت سزه ایرشور اندندر ددی، قونیه‌نڭ اعیانی جواب کوندردلر که بز دایم بو دولتڭ وفادارلغنده وسز شاهزاده‌لرڭ ناموسی آیيننده سعی دریغ اتمیو کلمشز وبو دولتڭ همایونی *a* سایه‌سنده همیشه امن وامان اچنده هیچ زیان وزحمت بیزه ایرشممشدر هر برمز بقدر حال اتانق وقرداشلق واوغوللق خطابیله مخاطب اولوردق وشمدی

---

a) L همایسی.

سلطان غایت فرحندن اوچ اطرافنڭ مهمّاتن دوزدب وبكلردن وسرورلردن هر برنی نوازش واكرامه اختصاص ایدوب هر برنڭ مقصودلرن ییرنه یتوردی وقونیه‌یه متوجّه اولدی ۞

ذكر محاصرۀ سلطان غیاث الدین كیخسرو بن قلج ارسلان نوّر الله مرقده محروسۀ قونیه‌را [a]

قونیه خلقی سلطانڭ قدومندن خبر ایشتدلر سلطان ركن الدینڭ وفادارلغنده واوغلی عز الدین قلج ارسلان خدمتنده صداقت قوشغین برك بغلانب صواش وممانعت یراغن قلدلر وخبر كوندردلر كه بز سلطان ركن الدینله اوغلی ولایتی ومملكتی عهدیچون آند اچوب عهد وپیمان قلبدررز اول عهدی آیرقی ایده‌سی دكولز ددلر نخوت شیطانی سلطانڭ سیاست نیرانني مشتعل قلدی سلطان غایت غضبه كلوب قاقدی وبویردی كه قونیه‌نڭ باغلارن ضرر بالتهلری ودهر قهرلری برله قطع اتدلر وباغلر اچنده‌كی كوشكلری وقصرلری كلنكله یقدلر وانتقام قزمالری برله خراب قلدلر بو جمله‌سندن قونیه خلقنڭ خاطرنه تشویش وانفعال ایرشمشدی امّا سلطان قلج ارسلان انلاره ایتدی كه بن بلورم كه عمّم بنم كافۀ اتباعم واشیاعمی بالكلّیه بو ارادن قلع اتمكه قوشانبدر چونكه الی ایرشه سزه ابقا ومحابا قلسر دكولدر سز خانمانكز واهل وعیالكز مصالحیچون كركدر كه بی فایده یره فرصتی فوت اتمیه‌سز اول نسنه كه حالكز صلاحنه عاید اولور آسان طریقیله تقدیم قلاسز اكر بنم جانمه امان ویرورسه اولو

a) Le titre de ce chapitre manque dans les mss. de la rédaction turque.

ددلر بیت

دنیا که ممدّ کامبمز در   بو کون فلك اوش غلاممز در
منشوری ممالکنک خدادن   بیزمدر اچنده نام‌مزدر

پس اورمان یولن طوتب طوکزی قرمق بهانه‌سیله کاه سکردو کاه یورته کتدلر چون ارتبه دکن سوردلر ظلمت دیجور کسوت نوره مبدّل اولوب صباح اولدوغی وقت اسلام حدودنه ایرشدلر این اوکنده حَیَّ عَلَی ٱلصَّلاحِ حَیَّ عَلی الفَلاحِ الفظن ایشتدلر سلطان هنوز اول وقت اول ارالرده اوچ خلقن استمالت اتمکده وهر برنک مهمّاتن ومقاصدن کورمکه مشغول ادی وقونیه‌یه وارمامشدی زکریّا حاجب سلطانه اولاغله ادم سکرتدردی وبتی یازوب ایتدی زنهار قلعه‌لری وبرمسونلر که اوشده بز قورتلوب کلدك وخصمک مرادی شیشه‌سی اوشندی وشهزاده‌لر سلامت وسعادتله اسلام دیارنه کلدلر، چون سلطان بو خبرلری ایشتدی غایتده شادی وفرحنده شادمانلق کلاهنی کامرانلق فلکنه دُکدردی وایتدی که بحمد الله تعالی اقبال دلایلی وسعادت مخایلی ظاهر اولدی وبخت مساعد دولت معاضد اولوب رای واندیشه‌لرومز موافق دشدی ددی

شعر

کمه که بخت مساعد اوله ودولت یار
ابد الدهر مظفر اولوب آسان اوله کار
بغیهٔ روح قدس اوله والهام خدای
هرنه کم خاطر صافندن انک قلسه کذار
وفق تقدیر دُشه قلدغی هر اندیشه
محض اقبال اولا هر نه که قیلرسه شمار

انلارڭ قولاغنه قويابن شويله ايدين كه شهزادهلر خذمتنده سعادت وسلامتله سلطان خذمتنه وارلوم واول ممالكدن قلعهلرى كه قاسلبوس نايبلرنه تسليم اولمغه معهود اولمشدر ويردرميام وبو اكى خذمت وسيلهسى برله بزه اول ييرده واقليمده بر يوز صويى حاصل اولا ددى، زكريّا صاندى كه روم مكر وحيله قلور كه انى سوزه چكوب فكر واندیشهسى نيدوكنى بله وقاسلبوس خذمتنه معلوم قلا هيچ بو سوزلرى قولاغنه قويمزدى وراضى اولمازدى روم انجيل وصليب حاضر اتدى وآنلاره اندلر اچدى كه بو سوزى اخلاص واعتقادله كرچك ديرم وبو سوزده حيله وبلانم يوقدر ددى، زكريّا ايتدى اكر سنوڭ يارلرڭ وخويشاوندلرڭ مجموعى كلوب حاضر اولوب انجيله وخاچه اند اچلرسه اول وقت بنم كوڭلم مطمئن اولوب انانورم ددى، روم عمر برنى خلوتده اوقيوب امتحان برله سوزه چكدى وهر برنڭ مزاجنه كوره قنقسن كه قابل صلاح كوردى معجون وتركيب اردى تا دوكلنى عزم اتّفاقنه يار ايدوب عزمه جازم اولدلر بر كون اكندو وقتنده شاهزادهلر آوه بندلر بر شكارگاهه واردلر كه انواع متنزّهات ورياحين برله آراسته ونخجير وشكارلر برله پيراسته ادى هر يكّا آت سكرتدوروب [a] آو وشكار دوشرلردى ناكاه اتّفاقله اورماندن بر آزولو طوڭز چقدى اكّا قصد اتدلر اسلام ولايتى طرفنه قاچدى كندو جانن خلاص قلماغچون اول طرفه پناه طلبيچون قچردى اينلر بو ايو فال وعلامت ودلايل صلاحدر كه ظاهر اولدى

---

a) L سكردب.

بر قاچ کون بونڭ اوزرنه کچدی حاجب زکریّا فاسلیوس قتنه واردی واینتدی پادشاهه معلومدر که شاهزادهلر نازك طبع ونازك پرورد اولورلر دایم بر یرده اوترمقدن ملول اولورلر شاید که بو قبلدن مزاجلرنه انحراف واقع اولا ددی، فاسلیوس دستور ویردی که شمدن کرو هر اکی کونده بر کرّه اکی کرّه بر صباح بر اکندن سیرانه بنسونلر وارنیقڭ اطرافنده تنزّه وتفرّج قلالر ددی وبر قاچ کشی دخی خواصندن انلاره ملازم قلدی، حاجب زکریّا فسلیوسڭ ادملرنی انعامله مرهون انعام واحسان قلدی ولطایف حیل وامثال وحکایات برله وتیمار واقطاع آدمغله دعوت ایدوب کندولره دندردی شویله که انلرڭ خاطرلری دونب قدیم پوردلرندن وفاسلیوس خدمتندن اوصندلر فاسلیوسڭ خواصندن بری که موکّللرڭ مقدّمی ایدی بر کون حاجب زکریّایی خلوت بولدی وقتی فرصت کورب زکریّایه اینتدی که نیچون بو شهزادهلری بو قیددن خلاص اتمزسن بو فراق وهجران بندنده نیچیهدك اولسونلر ددی، زکریّا جواب ویروب اینتدی که های بو سوزی کوڭله دخی کتورمك کرکمز دکل که دله فاسلیوسله عهد وپیمان اتمشدر واوغلانی لادیق وخوناس وغیری قلعهلر تسلیمیچون طوتو قومشدر نجهسی مخالفت اتمك اولا ددی، اول روم جواب ویردی که بو دوکلی سویلدوکڭ سوزلر بر ییل در که طاغ وصحرادن اسر وکچر بو معانی بهانه در وعاقللر بازارنده اکثا بها ندر بو جماعت که فاسلیوس قبلندن شهزادهلره ملازم وموکّل دررلر جمیع بنوم خویشاوندم وهمرازلرم دررلر بن انلاره لطایف کلمات برله دعوت دایرهسنه چکین وبو حکایتی

قرداشی جورندن مجروحدی رقّت ایدوب کوزلرندن یاش روان اولدی انوڭ فوتنه تاسّف وتلهّف قلدی پس ملك مفروزه‌ی اوقدی اول واقعهٔ اثنا ددی واوچ کون عزا وبکا شرایطن یرنه کتوردی دردنجی کون مفروزه ایتدی ممالك موروثه مراجعت قلورم، ملك جواب ویردی که اکر پادشاهڭ عزمی محقّق اولورسه خزاین واموالدن نم وارسه پیشکشدر السون تصرّف قلسون وبو قول دخی یراغم ادب پادشاهڭ همایون رکابی خدمتنده بله کدرم ددی بوندن اوکدن قزنی سلطانه ویرمشدی واوغلنی سلطانه ملازم قلمشدی، سلطان مفروزه‌ڭ جمله اقرباسنی خوب وعده‌لرله مستظهر قلدی وبقدر امکان هر برنه تازه انعام واحسان مبذول قلدی وکمیلره وقدرغالره کروب عزیمت قلدلر، چون ازنیقه ایرشدلر فاسلیوس سلطانه کتمکدن مانع اولدی وایتدی که بن سلطان رکن الدین اوغلیله یمین مغلّظه ایدوب محکم عهد وپیمان بغلامشم که هیچ وجهله آنی صماغه چاره یوقدر ددی، بر قاچ کون بو قل وقیلده مکالمه قلدلر آخر الامر اش بونڭ اوزرنه مقرّر اولدی که هرنه که سلچوقیلر روم ولایتندن تا قونیه حدّنه دکن که شهرلر وقلعه‌لر المشلردر خوناس ولادیق وقلان قلعه‌لری فاسلیوس نایبلرنه تسلیم اده‌لر وسلطان اکی اوغلنی زکریّای حاجبیله ازنیقده فاسلیوس قتنده قویه کندوسی کچه کده چون که قونیه‌یه وارب تختنه اوتوره اول قلعه‌لری فاسلیوسڭ معتمدلرنه تسلیم قلا اول وقت سلطانڭ اوغلارن زکریّای حاجبله فاسلیوس سلطانه کوندره بو تقریرله سلطان ومفروزوم عزیمت اتدلر واوچ اطرافنه ایرشدلر، چون

که ادبی حکم سیاستنه یتورهلر زکریّای حاجب اول قورخودن برنوسن یوقارو قالدردی که آلنی وحاجبی کورندی سلطان فی الحال آنی بلدی ومفرزوم سیاستندن دلك ایدوب قورتردی واحوال تفحیص‌چون آلی قودی وپارسی دننجه خدّامدن برنه آیتدی آنی بیرگوز *a* خلوتکزه التوك شول وقت که سرای خلوت اولا کتورهسز ددی، چون سرای خلوت اولدی زکریّایی اوقدی زکریّا کلوب بیر اوپدی دعا وثنا قلدی سلطان بویردی که قرداشم نته در، جواب ویرب ایتدی که اوج عظمت وذروهٔ رفعتده فلك انوك مرادی ازره مدار قلور کرجستان مملکتی وجهان ولایتی مسخّر اتدی ددی بو مقالات اثناسنده زکریّا تبسّم قلدی، سلطان احوالی استفسار بویرب صوردی که کولمکوك معنیسی نه در ددی، زکریّا ایتدی اجازت اولورسه دخی یقین وارایم واحوالی کما هی عرض قلایم ددی امر مطاع اشارتی موجبنجه یقین‌رق *b* واردی واحوالی اوّلندن آخرنه سلطانه تقریر اتدی آندن صکره ایتدی بغبسان اوغلانلری مظفّر الدین محمود وقرداشلری ظهیر الدین وبدر الدین وباقی اوچ ترکی بکلری خدمت ودعا قلورلر ومسیحا کبی سلطان دولتی احیاسندن دم اوررلر واول بابده ید بیضا کوستررلر وممالکنك قلان بکلری وسر لشکرلری دخی انلاروکله عهد وپیمان ادب آنده اچمشدیلر اوشده هر برنك مکتوبی وسوکندنامهسی دیو دکنکی آچوب مکتوبلری سلطان اوکنه قودی، چون سلطان عهدنامهلری مطالعه قلدی اکرچه یورکی

---

a) L om. *b*) L یقین.

بر ویرانه اچنده یاتدی ایرتهسی کرو اول مقامه کلدی ومنتظر اولدی که اول حال سلطان بی زوالڭ مشیّتندن نجه یوز کوستره اویله وقتنده کوردی که شهزادهلر عز الدین وعلاء الدین خاصه نوکرلری وقوللریله سیرانه بنمشلر نسنه سویلمدی واردلر سیران ایدوب بر خوش منزل ومرغزارده که انواع ازهار ورياحينله مزیّندی والوان اشجار وسرو چمنله آراسته وانهار روان اولوب آقردی اینب لهو ولعبه شروع قلدلر ونیچه که اوغلانجقلر عادتی در صوده دولاب دکرمنجکلری دُزمکه باشلادلر وحال دلیله ایدرلردی که اکرچه فلك دکرمنی بزوم مرادمزجه دونمز کامرانلق وشادمانلق صولری آیرقلر آرغنده آقر اولا که بو فال حکمی برله قوتدن فعله کله وبو هزل جدّه دونه

مفرد

اویندن راست دشدی ای نچه فال

چون اختر دوندی اول فال اولدی در حال

حاجب زکریّا ملك عزّ الدین کیکاوس قتنده که نقّاش وَصَوَّرَكُمْ فَأَحْسَنَ صُوَرَكُمْ[a] تعالی وتقدّس وجود کارکاهنده انوڭ کبی بر صورت تصویر اتمشدی واردی وبی محابا یڭاغنده اوپدی، شاهزاده اول کستاخلقدن غایت قاقدی تجیلله بندی نوکرلری دخی غایت شتابدن زکریّا نه طنمیوب آردنجه کتدلر فی الحال وارب بو حالی اتاسنه عرض اتدی که بر کشیشی بونڭ کبی بی ادبلك تقدیم قلدی سلطان * ایکی حاجب کوندرب[b] آنی بولدرب کترندی چون ایچرو کردی آندن سوال اتمدن مفرزومه بویردی

---

a) Kor. 40. 66. *b*) L om.

انلره تابع وحكملرنه متبع اولمشلردی بو وسیلەلریله غیری اطرافڭ بكلرن دخی سلطان غیاث الدین سلطنتنه مایل قلوب هر بریله آندلشدلر وهر برندن بو بابده سوكندنامەلر وحجّتلر آلدلر وحاجب زكریّاییی كه غایت عاقل وكامل وزیرك وكاردانیدی واوّلدن سلطان قپوسنده حجابت وبكلر سلاملتمغه مشتغلدی وروم‌ده سویلنن دللردن پارسی وتركیدن غیری بیش دل بلوردی كه اناطولی‌ده وروم ایلنده سویلنردی شویله كه هر وقت كه بو دللردن بیرنده تكلّم قلایدی خلقڭ كمانی وظنّی شویله اولوردی كه اصل ونسبله اول طایفه‌دن صانورلردی سلطان غیاث الدین واروب استمكه اختیار اتدلر اول عهدنامەلر ومكتوبلری بر چوبان دكنكن اویب ایچنه قویدلر كه هیچ كمسەنڭ ظنّ وكمانی اولمزدی وزكریّاییی كشیش طوننه قویدلر وانوڭله بر قول وقرار اتدلر كه اكر بو اولو معظّم اش سنڭ الوڭله میسّر اولورسه كه حق تعالی معین اولوب سلطان ینه تخت موروثنه كله هر نه كه اول حالده بكلردن واكابردن التماس اده اندن دریغ اتمیەلر واول دخی بو بابچون آنلردن حجّتلر آلدی ومستعیناً باللّه سلطانی استمكه كونلدی، سلطان غیاث الدین دخی بر مدّت اون واهل وعیالن آداده قویب الامان ایلنه وارمشیدی الامان بكی اكا فراوان نعم واموال ویرمشدی اندن دونب ینه ادایه كلمشدی چون زكریّا اول ادایه ایرشدی سلطانڭ سراین صوردی دستردند اول سراینڭ یوره‌سنده كزوب یورردی كه بر كشی النه كره كه انوڭ كلدوكن سلطانه ایرشدوره اول كون اخشامەدكن یوردی سرّن اشكاره قلاجق بر كمسه بولمادی خایب وخایف كرو دوندی اول كیاجه

دلايلى وسعادات امارتى انوك حركات وسكناتندن ظاهر وباهردى بدر منير كبى پادشاهلق سريرنه كچوردلر وهر برى اخلاص وهوادارلق ومخالصت وحق كزارلق يوننـدن دولتى مصالحى تمشيتنه وخاص وعوام مهمّاتى اقدامنه قيام كوستردلر وملك دارلق آيينى وقوانينى برله مجموع ترك بويلرى باشلرنه انعام واحسان قلوب خوش طوتدلر ملوك وسلاطين اسلام وارمن تكورلرى وروم فاسليوسى اول دودمان كريمى تعظيم وتكريم اتمكده مواظبت قلورلاردى وخراج وباج خزانهٔ عامرهيه كوندررلردى وهيچ حاليده وصمت منقصت اول خاندانك كمالى چهرهسنه ايرمزدى بل كه كندن كونه تزايد وتضاعف وتوالى وترادفدهيدى، وبو شاهزادهنك ايّامنده اسپرته قلعهسن وولايتن كه لطافت آب وهواده ساير قلاع وبقاعدن منتها ومستثنى در فتح اتدلر وهر بر قاچ زمانده بر چرى صيب بر [a] شهر آلورلر وصليب وكنيسا يبرنه مساجد ومنبر قلورلردى وكلّى همّتلرى رعايا آسايشى وسكوننه واعادى قلعى وقمعنه مصروف قلمشلردى، مظفّر الدين محمود وظهير الدين ايلى وسنان الدين يوسف كه اوچ بكى ياغبصان بكوك اوغلانلريدهلر وشول سببدن كه اوّلدن سلطان غياث الدين كيخسروك هوادار وخدمتكاريدلر هميشه جادهٔ نفاقده يوريب اتفاق طريقندن تنكّب قلورلردى وسلطان غياث الدينك وفا وولاسنى خاطرلرنده نقش اتمشلردى بو اوچ قرداش چون اوچك بكلرى واوچلرده طورن بكلرك چرى بكلريدلر اوجدغى ترك بكلرى

---

a) L om.

بونك كیبی در کار[a] کردان سپهر
کهی کین آدر کینشیه کاه مهر
برینه قلور تخت چرخ بلند
اررمز وجودینه درد وکزند
زمانه که زهرابه الدردی چنك
نه دویسن دل شیر وچرم پلنك
زمانه اوکندره کم اوینر سری
که دشمز بشندن یره افسری
سرنجام دنیا همان خاك در
صویی زهر اولور صنمه تریاك در ۞

ذکر ایام پادشاهی عز الدین قلج ارسلان پسر سلطان رکن الدین سلیمان شاه رحمهما الله

چون سلطان رکن الدین سلیمان شاه دار السلامه اولشدی ونازنین روحیله فردوس برین ودرجات علّیینه جمال وتزیین ویردی انوك دولتی بکلری وسلطنتی اولولری نوح آلب وآیدین الب وکندز الب ومنده بك وتوز بك وبدر الدین محمود بك وشهاب الدین لولو وشمس الدین کردکه توقاندن سلطانك رایاتی خدمتنده بله کلمشلردی واسرار ومشورته محل واولو مناصب وامارته متقلّد اولمشلردی سلطانك اوغلی عز الدین قلج ارسلانی که هنوز طفولیّت حدّنده بلوغ منزلنه ایرشمشدی وبختیارلق آثاری وکامکارلق انواری آنك روشن جبیننده لامع وساطع وکرامات

a) L گاه.

وقتنالده قغان ارسلان کبی دورشورکن وآبدار قلجلر وسرتیز سگولر طعنی برله مشرکلردن فریاد قوپاررکن توقّف اتمکه بشلادلر صاندلر که دشمنڭ مکری قلبه اثر قلدی ویا سلطانه بر نکبت ایرشدی انلروڭ جمعیّتی تفرقه‌یه مبدّل اولوب ضارب مضروب قتل مقتول اولدی فی الحال چرینڭ بهادرلری اوشب چتری قلدردلر چاووشلر فریاد ادب الغلط الغلط الرجوع الرجوع دیو چاغرشرلردی اشتمیب قچماغه یوز توتدلر ونقدر که سلطان چری بکلرنوڭ آدن اڭوب چاغروردی فایده اتمزدی قیامت کونی کبی نفسی نفسی اولدی وملك فخر الدین بهرامشاهی که ارزنجان ملکیدی ودخی بر قاچ اولو بکلری آندن اختروب یقدلر واسیر ودستبند ادب طوتدلر وسلطان ملك مغیث الدین وبر بولك خاصکیلری وچری بکلری‌یله اول هزیمتدن قاچوب ارزن الرومه دشدلر، بر قاچ کون آنده چری آردندن ایرشسن دیوانده اقامت اتدلر بر قاچ کون دکلنوب استراحت *a* حاصل اولدقدن صکره آندن کتدلر چون قونیه‌یه کلدلر ینه عودتچون چری جمع اولسون دیو بویردی، اول یراغ وتدبیرده اکن سلطانڭ ذات شریفنه بر نا مرضی مرض عارض اولدی شیله که مجموع اطبّا انڭ معالجه‌سنده عاجز قالدلر چون بر مدّت دوشکده *b* یاندی انوڭ معاش وانتعاشندن مایوس ومقنوط اولدلر بر قاچ کوندن معاد یولن طوتب کردکار جوارنه اولشدی وانڭ عدل ودادی روزکار صحیفه‌سنده وایّام جریده‌سنده مخلّد قالدی ومؤبّد اولدی

ابیات

---

a) L استقامت. *b*) L om.

ایرشدی ملك بهرامشاه اولو قونقلق وضیافات وخدمت لایقه که دل انك شرح وبیاننده قاصر اولا تقدیم قلوب موکب همایون خدمتنده ارزن الروم طرفنه توجّه ایتدی اوکردو بر فرمان دخی ملك علاء الدینه که ارزن الروم ملکیدی ارسال قلدی سلطانك سمعنه ایرشدردلر که فرمانه انقیاد ایتمیوب تعلّل کوستردی دیو اول قبلدن وحشت غباری سلطانك خاطری حواشیسنه قوندی آنی عزل[a] ایدوب اول مملکتی بقاع وبلاد وضیاعیله آندن جبر وقهر آلیب مغیث الدین طغرلشاهه ویردی وآندن جمعیّت تمام وعساکر وافره ومتکاثره برله ابخاز ولایتنه وکورجی ایلنه یوردی، اول کفرهٔ فجره چون سلطانك عساکری ورایاتی هجومندن خبردار اولدلر وقتال وجداله[b] مستعدّ اولوب مجموع کرجستان کفّاری عوام وخواص جمع اولوب مور وملخ کبی سلطانی قرشولیوب مقاتله‌یه ومحاربه‌یه مشغول اولدلر وایکی چری اراسنده شول مقدار صواش وکوشش وکُشش اولدی که اول معرکه صحراسنده هر یرده مقتوللر اوما طوردی قهر وادبار عواصفی کفّار لشکرندن یکتا یوز طوتریدی واولو فتح وغنیمت اسلام چریسنه غیب پرده‌سندن یوز کستردی ویقین اولمشدی که کفّار وَلَّوْا عَلَى أَدْبَارِهِمْ نُفُورًا[c] یولن طوتب قچالر ولکن وکانَ أَمْرُ ٱللّٰهِ قَدَرًا مَقْدُورًا حکمی انلارك عنانن طوتب قضا وقدردن شویله واقع اولدی که چتردارك آتی ایاغی صچان دلوکنه کچوب یقلدی وچتر همایون[d] یره دشدی چون بکلرك وبهادرلرك نظرلرنه چتر کورنمدی حرب

---

a) L عزم. b) L وجدّله. c) Kor. 17, 49. d) L om.

اکا خزاین ودفاین انعام وعطیّه بویرردم زیراکه بنوم آدم بو کتابله که لالی کبی منظومدر جهانده مخلّد وباقی قالشردر وفضلا وشعرانک مدح وهجونه ابقای ذکر واحیای اسمچون بو عالم ناپایدار وزمانهٔ غدّارده اصل وعظیم اعتبار واردر اکر سلطان کلام ومالك رقاب عملهٔ اقلام غوّاص بحار حکم پیشوای حکمای عرب وعجم فردوسی طوسی رحه که شاهنامهٔ نظم اتدی که زمانه درجنده اندن نفیسرك درّ مکنون کورنمز اکرچه اول رنج وزحمتدن بر کنج بولمادی وسلطان محمودك محمدتی اول سببله که آنك حقنده تقصیر اتدی عالم خلقنك افواهنده مذمّته مبدّل اولدی

نظم

نبد شاهرا بر سخن دستگاه　وگرنه مرا بر نشاندی بگاه
چو اندر تبارش بزرگی نبود　نیارست نام بزرگان شنود

بو معنی بحر وبرده سمر ومثل قالدی

قطعه

آن خسروان که نام نکو کسب کرده اند
رفتند یادکار ازیشان جز آن نماند
نوشین روان اگرچه فراوانش کنج بود
جز نام نیك از پی نوشین روان نماند

جمله آنك صدق کفتار وحسن کردارنه اقرار اتدلر ودعا وثنا[a] یوجه همّتنی سمك سماکه وذروهٔ افلاکه ایرشدردلر، ینه سوز اوّلنه کللوم چون سلطان رکن الدین هر طرفدن چری دعوت اتدی آلات واسباب استعداد تمام برله حاصل اتدی چون ارزنجانه

---

a) L om.

ذکر عزم سلطان قاهر رکن الدین سلیمان شاه بغزو کرجستان
ومراجعت او از آنجا بر خلاف ارادت وذکر بعضی از
محامد ملک فخر الدین بهرامشاه رحمهما الله

الله تعالی جلّ جلاله تقدیری برله اول فکر سلطان رکن الدین خاطرنده تمکّن بولمشدی چون اتاسننگ دوری کچوب کندو زمانی اولدی چوقلق چری ترک وروم‌دن جمع ادب اول طرفه متوجّه اولدی واوکّدن قرداشلرنه واقرباسنه واطراف ملوکنه قصّاد ومبسرعلر کوندرمشدی که رجال آلات حرب وقتال برله مستعدّ اولوب یراقلنسونلر واوردوکاه وجمعیّت اولدوغی ییره کلسونلر دیو ملک مغیث الدین طغرل شاه که قرداشی وابلستان ملکیدی مجموعندن اوکّدن اغاجاری ترکی چری برله فرمانه امتثال قلوب سلطان خدمتنه کلدی وملک فخر الدین بهرامشاه رحمه که سلطاننگ کیکوسی وملک منکوجک غازی نسلندن ادی وحسن سیرت وعلوّ همّت ووفور موهبت وعطیّت ودین ودیانت برله آراستدیدی وارزنجان پادشاهلغی اکا مقرّر ادی صادور وبایندور چریسیله کلدی، اول یل اجنده مبدع الکلام خواجهٔ امام نظامهٔ کنجی رحمه مخزن الاسرار کتابنی انوگ همایون بارکاهی آدنه درّ مکنون کبی سلک نظمه کتوردی وحضرتنه هدیّه وتحفه کوندردی ملک دخی اکا بیش بگ التون وبیش ایرلو واوینلو آت وبیش اشکون قترلر واغر وفاخر قیمتلو تشریف وملبوس مرصّع ترصیع جواهر زواهر برله اکا انعام بویرب نوّاب وحجّابندن بر کمسنه‌یله که انوگله مخاطبه ومکالمه‌یه لایق اولا ارسال بویردی واول کتابی تحسین ومدح قلوب بویردی که اکر میسّر اولایدی

ایلچیلر هدایا وتحف برله سلطان خدمتی حضرتنده ایرشدیلر مکتوب وارمغانلرن ویرب سلاملدیلر ومقصود وغرضلرن ادا قلدلر سلطان قلج ارسلان شیلان بیتوب دیوان طاغلدقدن صکره خلوت سراینه کرب ملك ركن الدین حاضر قلدی بو قضیّه‌نك قصّه‌سنی اثنا ددی چون اتاسندن بو حکایتی اشتدی انفت واستنکاف اودی مشتعل اولوب عتاب دلن اوزتدی که پادشاهك کریم نفسی نیچون کرکدر که بونك کبی دناءت وخساسته *a* رخصت ویره وبو قول کبی اوغولی حطام دنیاوی حصولیچون که معرض انتقال وزوال در سلطنتی درکاهی خدمتندن اراغ ایده وفاجره وکافره عشوه‌سی ودمدمه‌سی برله اسلام دار السلامندن کفر وفسق *b* مصطبه‌سنه کوندره اکر بویورسه که قوّة آسمانی وتاييد ربّانی ودولت سلطانی برله اجازت اولورسه که اول طرفه آقین ادم وَعَدَكُمُ ٱللّٰهُ مغانِمَ كَثيرَةً تَأْخُذُونَها *c* وعده‌سی برله اخاز مملکتی فتحنه چری چکم واول دیارك طپراغن بیله ویروب اول عبدهٔ طاغوتنی کما يُساقُ ٱلمُجْرِمُونَ اِلَی النّيران زنجیره دزب مقرّنين فی الأصفاد کتورم ودیور وکنایس یرنه مساجد ومدارس بنا قلم وناقوس وچاك یبرنه شهادت وحدانیّت ونبوّت محمّد اول مقامدن استماع اولنه، سلطان قلج ارسلانه اوغلنك همّتی ورتبتی خوش کلوب تحسین اتدی وعذر دلدی *d* وبو حالك فی ما بعدی مقرّر اولا ✿

---

a) L وخصاصته.　　*b*) L وصدق.

c) Kor. 48, 20.　　*d*) L اتدی.

ضمیر منیری وخاطر اشرفینی که بدر زاهر آنوڭ مفاخری اثارندن ومآثر انوارندن اکتساب قلور ومطالب تحصیلی ومآرب تیسیریچون جهان محتاجلرنک مقاصدنی میسّر ومحصّل قلا پادشاهنڭ رای جهان‌آراینه مخفی وپوشیده اولمیا که باری تعالی جلّ جلاله وعمّ نواله بو جاریه‌لرنه بر معمور مملکت وطویل وعریض ولایت وحشم ورعیّت مطاع ارزانی قلمشدر وفراوان کنج وخزاین آبا واجداددن نصیب ویرمشدر بو دکلی‌سیله که حق تعالی جل وعلا بڭا نصیب قلمشدر بنم اصل ونسب ومملکتومه لایق بر حلالم یوقدر که بو مملکت انڭ حراستی یمینیله اعادی تعرّضندن محروس ومصون قلا ویمکن که بڭا انڭ صلبندن *بر اغول *a* حق تعالی که وارث مملکت وسبب تمهید اساس دولت ومحیی اسم خاندان داودی اولا روزی قلا برید اقبال ومنهی عزّ وجلالدن شویله استماع اولندی که ملك الملوك رکن الدین سلیمان شاه خصال حمیده وخلال رشیده پادشاهانه برله آراسته ومعانی جهانبانی وادراك مطالب جاوذانی برله پیراسته امش بو فضایل دلایلی برله لایق وشایسته‌در که انڭ کبی سلطان سلیمان بنوم بکی بلقیسی جفتلنه اکر رای اعلا رضا وررسه که بو قرابت ومواصلت عقد ونکاحه مقرون اولا واول پادشاه‌زاده‌نڭ چتر همایونی کولکه‌سی بو مملکته که حسرة الملوك در دوشه وسلیمان طالع مسعود برله خاندان داودی شبستان قلعه اضداد وعفاریت حسّاد مقامع خذلان ومقارع حرمان برله مقهور ومقموع اولالر ددی، چون

---

a) L om.

حیل وفتن برله متخلّق ومتّصف ادی وشونك كبی مكّاره قریدی كه آنك مكر ودستانی جهان اچنده هزار داستان اونشدی

قطعه

دیو فعلندن انك اركردی   كر قرشدوره اول سوزه تلبیس
مكر وحیلیله درلو افسونده   قلمش اقرار قولغینه بلیس

اوقیوب بو رازی اكا اعلام اتدی دایه ایندی بو اشك تداركی غایتده سهل وآسان در كركدر كه هر نه كه دیرسم ونه تدبیر قلورسم انوكله عمل ایده‌سن ددی، ایندی ننمك كرك، ایندی بر نقّاش بول كه سبك دست وكران فرهنك وشیرین كار اولا كه عقلده حاذق وتمثال ومانندكرلكده صباحدن صادق وچین نقّاشلرندن صورتكرلكده عقل مصوّر ومحدّ صنعت مانی وآذر اولا حاضر اتدوره‌سن كه بن انوكله روم ممالیكنه وارم واول شهزاده‌لرك صورتلرنی كاغذ اوزرنه یازب نكار اده وانلارك اخلاق وشمایلنی كشف ادب شرحن یازدرم وحصول مقاصد ومهام برله خدمتوكه كلم ددی، بو صفتلو بر نقّاشی حاضر اتدلر ویول یراغن واسبابی قیلدن كورب رومه كوندردلر وكلدلر جمله روم ممالكنی كزدلر وتمامت شاهزاده‌لرك صورتلری نقشن یازب ضبط اتدلر ومراجعت قلوب كرجستانه واردلر چون تامار كارنامهٔ مطالعه اتدی سلطان ركن الدین صورتنه مفتون ومجنون اولوب ایندی بنم جفتم مجموع عالمده بوندن غیری كمسه اولماغه یارمز وبو صورت اسندن ازكه كمسنه بكا كركمز ددی وفی الحال دبیری قاتنه اوقیوب بویردی كه سلطان قلج ارسلان خدمتنه اشبو منوالجه بر نامه یازدی كه حقّ عزّ شأنه وجلّ سلطانه خدایكان عالمك

ملکه‌سی که کورجستان وابخاز مملکتنه حکم ادردی امّا اَلنِّساء قَمِیلُهُنَّ اِلَی الْهَوَی موجبنجه طبیعتی زمامنی نفسی النه تسلیم اتمشدی هرقنده‌که بر خوب لقا وسرو بالا وچابکسوار وشیرین کفتار کورکلو وکوزل شهزاده یکت که ایشدیدی وَالْاُذْنُ تَعْشَقُ قَبْلَ الْعَیْنِ اَحْیَانًا اوقیوب جان ودل برله آنی سوردی وهر نوعله که ممکن اولا آنی اله کتورب مقصودن حاصل اتمکه عهد ادردی مکر منهیلر که بو ایشیچون ایللره ولایتلره کوندررلردی اثنا ایشتدردلر که سلطان قلچ ارسلانک که مالک ممالک روم در اون اکی اوغلی قویمشدر که هر بری پادشاهلق برجنده بر ماهدر وهر بری بر کشورده پادشاه وسلطنت ومساعدت *a* دولت ومطاوعت سعادتلری غایتی ارتقاده کافّهٔ امم ورعایایه شفقت واحسان بی دریغلری واردر چون بو حکایتک حلاوتی ملکه‌نک اشتهاسی مذاقنه ایرشدی ظاهر وباطندن عاشق وشیدا وهوادار اولدی شویله که

نظم

بو سوزدن کوکلنه غم استنه غم
اِرب زلفی کبی اولدی ایشی در هم
یر آنک اشک جزعندن تر اولدی
جهان کوکلینه کوزینه *b* طر اولدی

عدم اصطبار وغایت اضطرارندن بلمزدی که اختیار قرعه‌سن قنقی شهریارچون براغه بو سودا بیداسنده سراسیمه وشیفته اولمشدی ناکاه فکری بوکّه مقرّر اولدی که دایه‌سنی که درلو

---

a) L om. *b*) P کوزندن.

اما سلطان اول جانادن بر مشاهده‌یه راضی اولمشدی ونفس امّاره‌سنی یکباره شهوت پرستلکدن نفی ونهی ایدب پارسالق وپرهیزکارلق اختیار قلمشدی اوقاتده سلاطین وملوك عظام رسوللری کلدوکی وقتن که اولو قونقاق وبزم قلوردی ومرسل کرامتی استمالتی جهتیچون بر قاچ قدح شویله که اچدوکی شرابڭ کمیّتی مقدارنه حرفانك اطّلاعی اولمیا تناول قلوردی چون مجلس آخره ایرشوردی دولتخانه‌سنه کردی وکیجه‌دن بر پاس کچنجه لذّات نفسانیه شول وجهله که حکم شرع اڭا مقرون اولا مشغول اولوردی اندن صڭره غسل وطهارت وآبدست ایدوب ارتیه دکن تضرّع وابتهال برله ذو الجلال تعالی وتقدّس حضرتنه فرض ونوافلدن طاعت قلوردی واوچ آی اوروجی ودو شنبه وپنجشنبه اوروجی عادت ایدنمشدی وانوڭ اریلغی سببندن سپاه ورعیّتڭ اعتقادی انوڭ ورع وتقواسنه شویله محکمدی که هر وقت‌که بر حامله عورت حملن وضع اتمکده بوڭالیدی سلطانڭ دز طونن ایلدوب اوستنه براغورلردی فی الحال والزمان حملن وضع ایدب خلاص بولوردی اول زمانڭ پیرلری ویشامش قوجه‌لری انوڭ عادات واخلاقنی سلطان سنجره تشبیه ادرلردی وعدل وادنی اڭا تمثیل ادرلردی شویله که دایم حکمنده قوی وضعیفی برابر کوردی وامیر وکدا برابر طورردی امر شرع موجبنجه حکم ایدوب کمسیه میل ومحابا اتمزدی تقدیر یزدانی برله خاطرنه جهانکیرلك سوداسی دوشدی وغزا وجهاده قصد ادب کرجستان غزاسنه عزم مصمّم قلدی، سبب اولدی که سلطان قلج ارسلان زماننده تامار خاتون کورجی

کتوروب ایتدی بیت عربی

یَا أَيُّهَا ٱلْمَلِكُ ٱلْمَيْمُونُ طَايِرُهُ
وَخَيْرُ مَنْ فِی ٱلْوَرَی يَمْشِی بِهِ ٱلْقَدَمُ
لَوْ كُنْتَ مِنْ قَبْلُ تَرْعَانَا وَتَكْفِينَا
لَمَا تَهَدَّی إِلَيْنَا ٱلشَّيْبُ وَٱلْهَرَمُ
این عمر گذشته در حساب که کنم
آخر بچه کار بوده ام چندین سال

ولکن فرط معدلتی وکمال سیاستی اول منزلتده ادی که ایاس آدلو ومحمود سیرتلو بر قولی واردی که خوبلق وشهسوارلق صفتنده مشهور جهان وسرامد اقرانی وهر وقت که الن یای قبضه‌سنه اورردی هزار ناوك عشاق وهوادارلرنه ایرشوردی وچون آتنه بنوب جولان قلوردی نچه کوکللر وکوزلر آردنجه حیران ونگران اولورلردی مگر سلطانڭ خاطری کوشه‌سی بل که جمله جان ودلی اول ماهرویه مایل ووالِه ادی اول سببله خواص دولت ومقرّبان حضرت اوزرنه مزیّت عنایت ومزید رعایت *a* برله رجحانی واردی ونیجه کرّه مسندلك وآیقلق اثناسنده انوڭ عشق وتعشّقی بابنده بو رسمه ابیات اوقردی رباعی

کافر بچه‌نڭ که کفری اوش دینمدر
هم دیندر ازومه هم جهان بینمدر
کمسه قولنه بونجلین قول اولمی
کم بنده‌یه بنده اولمق آیینمدر

---

a) L عنایت.

جبهتش‌را خاك درگاه تو نورانی کند
خصم شيطان سيرت تو گر كند با تو خلاف
آن خلاف الحق هم از وسواس شيطانی کند
تير عزمت از كمان فتح چون گردد جدا
موی اعضای بر اعدای تو پيكانی کند
با وجود عقل كامل جهل‌را نقصان دهد
تا بقاء عدل شامل ظلم‌را فانی کند
باش باقی در جهان تا پاس باش هيبتت
دين ودولت‌را بفرّ تو نگهبانی کند

بو قصيده‌يه‌چون ظهير الدينه جايزه وعطيّه كه بويردی بيش نفر كوزل قول وبيش نفر خوب شكل جاريه واكی بك التون وبيش باش بيسرك دوه واوچ باش كركلو آت واللی زربفت كمخا واطلس وقطنی وعتّابی وسقرلات چوقه *a* كوندردی واكا بر مكتوب يازب بو قصيده‌نك بلاغتی وفصاحتی مدحنده ومحل قبولده ومستحسن دشدوكن تقرير ايدوب بويردی كه چون مكتوب شرف مطالعه‌يه ايرشه بی توقّف امل فسيح برله سلطان حضرتنه عزم ايدب كلمكده مبادرت ومسارعت قلا چون جوايز وصلات ومكتوب اكا ايرشدی آنی فقر وفاقه واغلاس ومذلّتدن استغنا رياضنه ايردی واينلدی هر مدحت ومجدت كه بو شاه وشاهزاده وصفندن غيره ديبلر دروغ ودريغ اولا بيان بلابلنی سلطان مدايحی ومكارمی كلستاننده تغنّن اشجاری ازره ترنّمه

---

a) L چوهه.

آنک در دیوان او قیصر بحشمت دم زند
وانک بر درگاه او فغفور دربانی کند
آنک از طبع لطیفش گر مدد یابد صبا
در زمان جسمانیان‌را جمله روحانی کند
صف زند دیو وپری هر لحظه تا بر تخت ملک
شاه رکن الدین والدنیا سلیمانی کند
روضهٔ فردوس شد ایوان زفرّ طلعتش
شاید از دربان او دعوای رضوانی کند
جام او بر کوثر وتسنیم افسوس آورد
نام او بر نامهٔ تعظیم عنوانی کند
یاوه باشد بر قیاس رمح وگرزش گر کسی
ذکر رمح رستم وگرز نریمانی کند
در صلابت همچو موسی گشت وشاید کز کنون
رمحش اندر دیدهٔ اعداش ثعبانی کند
خسرو اگر کین تو بر آسمان سازد مقام
مشتری بهرام گردد زهره کیوانی کند
رای اعلای تو دایم ملک دین‌را تربیت
از کمال نصرت وتایید یزدانی کند
ساکنان ربع مسکون‌را که منقاد تو اند
مهر تو در دل مکان چون روح حیوانی کند
تیغ تو ابریست خون‌افشان که موج سیل او
هر زمان در کشور خصم تو طوفانی کند
بر درت خورشید اگر جبهت نهد وقت خسوف

کند سوزنی نون a مردّف قصیده برله مشرّف قلمشدی که مطلعی بودر

قصیده

زلف سرمستش چو در مجلس پریشانی کند
جان اگر جان در نیندازد گران جانی کند
عقلهارا از پریشان زیستن نبود گزیر
اندر آن مجلس که زلف او پریشانی کند
نام بستان نیست بر سوسن نمی ساید عبیر
چون پریشان گشت بر گل عنبرافشانی کند
از تکبّر نرگس جادوی خون‌آشام او
سوی عاشق یک نظر با صد پشیمانی کند
عشق عالم‌گیر او چون عالم دلرا گرفت
کس نداند تا در آن عالم چه ویرانی کند
ای نگاری کز کمال حسن تو اندر جهان
هر که خواهد تا بیان صنع ربّانی کند
دیدهٔ من ابر نیسانست وروی‌ت گلستان
گلستان‌را تازه رشح ابر نیسانی کند
گوی دل می افکنم در عرصهٔ میدان عشق
تا مگر آن گوی‌را زلف تو چوگانی کند
چنگ در فتراك عدل شامل سلطان زنم
گر دل سخت تو با من سست پیمانی کند
ظلّ حق سلطان عالم شه سلیمان رکن دین
آنکه گردونش خطاب اسکندر ثانی کند

---

a) L نوین.

که سلطان غیاث الدین تعصّبیچون که آنلردن صادر اولمشدی عذرلر دلدیلر وقربانلر ونثارلر ایثار اتدلر سلطان دخی مکرمت ولطف بی دریغندن انلروک عذرنی قبول ایدب صوچلرندن کچدی واختر همایون ودولت روز افزون برله شهره کردی وتخت سلطنت قدیمه قدم قویب جلوس قلدی ومکرمتی صیتی ومرحمت وسخاوتی چاوی عالمه منتشر اولدی قطعه

دکلندلر بونسب حرم امن وحش وطیر
آرام بولدی عدلی کنارنده انس وجان
گردون میان تیغدن آچدی کمند وبند
ایّام زهدن اتدی خلا کردن کمان
قیغودن اولدی قان ساجی کیبی دل ستم
کُلمکدن آچدی عدل دخی کل کبی دهان

انوک سخاسی اول حدده ادی که آلاشیر تکوری لشکر ببیش یللق خراج کوندردی واردوغی کبی الجیبلری حضورنده انده‌کی دکنک اوجیله خاص وعمه تقسیم وتفرقه اتدی علما وفضلا وشعرا وهنرمندلر عالم دیارندن انوک بارکاهنه یوز طوتدلر وهر برسی کندو هنر وفضیلتنی عالی رأینه محلّ عرضه یتوررلردی وهر برنه احسان بی کران وانعام بی پایان وجامکی وعلوفه وجایزه وعطیّه ایرشردی وهر برنک نظمنی ونثرنی کندو علوم وفضایلی محکّی برله اختبار وامتحان قلوردی ناقصی صحیحدن ومعتلّی سالمدن تمیز ادردی قوافی ومعانیء اشعار بخشنده تمام اشباع کستردی وصدر امام ملک الکلام ذو البیانین حاوی العلوم جامع الفضایل ظهیر الدین فاریابی رحمه انوک مدحنده

چهرۀ مشتری کبی مسعود ودرفشان والی ابر نیسان کبی در افشان افاضت انعامی خاص وعامه ایرشردی هر زمان احوال دیوان استکشافنده وخزاین دخلی واخراجاتنده استیناف بویردی ومحاسب وچابک دست وخوب خط کاتبلره وبازیجیلره دایم تربیت ورغبت ایدوب قنقسی که اول بابده استاد اولا منصب ومرتبه ویردی واول بابده تحقیق وتدقیقی واجب کوردی وپادشاه واولو الامر لوازمندن بر دقیقه اهمال قلمزدی هر تشریف که انوڭ جامه‌خانه‌سندن وهر انعام که انوڭ خزانه‌سندن بر کمسنیه ایرشیدی بر مدّت فقر وبی نوالق قیدندن قورتلوردی وبوندن اوڭدن دخی انوڭ فضیلتلرنی تقریر اتدوکدی که علوم حکمت وخط وبلاغتده ماهر وبی نظیردی وشعر ایتمکده هم بی مانند ادی اکی بیت که قرنداشی ملک قطب الدین ملکشاه حقنده که ارالرنده عداوت واردی دیمشدر ایراد اولنور

رباعی

ای قطب فلک وار زتو سر نکشم
تا چون نقطت بدایره در نکشم
بر گوش[a] کشیده باد کیمخت تنم
گر پرچمت از کاسۀ سر بر نکشم

چون سلطان غیاث الدین کیخسرو قونیه قاپوسندن طشره چقوب کتدی اعیان ومعتبران قونیه سلطان قاهر رکن الدین سلیمانشاهه استقبال اتدلر وشول تبسّط وکستاخلغ‌چون

a) Schefer, *Abrégé du Seldjouq Namèh* p. 77 از دوش.

جهان بر مدّت آنده طورب خوشلق وخرّملق برله روزکار کچورسن اولا که اندن صکره حق تعالی بر خیر قاپوسن آچه، بو کلمات سلطانڭ مسامع اشرفنه مسموع اولدی یراغ ایدب بر قاچ کوندن صکره خدم وحشم واولاد وحرمیله اول آده‌دن یکا کونلدی که ارم باغی کبی خرّم وامن وعافیت وسلامت ورفاهیت برله آراسته وپیراسته ادی متوجّه اولدی وکمی اچنده بادهٔ کلکون دوری برله اکلنوب چرخ واروں جورنی اوندردی چون اول مقامه ایرشوب کمیی کناره بغلندورب لنکر صالدلر مغرزوم [a] استقبال ایدوب انواع تعظیم وتکریم برله التدی وقوندردی جشن وبزم آراسته ادب عیش وعشرته شروع قلدلر سلطان اول اراده متمکّن اولدی اوغولری عز الدین وعلاء الدین چون مکتب وتعلّم ادبدن فارغ اولورلردی آوه بنرلردی وبر وبحر آویله روزکار کچورلردی، شمدی وقت اولدی که رکن الدین سلیمانشاه پادشاهلغی ذکرنه شروع اولنه ۞

ذکر ایّام پادشاهی سلطان رکن الدین سلیمانشاه وتقریر بعضی از مناقب کریمش

سلطان قاهر رکن الدین سلیمانشاه اکرم الله مآبه بر پادشاهدی که دولت روضه‌سنده وسرورلك جویبارنده قلج ارسلان اوغوللرندن بل که سلجوق صویندن آنڭ کبی سرو بتمشدی وسعادت مشرقندن انڭ کبی کنش طلوع قلمامشدی رخساری

---

a) Les mss. portent ici et ailleurs مغرززوم.

ومظفّر كندو اونه انتدی وفراوان مال وبی پایان نعمت ودیوی اتلردن وسقلاطونی تماشلردن ورومیی دیبالردن ودقیانوسی طلو کیسه‌لردن وقفجاغی قوللر وجاریه‌لردن والتون کمش اچکو آلاتندن شویله که پادشاهلره لایق اولا پیشکش اتدی وجمله خواصنه علی حدّه بخشش اتدی واول کیجه صباحه‌دکن عیش وعشرته مشغول اولب آواز عود ورود سرود استماع اتدلر، چون سلطان خواصیله کندو مسکننه وارب استراحت قلدی تکور کنجورنه بویردی که جمله بزم آلاتنی که ابا واجدادندن مدّخر وحاضردی التون وکمش سغراقلر ومُزوج مشربه‌لر وغیری نه وارسه خوش‌بوی وخوشگوار شرابلر وپرویز دیدار نقللر برله سلطانك شرابخانه‌سنه ایلتدی اول کون دخی آنده عشرت ادوب جام جان‌آشامی انجامه یتردیلر وهر تلطّف وتکلّف که ممکن ومقدور اولا فاسلیوس رعایت ادب یبرنه یتردی ومستملك پایانده ایتدی که خسرو اسلامك مهر ومحبّتی جان وکوکلمه شویله اثر اتمشدر که ضمیر هیچ مفارقتنده صورت بغلامز وموانستی انفصالی برله بر ساعت صبر اتمز شویله که پادشاهك مبارك ذاتنك مصلحتنی کندو مصالح وارادتمدن فاضل وراجح کورب تقدیم قلورم صواب ومصلحت شویله کوررم که فرنکلرك حقد وحسد وفتنه‌لری نایره‌سی خامد وساکن اولنجه بر قاچ زمان مفروزم قاتنه که روم قیاصره‌سی اولولرندن در وحسن اخلاق ولطف معاشرت برله شهرهٔ آفاق اولمشدر رکاب همایونی انوك قاتنه رنجه قلاسز بن دخی هر نه که ممکن اولا دایم جانب جناب عالیه کوندررم اول دخی خود شول که تعظیم شرایطی در یبرنه کتورر شاه

شهاب *a* چو برق زند گوهریست بر تیغم
فلك چو نور دهد قبّه ایست بر سپرم
به پیش من صف دشمن چگونه دارد پای
که لحظه لحظه زاقبال می رسد حشرم

اوّل فرنك سكویله سلطانه حمله قلدی سلطان قلقان برله دفع اتدی بر كرّه دخی بو عملی قلدی سلطان رد ایلدی هر كرّه فرنك سلطانه آهنك ایدردی جوش وخروش وغوغا وغلبه انوك متعصّبی كفّاردن قوپردی اوچنجی كرّتده سلطان فرنكه حمله اتدی وبر صدمه‌ده چوماقله فرنكی آتدن یقدی شویله اكلدی واه قلدی كه اول لعینك اكلدوسی اصحاب سجّین واسفل سافلین مقیملرنه ایرشدی

بیت

اول زمان اقبال وخرملقدن اوقیدی فلك
كافرین اولسون الكله كرزكه ای شهریار

سلطانك چوماغی ضربندن فرنكك اتی قاجمغا یوز طوتدی وفرنك اول سببله كه كندوزن آته محكم بغلامشدی مست وبیهوش اولوب آته *b* اصلو قالدی، مسلمانلر وفاسلیوس وبكلر وسرورلر وجهانك تاجرلری كه حاضر اولمشلردی آفرین آوازن چرخ برین‌دن كچوردلر وفرنكلر خایب وخاسر اولدلر دلدلر كه غوغا اده‌لر فاسلیوس چری‌یه آنلاری دفع اتمكه اشارت اتدی وبعضیلرنی كه تعصّبه قوشاقلرن بوك بغلامشلردی سیاست اتدردی تا فتنه دڭزی موجی حیّز سكونده قرار اتدی وسلطانی كامران وخرّم

---

a) L سُها.   *b*) P اتدن!.

وايره بركتدى وصواشچون ميدانده عزم اتدى وميدانه كرب جولان ادب لاف وكزاف چوق سويلييب چاغرردى، اول ديارك خلايقى اولو وكچى واطرافك بازركانلرى عالم وعامى مومن وذمى فى الجمله ترك وروم اول ميدانك اطرافنه حاضر اولوب جمله اكى بولك اولدلر بر فوج سلطان طرفنه ميلان قلدلر وبر قوم فرنك تعصبنه آهنك اتدلر غوغا وولوله شهره وبازيه دشدى وطبل وكوس آوازندن فلك كوشسى طونلوردى نفير وبوق آوازى عيوقدن كچردى تجار امصار مومن وزناردار كه اطراف واكناف جهاندن كلوب آنده حاضر اولمشلردى سلطانك خدم وحشمى طرفنه طوردلر ومومنلرك تكبير وتمجيدى آوازى عرش مجيده ايرشوردى وعليين‌دن هر لحظه روح الامين وَيَنْصُرَكَ ٱللَّهُ نَصْرًا عَزِيزًا [a] نداسن سلطانك دولت وسعادتى سمعنه ايرشدرردى، سلطان بر دمردن طاغ كبى قاسليوسله قلبده طورردى چون بر زمان كونش كبى كه شرف برجنده اولا هر طرفه سيران قلوردى وغضنفر حاذر كبى شكوه وفرله عساكر چورهسنده جولان قلوردى واول زمان پهلوانلرى رسومنجه كندو تعريفنده بر قاچ بيت انشاد قلدى

قطعه

منم كه بر رخ گردون چو روز مشهورست
همه فضايل جد ومناقب پدرم
جهان مقر شد وايام اعتراف آورد
كه من خلاصهٔ تاييد مايهٔ ظفرم
بيفگنند پر وبال كركسان سپهر
هر آنگهی كه ببينند تير چار پرم

---

a) Kor. 48, 3.

بر آت کترسنلر واول فرنکی دخی آنی وطونی برله بویر کترسنلر واشارت ایت که آنوکله میدانه کرلوم وبری برموزی صنیالوم اکر ظفر بنوم اولاجق اولورسه فاسلیوس آنك بی ادبلکیچون آنی تادیب اتسون واکر فرنك بنی یقاجق اولورسه بنی اولدرسون که عناء غربت وغربت مملکت بلا سندن خلاص بولم ددی، فاسلیوس ایتدی حاشا لله که بن بو حالته رخصت ویرم اکر العیاذ بالله پادشاهه فرنکوك صدمتندن نکبت ایرشورسه بنوم آدم پادشاهلر قتنده حماقت وجهالتله سویلنه که بونك کبی حسیب واولو پادشاهی احاد اجنادندن بر فرنککك مقابلهسنه کتردی دیلر بعد الیوم بو مقامده سنك قرداشلرك قورخوسندن نجه آرام اده بلم کرم ایله بو خیالی خاطرکدن چقر ددی، سلطان غایتده اضطراب اچنده ایدی شیله که غیرت اودندن یانمق امکانی واردی ایمان اعلی ایماننن یاد ادوب آند اچدی که اکر فاسلیوس بو قضیّهده تعلّل وتوقّف قلورسه بن کندوزمی هلاك ادردم ددی، فاسلیوس چون سلطانك الحاحنی غایتده کوردی جبّهجی باشی وامیر اخورن حاضر ایدب بویردی که جبّهخانهدن بر قاچ جبّه واسلحهٔ شاهانه حاضر اده تا هر قنقسن که سلطان اختیار اده کیه وکوتوره وامیر آخور یخشی اولو کودهلو آت کتوره کتردلر بکندوکی جبّه کیوب وسلاحلری کتورب اول آته بندی وفرنکه دخی خبر اتدلر که آتوکه بنوب نه مقدار سلاحك وارسه کوترهسن وهر نه بهادرلغك وارسه کوسترهسن ددلر، فرنك دخی جبهسن کیدی وسلاحن آراسته قلدی وآتنوك قولاکنی برك چکدی شویله که فرنکلرك رسمی وآیینی در کندوزنی آته

جهان مملکتلرنی بنم اجدادم وعمولرم قلجیلـه آچمشلردر ودایم سنك جدلرك اوانیٔ زر ونقره واحمال وخراج وباج آنلارك خزانه‌سنه کوندررلردی وسن دخی بنـوم خزانـه دوندرردك شمدی روا کوررمسن کـه چون قضـای آسمانی بنی سنـك ییروکه برقدی بکّا بونك کبی استخفاف اولا وبـر فرنکچون بونك کبی عاره تحمّل ادم چون قرداشلرم هر بری بر اقلیمك سلطانی وپادشاهی دررلر بو خبری اشدەلر وبو حالدن غیرت ایلەوب چری چکوب کلەلر سنك شهرلروکی وقلعەلروکی آلالـر خـراب ایـدەلر ددی، فاسلیوس بـر حلیم وحکیم سیرتلو کشیدی بلدی که سلطانك غضبی غایتده در جوابنده تعجیل قلمادی حـلـم واعضا کـه آنـدن یکرك حیلـه یوقـدر آنوك برله عمل قلدی چون بر زمان ایسم اولـدلر فاسلیوس سـوزه بشلاییب طلاقت لـسـان وعذوبت بیان برله تکلّمه کـلـوب سلطاندن عـذر دلدی ومبـارك خاطرنه خوش کلجك سوزلر سویلدی واینلدی کـه هر حکم کـه سلطان بـکّـا وبنوم چریمه وایلومه ایـدر نافـذ وجاری در ددی وبونك اوزرنه آندلر اچدی، سلطان بویردی که بو معنی بکّا اول وقت محقّق اولور کـه هرنـه کـم دیـم فاسلیوس آندن تجاوز اتمیه ددی، فاسـلیوس تـاکیدچون ینـه قسم یاد اتدی که *a* ایستم بستم متی خرستو متی بنـایا کـه هیچ وجهله مجاوزت ایـدسر دکولم ددی، سـلـطـان بویردی کـه بـن بکندوکم بـر دسـت سلاح وجبّه بویر کتورسنلر وخاصّه آتلرکدن ارتلره ومیدانه لایق

---

a) Les mots grecs suivants sont à ce qu'il paraît: *εἰς την πιστιν μετα χριστου μετα παναγιας.*

ذکر مبارزت سلطان در میدان روم با فرنک واستعلای سلطان برو

مکر بر کون فرنك مواجبی بابنده دیوانده یازجیلرله چکشوب نزاع وقال وقیل اتمش فاسلیوس خدمتنه کلدی وآنلردن شکایت ایدوب سوزن اوزندی فاسلیوس نقدر که فرنکجه اکا ایتدی که بو کون سلطان بونده حاضر در صبر ایت ارته سنك رضاسی موجبنجه تدارك اولنه دردی فرنك سوزن آخر اتمزدی وصلابت وادبسزلکن دوکتمزدی چون انك جراتی حددن کچدی سلطان قفدی وتکوردن صوردی که بو بك کشی نه در، تکور جواب ویروب ایتدی که دیوان خلقی بونك معلومن ادا اتمکده اهمال اتمشلر اکا قفر ددی، سلطان بویردی قوللری فاسلیوس شول دکلو کستاخلق ادر که کندولرك مراتب ومقادیرندن تجاوز ادرلر فرنك سلطانه تجاوزله سفاهت اتدی سلطان دخی بدنر قاقیوب دستمالنی النه طولایب فرنکك قولاغی دبنه بر یومرق اوردی که فرنکك اصی کدب اوتردغی کرسی اوزرندن دشدی، فرنکلر وروملر تعصّب وغوغا اتدلر وسلطانه حمله قلوب هلاك اتمکه قصد اتدلر فاسلیوس خواص وملازملرنه بویردی آنلاری دوکب منع اتدلر وجمله روم وفرنکی سرایدن سوروب چقردلر فاسلیوس سلطانله خلوت اولوب اوتردی انواع الطاف واعطاف برله سلطانك خاطرنی رعایت قلمغه مشغول اولدی سلطانك غایت حمیّتندن غضبی ساکن اولمادی وکوزلرندن یاش رخلری ازرنه روان اولدی وآه سرد قلوب پر درد جکرندن کندو حالنه حیران اولوردی فاسلیوسه ایتدی که پادشاهه معلومدر که بن قلج ارسلان اوغلی ملکشاه نسلیم که مشرقدن مغربه دکن عالم خلقی بلورلر که

بر مدّت آنده دخی اقامت اتدی کرو استنبوله کلمکه اجازت دلدی امیر المومنین سلطانه غایت اعزاز واحترامله کمیلر ویرب چوقلق نسنه ویردی وکوندردی ۞

ذکر رسیدن سلطان از طرف مغرب بجانب استنبول

اول زمانک فاسلیوسی سلطانک مقدمنی معظّم کوروب کندوزنه اولو غنیمت بلدی وتوقیر واحترام واعزاز واکرامنی غایت ونهایتنه ایرشدردی وایتدی که پادشاه اسلام بو مملکتی کندو نوّابنه اصمرلسون وداد وصفای اتّحادی بنوم طرفمدن غایتده بلوب خزانه واموالدن هرنه که واردر کندونک بلوب تصرّف قلسون ددی سلطان آکا آفرین وتحسین قلدی وایتدی نیچه بونک کبی ممالک سنک کبی عالی همّتلو فاسلیوسه ارزانی در ددی وفاسلیوس هر کون متواتر بر اولو جشن وقونقلق اتردی وسلطانی کندو تختنه کچورب سلطانله مکالمه وملاطفه قلوردی وسلطان حضورتسز پیاله ونواله تناول قلمزدی، چون بر مدّت آنده طوردی آکا بر عجیب وغریب حکایت واقع اولدی که اول حکایت سببی برله اول پروین کبی جمعیّت بنات النعشه مبدّل اولدی سبب بو ایدی که فاسلیوس قاتنده بر فرنک واردی که ارلک وشجاعت وشهامت برله فرنکستان وروم شهرلرنده مشهور ومعروف اولمشدی شویله که هر یل اون بیک آلتون مواجب بردی واکر دیوان اهلی آنک مواجبنی ادا اتمکده برز تاخیر ایدهلردی فاسلیوسه عتاب عنیف قلوب بی ادبلک وبی حیالق کستردی وهیچ اوتنمیوب نه کرکسه سویلردی ۞

قلالر دیدی سلطان آنك مكرمت وانسانیّتنه فراوان ستایش وآفرین قلدی چون بر مدّت آنده دخی اقامت اتدی عزیمتنی استنبوله تصمیم قلدی جانبیت ملكی ایو قدرغالر وكمیلر حاضر اتدی وچابك كمیجیلر وملّاحلره بویردی واسلحه وذخیره برله كمیلری طولدردی سلطان وَقَالَ ٱرْكَبُوا فِيهَا بِسْمِ ٱللَّهِ مُجْرِيهَا وَمُرْسِيهَا آیتنی *a* اوقیوب اتباع واشیاعله كمیبه كردنر ملك دخی موافقت ایدب بله كردی سلطان انوكله بر قاچ قدح تناول قلدی وكیدوكی جبّه وقفتان وقور قوشق ونوروزی بوركنی اكا باغشلدی ومراجعته اجازت بویردی ملك سلطانك الن اوپب كمیدن چقدی وكندو مقامنه كتدی وكمجیلر یلكنلرن قالدرب استنبول بوغازنه كلدلر اول كیجه یغمور اولوب قتی ییل قوپدی تَجْرِي ٱلرِّيَاحُ بِمَا لَا تَشْتَهِي ٱلسَّفْرُ *b* ییلی اسب سلطانك كمیلرنی ییل آلدی مغرب دیاری ساحلنه برقدی چون صباح كندولرنی مغرب دیاری ساحلنده كوردلر ناچار وناكام محزون وكریان دكزدن قوروبه چقدلر سلطان كمجیلره تشریف وانعام بویورب كرو دندردی وكندوزی اتباعیله اول اطرافده طواف ایدب یوردی وجبّار پادشاهلرله ناچارلق ایّامنی كچوردی تا اكا دكن كه امیر المؤمنین عبد المومن رضه قاتنه واردی امیر المؤمنین سلطانی خوش كوردی شویله كه كندو حضرتنه مخصوص ایدوب وقار نظری وحشمت وحرمت برله مرموق وملحوظ اولمشدی امّا مغرب عربلرنوك یاوز اخلاقندن انجنوردی ولی ناچار صبر ایلردی چون

---

a) Kor. 11, 43. *b*) Pluriel de سافر. Autre leçon السفن.

كه شاه جهان بو محقّری كندو مقرّبلری واتباعنه اولشدرسون وبو كمينه قولی دخی بر منصبه موسوم ومشرّف اتسون تا اخلاص وهواداراِلق آثارن بقدر مجهود ظهوره كتورم وَٱللّٰهُ عَلَى مَا نَقُولُ وَكِيلٌ ديدی، سلطان جواب ويردی كه ملكوڭ فتوّتی وجوانمردلكی عرصهسی اول فسحتده دكولدر كه اوزون انديشه برله كمسه آنوڭ خيالنه ايره بله اميذ در كه حق تعالىنڭ فضلی برله سعادت انهاری مرامىمز ارمی چايرنده جاری اولا وملكوڭ اكی عوضی يرنه كله اللّٰهُ ولىُّ الاعانةِ ددی، بر مدّت آنده اقامت اتدكدن صكره جانبينه توجّهاً اتمكه نيّت اتدی ملك اطراف ظرايفنی كه اوّل مدّتده حاصل اتمشدی اوتز بكڭ آلتون نقدله واون باش عربی آت واون باش تركی آت مرصّع ايرى واويانبله واون باش بيسرك دوه وبيش نفر قول وبيش نفر جاريه سلطانه كوندردی وچوقلق عذرلر دلدی وبر اكی كون سلطانڭ ركابی خذمتنده بله كتدی تا سلطاندن نواخت وتشريف بولوب كندو مقامنه مراجعت قلدی ۞

ذكر توجّه سلطان بجانب جانبيت وما جرای آن احوال

چو جانبيت ملكنه سلطانڭ شريف مقدمندن خبر اعلام اتدلر سَحْبًا عَلَى ٱلْوَجْهِ لَا مَشْيًا عَلَى ٱلْقَدَمِ استقبال قلدی وفنون اقامات وتكريم واصناف مراعات وتعظيم برله موكب همايوننه تقديم قلدی ونه كه تصرّفنده واردی سلطانڭ ملازملرنه مبذول قلوب ايتدی كه توقّع اولدر كه سلطان عالم دركاهی نوّابنه اشارت بويره بو قولڭ بقدر ما لا بُدّ معيّن قلالر وجانبيت ملكنوڭ قلان محصولاتنی قليل وكثير نه وارسه سلطان واتباعيچون تصرّف

هر ارایه کە آیره طاپکٔ حشره دك بی ریبُ شك
بوی دولت ایره خاك رهگذارگدن شها

اولدغنجه چار ارکان هیچ بر دم اولمسون
اشبو دُردکٔ بوش وخلوت اول چهارگدن شها

خوب طبعكٔ بزمدن دولتلو دستكٔ بادەدن
پاك سمعكٔ ساز وچشمكٔ روی یارگدن شها

بیولدشكٔ بخت وسعادت قندە قلسكٔ عزم ورزم
تا ابد اقبال اولسون یار غارگدن شها

سلطان رکاب خدمتندە همعنان اولب کتدلر چون شهرە یقین ارشدلر آتندن اندی وسلطانكٔ غاشیەسن کوتردی واوگنجه بایان سرای قاپوسنە دکن یوردی سلطان نە مقدار کە منع اندی *a* آتە بنمکە راضی اولمادی وغاشیهٔ کمسیە ویرمدی چون سلطان سرای قاپوسندە آتدن اندی قیمتلو کمخالر واطلس وزربفت رومی سلطانكٔ قدمنە دشمشلردی وچوقلق درم ودینار کتورب سلطان اوزرنە صاچو صچدی سلطان ایچرو کروب تختە کچدی تعظیم شرایطنی تقدیم اتدوکندن صکرە بر اولو ضیافت وقونقلق اتدی وبر بزم قلوب شونكٔ کبی عشرت وخرّملق اتدی کە واصفلر وصفندن زیادە، بر مدّت سلطان آندە اقامت اتدی ملك هر کون بر درلو خدمت رعایت ایدوب اصناف مکرمتدن نسنە اکسك اتمزدی آخر الامر قلعەلری آنختلرن وخزاینی تفصیلن سلطان خدمتنە کتوردی والحاحلە توقّع اتدی

---

a) L اتمکە.

یتردی اوزون زمان وچوقلق مدّت آنده طوردی آندن صکره اخلاط شهرنه توجّه اتمك نیّتنی اتدی ملك صالح اعزاز واکرام تمام برله تبجیل وتعظیم شرایطنی یرنه کتوردی وچوقلق نقود واجناس وعربی آتلر ویردی وقوللر خلایقلر که اوکدن ویرمشدی بلهسنجه کوندردی وبر منزل وداع رسمیچون خدمتی ملازمتنده بله واردی ایرتهسی سلطان اخلاطه یونلدی وملك صالح آمده کلدی ✿

ذکر وصول سلطان بخطّهٔ اخلاط

چون ملك بلبان سلطاننك مبارك قدومی خبرن ایشتدی اوغوللرن وخویشاوندلرن واتباع واشیاعن بیش کونلك یوله چوقلق نزل ونعم واشربه برله قرشو کوندردی هر منزلده نزل وقونقلق معدّ ومرتّب قلدلر بر [a] کوندن صکره کندو دخی خواص ومقرّبلربله استقباله متوجّه اولدی چون ایرشوب نظری شاهنشاهك مبارك چترنه ایرشدی فی الحال قول کبی آتدن اینوب یایان اولدی وایلرو واروب خدمت یرن اوپدی وهر نه که تواضع وتلطّف وتکلّف شرایطیدی یرنه کتوردی وچون سلطانه یقین واردی سلطان آت باشن چکدی وطوردی که الن اوپدی آندن صکره بویردی آتنه بندی وایتدی که زهی دولت کونشی که بن کمینه قول اوزرنه ناکهان طلوع اتدی وزهی سعادت ستارهسی که غیب پردهسندن جمال کوستردی اَلْحَمْدُ لِلّٰه وَالْمِنَّةُ سلطان عالم برکت کتوردی ددی

ابیات

a) L بو.

مزیّن وبیبنلرڭ مذاقلری ممسّك ومعطّر ومذوق وملذّذدی دوشندی وچون خوان بنلدی وکوترلدی وملازملر مقاملو مقامنه کتندی سلطان همشیرەسن کورمکه حرم همایونه اچرو کردی چون ملکه سلطانڭ جمالن کوردی کورشدلر تغیّر حالی وانقلاب دولتی واضطرار وغربتیچون اغلادی وزاریلق اتدی وسلطانڭ ایاغنه دشدی بر زمان اغلاشب خاطرلری تسکین بولدقدن صڭره قز قرنداشی ایتدی شاه جهان مملکتدن آیرلدوغنه ملول اولماسون که هرکز کنش کسوفدن وآی خسوفدن وبدر محاقدن وسیّاره احتراقدن خالی اولماز هر نه که بزوم ناطق وصامت ومواشی ومراکبمز وار در پادشاهه ایثار ونثار اولسون ددی وسلطان بو شهرده اقمت اتسون وتقدیر پردەسندن عجایب وغرایب اسرار صنع یزدانی کشفنه منتظر که تبدیل ابدال وتقلیب الامور مِنْ حالٍ اِلَی حالٍ اول قلور انتظار قلسون اولا که جلا مصلحتی مقتضاسنجه اولمش اولا عَسَی أَنْ تَکْرَهُوا شَیْئًا وَهُوَ خَیْرٌ لَکُمْ چون خاتون قرنداشیله بر زمان بو رسمه مکالمه قلدلر سلطان طورب خلوتنه کردی خواجەسرایلر وخادملر الرو کلوب یبر اوپب دعا وثنا قلدلر ترکی وروسی وچرکسی کورکلو خوب جاریەلری ملك حاضر اتمشدی سلطانه عرض اتدلر سلطان نظر قبول برله ملاحظه قلوب خلوتنده اول مخدّرات برله راحت اولدی ومعانقه وملاعبه قلوب برز آنلاروڭله اکلندی آندن صڭره بزم وشیره آلتن که مهیّا اتمشلردی عزم ایدب شراب ارغوانی ایچوب سماع ارغنونیه شروع قلدی وزیر وبم قللر آوازی ونغمانی برله غصّه وغمّی روزکاری حواشیسندن دور اتدی وکیجەنڭ دلافروز مجلسنی اول حالتله صبحه

صورب شهر قپوسی یقیننده سلطانه دلدارلق ودلنوازلق قلدی آندن صکره آندن اینوب سلطان اوکنده شهره دکن یایان یوردی ونقیبلر وچاوشلر آوازله اهلًا وسهلًا ومرحبًا دیو چاغررلردی وآمد خلقی دعا وثنا قلورلردی چون سلطان سرای قاپوسنه ارشدی ملك صالحك اوغوللری هر بری بر طبق آلتون کوترب سلطانك اوزرنه صاچو صاچدلر وکمخا وقطیفه‌لر که دوشمشلردی چامه‌دارلر دیوشردلر چون اول تخت اوزرنه که سلطانچون ترتیب اتمشلردی سلطان اوتوردی وخوان وشیلان که حاضر اتمشلردی تناول قلدی مسّك ماوردی شربتلر ایچلدی ملك صالح قلعه‌لرنوك وخزینه‌لرنك کلیدلرنی سلطانك اوکنه کتورب آوازله چاغردی که یـأیّها الناس اشهدوا علیّ بأنّ جمیع ما کنتُ املکهُ مِنْ سبد ولَبَد وقَلْعَة وبَلَد ومال ورجال وخزائن ودفائن وناقَة وجَمَل وخَیْل وغَنَم وملبوسٍ ومفروشٍ وذَهَب وفِضّة وضیاعٍ وعقارٍ کلّها آلانَ ملكٌ طلقٌ لهذا السلطانِ ما اختَلَفَ الجَدیدانِ واتّفق الفرقدان ددی، سلطان آنك علوّ همّتی وسموّ سخاوتی غایت خوش کلوب بکندی وستایش ایدب جَزاكَ اللّهُ أحْسَنَ الجزاء ودَفَعَ عَنْ ساحَتِكَ مکارِهَ ومَنَعَ عن عُقوبِكَ نوازِلَ الأسْواء قَبِلْناها وبأفْضَلِ المِنَنِ قابلناها ثمّ رَدَدْناها الَیْكَ مَتَعَكَ اللّهُ بها وبارَكَ فیكَ وعَلَیْكَ لِلّه دَرُّكَ ما أعْلَی همّتَكَ وأغْلَی قیمتَكَ لا زالت مُشَرَّفَةً ببَقائكَ الممالك والممالیك وما بَرِحَ مقهورًا معادیك ومَسْرورًا موالیكَ ددی آندن صکره بر زمان مکالمه ومحادثه قلدلر خوان کلدی شونك کبی الوان انالر وطعاملر که اخوان ارواحی آنوك صفاسی حکایتنی ادرلردی وظروف صحنلر وطبقلر اول طعاملرك خوشلغندن

وضیافت قلوردی وهر بری مکننی مقدارنجه قولدن خلایقدن وعربی آتلردن وانواع قماشلردن ونقد وجنسدن خدمت وپیشکش ادلردی بر زمان بو حالت ازرنه کچدی سلطانگ خاطرنه آمد مملکتی عزمی دشدی شام ملکلری کرو هر بری تازی آتلردن وشرقی قوللردن ومصری وسکندرانی قماشلردن وآلتوندن آقچه‌دن کرو هر بریسی ترتیب ایدوب سلطان خدمتنه کندردلر وبر قاچ کونلك یول وداع رسمیچون بله واردلر آندن صگره سلطان هربرنه خلعت ویروب کوندردی ۞

ذکر وصول سلطان بخطّهٔ آمد عمّرها الله تعالی

چون سلطان آمد ملکی حدودنه ایرشدی ملک صالح رحمه سلطانگ کویکوسیدی اوکدن قز قرنداشن آلمشدی آندن صگره خلیفه الناصر لدین اللهگ جرملرندن برن آلمشدی خبر اتدلر اوغوللرن جمله خدم وحشمله سلطانه قرشو کوندردی وبویردی که سلطنت سراینی انواع ملبوسات وآلات وآلتون کمش اوانیسی برله مزیّن ومشحون قلدلر ووثاقلرده آی یوزلو قوللر واولرده جواریٔ حور العین حاضر ایدوب قودلر وکندوسی دخی اکی کوندن صگره کندو کوکبه‌سی وجماعتیله قرشو کلدی چون نظری سلطنتگ چتر همایوننه دوشدی آندن اینب یایان اولمق استدی سلطان حاجبلره وچاوشلره بویردی که یورتگ واروگ ملکی انمکه قومگ ددی واردلر آندن اندرمدیلر چون برز دخی یقین کلدی ینه آتدن انمك استدی سلطان قسم وآندله آنی آتدن انمکه قومادی آت اوستندن دستبوس قلوب کورشدی آندن صگره عرض اشتیاق کوسترب صورشدی وکربت وغربت حالندن

ذکر پیوستن شاه بملک شام

چون شام ملکلرنه خبر اتدلر که صبح آسمان شاهی ناکاهی آنلاروڭ مملکتنه طلوع قلدی چوقلق نزول واحمال قرشو کوندردلر وارنهسی مجموع چری وجمعیّت تمام برله قرشو خدمتنه متوجّه اولدلر چون اکی جماعت بری برنه یقین کلدی وتلاقی وملاقات حاصل اولدی شامیلر آتدن اندلر بیر اوپدلر وانواع واصناف تباجیل که عرب پادشاهلرنوڭ عادتی در اقامته یتوردلر وکیسهلرله درم ودینار صاچو صاچب عرب چاوشلری اهلاً وسهلاً ومرحبًا دیو چاغرشدلر که سلطان عالم کندو اونه ومقامنه کلدی ملك ومال ورجالدن هرنمز وارسه سلطانڭ خاکپایینه نثار[a] ایدلوم اولا که سلطانڭ مبارك خاطری بزوم دیارمزده ملول ومحزون اولمایوب خرّم وشادان اولا وبونده اقامت اتسون تا اکّا دکن که مقرّ دولتنه وسریر سلطنتنه وارمغوڭ فرصتی اولا وسلامتلغله واره سلطان مبارك خاطرنی خوش طوتب بو خرّم اقلیمده که هر اولری وچهار طاقلری بساتین وتفرّج یرلرنه مشرفدر عیش وطربه مشغول اولسون وهر وقت که خاطر اشرفنه وطبع الطفنه میدان وطوب اوینامق میلی اولا ویاخود آو آولامغه وشکار اتمکه التفات بویره بو قوللره اشارت اده که همایون رکابی ملازمتنده بله واروب مشرّف ومغتنم اولاوز تا آکّا دکن که غربت نهایته وپایانه ایرشه زیراکه دنیانڭ احوالی بر قراره اولماز وهر عسرڭ آردنجه یسر مصوّر ومیسّر در[b] که إِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا دیدلر سلطانی هر کون بر ملك مهمانی

---

a) P ایثار. *b*) P ومقرر در. — Cp. Kor. 94, 5.

عشرت ومنادمت اثناسنده سلطانڭ اوکنه واروب ادبله دزن چوکوب اوتورب سلطانڭ خدمتنه عرض اتدی که اکر سلطان عالم اجازت ورخصت ویررسه ملك عادل قتنه که بنوم قین اتامدر وارایم [a] آنده اقامت ایدوب بو ملکی سلطان واتباعیچون کندو اتباعندن خالی قلایین سلطان مبارکنکله بو یورده اقامت ایدوب نکبت وغربت ایّامی کچوب سعادت واستقامتنه مبدّل اولنجه بونده طورسون ددی، سلطان اول تکلّفدن تبسّم اتدی وبویردی که ملك عادل بر عاقل وکامل پادشاه در وشول وجهله ملك عزّ الدینله قرابت اولمشدر وشمدکیحالده یکرك اولدر که آنوڭ قاتنه بن وارم وکندو حالمڭ کشفنده آنوڭله مشورت قلام تا نه اشارت بویورر کورم ملك کندو یرنده طورسون وغرنداشیله مدارا ومساهلت که کورکلو اخلاقنده معتاد ومالوفدر قلسون وبنی تنکری تعالیٰیه اصمرلسون ومنتظر اولوب کورسن که حق جلّ وعلا غیب پردهسندن نهلر ظهوره کتورر وسلطان بر مدّتدن صکره حلب شهرنه عزم اتمکه نیّت اتدی ملك معزّ الدین کندو حرمندن بر کُلهبند که قیمتی اللی بڭ آلتوندی چقردی وآنی سلطانڭ خزینهدارلرنه تسلیم اتدی وآندن غیری نقد وجنس وآت وقتر وقولْ خلایق ویردی واوچ کون سلطان خدمتنده کندو ایلی اوجنا دکن ملازمت اتدی آندن صکره سلطان آکا تشریف وخلعت ویروب کندو وطننه کوندردی وکندو شام دیارنه یونلدی ✿

---

a) P. وراین et puis قلایم.

خاطرنه ملاطیه عزمی دشدی چون قرداشنه بو فکر معلوم اولدی یوز بك آلتون واوتز باش خاص آتلر واوتز قاتر واللی دوه ویکرمی نفر قول واون نفر قرناق وقماشلر که اکا لایق اولا ترتیب اتدی وکندو خزینه‌داریله سلطانك نایبلری وکتخدالری حضورنه کوندردی چون سلطانه اعلام اتدلر آنی قبول اتمزدی ملك مغیث الدینك حاجبلری ومعتمدلری قبول ادك دیو الحاح ادرلردی سلطان آنلرك سوزلریله قبول اتدی وملك مغیث الدین قاتنه اوقدی اول کون سلطان اوداسنده عشرتنی وصحبتنی غایتنه اردلر ایرته‌سی سلطان ملك مغیث الدینه فاخر خلعت وزردوزی جبّه وکیانی کمر وخسروانی کلاه ویروب طالع مسعود برله ملاطیه طرفنه متوجّه اولدی ملك مغیث الدین وداع اتدی وکندو منزلنه اجازت دلیوب دوندی ✿

ذکر رسیدن سلطان بمحروسهٔ ملاطیه حماها الله عن البلیة

چون ملك معزّ الدین قیصرشاهه سلطان کلور دیو خبر اتدلر قونقلق یراغن مهیّا قلوب جمله اتباع واشیاعیله استقبال قلدی چون سلطانی برز ارادن کوردی آتدن اینوب سکرتدی واروب سلطانك الن اوپدی کورشدلر کرو آتنه بندی وسلطان ملکندن چقدوغنه غایت تاسّف وتلهّف کوستروب غایتده اعزاز واحترام قلدی وشهره کتوردی وسلطنت سراینده که آنوکچون حاضر اتمشلردی قوندردی وخزاین کلیدلرن سلطان خزینه‌دارلری النه ویردلر وآنلارك اللرنی جمله امور ووجوهده جاری قلدلر وهر کون بر نوع ایو خدمت وعشرت وضیافت ایدی ویردی بر کیاجه

لیقون دخی خلعتی کیوب سلطانک النن اوپدی ووداع ادب کندو ایلنه کتدی ۞

ذکر وصول سلطان بمحروسهٔ آبلستان

سلطان چون ارمن حدودندن کچوب مبارك عنانی آبلستاندن یکا معطوف قلدی ملك مغیث الدین طغرلشاه بن قلج ارسلان که آبلستان پادشاهیدی بر قاچ کون خدمتنده قرداشلق حقّن ییرنه یتوردی واغرلق وخدمت که پادشاهلره a) لایق وموافق اولا تقدیم قلدی وشهرك قاضیسن ودانشمندلرن اوقیوب خلوتده آنلارك قتنده اقرار اتدی که آبلستان مملکتی که سلطان السعید قلیج ارسلان بکا تملیك اتمشدر سلطان معظّم قرداشم سلطان غیاث الدین کیخسرو بن قلج ارسلانه ملکلکه ویردم بعد الیوم بنوم اولادمك وانسابمك آبلستانه وآکه تعلّق قصبه‌لرنه وکویلرنه مدخل وتصرّفمز اولمیا اعیان واکابر حضورنده ملك نامه یازلوب مسجّل اولوندی هرکونده‌کی عادت اوزرنه قونقلق وبزم قلوب اولولر معتبرلر قتنده ملك نامهٔ اوپوپ سلطان اوکنده قودی سلطان آلوب مطالعه اتدی انوك حسن اخلاقنه واکرام والطافنه وشفقت ومکرمتنه دعا وتحسین وثنا قلدی واینتدی که بو طریقه انسانیّت کمدن ظهوره کلور دیوب نامهٔ اوپدی باشنه قودی ودیدی که بو بخشایشی قبول قلدق وکرو سکا باغشلادق ددی حاضرلر طانق اولدلر آندن صکره عیش وعشرته شروع قلوب بزمی نهایتنه یتوردلر بر قاچ کوندن صکره سلطانك

---

a) P پادشاهزاده‌لره.

وتعلّقاتیبله ارمن دیارنه که اول زمانده لیفون آدلو تکور متصرّفدی مداخلت بویردی ۞

ذکر وصول سلطان غیاث الدین بارمنستان

چون تکور لیفونه سلطان غیاث الدینک مبارك قدومندن خبر وردلر شول زلال صوبه صوسامش کبی وبیرام آینه مشتاق اوروج کشی کبی تعظیم واجلال تمام برله استقبال اتدی چون نظری سلطانک چتر همایونه اردی آتندن اینب واردی سلطانک الن اوپدی اعزاز واعتذار برله سلطانه دعا وثنا قلدی شویله که شوق وسرورندن بلمزدی که سلطانک شریف خاطرنی نه عبارت والفاظله رعایت ایده وبر آی مدّتی سلطانی کندو ایلنده قونقلادی وآغرلدی وهر کون بر خضرا وتفرّج موضعنده درلو درلو ضیافت قلوب شول مقدار خوان وشراب دوکردی که مجموع اول جماعته بل که ایل خلقنه دخی بیتر وآرتاردی وسلطانک خاطری ملالتی ازالتیچون درلو درلو اوینلر عجایب وغرایب ولطایفدن کتوردب پادشاهه مشاهده قلدورردی وانواع ظرافتدن کوسترردی وهر هفته فراوان جهان طگسوقلرندن وفرنکستان تماشلرندن پادشاهه عرض ادب پیشکش قلوردی فی الجمله ضیافت واعزاز وخدمت لوازمندن هیچ نسنه اکسك قومادی چون سلطان کوچب کتمکه عزم اتدی کندو ایلی سرحدّنده دربنده دکن خدمتی ملازمتنده بله واردی آنده دخی بر اولو قونقلق ادب چوق پیشکشلر چکدی ارتسی سلطان تکوره خاصه خلعت کیورب خاصه جنیبت آت بویردی وایلنه اعاده اتمکه اشارت اتدی

که دریغ اولمایجقدر وبنگ اول قدر پادشاهک کمال کرمندن واحسانندن اومارز اما اتامز مفارقتنه صبر ایدمزز دیک دیدلردی بویله جواب ویردلر وکوزلرنک یاشلری خدود کلنارلری ازرنه روان اولدی سلطان آنلرک اغلماغنه قتی رقّت ایدوب آنلری آتالری خذمتنه کوندرمکه نیّتی صادق اولوب ونفیس قیمتلو تشریفلر وپادشاهانه خلعتلر مرصّع قبور قوشقلر ومغرق ومفوّق تاجلردن ومرصّع کوهرنکار ایرلو وقوناسلو اتلردن وبی حدّ وشمار نقود واجناسدن ویردی آندن صکره اول مجرملری که سلطانک بشاشت کوستردوکنه مغرور اولمشلردی وایلوك الطافی امیدیله کندو صوچلرنه مقرّ ومعترف اولمشلردی قاننه کنترتدی واکیلیدن شهزادهلر قتنده صوردی دوکلی کندو کناهلرنه تازه اقرار اتدلر سلطان جلّادلره بویردی که جملهسن شهر برجلرنده چارمیخ اتدلر وبویردی که چاغرتدلر هرکمکه سلاجوقیلره بونک کبی کسناخلغ وبی ادبلك اده آنک *a* جزاسی بو در دیو ولادیق کوینی اوده یاندردلر اندن صکره شهزادهلری اتالری خذمتنه روانه قلدی وبکلردن وخاصکیلردن بعضنی آنلاروکله وداع رسمن رعایت اتمکچون ارمن حدودی قلاعنه دك بله کوندردلر چون آنده ایرشدلر وکوردلر که سلطان غیاث الدین آنده اوغولری وتعلّقاتی انتظارندن توقّف اتمش واروب مبارك الن اوپدلر وپوسیده وبیهوده اعتذار اتدلر وسلطان اتلرك عذرلرنی حسن استماعله اصغا بویروب وتشریفلر بویروب کرو دوندردی وسلطان کندو اولاد واتباع

---

a) L om

شهرده منادی قلوب چاغردلر وایتدلر که هر کم که قرداشم خلقنی انجتمشدر وآنلروڭ حقلرندن کلمشدر قاپومه کلوب حاضر اولسونلر که آنلاره ایلك ایدم هر کمسه که اول بابده قولدن وآتدن وطوندن بر نشان کتوررسه آکه آنوڭ اضعافنجه دخی نسنه ویرم وکوی وتیمار وخلعت دخی ویرم دیو چاغرتدلر ولایته چاو اولدی مجموع رعیّتلر که اول ایشی اتمشلردی قاپویه کلوب عربری قولدن وآتدن وطوندن وبیلکدن وقلجدن که آلمشلردی اشلرن کرچك اتمکچون نشان کتوررلردی وهر بری کندو مقصودن عرض اردی سلطان بشاشت تمام برله ایشدردی وهر برنه زراندود جوابلر ومروّح ومفرّح امیدلر ویروب هر بولوکنی شهر اعیانندن برنه ویروب صقلك دیو اصمرلدی اوڭات صقلمك وخوش طوتمك دیردی تا اکا دکن که فراغت وقتنده آنلروڭ مصلحتنی کورله ددی وملك عزّ الدین کیکاووس وملك علاء الدین کیقبادی بولك کتورڭ ددی بوئوب قاتنه کتوردلر آنلاری کناره آلوب یوزلرن اوپدی اکیسن اکی یاننه آلوب دلدارلق اتدی وصوردی وایتدی که اکثر بنوم قاتمده طوررسکوز سزی جانمدن عزیزرك سوب امکان اولدقچه خوش طوتارم وخزانمده موجود اولان طکسوقلر وقماشلر وآخوردهکی کورکلو آتلر فی الجمله خاطروکز نه دلرسه سزدن دریغ دکلدر واکر آتاکز اشتیاقی غالب اولوب خدمتی فراقنه مصابرت ایدمزسکوز سعادت وسلامتله کوندریم واروڭ کیدڭ ددی، اکیسنه دخی اوکردوب تعلیم اتمشلردی که اکر سلطان بونڭ کبی سوز سویلیبجك اولورسه بویله جواب ویروڭ که شاه جهان بز قوللرنه هر شفقت وعاطفت که بویرر یقیندر

غـايـت استعجال وحالى پريشانلغندن اوغوللرى ملك عزّ الدين كيكاوس وملك علاء الـديـن كيقباد خـدمتندن آيرو دشدلر وعـزيمت وقتنده سلطـان آنـلارى استمكه استعجالـدن مشغول اوليمادى وشهردن چقوب لاديق آدلو بر كويه ايرشدى اول كويڭ رعيّتلرى غايت سفه وحماقتلرندن آنوڭ خواص ونواكرنه وقوللرنه استخفاف ايدوب غوغا وصواش قلدلر وبعضنى مجروح اتدلر وخيلى نسنه‌لـرنى غـارت قلوب آلـدلر چون سلطان اول حالى كوردى اول يولدن دونوب لارنده يولن طوتدى وقرنداشنه عتاب برله مكتوب يازوب كـونـدردى واينتدى كـه طوتلوم كه سلطان كندو عزّتنى وسلطنتيچون بزى غربت وكربت ومذلّت يولنه كوندرمكه راضى اولـدى اما بـو حـاله نجه راضى اولا كه بر آتا اوغوللرى اولاوز دخـى بـو كـويـڭ رعـاياسى بزه بونجلاين بى ادبلك وخوارلق قـلالر ددى چون سلطان ركن الدين شهره كروب تخته اوتردى فى الحال سلطان غياث الدينڭ قاصدلرى ايرشوب نامهٔ آنه صوندلر چـون نـامهٔ مطالعه قلدى بغايت غضبه كلوب قاقدى وحميّتى اودى وغـيـرتى دڭزى مشتعل ومـتـمـوّج اولـدى اما مصلحت جهتيچون آنلاره قاقيوب وچاغروب اينتدى بنوم مملكتومڭ رعاياسى مخالفلره بونڭ كبى ادرلر اكر سز دخى وَمَا عَلَى الرَّسُولِ اِلَّا البلاغ حكمنده اولمساڭز سزى دخى سياسته ايرورب اتلروڭوزى طعمهٔ نسور وسباع ولقمهٔ كـلاب وضباع اتـدررردم ديـوب اخفا وايما برله خاصكى‌لردن برنه بويردى بر ايو بيره قوندوروب ايو خدمت قلوب اغـرلڭ كـه بـن بـو حادثه‌نڭ تـداركنه وبـو رزيّتنوك تـلافى‌سـنه شـويله كـه كـركـدر مشغول اولام ددى اندن صڭره بويردى كه

تقصیر ایتمدکز مصلحت اولدرکه شمدن کرو زحمتی اوزرکزدن کیدرم دیدی وبر کشی دخی کوندروك وارسون قرنداشمله اکیلیدن عهد وپیمانی تازه قلوب تاکیدله آند ویرسون که بو قول وقرار اوزرنه بر ذرّه مخالفت ایتمیه وبکا یول ویره چقوب اوچ طرفنه کیدم، کرو اکی کشی دخی کوندردلر واردلر اکیلیدن آند ویروب تاکید عهد ومیثاق قلدلر واول اکی کشی‌یه سلطان رکن الدین اکی کشی دخی قوشوب سلطان غیاث الدین خدمتنه شهره کوندردی عهد وسوکندنامهٔ کتوروب سلطان غیاث الدینه ویردلر چون سلطان مطالعه قلدی خاطری مطمئنّ اولوب شهر خلقنه ایتدی بکا سزك بیالروکز کرکمز بن نوکرم وجماعتوملە رحلت قلوب غربت یولنه کیدرم وحق تعالی حضرتنه توکّل قلوب اضطراردن جلا اختیار ادرم لَعَلَّ ٱللّٰهَ يُحْدِثُ بَعْدَ ذٰلِكَ أَمْرًا مجموعکزی تکریه اصمرلدم ددی کرکدر که بن کتدکمدن صکره قرنداشم خدمتنه وارەسز وآنی اکرام واجلال برله تخته کچورەسز ددی وآنلره وداع ادب اهل وعیال وتعلّقاتیله کوچدی وفراق اودنك حرقتندن مجموعنك جکری کباب اولوب اشك خوناب یوزلری اوزرنه روان اولدی ✿

ذکر جلاء سلطان غیاث الدین وواقعاتی که اورا در آن عزیمت افتاد بطریق تفصیل

چون اخشام اولوب یلدزلر بلوردی وثواقب وازهار کواکب چمن لازوردی ظاهر اولدی سلطان کندو کوکبه‌سی برله شهردن چقوب استنبول عزمنه آقشهر یولن طوتب کتدی وعجایب اتّفاقاتدن ونوادر حکایاتدن شوبله اتّفاق دشدی که

کتورمسدوك وآنـك قـاتنه آدم کـونـدروب حضرتنك بابنده مکالمه قلدق وجهد وسعی ادب بلدردك كه حضرتکز سلطنتی بابنده قسم یاد اتمشوز حـق تعالییی وانبیاییـی آنك اوزرنـه طـانـق طوتمشوز كـه اکر اول ایمانـه مخالفت ایدرسز اهل ایماندن اولمیاوز دیدوك هیچ بابله رضا ویرمز چون کوردك كه سلطنت سوداسنك غوغاسین خـاطرندن خالی قلمز وهیچ بر طرفدن بو حاله چاره ودرمان اولماز ایتدوك چون مقصودی البتّه سلطنت در عهد ادب سوکندنامه کونـدرسون کـه اصـلًا وراسًـا انـك اذیّـت وبلیّتنی قـرنـداشلرنـك وارکان دولتنك زحمتی هیچ بابله سلطان غیاث الـدینه واولادنـه وتعلّقاتنه اولـوسنه وکچیـسنـه ومال وخزینهسنه ومواشی ومراکبنه ایرشمیه ویول ویره كه مبارکلك وسلامتلغله هر بیره کـه مصلحت کـوره عزیمت قلا وبز قوللار دخـی اوچ بك بایلو واوقلو ار خـدمتکزجـه قصد انـدوککز مقامـه دکن بدرقه قوشاوز وشهر قاپولرنی پادشاه اول مقامه واروب بزه نشان کوندرمینجه آچمیاوز وسلطان رکن الدین دخـی بو تـدبیری صایـب کوروب بـز قوللرکه سوکندنامه وعهدنامه ومناشیر کـونـدردی اکـر فرمان اولورسه بو قولی ومیثاقی رعایت ایدهلوم اولا كه پادشاهك طالعی كـه هبوطه رجعت اتمشدر بر مدّتدن ینه شرف سعادتنده واقع اوله واکـر فـرمان اولمزسه ینه قتال وجداله قیام کوستروب خانمان واهـل واولادمزی پادشاه یولنه فدا ایدهلوم دیدلر، سلطان جواب ویردیکه بو درد آی ایچنده کم مقارعت ومنازعته مشغول اولمشز سزك اخلاص واطاعتکز ووفادارلغکز بکا معلوم ومحقّق اولدی وبنم ایچون چوق زحمت وتعب چکدکز ولطف وکرم وعهد وپیمانده

باش قویون اون بڭ باش ترتیب ایدەلوم وخزانه واصطبل ومطبخ عامرەیه کوندرەلوم واکر البتّه دنیا عرضی سببی ایچون قرنداشندن اعراض ایدوب مقصودی سلطانلقدە ایسه آند ایچسون که هیچ وجهله آنڭ مضرّتی سلطان غیاث الدین کیخسروه وآنوڭ اوغللرینه وخزاین واتباع واشیاع ونواکرنه ایرشمیه قویه که مالی واسبابی واولادی وتعلّقاتیله قونیەدن چقوب هرنه بیره دلرسه کیده وبز دخی اوچ بیڭ مسلّح پیاده انڭ همایون رکابی خدمتنجه بدرقه وقولاوز کوندرەلوم تا اول مملکتەدکن که انڭ مقصدی در یتورەلر اندنصکره بز قاپولری آچلوم سلطان شهره کیروب مبارکلکیله تخته کچسون دیو بو معنی ملك رکن الدین حضورندە مقبول ومسموع اولندی فی الحال والزمان سوکندنامه یازلمغا اشارت قلدی ایمان غلاظ وشداد وامرا واکابر شهادتی برله مشهود ومشحون ارباب دول واقلام حضورندە قلمه کلدی وشهر سورلرینڭ هر برینڭ آدینه مسلّملك براتی وتیمار ومناصب احکامی یازیلوب ویربدیلر، چون عهدنامه واحکام شهر خلقنه ایرشدی جمع اولوب سلطان غیاث الدین خدمتنه واردلر وخدمت وضراعت بیرین اویب دعا وثنا قلدلر واینتدلر سلطانڭ شریف ذاتی روزکار غدّار حوادثندن محروس وهمایون حضرتی انواع خرّملق وشادکاملق برله مالوف ومانوس اولسون پادشاه اسلامڭ عالی راینه اعلاه الله تعٓ مقرّر اولسون که محاصرت مدّتی اوزوندی ویراق وذخیره آز قالدی وملك رکن الدین دخی اخوّت وقرابت جهتیچون هیچ نوعله رشاد وثواب طریقنه کتورمدوك وآنڭ غوغا وغلبەسی سلطنت ومملکت اوزرندن

ومدافعت قلقانیین یوزلرینه طوتب صواش ومحاربه ومنازعَیه مشغول اولدلر وهر کون آلتمش بك تیر انداز ملك رکن الدین چریبله طشلاجقدن اخشامه دکن مقاتله ومحاربه قلورلردی شویله که ملك رکن الدین قونیه‌نك باغات وبساتیننی یقیننه وارمغه امکان یوغدی بو حال اوزرنه درد آی کچدی قونیه‌نك شهر یکتلری دیرلوب مشورت ایدوب ایتدلر نه مقدار که جهدمز واردی ایدرز اولا که سلطان غیاث الدینك ناموسی شیشه‌سی صنمیه وعهد وپیمان که انوکله ایدوب دوررز دونلمیه وما دام که جانمز کوده‌مزده در اول عهد وپیماندن دونمز سلطان رکن الدینك بوندہ سلطان اولمَسی ممکن دکلدر دیدلر اما سرورلر واولولر که آنلرك سوزلرینه اعتبار اولنوردی وپادشاهلرك مشورتنه کیروب محلّ مکالمت وملاحظت بولورلردی طشره سلطان رکن الدین خذمتنه آدم کوندردلر وبنی یازوب ایتدلر که اکیکز دخی بزوم پادشاه‌زاده‌لرومزسز سزك ناموسکز محافظتی مصلحتی بز خذمتکارلر اوزرنه مهما أمْکَنَ واجب ولازم در اکر ملك رکن الدین شول عهد اوزرنه که اتاسی حیاتنده قرنداشی ولایتیچون ایدوبدر ثابت قدم اولا والنی محاربه ومحاصرتدن چکوب چریئی قونیه اوزرندن کچوره بز سلطانه خذمت نعل بها اخراجاتیچون که بو سفرده اولمشدر بو الفقیری اشبو تفصیلجه خذمت ایده‌لوم نقد بیش یوز بك آلتون اطلس استانبولی هر لوندن اوچیوز طونلق زربفت ایکیوز طونلق چوقات هر نوعدن اوچ بك آرشون کتّان هر نوعدن اوچ بك ارشون ات اوچیوز باش دوه اوچیوز باش قاتر ایکیوز باش صغر ایکی بك

ذکر استماع سلطان رکن الدین وفات پدررا وصرف اهتمام بر انتزاع ملك از قبضهٔ تملّك برادر وتمكّن او بر سریر مملکت سلطنت

چون ملك رکن الدین سلیمانشاه *a* اتاسی وفاتی خبرن اشندی چوق فراق وحسرت باشلرینه دوکدی عزا وبکا شرایطن بیرنه کتوردی امّا چون أَيْنَمَا تَكُونُوا يُدْرِكْكُمُ ٱلْمَوْتُ *b* معناسی خاطرنده مقرّر ومحقّق اولمشدی ایرشسردی جمارات فراقی وسایل سوابل آماقی برله اطفا ایدوب تبکیهٔ تسلیهیه تبدیل قلدی وتعجیلله کندو اجناد واعوان ونواکر وعساکرنه آدملر کوندروب قاتنه اوقدی که اولماسون که قلان قرنداشلر رزیّت ومصیبتی غنیمت وفرصت بلوب هر بری تفرّد واستقلال اختیار قلالر اول سببله ممالك مهالکه ایرشه واضطراب واضطرار وهرج ومرج ظهور بولا دیو چری دیرلمدن کندوزی توقاتدن چقدی وبیوردیکه هر کشی یراق واستعدادین کوردوکندن صکره موکب همایون عقبنجه مسارعت ومبادرت قلوب یولده بزه ملحق اولالر وچون آقسرا محروسهسنه ایرشدی بی عدّ وحدّ چری وبعضی قرنداشلری وبکلر وملکلر ایرشدلر زیرا اوکردو مجموعنی مواعید جمیله برله مستظهر قلمشدی وهر برنك ارادت والتماسی وفقنجه احکام وتقریرلر ویرمشدی رغبت تمام ونیّت صادق برله آنوك اسعاد واعانتنه اخلاص واعتقاد قوشاغن قوشندلر وآنك رکاب همایونی خدمتنده دار الملك قونیهیه واردیلر وقونیهنك خلقی ممانعت

---

a) L شهنشاه. *b*) Kor. 4, 80.

تعظیمی غاشیه‌سن چکنومزه کوتره‌وز که اول مفاخرتله قیصر وشابور تاجی وهرقل وفغفور کلاهنه کلاهمزی ترجیح وتفضیل قلاوز ونا خلف اوغللردن اولمیاوز وهر دلده وهر دیوانده مذموم ومدحور اولمیاوز سیّما بو وقتن که سیمای تغییر آنوك ایّامی وجناتنده ظاهر اولمشدر ووداعیٔ زمانی واجتماعی تفریقی ایرشمشدر انوك بارکاهی حکمنه مخالفت اتمکله کندوزمزی ایله کولنج اتمك عقلدن بدیع وبعید کورنور سلطان غیاث الدین اکرچه یاشده کچیبدر اما رای وعقلده وَعَلَّمْنَاهُ مِن لَدُنَّا عِلْمًا استذندن معلّم وآراسته در عَلَّمَ ٱلْانْسانَ ما لَمْ يَعْلَمْ معلّمی انکا خانلق وپادشاهلق ادابن اوکرتمشدر وبقیندر که قوّتدن فعله وقولدن عمله کتورسردر چون قرنداشلر بو نصایحی استماع اتدلر اول سودا مادّه‌سی که دماغلرنه یول بولمشیدی وغوغا نهادی که خاطرلرنده مقرّر اولمشدی منحسم ومنهدم اولدی هر بری خایب وخاسر دونب ایللو ایلنه کتدی، بو اثناده خبر ایرشدی که سلطان قلج ارسلان دار الجنانه انتقال بویردی وسلطان غیاث الدین استقلال برله مسند عزّ وجلال وتخت بخت واقبال اوزره اوتوردی وجمله نواکر وقول وخَوَل وخدم وحواشی وحشم اوامر ونواهیسنه انقیاد کوستردلر فی الجمله اوچلرده طورن ترك بکلری ینه کلوب تجدید خدمت اتدلر وشرایط تعزیت وتهنیتی یرنه یتورب ترحی فرحه مبدّل قلدلر ویکی عهد ومیثاق ایدوب احکام جدید آلوب کتدلر ومطلوب ومقاصد حصولیله مقاملرنه کلدلر۞

---

a) Cp. Kor. 18, 64 et 96, 5.

سعی اتمك كه ممكن در بو بابده قلاوز اولا كه اتامزڭ باطل اشین حقه دوندروب بو عار وشیننی ناموسمز آیینه‌سی یوزندن سلوب مجلّا قلاوز

قطعه

قدیم حقیچون كه اوّلیّتنده آنوڭ
یوغیدی خلق جهان وجهانڭ آثاری
اولیمزز بو كلامینه آنه‌نڭ راضی
نه یرده صقلیلوم بز بونڭله عاری

بو نوعه اقاویل اباطیل وكلمات مزخرفات ایدوب عهد وپیمان ذكرن ادرلردی تا شول حدّه‌دكن كه اول سلطان اولان قرنداشلرنی تختندن آیروب كندولرڭ مرادلری صیدی قیدنه اقدام ایده‌لر واكر بر خطا ومحذور حادث اولورسه ایراقدن تفرّججی اولوب سالم قلالر واول تهمتدن بریٔ الساحه اولالر، سلطان ركن الدین سلیمانشاه كه عاقل وكامل ودانا ایدی وایّامڭ توسننی تذلیل كمندی برله كندو تسخیری ربقه‌سنه چكردی وصحایف ضمایری روشنلغندن كلّسی بیبل اولاجق نقوش وشعوباتی بو بیل ایچنده اوقردی بز تفكّر وتأمّل ایدوب جواب ویردی كه خدایگان عالم سلطان معظّم خلّد الله سُلْطانَه وأَظْهَر فی الخافقین بُرْهانَهُ استظهار واستقرار برله پادشاهدر وقادر كُنْ فیكون انی اموال وبنون برله واثق ومستظهر قلمشدر وامرای اتراك وروم اطاعتنه بیبل بغلیوب قاتنه كلمشلردر آندن منتظر اشارت وفرمان اولمشلردر وهر نه كه دیه وبویره سپهر خاشع وخاضع وچرخ اكا طابع وتابع اولمشدر بزه واجبدر كه آنوڭ احكامنه امتثال ایدوب جان وكوڭل واكرام واجلال تمام برله استقبال قلاوز وقوللوغی حلقه‌سنی قولاغه كچوروب

خجلتله محو ايلدى طين مطهّرى

ومثنويلردن كه اوقاتده ديمشدر ومنظومات انجولرى كه خاطرى الماسى برله دلوب آب زلال كبى دزمشدر وقتى كه غربتده انقلابدن فراغت بولدى وملكت موروثه‌يه مراجعت بيوروب كلدى وسرير سروره كچوب اوتوردى مقتداى آفاق شيخ مجد الدين اسحاق بَوَّأَهُ ٱللّٰهُ أَعْلَى ٱلجِنَان وَصَبَّ عَلَيْهِ سِجَالَ ٱلغُفْرَان طلبيچون كه سلطانك نكبت وغربتى سببيله قديم وطنندن كيدوب شام ديارنده مقيم اولمشدى مكتوب ارسال قلدى واول مكتوبده غربتنوك وقايعى صورتن وكربتنوك بدايعى احوالن تقرير اتدى موضعنده ايراد اولنه، اكر بو شهزاده‌لرك هر برنك محامد ومناقبنده سوز سويلنه كتاب اطنابه ايرشور مقصود مفقود اولور واكثر ارلكلرى وپهلوانلقلرى وشهامت وصرامتلرى ذكرنه شروع اولنه كه مراكز اعلام وموارد حسام انتقام جان‌آشام برله روم ولايتلرى حدودن كفّارك خبايثندن مصفّى قلوب هر ييل بر طرفن فتح ايدوب يوز بك نفر بل ازيد اسير اسلام ديارنه كتوروب مسلمان ايدرلردى وبو فتوحك چاونى اقاصى واداني عالم مسامعنه ايرشدررلردى، چون بو قرنداشلر خاطرنه حسد خطور اتدى ومملكتچون بواعث غيرتلرى حركته كلدى تجموعى ملك ركن الدين سليمانشاه خذمتنه كه اولو قرنداشلرى ايدى جمع اولدلر وسلطان اولان قرنداشلرى حكايتندن شكايته بنياد اتدلر وديدلر كه سلطنت شريعتى طريقه‌سندن تجاوز اتمشدر ومملكت اركانى جادّه‌سندن عدول قلمشدر بزه واجب ولازمدر سكا كه اولو قرنداشمزسن بيعت ايدوب جمله‌مز سنكله اتّفاق ايليوب يوريه‌وز ونه مقدار

كه انوڭ خطّى رشكندن ابن هلال بدركن هلال اولوردى بدر كبى محافدهيدى وعطارد كبى احتراقه دوشردى فِى خَطِّهِ مِنْ كُلِّ قَلْبٍ شَهْوَةٌ حَتَّى كان مِدَادَها ٱلأَهْوَاءُ شهاب الدين مقتول مقبولى مقرّب خاطر وانيس خلوت ومفيد حضرت قلمشدى وحكمت اجزاسنى بكلّى آندن اشتغال قلوب دكلمشدى وتحقيق بابنده تعمّق وتنوّق قلمشدى حظ اوفر وقسط اجزل برله محظوظ اولمشدى ومبادئ تحصيلده مولانا شهاب الدين پرتونامه آدلو بر كتاب آنوڭ همايون آدنه تصنيف وتاليف قلمشدى سلطان آنى بحث ومحافظهده[a] كتوردى وكل رموز واشارات اوزرنه اول بابده مهارت بولدى وآنڭ نفس عليلى حصول شفا وقتنده عَلَّمَكَ مَا لَمْ تَكُنْ تَعْلَم موجبنجه ورطهٔ جهالتدن نجات مامننه ايرشدردى واول زمرهنڭ ضوابط وقانون اصطلاحى اوزرنه واقف اولدى آنڭ كبى كه رشك الثر روان بو على سينا، وسلطان غياث الدين كيخسرو انواع فضايل برله پادشاهلق چمننده بر يشيل سرو خرامان وشادان اولدى وانڭ لطف طبيعتى وتوقّد قريحتى وسرعت بديهتى لطافت باد شمال لطافتندن وآب زلال سلاستندن وبرق لمعانندن ووهم طيراننددن سبقت ادردى

بيت

ايّام پردهسنده نه اسراره قالدى كم
كون بيكى روشن اتمدى قلب منوّرى
عالمده آب وخاك تراكيبنى آنوڭ

a) Mss. ومحافقده (ومحافقهده?).

خدیو شهردار الملك لولاك   شده ذاتش سبب برخلق افلاك
نبی بود ومبین منهج دین   هنوز آدم غریق الماء والطین
شده چشم وچراغ هر دو عالم   برین درگه طُفَیلِ اوست آدم
همایون ذات او مقصود کونین   گرفته عرش‌را در زیر نعلین
یتیم بی نوا لیکن جهانبخش   شده در زیر پایش آسمان‌بخش

در حسب حال خودش

چو از کتم عدم نقّاش تقدیر   مرا بر لوح فطرت داد تصویر
نهاد چرخ‌را جستم بدانش   مگر پیدا شود بر من نهانش
بسی اسرار بر من گشت پیدا   ازین هفت امّهات وچار آبا
بنزد سال ومه این سبز گلشن   شمرد از عمر هفده خصل بر من
هنرهایی که تزیین دل آمد   زاشراق الهی حاصل آمد
بدانستم بد از نیك وچپ از راست   دلمرا آرزوی نظم بر خاست
چو بر اوج هنر پرواز کردم   سخن در نظم ونثر اغاز کردم
مرا زاوّل چو خاطر داد یاری   نشسته بر بساط شهریاری
کشادم چشم ودیدم کار عالم   چو زلف خوبرویان رفته در هم
گریبان امل هریك بدو دست   گرفته سخت چون می مردم مست
چو دیدم کار عالم بی سر وپای   فرو ماندم زتری خشك بر جای
نسیم لطف ایزد بانگ بر زد   که هر نَیْ‌را کجا باشد طبرزد
زشاهی برتر ای ار بار خواهی   درین بستان گلی بی خار خواهی
چو خودرا در مقام عجز دیدم   چو عیسی شربت قربت چشیدم
زروی بنده‌گی چون نیك‌رایان   سپاسش‌را زبانم شد سرایان
همی گفتم که یا رب محرمی ده   دلی مجروح دارم مرهمی ده
چو دادی بنده‌را این تخت شاهی   نگهدارش زآیین تباهی

بولوب انعام وکرملرن کورب تیسیر مطالب ومرام برله مراجعت قلورلردی علم عَلَمی انوک ایّامنده عالی وشعر سعری روزگارلرنده غالیدی شویله‌که کندولر دخی فضل وبلاغت وحسن خطّ وبراعتده ماهر ومتفنّن ادیلر وملك ناصر الدین برکیارق که قویلو حصار ونکیسار بکبیدی حورزاد وپری نژاد قصّه‌سن نظم اتمشدر واول مطبوع وآبدار ومصنوع کهربار دُرَری طبع سلیم وخاطر مستقیمندن مرصّع ومزیّن قلمشدر وآندن بر شمّه که کتابنك صدرنده ایران وانشا قلمشدر ذکر اولنور که آنوك بلاغت وفصاحتنه استدلال اولنه

در توحید باری تعالی عز اسمه

تعالی الله خداوندِ مقدّس   بدید آرندهٔ سقفِ مقرنس
برید حضرتش بیك دو رنگی   بصورت مختلف رومی وزنگی
بنقشِ کعبتینِ صنع بی مر   مششدر کرده نطع هفت کشور
زکانِ لعل ولولو در دلِ خاك   فرو ریزد زراوقدان افلاك
رساننده بگوش چار گوهر   طنینِ این کهن طاسِ مدوّر
نبشته قدرتش بر تختهٔ خاك   رقومِ نقشِ تاثیراتِ افلاك
دریں دیرِ مدوّر شکلِ مینا   دو قرص از نور کردانید پیدا
چو وهمِ تیز رواندر تکاپوی   رونده سال ومه چون آب در جوی
حدیثِ نقد وجنسِ چار عنصر   تهی مغزان سخن رانند ازان بر
خداوندا چو مارا آفریدی   وزانها که آفریدی بر گزیدی
گهِ عاجز از کرم فریاد ما رس   که لطفت جمله‌را فریادرس بس

فی نعت النبیّ عم

درود از ما روان بر جانِ مهتر   که از کون ومکان او بود بهتر

ذکر اجتماع فرزندان سلطان قلج ارسلان بخدمت رکن الدین سلیمان شاه وتحریض دادن اورا بر قصد سلطان غیاث الدین وتقریر بعضی از محامد ومناقب هریك علی وجه الاجمال خوفا من الاطالة والامالة

چون مملکت سلطان غیاث الدینه تفویض اولندوغی قرداشلری مسامعنه ایرشدی حسد هر برنڭ باطننده بلورب[a] آشکاره اولدی هربرسی آنلارڭ چوق چری ومال وشوارله مستظهردی وهر بری بر ولایته پادشاهدی شویله که توقات وتوابعی ملك رکن الدین سلیمانشاه النده یدی ودانشمندایلی ومضافاتی ملك ناصر الدین برکیارق النده‌یدی وآبلستان ملك مغیث الدین طغرلشاه النده وقیصریه ملك نور الدین سلطان شاه النده وسیواس واقسرای ملك قطب الدین ملکشاه النده وملاطیه ملك معزّ الدین قیصرشاه النده واراکلیه ملك سنجرشاه النده ونکیده ملك ارسلانشاه النده واماسیه ملك نظام الدین ارغونشاه النده وانکوریه ملك محیی الدین مسعودشاه النده وبرغلو ملك غیاث الدین کیخسرو النده‌یدی شویله که آزدن وچوقدن ذکر اولان ولایتلرڭ محصولات ومعاملاتندن اتالرینڭ سلطنتی دیواننه کلمزدی بلکه آنلر معاف ومسلّم تصرّف ادرلردی هر یل برکرّت اتالری خدمتنه کلورلردی وملازمت وخدمت شرایطی اقامتنی یرنه یتورب حصول مامول وادراك مقصود برله یرلو بیرنه کدرلردی عالم عالملری وآفاق فاضللری آنلاره واررلر اکرام واعزاز

---

a) P ajoute عداوتلری.

بز دخی انّا وَجَدْنَا آبَاءَنَا عَلَى أُمَّةٍ وَانَّا عَلَى آثَارِهِمْ مُقْتَدُونَ a حکمی برله اول طریقی مسلوك قلوب اَلْوَلَدُ اَلْحُرُّ يَقْتَدِی بِآبَائِهِ اَلْغُرِّ موجبنجه بزم اولومز وکچیمز شهریارك فرماننی وحی آسمانی کبی کندو اوزرومزه لازم وملزوم وواجب بللوم ودولتی مخالفلرنه مخالفت وهوادارلرنه موافقت ادب الدن کلدکجه دورشلوم دیو بو مواثیق اوزرنه ایمان غلیظ وعهد وثیق اتدلر وآند اچدکلرندن صکره جمله بکلر واولونر طالع مسعود وساعت فرخنده برله مملکت تختنه وسلطنت سریرنه نصب اتدلر اوچ کز اوغوز رسمنجه یوکنوب طاپو وخدمت رسمن یرنه کتردلر واطراف سرورلری وترك وروم بکلری قوللغ الن بغلاییب صاغدن وصولدن طوردلر ودرم دینار کتورب نثار وصاچو صاچدلر وخوب رایحهلو شربتلر وقمیز وقمران اچلدی وعنبر وعبیر دُتسولری آلتون مجمرلرله اولوندی وخزانهدن آغر تشریفلر وخلعتلر ونقد آلتون وآقچه واقداح واصطبلدن عربی وترکی آتلر بکلره واولولره ویازجیلره وشعرایه وسایر نواکره وخدمتکارلره ویرلدی اول کون بی قیاس وبی پایان انعام وبخشش اولوندی شویله که خواص وعوام کوکلی سلطان ولاسی ومحبّتنه قرار وقوام طوتدی جمله خوش کوکل برله فرماننه مطیع ومنقاد اولدلر اون کون مدّتی مقداری مجلس شادمانی وعشرت کامرانی اولدی ییدلر واچدلر وجشن وصحبت آرایشندن هیچ نسنه فوت اولمادی اندن صکره مملکت تدبیرنه ورعیّت رعایتنه ومعدلت ونصفت اشغالنه مشغول اولدلر ✿

---

a) Kor. 43, 22.

چوق حسرت ووحشت برله آه ادب جواب ويرەمدلر عاقبة الامر اتّفاقله تكلّمه كلوب سويلدلر وايتدلر اقسام اسقام كه خسرو ايّامنك عنصر مطهّرنده واقع اولمشدر اعداى دولت اجسامى حصّەسى ومملكت منازعلرى ارواحى بهرەسى اولسون پادشاهنك صايب راينه كه كمالات سرفرازى وبندەنوازى در مقرّر ومصوّر در كه چون بزوم ددەلرومز سلطان اعظم ملكشاه اروى اللّه صداه حكمى برله سزوك جدّكوز سلطان سليمان شاه غازى انار اللّه برهانه ركاب ميمونى وچتر همايونى دولكەسنده كه روم ممالكى فتحنه مندوب وموسوم اولمشلردى آنوك آسمان آسا نلعتنوك شكوهى ويمنى بركاتنده ابلق زمانه ازره سيّارەلر خسروى كبى سوار اولدلر وسعادت سوارن ساعد مرادات اوزرنه اورندلر واولو تيمارلر ويبرلر ويورتلر وييلاق وقشلاقلر ومال وطوار اسّى اولدلر واقينلر وغزالر ايدوب غزا ثوابن وشهادت مراتبن بولدلر واولو كفّار پادشاهلريله اوغراشب منصور ومظفّر اولدلر وَقَاتِلُوا الْمُشْرِكِينَ كَافَّةً [a] ايتى نداسنى اخلاص قولغيله استماع قلدلر وكسكون قلجلر وخنجرلر وناجخلر زخمى برله وسنكو وسنان واوقلر دمرنى وتيرباران زخمى برله ير يوزن دشمنلر قننددن لالەزار كبى ايتدلر

قطعه

غازيلر آتننك آيغى توزنى كورب
چوقدن مسيجلر يوكى خربار قلدلر
چوقدن كليسيا وصليبنك بيرينه هم
محراب ومنبر ودر وديوار قلدلر

---

a) Kor. 9, 36.

کندو حال حیاتمده نافذ قلدم واول وارث فرّ وتمکین وصاحب تاج ونگین اولدی واول عهد ومیثاق که اول خسرو خلفا وخسره *a* مصطفی خلیفهٔ بتحقیق ابو بکر صدّیق امیر المومنین عمر بن الخطّاب رضّه که هادم بنیاد کفر وماعد نهاد دین در ایندی که انّی استخلفتُ عَلَیْکُمْ بعدی عمر بن الخطّاب الله ورسوله اعلم فانْ عدل فذلك ظنّی به وعلمی فیه وان بدل فالخیر اردتُ ولا *b* اعلم الغیب وَسَیَعْلَمُ ٱلَّذِینَ ظَلَمُوا أَیَّ مُنْقَلَبٍ یَنْقَلِبُونَ *c* دیدی اول رسمه اتدم اول دخی اول شرایطك تقدیمنی کندوزنه واجب ولازم بلوب عهدهسنه آلدی وآنوك قیامنه التزام کوستردی فَمَنْ نَکَثَ فَإِنَّمَا یَنْکُثُ عَلَی نَفْسِهِ وَمَنْ أَوْفَی بِمَا عَاهَدَ عَلَیْهُ ٱللَّهَ فَسَیُؤْتِیهِ أَجْرًا عَظِیمًا *d* فدونی جان جویبارنده دکدی امید در که صباء صدق برله مربّی وافضال زلالیله مصفّی اولوب دولت ثمراتنی ملك وملّت هوادارلری مذاقنه ایرشه وَمَا ذَلِكَ عَلَی ٱللَّهِ بِعَزِیزٍ کرکدر که سز دخی اندن اوکدن که بکا رحلت ووداع محقّق واجتماع مفرّق اولا آکا متابعت کوسترهسز وآنوك حکمی وفرمانی امتثالن نفع وضررده وخیر وشرده ونصب وعزلده وعقد وحلده مقصد اقصا بلهسز ویرلو قیا وصخرهٔ صمّا کبی آنوك هوا وولاسنه ثابت قدم اولاسز وآنوك قپوسنده مطاوعت قوشاغنی صدق نیّت برله سرًّا وعلانیةً برك قوشانهسز؛ چون بو وصایا دُرلری حاضرلرك اسماعی اصدافنه ایرشدی مجموعی اغلشدلر قطرات عبرات هر برنك کوزندن یوزی اوزرنه روان اولدی

---

a) Sic. *b*) L et P om. *c*) Kor. 26, 228. *d*) Kor. 48, 10.

جادّه‌سنه التزام کوسترمکه معترف اولمش اولاوز ددی ووقتی در که روزکار بزم حقّمزده دخی شویله که اسکندر ودارا وغیری‌لری حقّنده اوقدی که «کَمْ تَرَكُوا مِنْ جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ وَزُرُوعٍ وَمَقَامٍ كَرِيمٍ وَنَعْمَةٍ كَانُوا فِيهَا فَاكِهِينَ كَذَلِكَ وَأَوْرَثْنَاهَا قَوْمًا آخَرِينَ» *a* آیتنی اوقیا ویقین در که ملك مالکسز وجهان سلطانسز وشهر شهریارسز وتخت تاجدارسز اولمز وعالمك کونی ابنداسندن بنی آدمك نسلی انقضاسنه دکن بو قضیّه مقرّر در که

نظم

چون بریسی کیدر وبیری کلور ‌ ‌ بیری جان ویرر بری بیرن آلور

بویله وضع اتمش ازلدن رغنمه‌ی ‌ ‌ کاولمیا خلقِ جهان بی کتخدای

مغربده ومشرقده بو معنی صادق اولی کلمشدر بیلك فرزند دلبند منوچهر وفریدون فر اوغلم کیخسرو که مقبل طالع ومقبول طلعت فنون آداب پادشاهانه وصنوف الطاف خسروانه‌یله متحلّی در وسرافرازلق حلیه‌سی برنه سایر قرنداشلری اوزرنه سابق ومجلّی در اکرچه فلان قرنداشلرندن ترتیب زمان برله تأخّری واردر امّا وفور عقل وظهور عدل برنه آنلارك وفلان اقراننك اوزرنه راجح ومقدّمدر وتخنیارلق آثاری وکامکارلق انواری دولتی جبیننددن لایح ولامع وساطع وعیان در وبو معنی اقامت برهاندن مغنی

بیت

کمال ذاتسی مستغنیٔ شروح اوله چون
نه حاجت آیدنی آیكَ *b* شبِ تجلّی‌یه

بن پادشاهلغی آکا ویردم وآنوك حکمنی ولایت ورعیّت اوزرنه

---

a) Kor. 44, 24—26. ‌ ‌ *b*) P om.

قپوسنه که دولت ایشکی ومظلوملر دعاسی ومحتاجلر نواسی اردوکسی قاپوبدی کلدلر وپادشاهنڭ ضعیف ونحیف اولدوغنه محزون ملول اولوب تفکّر الن یوزلرنه دریوب اوتردلر، چون سلطان سلاملق صفّهسن، خاصّ وعامدن طولو کوردی ایندی حقّ جلّ جلاله وعمّ نواله يُمْدِدْكُمْ بِأَمْوَالٍ وَبَنِينَ وَيَجْعَلْ لَكُمْ جَنَّاتٍ وَيَجْعَلْ لَكُمْ أَنْهَارًا *a* وعدهسنی بنم حقّمده انواع اعزازله انجازه ایرشدردی وبڭا مسعود اوغوللری وثنا معدود مالری وحدسز مملکتلری ویردی وقنقی طرفه که توجّه اتدم حقّڭ عنایتله ورسول معجزاتیله مظفّر ومنصور کلدم

بیت

چرخ وفلك کوزی دخی کورمایه بر کزین
اول لطفلر که ایلدی حقّمده کردکار

حالیا جهان عدلومزله معموردر وسزوڭ کبی حقکزار ووفادار بکلر ونوکرلر وقوللرڭ دریغسز قلیجکزله که وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ آیتی *b* سزڭ شانکزده نزول اتدی پر نور ومعلومدر که یکتلك ریعانندن که صبای امانی تنسّمده وکلبرك شادمانی تبسّمده ادی تا شمدیهدکن که عمرك آخری در راحتلر خلعتلرن *c* بله کیدك ولذّتلری جامنی بله اچدك وکامکارلق میداننده شهسوارلق طوبنی کرکی کبی اوردق شمدی که بزوم اقبالمز کونشی کمال درجهسنه وزوال دیوارنه اولشدی *d* اکر عقبی ریاضنی دنیا دیاری وماواسی اوزرنه اختیار ایدوب بقاع ورباع مألوفه وداع ایدرسوز انصاف اوصافیله متّصف ومعاد رشادی

---

a) Kor. 71, 11. *b*) Kor. 48, 29. *c*) P ajoute ولباسین.
d) P اولشمشدی.

قهر آغوسنه نه اصّی تریاك یاره اورجق اجل نه مرهم اکر حیات کُلندن علی سبیل الندرة والاتّفاق بر صاحبدلک مشامنه بر راحت نسیمی یتوررسه بک بیچارهلق ودرماندهلك زکامنی آنوك آرنجه ویریبر ویوز بك خوارنق وخسارت غبارن آنوك روزکاری کوزنه براغور شعر

دهر اچندە کمسنه بر کُلعذاره ارمدی
کم زمان جوری آنوك بغرینه یوز خار اورمدی
شانه کیبی شخصك اولماینجه کوکلی شاخ شاخ
بر نکارك زلفی اوجینه آلن ارکورمدی

هیچ عاقل بو دنیادە کە مجرّدلر وآزادهلر کوزندە بر یازی وبیابان اچندە خراب اولمش درت دیواری قلمش یقوق کاروانسرایه بکزر مقام وراحت اولاجق یر دُزمز وآنوك سرابی خدعهسنه وشرابی جرعهسنه مغرور اولماز وآنوك اقبالن وادبارن دوش کبی کورب آکا آلدنمز زنهار آنوك یلان امانته آلدنمیاسن وعاقبت اندیش اولاسن وکوکلوکی دنیای دنییه بغلمیاسن شعر

ورمه دل دنیایه کاول بر بی وفا در پر جفا
جامی آنوك بی *a* شراب اولور شرابی بی صفا
نوشی ذوقینه هوس قلما کە صوکی نیش در
اچمه خمرن کم صداع ایدر سکا اندر قفا

چون بو وصیّتلری خلق حضورندە ددی خلوت سرایندە قلان اوغللرنی قتندە تمام ایلتدی بکلر وارکان دولتی اوقدی جمله آنوك

---

a) Mss. بر.

اول سببله دولت صالحی ناقه‌سنک زمامنی ومملکت مصالحی ومفاسدی *a* حطامنی کف کفایتوکده ویمین امانتوکده اصمرلدم وملکی سکا وجانی رضوانه ویردم وبنم اوکدم ووصیتم سلطنت قواعدی تاسیسنده لقمان وصیتنک غیری دکولدر که ایندی یَا بُنَیَّ لَا تُشْرِكْ بِٱللَّهِ انَّ ٱلشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ يَا بُنَيَّ أَقِمِ ٱلصَّلَوٰةَ وَأْمُرْ بِٱلْمَعْرُوفِ وَٱنْهَ عَنِ ٱلْمُنْكَرِ وَٱصْبِرْ عَلَى مَا اصَابَكَ انَّ ذَلِكَ لَمِنْ عَزْمِ ٱلْأُمُورِ وَلَا تُصَعِّرْ خَدَّكَ لِلنَّاسِ وَلَا تَمْشِ فِى ٱلْأَرْضِ مَرَحًا انَّ ٱللَّهَ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ *b* کرکدر که بو مثالی کندو افعالکه مقتدا واعمالکه منهجا ایدوب اول طریق سالکلری فریقنه رفیق اولوب انَّ ٱللَّهَ يَأْمُرُ بِٱلْعَدْلِ وَٱلْاحْسَانِ وَايتَآءِ ذِى ٱلْقُرْبَى وَيَنْهَى عَنِ ٱلْفَحْشَاءِ وَٱلْمُنْكَرِ وَٱلْبَغْىِ يَعِظُكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ *c* فرمانی موجبنجه یول وارهسن وآنوک امتثالنی کندوزکه جان دلنک وردی وجنان جنانننک روحی *d* وبصیرت بصرنک نصیبی قلاسن ویقین بلهسن که غدار وفرار دنیا هیچ کمسنه قرار طوتمدی بونده کلمکلکوک واغلامقلغوک مثلی شول دیرلور طاغلور بولت کبی در که کاه کلور کاه کدر

ابیات

بیلورم اشتمش اوله‌سن سن   احوال ملوك ما تقدم
شهلردی مؤید ومظفر   بکلردی مشرق ومکرم
دارا وسکندر وفریدون   کیخسرو وتور وایرج وجم
طهمورث دیوبند وضحاك   کودرز وجهان‌کشای نیرم
قاموسی عدم یرینه کتدی   اجدی قمو موت جامنی هم

---

a) P = Cod. Paris. Turc. 62 ومقاصدی. *b*) Kor. 31, 12b 16. 17. *c*) Ibid. 16, 92. *d*) P et S وردی.

ذکر سلطنت سلطان غیاث الدین کیخسرو

چون لَقَدْ خَلَقْنَا ٱلْاِنْسَانَ فِی أَحْسَنِ تَقْوِیمٍ ثُمَّ رَدَدْنَاهُ أَسْفَلَ سَافِلِینَ *a*) حکمی مقتضاسنجه تند باد خزان سلطان سعید قلج ارسلان حیاتی باغنک اغصانی اوراقنی اوزرنه اسدی وروزگارک جامداری آنک یکتلکی حلّه‌سنی پیرلک ومشیب رداسنه مبدّل اتدی وقُوَی ضعفی وأعضا فتوری آنک تنی شهرنه یول بولدی وبو مقرنس دولابک دونمه‌سی آنوک اوق کبی طغرو قامتنی یای کبی بوکب مقوّس اتدی وفنا ساحتندن ارتحالی وبقا دارنه انتقالی محقّق اولدی سلطان غیاث الدین کیخسروی که کچی اوغلیدی وطفولیّت زماننده بلوغ حدّنه ایرشنجه کندو یاننده ونظرنده مربّا قلمشدی واون بر قرنداشندن اتاسی حضرتی ملازمتنده اختصاص بولمشدی حاضر کتوردی ایتدی ای بنوم سوکلو اوغلم وای جکرکوشم بحمد الله الکریم ومنّه العمیم که قرّة العین دولت وقوّة *b*) باسطهٔ سلطنت وساعد مساعد مُلکتنسن وجهانداراِلق فرّی وتجداراِلق آثاری سنک شمایلکده پیدا وبختیارلق دلایلی سنک سکنات وحرکاتکدن هویدا در زیرا بن فراست مصباحی نوریله وکیاست صباحی ضیاسیله باقب کوررم وبلورم که قرنداشلرکدن پادشاهلغه سن یکرک یرارسن که ایوبیی یرامزدن تمییز ادرسن

بیت

یوق سریره سندن اوزگه به نشین
مملکت سن شاهی قلمشدر گزین

---

a) Kor. 95, 4 et 5. *b*) S = Cod. Schefer ajoute باطشهٔ.

بسم الله الرحمن الرحيم

ذكر پادشاهی سلطان سليمان شاه در روم

چون سلطان سليمانشاهی روم غزاسنه وپادشاهلغنه نامزد اتدلر تركستاندن كلن يوز يكرمى بكٔ تركمان اونی سلطان اكٔا چری ويردی آنی رومه كوندردلر چون روم پادشاهلغنه مندوب اولوب رومه كلدی رومدهكى اوغوز بكلری وقوللاری كه غزا وآقينه كلمشلردی ارزن الرومده استقبال ادوب اعزاز وآيين واركان تمام برله كتردلر قونيهده تختنه كچوردلر فاسليوس قورقب اطاعت اتدی واستنبولدن روم ضكسوقلرندن وفرنكى كماخلرندن وقطيفهلرندن وچوقهلرندن *a* وآلتون كمش اوادانلقلرندن وقدحلر ويوز بكٔ فلوری كوندرب سلاملدی ومنزل مباركباد قلدی وآلاشهر بكى وروم بكلری خذمتی وسلامى كتورب سلامتله ومجموع ترك وروم بكلری خذمتی وسلامى وپيشكشلر ايلتدلر دخی آكٔا وآنكٔ نسلنه مقرّر اولدی، چون بر مدّت پادشاهلغن اتدی اجل ايرشدی برنه اوغلی سلطان محمود پادشاه اولدی اول دخی فوت اولدی اوغلی سلطان مسعود پادشاه اولدی اول دخی فوت اولدی اوغلی قلج ارسلان پادشاه اولدی آكٔا دخی اجل ايرشدی ✿

---

a) Cod. L. = Leid. 419 وچوهلرندن.

تواريخ آل سلجوق

اوچنجی جلد

مشتمل بر تاريخ سلجوقيان روم تركی

RECUEIL DE TEXTES RELATIFS

à

L'HISTOIRE DES SELDJOUCIDES

PAR

M. TH. HOUTSMA.

VOL. IV.

Histoire des Seldjoucides d'Asie Mineure

D'APRÈS

l'Abrégé du Seldjouknāmeh d'ibn-Bībī.

LIBRAIRIE ET IMPRIMERIE
ci-devant
E. J. BRILL
LEIDE. — 1902.

RECUEIL DE TEXTES RELATIFS

à

L'HISTOIRE DES SELDJOUCIDES.

RECUEIL DE TEXTES RELATIFS

à

L'HISTOIRE DES SELDJOUCIDES

PAR

M. TH. HOUTSMA.

VOL. IV.

LEIDE, E. J. BRILL.
1902.

HISTOIRE DES SELDJOUCIDES D'ASIE MINEURE

D'APRÈS

L'ABRÉGÉ DU SELDJOUKNĀMEH

D'IBN-BĪBĪ

TEXTE PERSAN

PUBLIÉ D'APRÈS LE MS. DE PARIS

PAR

M. TH. HOUTSMA.

LEIDE, E. J. BRILL.
1902.

PRÉFACE.

L'histoire d'Asie Mineure depuis la conquête turque est sans contredit une des parties les moins connues de l'histoire orientale. Malgré les rapports fréquents et intimes qui existaient pendant le Moyen-âge entre les Seldjoucides et les peuples chrétiens, leurs voisins, l'histoire des premiers n'a pas encore été écrite d'une manière satisfaisante. Celui qui sans connaître les langues orientales veut s'instruire là-dessus doit encore toujours consulter l'histoire générale des Huns de l'incomparable Deguignes. Cependant celui qui sait lire les manuels d'histoire générale, écrits en langue arabe, persane ou turque ne se trouve guère en meilleure condition. Sans doute ces manuels lui apprendront plusieurs détails inconnus à Deguignes, mais presque exclusivement en ce qui concerne les rapports des Seldjoucides avec les princes musulmans voisins. Il n'y trouvera que fort peu de chose sur l'histoire intime des Sultans et sur la condition de leurs sujets, parce que les auteurs de ces manuels, à une seule exception près, ont emprunté leurs renseignements sur les Seldjoucides aux chroniques des dynasties contemporaines, des Ayyoubides et autres, dans lesquelles il est incidentellement question des Seldjoucides. Ils n'avaient évidemment point d'accès à une chronique

locale d'Asie Mineure, écrite par un auteur vivant dans la péninsule et connaissant à fond l'histoire du pays. Cette manque d'historiens n'a rien d'étonnant. L'empire des Seldjoucides était situé loin du centre musulman; il eut à surmonter de grandes difficultés avant d'être solidement établi; les fondateurs étaient des gens illettrés; bref, avant le 13ième siècle de notre ère il y régna un état de choses peu favorable au développement des sciences et des arts. Au 13ième siècle tout cela changea: la fondation de l'empire latin coïncida avec l'époque la plus glorieuse de l'empire Seldjoucide. Sous le gouvernement éclairé de princes, tels que Kaikhosrau et Kaiqobād, les ravages causés par les armées chrétiennes et musulmanes qui parcouraient le pays cessèrent et furent suivis par les visites des marchands occidentaux et orientaux qui exploitaient les richesses du pays au profit de tous. La paix intérieure fut absolue, les chemins furent en bon ordre, des caravanserails furent construits partout. Les arts, surtout l'architecture trouvaient toute sorte d'encouragement, les savants et les lettrés étaient sûrs d'un bon accueil auprès des Sultans. C'était alors que les Seldjoucides trouvèrent pour la première fois leurs historiens et leurs panégyristes. Pour connaitre leur histoire il importait de retrouver des copies de ces compositions, perdues dans les troubles et les guerres qui ont désolé l'Asie Mineure après l'invasion mongole.

Parmi les auteurs de manuels d'histoire générale il y a un seul qui dans son exposé de l'histoire des Seldjoucides se réfère à l'autorité d'un auteur contemporain, fonctionnaire auprès d'un de ces princes, qu'il nomme ibn-Bībī. C'est le savant turc, connu sous le nom de Monaǵǵim Bāchī, auquel nous devons ce renseignement. Il s'agissait donc de retrouver une copie de l'œuvre d'ibn-Bībī, entièrement

inconnue en Europe et rarement citée par les auteurs orientaux [1]). Or, ce que nous cherchions nous l'avions déjà sous les mains sans le savoir. La chronique turque anonyme dont j'ai publié la première partie dans le IIIième vol. de ce Recueil n'est qu'une traduction de la chronique d'ibn-Bībī. Nous devons cette découverte au regretté savant français, feu M. Schefer, qui possédant lui-même une copie de l'Abrégé persan de la chronique d'ibn-Bībī nous fit connaître le nom du véritable auteur dans un mémoire, inséré dans le Recueil de textes et de traductions, publié par les Professeurs de l'Ecole des langues orientales vivantes à l'occasion du VIIIième Congrès international des Orientalistes, tenu à Stockholm en 1889, sous le titre de: *Quelques chapitres de l'Abrégé du Seldjouknameh composé par l'Émir Nassir eddin Yahia.* Nous empruntons à ce mémoire les détails suivants sur l'auteur, puisés dans le texte de l'Abrégé persan p. 196 suiv. de notre édition.

„La mère de l'émir Nassir Eddin Yahia, connue sous le surnom de Biby Mounedjdjimèh, la dame astrologue, était la fille de Kemal Eddin Semnany, chef de la communauté des Chaféites de Nichabour, et, du côté maternel, la petite-fille de Mohammed ibn Yahia. Elle jouissait comme astrologue de la plus grande réputation, et ses prédictions concordaient toujours, disait-on, avec les arrêts de la destinée. Lorsque l'émir Kemal Eddin Kamyar fut envoyé en mission auprès de Djelal Eddin Kharezm Chah, occupé alors au siège d'Akhlath, il fit la connaissance de Biby Mounedjdji-

1) On cherche en vain le nom d'ibn-Bībī dans le grand ouvrage bibliographique de H. khal. V. la Préface du IIIième vol. de ce Recueil. Il se trouve chez al-Ghaffārī et chez Kamālpāchā zādeh, qui ont inséré quelques anecdotes historiques, empruntées à ibn-Bībī dans leurs compositions qui, tout différentes qu'elles soient, portent le même titre, celui de Nigaristān.

mèh qui, admise dans l'intimité de ce prince, se livrait pour lui à tous les calculs astrologiques. A son retour auprès du Sultan Keyqobad, Kamyar lui fit part de cette circonstance comme d'un fait merveilleux. Quand Djelal Eddin, poursuivi par les Mogols, eut trouvé la mort dans les environs d'Amid, Biby Mounedjdjimèh et son mari se réfugièrent à Damas. Keyqobad, instruit de leur arrivée dans cette ville, dépêcha un envoyé à Melik el Echref Moussa qui régnait en Syrie, pour les réclamer et les conduire dans le pays de Roum, où il les combla de bienfaits et de faveurs particulières. Lorsque les troupes de Keyqobad marchèrent à Khartbert [1]), Biby Mouneddjimèh annonça que tel jour et à telle heure, on verrait arriver un messager porteur de l'heureuse nouvelle d'une victoire. Le sultan fit prendre note de ce jour et, à l'heure prédite, on vit arriver des courriers annonçant que les troupes de Syrie avaient été battues et obligées de se réfugier dans le château de Khartbert et que l'arrivée de l'armée du sultan les forçerait à capituler. Cet événement donna à Keyqobad la plus haute idée du talent de Biby Mounedjdjimèh et lui inspira la plus entière confiance. Il la fit appeler par un de ses pages et lui dit en la voyant: „L'arrêt du destin a concordé avec la prédiction de Biby; qu'elle me fasse connaître l'objet de ses désirs". Elle demanda pour son mari Nedjm Eddin [2]) Mohammed Terdjouman la place de secrétaire des commandements. Cette grâce lui fut accordée sur-le-champ, et depuis ce moment Nedjm Eddin [2]) devint, en temps de paix et en temps de guerre, le serviteur inséparable du sultan.

1) M. Schefer écrit: marchèrent au secours de Nizam Eddin, seigneur de la ville de Khartibert, ce qui n'est pas exacte et ne se trouve pas dans le texte. 2) Lisez: Maǵd al-dīn.

Nedjm Eddin [1]) appartenait à la famille des Seyyds de Gouri Sourkh et était un des personnages notables du Gourgan. Son mérite fut tellement apprécié et sa situation devint si considérable sous le règne de Keyqobad qu'il fut chargé de missions à Bagdad, à Damas, auprès des Kharezmiens [2]) et auprès d'Ala Eddin Nau Mussulman. Il fut aussi envoyé en qualité d'ambassadeur à l'ordou des souverains mogols [3]). Nedjm Eddin [1]) Mohammed Terdjouman mourut pendant le mois de Chaaban de l'année 670 (mars 1272)".

Ces détails sur les parents d'ibn-Bībī nous font connaître l'âge de l'auteur et la position qu'il occupa auprès des princes Seldjoucides, car nous pouvons aisément présumer, ce qui est confirmé par le témoignage de l'auteur de l'Abrégé, que le fils fut destiné au service des bureaux et remplit les fonctions de malik diwān al-Togra, probablement auprès du prince Seldjoucide Masᶜoud qui commença à régner en 681 (1282). La circonstance que le dernier événement, mentionné dans la chronique est la mort d'Izz al-dīn et l'arrivée de Masᶜoud en Asie Mineure en 679, démontre que la date de la composition de son ouvrage est postérieure à cette année. Or il résulte d'un autre passage (p. 283 de notre édition) que le sāhib Fakhr al-dīn était encore vivant, quand il rédigeait ses mémoires et, parce que nous savons la date précise de la mort de ce vézir par l'épitaphe même qui se lit encore aujourd'hui sur son tombeau dans la ville de Conia, publiée par M. Huart dans son *Epigraphie Arabe d'Asie Mineure* p. 78 n. 51 du tirage à part, c.-à-d. au mois de Chawwāl 684 (Déc. 1285), la date de la composition est fixée entre 681—684. Voilà

1) Lisez: Maǵd al-dīn. 2) Cp. p. 221, 6. 3) Cp. p. 248, 5.

tout ce que nous savons sur la vie et les écrits d'ibn-Bībī, grâce aux renseignements de l'auteur de l'Abrégé, car l'œuvre originale ne nous est pas parvenue, et il n'est guère probable qu'il en existe encore des copies.

Quant à l'auteur de l'Abrégé persan nous ne connaissons, ni son nom, ni son âge. C'est encore un livre extrêmement rare, car on n'en connaît qu'une seule copie, celle de M. Schefer, à présent à la Bibliothèque Nationale à Paris. Dans cette copie l'auteur n'est pas nommé, ni au commencement, ni à la fin et nul indice au corps de l'ouvrage nous vient en aide pour déterminer sa patrie ou son âge. Il n'a, semble-t-il, rien ajouté à l'ouvrage d'ibn-Bībī, sinon quelques mots au commencement dans lesquels il nous dit, après avoir vanté les hautes qualités de l'œuvre d'ibn-Bībī, qu'il a entrepris à rédiger cet abrégé, parce que quelques amis se plaignaient que l'ouvrage original était trop volumineux pour être lu avec plaisir. Puis il paraît avoir ajouté à la fin un court épilogue, mais le dernier feuillet du ms. étant gravement endommagé, seulement deux ou trois mots qui ne nous apprennent rien sont encore lisibles.

Il faut donc pour nous faire une idée de l'ouvrage d'ibn-Bībī avoir recours à l'abrégé persan et à la traduction turque, mais il y a encore un manuscrit persan dont le texte se rapproche davantage de celui de l'original. Je veux parler du ms. nr. 31 de la Bibliothèque ducale de Gotha, décrit par Pertsch dans „*Die persischen Hss. der Herzoglichen Bibliothek zu Gotha*" s. 54. Ce volume auquel manquent également le commencement et la fin contient 84 feuillets dont les 9 derniers, ce qui a échappé à l'attention de M. Pertsch, n'appartiennent pas à l'ouvrage, contenu dans les feuillets précédents. On y lit des pièces

officielles qui ont rapport à l'histoire Ottomane. Le reste du ms. contient une histoire des Seldjoucides d'Asie Mineure qui commence à présent dans le règne de Kiliǵ Arslān II et finit dans le récit des expéditions de Kaiqobād, racontées dans notre édition aux pp. 127 et suiv. Cette histoire n'est pas tout simplement celle d'ibn-Bībī, car les détails sur Kiliǵ Arslān ne se trouvent pas dans celle-ci, mais c'est l'ouvrage d'un plagiaire anonyme qui, à l'exception des détails mentionnés, s'est mis à tâche de copier le récit d'ibn-Bībī. Il s'en est acquitté d'une manière tout à fait arbitraire en copiant tantôt textuellement et en abrégeant tantôt outre mesure; il omet même des chapitres entiers sans aucun motif appréhensible. Les parties copiées textuellement souvent mal choisies qu'on reconnaît en comparant l'abrégé persan et la traduction turque nous donnent une idée à peu près exacte de la composition d'ibn-Bībī. C'était une œuvre de rhétorique, un modèle de style selon le goût persan, fourmillant de citations arabes dans lesquelles l'auteur étalait sa connaissance, réellement considérable, de la littérature arabe. Ce sont surtout ces vers arabes que le traducteur turc qui était probablement plus fort en persan qu'en arabe a omis ou remplacés par des poésies de sa propre invention; du reste sa traduction est assez fidèle. Quant à l'auteur de l'abrégé persan il a exécuté sa tâche avec grand tact en n'omettant rien d'essentiel.

Il n'entre pas dans mon dessein de discuter les mérites du style de notre auteur, ce qui serait d'ailleurs assez difficile à cause de la divergence de nos vues et celles des Persans à cet égard. Celui qui voudrait connaître l'opinion de ces derniers touchant cette question ne lira pas sans intérêt une longue note, inscrite sur la première page du ms. de l'Abrégé, dans laquelle un critique anonyme compare

le livre d'ibn-Bībī avec les chefs-d'œuvre de Djowainī, de Wassāf et d'autres stylistes persans [1]). Mais ce qui nous intéresse de plus près, c'est de déterminer d'une manière générale la valeur historique de notre livre.

Disons d'abord que la composition d'ibn-Bībī n'est pas seulement un modèle de style; c'est un livre d'*adab*, destiné à l'usage des rois, un miroir des rois pour ainsi dire. Si la préface de l'auteur nous eut été transmise nous y lirions

---

1) Voici ses mots: هذا كتاب مختصر والمختار من تاريخ سلاجقة الروم واصله تاليف مولانا الفاضل المنشى سحبان الزمان ناصر الملة والدين الشهير بابن البيبى وهو كتاب جليل المقدار مشحون بانواع الاحاديث الشريفة والاشعار العربية ولمصنّفه رحمه يد طولى فى فن الانشاء وبلاغة بليغة والى تاريخ تاليفه ما كان صنّف مثل هذا الكتاب باللسان الفارسية وفى عصره صنّف المولى الخطير والصدر الكبير عطاء ملك الجوينى كتاب المسمّى بتاريخ جهانكشاى وفى الحقيقة هذين الكتابين من افراد الكتب المولفة فى فن التاريخ ونكن بعدهما ذيّل كتاب جهانكشاى الجوينى وصّاف الحضرة بكتابه المشهور بتاريخ الوصّاف وله اسم اخر لم يحضرنى وكذلك فى عصره صنّف المولى الفاضل معين الدين المحتسب اليزدى كتاب المسمّى بمواهب الالهية فى الاثار المظفّرية وچون بر مقتضاى الفضل للمتقدم هرچند كه كتاب سلجوقنامه ناصرى وكتاب جهانكشا الجوينى فى فنهما من الافراد ولكن مزيّة الكتابين المسفورين عليهما وهما تاريخ الوصّاف وتاريخ اثار المظفرى لا يخفى على من له ادنى بصيرة فى فن الانشا والبلاغة الخ

Il est bien inutile de signaler les fautes contre les règles de la grammaire arabe qu'on pourrait reprocher à l'auteur de cette note.

probablement qu'il dédiait ce travail au prince Seldjoucide (Mas^coud?) pour lui montrer par l'exemple de ses ancêtres que les princes doivent surtout se méfier des mauvais conseillers et se garder de confier des charges importantes à des jeunes gens sans expérience des affaires publiques. C'est pourquoi il met ces sages conseils dans la bouche de Kiliǵ Arslān mourant au commencement de son livre pour les répéter encore une fois à la fin où il nous fait assister au lit de mort d'Izz al-dīn, père de Mas^coud. Il suit dans cela l'exemple de plusieurs autres auteurs pour qui l'histoire n'a d'intérêt, qu'en tant qu'elle nous enseigne, comment nous porter dans les différentes circonstances de la vie. Même les longues descriptions, très intéressantes du reste, des fêtes de la cour des sultans, des réceptions d'ambassadeurs, de la vie journalière de Kaiqobād ou du vézir Chems al-dīn Isfahānī doivent servir à ce but: ce sont des modèles que le jeune prince doit s'efforcer à imiter. Une faute autrement plus grave de ces livres *in usum delphini*, c'est que les auteurs, et cela vaut aussi du nôtre, n'hésitent pas à représenter les faits historiques d'une manière qui dût être agréable à leurs élèves royaux. On fera bien de s'en souvenir toutes les fois que l'auteur fait l'éloge des sultans précédents, ou quand il cherche à excuser leur conduite à certaines occasions, surtout si cela s'accorde mal avec les renseignements, puisés à d'autres sources. Il me mènerait trop loin de citer ici des exemples: il suffit de remarquer que cette manque d'impartialité se trahit assez souvent. Malgré cela le livre d'ibn-Bībī a une grande valeur historique et nous présente un tableau des mœurs du monde turc au XIIIième siècle de notre ère qu'on lira avec intérêt [1]).

---

1) Je me propose de publier plus tard une traduction du livre entier et

Encore il y a ici une observation à faire: c'est que ce jugement n'est pas tout à fait le même pour les différentes parties du livre. Il faut faire une distinction entre les premiers chapitres qui contiennent le récit des événements, passés avant que les parents de l'auteur eussent mis pied en Asie Mineure et le reste de l'ouvrage. Ibn-Bībī est à vrai dire un écrivain de mémoires: il nous raconte ce qu'il a vu lui-même ou ce qu'il a entendu raconter à ses parents; le cas est bien rare qu'il cite des autorités, comme à la page 202 de la présente édition, qui en fournit le seul exemple. Or, le souvenir des événements passés n'a plus le même degré d'exactitude, s'il s'agit d'un temps antérieur que ni l'auteur lui-même, ni ses parents n'ont vu. C'est pourquoi les premiers chapitres, comme l'a très bien remarqué M. Schefer, offrent surtout un intérêt anecdotique. La seule pièce authentique qui lui sert ici de base est le poème du sultan Kaikhosrau qu'on lit p. 29 et suiv. Du reste il n'y a aucune trace d'une source écrite, évidemment parce qu'elles n'existaient pas. Ainsi s'explique pourquoi l'auteur ne nous raconte pas l'histoire des premiers princes Seldjoucides et s'excuse qu'il ne dit rien de la conquête turque. Déjà au 13ième siècle de notre ère la légende s'était emparée de cette matière et ibn-Bībī fait preuve d'une conception judicieuse, peu commune chez les auteurs orientaux, en s'abstenant de reproduire les fables grossières que les conteurs populaires débitaient à leur auditoire et que nous retrouvons dans le Sirat Sajjid Battal. L'historien al-Ǵannābi [1])

d'y ajouter des notes pour éclaircir ou rectifier les renseignements de l'auteur selon d'autres sources.

1) al-Ǵannābi a emprunté ses renseignements à un livre aujourd'hui perdu intitulé selon lui: تاريخ ابن على التوقاتى الدانى فى بيان الدولة الدانشمندية.

n'a pas été aussi prudent dans le chapitre de son ouvrage, consacré à l'histoire des Danichmend qui a été copié par Hezarfenn. Cp. le *Journal de la Société Asiatique allemande* t. XXX, p. 467 suiv.

Après ce qui précède il serait inutile de justifier le choix de l'Abrégé d'ibn-Bībī pour être publié dans mon Recueil et je n'ai que peu de mots à ajouter sur la mode de publication. Or puisque, comme j'ai déjà eu occasion d'observer, il ne nous reste qu'une seule copie de cet Abrégé, la tâche de l'éditeur fut tracée d'avance. Publier le texte de cette copie aussi fidèlement que possible en comparant où il y avait lieu les leçons du ms. de Gotha (G), mentionné ci-dessus, et celles de la traduction turque, voilà ce qui m'était prescrit et ce que j'ai tâché de faire. Pour la plus grande partie de l'ouvrage je ne pouvais disposer que du manuscrit de l'Abrégé (P) seul, car depuis la page 160 de la présente édition le texte turc et celui du ms. de Gotha font défaut, sauf à quelques passages où le premier nous a été conservé dans l'Abrégé turc dont j'ai fait mention dans la préface du IIIième volume. En somme, si j'ai réussi à présenter au lecteur un texte lisible j'en suis redevable au copiste de mon ms. Je vais donc terminer cette courte préface en ajoutant quelques détails à la description de ce ms. par M. Blochet, Cat. p. 127, avec laquelle le lecteur peut encore comparer la reproduction phototypique de deux pages du dit manuscrit, ajoutée au mémoire de M. Schefer cité ci-dessus.

Le ms., coté Supplément persan 1536, est un beau volume, parfaitement préservé, excepté le dernier feuillet qui est gravement endommagé. Quelques petits trous dans le papier de quelques autres feuillets (V. p. 108 et 109 de mon édition) et quelques lettres au commencement des lignes du feuillet avant-dernier qui ont été coupées n'offrent point

de difficultés sérieuses à la lecture. Le texte a été collationné, comme dit une note à la marge du feuillet 32[a]; conséquemment on trouve suppléées par-ci par-là à la marge des omissions du texte. Les premiers feuillets contiennent en outre à la marge des notes dans lesquelles quelques mots du texte sont expliqués en persan; je ne les ai pas reproduites, parce qu'elles ne nous apprennent rien de nouveau. Une note plus étendue au premier feuillet a déjà été mentionnée plus haut. Le ms. ne porte plus de date, mais pour des raisons paléographiques, il semble assez ancien, peut-être du XVième siècle. Le texte est correct, mais la lecture de plusieurs mots n'en reste pas moins douteuse à cause de points diacritiques qui sont omis ou mal placés. J'en ai rendu compte, si cela me parut nécessaire, dans les notes en bas du texte où l'on trouve encore les leçons du ms. (précédées par P) que j'ai cru devoir rejeter. Où j'ai ajouté quelque chose au texte les mots sont imprimés entre crochets.

Je m'acquitte d'un devoir agréable en exprimant ma profonde gratitude envers la Direction de la Bibliothèque Nationale à Paris qui a bien voulu mettre à ma disposition les manuscrits dont j'avais besoin et envers Mss. de Goeje et P. Horn qui ont eu la bienveillance de m'éclaircir le sens de quelques passages obscurs.

Utrecht, Sept. 1902. M. Th. Houtsma.

CORRECTIONS ET ADDITIONS.

P. 6, l. 20 وغيبات l. وغيبات.

9, l. 18 بر غايت l. برعايت.

13, l. 17 Biffer دبه.

16, l. 21 Après خاکسار il faut ajouter selon la note marginale (avec صح): از خبيث رخسار mots qui ne se trouvent ni en G, ni dans la rédaction turque.

17, l. 7 Après ندامئ ajouter [مى].

21, l. 1 با تاب l. (avec G) پاياب.

37, l. 2 L'auteur de ces vers est al-Motanabbi.

126, l. 12, 13 بر غايت l. برعايت.

164, l. 14 N'étant pas sûr de la lecture du 2ième hémistiche à cause de l'absence des points diacritiques j'ai consulté M. de Goeje qui m'a fourni les leçons adoptées avec cette explication: نبع et غرب désignent du bois bon à faire flèche et sont ici pris au sens figuré. V. *Aghānī* XVIII, ٣٩, 5 et al-Makkarī I, ٤٢٧.

213, l. 19 پيوشت l. پيوست.

P. 306, l. 23 يا l. با.

310, Note *d* Biffer les mots: à tort à ce qu'il paraît.

316, l. 16 خانوت l. حانوت.

324, l. 20, 21 تحت الحنك est le nom d'une couverture de tête à mentonnière, portée par les foqahā selon ibn abi Osaibia II, ۴, 23 (وكنت على زىّ الفقهاء اذذاك بطيلسان وتحت الحنك). Je dois ce renseignement à M. de Goeje.

329, l. 10 صاحت l. صاحب.

NOMS GÉOGRAPHIQUES ET ETHNIQUES[1].

1) Les noms ethniques sont marqués d'un astérisque.

NOMS HISTORIQUES.

شد وبخدمهٔ پیوست وشرایط بندگی بجای آورد وملك ركن الدین كیومرث‌را از قلعه بخدمتش فرستاد وچون برادر بدو پیوست وسواد چشم او از امم مختلف کثرت یافت که آن نبود که اخلاف واغبیا اورا بعصیان تحریض می کردند سلطان از آنجا که عقل کامل او بود بدان التفات نمی فرمود وامیر مظفّر الدین‌را ملازم خود کردانید ومتوجّه نوین معظّم شد چون آنجا رسید همکنان از مغل ومسلمان بر سیماء زیباء او مشغوف شدند وقدرا حرکات وسکنات او پسندیده آمد وبر قدر بسرت ومکنت خدمتها کردند امراء مغل امیر مظفّر الدین‌را مصحوب موکب عالیش بخدمت درگاه اعلی اردو روانه کردند اگرچه زمستان ..... آب زلال از شدّت زمهریر چون دست بخّال منجمد شده در راه ایستاد وباندك زمانی بخدمت جناب ا...... ... . سیورغامیشی بیش از حد فرمودند وخطه .... وسیواس‌را با جمله ضیاع وبقاع مسلم .. .. وبمواعید جمیل مستظهر کردانیدند و..... ..۞

.... اختصـ[ار] *a* ....

.. .. [سلا]طین الروم علی ... ...

. . . .

. . . .

a) Ce chapitre dont il ne reste que quelques mots, le reste ayant été coupé, contenait évidemment l'épilogue de l'abréviateur.

وعهد وپیمان [تا]زه کردند ناگاه از میان انجمن ملك کیومرث که پسر میانین سلطان عزّ الدین بود نا پدید شد واز دریا گذر کرد چون تفحّص کردند اورا در حوالیٔ قسطمونیه نشان دادند نوّاب قسطمونیه بهر طرف سواران دوانیدند واورا در حوالیٔ اماسیه در یافتند که در زی متنکّر رفته بود وبجانب اوج توجّه ساخته باز گردانیدند وبقسطمونیه بردند ودر قلعه نشاندند وشرایط خدمت بجا می آوردند بعد چند گاه سلطان غیاث الدین مسعود با اصحاب واعوان خود فرمود که مارا ازین بوم گره نخواهد گشود وبرادرم کیومرث آنجا گرفتار شد وامکان میدارد که بر خلاف مروّت با او خطاب نا صواب کنند وبعد از فوات مهاجت تخجلت فایده ندهد رای آنست که بر موجب وصیّت سلطان ماضی از دریا گذر کنیم وبخدمت پادشاه روی زمین شرف مثول حاصل گردانیم وملازمت عبودیّت او از لوازم شمریم تا مقتضاء عنایت آن حضرت با ما چه باشد همه این رایها صواب دیدند ودر خفا اسباب سفر دریا معدّ کردند وروزی برسم نزه وتفرّج بکنار دریا بموضعی که کشتی حاضر داشته بودند روان شد وبی توقّف فاذا اسْتَوَيْتَ [a] بر خواند وزمام سفینه بدست قضا وقدر داد وبساحل سینوب افتاد اهالیٔ آن ناحیت را از یمن قدومش مسرّت بادید آمد وبدستبوس اشرف مسابقت کردند امیر مظفّر الدین یولق ارسلان بن الپیورك را که ابا عن جدّ آن نواحی گشوده وداشته اند خبر

a) Cp. Kor. 23, 29.

بدانك چون پدرم غياث الدين كيخسرو بن كيقباد صوت ملك الموت شنيد وداعى ارجعى را اجابت كرد امراء دولت مرا بر تخت نشاندند وبحسن تربيت ايشان نشو ونما مى يافتم ما دام كه نصايح ايشان مى شنيدم ملك معمور ورعيّت مسرور بود چون گامى چند فرا پيش نهادم ودست بكام خويش دادم وبسبب ظهور غدّار خليع العذار گشتم وقدر وقيمت امراء قديم شكستم واراذل واوغادرا بر كشيدم وهر دونى را از فقاع بندى ورسن بازى وحدّادى بامارت وسرلشكرى رسانيدم وبر دريچهٔ هزل نشستم مستوجب ذلّت وعزلت شدم زنهار زنهار ازين گفتار انزجار گير واگر سر پادشاهى دارى دونان را كه بر خوان پدر دو نان نديده باشند از خود دور دار وبا طايفه كه مسخرگى پيشه سازند اختلاط مكن وبهر نوع كه ممكن باشد ازين ديار بر صوب دريا بطرف ممالك موروث گذر كن وببندگى بارگاه جهان پناه توجّه نما وبر آن درگاه چون صبح پگاه خيز وچون شمع همه شب ايستاده باش تا چون در نهاد تو اثار تجانب ببينند شايد كه ترا از ملك اجداد بهره دهند ووصيّت ديگر آنست كه چون كالبدم از روح خالى گردد وترا بملك موروث گذر افتد عظام مرا بدان ممالك ببرى ودر جنب پدر وجد دفن كنى والله الله كه ازين وصايا تجاوز نكنى ودر مخالفت طريق عقوق [نسپا]رى والله ولىّ عليك وهو حسبى بعد از آن وداع زندگانى وايّام كامرانى [فر]مود وروى بدار الخلد نهاد وچون بندگان دولتش از عزا وبكا وواجبات تحيّت فارغ شدند سلطان غياث الدين مسعود در ساحل سلخاة بر جاى [پد]ر بر تخت نشست وبر ولاء او سوگند خوردند وايمان

بودند شکایتها کردند که در هنگام اضطراب امور سر از چنبر طاعت سلجوقیان می پیچید وتولّا با جانب اجانب می جست اورا گرفتند وبقراحصار دوله فرستادند آنجا از بیم وهراس هلاك شد بعد از آن سلطان مدّتی در قراحصار وصندقلو[a] وجهود طواف می فرمود وولایت مشمّررا بضبط می آورد آنگه بقونیه آمد وروزی چند آنجا بود ناگاه ملك الامرا جلال الدین المستوفی از اردو مراجعت کرد ویرلیغ بر نیابت حضرت علیا جهت صاحب ونیابت سلطنت جهت خود بیاورد وبعد از مدّتی عزیز الدین طغرائی باردو رفت ویرلیغ بر بکلربکی بنام خویشتن بیاورد ☆

ذکر گذر کردن سلطان غیاث الدین مسعود بن کیکاوس از دریاء خزر بکشور روم در شهور سنه تسع وسبعین وستمایة

چون پادشاه مغفور عزّ الدین کیکاوس انار الله برهانه بسبب کید دخلت وخبث جبلّت کفّار نعمت از مملکت عنان بر تافت وببلاد روم شتافت ومدّتی در استنبول اقامت ساخت واز آنجا بدست قفجاق افتاد مدّت هجده سال بر حوادث روزگار مصابرت نمود عاقبت امراض مهلك مردی بروی مستولی شد وارتحال بدار القرار محقّق شد فرزندان خویش‌را حاضر گردانید وفرمود تا جملهٔ خدم‌را که اعوان هجرت وانصار غربت بودند بار دادند آنگه روی سوی فرزند مهین سلطان غیاث الدین مسعود که والحالة هذه سلطان روم است آورد وگفت ای فرزند دلبند

---

a) Sans points.

وبیم بود که محذوری واقع شود ناگاه از فراز کوه عزیز الدین محمّد بن سلیمان الطغرائی وبدر الدین ابرهیم پسر ختنی a وعلم الدین قیصر خادم حمله کردند وجموع اتراکرا با خاک برابر گردانیدند در حال علم الدین قیصر چتر سلطان علاء الدینرا که جمری از قونیه ستده بود در ربود وبحضرت سلطنت آورد بعد از آن سارووغلارا b [که] سرور سترگ بود وپسران صاحبرا هلاک کرده اسیر کرده در قلب بخدمة سلطان وصاحب بردند فی الحال سرش از تن جدا کردند جمری در آن شب در دست بعضی از ترکان که متعلّق ولد علیشیر کرمیانی بودند گرفتار شد گلیم بر سر آن سیاه گلیم انداختند واز یاران اخفا کردند وقاصدی نزد سلطان وصاحب بانهاء حال ارسال کردند سلطان جمال راعرا باحضار او مثال داد چون حاضر کردند کلمات نا خوش وهذیانات مشوّش می گفت جلّادان اورا بسیاستگاه بردند وزنده سلخ کردند وپوستش پرکاه کرده گرد شهرهاء ممالک گردانیدند چون از آن فتح جسیم شادمانی عظیم بخواطر راه یافت بعد دو روز طاییوغا که متطاول سینوب بود رسید وخبر آورد که جانیتی c با کدرغها قصد سینوب کرد ترکان چپنی d در مقابله رفتند ودر میان آب آتش در جانش زدند وخایب وخاسر باز گشت طاییوغارا بدین مژده ملکی نیکو دادند وسلطان از آنجا بصحراء برغلو آمد از علی بک هواداران دولت که بخطّهٔ لادیق وخوناس

a) Sans points. *b*) Lecture douteuse.

c) P حادمتی. C.-à-d. le Comnène de Trapezunt.

d) P چمنی.

ذکر محاربت سلطان غیاث الدین کیخسرو بن قلج ارسلان با جمری خارجی

چون صاحب دیوان ببندگی متوجّه شد مستوفیرا جهت عرض احوال روم با خود استصحاب فرمود وسلطان وصاحب از قاز اوا تا انگوریه رفتند وفرمانها بدعوت عساکر بهر طرف نبشتند اوّل پسر علیشیر کرمیانی ونفری چند از غلامان مرحوم پروانه که از معرکهٔ توقو وتودون رهیده بودند ومتفرّق شده لبّیك گویان پیش آمدند وبعد چند روز لشکر بسیار شد وعزم ترخیلو *a* که در حوالی عموریه است ومعتصم خلیفهرا فتح آن دست داده وابو تمام قصیدهٔ اَلسَّیْفُ أَصْدَقُ اَنْبَاءً مِنَ ٱلْكُتُبِ *b* در آن فتح انشاد کرده نمودند وچون پیشتر رفتند وبیبدی قاپو *c* پیوستند خبر آوردند که جمری ببیگار باشی *d* با لشکرها نزول کرده است ودر استقبال اهمال می نماید سلطان وصاحب توکّل بر حول کردکار کرده بجانب ملیغدون *e* راندند واز پل آب سقریه گذشتند مقدّمان لشکر دو سه نفررا از قراولان جمری گرفتند وبخدمة طرمطای که بکلربك بود آوردند ایشانرا بدهلیز همایون فرستاد تا زیر علم ازین عالم بعدم فرستادند ناگاه بین الصلوتین روز پنجشنبه هفدهم محرّم سنه ۶۷۶ آوازه در لشکر افتاد که عساکر خوارج ظاهر شد ولشکرها در سلاح رفتند وروان شدند چون دو لشکر بهمدیگر پیوست در صدمهٔ اوّل خوارج حملهٔ عظیم نمودند

---

a) P درخملو (sic). Cp. Turkhaly, Ritter I, 525.

b) Diwān ه.

c) P وبیبدی قادو.

d) ببیکار en P sans points.

e) P ملغدون = Polyboton (?)

وریشهارا بشانه کرده گرد قلاع ارمن که باستظهار ایشان عصیان کرده بودند بر آوردند وسلطان وصاحب تا کنار دریا رفتند وهر کرا یافتند علف تیغ بی دریغ ساختند وبا اموال وغنایم عزم ایاب کردند ولشکر مغل از راه نکیده بقشلاق قاز اوا رفتند وسلطان وصاحب كَعَوْدِ ٱلْحَلْيِ إِلَى ٱلْعَاطِلِ بقونیه آمدند وصاحب چندان که بمشتاء قاز اوا بود استمالت‌نامها باطراف ممالك چون قسطمونیه وسیمره وسینوب ونواحی اوج با خلع واموال ارسال کرد وجملهٔ متمرّدان‌را در چنبر طاعت ودایرهٔ عبودیّت کشید ورسوم محدث وقواعد نا محمودرا رفع کرد وبر هر کس بقدر مکنت واستظهار بی محابا وابقا مالی معیّن کردانید وچون مهمّات روم ساخته وپرداخته شد ووجوه ابواب المال مضبوط گشت ونظر در دفاتر اوراق حسبانات بقایای که صاحب طغرائی قرض کرده بود واموال که اورتاق دولت‌را از راس المال وربح بر نوّاب دیوان سلطنت متوجّه شده انداخت ووجوهی بیش از حصر ونهایت یافت که اداء آن در حیّز امکان نمی آمد جهت رعایت غبطهٔ وناموس سلطنت ارزنجان‌را با توابع بمبایعهٔ شرعی با دیگر اینججوها مضاف کردانید تا ظهور احوال این دودمان از تحمّل اثقال آن قروض خفّتی یافت وچون از کافهٔ مهمّات فراغ میسّر گشت سلطان غیاث الدین کیخسرو وصاحب فخر الدین‌را بمحاربت جمری فرستاد وخویشتن روی ببندگی حضرة پادشاه نهاد وفرزند شرف الدین خواجه هارون‌را در ممالک روم بنوکری کوهرکا گذاشت تا کفایت مهام چنانک بایست برعایت رسانید ✿

زمستان هجوم کرده بود واز دربندها بسبب تراکم ثلوج گذشتن متعذّر بود مراجعت کردند وکهورکا وصاحب دیوان عزم قشلاق کردند وسلطان غیاث الدین کیخسرو وصاحب بطرف قونیه متوجّه شدند وبترتیب معاودت بر مقارعت اولاد قرامان مشغول شدند وبا فوجی از لشکر مغل که داشتند عزم آن مخاذیل نمودند چون بصحراء موت اوا رسیدند پنجاه نفر مغل وپنجاه نفر مسلمان بحکم قراول پیشتر رفته بودند وجمری ومحمّدبك چون مراجعت عساکر بقشلاق وعودت سلطان وصاحب بر عزم ییلاق شنیده بودند محمّدبك با دو برادر وعمزاده ونفری چند از خویشان که بر شجاعت ایشان اعتماد داشت جهت خبرگیری باز ماند وجمری‌را اندرون بحصون فرستاد وخویشتن با آن گروه بر پشتهٔ رفت فوجی‌را از قراول مغل بدید با نیزه بریشان دوانید مغل بدان سبب که جای تنگ ودربند صعب بود فرو آمدند وبر ایشان تیرباران کردند در میانه محمّدبك‌را تیری بر مقتل رسید وبروی در افتاد برادرش پیش دوانید تا اورا بر دارد همان زخم خورد برادر دیگر وعمزاده در تاختند ایشان نیز تیر خوردند وجمله بروی افتادند باقیان راه گریز گرفتند ومغل ومسلمان‌را از حال کشتگان خبر نبود در تاختند تا سلاح وسلب ایشان‌را بستانند چون یکی‌را بر داشتند محمّدبك بود ودو برادر وچهارم عمزاده در حال سرهاشان از تن جدا کردند وبخدمت سلطان وصاحب بردند وچون خلایق‌را آن حالت معلوم شد همگنان تعجّب نمودند که بدین زودی وسهولت شعلهٔ دولت جمری بواسطهٔ قتل محمّدبک چگونه منطفی شد روز دیگر سرهارا شستند

مراجعت پادشاهزاده ولشکرها خبر شد باز با گروه انبوه بر قونیه آمدند وقصد فرستادند که در شهر باز کنند تا لشکر بازار کند قاضی القضاة فی العالم سراج الملّة والدین ابو الثنا محمود الارموی رضی الله عنه ساکنان شهررا بر دفع وقمع ایشان تحریض فرمود ودر آن باب فتوی داد وخویشتن بر باره رفت ودر روی ایشان تیر کشید چون این خبر بخدمت رسید در باب او سیورغامیشی فرمودند یرلیغ وپایزه بقاضی القضاة ارزانی داشتند وترکان چون از ستدن شهر مایوس شدند بیرون‌را غارت کردند وسوختند وخراب کردند وراه ارمن گرفتند ۞

ذکر ورود خواجه صاحب دیوان a بروم وضبط احوال مملکت

چون اضطرام جمرات فتن واضطراب سکرات محن در ممالک روم از هجوم خصوم بر تواتر مادهٔ b ازدیاد می پذیرفت وهر متمرّد پیشه مفسد اندیشه از کوه وبیشه بر خلایق تاختن می آورد واین معنی در بندگی معلوم شد یرلیغ همایون نفاذ یافت که صاحب دیوان ممالک اعلی الله درجته جهت استمالت رعیّت وعمارت ولایت وضبط ممالک وتنقیح حسابات ابواب المال واملاک واصلاح فاسد وارغام حاسد وتالیف شارد ودفع معاند بروم رود بر موجب حکم با لشکرهاء جرّار تا کنار دریاء مغرب از طرف لارنده نهضت فرمود ودفع جمری وقرامانیان‌را مصمّم کردانید چون بدان حدود پیوستند عدد کثیر از اتراک ارمناک اسیر کردند ومواشی بسیار در دست لشکر جرّار آمد وبدان سبب که

---

a) Chems al-dīn Djowaini, vézir d'Abaka. b) P امادر.

آمدند وآوازه در انداختند که جمری بقصد مغل متوجّه ارزن الروم خواهد شدن لشکرها بصحراء فیلوباد a فرود آمدند وجمری ومحمّدبک هر روز در شهر می آمدند وشبهنگام بفیلوباد a می رفتند در اثناء این حکایت خبر رسید که سلطان غیاث الدین وصاحب فخر الدین در بندگی پادشاهزادهٔ جهان با لشکرهاء جرّار نامدار می رسند ترکان چون سیماب در اضطراب افتادند وخبررا پوشیده داشتند وهرچه از غارت قونیه وآقشهر ودیگر نواحی بدست آورده بودند فراهم گرفتند وبر شتران واستران بار کردند وبیرون فرستادند ودر عقب از شهر بدر آمدند واکثر متمکّنان قونیه‌را خبر بودی که پادشاهزادهٔ جهانگیر می رسد همانا که یک نفر از خارجیان‌را از شهر خروج میسّر نمی شد چون از شهر بدر جستند همه شب می راندند چون بامداد شد بسرخوان که سواررا از قونیه دو منزل بزرگ باشد رسیده بودند صاحب در بندگی پادشاهزاده نزول کرد ولشکر در پی ایشان تاخت چیلاق b نامی که از قبل خوارج سرلشکر آقشهر بود وامیر جاندار ایشان‌را که سرلشکری آبگرم بدو داده بودند در یافتند وبقتل بردند وزن وبچه‌را اسیر کردند وبعد از روزی چند از قونیه عزیمت ساختند وچون لشکر قونیه‌را آمدن عساکر جرّار تحقّق شد پولهاء دروازه‌هارا خراب کردند ودرهارا از درون بر آوردند ومنجنیقها نصب کردند وکنگرهاء خراب‌را عمارت کردند ومحاصرت‌را آماده شدند وچون جمری ومحمّدبک‌را از

---

a) P ىىلوباد. *b*) P حىلاق sic.

دیه قوزاغاج *a* در مقابلهٔ مقاتله جمری رفتند وخوارج بدیه التونتاش نزول کرده بودند در حال جمله در سلاح رفتند وپیادگان‌را پیش انداختند چون آب میان ایشان حایل شد محمّدبك خواست که گذر کند وبا پسر صاحب محاربت نماید شخصی از ترکان عنان اورا گرفت محمّدبك بر کنار جویبار صف کشید ومنتظر می بود تا چه حالت حادث شود امیر تاج الدین پسر بزرگ صاحب بحکم آنك بر خود اعتماد داشت وترکان‌را هیچ اعتبار نمی کرد بر محمّدبك حمله کرد ودر میان جوی رسید محمّدبك نیز با نیزه در جوی راند میان هر دو مقاومت ومقارعت بسیار رفت آخر الامر امیر تاج الدین از اسپ در میان آب افتاد ترکمانان در تاختند وسرش از تن جدا کردند واز جملگی لشکر که سالها در سایهٔ مرحمت ورأفت او آسوده بودند در آن ساعت هیچ کس جز یکنفر خادم بمدد او نرسید وترکان کرمیان که همیشه صوره بلا معنی باشند روی بر تافتند وباقی لشکرها متفرّق شدند واز آن معرکه مال بسیار در دست خوارج افتاد امیر سعد الدین خواجه یونس بسفریحصار افتاد اهالی شهر اورا گرفتند وبدست جمری ومحمّدبك دادند در اوّل اورا بنواختند وقرار نهادند که صد چهل هزار عدد خونبها ادا کند واو بدان تقریر راضی شد وقصّاد بطلب مال روان کرد عاقبت آن دو غدّار از قرار تجاوز نمودند وخواجه یونس‌را شهید کردند وروی بمحاصرت قراحصار دوله نهادند وچون از فتح آن عاجز بودند باز بقونیه

---

a) P قوراعاج (sic). Kozaghatch.

گذاشتند روزی جمری بآئین ورونق تمام گرد شهر سیران کرد وبعد از نزول دیوان کردند وفرمانها باطراف نوشتند وقرار نهادند که بعد الیوم در دیوان ودرگاه وبارگاه جز بزبان ترکی سخن نرانند روزی چند کار ایشان‌را رواج ونفاق ظاهر شد ووزارت بر محمّدبك مقرّر شد ومناصب دیوان‌را بر هر خسی وناکسی تقریر کردند وبا اهل قلعه بر چهل هزار عدد جزم مصالحه کردند وبعد از اداء مال روز پنجشنبه دهم ذو الحجّه سنه ۶۷۶ در قلعه بگشودند وجمری در قلعه رفت وبر تخت سلجوقیان نشست وقضاة وامرا وحفّاظ حاضر شدند ومحفل کردند وبوقت نماز بجامع رفت وخطبه بنام او خواندند وسکّه بلقب او زدند ومحمّدبك دختر سلطان رکن الدین‌را جهت جمری خواستاری کرد رضاء والده‌اش غزیلبا خاتون بدان مقرون بشرط آنك چهار ماه مهل دهند تا ساز جهاز ترتیب کنند بر موجب التماس مهل دادند وبا پیاده وسوار عزم آقشهر نمودند وبمحاربت اولاد صاحب رفتند ۞

ذکر محاربت جمری با اولاد صاحب ونکبت ایشان در آن معرکه

چون اولاد صاحب استماع نمودند که جمری قونیه‌را گشود وامین الدین نایب وبهاء الدین ملك ساحل‌را بقتل آورد وشهررا بغارت عام فرو گرفتند وبر صغیر وکبیر ابقا نکردند لشکرهاء خودرا عرض دادند وپنجاه هزار عدد دیگر بر ترکان وکرمیان تفرقه کردند وبجای که بجای دگرمان معروفست آمدند وچون شنیدند که جمری ومحمّدبك با حشر بسیار بآقشهر رسیدند از جای دگرمان بتعجیل تمام تا نماز دیگر بآقشهر پیوستند ودر

بآواز بلند می گفت که نایب کجاست ومکرّر می کرد چون بدر سرای خود رسید فرود آمد واز در دزدیده بدر رفت وخانهٔ یکی از متعلّقان متواری شد ترکمانان مفسد چون جراد منتشر در شهر منتشر شدند ودر کاروانسراها که مخزن تجار بود وابواب سراها وبیوتات امرارا بپلاتکین وچماق بشکستند ورزمها *a* بر بستند وکیسهارا از نقود پر کردند وحکایهٔ عزّ واستیلاء ایشان بر تساور *b* ظهور پذیرفت روز دیگر جمریرا در شهر آوردند ودر دولتخانه بر تخت نشاندند ونایب فرصت جسته بود واز شهر بدر جسته وعزم توقات که مجمع مواکب سلطنت وامراء دولت بود نموده در راه نزدیك خان قیماز *c* اورا گرفتند ونزد محمّدبك آوردند وشکنجه فرمودند وبر بند ازار او عقدهٔ یافتند گره باز کردند کاغذپارهٔ بود در موم گرفته مشتمل بر ذکر مدافن ومواضع خزاین در حال دست ازو باز گرفتند وبشهر دوان شدند وبر آن موجب مواضعرا می شکافتند واموالرا بی مکابدت عنائی بر شتران واستران بار می کردند آنکه اورا با بهاء الدین ملك السواحل بمرتبهٔ شهادت رسانیدند وچون از کار نایب فارغ شدند بشهر آمدند واکدشان واعیان شهررا بر مبایعت سلطنت جمری سوگند دادند اهالی شهر از بیم جان سوگندان خوردند واز تربهٔ سلاطین چتر وسنجق سلطان علاء الدینرا برسم تبرّك التماس کردند وبدان سبب که کار اهل قلعه با ایشان یکسو نشده بود اجابت کردند واز باره فرو

---

a) P وررمها. *b*) P sans points. L. برین سان?
c) P قمار sic.

سلطان عزّ الدین است ولقب ونام غیاث الدین سیاوش است ودر آن طرف تعلیم خط بر من کرد چون این شهادت از تقی شقی شنیدند باور داشتند وبر سلطنت او بیعت کردند ولباس پلاس اورا بزربفت ونسیج تبدیل کردند وبا ترکمانان چارق پوش عزم قونیه کردند چون بصحراء فیلوباد رسیدند بر نایب رسول فرستادند که پسر سلطان عزّ الدین با ماست وبر صحّت نسب او ثقات گواهی دادند می باید که هرچه زودتر عزم دستبوس کند واگر شکّی دارد از خواجهسرایان قدیم کسی بفرستد تا حال این ملکرا از سر بصیرت تفحّص کند واگر دروغ باشد در نفی او هیچ توقّف نرود چنانك قصّاد پیشتر می آمدند نایب التفات کمتر می فرمود بل که بقتل وکبل ایشان مثال داد چون پسران قرامان نایبرا بر انکار ثابت یافتند با لشکری انبوه قصد شهر کردند امین الدین با آن قدر لشکر که در شهر بودند در مقابل جمری ومحمّدبك رفت وچون طاقت مقاومت نداشتند منهزم در شهر آمدند وترکمانان بکنار خندق رسیدند وبر دروازهٔ اسپ بازار وچاشنیگیر آتش زدند وجمعی از رنود با ایشان متّفق شدند بدونی *a* وهیمه مدد کردند چون در شهر سوخته شد ترکمانان در شهر ریختند چون نایبرا از آن جرأت آگاهی دادند جهت دفع سوار شد وبدروازه رسید دررا سوخته وکار از تدارك گذشته فرار لازم شمرد ودستاررا برسم تحت الحنك در سر پیچید وبهر طرف می تاخت وجهت توهیم اتراك

---

a) ? Ainsi P ou peut-être بدونی.

وبسبب صعوبت دربندها آن لشکر از مدافعت ایشان قاصر آمدند بلك بسیاران اسیر ودستگیر شدند وآن خوارجرا شوکت زیادت شد وچون سال آینده فندقداررا بر لشکر تاتار اتّفاق استیلا افتاد وآن آوازه بسمع نایب السلطنة امین الدین میکائیل واولاد صاحب که بلارنده جهت دفع خوارج رفته بودند رسید جهت احتیاط دار الملك بقونیه آمدند وبحکم آنك سلطان وصاحب در بندگی موکب ملازم بودند واحوال ایشان معلوم نبود اولاد صاحب از قونیه عزم قراحصار دوله کرده وامیر نایب وبهاء الدین ملك ساحل که از متعلّقان قونیه بود در قونیه بماندند چون اتراك ارمناك واولاد قرامان قونیه‌را خالی دیدند ترکمانان‌را از ولایت بغارت دعوت کردند محمّدبك که سرور ایشان بود وبفرهنگ وثبات در حساب آمده روزی با بعضی از جلساء خود بطریق تمنّی می گفت کچون از فندقدار کار بر نیامد اگر مارا سلطان سلجوقی در دست می افتاد ابد الزمان کس با ما بر نمی آید اگر بملك روم رسول فرستیم واز فرزندان سلطان عزّ الدین که نزد او بنوا وبی نوا مانده اند التماس کنیم واو اجابت کند یقین است که کار ما در اوج عظمت از ذروهٔ افلاك بگذرد در آن ایّام شخصی جمری طریقت حرفوش پیشه پیوسته در قبایل ترکان گشتی وخودرا بپسری سلطان عزّ الدین نسبت کردی شخصی که آن سخن از محمّدبك شنیده بود وجمری‌را می شناخت روزی اورا در راه دید گرفت ونزد محمّدبك برد که اینك پسر سلطان عزّ الدین است تقی لقبی سیواسی که از سغداق گریخته بود گواهی داد که ملك پسر

وراه‌زنی آغاز کرد واز پیادگی بسواری رسید وبعد از آن چون سلطان عزّ الدین از مملکت جدا شد وهر دو شطر مملکت در تصرّف سلطان رکن الدین آمد قرامان‌را بآمل در دام طاعت کشید وامارت داد واورا اسباب حاصل شد بسبب استغنا سوداهاء فاسد در دماغ او وبرادرش بونسوز *a* راه یافت وهر گاه هرچند در قید طاعت بودند بحکم الحِرْفَةُ لا تُنْسَی قطع طریق می کردند وسلطان رکن الدین در غضب می رفت ومیخواست که ایشان‌را سیاستی وزجری تقدیم فرماید اما بسبب آنك خانه در ولایت ارمن داشتند واز عصیان ایشان متوقّی بود چیزی نمی فرمود چون قرامان وفات یافت وبرادرش بونسوز *a* که امیر جاندار سلطان رکن الدین بود بملازمت عبودیّت بدرگاه حاضر شد سلطان اورا حبس فرمود واولاد قرامان‌را که اطفال بودند بقلعهٔ کاوله فرستادند وبعد از وفات سلطان ایشان‌را بقلاع ممالك نقل وتحویل می کردند بعد از مدّتی پروانه ایشان‌را از حبس اطلاق داد آن ماربچگان بمرور ایّام اژدها شدند وتخریب بلاد وتعذیب عباد بر دست گرفتند وحقد سلطان رکن الدین‌را در مخالفت فرزندش ظاهر می کردند چون میلان پسر خطیررا بشامیان شنیدند بدو پیوستند آن جاهل سرلشکری ارمنستان‌را از تحویل بدر الدین ابرهیم پسر قاضی ختنی بدیشان داد وچون شرف‌را بخطّهٔ کدوك هلاك کردند وفتن وآشوب کم شد پروانه جهت تأدیب اولاد قرامان فوجی از عساکر بارمنستان فرستاد

---

a) P بودسوز. d'Ohsson III, 491 suiv. *Ongsouz.*

کَفَرَ سُلَیْمٰنُ وَلٰکِنَّ ٱلشَّیَاطِینَ کَفَرُوا a گواهی دهند آری وچون خبر شهادت او بسمع جمع امم رسید در مأتم او حنین از چرخ برین تجاوز می نمود صاحب دیوان اعظم شمس الدین رحمة الله علیه این دوبیت انشاد فرمود

لَمَّا رَأَیْتُ خُرُوجَ ٱلتُّرْکِ مِنْ سَبَا
مُغَاضِبًا مَا لَهُمْ عَقْلٌ وَلَا دِینُ
أَنْشَدْتُ مُکْتَئِبًا مَا قِیلَ فِی قِدَمٍ
مَضَى سُلَیْمَانُ وَٱنْحَلَّ ٱلشَّیَاطِینُ ✿

ذکر استیلاء قرامنیان وتسلّط جمری

چون پسر خطیر بعصیان مجاهرت آغاز کرد واز غایت حماقت اکاذیب خیالات جنون خودرا تصدیق می کرد وموکب سلطنت وارکان دولت از سر اضطرار موافقت او اختیار کردند واز قیصریه بنکیده تحویل نمودند بحکم وشِبْهُ ٱلشَّیْءِ مُنْجَذِبٌ إِلَیْهِ هر کرا در طینت وجبلّت کفران نعمت ومخالفت دودمان قلج ارسلانی کامن بود بدو مایل می شد وبحکم آنك شرف استرواح هواء شام می کرد وبجانب فندقداری غرام وشغف تمام داشت اورا جمعیّت انبوه از گروه بحصول بپیوست چون اولاد قرامان که پدر ایشان در ابتداء حالت از فحّامان ترکمانان نواحی ارمن بود که بقمر الدین b معروفست وهمواره از آن کوهها بلارنده فحم کشیدی وقوت عیال واطفال مرتّب داشتی در وقت فترت بایجو در سنه ۶۵۴ انتهاز فرصت نمود وبا ابناء جنس خود بحرامی گری

---

a) Kor. 2, 96. *b*) Cp. *Recueil* III, ۳۶۹.

وموكّلان بر پروانه گماشت چنانك بی ایشان توقّف وتخلّف نمی یارست نمودن چون بآلاطاغ رسیدند ایلچیان که بشام رفته بودند از پیش فندقداری باز گشته بودند ونامهارا که پروانه بمرور ایّام باغرا واخراج برو ارسال کرده بود واز بحر وبر فرستاده آورده وپیامها بلیغ زهر آلود در جسم مادهٔ حیوة پروانه تبلیغ کردند وپیش از آن خود هر روز خواتین واولاد تودون وتوقو در قصد پروانه مبالغها می کردند وپرسش قتل سلطان رکن الدین اگرچه در توقّف می افتاد اما رکن اعظم بود وبسبب مصلحتی طریق یُمْهِلُ وَلا یُهْمِلُ می سپردند چون نامها وپیامهاء فندقدار دیگر رسید مجال اهمال وامهال نماند بگناه اعتراف آورد وبیاسا رسانیدند ۞

ذکر محاسن اوصاف معین الدین پروانه تغمّده الله [برحمته]

امیر نامدار معین الدین سلیمان بن علی الدیلمی در رزانت ودرایت وکفایت طود اشمّ وبحر خضمّ بود همواره خلوات او با علما واتقیا وزهّاد وعباد بودی ووظایف صلات او در جملهٔ ممالك از هر روزی بر هر یتیمی وبیوهزنی چون آفتاب تابان وچون فیض بحار بی پایان بودی اگرچه واقعهٔ سلطان رکن الدین‌را بدو نسبت می کنند اما خداء عالم عالم است که مادهٔ آن کید ونشاء آن شر جز سرشت زشت وجبلّت رذیلت دو زنیم لئیم پسران خطیر زنجانی a) جانی وکفران نعمت ایشان نبود بر براءت بنیادی پروانه از آن جنس جن وانس بر موجب وَمَا

a) P رنجانی sic.

آوردند سلطان غیاث الدین وصاحب فخر الدین ومعین الدین پروانه در آن حدود بزمین‌بوس اشرف رسیدند وچون بمعرکهٔ شامیان پیوستند واز مقتولان لشکر مغل پشته بر پشته دیدند دریاء غضب در موج آمد فرمود تا جملهٔ متخلّفان‌را بیاسا رسانند صاحب دیوان رضی الله عنه آن خشم‌را ساکن کردانید وصد وچهار *a* ادمی‌را از شرک مرگ باز رهانید وقاضی عزّ الدین ارموی وفخر الدین کوچکی ونور الدین پسر قراجه *b* وزین الدین نبیرهٔ هود فداء باقی خلق شدند ودرجهٔ شهادت یافتند وچون توغّل مغل در دریاء شام بنابر آنك * اصاب باشد *c* رفته بود تعذّری تمام داشت رسولان فرستادند که فندقدار هر بار علی الغفله بر قراول ما تاختن می آرد وباز در پناه فرار می رود اکر سر جنگ دارد وسر در دایرهٔ طاعت ما نخواهد نهاد بیکبار پشناجیده شود وشقاوت بیگانه وخویش خویش مشاهده کنند آنگه پادشاه‌زاده جهان‌فرمای جهت دفع قرامانیان وجمری که در قونیه بر تخت نشسته بودند آن جوانب متوجّه شد وصاحب‌را بملازمت رکاب همایونش فرمان دادند وپروانه در بندگی موکب اعلی ملازم بود بحدود کوغونیه وکماخ پیوستند پروانه‌را باستسلام قلعه واستنزال کوتوال که تعلّق بدو داشت فرمان آمد چون بدانجا رفت وکوتوال‌را فرو خواند مدافعت خصمانه پیش آورد پروانه خایف وخایب بخدمت مراجعت کرد بدان ممانعت غیظ پادشاه [که] جهت خذلان تودون وتوقو داشت زیادت شد

---

a) P جهان sans و. *b*) P قرحه. *c*) Nom propre?

کرد واز امراء روم کسی بدو ملحق نشد وچهارپایان لشکرش از بی علفی سقط وتلف می شدند واز هجوم لشکر جهان‌گیر مغل ترسان بود العودُ أَحْمَدُ خوانده عودت کرد چون بدمشق رسید بعضی از غلامان اورا بزهر بدان جهان رسانیدند ❁

ذکر سبب حرکت رکاب جهانگیر پادشاه جهانگیر بروم

چون سلطان غیاث الدین وصاحب فخر الدین ومعین الدین پروانه بتوقات پیوستند در حال سیف الدین اربکی‌را باعلام حال بدرگاه روانه کردند چون بدانجا رسید وحال باز گفت پادشاه بنفس خود حرکت کرد وعساکر جرّار بیش از پنجاه هزار سوار شمشیر[a] کشیده بقصد ممالک روم وشام روان شدند وفتنه قوی شد چون بحدود ارزنجان رسیدند از راه دفرکی عزم آبلستان کردند اهل دفرکی غافل نشسته ناگاه نگاه کردند از کمر کوهی که در محاذات قلعه است سواری دیدند که فرو می تازد وکوکبهٔ بزرگ در پی می دوانید نفری چند از اعیان با طرغو پیش‌باز رفتند چون نزدیک رسیدند پادشاه اباقا بود طرغو داشتند طرغوی ایشان‌را بقبول مقرون داشت وسیورغامیشی فرمود وجماعتی فضولان‌را که بر قتل اولاد[b] تاج الدین زیرک[c] اقدام نموده بودند فرمود که بیاسا رسانند واز آن قبل که شخصی از مقیمان دفرکی که از شرفات قلعه در نظر پادشاه با تیر وکمان آمد سزاء بی ادبی خود یافت ودر هدم قواعد قلعه فرمان نافذ شد آنکه رکاب جهان آرام بطرف آبلستان در حرکت

a) P ajoute تا. *b*) Selon une note à la marge; le texte porte غلام. *c*) P sans points.

قیصریه نهضت نمودند وراه آبلستان گرفتند چون بکوه هورون پیوستند خبرگیران گفتند که فردا وقت صبح لشکر شام در صحراء آبلستان نزول خواهد کرد هر دو لشکر از رومی ومغل احتیاط خود تقدیم داشتند روز دیگر از کوه فرو تاختند چون فندقدار آثار گرد در هوا مشاهده کرد فی الحال در حرکت آمد چون بصحرا رسید لشکررا صف کشیده دید هر دو لشکر پذیرهٔ همدیگر شدند وطیور چهارپر مغل که از جوف کمان شدفی *a* در پرواز آمده بودند سه جهت خاکرا بر شامیان تنگ کرد تودون وتوقو حملهاء متواتر کردند وصفها دریدند واز آثار صرامت هیچ باقی نگذاشتند عاقبت لشکر اسلام منصور شد وتوقو وتودون افتادند وبهادران مغل سر بر بستر مرگ نهادند وبودنی بود وقُضِیَ ٱلْأَمْرُ ٱلَّذِی فِیهِ تَسْتَفْتِیَانِ *b* پروانه با دل چون شمع تفته روی بهزیمت نهاد وبعد دو روز بقیصریه افتاد صاحب سلطان‌را سوار کرده بود وباندیشه وغصّه در صحراء مشهد سیران می کردند ناگاه پروانه با نفری چند [که] بی جان بسلامت از آن ورطه بدر انداخته بودند رسید وهم از آن با صاحب وسلطان وامیر پروانه راه توقات گرفتند لشکر شام بعد از ایشان بقیصریه آمد ودر صحراء مشهد خیام زدند وفندقدار شام روز آدینه پانزدهم ماه ذی القعده سنه ٦٨٥ *c* در شهر رفت وبر تخت نشست وخطبه وسکّه بنام خود کرد وچون او بنابر عهد وپیمان پروانه حرکت کرده بود واینجا خلاف آن مشاهده

---

a) Lecture douteuse (= شدفاء ?) P سدی. *b*) Kor. 12, 41. *c*) Ainsi porte le ms. au lieu de ٦٧٥.

کشیدند از غایت دهشت وفرط حیرت جوابهاء متناقض می گفت عاقبت الامر اورا بیباسا رسانیدید ودست وپا وسر وهر عضوی‌را از اعضا جهت اعتبار کفّار نعمت وانزجار خدمتکاران غدّار بهر دیار ارسال کردند آنکه باتّفاق همه عزم قشلاق ساختند وآن زمستان امراء روم از بام تا شام درین قضایا ملازم مغل می بودند ودر خوف واعتراض رخنه ایّام ناکامی می کردند چون این حکایت بنهایت رسید وعتاب بازخواست از میان بر خاست ومردم خواستند آسود وچشم گشود حالات عجیب تجعل الولدان شیب از پردهٔ تقریر ظاهر شد وسور بسوز وفرح بترح وراحت با ماتم وشادی بغم تبدیل یافت ومملکت متزلزل وقواعد سلطنت متخلخل گشت واز حرکت نا صواب فندقدار شام هزاران شربت زهر آلود جان آشام بمذاق خاص وعام این مملکت رسید وَیَفْعَلُ ٱللّٰهُ ما یَشَاءُ ۞

ذکر خروج فندقدار از طرف شام

چون جهان آرایان قدرت اِعْلَمُوا أَنَّ ٱللّٰهَ یُحْیِی ٱلْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا a حمل شاه سیّاره‌را از خانوت حوت بمنزل حمل بردند وآوازهٔ بهار بر زبان سوسن وهزار در جهان انداختند از جانب سیس بر تواتر اخبار می رسید که از طرف شام لشکر بسیار عزم دیار روم دارند از حضرت سلطنت فرمانها باطراف در قلم آمد که سپاه بضواحی قیصریه مجتمع شوند لشکر مغل وسپاه شاه برعایت وسروری تودون نوین وتوقو اغا ومعین الدین پروانه از

---

a) Kor. 57, 16.

کردند وبتعجیل تاختند تا نیم شبی بدولو پیوستند ودر میدان شب بپایان رسانیدند بامداد پروانه بطلعت غرّاء خود شمع جهان‌افروز نزدشان تابان کردانید همه از شادی زنده شدند سلطان استراحت فرموده بود نگذاشت که بیدار کنند وگفت ما این جملهٔ زحمات جهت آسایش دار شریف او تحمّل می نماییم او نیز سر بر بالین نهاد وچون روز بر آمد پروانه سلطان‌را دستبوس کرد وبا همدیگر بخدمت امراء مغل روان شدند چون ملاقات سلطان با ایشان اتّفاق افتاد پروانه در باب براءت سلطان از آن عصیان فصلها پرداخت ودر مقاعد سمع قبول نشاند امراء مغل سلطان‌را تسلّی دادند چون پروانه حال اعتقال شرف خاین بر دست کوتوال باز نمود پسندیده داشتند وسیف الدین جالش‌را باستمالت کوتوال واستنزال شرف با کوکبهٔ از سپاه مغل ومسلمان بقلعه روان کردند شرف الدین ولد خطیررا نزد امراء مغل با غل نل حاضر کرد اورا در سوال ویرغو کشیدند وپسر قلاوز امیر شکار وسنجر جامدار وقیبه *a* خادم خاص‌را که مادّهٔ فتنه بود وسلطان‌را بدست پسر خطیر داده بقتل بردند ودیگر امرارا که از سر اضطرار متابع او شده بودند یرغو داشتند وبعد تفحّص جرم هر یکی معیّن کردند وصاحب وتداون در بندگی نزد پادشاه‌زاده بجانب آبلستان جهت احتیاط دربندها مانده بودند چون پادشاه‌زاده مراجعت ساخت وعزم اردو فرمود وتوقو باز بممالك عودت نمود پسر خطیررا باز حاضر کردانیدند ودر یرغو

---

a) P sans points. Cp. p. ٢٦٥, note *a*.

ارزن الروم پیوستند خبر عصیان پسران خطیر استماع نمودند در حال صورت حالرا بخدمت عرض داشتند فرمان نافذ شد که پادشاهزادهٔ جهانگیر وتودون بهادر وتوقو اغا با لشکر بسیار بدفع فتنهٔ پسران خطیر بطرف روم متوجّه شدند پسر خطیر بر عادت قدیم راه غوایت وجنون گرفته بود وولایتهارا بمردم دون ومرفه تفرقه می کرد وبیکبارگی نقاب حیا از رخسار وفا بر انداخته بود وجا نه حفاظ پرداخته اما از قبل ارکان دولت احتراز می نمود وبدان سبب گاهی بنکیده وزمانی بدَوَلو تحصّن می جست وخلایقرا سرگردان می داشت ناگاه منهیان خبر آوردند که پروانه با لشکر بی کرانه در خدمت پادشاهزاده رسید واحتیاط جوانب وسدّ مهارب وحفظ مسارب نمود چون ولد خطیر این معنی استماع کرد چون برگ بید در لرزه واضطراب آمد واز هول سپاه مغل جهان سیاه شد بدهلیز سلطنت آمد وامرارا دعوت کرد وگفت که من در تدارک سوء افعال خود هیچ مصلحت ورای بجز از[a] قرار ببعضی از معاقل خویش نمی بینم شما در خدمت موکب سلطنت نزد پروانه روانه شوید امرارا وداع کرد وبا نفری چند از جند خود راه قلعهٔ لولوه گرفت چون نزدیك رسید مردم خودرا دستور داده پدرود کرد وبا یکنفر غلام بر قلعه شد در حال کوتوال اورا مقیّد کرد وقضیّه بخدمت بارگاه سلطنت باز نمود آری چون شرف الدین بقلعه رفت ارکان سلطنت نماز شام سلطانرا سوار

a) P رای au lieu de بجز از. Les mots suivants jusqu'à خویش sont écrits à la marge.

شد چون عصیان پسران خطیر آشکارا شد از اندرون وبیرون شهر غوغا بر خاست شرف با علمها ولشکر که داشت بصحراء مشهد راند وآنجا توقّف نمود ودر شهر فرستاد تا سلطان‌را حاضر کردانید اتابک وطرمطای ومستوفی بعد از ممانعت ومدافعت سلطان‌را سوار کردانیدند ونزد شرف بردند روز دیگر از مشهد عزم نکیده نمودند چون بدانجا پیوستند شرف برادر خود ضیارا باعلام حال واستنجاد رجال بطرف شام ارسال کرد واتابک مجد الدین وجلال الدین مستوفی وسیف الدین طرمطای‌را ملتزم کردانید تا برادران وپسررا در صحبت ضیا روان کردند وبواسطهٔ سلطان در نکیده جمعیّت تمام بادید آمد وشرف‌را عجب وحماقت هر روز زیادت می شد وبر اکابر دولت تکبّر فاحش میکرد وهر زمان قصد اتابک می نمود ایشان چون از حال آکاهی می یافتند مال بسیار می فرستادند وخزانه‌را وقایهٔ نفس خود می کردند هر روز قصّاد مزوّر از راه شام پدید می شدند که فندقدار در فلان روز با لشکر کران خواهد رسیدن وبشارت فشارات می زدند ومدّتی این حالت بدین حیلت سر بردند ۞

ذکر وصول مهد ملکه ومراجعت امرا وسکون فتنهٔ اولاد خطیر

چون صاحب وپروانه ونایب در خدمت مهد ملکه بخدمت پیوستند وبناموس تمام عروس‌را از منصّهٔ جلوه بحجلهٔ وصال بردند وپشت ساکنان دیار روم بدان مواصلت محکم کشت از خدمت اوردو در بارهٔ صاحب وپروانه زیادت از معهود نوازش فرمودند وفرضهٔ از دیار ارمن با ممالک سلطان اضافت کردند صاحب وپروانه شادمانه روی سوی مملکت نهادند چون بحدود

پدررا که در وقت وداع شنیده بودند باز گفتند وهر سه بیارگی تأکید این مهمّرا سوگند خوردند که چون هر دو برادر در پیش پسر پروانه آیند واما بسرای سلطان حاضر شوند در قتل ایشان توقّفی ننمایند شخصی از ملازمان پسر پروانه این راز بضیا اعلام کرد ضیا هم در زمان قاصد پیش برادر روان کرد وقضیّهرا باز نمود واتباع خودرا فرمود که همه در سلاح روند تا فردا روز بعد از معانقه با تاج کیو تیغ بی دریغ درو نهند روز دیگر ضیا باستقبال برادر رفت وحکایاترا باز گفت نایرهٔ غضب هر دو استعال یافت وپسر پروانه بزعم آن که پسران خطیر از گرد راه بخدمة او روند آن روز سوار شد تاج الدین کیو وسنان الدین با مردی چند که داشتند استقبال کردند شرف بر سبیل معاتبه بکیو گفت که اگر خداوندزادهٔ ما مارا پیش باز آمدی در کمال او چه نقصان شدی کیو گفت اگر اورا عذری باشد ملك الامرا تجاوز فرماید ونزد او رود تا او خجل شود ازین جواب شرفرا حدیث مواضعه محقّق شد ضیا بحکم آن که از مدّتی دراز [a] تاج الدین کیورا ندیده بود برسم معانقه پیش آمد ودر خفا شمشیر از نیام بر کشید وبر دست راست کیو راند کیو شمشیر بدست چپ از غلاف بر کشید وبهر که می رسید مجروح می کرد وچون زخم پسر خطیر درو تأثیر نموده بود بروی در آمد در حال سرش از تن جدا کردند وبر فتراك ضیا بستند وهم آنجا امیر سنان الدین شهید

---

a) P داز.

وقت وداع معین الدین پروانه بتاج الدین کیو که سرلشکر او بود وبسنان الدین پسر ارسلاندغمش بسرّ فرموده باشد که من در حرکات وسکنات اولاد خطیر زنجانی *a* بهیچ وجه آثار خیر تفرّس نمی کنم وبی گمان ازیشان فتنهٔ عظیم وبلائی الیم صدور خواهد یافت واگر این مهمّ نازک سانح نمی شد من بذات خود زنگ نهاد ایشان بصقل مصقول یمانی از آینهٔ وجود هرچند برکشیدگان منند محو می کردم اما باید که شما هر دو باتّفاق در اناء اللیل واطراف النهار انتهاز فرصت نمایید وبا ساز وسلب در طلب قتل ایشان تحفّظ وتیقّظ لازم شمرید ودر اهراق دم اخوین مسارعت واجب دانید ایشان در خدمة امیر پروانه اتمام این مهمّرا التزام نمودند لکن در کارگاه تقدیر تصویر بر خلاف تصوّر ایشان بود چون موکب سلطنت بقیصریه پیوست شرف الدین پسر خطیر با فوجی از لشکر روم واز لشکر مغل روی سوی آبلستان جهت حراست ثغور نهاد وبیبگار *a* باشی نزول کرد ناگاه کوکبهٔ از اجناد شام از دربند بیرون تاختند وبعضی‌را از سپاهیان روم چون روم‌اری پسر ترکری وسیف الدین ابو بکر جامدار وسیف الدین قرا سنقر با خود بردند چون پسر خطیر وقراول مغل اندك بودند باز گشتند وبکاروانسرای قراطای نزول کردند بعزم آن که فردا بصحراء قیصریه نزول کنند تاج الدین کیو وسنان الدین هم از آن فی الحال بقیصریه آمدند ونزد پسر پروانه رفتند وحکم

---

a) P sans points.

با آن خیال جمال مبارك ناظر ومسامر وبتکرار این بیت که وَعَدَتْنِی ٱلْأَیَّامُ مِنْكَ بِوَصْلٍ لَهُ *a* لَوْ كَانَ یَصْدُقُ ٱلْأَحْلَامُ نوعی از تسلّی ضمیر وخاطر حاصل اکنون کی صدر صلاح الدین انجز الله فطره کما احسن سنره رسید واز خطور حضور مبارك بدین طرف آگاهی داد ومژدهٔ خجسته رسانید هَذَا تَأْوِیلُ رُؤْیَایَ مِنْ قَبْلُ *b* در ضمیر آمد وامید هست که عمّا قریب بدریافت شرف خدمة قَدْ جَعَلَهَا رَبِّی حَقًّا بر خوانده آید وَمَا ذَلِكَ عَلَى ٱللهِ بِعَزِیزٍ *c* ✿

ذکر تشرّف ملکهٔ معظّمة سلجوقی خاتون ابنة السلطان رکن الدین بتزوّج پادشاهزاده وعصیان پسر خطیر

چون رای عالی وامر نافذ صدور یافت که از جملهٔ مخدّرات سلطان رکن الدین یکی‌را در حبالهٔ تزوّج پادشاه جهان *d* آرند ومنجوق رایت سلجوقی‌را بدان افتخار از عیّوق گذر دهند سلطان غیاث الدین کیخسرو وامراء سلطنتش ببال منشرح وامال منفسح شب وروز بترتیب جهاز ملکه شروع نمودند وتمام کردند وترتیب آن‌را بصدر کمال الدین ابن الراحه تفویض فرمودند تا در ایّام قلایل ساخته وپرداخته گشت وصاحب وپروانه وامین الدین میکائیل نایب الحضرة در خدمت مهد همایون قدم در راه نهادند وسلطان غیاث الدین‌را با اتابك مجد الدین وجلال الدین مستوفی وطرمطای بکلربکی بطرف قیصریه روانه کردند در

---

a) Lecture douteuse. *b*) Kor. 12, 101. *c*) Kor. 14, 23. *d*) Selon une note à la marge il faut suppléer ارغون à tort à ce qu'il paraît.

داده در حالت ازو انعامی یافت ودر نفس ناز پسین خدم وحشمرا پیش خواند وهمه‌را ببشاشت هرچه تمامتر وداع کرد وروی بدار القرار نهاد واز جملهٔ رسائلش نامهٔ که بجواب ملك السادة سالك سبل السعادة مالك ازمّة العارفین حجّة اولیاء فی العالمین شرف الملّة والحقّ والدین لحسین العلوی الطباطبای الشیرازیّ ادام الله علی كافة المسلمین برکته نوشته است تا بر وفور بلاغتش بدان استدلال رود خطاب مبارك مولانا ملك السادات فلك السعادات افتخار العترة الطاهرة ولیّ الكرامة الظاهرة علم الهدی معلّم *a* الوری شرف الملّة والدین حجّة الاسلام والمسلمین ابد الله فضله وافضاله که یتیمهٔ بحر سعادت بود تمیمهٔ نحر ارادت گشت وابان ایّامك شریف بزیور حدقهٔ فضل ونور حدیقهٔ قول وفعل *b* از روی تیمّن وتبرّک بتعظیم وتبجیل پیوست از مطاوی وفحاوی آن نسیم روض ناسم لا بل نفحات مكارم اخلاق ابو القاسم علیه السلام ما كرّت المواسم بمشام جان رسید در مدّتی که سعود آن سعادت عظیم روی سوی *c* افول داشتند وغصو. آن نعمت ونعیم وصمت ذبول *d* تا این غایت که بحسن التفات ویمن نظر مولوی طالع ومانع گشتند بیت حماسة دە عَسَى ٱلْأَيَّامُ أَنْ يَرْجِعْنَ قَوْمًا كَٱلَّذِى كَانُوا *e* در یقظت ومنام در خاطر می بود ودیدهٔ بصیرت وزبان سریرت

---

a) Lecture douteuse. *b*) P وفضل. *c*) Leçon corrigée pour نمود que portait primitivement le texte. *d*) Le verbe correspondant à داشتند manque. *e*) Cp. l'édition de Freytag p. ۹.

عبد الرحمن که از احفاد ابو یوسف بود ونظر بزین الدین احمد الارزنجانی دادند وبوجه احسن وقدر امکان هر کس بشغل خود قیام می نمود وچون صاحب فخر الدین از قلعهٔ عثمانجوق فرو آمد وبیندگی رفت وحکایات‌را در یرغو انداختند از آن افترا نقیّ العرض والساحة بر آمد وفرمودند که بخانهٔ خود ودر امور سلطانی واشغال دیوانی مدخل بسازد صاحب نیز مدّتی مقیم خانه وملازم کاشانه بود وبضبط املاك وعقار وعمارت اوقاف مشغول بود وچون زمانی بر عزل بر آمد ودر خاطرش از تسلّط اراذل سآمت وملال راه یافت از سر انفت وابیت با هدایا وتحف روی بدرگاه اباقا نهاد وزارت‌را باز برو مقرّر داشتند وسرلشکری لادیق وخوناس وقرا حصار دوله بهر دو پسرش مفوّض فرمودند وپدر وپسران‌را بمراد دل باز بروم فرستادند وچون باز مباشر وزارت شد اتابکی‌را بر صدر مجد الدین تقریر کردند وهمه باتّفاق ملازمت که بحکومت مملکت روم آمده بود می کردند ☆

ذکر بعضی از اوصاف اتابك مجد الدین وخاتمت کار او

صدر معظّم ویگانهٔ عالم مجد الدین محمّد بن الحسن الارزنجانی بانواع فضائل وآداب وتبحّر در فنون حساب نادرهٔ ایّام بود خطّی بغایت خوب وعبارتی در نهایت لطافت ومطلوب داشت وظایف مبرّات او در حقّ خاص وعام اهل اسلام سیّما در بارهٔ سادات وائمّه چون پرتو آفتاب وقطرات سحاب متتابع ومتواتر بودی وبر قرض ونقد اشعار وسبك رسایل عربی وعجمی اطّلاع تمام حاصل کرده ودر وقت وفات از عقل بیدارتر بود هر که روزی در ایّام حیوة خویش بر در او گذشته بود ویا برو سلامی

نماید چگونه زندگانی توان کرد صاحب گفت چون این نامه بمن رسید فی الحال بتو فرستادم ومشافهات‌را بوقت فرصت تقریر کردم مرا درین قضیّه گناهی نیست باقی آنچه خدا وخداوند فرماید آن باشد صاحب‌را در خانهٔ از حجرات سراء سلطنت زمانی باز داشتند آنگه بخانهٔ امیرداد فرستادند وشمس الدین ولد صدرورا باعلام این قضیّه نزد امراء مغل ویرغوجیان روان کردند واموال بسیار مصحوب او کردانیدند تا تحقیر گرفتن فخر الدین وزیر وتعظیم وزر او نماید وسرلشکر آمدرا بدان واسطه بدو دادند چون امیران مغل شنیدند گفتند هرچند ازو گناه بزرگ صادر شده است تا صورت حال در خدمت اعلام نرود در ابطال حشاشهٔ او استعجال نباید کردن وبا او بتنگ *a* آمایید خطائی نکنید اما در محافظش مبالغت لازم شمرید چون ولد صدرو باز گشت صاحب‌را بقلعهٔ عثمانجوق فرستادند وپسرش‌را بکفالت پسر خطیر اطلاق دادند بدان قرار که در سفر وحضر ملازمت پروانه نماید ومآل وحال هر یك فیما بعد گفته شود ✿

ذکر تبدیل مناصب در دیوان سلطنت ممالك روم

چون صاحب فخر الدین‌را بقلعهٔ عثمانجوق فرستادند وزارت‌را بمجد الدین محمّد بن الحسن المستوفی الارزنجانی دادند که در جهانی فانی بانواع فضایل ثانی نداشت واستیفا بصدر معظّم جلال الدین محمود المشرف واشراف بظهیر الدین منتوح *b* بن

---

a) P sans points. *b*) Lecture douteuse.

پسر صاحب که در لشکرداری وخنجرگزاری وسپاهی دوستی وگشاده دستی ثانی ندارد احتراز می کرد شرف پسر خطیر گفت من کار اورا تدارک کنم بدان وجه که اورا ببهانهٔ مهمانی بخانه خوانم وچون عزم بیرون آمدن کند نگذارم روز دیگر صاحب وپروانه وامیر تاج الدین وپسر خطیر در خدمت موکب سلطنت بسیران رفتند چون سلطان از سیران فرو آمد شرف تاج الدین‌را گفت که از شراب دوشین در سر خمار دارم ویك دو صحن تتماج که علاج درد مخمور رنجور جز بدان نتوان کرد حاضرست اگر خداوند تجشّم فرماید تا بهم تناول رود وخمار شکنی تقدیم افتد از بنده‌نوازی قدیم بعید نباشد پسر صاحب از غایت سلامت قلب دعوت اورا اجابت کرد وبخانهٔ او رفت وبا او از در ملاطفت در آمد ومطایبت آغاز نهادند بعد از رفع خوان پسر صاحب قصد خروج کرد شرف نقاب حیا بر انداخت وگفت که از خدمت امیر پروانه شمارا در مزایلت این مقام رخصت نیست پسر صاحب گفت از باب مروّت با اخوان ویاران چنین نکنید فائده نداشت شاء ام ابی بقضا رضا داد وساکن گشت پسر خطیر فی الحال بر ورقه قضی الامر مسطور کردانید وبدیوان نزد پروانه فرستاد در حال پروانه از پیشان صفّه که با صاحب وارسلاندغمش وطرمطای نشسته بود بر خاست وبکنار صفّه آمد وآن نامهرا که سلطان عزّ الدین نزد صاحب نبشته بود بر دست یکی از معتبران بخدمهٔ ارسلاندغمش وطرمطای وصاحب ارسال کرد وگفت با کسی که با خداوند خود مکر وغدر اندیشد وبا مخالفان او همداستانی

بيت [a]

امروز كرم كن اى كرمرا پر وبال
كز نيستيم شدست مردار حلال
فردا كه زاخترم نكو گردد حال
گوهر زكفّ تو بر نگيرم بسفال

چون ارمن اين دوبيتى مطالعه كرد بهيچ حال گرد مروّت نگشت واثناء سخاء او ترشّح نكرد وبر شحّ خويش مستمرّ ماند سلطان طغرل از فرط غضب اين دوبيتى بر زبان راند

بيت

اى دل بهواء ارمن از من باشم
خالى نكنم زارزن ارزن [b] باشم
وى چرخ اگر بحيله بيرون نكنم
گاو تو زخرمن تو خر من باشم

ونام شاه ارمن بواسطهٔ آن بخل در جهان سمر گشت در چنين هنگام رعايت جانب ولىّ نعمت كردن از لوازم مروّت باشد اگر درين باب نزد من مكتوبى فرستاده بودى همانا كه هرچه در ملك من است بذل رفتى صاحب از پروانه چون رخصت يافت جواب‌نامه با چند تا جامه ومشربهٔ زرّين پانصد مثقال وديگر طرائف بدو فرستاد بعد از مدّتى اضداد ميان پروانه وصاحب بسعايت آغاز كردند وپروانه بر حبس وتذليل وقيد وتنكيل صاحب انهاض كردند اما از قبل امير تاج الدين حسين

a) M. Horn m'apprend que ces vers se trouvent aussi chez Riẓā-qulî khān مجمع الفصحا (Téhéran a. H. 1295) I, p. ٣٧ avec la var. فال au lieu de حال. *b*) Selon Riẓā-qulî khān; P porte: از تو حزن زن.

نشاندند وبر ولا وهواء او سوگند خوردند وصاحب وپروانه بکفالت وکفایت مصالح دولت بمعاضدت همدیگر قیام می نمودند وسلطان در حجر تربیت وترشّح ایشان چون نهال بر کنار آب زلال نشو ونما یافت ومدّتی بقالب چوبین مناشیر وفرامین‌را بتوقیع تزیّن می داد وچون از منزل طفولت بحدّ صبی رسید وقدم در دایرهٔ فهم اشیا وحفظ اسما نهاد استاد حاضر کردانیدند تا بتعلیم مشغول شد ✿

ذکر اعتزال صاحب فخر الدین واعتقال او در قلعهٔ عثمانجوق

سلطان عزّ الدین از دیار غربت نامه مبنی از صورت حال وقلّت مال[a] نزد صاحب فخر الدین که پیشتر وزیر سلطنت او بود ارسال فرمود صاحب‌را بر عادت سابق شفقت در باطن ظاهر شد وحال با پروانه در میان نهاد ونامهاء سلطان نزد او فرستاد پروانه‌را از مطالعه نامهٔ سلطان رقّتها آمد وبعد از تصفّح مکتوبات‌را نزد خود باز داشت روز دیگر چون پروانه وصاحب‌را با یکدیگر اتّفاق ملاقات افتاد صاحب از پروانه پرسید که جواب سلطان عزّ الدین بر چه نمط شاید نبشتن ونزد او درین حالت که عسرت پیرامن ایّام او در آمده وبی نوائی گریبان حال او گرفته چیزی توان فرستاد یا نه پروانه جواب داد که [حال] سلطان بحال سلطان طغرل ماند که چون از جور امرا انزعاج یافت ودر اطراف ممالك از دست ایشان پریشان می گشت این دوبیتی نزد شاه ارمن بحکم استماحت ارسال کرد

---

a) P ممال.

مشغول شد ولشکر مغل در سلاح رفته بودند وپیرامن سلطان از دور در آمده چون بسراپرده آمد مغلانرا دعوت فرمود وخوان نهادند وبر گرفتند وساقیان شراب در دادند در خرگاهی که نشسته بودند سلطانرا از انبوهی وگرمی ملالت آمد نیمچهرا بجامدار داد کاردی چند آونگان دیدند بحکم مطالعه یگان یگان از غلاف بر کشیدند وبا او در عتاب شروع کردند که دی قرار رفته بود که ساعیان پروانهرا بما تسلیم کنی نکردی عذرها می آورد وقبول نمی کردند در اثناء مقاولات زهر در قدح او آغشتند چون در کشید بعد زمانی تغیّر تمام در مزاج کریمش ظاهر شد وچون سم در اعماق عروق واضطراب بر روح غالب گشته برسم اراقت بیرون آمد واسپ خواست وسوار گشته سوی شهر روان شد در پی رسیدند وباز گردانیدند بعد زمانی امراء مغل با پروانه بدر آمدند ضیا وشرف پسران خطیر با مغلی چند بماندند ودر خرگاه فرو انداختند وویلمه *a* بر کشیدند وآن چنان سلطانیرا در تلد گرفتند هرچند فغان وفریاد می کرد اثر رقّت ورحمت نمی دید عاقبت بزه کمان جان اورا بجنان فرستادند وچون از امانت فراغت یافتند مغلان بقشلاق رفتند وبزرگان بتعجیل تمام بقونیه آمدند ✿

ذکر سلطنت غیاث الدین کیخسرو بن قلج ارسلان

چون ارکان دولت بمحروسهٔ قونیه رسیدند سلطان غیاث الدینرا که دو ساله ونیم از پدر یتیم مانده بود بر تخت سلطنت

---

a) Lecture douteuse, P porte ویلالا?

بود وپروانه اورا بر کشیده وچون زمانه ناکس دوستی وبی هنرپروری نموده متوجّه آقسرا شدند وبقونیه بطلب سلطان قاصد روان کردند یرلیغ همایون بمهمّی نازك صادر شده است حضور سلطان جهت استماع آن حکم لازم است سلطان از قونیه عزم آقسرا ساخت آن روز که بدیشان پیوست ضیافت تاج الدین معتز *a* بود سلطان در آن مهمانی دوستکانیها گران کشید چون سورت شراب تاثیر کرد وجلباب حیا مرتفع شد امیران مغل حبل عتابرا با سلطان تاب دادند وخطاب درشت کردند که بچه موجب قصد کشتن پروانه می نمائی در خدمت تو چه تقصیر کرد که مستحقّ چنین اندیشه نا پسندیده باشد سلطان جواب داد که ازین معنی که امیران می گویند مرا خبر نیست وکلمهٔ در آن باب بر زبان ما نه در حالت صحو ونه در وقت سکر گذشته اگر امیران استکشافی شافی تقدیم دارند یقین است که ناقل خجل گردد جواب دادند که تا این حکایت مرارا تکرار نیافته بودی کار بدین مرتبه نرسیدی اگر آن طایفهٔ جافیهرا که برین غدر تحریض کرده اند بما سپاری بیاسا رسانیم وخلاص سلطان میسّر باشد واگر اهمال کنی ما ابقا ومحابا نخواهیم نمود سلطان گفت درین باب اندیشه نمایم فردا باخدمت امیران عرض دارم آن مجلس برین سخن باخر آمد روز چهارشنبه دوم جمادی الاولی سنه ٦٦٤ سلطان از شهر بیرون آمد وآن روز نوبت ضیافت سلطان بود تا چاشتی با امیران بشکار

---

a) P معمر. Cp. p. ٢٩٥, note *c*.

خواهد پروانه واشباع او دندان در مملکت قدیم ما مستحکم کرده اند ومردمرا مستحقر می شمارند واز نصاب ملك بی نصیب گذارند واگر چنین خواهد بود سالی دیگر مارا در مملکت حکمی نماند مصلحت آنست که بخدمت پادشاه رویم واستیلاء ظلمه وقلّت مثال عرض داریم آن کافر نعمتان این معنیرا بنقیر وقطمیر بپسر خطیر نقل کردند از آنجا که فتّانی وغمّازی وحیلت سازی او بود اجازت خواست وبیهانهٔ تجدید ملاقات با اولاد بطرف توقات که سکنی آنجا داشت روانه شد وپروانهرا بر آتش نشاند وهر روز دوگانه روی بصحرا نهادندی وفکرها کردندی تا عاقبت رای بر آن قرار گرفت که بهمداستانی مغلان قصد سلطان نمایند روز دیگر پروانه جهت جملهٔ یرغوچیان وامراء مغل اموال بسیار ترتیب کرد ودر صحبت شرف ارسال نمود وپیغام فرستاد که سلطان بدان سبب که می خواهد که با شامیان اتّفاق نماید وعصیان آغازد ومن مانع می شوم اندیشهٔ هلاك ما نموده است وچون از قبل قتل من فراغت یابد در حسم مادهٔ شما جمعیّتها سازد اگر پیش از آنك اورا این فکر از قوّت بفعل رسد تلافی حال تقدیم دارید مصلحت عظیم باشد بیشتر امراء مغل ازین معنی انجام نمودند باینال *a* که با پروانه دوستی داشت امراء مغلرا بر آن آورد که جهت تفحّص حال سوی آقسرا حرکت کنند پروانه با عساکر خود ولشکر نکیده وجمعیّت پسر حاجا *b* که از سفلگان ومجاهیل ترکان اجرخوار

---

a) P دایناک. *b*) P برحاجا (sans پسر).

استشارتی می کرد پسر خطیر شرف مسعود که از احاد منشیان او بود گفت اگر این امنیت میسّر گردد خداوند سر لشکری نکیده‌را ببنده ارزانی فرماید پروانه برسم تفاءل تقبّل فرمود بدان امید در عرض مخترعات تهم که بر سلطان عزّ الدین می بستند در ایستاد وچند بار آمد وشد کرد تا الیجاق‌را بر قصد قونیه وقید سلطان عزّ الدین از خدمت *a* اجازت شد وچون سلطان عزّ الدین بی گناه از بیم هیبت پادشاه غربت اختیار کرد وباز بلشکری پناه جست سر لشکری نکیده‌را بر موجب وعدهٔ سابق بپسر خطیر تقریر کردند ورتبت او در آن اجتبا از ثری بثریّا واز سمك بسماك پیوست وچون سالی چند بر آمد وعاء وسع واناء قدرت او از تحمّل دولت وثروت عاجز می آمد وچون رتبتی بغیر موضع وپایهٔ بیرون استحقاق وموقع بود پای از پایهٔ خود فراتر نهاد واقوال وافعال او مناسب اصل ونسب وام واب می آمد اعیان اطراف از امارت او استنکاف نمودند ومستعدیان ومتشکّیان غصّها قصّها بر تواتر رفع می کردند هرچند در ازالت آن عدوان از درگاه سلطان فرمان صادر می شد انقیاد نمی نمود وطریق تفرّد وتمرّد می سپرد سلطان جهت خاطر پروانه چیزی نمی گفت شبی سلطان در خلوت با حریفان که جمله متعلّقان پروانه بودند فرمود که نکیده‌را از شرف می باید گشود ودر وقتی بطریق ندامت ملکیّت سینوب گفته باشد که هرگز خدمتکاری از شهریاری شهری بخشش

---

a) P porte au-dessus de la ligne دلجن. Cp. p. ٢٩١ note *b*.

می زدند چون نجیب الدین مستوفی وقوام الدین مشرف ملك وقاضی جلال الدین سفربحصاری قاضی لشکر وسیف الدین خاص قیبه *a* وکریم الدین علیشیر وبدر الدین کهرتاش امیر سلاح وامین الدین یاقوت استاد الدار مقیّد کرده نزد البجاق فرستاد تا جملهرا بدرجهٔ شهادت رسانیدند چون این طایفه بغیر حق بقتل رفتند البجاقرا در خواب از عالم غیب خطاب عنیف کردند چنانك از هول آن بیدار شد وآثار انوار رای العین بر مضاجع آن مقاتیل مغافیر مشاهده کرد وسراسیمه بخدمت پروانه زبان گشاد وچون حکایت علی بهادر بیکسو شد شاهملك عصیان آغاز کرده بود بقلعهٔ کداغره *b* متحصّن گشته اورا بعد از محاصرت بامان وایمان فرو آورد وبر دست مغلان شهید گردانید آنگه بحضرت رفت وبر انتزاع سینوب از قبضهٔ طرابزونی که بوجه سرقه بدو افتاده بود یرلیغ حاصل کرد ومدّت دو سال در آن محاصرت بود چون بحصول پیوست از حضرت سلطنت بملکیّت التماس فرمود وچون بهیچ حال کلمهٔ لا جز در شهادت بر زبان سلطان رکن الدین نمی رفت در حال میسّر شد ۞

ذکر سبب واقعهٔ هلاك سلطان رکن الدین

پیش از آن که حصّهٔ مملکت سلطان عزّ الدین در تصرّف دیوان سلطنت رکن الدین آید معین الدین پروانه در اثناء محاورات با خواصّ خود در استضافت آن شطر با این نصف

---

a) P ici قیبه (sic). Cp. p. ۲٦٥, note *a*.   *b*) P sans points.

هر که در ملّت مسیح می آمد امان می یافت وباقیان بنکال وعقال مبتلا می شدند باری تعالی صاین خان‌را بر آن آورد که بخلاص سلطان عزّ الدین لشکر عظیم فرستاد واتّفاقا در آن سال یخبندی عظیم شد وآب دوناب یخ گرفت وتمامت لشکررا از آن عبور میسّر گشت وسلطان‌را از آن حبس بدر آوردند وبخدمة برکه متوجّه شدند چون سلطان بخدمة پیوست انواع نوازش فرمودند وولایت سولخاد وسوتاق‌را باقطاع بدو فرمودند مگر اصحاب اغراض بوالدهٔ سلطان رسانیدند که سلطان‌را در راه نکبت رسید از تاب خودرا از قلعه پرتاب کرد وهلاك شد وچون سلطان واقعهٔ مادر واسر دو پسر وخواهر در دست فاسلیوس استماع کرد اکتئاب نمود اما انتظار الفرج بعد الشدّه می فرمود وخاتمت افسانه در موضع گفته شود ۞

ذکر پادشاهی سلطان رکن الدین قلج ارسلان وسیرت او

سلطان شهید رکن الدین در زر افشانی وپهلوانی یگانهٔ جهان بود کمان شست منی وگرز نهمنی داشت ویکبارگی از خساست ورذالت مستنکف بودی چنانك در ایّام دولت او اکثر ممالك ملك شد که بخطوطی شرعی بمردم می بخشید فی الجمله چون بر تخت سلطانی در قونیه تمکّن یافت وسلطان عزّ الدین بجانب استنبول روانه شد باز علی بهادر واغرلو امیر آخر از هر طرف حشر وجمعیّت تمام کردند وبمحاصرت قونیه آمدند پروانه باستظهار بعضی از مغل اورا واغرلورا بکاروانسرای التونبه مخذول ومنکوب کردانید ومحبّان دعوتش‌را شربت سیاست چشانید وجماعت متمیّزان واصحاب قلمرا که دم هواداری سلطان عزّ الدین

ساختند ولشکر مغل بهر طرف می تاختند علی بهادر بسفر بحصار جمعیّت انبوه داشت ومیخواست کـه بـر لشکر مغل شبیخون آرد در شب راه کم کرد بامداد یـزك لشکر مغـل با او مقابل شدند وبلشکر بـزرگ خبر کردند وجنگی عظیم در پیوستند عاقبت علی بهادر روی بگریز نهاد وبطرف اوج افتاد وسلطان عزّ الـدین از صلاح کار مایوس شد ودر کدرغها کـه معدّ داشته بـود نشست وبا اطفال وعیال باستنبول نـزد فاسلیوس رفت ملك الروم در تعظیم او مبالغها کرد ومدّه روز بعیش مشغول بـودند وعلی بهادر نیز از اوج با شرذمـه از حواشی خویش در استنبول بسلطان پیوست وفاسلیوس اورا بنواخت وچند کرّت اعادی فاسلیوس‌را منهزم کردانید وپهلوانیها باظهار رسانید وبدان واسطه خلعهاء گران بها پوشید جماعتی که دماغ بوسیدهٔ ایشان طاقت راحت نداشت شبی در اثناء تقدّح بحضرت سلطنت گفتند کچون سلطان از ملك قدیم محروم ماند واینجا حشم‌را جمعیّتی وانبوهی‌را بحمد الله حاصلست اگر فاسلیوس‌را در سیران از میان بر داشته اند وپادشاهی این مملکت بحضرت سلطنت عاید گردد چه باشد کرکدید a که شرابسلار سلطان بود بحکم العِرْقُ دَسّاس این معنی‌را بگوش فاسلیوس رسانید بهادر اغرلو امیر آخر وعلی بهادررا ببهانه بخانهٔ خود خواند ومقیّد کرد وبر در سلطان ووالدهٔ او موکّلان فرستاد آنکه سلطان‌را با قرابات بقلعهٔ باز داشت وامیر آخررا مسمول وعلی بهادررا مقتول کردانید واتباع سلطان

---

a) *Oghuzname* p. ۱۰ کبرکدیت. Selon al-Aini کرکدید et کرخیا étaient oncles d'Izz al-dīn (frères de sa mère).

ذکر انهزام سلطان عزّ الدین بار دوم بطرف فاسلیوس

چون سلطان عزّ الدین از خدمت مراجعت ساخت ومدّتی از تحمّل مشقّت اسفار بر آسود با صاحب فخر الدین رای چنان زد که اگرچه مارا با سلطان رکن الدین که برادر صلبی است وصلتی می افتد لکن از قبل احتیال معین الدین پروانه انفعال تمام حاصل است اگر جهت احتیاط ودفع اضداد دفعهٔ دیگر عزیمت مصمّم گردد متضمّن مصالح بی نهایت باشد صاحب فخر الدین این رای‌را صایب دید وپیش‌کشیها راست کردند ودهلیز سلطنت بمرحلهٔ روزبه زدند وباختیار سلطان نهضت فرمود وچون سلطان رکن الدین وپروانه ولشکر مغل بآقسرا پیوستند وورود ایشان بر وجه عداوت معلوم شد صاحب فخر الدین جهت استعلام حال وتدارک قضیّه باستقبال فرستاد وعزیمت‌را مستعدّ گشت ومنتظر بود تا چه واقع گردد شنید که چون صاحب فخر الدین بدیشان پیوست وزارت‌را برو مقرّر کردند ومغل بر ابطال حشاشهٔ سلطنت جازم اند ونزدیک رسیدند فی الحال با قوم وعیال قصد انطالیه نمود بعد دو روز چون لشکر مغل وسلطان رکن الدین رسیدند بقایاء اسباب سلطنت‌را جهت پادشاه تصرّف نمودند وهرچه در خزانه موجود بود موقوف داشتند تا چون تولکلک [a] بخشی وبهاء الدین شاهنشاه از خدمت اردو بطلب آن آمدند بدیشان سپردند والبیجاق بولایت آقشهر بدیه قرایوک وسلطان بدیه التونتاش قشلاق

a) Cod. 1182 تولکال (P دولکك داخشی sic); *Oghuzname* ed. Lagus p. ٨ نوکال.

الدین با تحف ومفاتیح دمشق بخدمة مشرّف گشت وطاعتداری وانقیاد نمود علاء الدین کازیرا از درگاه بدان بندگی موسوم گردانیدند وچون دیار شام بتیغ جهانگیر مسلّم گشت بوغارا *a* با پنججهزار سوار جهت محافظت آن دیار نصب فرمود وخویشتن عنان جهانگیر بآذربیجان پیچان گردانید ویرلیغ وپایزه از عزّ الدین استرداد نمود وبسلطان رکن الدین داد واورا استمالت بسیار فرمود واجازت معاودت شد هر دو بخرّمی وخوشدلی روی بممالك موروث نهادند وبر سریر سرور نشستند در آن میانه صاحب طغرائی وفات کرد سلطان عزّ الدین وزارترا بعد از آن بنام فخر الدین علی نایب تقریر فرمود وخلعت ودوات حکم ومنصب وزارت بدو ارزانی داشت و.......... *b* بوزارت سلطان رکن الدین بنام پروانه یرلیغ فرستند وملك الامرا والصدور تاج الدین المعتزّ *c* بن القاضی محیی الدین خوارزمیرا بجهت ضبط وجوه خاصّه وحفظ آن مندوب فرمود ونزدیك بود که دلها مضطرب قرار گیرند وخواطر رمیده آرامیده گردد اشرار لیام ومفسدان اثام در نهد پروانه نهادند تا البجقرا بر آن آورد که بخدمت از سلطان عزّ الدین شکایتها نوشت که اورا با مصریان میلان افتاده است واز صوب دیار پیوسته قصّاد ارسال می کند اگر پادشاه اجازت فرماید تدارك حال او تقدیم رود ودر آن باب فرمان صدور یافت بر مقتضاء حکم سلطان رکن الدین با لشکرهاء ممالك خویش وپروانه سوی قونیه روانه شدند ✿

---

a) Kitou boga chez d'Ohsson et ailleurs. *b*) Lacune indiquée en P. *c*) P ici sans points; plus loin معتز.

نمود وصاحب طغرائی بحکم جهانگشای مانع می شد چون توارد وتواتر رسولان متواتر گشت کار بر آن جملت قرار گرفت که ملک در میان دو برادر علی السویّه بمناصفه باشد هرچه غربی آب سیواس است نوّاب دیوان سلطان عزّ الدین تصرّف نمایند وآنچ در جهت شرقیست در قبضهٔ تملّك سلطان ركن الدین مقرّر باشد ✿

ذکر عزیمت هر دو سلطان بخدمت اردوی معظّم

چون قاعدهٔ صلح ممهّد گشت سلاطین در پی یکدیگر عازم شدند وچون سلطان عزّ الدین بخدمت پیوست سیماء ولقاء ربّنا او ماحی وشافع سیّآت وعثرات گشت انواع اصطناع در بارهٔ او فایض فرمود وپایزه ویرلیغ منکوخان‌را بدو داد بعد چند روز که سلطان رکن الدین وصاحب طغرائی ومعین الدین پروانه بخدمت آمدند وعنایت قدیم در شان او تجدید یافت سلطان عزّ الدین ورکن الدین در اردوی معظّم معانقهٔ مصالح کردند ودر آن بارگاه بفرمان پادشاه در مکالمه ومحادثه آمدند وخلایق عالم در مسالمت برادران خرّم وشادمان شدند وپادشاه بر موجب تقریری که صاحب طغرائی والبجاق وپروانه در مقاسمه کرده بودند مملکت‌را بریشان مقرّر داشت وفرمود که هر دو بتبریز روند وبترتیب اسباب سفر وفتح بلاد شام ومصر قیام نمایند چون سلاطین بتبریز آمدند ووجوه نبود از خزانهٔ عامره چهار صد بالش زر استقراض کردند تا اسباب ایشان بر وفق وجوب مهیّا گشت واز آنجا در خدمت بطرف حلب عزیمت نمودند چون پادشاه‌را از آن قبل فراغت حاصل شد وقاضی محیی

بر خلاف معهود توقّفی دیدند مصلح لالا اندرون شد تا از حضور صاحب وامرا سلطان‌را آگاهی دهد چون بدر آمد تغیّر عظیم بسبب وفات سلطان درو ظاهر دیدند وبهیچ حال موجب آن فجاءة معلوم نشد چون بخدمت منکوخان a) پیوستند فرمود تا سبب وفات سلطان‌را در بحث اندازند ودر آن باب بر خاین محابا نکنند چیزی محقّق نشد ودر اثناء آن ایلچیان وقصّاد بایجو رسیدند که سلطان عزّ الدین پادشاه روم عصیان نمود ولشکر او با بایجو قرجی بصحراء رباط علائی که در حوالی شهر آقسراست مقابله کردند وعاقبت منهزم گشتند چون این خبر رسید بی مماطلت سلطنت روم باستقلال با یرلیغ وپایزه سر شیر بسلطان رکن الدین ارزانی داشت چون صاحب طغرائی بخدمت رسید وما جرا وحکایات‌را عرض کرد جهت رایبی که اورا سانح شد یرلیغ وپایزه‌را ازو بستد ودر خزانه نهاد وصاحب طغرائی بتعجیل وتبجیل سوی ممالک روم باستحضار سلطان عزّ الدین روانه کرد چون در خطّهٔ کاب بسلطان والیجاق رسید ایتوبحصاررا باضافت بر قیرشهر بدو دادند وباتّفاق الیجاق وسلطان رسولان بدعوت سلطان عزّ الدین متواتر گردانیدند سلطان عزّ الدین بآقسرا خرامید وتاج الدین پروانه‌را نزد سلطان والیجاق وقدغان باعلام قدوم خود متوجّه گردانید سلطان رکن الدین سیف الدین طرمطائی‌را در جواب او تسییر کرد در اثناء این حالات چند کرّت الیجاق قصد محاربت سلطان عزّ الدین می

a) Le nom se trouve ici écrit à la marge.

روی سوی ارزنجان بتبریز نهاده بودند رسانیدند پروانه از فرط حقد وغضب آرام نداشت روی باردو نهاد واستنجاد عساکر نمود ایلچیاتی وقدغان‌را با ده هزار سوار در صحبت او بجهت قمع خانغان وطاغیان روانه کردند چون لشکر مغل بارزنجان پیوست بعد روزی چند متوجّه فتح بلاد شدند وبنکیسار آمدند وهم در آن روز مسلّم گردانیدند اعیان شهر با نزلها بدر آمدند وسلطان‌را با شموع در شب بشهر بردند وبر تخت نشاندند وفي الحال امارت نکیسار‌را بپروانه فرمود واز آنجا بتوقات آمدند وبنابر آن که قلعه‌را ببیوتاش بکلربك سپرده بودند واو ممانعت می کرد منجنیقها نصب کردند وچون فایده نکرد ومهمّات فوت می شد آن‌را همچنان گذاشتند ومدّتی در حوالی کاب وزیله a وباریمون b وقاز اُوا تردّد می کردند تا صاحب طغرائی از خدمة رسید وآن منازعت بیمن کفایت او بنهایت پیوست ☆

ذکر وفات سلطان علاء الدین در راه ورجوع صاحب طغرائی
بحکم وزارت بممالك روم وتقریر قضایا

چون سلطان علاء الدین کیقباد که از مادر داودی واز پدر سلجوقی بود بحکم برادر مهین سلطان عزّ الدین بعزم بندگی حضرت توجّه ساخت بعد از قطع مفاوز وطیّ مراحل در بعضی از منازل شبی تا دو پاس از شب گذشته با امرا وحرفاء خود بعیش وعشرت مشغول بود وچون متفرّق شدند وعزم شبستان فرمود بامداد امرا بر عادت بدرگاه سلطنت حاضر شدند در سلطان

a) Sans points en P. b) Selon Cod. 1182. P وتاردمون

قونیه کرد اهالی آن شهر که وجود اورا چون لیلة القدر می جستند استقبال کردند وبعظمت تمام در شهر آوردند وباز بر تخت نشست واگرچه بکم آزاری موصوف بود باغراء اغرلو جامدار معتبران نکیدهرا که دعوت سلطانرا اجابت کرده بودند با پسر سلجوقشاه که از قبل سلطان رکن الدین سرلشکری نکیده گرفته بود فرمود که غل کشیده ومثله کرده گرد شهر همهرا بر شتران نشسته بر آوردند وآخر الامر همهرا هلاك کردند وچون سلطان رکن الدین بخدمت در همدان مشرّف شد وسیورغامیشی خسروانه در بارهٔ او مبذول فرمودند یرلیغ همایون بر تقریر سلطنت در عامّهٔ بلاد با اجازت انصراف ارزانی داشتند چون بارزنجان پیوست زمستان صعب بود واستماع نمود که سلطان عزّ الدین عصیان پیدا کرد ودر سلطنت مملکت با او نزاع وابا خواهد کرد شاء ام ابی بارزنجان اقامت نمود وخدم وحشم او در آن حالت بسبب مجاعت وغلاء عام مجاهدت عظیم کشیدند وچون موسم بهار شد معین الدین پروانه که عماد دولت او بود وخانهٔ ببیوتات داشت قرب هزار سوار جمع کرد ودر صحبت بابان *a* که امیر هزارهٔ مغل بود بجهت استخلاص متعلّقان وفرزندان بصوب توقات توجّه نمود در کوه یلدوز اورا با شاهملك ملاقات افتاد بعد از مقاتلهٔ بسیار لشکر پروانه منهزم شد واورا در آن معرکه نکبتی خواست رسیدن نجم الدین فرّخ که از خواصّ سلطان رکن الدین بود اورا سوار گردانید وببعضی از لشکر که

---

a) P بابان, al-Ainī بیان.

تا طالع شوریده مرا غمگین کرد
از دیدهٔ من اشك روان خونین کرد
بهرام چو پیوست بکیوان در حال
بگرفت گریبان ومرا چوبین کرد

وچون *a* مدّت اقامت سلطان بقزل ویران *b* متمادی شد واوان زمستان تنگ در آمد ووقت مراجعت بایجو نزدیك شد سلطان‌را بهدم شرفات سور قونیه ظاهرًا وباطنًا الزام کرد وسور قلعه‌را بنابر آنك محیط دخمهٔ سلاطین ماضی است معفو داشت وباقی‌را خراب کردند آنگه سلطان‌را اجازت شد که بقونیه مراجعت کرد وخویشتن متوجّه صوب مغان شد چون سلطان عزّ الدین‌را مراجعت بایجو نوین محقّق شد از بلاد لشکری عزم مملکت موروث نمود وسلطان رکن الدین بعزم ادراك حضرت *c* از قونیه حرکت فرمود چون بقیصریه پیوست تاج الدین ارزنجانی معروف بفقیر وظهیر الدین رسول در عقب سلطان رکن الدین باعادت وقناعت بر مشاطرت ارسال کردند ودر پی ایشان علی بهادررا روان کردانیدند هر دو سلطان‌را بقیصریه در یافتند سلطان چون عزم‌را حزم کرده بود اجابت نکرد وعذرها تقریر نکرد علی بهادر چون بقیصریه رسید سلطان بیکروز پیشتر عزم فرموده بود گوسفند وگله وبعضی از بقایاء خدم‌را باز برد وبجانب قونیه آمد ۞

ذکر معاودت سلطان عزّ الدین از ملك لشکری بممالك محروس

چون سلطان عزّ الدین عراض ممالك‌را از اعادی خالی یافت عزم

a) P وحوان. *b*) Lecture incertaine; P دقزل ودران sic.
c) A la marge on lit: دمحن (= ایلخان?).

بایجو بیسوتای *a* نبیرهٔ خودرا با هزار سوار باحضار سلطان عزّ الدین بانطالیه فرستاد چون سلطان‌را آنجا نیافت وبلادیق نشان دادند تنرغو خورده عزم لادیق نمود چون آنجا رسید ایلچیان فرستاد که سلطان‌را پدرش می خواند مصلحت آنست که در آمدن تعلّل نکند سلطان فرمود که همانا برادرم در خدمت پدر استماع فرموده باشد که امرا بر ملك ودولت من استیلاء تمام بود واین عقوق ورفض پدر فرزندی بسبب ایشان شد وچون بیندگی نوین رسم این عذر تمهید خواهم کردن همانا که مقبول دارد من در اندیشهٔ کارسازی بودم اگر برادرم یك دو منزل پیشتر رود من با برگ واسباب که مهیّا شده باشد عزیمت نمایم بیسوتای مراجعت نمود وسلطان با حواشی واطفال روی ببلاد لشکری نهاد وبیسوتای بر مراجعت پشیمان شد واز بایجو عتاب شنید وچون بایجورا اعراض عزّ الدین محقّق شد در تعظیم سلطان رکن الدین بیفزود روزی سلطان بایجو نوین‌را مهمانی بزرگ ساخته بود ودر آن ضیافت نظام الدین خورشید نایب امرود پوست باز کرده بسر کارد بخواجه نوین که کسر لشکر بر دست او بود داد تا تناول می نمود اتّفاق‌را رنج قولنج بر خواجه نوین استیلا یافت ومتوفّی شد نظام الدین‌را بدان تهمت که امرود مسموم بود موسوم کردانیدند ودر دوشاخ کشیدند تا در آن زحمت برحمت حق پیوست وپیش از وفات این دوبیت از طبع لطایف رای بر صحیفهٔ ایّام نگاشت

---

a) P بمسوتای.

ودرگاه بدیشان پیوستند وبحکم آنك سلطان عزّ الدین همگی خودرا بلیام داده بود واز امور پادشاهی چون توقیع نهادن وبمحفل نشستن ودر احوال رعیّت نظر کردن ملالت می فرمود تبرّمی تمام در دل داشتند رکن الدین‌را از حبس اطلاق دادند وبقونیه آوردند وبر تخت نشاندند وهم در آن محفل شمس الدین قاضی چُق[a] فرمانی بسلطان داد تا مطالعه کرد بحضور همه توقیع المنّة لله نهاد وبذات خود داد چند مظلوم بداد وبعد یك دو روز قاضی چق[a] بوزارت دستبوس کرد ومدّت یکماه حکم وزارت راند آنگه رنجوری برو طاری شد ودر آن مرض بجوار کردگار پیوست امیر نظام الدین پروانه‌را بعد ازو بتقلید وزارت دعوت کردند اجابت ننمود نیابت‌را قبول کرد وپروانگی‌را بامیر معین الدین سلیمان دادند وهر دو در یك روز دستبوس کردند وبترتیب اسباب ملاقات بابجو نوین مشغول شدند وروی براه نهادند وچون سلطان عزّ الدین بانطالیه پیوست بی‌برگی وبی‌نوائی برو استیلا یافت روزی در سرای انطالیه رخنهٔ مربّع دید فرمود که آن‌را باز کردند خزاین پیدا شد وصنادیق مختوم بسرب مشحون بهزاران هزار درم نقره بضرب علائی وده هزار دینار سرخ ودیگر اجناس از کاغد وعود وابنوس وصندل وغیره سلطان آن خزانه‌را بر حواشی وخدم تفرقه کرد وروان سلطان علاء الدین بدعوات ارباب اضطرار مدد فرستاد واز آنجا عزم لادیق نمود وچون سلطان رکن الدین ببابجو نوین پیوست

---

a) P sans points. Le nom قاضی جوق se trouve dans le ms. Paris. Suppl. turc 1182.

داشت اما در آن معرکه جان‌فرسا چون تهلان وحری ثبات فرمود ووداع زندگانی وراحات این جهانی کرد مصابرت می فرمود ناچخی آبدار در دست گرفته ودلی از آتش حرب تفته بهادران مغل بدو رسیدند مقابله فرمود ودر مقاتله تفو کرد وخیو انداخت عاقبت درجهٔ شهادت ومرتبهٔ سعادت یافت وامراء دیگر بنابر آنک از جانب حضرت سلطنت شکسته دل بودند در حرب ابلای نا کرده وآثار جانسپاری ظاهر نکردانیده عزیمت هزیمت‌را غنیمت شمردند وچنانک عادت ایشان است راه فرار در پیش گرفتند وآن چنان غدر وخذلان روا دیدند تا دشمن مظفر شد ولشکر سلطان نهبهٔ حدثان گشتند ۞

ذکر جلاء سلطان عزّ الدین بار اوّل وخروج برادرش رکن الدین از قلعهٔ برغلو وجلوس او بر تخت

چون در بیست سیم رمضان سنه ۶۵۴ لشکر سلطان‌را آن نکبت رسید وسلطان‌را از آن تباهی آگاهی دادند همه شب پریشان ومشوّش بود روز دیگر با مخدّرات حرم وآقتاش *a* شرابسلار وکندصطبل وبرادرش از دروازهٔ پول احمد سوی انطالیه عزیمت ساخت وقونیه‌را مهمل ومعطّل وهرچه داشت آنجا گذاشت نظام الدین علی بن ایلتمش *b* استاذ الدار از معرکه جان بقونیه انداخت وبمحافظت شهر وتسکین غوغاء رنود وترتیب طرغو مشغول شد وارسلاندغمش با جماعت خواص از آن ملحمه ببرغلو افتادند وبحکم حصانت قلعه از هر طرفی معتبران دیوان

---

a) Lecture douteuse. P sans points. *b*) P. ایللمش sic.

معاودت نمود وامیر معین الدین سلیمان ملک الحجّاب‌را نوکر خواست هر دو روی براه نهادند وغلامان خاص باز سلطان‌را بر مقاتلت وعصیان اغرا کردند تا بر وفق امانی ایشان بتجهیز لشکر وآهنگ جنگ فرمان داد وبیوتاش بکلربکی وفخر الدین ارسلاندغمش‌را بخلوت خواند ونوازش فرمود وعساکر در زعامت هر دو اگرچه حاکم ومطاع ونافذ الامر صاحب قاضی عزّ الدین [بود] روانه کردانید وخویشتن با نفری چند از خواص در قونیه بماند از راه خواص در خبث امراء کبار نامها می فرستادند وچون متواتر شد ودر دل سلطان اثر کرد بر زبان راند کچون لشکرهارا از پیکار رجوع افتد سزاء این پیران ضال دجّال فعال داده آید چون بزرگان این شنیدند فتوری در عزایم ایشان ظاهر شد وچون بخان علائی پیوستند لشکر مغل از جمعیّت عساکر روم آگاهی یافته بآقسرا رسیدند ارکان دولت ترکمان شحنه‌را که او نیز از جملهٔ لیام وعوام بود بخبرگیری پیش فرستاد چوقی از لشکر مغل که از هزارهٔ خواجه نوین بودند با ایشان مصادفه افتاد وترکمان‌را با کافّهٔ اتراک هلاک کردند روز دوم هر دو لشکر چون قضا وقدر برابر یکدیگر رفتند ورسولان سهام بابلاغ پیام مرگ سوی درونهاء خاص وعام پران شدند وچون نظر در بصر وجان در جگر در احداق وآماق کماة عسکر جای می ساختند ذکور صوارم از کثرت اسالت دما واراقت امشاج صفت نساء حیّض گرفتند ارواح‌را از اشباح اوان جدای وزمان بریدن آشنای شد نفوس شهدا بادراک مقام سعدا بتنفّس صعدا مشغول گشتند صاحب عزّ الدین اگرچه از درد پا وفتور اعضا شکایتی

که بدفع اغاجریان بطرف آبلستان رفته بودند چون این خبر شنیدند بتعجیل بقیصریه آمدند وچتر ولشکر بی توقّف متوجّه دار الملك شد وسلطان از قلعنده *a* بقونیه خرامید واز آهنگ بایجو نوین در تاب واضطراب رفت بزرگان دولت رایها زدند واتّفاق بر آن کردند که نظام الدین خورشید پروانهرا باستقبال فرستند تا تدارك احوال تقدیم دارد وبر عزایم واعراض بایجو نوین اطّلاع یافته مراجعت سازد چون نظام الدینرا تسریح کردند سلطان باحتشاد واحضار اجناد روی نمود ودر ایّام قلایل لشکرهاء بسیار از قبایل اتراك وسپاه چالاك در صحاری وبراری قونیه مجتمع شدند چون سلطان انبوهی گروه خود مشاهده کرد فرمود که مارا بفضل ملك متعال مال ورجال حاصل است باید که عزم قتال سازیم اغماری که هرگز در غمار رزم تورّط نیافته بودند از سر غفلت وجهالت اثارت غبار فتن می کردند وجهت ترویج کار خود سلطانرا بر محاربت اغرا می نمودند درین میانه نظام الدین پروانه مراجعت کرد ونمود که در نهاد بایجو از محبّت که با سلطان داشت نقصانی ظاهر نشده است اگر امراء نوخیز عزم زخم *b* وگریز می کنند ایشان دانند وعزم سلطانرا از تعبیهٔ صفوف بر صوب تسلیهٔ ضیوف واسترضاء خواطر بایجو نوین معطوف گردانید وخواص کار نا دیدهرا بنرم ودرشت بر جادهٔ صواب آورد وباز با تحف واموال واعلام عزیمت سلطان باستقبال نوین وتعیین مواضع ییلاق وقشلاق لشکر جرّار در ممالك

---

a) P قلعنده sic. *b*) Lecture incertaine.

شمارهرا که شمس الدین قزوینیرا جهت آن مهمّ نامزد فرموده بودند منع کردند ودر صحبت ایلچیان ویرغوجیان بزرگ رسولرا باز گردانیدند در راه چون بباجو رسیدند واورا آن حکم شنوانیدند روی سوی فخر الدین علی کرد وگفت اخر جهت نظر من در ممالك روم رخنهٔ می بایست گذاشتن همانا که حرمان من بر شما شوم آید بعد از آن ایلچیان تقلیل پذیرفتند واگر احیانا آمدندی التفاتی زیادت نمی یافتند وسلطان بکامرانی واجراء احکام جوانی مشغول بود وصاحب قاضی عزّ الدین در مسند حکم متمکّن گشته وولایت آسوده وتردّد رسولان دار الخلافه وموصل وماردین وروم وفرنگ بحضرت سلطنت با احمال وتحف بر تواتر بود اما از قبل استیلاء اغاجریان که منشاء ایشان صحرا وبیشهاء مرعش بود وقطع راهها وقتل قوافل می کردند ودر ممالك روم وشام وارمن می تاختند بر خاطر امراء دولت پریشانی واندیشه عظیم روی می نمود صاحب قاضی عزّ الدین وشمس الدین یوتاش بکلربك با لشکرها وامرا عزم دفع اغاجریان کردند وبقیصریه آمدند ودر آن زمان جلال الدین قراطای در گذشته بود وفخر الدین ارسلاندغمش بانطالیه وقلعنده *a* با سلطان مانده بود وصاحب اعظم فخر الدین امیر داد باستقبال موکب معظّم موسوم شده ناگاه خبر رسید که بایجو نوین با لشکرهاء بسیار وحواشی ومواشی وخواتین واطفال قصد این دیار دارد وپیش‌روشان بارزنجان پیوست بعضی از عساکر

---

a) P قلعنده sic.

شریف پریشان ندارد همچنین حکایت کنان بجوسق کیخسرویه رفتند وسلطان رکن الدین‌را خلعت گرانمایه واسپ تنگ بسته وزر بسیار داد ودر اقامت میان برغلو *a* واماسیه مخیّر گردانید سلطان اماسیه‌را اختیار کرد واورا بانبوهی ونوش *b* تمام باماسیه بردند مدّتی آنجا بود واز وخامت هواء آن متأذّی می گشت بسلطان فرستاد تا اورا از اماسیه ببرغلو بردند واسباب کامرانی مرتّب گردانیدند ۞

ذکر سبب تورّد بایجو در ممالک روم بار دوم وحوادث کی در آن ایّام حادث شد

چون صاحب قاضی عزّ الدین بر دست وزارت نشست ومقالید احکام مملکت در قبضهٔ استقلال گرفت ورسولان بایجو نوین ودیگر نوینان‌را در ممالک روم متواتر دید وهر سال خزاین بی شمار در وجه افتقاد ایشان صرف می رفت صاحب با قراتای ودیگر امرا مصلحت آن دیدند که این معنی‌را بحضرت عرض دارند تا از آنجا بحکم یرلیغ این تسلّطها مندفع گردد وصاحب فخر الدین علی‌را که درین وقت حاکم مملکت است ودر آن ایّام امیرداد بود جهت این رسالت اختیار کردند وبیرون تحفها صد هزار عدد برسم افتقاد ووجوه نفقات راه از خزانه بدو رسانیدند چون بدان درگاه پیوست وحاجات عرض ویکتادلی سلطان باز نمود سیورغامیشی فرمودند وبر سلطنت روم ومنع ایلچیان بایجو نوین ودیگر امرا یرلیغ وپایزه دادند وسر

---

a) P ici برغو. *b*) P ونوش.

حمل کنند اگر بدینچه سلطان عزّ الدین مرحمت فرمود راضی شوند فهو المراد والّا خطاب جز بلسان سنان نخواهد بود اعوان سلطنت بدان مقال التفات نکردند وسلطان از سر قیصریه وقیرشهر بر خاست وباز همام الدین وقاضی حبیبرا بخبر حصول رضا ارسال کردند ومنتظر می بودند تا چه جواب آید ناگاه لشکر سلطان رکن الدین ظاهر گشتند وایشان اگرچه بعضی بخیام رفته بودند [a] وهر دو لشکر چون شیر وپلنگ در جنگ آمدند نصرة الدین پسر قیماز وفلك الدین خلیل یك دو نوبت حمله کردند ولشکر سلطان ثبات نمودند بار سیم لشکر سلطان حمله کردند ودر مقابله رفتند وعلی بهادر که در دست چپ بود بریشان تاخت وصفوفشانرا بر هم زد ونکایتی تمام بدیشان رسانید در آن حال اسپ نصرة الدین بسر در آمد واورا دستگیر کردند وفلك الدین خلیل راه هزیمت گرفت وصمصام الدینرا پسر قریش در یافت مجروح گردانیده بخدمة سلطان آورد فی الحال اورا با نصرة الدین اخوال سلطان هلاك کردند سلطان رکن الدین بدولو بعزم سیس متوجّه شد در منزل اوّل ترکمانان اورا گرفتند وحالرا بخدمت سلطنت اعلام کردند ارسلاندغمش آنجا رفت وبمواثیق وایمان دلگرمی داده بقیصریه آورد وسلطان عزّ الدین استقبال کرد وچون بهم رسیدند معانقه کرد وبگریست وگفت که این واقعه از تیره رای نصرت وصمصام بود ایشان سزای کفران یافتند باید که برادر عزیز خاطر

---

a) Il faudra ajouter: در مقابله رفتند.

چنین کردندی مرادشان میسّر می شد چون سلطان عزّ الدین خبر اعتقال بکلربکی وایلاء او بولاء سلطان رکن الدین استماع کرد از آن قصّه در تاب وغصّه شد ودر اثناء این حالت فلك الدین خلیل وبیجار با فوجی از لشکرهاء خود تا خان علائی که بیك منزل آقسراست بدوانیدند خلقی از قوافل دیار آنجا بودند وممانعت نمودند ایشان آتش بر در نهادند وبسوختند وخلقرا کشتند وبعضیرا اموال ستده یله کردند ناکاه امیر معین الدین سلیمان وخطیر الدین که بطرف قیصریه بودند بطریق سفارت بقونیه آمدند از ورود ایشان سلطان واکابررا اوراد مسرّت شکفته کشت وصاحب عزّ الدین فرمود تا زرهاء خزاین فرو ریختند ولشکر کرفتند وبمحاربت رکن الدین از راه قیرشهر بولایت طوز اغاج پیوستند وبجهت الزام حجّت شیخ بزرکوار صدر الدین ابن اسحقرا با همام الدین شادبهر ناظر ملك نزد برادر سلطان فرستادند که والحالة هذه بر سیواس وملطیه وخرتبرت وآمد اقتصار کند واین غبار وحشترا فرو نشاند ومراجعت سازد صمصام الدین ونصرة الدین وفلك الدین وبیجار آن قدررا استقلال کردند وجلال الدین حبیب [a] قاضی قیصریهرا در جواب فرستادند وقیصریه وقیرشهررا استضافت کردند ودر دهلیز سلطان در صحراء احمد حصار این ما جرای می رفت علی بهادر وجمال الدین خراسانی وامراء دیکر فغان بر آوردند که چرا چنین لابه می کنید تا بر عجز واضطرار شما

---

a) Sans points en P.

اقسرا تجاوز کرده وبطالع مسعود بخان خواجه مسعود رسیده باشیم لحظهٔ چهارپایان دم زنند واز آنجا بز وکوپ قطع کرده بدولو پیوندیم سلطانرا این رای موافق آمد وچنان کردند چون بدولو رسیدند مسرعان نصرة الدینرا آگاهی دادند وپذیره شد وپیاده شد وزمین بوسیده بدستبوس مشرّف گشت وفی الحال نامهٔ نزد صمصام الدین قیماز روان کرد امیر صمصام الدین لشکرها سوار کردانید وبراه دولو متوجّه شد ودر راه بکوکبهٔ سلطان وامیر نصرة الدین رسید وپیاده گشت وجهت شاه رخ بر زمین نهاد وبشکوه تمام سلطانرا در شهر آورد وبر تخت نشاند وباطراف ممالک قصّاد فرستاد واستمالت ودعوت تقدیم داشت در اندک زمانی اورا در قیصریه جمعیّتی تمام حاصل شد وچون سلطان عزّ الدینرا ازین قضیّه خبر شد یوتاش بکلربکیرا جهت استرجاع در عقب روانه کرد واو سلطانرا بقیصریه در یافت وبعد دستبوس افتتاح نصیحت نمود سلطان برو طیره *a* کرد وبقصد او از جای خود حرکت فرمود امیر صمصام الدین مانع شد اورا *b* مقیّد کردند وبمغارهٔ اکسود از مضافات دولو بردند وبعد از روزی چند باز بقیصریه آوردند وبر ولاء سلطان رکن الدین سوگند دادند وبطلب فلک الدین خلیل سوباشی آبلستان وحسام الدین بیجار *c* قصّاد فرستادند ایشان سمعًا وطاعةً گفته بخدمت مبادرت کردند وامراء نامدار در اعداد اجناد سلطان انخراط یافتند واستعداد کردند که ناگاه جمعیّت بر قونیه تاختن آرند واکثر

a) P برفطر. *b*) P اما. *c*) Sans points en P.

قیماز که سوباشی دولوست وپیوسته وفادار ودولتخواه شاه بوده ونامهٔ پیش صمصام الدین امیر عارض که والحالة هذه سوباشی قیصریه است واز اوج عزّت بحضیض ذلّت آمده وبدان سبب که نکیدهرا ازو ستده بغلام نکیر دادند از سلطان عزّ الدین واخوال او سر گردان وبر خود پیچان شده است بر دست بنده ارسال فرماید تا هرچه زودتر بخدمة جواب آرد مصلحت باشد سلطان بر وفق اندیشهٔ کمال سطری چند مشتمل بر شطری از قصّهٔ غصّهٔ خود نزد صمصام الدین در قلم آورد وبدو داد کمال بعد شش روز عودت کرد وجواب این بود که سلطان بهر طریق که تواند خودرا بقیصریه اندازد بعد از آن بندگان بقدر امکان بکوشند سلطان بکمال گفت مارا از قونیه که ورطهٔ بلا وغمرهٔ عناست خروج بچه وجه میسّر شود کمال جواب داد که غلامی چندرا که بر ایشان اعتماد باشد ازین معنی آگاهی باید دادن تا اسپان خاصرا بیرون شهر بموضعی معیّن آماده دارند وسلطان جامهٔ خلق غلامان حوائجخانه در پوشد ومن خوانچهٔ بزرگ که کعب *a*) او معادل دسه عاذبیست *b*) برسم هر روزه بر سر سلطان نهم چنانک چهرهٔ مبارک در کعب *a*) خوانچه از نظر خلق محجوب ماند ودر پیش افتم وسلطان اقتفاء خطوات من لازم داند ودر راه بهیچ جا نگاه نکند چون بدانجا رسیم سوار شویم وتوکّل بر حول یزدانی نماییم وهمه شب مسیر مواکب *c*) وسیر کواکب باشیم چنانک سپیده دم از مفاوز

a) P لعب. *b*) Sic. Peut-être convient-il de lire عاذیست.
c) P مکواکب.

فاحش روى نمود اخوال رومى كيش *a* سلطان در احوال سلطنت مدخل كردند وبا سلطان كه پيوسته با برادر بر موجب تقرير امير جلال الدين وكافهٔ امرا بر تخت مى نشست مضايقت پيش گرفتند وممانعت آغاز كردند وكلمات نا سزا گفتند سلطان ركن الدين روزى خلوت نشسته بود وسر در پيش افگنده وبر قاعدهٔ وَلَكِنْ تَفِيضُ ٱلْكَاسُ *b* عِنْدَ ٱمْتِلَائِهَا لالى آبدار از جزع جهان‌بين بر صحن خدّ لعل‌فام روان كرده ناگاه كمال الدين لقبى حوائج‌سالار كه در خدمتش اسفار تركستان كرده بود وحقوق فراوان ثابت كردانيده در آمد وسلطان‌را مضطرب وباكى واز روزگار شاكى ديد سوال كرد كه موجب بكا وتغيّر بشرهٔ همايون چيست اگر بنده‌را اعلامى فرمايد شايد كه تدارك آن بقدر امكان تقديم دارد سلطان جواب سوال كمال بدين ابيات كه

عالم زلباس شاديم عريان يافت
وزگردش روزگار سرگردان يافت
هر شام كه بگذشت مرا غمكين ديد
هر صبح كه خنديد مرا گريان يافت

فرمود كمال گفت بنده‌را حكايتى در خاطر گذشت بدان شرط كه ثالثى در ميان نباشد وبامضاء آن راى شاه جهان ميل كند عرض افتد سلطان فرمود كه انها بايد كردن كمال گفت اگر سلطان ملطفه درين قضيّه نزد نصرة الدين پسر سنان الدين

a) P sans points. Cp. p. ٢١٣, note *a*.

b) P النفس.

غمار این حالات خبر رسید که قراطای در قیصریه بجوار حق پیوست سلطان نیك پریشان شد واحوال ملك وممالكرا بی سر وسامان دید وایلچیان عذرها خواسته براه کرد وخویشتن بقیصریه مراجعت فرمود آنگه امراء طرفین مشاورت کردند که عذر مراجعت شهریار از توجّه بخدمت چگونه خواهند رایها بر آن قرار گرفت که سلطان علاء الدین‌را متوجّه گردانند تا از قبل برادر ایلاء عذر تقدیم دارد امیر سیف الدین طرمطای وشجاع الدین عبد الرحمن نایب وخواجه مصلح لالا ونور الدین عبد الله قابض‌را با اسباب وتحف بی نهایت بخدمت روان کردند در راه والدهٔ سلطان غیاث الدین وصاحب طغرائی ورشید الدین امیر عارض که بدوستی طغرائی آوارگی اختیار کرده بودند بدیشان پیوستند وخودرا در سلك متابعان سلطان علاء الدین انخراط دادند وهر جا که می رسیدند سلطنت مملکت‌را جهت او تقریر می کردند در راه بدین واسطه میان صاحب طغرائی وشجاع الدین نایب دوگروهی واقع وغیبها بعد خاتمت آن ایراد افتد ✿

ذکر سبب مخالفت سلطان عزّ الدین ورکن الدین ومحاربت که میان ایشان در کرّهٔ دوم واقع شد وانهزام رکن الدین

چون سلطان عزّ الدین برادررا بخدمة ارسال فرمود خویشتن با رکن الدین قلج ارسلان عزیمت قونیه نمود وبعیش وعشرت وخزانه‌پردازی مشغول شد ولیلامرا بخدمتش قربت واختصاص تمام بادید آمد امراء دولت‌را این طریقه که خارق عادات سلاطین است نا مستحسن آمد ودر موارد صفاء ایشان کدری

دیگر عتاب عنیف کرد وگفت سلطان علاء الدین‌را با چندان عظمت وعزّت دو ترجمان وچهار منشی بیش نبود شمارا با این ذلّت وقلّت وزاری وخراج چندین مواجب‌خوار واجب نیست از تقلیل اعداد ایشان مادّهٔ تهیّئ اسباب سفر پادشاه درین وجهت میسّر می شود واگر سلطان از طیش عیش کم فرماید واز حریفان بد آموز اجتناب کند در نظر پادشاهی که متوجّه خدمت ایشانست ابهّت وعظمت او ازدیاد پذیرد اگرچه اعداد منشیان وترجمانان از مرتبهٔ عشرات باحاد رسانیدند ودر جامگیات خاص وعام تصرّف تمام نمودند وبیوت خزاین پر شد اما سلطان از امتطاء صهوات نزو وشباب وملازمت چنگ وشراب هیچ کم نکرد ودر اعلاء مراتب اراذل واوغاد رایج اوعاد بود ودر سینهٔ ترکری از نصایح شمس الدین التونبه *a* تمام آرام گرفت وبحکم آنک میان ایشان بسبب سفاهت وتباعت مضادّت هرچه تمامتر بود دریاء حسد در جسد ترکری در جوش آمد ویکی‌را بر آن داشت که اورا در فقاع سم ذعاف چشانید وبعد از سه روز بمنازل رضوان رسانید آنگه اموال بی کران وخزاین اورا در تصرّف خاص آوردند با سر سخن رویم سلطان هم بر آن نیّت *b* که متوجّه خدمت است برادران‌را با امرا بقیصریه گذاشت وعزم سیواس فرمود ترکری از غایت جهل وغباوت چه عالم‌را دشمن خود کرد تا سلطان‌را بر آن آوردند که بعد از تنکیل وتذلیل اورا بقلعهٔ منداس فرستاد وآنجاش هلاک کردند ودر

---

a) P ajoute: کمنه sic (کینه‌خواه ?). *b*) P نیست.

وجوب ومقتضاء رای پسندیده وخوب می رفت ودر اثناء نفاذ احکام وزارتش از خدمت *a* ایلچیان باستدعاء حضور سلطان بر تواتر می رسیدند وصاحب عزّ الدین عذرهاء مقبول پیش می آورد اما در خدمت مجال قبول نمی یافت ناچار از سر اضطرار صاحب قاضی عزّ الدین وامیر جلال الدین قراطای اتابك وشمس الدین یوتاش بکلربك وفخر الدین ارسلاندغمش امیر آخر ونظام الدین خورشید پروانه بدین بهانه در موکب سه سلطان عزّ الدین ورکن الدین وعلاء الدین سوی قیصریه روانه شدند وامراء اطراف ممالکرا جهت تلافی این قضیّه طلب داشتند چون بآقسرا رسیدند در شکارگاه اکچوك سیف الدین ترکری که از اکابر امرا وبندهزادگان سلطنت بود وظلم وجور ومزاح وسفاهت بر مزاج او هرچه غالبتر در خدمت سلطنت خودرا مجال مباسطت حاصل کردانید وسلطانرا که از بیم قراطای وصاحب عزّ الدین سلوك جادهٔ دیانت ورشاد ملزم بود بر شرب عقار ولعب قمار وهتك حرم واستار جری وگستاخ کردانید وبرای رواج کار خود بر مزاج سلطان سخنها می گفت وجهت کسر سورت حرمت امرا سلطانرا بر آن داشت که اراذل غلامانرا پیش کشید وهر یكرا مناصب وامارات داد درین میانه شمس الدین التونبه بحضرت سلطنت رسید وکارهارا چون زلف دلبران در هم دید ودر بذل وجوه خزانه در ارزاق وجامکیات ترجمانان ومنشیان مستدرك عیبی فاحش مشاهده کرد تا قراطای وامراء

a) Cp. p. ٢٠٥, note *a*.

وبعد از مدّتی در صحبت ایلچیان نزد بایجو روانه شد در راه رشید الدین امیر عارض بدو ملحق گشت وفیما بعد مآل حالتش گفته ۞

ذکر وزارت قاضی عزّ الدین محمّد شهید رازی رحمه الله

صاحب قاضی عزّ الدین محمّد رازی از علوّ همّت وفرط فصاحت وکمال دیانت در نظر سلاطین وخلفاء عهد بعین رافت ملحوظ وبدیدهٔ احترام منظور بود کفایت امور عظام وتدارک مهمّات خاص وعام وانارت حدود اسلامرا جز وساطت سفارت او بدار السلام کسی متعیّن نمی گشت در محکمهٔ قضاء او گاه از تعرّض دهی با امن وزلف خوبان خطا بسبب یمن رای بصواب او از تشویش باد صبا ساکن بود در سخا وکرم بحر خضمّ ودر دل واندیشه همه لا می ونعم

إِنَّ ٱلأُلَى طَلَبُوا مَدَاهُ تَأَخَّرُوا   عَنْ غَايَةٍ فِيهَا ٱلنِّبَاقُ a رِهَانُ

چون از صاحب طغرائی آن نوادر صادر شد وخاطر جلال الدین قراطای وسایر امرا برو متغیّر گشت مسند وزارترا جز قاضی عزّ الدین در ممالک کسی استحقاق نداشت امیر جلال الدین وعامّهٔ بزرگان سلطنترا اجلاس او بر مکانت حکم ومنزلت لازم آمد زیرا

فَلَمْ تَكُ تَصْلُحُ إِلَّا لَهُ   وَلَمْ يَكُ يَصْلُحُ إِلَّا لَهَا

هم باتّفاق واختیار بعد از تشاور واختبار زمام مرام خاص وعامرا بکفّ کفایت او باز گذاشتند واو در تمشیت آن مهمّ بر سبیل

a) P انساق.

اعلام کرد صمصام الدین مردم بر مراصد گماشت تا نامهارا بدست آوردند ونزد امیر جلال الدین برد چون در دیوان کسی نبود که حل رموز مترجم کند امام زین الدین ولد تاج الدین وزیر که از زهّاد علماست بسبب اتّحادی که با صمصام الدین داشت طلب کردند ونامهارا بدو دادند حل فرمود وبعبارتی واضح نقل کرد چون امیر جلال الدین‌را بر فحوی آن وقوف افتاد بحضرت سلطنت رفت وامرارا حاضر کرد وصاحب طغرائی‌را آوردند ونامهاء مترجم ومحلول که بعضی بخطّ زین الدین وبعضی بخطّ او بودند نمودند چون خطرا بدید در خط شد وامیر جلال الدین باز خطاب سباب آغاز کرد وامیر دادرا اشارت کرد تا اورا بخانهٔ در سرای سلطنت باز داشت واز انجا بعد روزی سه چهار بطرف انطالیه فرستادند وشهربند کردند اثیر الدین لقبی منجّم که از جملهٔ اتباع صاحب طغرائی بود ودر غوّاری ومکّاری نظیر نداشت ناگاه از میانهٔ دیوان ودرگاه نا پدید شد وچون ارکان دیوان‌را بر حیلت جبلّت او اطّلاع کلّی بود ومی ترسیدند که ازو فتنهٔ بزرگ صادر شود امثله بطلب او بهر طرف پران کردند وبسیار جستند ولی کم یافتند بعد مدّتی اورا نزد بایجو نوین دیدند بشتربانان بعضی از ایلچیان مال داده بود تا اورا در صناديق احمال تا سرحدّ ارّان رسانیدند چون نزد بایجو پیوست احوال چنانك خواست اعلام کرد ومال بسیار پذیرفت تا بایجو علاء الدین علی بك وجمال الدین درزی ساوجی‌را باستخلاص او بحضرت سلطنت فرستاد بر موجب حکم بایجو اورا از حبس انطالیه اطلاق دادند وبقونیه آوردند

صاحب طغرائی متردّد ومتبلّد گشتند وهر یك راه خانهٔ خود گرفت شجاع بسینوب ورشید الدین بملطیه وخطیر الدین بحرملو صاحب ومستوفی تنها ماندند ومیان ایشان از قدیم باز انبساط بود ومزاح بافراط می کردند شبی در اثناء منافرت از صاحب لفظی صادر شد که نجیب الدین از آن در تاب شد ومخاصمت وعربده فاحش گردید وبوحشت انجامید وبجائی رسید که نجیب الدین نزد قراطای رفت ودر قدح او فصلها پرداخت وعذرهای که در هدم قواعد سلطنت نموده بود باز نمود تا روز دیگر بدولتخانه محفل ساختند ودر ملا همهرا حرفًا بحرف برو خواند وبدلایل وحجج اثبات کرد واورا جواب نماند وملزم شد چنانك امیر جلال الدین از غایت غضب خطاب سبابرا با او بقاف وطا رسانید ودوات وزارترا بر داشت تا بر سر او زند امراء دیگر مانع شدند وآن مجلس بدین وحشت باخر آمد وصاحب طغرائی در کار خود فرو ماند اتّفاقرا در آن ایّام معین الدین سلیمان پسر صاحب مهذّب الدینرا بجهت سرلشکری ارزنجان با طرمطای منازعهٔ بود وهر دو آن محاکمترا نزد بایجو نوین برده بودند وبایجورا بسبب مصادقت صاحب مهذّب الدین بجانب معین الدین میلی تمام بود صاحب طغرائی بوسایل قرابت که با او داشت ومربّی وبر افراشتهٔ پدرش بود از کید نجیب الدین مستوفی بدو تولّا جست ونامهاء مترجم مطوّل در قضایاء مختلف وتعلیمات که با خصوم حضرت سلطنت برد بایجو چه گوید وچگونه جواب دهد در قلم آورد وبقصّاد داد غلامی آن معنیرا بصمصام الدین قیماز امیر عارض

مباشرت وزارت کرد ودید که کارها بر سبیل وجوب نمی رود ترک وزارت کرد وبطرف حلب عزیمت ساخت وصاحب طغرائی عزم مصمّم کرد وامیر رشید الدین جوینی وشجاع الدین رئیس البحر ونجیب الدین مستوفی وخطیر الدین سجاسی *a* که اتباع اصبهانی بودند بهاء الدین ارزنجانی وصارم الدین الپسارورا *b* که مباشر قتل صاحب بودند بحکم یرلیغ با دو شاخ باردو بردند وآنجا کشف حال هر یکی کردند ووزارت بر شمس [الدین] طغرائی ونیابت بر شجاع الدین رئیس البحر واستیفا بر نجیب الدین دنیخانی وامیر عارضی بر رشید الدین جوینی وسر لشکری حرملو بر خطیر الدین زکریا قرار گرفت ویرلیغها بر آن موجب حاصل کرده با مرادات مراجعت نمودند وهم در آن روز که بحضرت سلطنت پیوستند خلعت که بجهت سلطان وجلال الدین قراطای آورده بودند در پوشانیدند ویرلیغهای خویش‌را شنوانیدند وبقبول واذعان مقرون شد ونظام الدین خورشید که نایب بود بر پروانگی زمین بوسید وهر کسی کار خود پیش گرفت ملك الامرا یوتاش بکلربکی با قدماء امرا چون دیگر تحکّم غیری ندیده بودند از یرلیغ آوردن ایشان بر مناصب استکراه نمودند ودر پایهٔ تخت بحضور سلطان با رئیس البحر حرب آغاز کرد وطعن سنان لسان‌را کار فرمود وبر صاحب طغرائی اعتراضهاء بلیغ [کرد] وچون این مناقشه بر وفق رضاء قراطای وارسلاندغمش ونظام الدین خورشید بود همه صامت وساکت شدند اصحاب

---

a) Lecture douteuse. P sans points.

b) Sans points. Cp. p. ۲٦۴ note *c*.

وصیام دهر از اکل لحوم وتلذّذ بمنکوح ومطعوم امتناع جسته حلمی چون دین اسلام تمام وشفقتی در بارهٔ خواص وعوام عام چون از محاربت صحراء آقسرا مراجعت نمود ومسند وزارت از فر وزیری عالم وعامل عاطل بود امام معظّم نجم الدین نخجوانی‌را که در فنون علوم بحر موّاج وسحاب ثجّاج بود وشرع وحکومت‌را جمع کرده ومعقول ومنقول‌را در ذات کریم امتزاج داده بتقلّد منصب وزارت مکلّف وملزم گردانید در جواب آن التزام فرمود که بشرطی که جامگی مرا هر روز دو عدد بیش نباشد وامرا وسایر ارکان برین قیاس جامگی خورند وچون قوّت مقاومت خصوم ندارند باری وجوه خزانه‌را تلف نکنند تا جواب بمال گویند امرارا شراب این مقال گلوگیر ودر تاثیر چون زخم تیر آمد وامیر جلال الدین بجد گرفت واورا بچهل هزار عدد که جامگی اعفّ وزرا وآن مهذّب الدین است بوده است راضی گردانید واز آن سایر امرا هر یکی بنیمه آورد امام نجم الدین بدیوان حاضر شد ودر تمشیت امور وزارت شروع پیوست وباتّفاق امیر جلال الدین یوتاش بکلربکی وارسلانغمش‌را بدفع مخالف که بطرف اوج خروج کرده بود روانه گردانید ایشان چون باوج رسیدند وایوز ملك خارجی‌را سزا وجزا دادند ومراجعت نمودند آنکه جماعت ایلچیان از خدمت صاین‌خان بتفحّص احوال صاحب شمس الدین واعتراض بر قتل او رسیدند بحکم آنك شمس الدین طغرائی بزرگ سخن گزار وشیرین گفتار بود بجهت دفع اعتراضات وجواب سوالات اورا با اموال فراوان بخدمت صاین خان مندوب می گردانیدند چون قاضی نجم الدین مدّتی

الدین طرنطای *a* وترکری چون *b* بهم پیوستند صفها بیاراستند وانتظار می کردند که ایلچیانی که میان دو برادر تردّد می کنند صلحی مقرّر گردانند ناگاه نفری چند از لشکر طرمطای حمله بردند عزّ الدینیّان ایشان‌را دفع کردند بقایاء لشکر طرمطای چون آنرا بدیدند روی بر تافتند طرمطای تنها ماند ناچار دستگیر شد ترکری که بر دست چپ بود حمله کرد او نیز گرفتار آمد سلطان رکن الدین با چتر وسنجق بر پشتهٔ رفت ارسلاندغمش‌را نظر بر آن افتاد فی الحال سوی آن پشته دوانید قاضی ختنی استقبال کرد ارسلاندغمش فرمود تا اورا بدرجهٔ شهادت رسانیدند ودر گذشت چون بخدمت سلطان رسید فرو آمد وزمین بوسید وبحکم آنک امیر آخرست عنان سلطان گرفته از میان لشکر نزد سلطان عزّ الدین روانه شد سلطان با قراطای وامراء دیگر استقبال نمود چون بهم پیوستند اورا در کنار گرفت واز غایت رقّت زار زار بگریست ودست گرفته حکایت کنان برادررا بر کوشك برد وخوان آورد واز گذشته در گذشتند ولشکررا دیگر نکشتند اما برهنه می کردند وامراء مجرم‌را بکاروانسراء سلطان باز داشتند روز دیگر روی بقونیه نهادند ✿

ذکر امیر جلال الدین قراطای وایّام نفاذ احکام او

امیر جلال الدین قراطای رحمه الله هرچند غلام رومی نژاد بود اما بکرائم اوصاف سندًا *c* وحضورًا اتّصاف داشت وبا قیام لیل

---

a) V. p. ٣٦٨, note *a*.

b) P répète ce mot. *c*) Sans points en P.

کوچکترین است بر عزّ الدین تقدیم نکنند وسکهرا وخطبهرا بنام هر سه باشد چون قاضی جمال الدین مراجعت نمود وگفت که قراطای وسایر امرا بر سلطنت رکن الدین انکار می کنند ورای ایشان برین جملت مقرّرست که هر سه برادر سلطان باشند وبر یك تخت نشستند ومغلرا که آورده اند جواب دهند امراء رکنرا تسریح مغل موافق آمد بطریق احسن لشکر مغلرا باز گردانیدند وایشان عزم قیصریه نمودند وچون از تحکّمات بهاء الدین ارزنجانی ملول شده بودند خطّ عزل بر منصب او کشیدند ودوات وزارترا نزد نظام الدین خورشید نهادند وبکلربکیرا بپسر بجه دادند وملطیهرا بطرمطای *a* وسیواسرا بترکری وبانبوقی تمام بقیصریه آمدند وفرمانی بعزل قاضی عزّ الدین رازی که فیما بعد اصبهانی وزیر شد ارسال کردند امیر جلال الدین آن حکمرا امتثال نمود واورا بخانه فرستاد وچون سلطان رکن الدین بآقسرا پیوست رای امرا از تقریری که با قاضی ختنی کرده بودند بگشت وبمشارکت در سلطنت تن در ندادند ودر خدمت رکاب سلطنت از قونیه حرکت کردند وچون بکاروانسراء سلطان رسیدند ده هزار مرد حاصل شده بود امراء رکن الدینرا خبر شد از سر نخوت وغرور نهضت نمودند چون ...... *b* قلج ارسلان آمدند روزی بامداد عساکر هر دو سلطان سوار شدند ودر سلاح رفتند امیر مقدّمه ازین طرف ارسلاندغمش ونور الدین یعقوب امیر جاندار بود واز طرف رکن

a) L'orthographe de ce nom varie entre طرمطای et طرنطای.

b) Lacune non indiquée en P.

کز حدّ چو بگذشت گنه در تو اثر کرد
گردون چکند کیست ستاره چه بود مهر
فرمان خدا بود حواله بقدر کرد
چون چرخ زآشیب بلا خرج دگر کرد
صد تیر عنا بر جگر اهل هنر کرد

آنکه خویشان مقاتیلرا اجازت دادند تا سه روز اورا معذّب داشتند روز چهارم سر نازنینش که مستودع لطائف مسبحانی بود از تن جدا کردند وروح مطهّرشرا با ساکنان قدس اتّصال یافت وچون قصّاد سر اورا نزد سلطان رکن الدین بسیبواس بردند امراء قدماء روم چون طرنطای وسراج الدین پسر بجه *a* ونرکری وشجاع الدین پسر قزوینی وبیبجار *a* وسائر امرا که اجابت دعوت او کرده بودند خراب وخسارت یافتند وقاضی ختنیرا *a* بطرف قونیه نزد سلطان عزّ الدین برسالت روانه گردانیدند که از حضرت سلطنت ممالکرا بما فرموده اند ودر آن باب یرلیغ همایون ناطق *b* ودو هزار مغل سوار فرموده اند که جهت تأدیب مخالفان در صحبت ما روانه شوند اگر انقیاد حکم می نمایید ورکن الدینرا سلطان می دانید استقبال کنید چون قاضی جمال الدین بقونیه پیوست ومردی اهل بود کار سهل شد یرلیغ اورا مسموع داشتند وقضاء قونیهرا مقرّر کردند ونایب نشاندند وحکم او در سایر ممالک نافذ شد وتقریر کردند که هر سه برادر سلطان باشند ورکن الدینرا [که

a) P sans points. *b*) ? P ناطعه sic.

بهرام گرفتار گره گشت بکژدم
وین واقعه‌را ماه بر افلاک سمر کرد
برجیس بتندی نظر افگند بناهید
بر آتش سوزنده چون تیر گذر کرد
زان خیره نظر از سرم اقبال برون شد
زان تیره سفر در سرم ادبار اثر کرد
در خاطر من هیچ نیامد که زگردون
سیّاره ازین گونه توانند خطر کرد
لکن چو قضا آمد بر گشت سعادت
آن‌را نتوان دفع بشمشیر وسپر کرد
هر تیر که از قبضهٔ تقدیر برون شد
کی شاید از آن تیر بتدبیر حذر کرد
انصاف فلك بین که درین مدّت نزدیك
چه شور بر انگیخت زبیداد چه شر کرد
اسباب مرا داد بتاراج ودلم‌را
سدّ رمق از قوت حواله بجگر کرد
بگشاد بصنعت زدو چشمم رگ یاقوت
وین تختهٔ رخسار مرا کوزهٔ زر کرد
در پای من از حاصل که کرد دو خلخال
وز باقی من در بدن کوه کمر کرد
هان ای دل سرگشته چه نالی تو زگردون
تا چند زنی طعنهٔ این شمس وقمر کرد
این غفلت تو بود بدیهاء فراوان

گردد صاحب آن سخن‌را از سر غرض پنداشت واز خانه حرکت نکرد روز دیگر پسر طوسی اخیان قونیه‌را فرمود که با سلاح وفوجی از مفارده وغلامان یتاق سلطان بر در صاحب روند وبرسم توکیل ملازم باشند چون ایلچیان رسیدند وفرمانها بقتل وقید صاحب آوردند صاحب‌را بسرای سلطنت طلب کردند ابا کرد عاقبت از سر اضطرار سوار شد چون بدر سرا رسید زنجیری‌را که بجهت دفع سواران بسته بودند گشودن فرمود ابا کردند پشت خم داده در گذشت چون بدهلیز رسید سیف الدین قیبه *a* اورا بدخول خانهٔ که بر دست چپ بود ملزم کردانید چون در آمد پسر طوسی کتّاب وحسّاب‌را بسرای او فرستاد تا هرچه داشت بسراء سلطنت نقل کردند وهمان شب صاحب‌را در قلعه بخانهٔ انباردار بردند در راه از امیر داد پرسید که ما کجا می رویم جواب داد که آنجا که صاحب دیگران‌را فرستاد وفیما بعد مارا خواهند برد صاحب دل بر مرگ وقدم در راه نهاد وچند روز در آن خانه تبتّل وانقطاع یافت واستدراک ما فات وهیهات می کرد واین ابیات‌را که اثبات می رود در آن ایّام انشا فرمود

چون مهر زیك نیمهٔ خرچنگ گذر کرد
جرمش سوی بهرامش بتربیع نظر کرد
تا زو بنهٔ نور بر شیر فرستاد
وانگه سوی کیوان زدر کینه سفر کرد

a) Lecture douteuse. P sans points. Le nom قـیـبـه se trouve chez I. A. XI, 167.

وسرلشکران‌را بدفع آن خارجی روانه کرد وچون دو لشکر بهمدیگر پیوست وامرا شوکت خارجی محقّق شد بتعلّل وتماطل محاربت‌را در توقّف انداختند ونزد صاحب اولاق فرستادند ومدد خواستند صاحب مفارده واجری‌خواران‌را در صحبت خطیر الدین امیرداد ارسال فرمود وپیشتر رشید الدین ابو بکر جوینی‌را *a* با خزاین بالا فرستاده بود بحکم آسمانی سرای او از حامی وحارس خالی ماند در چنین حالتی خبر رسید که ملك رکن الدین از خدمت *b* مراجعت نمود وسلطنت‌را بدو دادند وامراء خدمتش در بارهٔ صاحب قصدها اندیشیده اند وحکمها در آن باب نفاذ یافته وصارم الدین الپسارو *c* وفخر الدین سیواستوس می رسند وبگرفتن صاحب یرلیغ می آورند جلال الدین قراطای وپسر طوسی نزد صاحب فرستادند که هرچند چنین حکمی می رسد اما ما خداوندرا حاکم می دانیم باید که بعد ازین ترک حواشی *d* فرماید وبا یك دو غلام دواتدار وسرموزه‌دار بدیوان آید صاحب‌را از آن پیغام قرار وآرام از دل وجان رمان شد وبا خود محقّق کرد که در قصد وبند [خود کوشیدند] تشریف صاین خان‌را در پوشید وغلامی چند که داشت بر در ودیوار گماشت قراطای سیمجوری‌را *e* در خفا نزد صاحب فرستاد که بهر طریق که ممکن باشد خودرا بباغچه اندازد واز آنجا بلشکر خویش که باوج فرستاده است ملحق

a) P حودنی (sic). *b*) V. p. ۲۰۵ note *a*.

c) Lecture douteuse. P sans points.

d) P دواشی. *e*) P sans points.

وبهیبت تمام سیران فرمودی وچون مراجعت کردی خوان سلطانی بنهادی دیوانی بشکوه *a* ترجمانان ومنشیان از چپ وراست بمراتب نشسته وصاحب تنها پهلو برکنی از ارکان تخت تکیه زد وقراطای وشمس الدین بابا از دور در خدمت بزانو در آمده وامیر شمشیر زرین حمایل کرده بر صفّه ایستاده دعاوی بفیصل می رسانیدند وقصص ایشان‌را بمنشیان می دادند وچون از دیوان بوثاق آمدی خوان پادشاهانه نهادی وبعد از رفع منتشر شدندی وصاحب زمانی استراحت کردی آنگه بصفّه باز خرامیدی ومولانا تاج الدین تبریزی‌را *b* طلب داشتی وبا او در انواع علوم بحثها فرمودی ونماز پیشین‌را بجماعت بگزاردی آنگه ولیّ الدین خطّاط تبریزی *b* در آمدی وتا نماز دیگر تجوید خطّ کردندی وبعد از نماز دیگر سوی میدان رفتی وتا آفتاب زرد سیران فرمودی وبعد از آن بوثاق آمدی ونماز شام گزاردی بعد از آن بزم نهادندی وتا نیم شب باستماع قصاید *c* فضلا که از بقاع بانتجاع آمده بودندی از پارسی وتازی وخطب ورسایل مشغول بودی ودر انواع علوم سیّما تواریخ بحث رفتی برین شیوه دو سال زندگانی کرد ناگاه چشمزخم ایّام سلك آن راحت‌را مفرّق ومبدّد گردانید وخبر رسید که در طرف اوج ترکی احمد نام خروج کرده است وبپسری سلطان علاء الدین انتساب می نماید صاحب متجنّده

---

a) Il faut peut-être ajouter: بیاراستی et biffer les mots précédents: خوان سلطانی بنهادی. Cp. l. 7.

b) P sans points.

c) Ce mot se trouve deux fois en P.

بچپنوق a رسیدند اولاق صاحب بدیشان پیوست که سر شرف الدین‌را از تن جدا کنند بدینجانب فرستند امرا اورا باولاق دادند تا شهید کرد وسرش‌را از تن جدا کرده در توبره کرد ودر دیه چپنوق بخانهٔ که نزول کرده بود از میخی در آویخت اتّفاقا بعد از مدّتی که صاحب‌را در قونیه بدرجهٔ شهادت رسانیدند وسرش‌را بسیواس فرستادند در آن خانه از همان میخ در آویخته شد آری وچون صاحب‌را از تشویش شرف الدین فراغت حاصل شد مثال فرستاد تا پروانه‌را در قلعهٔ دارنده وپسرش‌را در کاخته بزه کمان خنقه کردند واز منازعان بعد از آن بکلّی مرفّه البال [گشت] ✩

ذکر استقلال صاحب شمس الدین در مسند جلال

چون مواکب حشمت صاحب در مدارج کامرانی با سعادات آسمانی التقا یافت وممالک‌را در کفّ ضبط وتدبیر خود گرفت اوقات خودرا موزّع ومقسّم ولذّات جسمانی وروحانی‌را موظّف گردانید ثلث اخیر شب در مسند نشستی وحفّاظ بدور وقراءت شروع کردندی وچون مؤذّن صلاة قد قامت در دادی خرد وبزرگ باتّفاق باداء مکتوبه قیام نمودندی وچون حق آنرا بر سبیل وجوب اقامت کردندی قابض دیوان مناشیر وامثلهٔ که دی نبشته بودند در آوردی تا مطالعه واصلاح کرده بتوقیع رسانندی آنگه امرارا اجازت شدی که بسلام در آمدندی آنگه کلاه سلطانی وکه‌کاه سیمینهٔ زردوخت بر سر نهادی سوار شدی

---

a) P چمنوق et حمنوق (l. 4).

از دیانت ومروّت دور می افتد شرف الدین از آن متوهّم شد روزی از سیران او نیز راه ارزنجان گرفت صاحب تا عداوت متمادی نشود تاج الدین سیمجوری‌را با نظام الدین استاد الدار نزد شرف الدین فرستاد وچون بدو پیوستند شرف الدین از فرط تنمیر جوابها دور از کار داد فی الجمله بحضور نجم الدین قاضی سیواس واکابر دیگر با او قرار نهادند که سیصد هزار عدد از وجوه خاص بیرون ارزنجان ونکیسار که بسرلشکری می خوردند برسانند تا در سرحد مملکت اقامت سازد وصادر ووارد‌را مراعات نماید برین جملت عهد بستند وقرورهٔ مخالفت‌را شکستند وروی بدرگاه سلطان نهادند چون ایشان مراجعت کردند شرف الدین راه عصیان گرفت ولشکر کشید وبنکیسار آمد چون آن تناقض صاحب‌را معلوم شد شمس الدین یوتاش با لشکری انبوه بمحاربت او فرستاد تا در خروقی *a* از اعمال نکیسار اورا منهزم گردانید وگریخته بقلعهٔ کماخ رفت وبدان متحصّن شد صاحب کافهٔ سرلشکران‌را بمحاصرت او فرستاد تا بمکر وخداع اهل قلعه‌را ازو متوهّم گردانیدند چون شرف الدین‌را اتّفاق کلمت امّت معلوم شد نزد امرای که خواستار او بودند پیام فرستاد وزنهار خواست وایشان‌را متوسّط کرد که جان اورا از صاحب امان طلبند ایشان در آن باب نامهٔ بصاحب نبشتند صاحب در جواب آن ملتمس صحیفهٔ متلمّس اصدار کرد او بدان مغرور شده از قلعه فرو آمد وبا امرا روانه شد چون

---

a) Lecture douteuse.

مقضی وصاحب وشرف الدین کالماء *a* والراح با همدیگر در ساختند وملك رکن الدین‌را بخدمت بآئین شاهانه روانه کردند وقاضی کمال الدین ختنی *b* وعزّ الدین محمّدشاه‌را که در آن زمان مشرف ممالك بود وبهاء الدین یوسف بن نوح ارزنجانی‌را در خدمتش ارسال فرمودند اخر بتقدیر آسمانی مصافات صاحب وشرف الدین بمنافات انجامید واستیناس بوحشت کشید ۞

ذکر پریشانی که میان صاحب اصبهانی وشرف الدین ارزنجانی واقع گشت

سبب آن بود که متعاقلان فضول‌پیشه جهت ترویج کار خویش در ترویج صاحب بوالدهٔ سلطان سخن راندند ودر حال هم از اوّل فکر باخر عمل رسانیدند وشرایط نکاح وشکرریز بی آنك شرف الدین‌را آگاهی باشد باتمام پیوست شرف الدین وباقی امراء روم‌را ازین حکایت اثر انفت بر جبهت *c* حمیّت التماع یافت واسباب عتاب‌را در آن باب با صاحب تاب داد وبر آن *d* جرأت مواخذت لازم شمرد چندان که صاحب عذر می آورد قبول نمی کرد تا روزی بسمع صاحب رسانیدند که شرف الدین از نبیرهٔ ملك اخلاط که والحالة هذه در زمرهٔ امراء او انخراط یافته بود رنجید وحکم سیاست برو راند صاحب‌را از آن مقال انفعال ظاهر شد وشرف الدین‌را در آن بادره توبیخ تمام کرد که در هدم وجود ادمی که بنیان مؤسّس حق است سیّما که ملك‌زاده باشد واز جور دور روزگار خدمتکار تو شده رضا دادن

---

a) P کمالما. *b*) P ici sans points.
c) P جهت. *d*) P اب et حراب sans points.

بی سببی واضح وتقدیم مشورتی ناگاه چنین عزیمتی کنید بحکم الخائن خائف توهّم برو غالب گشت اجازت مراجعت خواست تا باز آید واسباب سفر ساخته در پی رسد چون بشهر آمد اخیان وجوانان‌را بخواند وبدیشان استغاثت نمود جواب دادند که صاحب بوصایت سلطان غیاث الدین حاکم ملك وکافل مصالح سلطان عزّ الدین است وسلطان که ملك ملکست در دست اوست بسبب آن که میان شما غباری باشد ما عیار عصیان بر نقد وجود خود نزنیم وبکفران اعلان نکنیم ودرین اثنا شمس الدین یوتاش‌را *a* بسر لشکری قونیه فرستادند واخیان واعیان همه اورا پذیره شدند چون پروانه کساد بازار خویش معاینه کرد پسر اورا بر توجّه بطرف سیس باعث می شد سخن او نشنید ومتعلّقان جمله اعراض کردند او وپسر نادم وسادم در باغها پناه می جستند چه جملهٔ راهها را یوتاش گرفته بود واحتیاط کرده چون صاحب بسیواس رسید نصرت امیردادرا سزاء خبث ومکاید که در هلاك امراء شهید اندیشیده بود بفرمود ومخذول ومجدول بقلعهٔ هاویك فرستاد ویکی‌را از کفاة دیوان که بصرامت موصوف بود جهت تدارك کار پروانه وپسرش بطرف قونیه برسم اولاق روانه کرد چون از بزرك بدانجا پیوست بوجه کفایت پروانه‌را با پسرش بدست آورد وبقلعهٔ دارنده فرستاد وپسرش‌را بکاخته بردند وبدان واسطه لهبات جمرات فتن از عراض ممالك منطفی شد ومهمّات بر مقتضاء ارادت خواطر

---

a) P ici دوتاش. Cp. p. ٢٢٣ note *a*.

وطغرائی از آن ما جرا اعلام کرد واستظهار فزود وگفت که شك نیست که چون تنمّس بشرف رسد وبال خصم وارون ظاهر شود روزی چون هر سه را خلوتی اتّفاق شد رای زدند که در ابادت آن دو شریر خبیث چگونه شروع کنند شرف الدین گفت ما دام که هر دو درین شهر باشند میسّر نگردد صاحب فرمود که همگی همّت ما بر آن مصروفست که بر موجب تقریر سلطان غیاث الدین ملك رکن الدین بخدمت روان کردانم وپیش ازین متصدّی آن بندگی ما شده بودیم نصرت امیر دادرا در خدمت رکاب او ملازم کردانیم چون برین وجه میان ایشان افتراق افتد شاید که چهرهٔ مقصود رو نماید هر دو گفتند نعم الرای روز دیگر بدیوان حاضر شدند صاحب سخن‌را بدانجا رسانید که ملك رکن الدین‌را هرچه زودتر متوجّه می باید کردن تا اسبابی که بچندین زمان ترتیب رفته است تلف نشود واز حاضران هر کرا اختیار فرمایید در خدمتش روانه گردد پروانه گفت هر کرا صاحب اشارت فرماید بدین بندگی قیام نماید طغرائی گفت امیر داد متعیّن است پروانه گفت برو مزیدی نیست امیر داد ملزم وملتزم شد بعد روزی چند در خدمت ملك رکن الدین نافذ الامر بطرف سیواس عزم ساخت وچون از روی قیاس وصول ایشان بسیواس معلوم شد روزی از سیران صاحب وشرف الدین وطغرائی در خدمت سلطان راه آقسرا گرفتند وقاصد نزد قراطای فرستادند که بیوتات وخزاین‌را احتیاط کرده بار کنند وبزودی بحضرة سلطنت پیوندند پروانه چون این حالت بدید سراسیمه شد وخروش بر آورد که

می افتد که موکب سلطنت بسیواس نهضت فرماید پروانه وامیر داد در آن باب رضا ندارند ونمی خواهند که از شهر خودشان وهمشهریان مفارقت کنند وبی آن نیست که خاطررا از افتعال ایشان که در اهلاک امرا کردند انفعال تمام حاصل است ومرا بر افعال واقوال وباطن این جماعت اعتماد نماند وداناء آشکار ونهان گواه است که بهیچ حال رضاء من بر پختن خوان آن شهیدان مقرون نبود چون من در میان ایشان كَالشَّعْرَةِ ٱلْبَيْضَاءِ فِي ٱللِّمَّةِ ٱلسَّوْدَاءِ افتاده بودم واز اسعاد مجیر وانجاد مشیر محروم مانده ومراجل فتن واحن ایشان در جوش آمده از غایت اضطرار در پی مراد ایشان رفتم وتن در بدنامی دو جهانی دادم واز مصاحبت امرائی که از عهده طفولیت در حجر تربیت ما نشو ونما یافته بودند وجهان‌را بدیدهٔ ما می دیدند بخبث ووشایت این دو شوم محروم ماندم ودر اثناء این تقریر قطرات عبرات بر وجنات کریم روان کرد امیر شرف الدین‌را بر سلامت نفس وصدق نفس صاحب رقّت آمد جواب داد که اگر صاحب اعظم بر آن جازم است که موکب سلطنت بقیصریه وسیواس عزیمت سازد کرا زهرهٔ آن باشد که دست رد بر سینهٔ مراد بندگان حضرتش نهد اگر خداوند تا این غایت در عزیمت توقّفی می فرمود سبب غیبت بنده بود بعد ازین که دست اعتصام بنده بعروة وثقی فتراك مبارك صاحب اعظم رسید ومحکم شد بهر چه فرماید ورای کند بنده در تنفیذ وتیسیر آن بدل وجان ایستادگی نماید چون صاحب این کلمات از شرف الدین شنید دل رمیده‌اش آرمیده گشت

وعظ بغیره در آن مکیده بر خبث عقیدهٔ بو بکر پروانه ونصرت دیوانه واقف شد وبسبب آنک زن وفرزند وخویش پیوند نداشت همیشه از غدر ومکر ایشان در قونیه هراسان می بود روزی رازرا با شمس الدین بابا طغرائی در میان نهاد وبا او بوجه تدبیر آینهٔ زنگار خوردهٔ فکرترا بمصقل رایت او تنویری می جست طغرائی جواب داد که اگر صاحب اعظم فرماید مثالی از جناب وزارت باستدعاء شرف الدین محمود سر لشکر ارزنجان ارسال رود ومنشور ملك الامراء روم بنام او مرقوم گردد وفرستاده آید وچون حضور او بدرگاه میسّر شود وبانواع اصطناع حضرت وزارت در بارهٔ او متواتر گردد احیانا بتعریض وکنایت [a] از پروانه وامیر داد شکایت باید کرد ومترصّد شد تا در آن باب چه جواب دهد اگر پاسخ او مطابق مصلحت وارادت بندگان صاحب افتد این معنی با او شاید گفت ومخرج ومخلص بدین طریق ازو توان یافت صاحبرا این رای موافق نمود فی الحال مثالی متضمّن الطاف متجاوز الاوصاف در قلم آورد وبر دست سابق اولاقچی در خفا بدو فرستاد در حال که نامهرا مطالعه کرد اساریر مسرّتش لامع گشت وبا جمعیّت تمام ولشکر بسیار روی بخدمت شهریار آورد چون صاحب وسایر ارکان خبر قدوم او شنیدند استقبال واجب دیدند وصاحب اورا باصناف الطاف سغبهٔ احسان وبندهٔ مذعان کردانید چون مدّتی برین حال بگذشت روزی در سیران صاحب بر زبان راند که مارا رای چنان

a) P وكابت. (sic).

ریختند سرها از تن جدا کرده از کوشك چوبین که جهت آذین بر دروازهٔ سلطان ترکیب کرده بودند در آویختند تا خاصّ وعامّ مشاهده کردند چون متعلّقان وحشم آن حال دیدند رمیدند ودر گوشهاء کوچها خزیدند وآن همه صولت وسهم وصلابة در کمتر از یکساعت فرو نشست وحرف وجودشان از صحایف روزگار محو گشت بیت

فَكَانَتْ لَوْعَةً ثُمَّ ٱسْتَقَرَّتْ كَذَاكَ لِكُلِّ سائلَةٍ قَرَارُ a

وشمس الدین خاص اغز اگرچه غلام رومی نژاد بود ولکن فضل وافر وعبارت باهر وخط چون سمط جواهر داشت ودر فیض عطا سحابرا در حساب نیاوردی وحاتمرا بخیل شمردی رسالهٔ در مناظرهٔ چنك وشراب انشا کرده است بر فضل او از آن فصل استدلال توان کرد وروزبه اگر فضلی نداشت اما بکفایت ودرایت وعفّت ودیانت یگانه بود آری آنکه نصرت رنود واوباش‌را بر خانهاء ایشان فرستاد وبر باد تاراج داد وصاحب سوار گشت وسلطان‌را بر نشاند وبا چتر وسنجق گرد خندق بر آورد وبدیوان فرو آمد ومردم بطلب خویشان ومتعلّقان ایشان فرستاد بعضی‌را حبس وقتل کردند وبعضی‌را اطلاق فرمود وتا نماز دیگر در دور دیار ایشان دیّار نماند ✿

ذکر استدعاء صاحب حضور شرف الدین محمود ارزنجانی‌را
وسبب تبدّل دوستیشان بدشمنی

چون صاحب شمس الدین بر موجب نصیحت اللّبیبُ مَنْ

a) P فرار.

وگفت چند روز است که وزیر صاحب فراش است هر روز مرض تزاید *a* می کرد وخداوندان بپرسش وعیادت او اهتمام بفرمودند اگر امروز قدم رنجه فرمایید تا اورا اگر حکایت ووصایتی باشد بخدمت عرض دارید از فائدهٔ خالی نباشد خاص اغز گفت امشب خوابهاء نا خوش دیدم واز آن قبل پریشانم وهم از روی تنجّم وحلم تقویم روزی بس مذموم است عیادت‌را بفردا اندازیم وامروز بخادم *b* باده بر داریم نصرت بهانهارا دفع کرد واورا بر آن آورد که فرستاد واسد الدین روزبه‌را بخواند وهر دو بهم با حواشی وحشم روانه شدند چون نزدیك رسیدند نصرت برسم آنك اعلام می کند مسابقت نمود ودر حجرات رفت وخونیان‌را ترغیب فزود ودلیری داد وباز مراجعت کرد ومرحبا گویان بر در ایستاد وبچابلوسی با هر یك جز یك سرموزه‌داررا بار نداد چون جملهٔ امرا در آمدند نصرت دررا محکم کرد ودر پیش ایشان بخدمت صاحب بتابخانه روانه شد چون در آمدند بعد از سلام وتحیّت بپرسش ونوازش شروع پیوستند نصرت بحکم مواضعه قوزی بر زبان راند ایشان همه از مکامن ومخابی بدر جستند وبا ناچخ وشمشیر دلیر در پیش صاحب شدند وزخم در خاص اغز وامیر جامدار نهادند خاص اغز فریاد می کرد که خداوند صاحب این شیوه از باب وفا ومروّت نیست واز خدمت این توقّع نبود چندانك فریاد می کرد زخم بیش می خورد چون خون آن دو بزرگ فرزانه‌را

---

a) P میزاید.   *b*) ? Faut-il lire بجا دم en deux mots?

ودست وزارت‌را که از محیاء رابع او چون فلك رابع شمس‌نماست معطّل گذارد مصالح خلق مهمل مانده ونکبت در ملك ودولت ظاهر شود واختلاف کلمه وافتراق جماعه بادید آید وسبب اهمال صاحب بوده باشد اگر سبب عنود خاص اغز وروزبه است مارا چون از حضرت وزارت اجازت رسد بدفع آن آسان قیام نماییم صاحب باعتزال واعتقال ایشان رضا داد ودر آن تنکیل پروانه وامیردادرا وکیل کرد گفتند باید که صاحب از صواب‌دید ما تجاوز نفرماید ما ایشان‌را بعبادت دعوت کنیم ودر خلوت مقیّد کردانیم وهر جا که صاحب فرماید فرستیم صاحب بر آن جمله رضا داد ۞

ذکر احتیال پروانه وامیر داد واغتیال خاص اغز وروزبه در سراء صاحب

چون ابو بکر پروانه ونصرت امیر داد از خدمت صاحب رخصت یافتند سروران رنود آقشهر وآبگرم‌را که پیوسته از بیم سرهنگان شحنگان چون مار وسوسمار در رخنهٔ دیوار هر باغی خزان وگریزان بودند دعوت کردند وایشان‌را بسوگند مغلّظ امن کردانیدند بلك باقطاع وتشریف وعده دادند ودر غلامخانهٔ که پیرامن عرصهٔ سرای صاحب بود چنانك هیچ آفریده ندانست در شب متواری کردانیدند ومواضعه رفت کهچون امرا بامداد بخدمت صاحب آیند وخلوت میسّر گردد نصرت لفظ قوزی بر زبان راند رنود ناپاك از مکامن بیرون جهند وامرارا هلاك کنند چون آن تلبیس وتدلیس‌را باتمام رسانید صاحب پیشتر بروزی چند تمارض نموده بود وبر بستر غنوده سحرگاهی نصرت بخدمت خاص اغز رفت

داده بود ومیان [ایشان] اتّفاق کلّی افتاده در جلایل امور بیشتر خلق رجوع بدیشان می کردند وتا ایشان‌را رضا نبودی هیچ کار بحکم صاحب وپروانه بر نیامدی آتش حسد در نهاد نصرت امیر داد وابو بکر پروانه زبانه زد هرچند صاحب سایه بر آن نمی انداخت واوقات خودرا از دیوان بمطالعهٔ کتب ومجالسهٔ علما وزهّاد مستغرق گردانیده بود ومیخواست که استقلال ایشان‌را بر وجهی احسن دفع کند وجهت حصول اغراض فاسد عرض خودرا مضغهٔ هر شامت وحاسد نگرداند اما نصرت امیر داد از آنجا که خبث نفس وفساد اعتقاد او بود هر لحظه حدیثی منزعج وخبثی مهیّج از قبل خاص اغز وروزبه اختلاف کردی وبهمان روز مسموع گردانیدی وبمسامع صاحب رسانیدی تا بمرور ایّام کار بجای رسید که طبع الوف صاحب‌را از حضور ایشان نفوری ظاهر شد واز وجود ایشان متبرّم گشت وخایف ومتوهّم شد چنانک بسلامت سر در آن کشور راضی شد وخواست که در خدمت سلطان رکن الدین قلج ارسلان که از عهد پدر مندوب توجّه بحضرت *a* شده بود روانه گردد واسباب سفر ساخته گردانید روزی نصرت امیر داد با پروانه بخفا بخانهٔ صاحب رفتند وگفتند ساکنان حوزهٔ مملکت‌را چون روز روشن مبیّن است که سلطان غیاث الدین در اوقات حیات وسکرات ممات وصایت اولاد وکفایت رعایا وبلادرا برای ثاقب صاحب مفوّض کرد اکنون چون صاحب عزیمت مصمّم فرمود

---

a) Cp. p. ۲۰۵, note *a*.

ذکر جلوس سلطان عزّ الدین کیکاوس بر سریر سلطنت

صاحب شمس الدین محمّد با چهار یار خویش جلال الدین قراطای وخاص اغز واسد الدین روزبه امیر جامدار وفخر الدین ابو بکر پروانه اندیشه [کرد] تا از سه شهزاده عزّ الدین کیکاوس ورکن الدین قلج ارسلان وعلاء الدین کیقباد بر تخت سلطنت کدام‌را نشانند عزّ الدین کیکاوس‌را بحسن طلعت وجمال ابهّت وعلوّ مرتبهٔ سن از دو برادر دیگر ممتاز یافتند سخنها کوتاه کرده ایمان بمبایعت او دراز کردند وبر متابعت حکم او ایمان غلاظ یاد کردند وایشانرا از قلعهٔ برغلو بالتونتاش آقشهر قونیه بردند ودو کرسی ملکانه بر یمین ویسار تخت بنهادند وبر دست راست رکن الدین قلج ارسلان وبر دست چپ علاء الدین کیقبادرا جای ساختند صاحب شمس الدین وخاص اغز بیمین ویسار سلطان‌را گرفته بر سریر فرماندهی نشاندند ودینار نثار کردند آنگه روی بقونیه نهادند وآنجا سلطان‌را بر جای اباء کرام اجلاس کردند ووزارت بر صاحب شمس الدین ونیابت بر قراطای وملك الامرائی بر خاص اغز واتابکی بر اسد الدین روزبه وپروانگی بر ابو بکر عطّار قرار گرفت وشمس الدین محمود طغرائی معروف ببابا بنام هریك منشور مسطور گردانید واز آن کتبت نعمت بسیار اورا بحصول پیوست شمس الدین خاص اغز بمقدار پنجاه هزار عدد تکلّف کرد وبعد از احکام قواعد ملك ودولت بتمشیت احکام شهریاری قیام نمودند وباتّفاق یکدیگر تدارك امور جمهور می کردند ولکن بسبب مصاهرتی که خاص اغز کریمهٔ خودرا بمبارز الدین بیرم خواهرزادهٔ اسد الدین روزبه

گذاشتن رای آنست که با این سگ گرگ آشتی کنید وباداء خراج ملزم گردانید ودر سر بزعم آن که امرا ازین قضیّه بی خبرند در شب نزد تکور فرستاد که پیوسته مراعات شما می نمودم وچند بار عنان سلطان الدین‌را از مداخلت در ممالك شما باز داشتم واین بار نیز دافع می شدم اما چون دریاء غضب متموّج بود ورياح سخط عاصف بدان سبب که شما در وقت انکسار لشکر بکوسه داغ هر اخلاقی بد که باشد ظاهر کردید وعذررا مجال نگذاشتید لشکر کشیدم وچنان سهل گرفتم که اگر خواستمی در یك ساعت مستخلص می کردم تکوررا به از آن نیست که بقدم استغفار پیش آید وحلقهٔ در صلح [زند] واحمال خزانه فرستد تا من متوسّط شوم وغبار وحشت از میان بر دارم تکور چون این پیغام شنید زنده شد واجابت کرد وقاصدی بطلب امان بامیران فرستاد وقلعهٔ براکنارا *a* با چند قلعهٔ دیگر ببندگان سلطنت تسلیم کرد وخراج ماضی ومستقبل‌را با هدایا روانه کرد وامرا وعساکر کوچ کردند وبهزار حیله باراکلیه پیوستند وبیشتر بار وبنه *b* واحمال در اورخال *c* ماند چون بخدمت درگاه پیوستند هفتم روز بود که سلطان برياض عقبی تحویل فرموده بود بعزا وبکا مشغول شدند وبعد سه روز مشاورت کردند ۞

---

a) P براکبارا. Cp. *Doc. Arm.* p. 650 *Br'agana.*

b) P وبونه.

c) P اورحال.

وحسن قیام وتیسیر مرام هزار راحت بجان رسید وتیغ زرّین نیام بدو داد وفرمود که هرکه‌را از حکم او تجاوز کند بدان تیغ بی بیم بدو نیم گرداند آنگه بانبوهی تمام با رسولان بقونیه آمدند واز آنجا با نوازش وصلات بی نهایت باز گردانیدند ۞

ذکر عزیمت صاحب شمس الدین واغراء عساکر بقصد سیس

چون خبر اجتماع عساکر بقصد ولایت کافر در جملهٔ ممالک منتشر شد خاص وعام در آن حکم بر یکدیگر مسابقت می نمودند وبنیّت غزا بمحروسهٔ قونیه مجتمع شدند وبدلی قوی وعزمی صادق باراکلیه پیوستند وآنجا تخفیف اثقال نموده چون بحر اخضر ناگاه پیرامن بارهٔ طرسوس در آمدند ومنجنیقها نصب کردند وامراء کبار با لشکرهاء جرّار در اطلال ودمن ارمن تاختنیها کردند وهرکه‌را یافتند امّا مملوك گردانیدند وامّا بمالك رسانیدند ودرختان وکشت‌زارهارا بسوختند وبهیچ وجه ابقا روا ندیدند وبزخم منجنیق رخنها فراخ در ایوان وکاخ دور وقصور طرسوس انداختند واگر یك روز از سرحد می کوشیدند مظفّر می شدند اما حسد مردریك ایشان بر خذلان حامل می شد ومی گفتند ما ولایت گیریم ونام صاحب شمس الدین‌را باشد ناگاه عزالی وضاب سحاب گشوده شد وباران شبانروزی باریدن گرفت چنانك کافهٔ سپاه‌را مجال تردّد بخیام متعذّر شد واز درگاه نیز بصاحب فرمان رسید که عزم اینجانب سازید که از آن بارگین *a* حادثه افتاد صاحب فرمود که کاررا مبتّر نشاید

a) P نارکمر.

مى كردد در حال او نيز سر بر زمين نهاد وفرمان سلطان‌را ممتثل كشت سلطان بامناء خزانه مثال داد تا دست تصرّف نايب شمس الدين‌را بهرچه خواهد در خزاين مطلق دانند او نيز از تحف وطرف وجواهر ونفايس هرچه لايق ديد اختيار كرد وبنوكرى فخر الدين قاضى اماسيه ومجد الدين محمّد ترجمان روى براه نهاد چون بحضرت رسيد وپيش‌كشيها عرض كرد بمحلّ قبول وصول يافت وهم در حال بر خواتين وشهزادكان تفرقه شد وهر روز هر سه نوكررا بار دادى واكرام فرمودى چنانك مغبوط عالميان شدند بعد مدّتى اجازت انصراف فرمود وبجهت سلطان كيش وقربان وشمشير وقبا ودلاه مرصّع ويرليغ ارزانى داشت ونايب‌را از قبل خود در ممالك حاكم كردانيد وبر آن جملت يرليغ فرمود ونوكران تشريف خاص ارزانى داشت وسانقسون [a] قرجى‌را بجواب مندوب كردانيد خدمت وداع كردند واز راه شماخى وشروان بممالك روم روان شدند سلطان از ورود ايشان شادمانى فزود وبحكم آنك صاحب مهذّب الدين بجوار حقّ پيوسته بود منشور وزارت مضاف با امارت قيرشهر كه هيچ وزيرى‌را از وزراء روم ميسّر نبود پيش‌باز فرستاد ودر ادراك شرف مثول استعجال فرمود او نيز در صحبت رسولان بهر شهر كه رسيد شاديها كرده وآذين بسته در كذشت ودر ديه قرايوك از اعمال آقشهر قونيه ببندكى رسيد وقضايارا كه در ذهاب واياب رفته بود يك يك عرض داشت سلطان‌را استماع اداء پيام

a) Lecture douteuse.

برای او مفوّض شد اما بهیچ حال در اموری که بوظایف وزارت تعلّق دارد شروع نفرمود ۞

ذکر عودت صاحب مهذّب الدین از خدمت بایجو نوین

در اثناء این حالات مبشّران بوصول صاحب وحصول مآرب رسیدند ودر عقب بخدمت درگاه پادشاه پیوست وحکایات وایجاب که رفته بود باز گفت سلطان هر لحظه تشریفی تازه وتحسینی بی اندازه می فرمود بعد از آن شان او از قلّهٔ شواهق کمال وذروهٔ جلال *a* در گذشت ودر یك روز از حضرت سلطنت دوات وزارت وشمشیر زرّین نیابت بدو وصاحب شمس الدین فرستادند واقطاعات فراوان فرمودند صاحب مهذّب الدین بجز چهل هزار عدد قبول نکرد ودر حوزهٔ تصرّف نیاورد ۞

ذکر توجّه صاحب اصفهانی بخدمت صاین *b* خان از دریاء خزر

چون سلطان غیاث الدین زمام تدبیررا بدان دو پیر یگانه وفرزانه باز گذاشت ایشان‌را رای چنان افتاد که بخدمت *c* که صحراء قفچاق‌را بشمشیر آبدار گرفته است رسولان فرستند وبنیان سلطنت‌را که بواسطهٔ سوء تدابیر مدابیر خلال پذیرفته است بدستکاری معمار اقتدار پادشاهان جهانگیر اشادت واعلا کنند وچون در بندگی حضرت سلطنت عرض کردند بعد از احماد واستحسان قرعهٔ اختیار بر یکی از آن دو بزرگ نامدار افتاد اما سلطان فرمود که بنابر آنك صاحب مهذّب الدین هنوز غبار سفر مغان از دوش نیفشانده است نایب شمس الدین متعیّن

---

a) P حلال. *b*) P داین. *c*) Cp. p. ۲۰۵, note *a*.

وصاحب مهذّب الدین در عقب جهت افتتاح ابواب مصالحت روانه گشت وخلایق از مسارب ومهارب بیرون آمدند صاحب شمس الدین وسایر اکابر روم عزم مراجعت مصمّم کردند اما بسبب ابطای که رفته بود ومجالی که هر آینه حسّاد یافته باشند واکراد واتراک که بر راه بودند اندیشه می کرد ملک مسعود صاحب آمدرا دعوت کرد ودر صحبت وی تا بملطیه آمدند چاولی چاشنی‌گیر بقدوم صاحب استبشار نمود واز استصحاب ملک مسعود بنابر نحوس ودبری که ملازم او بود منع کرد صاحب شام ابی حسام چوبان ملطی‌را بخدمت او فرستاد که درین وقت در مملکت فترت ظاهر شد ومحقّق نیست که از پردهٔ غیب چه روی خواهد نمود مصلحت آنست که ملک باز گردد وچون صاحب بخدمة سلطان رسیده باشد وحال باز نموده از خدمت سلطنت باستدعاء ملک مثال رسد واقطاع معیّن شود چون ملک مسعود این پیام استماع کرد زبان بعتاب دراز کرد ونادم وسادم از راه آبلستان بشام معاودت نمود وصاحب بخدمت درگاه سلطان توجّه فرمود وچاشنی‌گیر پیشتر فرستاده بود واز قدوم صاحب خبر داده وذکر دهشت ووحشت او تقدیم داشته والتماس استعطاف کرده چون بمنزل ابروق رسید منشور وزارت وفرمان باستمالت تمام بدو رسانیدند بعد از مطالعه فرمود که اگرچه این معنی کمال بنده‌نوازیست ولکن در چنین حالتی که صاحب مهذّب الدین جهت مصالح مسلمانان خودرا در ضغطهٔ بلا وعنا انداخته است باعتزال او مثال فرمودن صواب نباشد وچون بحضرت پیوست حل وعقد تمامت امور

وبعضی‌را اندک شمرد صاحب بر هرچه نبشته بود چیزی زیادت کرد چنانک برضاء بایجو مقرون شد آنکه بایجو صاحب‌را طلب داشت وبر اتمام مرام او مژده فرمود صاحب دامان بایجورا گرفته تاکید عهد وپیمان کرد وباتّفاق کافّهٔ نوینان بنیان صلح‌را استحکام داد ودر صحبت صدر کبیر فخر الدین بخاری *a* بحضرت سلطنت مراجعت نمود وبسدّ ثلمه ومرمّت رخنه مشغول شد ☆

ذکر معاودت صاحب شمس الدین از شام بحضرت سلطنت

چون صاحب شمس الدین بطلب لشکر سوی حلب رفت اجناس اجناد که اعداد ایشان در حیّز تعداد نیامدی فراهم آورد وارزاق همه‌را شش ماهه بتقدمه رسانید وامروز وفردا عزایم تصمیم خواست یافتن ناگاه خبر کسر لشکر وانهزام سلطان وتفرّق جموع شنیدند نیّات از سر اضطرار فتور یافت وقلوب بسبب ردّ صحاح دراهم ودنانیر کسور پذیرفت بطریق مساهلت بعضی‌را استرداد کرد وبیشتر زر در کیسه در نواحی جهان پویان ودوان شدند اکابر واعیان ممالک روم از قیصریه وملطیه ودیگر جوانب از راه سیس بحلب آمدند ارامنهٔ سیس اباد الله حالهم وأفنی رجالهم با ملتجیان اسلام دست غدر وغارت دراز کردند ووالدهٔ سلطان‌را باز داشتند عاقبت بمغل سپردند وپیغمبررا علیه السلام نا سزا می گفتند فی الجمله رومیان‌را در حلب جمعیّتی تمام ظاهر شد وخبر رسید که سلطان از معرکه کوسه داغ بسلامت بقونیه پیوست ولشکر مغل روی بمغان نهاد

a) P sans points. On trouve sur la ligne écrit d'une autre main que celle du copiste بیملی (?)

پادشاه اسلام ظفر داد بدان غرّه نباید شد آنچه در جنگ چنانک شمارا معلوم است کشته شد سه هزار سوار بیش نبود وبا این همه از لشکر مغل عددی بسیار هلاک شد صد هزار چندان لشکر در اطراف ممالک روم با برگ وعدّت تمام حاضر وحاصل است وملک روم جز بسلاطین سلجوق منظوم نمی گردد ورعایارا جز بر انقیاد ایشان اطمینان بال نمی شود اگر نوین مصلحت ایلخان رعایت می کند طریق آنست که مصالحت سلطان‌را بقبول مقرون گرداند چه بزرگانی که گذشته اند وملک بشما گذاشته چنین گفته اند که رضاء کسی که در صلح زند واز در عجز در آید می باید جستن آنچ سبب فراغ خاطر نوین وآسایش رعیّت است عرض رفت اگر غیر ازین نوین‌را رای می افتد حکم دارد بایجو چون مفاوضات استماع کرد بخاتونش که جرماغون‌را افهام کلام کردی اشارت کرد تا بگوش جرماغون فرو خواند جرماغون اصغا نمود وبحکم آنک عادات کریم سلطان مرحوم علاء الدین‌را بسیار شنیده بود وهمواره میخواست که بملک او گزندی نرسد از سر رغبت صادق بصلح وقبولش ایما واشارت کرد بایجو بکنگاچ جرماغون با صاحب اساس ایلی‌را آغاز کرد وفرمود که هر سال چه مقدار قرار افتد که از ملک روم بایلخان ونوینان لشکر رسد صاحب از آن مجمع بیرون رفت وبا قاضی کنگاچ کرد ومقدّری‌را مفصّل از زر واسپ واستر ومذیان وگاو وگوسفند در قلم آورد وبخدمت نوین فرستاد ونمود که هر سال ایلچیان بطلب این مقدار بیایند وبعد از تحصیل ما آن‌را بدینجانب آرند بایجو بعضی‌را پسندید

وراه معاودت گرفتند وهر که در راه خسته می شد وطاقت پیادگی نداشت می کشتند ۞

ذکر عزیمت صاحب مهذّب الدین نزد بایجو وتقریر مصالحت

چون شکست لشکر واقع گشت صاحب مهذّب الدین بطرف اماسیه افتاده بود شنید که لشکر مغل قیصریه‌را بوجه محاصرت مسلّم گردانید فخر الدین قاضی اماسیه‌را طلب داشت وفرمود کهچون کار سلطنت بسبب جوانی ونادانی سلطان بدین منزلت سافله رسید ودریاء فتنهٔ که در تموّج بود اندکمایه آرام گرفت اگر در تدارك کار اهمال رود نوعی از کفران باشد رای آنست که اگرچه راه بر تیر وشمشیر است از اندیشهٔ عواقب تنکّب کنیم ودر پی مغل رویم ودر صلح وهدنه زدن گیریم قاضی آن رای‌را پسندید وبر صاحب آفرین گفت وهر دو باتّفاق پیش‌کشیها گوناگون ترتیب کردند وبفضل خدا قدم در راه خوف ورجا نهادند وروان شدند وپیشتر قصّاد نزد بایجو نوین ارسال کردند بایجو ونوینان دیگر از آن مسألت وجرأت تعجّب نمودند ودر حدود ارزن الروم صاحب وقاضی ببایجو پیوستند وخدمات تقدیم داشتند ودر استعطاف واستمالت او ید بیضا نمودند بایجو در نوازش ایشان ملاطفه نمود وبا لشکر مغل کوچ بر کوچ می رفتند چون بمغان بیورت جرماغون پیوستند بایجو بر جرماغون رفت وصاحب مهذّب الدین وقاضی فخر الدین‌را طلب داشت وسوال کرد که موجب آمدن شما چیست صاحب جواب داد که باری تعالی ایلخان اعظم‌را ابد الزمان پاینده داراد نوین‌را معلوم باشد که اگر [الله] درین کرّت دولت شمارا معاونت کرد وبر

چون لشکر مغل رسید هرچه بیرون یافت بنهب وحرق وقتل وغرق مستوعب کردانید روز دیگر بایجو با نوینان سوار کرد شهر بر آمد وسه منجنیق بر برج دروازهٔ سیواس که همگی اعتماد بر حصانت آن بود نصب کرد واسیران وجوالقیان‌را در کشیدن منجنیق التزام کردند پانزده روز زخم متواتر بود ودر برج رخنهاء فاحش ظاهر شد لشکر بنابر کثرت غنایم عزم معاودت داشت *a* وآن مهمّرا بسال آینده می افکند پسر خازوك ادشباشی بشب نزد بایجو قاصد فرستاد وامان خواست چون میسّر شد هم در شب از راه چرکاب *b* بیرون آمد وبلشکرگاه مغل رفت واحوال ضعف وقوّت شهررا بتفصیل باز نمود چون امرارا ازین حکایت معلوم شد ودیدند که بایجو کسی‌را که بدو تولّا می کند تیمار می دارد ایاز اعرج که سوباشی شهر بود بدو ملحق شد ودر شهر جز صمصام الدین نماند ورای بایجو از بازگشت باز گشت روزی فرمود تا همه لشکر در سلاح رفتند وبر آن برج که رخنه یافته بود نردبانها نهادند وبالا رفتند وهر کرا دیدند شربت تیغ چشانیدند وفرو رفتند وقفل دروازه‌را شکستند ولشکر جمله در شهر در آمد وامیر عارض وجمله سپاه‌را دستگیر کردند وبصحراء مشهد بردند وبعد از نهب وقتل بیوتات شهررا آتش زدند وچون از شهر وشهریان فراغت یافتند بیرون آمدند واسیرانی‌را که پیش از آن گرفته بودند در صحراء مشهد شهید کردند واطفال وعیال‌را بر یکدیگر قسمت کردند

---

a) P کرداست.   *b*) P حرکاب.

یاراء مداخلت وبیورتگاه خود مجال معاودت نداشتند وچون [a] طلیعه بسیار توقّف کرد واز جای مدد ندید روی بلشکرگاه نهاد اسباب بر جا واصحاب رفته دیدند ایشان نیز راه گریز گرفتند بامداد چون مغل در لشکرگاه سلطان نظر انداخت وخیامرا با بار وبنه بر جای دید گمان برد که مگر لشکر در کمین رفته باشد دو روز گرد خیام همی گشت چون محقّق شد که لشکر گریخته است در معسکر در آمدند [ومالی] که در حصر نیاید بدست کردند وروی بسیواس نهادند قاضی سیواس امام ربّانی نجم الدین قیرشهری مگر در وقت استیلاء مغل بر خوارزم ونکبت سلطان محمّد آنجا بود وبخدمت پیوسته ویرلیغ وپایزه ارزانی داشته بودند با طرغو وپیش‌کشیها استقبال کرد بایجو اورا بشناخت وچون یرلیغ وپایزه عرض داشت بایجو بوسه داد وبر سر نهاد وشهررا بدو بخشید دروازهٔ ارزنجان‌را گشوده گذاشتند وباقی‌را ببستند تا بعضی از لشکر سه روز مداخلت کردند وغارت نمودند روز چهارم فرمود که آن دروازه‌را نیز بستند ودیگر زحمت ندادند وبقیصریه رفتند ۞

ذکر خرابی قیصریه وهلاک محصوران آن زدست تتار

والدهٔ سلطان غیاث الدین در آن حال پناه بسیس آورد از قیصریه وملک الزهّاد صمصام الدین قیماز جامدار وفخر الدین ایاز اعرج چون از مصافگاه گریختند بدانجا افتادند ودر ترتیب اسباب محاصرت ومدافعت واحکام ابراج وابدان اجتهاد نمودند

---

a) P ajoute: لشکر چون.

نگوسار کرد وراه فرار گرفت ناصح الدین فارسی بعد از جنگ ومحاربت بسیار با نفری چند جان از معرکه جهانیده برهنه بخدمت سلطان آمد ورفع حجاب حرمت کرده در مواجهه سخنهاء درشت گفت با چنین رای وتدبیر وحرفاء مدبر کسی جهانگیری پیشه سازد وبمقابلهٔ دشمن رود وملك وملّت‌را بر باد دهد وخاك بر سر اسلامیان وکافهٔ طوایف آدمیان کند وهم در زمان با مردم خود راه حلب گرفت سلطان چون دید که قضیّهٔ شکست منعکس گشت دستارچه بر روی نهاد وبگریست وتا نماز شام سوار استاده بود تا حرم سرای وبیشتر خزانهاء شریف‌را بتوقات تسریح فرمود چاولی چاشنی‌گیر از معرکه گریخته بخدمت آید سلطان فرمود که ایچی چه صواب می بیند جواب داد که کار از لب خشك ودیده تر بگذشت در وقت تدبیر بسخن بندگان التفات نفرمودی این ساعت چه تدبیر مانده است سلطان گفت که زمام ملك‌را بتو سپردم آنچه دانی وتُوانی بی تَوانی تقدیم دار آنگه بسراپرده رفت واز راه لابدخانه [a] سوی روانه شد در راه فخر الدین ارسلان‌دغمش وخاص اغز وترکری چاشنی‌گیر احتیاطرا لباس سلطان‌را تغییر کردند ولغام‌ریزان کرده تا توقات جای توقّف نکردند وچون سلطان روانه شد طایفه از لشکر تا دو پاس از شب گذشتن بر پشتها ایستاده بودند چون مغل بالاء کوه آمد ولشکرهارا هر جا ایستاده دید فغان کردند وآتشها افروختند ودر لشکرگاه سلطان

a) Lecture douteuse. P لابدخانه.

صاحب با او در آن باب عتاب فرمود جواب داد که تو مانا بغیر [a] حسبات وکتاب کاری دیگررا بسر نتوانی بردن ایشان پریشان وحیران بدر آمدند وبر زوال ورواح ملک بکا ونیاح آغاز کردند روز دیگر آدینه ششم محرّم سنه ۶۴۱ بود پسر مظفّر الدین لشکررا سوار کردانید وبعزیمت مقابلت آواز کوس وطبلك بر آمد امرا هرچند از سفاهت دینه پریشان بودند بدهلیز رفتند ومانع می شدند پسر مظفّر باز سفه وعتهرا کار بست وزبان بدشنام گشاده کردانید پسر گرجی وولی الدین پروانه وناصح الدین فارسی از سر طیرگی با سه هزار فرنگ ورومی وداع جان کرده در آن دربندها که گوزنان‌را بر وهاد وبقاع آن یارهٔ خرامیدن نبودی چون مار فرو خزیدند چون بایجو نظر کرد ودید که بی اندیشه از فراز چنان حصنی بنشیب می آیند روی بنوینان کرد وگفت زینها بجز از گریز کاری ناید سر می بینم بزیر شمشیر امروز صبر باید کرد تا بدربند صعب در آیند چون پیش‌رو تمام فرو رفت ومداخل ومخارج از ازدحام عساکر مسدود ماند بایجو از آنجا که بود سوی ایشان تاخت در اوّل حمله لشکر روم جنگ جان‌فرسای کردند چنانك اسپان خسته شدند ولشکر مغل باز گشت ایشان گمان بردند که مگر می گریزند خبر بسلطان فرستادند که دشمن منهزم شد وبشارات زدند درین میانه بایجو مراجعت کرد ولشکررا تیرباران فرمود واین جملهٔ لشکررا بقتل آوردند پسر سلوه از سر مخامرت علمهاء خودرا

---

a) P تغییر.

هشتاد سوار از سپاهی در جوش آمدند وراه کوسه‌داغ که هزار داغ بر دلها نهاده است گرفتند چون بدانجا رسیدند مرغزارها بسیار وانهار بی شمار ومواضع حصین یافتند چنانک لشکر بیگانه‌را از هیچ طرف جز دربند راه نبود اقامت کردند وهنوز هر روز منتظر مدد می بودند ناگاه خبر آمد که بایجو با چهل هزار سوار بصحراء آقشهر ارزنجان رسیده است چون خواصّ سلطان شنیدند از غایت جهل شادی می کردند که زهی مغنم که از مغل خواهد شد صاحب مهذّب الدین وظهیر الدوله ولد گرجی گفتند باراجیف در تشویش نباید شد ولشکررا بی فایده در اضطراب نشاید آورد درین مقام از شبیخون دشمن فارغیم وآن اصلی بزرگست وهم خبر آمد که تکور با سه هزار فرنگ می رسید آن نیز مددی بزرگ باشد پسر مظفّر الدین هذیان آغاز کرد که ترسا ترسنده باشد اگر هزار عنان فرنگ بمن دهند بر مغل برسم وپیروز آیم اگرچه خدای عز وجل با ایشان باشد ظهیر الدوله جواب داد که در چنین حالتی که کار ملک بموی آویخته است چنین لفظی که بوی دبر آن مشام عالمیان‌را بزیان می برد گفتن موجب خرابی شام وروم باشد خصوصًا در حضرة سلطنت این سخن‌را بصدقه کفارت باید کرد باری تعالی می فرماید وَشَاوِرْهُمْ فِي ٱلْأَمْرِ [a] مشاورت بر مساورت مقدّم است شك نیست که من ترسا ام از خدا خود می ترسم ولد مظفّر الدین از سر شراب زبان بفحش بگشاد

---

a) Kor. 3, 153.

ورسل بحضرت سلطنت از اطراف رسید وسلطان در اوّل بهار با هفتاد هزار سوار از قدیمی واجری‌خوار که با حرم واطفال امم بر موجب حکم جمع آمده بودند بسیواس پیوست ومدّتی جهت لحاق عساکر اطراف ووصول ملك غازی وصاحب شمس الدین ولشکر سیس توقّفی می فرمود درین میانه ناصح الدین فارسی از جانب شام با دو هزار سوار قراری که هر سال برسم خدمت پیکار می آمدند رسید وچون انتظار از حد گذشت واخبار متواتر می رسید که بایجو با لشکر چون مور وملخ از حشر خراسان وعراق وپارس وکرمان عزم تلاق‌را مصمّم کرده است ارکان سلطنت که بتجارب خطوب بصیر واز عواقب امور خبیر بودند اتّفاق کردند که ببهانهٔ انتظار مدد در سیواس توقّف باید کردن چه استناد بمقابلهٔ پنجاه هزار سوار ملك پیشترست اما جوانان غمر که در عمر خویش قتال ومهالك رجال ندیده بودند منع می شدند نظام الدین سهراب پسر مظفّر الدین وشبلاش وغریب وباقباشی a) عَلَیْهِمْ مَا یَسْتَحِقُّون فغان کردند که از دوستی جنه گرد بهانه کشتن تا کی باشد اهل ارزنجان وارزروم علف تیغ تلف می شوند ما [را] بایستی که تا تبریز ونخجوان پذیره شدیم b) وقتال آنجا رفتی درین وقت از بیم وهراس یک منزل از سیواس پیشتر رفتن میسّر نمی گردد سلطان بدان لاف مغرور شد وفرمود تا روز دیگر روانه شدند

a) La lecture des trois noms précédents est douteuse; en P manquent les points diacritiques.

b) P شدمانی.

خدایگانی راه یافت وفرمود تا عساکر باوطان مراجعت کنند وامرا بأسرهم بدرگاه حاضر شوند تا باتّفاق بتدارك مشغول گردند ✿

ذکر محاربهٔ سلطان غیاث الدین با لشکر مغل در کوسه‌داغ

زبدهٔ افکار ارکان دولت در حضرة سلطنت آن بود که ملوك دیاررا دعوت کنند واوّل بملك غازی رسول فرستند واز قصد میّافارقین عذرها خواهند واخلاطرا که ملك برادرش بود بتوقیع همایون فی تعویق[a] بدو ارزانی دارند وصاحب شمس الدین اصبهانی‌را با خزانه باستنجاد عساکر بشام فرستند وخزانه دیگر نزد سیسی روان کنند [تا] لشکر فرنگ بیرون معهود بگیرد بر وفق این اندیشه ده هزار دینار سکّهٔ علائی وصد هزار عدد ومنشور ملکیت اخلاط نزد ملك غازی وصاحب شمس الدین‌را با صد هزار دینار وهزاران درم بشام وخزانه اضعاف این بسیسی روان کردند وبا جملهٔ رسل پیام این بود که اگر درین قضیّه اهمال کرده شود عیاذًا بالله چون کار از دست رفته باشد وملك از پای در آمده خاییدن لب ومالیدن دست فایده نکنند یقین است که چون دولت مارا نکبت رسد شمارا باندك مدّت در چنبر هوان وصغار کشند چون ملك غازی منشور ملکیت اخلاط مطالعه کرد واموال‌را بخزانهٔ او رسانیدند سمعًا وطاعةً گفته بتفریق اموال وجمع رجال مشغول شد وصاحب شمس الدین چون بشام [رسید] بوی استغنا بمشام فقراء ابطال آن ملك رسانید وصاحب سیس تاسیس قواعد بندگی‌را مراعی داشت

---

a) Peut-être convient-il de lire تعویض.

موجب التماس دوبینی مکتوب نوشت ودر شبی که فرصت یافت دویست نفر بهادر تمام سلاحرا بر برج کشید تا بر دروازه رفتند وقفلرا شکستند ولشکر در شهر رفت امیر سنان الدین واستنکوس‌را خبر شد با لشکر بر آن در آمدند وتا روز تیغ خون‌ریز عمل می فرمودند بامداد مغل در شهر شده بود وبلاء عام گشته مخدّرات حرم امم در کف هر نا محرم اسیر مانده واطفال عزیزان در خاک مهانت غلتان *a* شده وهیچ کسرا مجال گریز ودست آویز نمانده آفتاب از تاب نار تیغ منکسف وآینهٔ ماه از آه فریادخواه منخسف مانده چون از نهب وغارت فراغت یافت دست باسیر گرفتن زدند وزن ومرد وبزرگ وخردرا بیرون بردند وبر یکدیگر تفرقه کردند وآنچه بکار می آمد زنده گذاشتند باقیرا طعمهٔ سیوف ومضغهٔ حتوف گردانیدند امیر سنان الدین یاقوت وپسرش‌را دست بسته وسر برهنه بیرون بردند ومرصّعات وزرینهٔ اورا [در] میدان تود کردند بایجو گفت چون ترا چندین مال بود چرا لشکر نگرفتی که نقرهٔ سپید براء روز سیاه باشد جواب داد که روزی تو خواست شدن مرا در آن چه تصرّف بودی فرمود تا پسرش‌را برابر او شهید کردند آنگه بدو پرداختند وبا گنج شایگان راه مغان گرفتند در آن حالت لشکرهاء سلطان بارزجان پیوست چون شنیدند که ارزروم‌را گشودند ودر آن دیار دیّار نگذاشتند فی الحال این خبر فاجع‌را بمسامع حضرة سلطنت انها کردند پریشانی تمام بخاطر

a) P علیان.

رفتند وملك غازی‌را سوگند دادند روز دیگر لشکرها کوچ کردند وبآمد آمدند وآنجا ضیافتی شاهانه جهت ملک معظّم ترتیب کردند روز دیگر متفرّق شدند او بشام رفت وایشان بملطیه آمدند ✿

ذکر حدوث فترت در مملکت روم

فاتحهٔ وهن ومقدّمهٔ فتور آن بود که بر مزاج جرماغون نوین افلاج راه یافت واز حضرت *a* بعد مدّتی [یرلیغ] بسپهداری وزعامت سپاه ببایجو قُرچی رسید جهت رواج بازار ورونق کار میخواست که در دولت قاهره تازه‌روی حاصل کرداند سی هزار سوار تتار از بهادران نامدار اختیار کرد وسوی ارزن الروم روانه شد وبوقت وصول منجنیقها وعرّادات بر جوانب سور در کار انداختند وشب وروز چون قضاء مبرم جنگ سنگ دمادم بود سنان الدین یاقوت سر لشکر واستنکوس سر نفر فرنگان با لشکر گران بیرون می تاختند ودلاوریها می نمودند واگر مشرف دونی *b* که شحنهٔ شهر بود غدر ودونی نمی کرد ممکن بود که لشکر مغل بسبب هجوم زمستان از شهر بر می خاست وچندین هزار ادمی‌زاد از زخم شمشیر ایشان امان می یافت لکن دوینی دون بسبب کینهٔ که از سر لشکر در سینه داشت بخفیّه نزد بایجو نوشته فرستاد که اگر مرا واتباع مرا بجان امان باشد در برجی که محافظهٔ آن بمن مفوّض است لشکررا بالا کشم تا فرو روند واقفال دروازه‌را بکوپال بشکنند بایجو بر

---

a) Cp. p. ٢٠٥ note *a*.

b) Ci-dessous l 18 P écrit دونی (دوینی).

مبارز الدین فرمود که فداء ملکست در ساعت ملك معظّم اورا تشریف داد وسوار کردانید ودر جنب خویش آورد وکرم تاز رسید وبعد از مقالات بسیار سوی لشکر غازی اجازت داد در زمان که سوار بلشکرکاه غازی پیوست لشکرهاء خوارزمیان بخیام معاودت نمودند وآتش حرب ساکن شد بعد زمانی قاضی ومعتبری چند از نزد غازی برسالت آمدند در اثناء این حکایت چون از ملك معظّم سوال کردند سوار افتاده ملك غازی بود وآنك اسیر شد استاذ الدار او آری زبدهٔ رسالت این بود که ملك شمارا سلام می رساند ومی کوید که من پیوسته حلقهٔ اخلاص در کوش جان داشته ام وغاشیهٔ سلطان علاء الدین‌را برادرم مظفّر الدین اشرف صورةً ومعنی بر دوش کرفت ومن درین عرصهٔ تنك خودرا بندهٔ آن عتبه می شناسم بر عرضی که چتر منصور کشاده فرماید چندین دلها خسته وبسته کردن موجب بدنامی جاودانی باشد لله که ازین اندیشه عنان بگردانید وبوهم مموّه واصطلاح نا صواب قصد خانهٔ درویشی نکنید والّا من از براء خانهٔ قدیم جان فدا خواهم کرد ودرین میان از خدمة دار الخلافة اوامر مطاع نزد سلطان اعظم وملك معظّم وسایر سروران امم که بمحاصرت میّافارقین آمده بودند آوردند واز محاربه ومحاصره نهی فرمودند ملك معظّم بدین سبب باصلاح حال ملك غازی مایل شد وامرارا بر آن آورد که امسال این قتال‌را در توقف اندازند امرا بسبب آنك از تواتر امطار ملول شده بودند بمصالحت قاضی راضی شدند قاضی چنانك خواست هریك‌را سوکند داد ورسولان ملك معظّم وامراء سلطان در شهر

بودند وزعیم ایشان خواهرزادهٔ سلطان جلال الدین بود واز طرف شیراز با لشکرهاء آراسته بدیشان پیوسته دعوت کرد وترکمان کرمیان‌را *a* بمال وامال در قید طاعت کشید واحتیاط خندق وسور ومجانیق وعرّادات بجای آورد ومستعدّ کارزار شد چون عساکر روم بتخوم آمد رسیدند ولشکر شام در اهتمام ملك معظّم بدیشان پیوست بر موجب حکم عزم میّافارقین کردند چون رسیدند پیرامن شهر فرود آمدند وهر روز از طرفین مقاتله می رفت وبارش عظیم گرفت چنانك خیام لشکرهاء روم وشام غرق سیلاب شده در خلاب می افتاد روزی ملك غازی صف آراست وقصد محاربت کرد وعساکر روم سوار شدند ولشکرهاء شام‌را اعلام کردند خوارزمیان بر دست راست بودند دست چپ لشکر روم که از ولایت دانشمند بود بر داشتند وبر خیام انداختند واز صدمهٔ لشکر موصل وملطیه که بر دست راست لشکر سلطان بودند دست چپ ایشان اتراك وکرمیان *b* بکنار خندق افتادند وبجای آب سیلاب خون روان شد در آن حالت شخصی با سلاحی گران نیزه خطّی اعتقال کرده از قلب غازی سوی رومیان روان شد دمرتاش نامی غلام ظهیر الدین ترجمان در مقابله رفت وبیك ضربه از اسپ در انداخت فی الحال سواری از لشکر غازی در تاخت واورا بر نشاند وخویشتن پیاده ماند دمرتاش اورا بر کفل اسپ نشاند وبخدمت ملك معظّم وچاولی در قلب لشکر آورد ملك معظّم اورا بخواست

---

a) P کرمان‌را . *b*) P ajoute بودند .

آوردند واز وراء بار وبنه با کمان سخت مردرا بتیر بر درخت می دوختند لشکر از هر طرف در آمدند وحجاب ستور از پیش بر داشتند وشمل ایشان‌را مشروذ ومبدّد کردانیدند آنکه تیغ بی دریغ در نهادند وجیحون خون در هامون از آن تبعهٔ دیو وارون روان کردند وبر پیر وجوان ابقا وتحابا ننمودند چون لشکر بزرگ در رسید امراء طلایه کاررا باخر رسانیده بودند وبجز اطفال دو ساله وسه ساله کسی‌را زنده نگذاشته در حال قصّاد بحضرة سلطنت روان کردند وزن وبچه واموال واسباب خوارج‌را بعد از افراز خمس خاص بر یکدیگر قسمت کردند وعساکر بر موجب حکم باوطان مراجعت کردند وامرا باحضرت سلطنت پیوستند ۞

ذکر اهتمام سلطان بر انتزاع ملک میّافارقین از قبضهٔ
تملّک ملک غازی بسبب نشر چتر جهانگیر

چون بلاد وممالکی که مقصود ومتمنّاء سلطان علاء الدین بود غیاث الدین‌را مسخّر شد وگردن‌کشان ملوک سر بر خطّ فرمان او نهادند نخوت استعلا اورا بر آن داشت که بر طریق اعمام کرام چتر منصوررا منشور فرماید وبحکم آنک اصطلاح سلاطین روم آنست که تا ملک ملک میّافارقین وقاهر طغاة وماردین این زمین نکردند چترشان پیوسته بسته ماند عساکررا بمحروسهٔ قیصریه دعوت فرمود واز صاحب حلب وملوک موصل وماردین وجزیره استنجاد نمود ملک غازی‌را حکایت پیشتر معلوم شده بود وبتدارك از سر بصیرت ثاقب قیام فرمود خوارزمیان‌را که از معرکهٔ راس العین ببغداد افتاده وبنوازش مستنصر معتصم شده

معتقدان [که] بدو پیوندند از صومعه بدر کشید واز برج در آویخت وبا لشکری که داشت عزم رزم کرد میان ایشان گیر ودار بسیار شد عاقبت ارمغانشاهرا شهید کردند هرچند با آن مدابیر می گفتند که مقتداء شمارا صلب کردند فایده نمی کرد بابا رسول الله می گفتند وکالفراش فی النار والاوزّ فی التیّار برابر شمشیر می دویدند سلطان از قباد آباد بر تواتر مسرعان بطلب عساکر که بطرف ارزن الروم بمحافظت ثغور رفته بودند می فرستاد عساکر بتعجیل تمام بسیواس آمدند وزردخانهرا بر سپاه تفرقه کردند وبیك شبانروز بقیصریه پیوستند آن مخاذیل در صحراء مالیه از ولایت قیرشهر اجتماع داشتند بهرامشاه جاندار وپسر گرجی وفردخلا a زعیم فرنگان در مقدّمه رفتند وامراء کبار با لشکر گران در پی بودند ناگاه خبر رسید که خوارج فردا عزم ملاقات قتال دارند بامراء طلایع فرستادند که اگر خوارج ظاهر نگردند در طلب نباشند وتوقّف کنند روز دیگر لشکر در سلاح رفته بود وانتظار باقی لشکر جرّار می کردند ناگاه خوارج از پشتهٔ پیدا شدند عساکر سلطان لغامریزان کردند در صف اوّل فرنگان بودند ثبات نمودند وشمشیر وتیر خوارج دریشان تاثیری نکرد باز گشتند ولحظهٔ درنگ کردند وباز حمله آوردند افواج لشکر سلطان علاج دمغ بوسیده ایشان بگرز گران وخنجر بران تقدیم داشتند وبیك حمله جانشکار چهار هزار مرد از خوارج بیفکندند بعضی از آن مدابیر پناه باحمال واطفال وعیال

a) Sans points en P. Cp. p. ۱۱۹ l. 2.

ایشان پیشتر بچند سال اسباب قتال معدّ داشته بودند ومنتظر اجازت نشسته چون این ندا بدیشان رسید چون مور وملخ در حرکت آمدند ودر روز معیّن خروج کردند اوّل دیهی‌را که مسقط راس ایشان بود آتش زدند وچون دود سیاه در حوالی جهان منتشر شدند وبر موجب حکم آن لعین هر که راه دعوی ایشان پیش می گرفت اورا امان می دادند وهرکه بجحود در مقابله می آمد بی اندیشه وباك در اهلاك او شروع می نمودند مظفّر الدین پسر علیشیر جمعیّت ساخت وبریشان تاخت ومیان فریقین جنگی عظیم رفت عاقبت هزیمت بر مظفّر الدین افتاد وعلم ونقارهٔ او در تصرّف ایشان آمد مظفّر الدین روی بملطیه نهاد وباز لشکر گرفت وخلقی انبوه از کردان وکرمیان فراهم آورد وبمحاربت ایشان برد باز شکست برو افتاد چون این دو کرّت نصرت روی نمود کستاخ ودلیر گشتند وبنواحی سیواس بتاختن فرستادند اهالی سیواس جمعیّت کرد وبدفع ایشان روی نهادند لشکر سیواس‌را نیز منهزم گردانیدند واکدیشباشی‌را با دیگر معتبران هلاك کردند وبسیار اسباب از آن کارزار بدست آوردند ورونق وآئین تمام در ایشان ظاهر شد روی سوی توقات واماسیه نهادند هر که بحکم مدافعت پیش می آمد مخذول باز می گشت دماغ جهالتشان بیکبار بفساد آمد وترکمانان ولایت مشایعت ایشان کردند چون باماسیه رسیدند شعلهٔ شکوهشان استیلا گرفته بود سلطان چون خبر دادند از سر احتیاط پناه بجزیرهٔ قباد آباد برد وحاجی ارمغانشاه‌را که سر لشکر اماسیه بود بدان حدود فرستاد چون باماسیه رسید بابارا فی الحال با

می ورزید واز کسی چیزی قبول نمی کرد وبقوت هر روزه قانع می شد کار او در آن تورّع بجای رسید که زن ومرد بستهٔ مدّ کمند اعتقاد او شدند واگر کسی‌را المی وغمّی پیش آمدی ومیان زن وشوهر وحشت افتادی چون رجوع بدو کردندی تعویذی نوشتی ودادی فی الحال براحت مبدّل شدی وچون اتباع واشیاع او کثرت گرفتند از دیه بدر آمد وبر پشتهٔ نزدیک دیه صومعهٔ ساخت وآنجا بارآت وتنسّک مشغول شد وبجز مریدی چندرا بخود راه نمی داد وچنان اظهار می کرد که از طعام وشراب بکلّی مهاجرت کرده است وبر جوع وعطش مصابرت گزیده مریدان بهر طرف بمجامع اتراک وغیرهم می فرستاد تا حدّی که بخوارزمیان که در ولایت شام بودند فرستاده بود وتقبیح زندگانی سلطان غیاث الدین کرده که بشرب ومناهی مشغولست وبدین قربت خلق‌را بخود می خواند وچون دلها بر محبّت ومودّت او قرار گرفت مریدی‌را بطرف کفر سود ودیگری‌را بمرعش روان کرد وفرمود که در فلان ماه فلان روز مخلصان مارا فرمان دهید تا سوار شوند وروی بفتح بلاد آرند هر که نام ما شنود وبا ایشان در قمع مفسدان یار شود اورا در غنایم واموال مساهم دانید وهر که مخالفت نماید بی هیچ محابا در قتل او اهمال نکنید آن دو مرید بنابر *a* اشارت آن پیر ضال بدان دو ولایت رفتند وآوازه در قبایل وخیلخانهاء اتراک انداختند

---

a) P سلطان سیرت mots qui sont ici mal placés, mais qui après avoir été changés en سیرت سلطان pourraient être lus après وآوازه.

کرد وبشارتها زدند آنکه بسراء سلطنت رفتند وخلق‌را یك یك [بر] هوا وولاء سلطان غیاث الدین سوگند دادند کوتوالان قلاع دیگر بخدمت اکابر شتافتند ومفاتیح وتفاصیل قلاع ووجوه آن‌را عرض داشتند واولاق بدین بشارت بخدمة سلطان روان شد سلطان فرمود تا فتح‌نامها نوشتند وبامرا فرمانها مشتمل بر احماد مساعی مشکور مسطور شد وفرمودند که هرچه امرا در مصالح آن جوانب بینند بی استیمار واستطلاع رای بنفاذ رسانند که از تقدیر *a* درگاه مأمورند وسرلشکری‌را بمبارز الدین عیسی جاندار فرمودند ☆

ذکر ظهور خوارج بابای وانطفاء شعلهٔ فتنهٔ ایشان

از افواه ثقات منقولست که بابا اسحق خارجی از خطّهٔ کفر سود از مضافات قلعهٔ سمیساط بود واورا از مبادی جوانی سوداء روایه‌داری ومریدشکاری در سر می گشت ودر صنعت شعبده ونیرنجات ماهر بود همواره بدعوت اتراک جاهل که بتمویهی از فقیهی سفیه ومفتی مفتّن استماع کنند بر جا روند وقبول کنند مشغول بودی وپیوسته دیدهٔ اشکبار ودلی زار وتنی نزار *b* داشتی چون مدّتی بگذشت وخلق بسیار رو بدو نهادند ومرید ومعتقد شدند اندیشه کرد که با آن قدر اتباع اگر خروج کند چراغ دروغ اورا فروغ نباشد ناگاه از میان خلق نا بدید شد بعد از مدّتی آوازهٔ او در بعضی از دیهها آماسیه بر آمد در مبادی که بدان دیه رسید شبانی می کرد وامانت وورع

---

a) Lecture incertaine. *b*) P نزاقر.

منازعت افتاد وغلبه کردند حفظهٔ ابراج دیگر مشعله در گرفتند تا سبب مشغله معلوم گردانند دیدند که رسنهاء منجنیق از برج وبدنی که بپسر دیناری مفوّض است در آویخته اند وکار از امانت بخیانت مبدّل شده *a* آن شب سپاهیان خایب باز گشتند روز دیگر معتبران شهر انجمن ساختند وگفتند که ابن دیناری که در محافظت رکن اوثق است مخالفت اختیار کرد وما بر گرفتن وتوبیخ او دست نداریم رای آنست که برضاء خود قلعهرا بسپاریم تا آیت *b* قُلْ يَوْمَ ٱلْفَتْحِ لَا يَنْفَعُ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا إِيمَانُهُمْ وَلَا هُمْ يُنْظَرُونَ نعت حال ما نگردد دو سه نفررا بر باره فرستادند که ناصر الدین نائب ملك الامرارا بباب الماء نزد ما فرستید ناصر الدین نزد ایشان رفت قاضی شهر نجم الدین ابن الحبیر *c* ادحار ومقدّم جعفر منجنیقی ودیگر معتبران حاضر شده بودند گفتند اگر رنجه شوی وامرارا سلام رسانی تا لحظه اینجا تجشّم فرمایند چون امرا حاضر شدند ایشان از فراز بنشیب آمدند ویك نیمه دررا گشودند وامرارا معانقه ومصافحه کردند بعد از قیل وقال امیر ظهیر الدین انجاز امال ایشان‌را ملتزم شد وباقسام اقسام وانواع ایمان موکّد گردانید ومیان جانبین اصلاح کلّی ظاهر شد روز دیگر هر امیری با لشکر وسنجق خود در شهر رفت واعلام خویش بر بارهٔ آمد نصب

---

a) P ajoute: جنادك بود بها دهدی qu' il faut peut-être lire: چنانك بودنیها بود. *b*) Kor. 32, 29.

c) Lecture douteuse (P الحبیز); la lecture du mot suivant est tout-à-fait incertaine.

دینار تعهّد فرمود چون قاصد احوالرا بفخر الدین باز گفت بشاشت نمود وهر دم استعداد می فرمود روز دیگر قاصد بیامد وجواب آورد که چاره جز آن نیست که در آهنین فصیلرا بسوزید وچون آن کار شده باشد ونار عمل حق کرده من در شب سیاه حبال مجانیقرا فرو گذارم وسپاهرا بالای باره دفع کنم تا این فتح میسّر گردد بشرطی که امیر ظهیر الدین از قراری که می نهد تجاوز نفرماید امیر ظهیر الدین در حال سوگند خورد ودست بر مصحف نهاد که گرد نقض عهد بهیچ وجه نگردد ومرادات اورا بکمال اهتمام تمام کند وجهت ملک صالح که بحصن کیف است چهار صد هزار عدد برسم نعلبها بفرستند چون قاصد بشهر مراجعت کرد وچنانک شنیده بود باز گفت ابن دینار قاصدرا باز گردانید وگفت که چهار صد هزار درمرا تسلیم کنند تا در صندوق نهی ومهر کنی ومراجعت سازی قاصد چون باز گشت واین معنی عرض داشت امیر ظهیر الدین نزد چاولی رفت وقضیّهرا باز راند وکافّهٔ امرارا حاضر کردند وهر یکی از نقرینه وزرینه آنچه داشت در میان آورد وبقاصد نمودند در صندوقها نهاد ومهر کرد وباز گشت روز دیگر سپاهیان تاک رز بسته بسته بر در می بردند هرچند از بالا بزخم کشکنجیر وتیر دفع می کردند فائده نمی داشت وچون در تمام انباشته گشت نقّاطان چابک دود تاک بر افلاک رسانیدند در سوخته گشت وآهنها فرو ریخت وچون استار ظلام مسدول شد ابن دیناری کمندها از باره در آویخت تا دلاوران جانسپاری کنند وبر برج آیند در میان سپاهیان نسبت مبادرت

کُبیر سوباشی نکیسار در زعامت لشکرهاء تمام ولایت دانشمند بدان کار نامزد کرد وفرمود که در ذهاب شتاب کنند در ایّام قلائل بباقی اجناد پیوستند ومحاصرترا میان در بستند روزی در وقت غلبهٔ هاجره فخر الدین ابن دیناری که فرمان‌رواء قبائل اکراد بود بر طرف باره ایستاده بود ناصر الدین ارسلان بن قیماز نائب ظهیر الدین در محاذات او رفت وسلام وپرسش تقدیم داشت وگفت خداوندرا تا کی بی فایده مکایدت باید کشید امیر ظهیر الدین با تو کلمهٔ چند گفتنی دارد جواب داد که نماز دیگر از باب الما معتمدی بدین شکل وسیما نزد شما خواهم فرستاد تا آنچه ظهیر الدین فرماید بشنود وبمن رساند بوقت موعود شخصی در زیّ فقرا از دروازهٔ مذکور بیرون آمد ناصر الدین اورا بستد وبخدمة ظهیر الدین آورد ظهیر الدین حالی مقام خالی کرد وفرمود که همانا اهل عقلرا معلوم باشد که سلطان‌را بمال ورجال وشوکت وقدرت استظهار از جملهٔ ملوک دیار بیشترست وبدین قلعه هیچ احتیاجی ندارد اما [a] شمارا یقین باید دانست کچون عساکر بدین مقام آمد تا مقصود محصّل نگردد مراجعت نخواهد کرد اگر امیر فخر الدین پیشتر از آنك کسی دیگر پیش‌دستی کند وقلعه‌را بسپارد رایت درایت خودرا درین معنی بر ذروهٔ معالی وشرفهٔ [b] شرف رساند وشهررا ببندگان دولت سلطنت سپارد هر مقصودی که دارد من در عهده می روم که از حضرت سلطنت میسّر کردانم وآن شخص‌را پنجاه

---

laissé guider par la transcription dans la chronique syriaque d'Abou ʿl-Faradj. *a*) P امارا. *b*) P وشرف.

بعد از تواتر هرب بعضی خودرا در نواحی بغداد یافتند وامیر المومنین مستنصر ایشان‌را اعزاز کرد واکرام فرمود واسباب واسلاب بی شمار در آن معرکه بدست هر دو لشکر شام وروم آمد شهاب الدین زندری منشی حضرت جلالی که در آن وقت متقلّد وزارت برکت خان بود بر قلعهٔ حرّان نایب *a* شد چون خبر انکسار ولیّ نعمت خود شنید اندیشه کرد که هر آینه بجانب روم رود ودر سلك بندگان آن دولت منظّم گردد واگر من قلعه‌را بسلطان روم سپارم مرا بی گمان هم آنجا باید رفت واز خجلت برکت‌را نتوانم دیدن وهم ملك منصور در خفیّه شهاب الدین زندری وجمال الدین حبش همدانی‌را بامارات مقنع ومغنی موعود گردانیده بود ناگاه سنجق ملك ناصر صاحب حلب‌را بر قلعه بردند وفغان بدعاء او بر آوردند ظهیر الدین ودیگر امراء روم تعظیما للقدر چیزی نگفتند وروزی چند با هم بودند آنگه هر یکی بطرفی رفتند ۞

ذکر فتح آمد بر دست بندگان سلطنت

چون امراء روم از وداع عساکر شام بخیام مراجعت کردند گفتند کچون امراء شام حرّان‌را بحیلت بدست آوردند ما با این جمعیّت اگر کاری نا کرده مراجعت کنیم شینی بزرگ باشد اولی آنست که بآمد رویم باشد که خدا میسّر گرداند مکتوبی درین معنی بحضرت سلطنت نبشتند وبلشکر وزردخانه استمداد نمودند سلطان در حال چاولی چاشنی‌گیررا با یوتاش *b* چاشنی

---

a) P باغث.

b) P ici یوتاس, ailleurs یوداش, باوتاش et تاوتاش. Je me suis

مدتی چند خوارزمیان بر مراقبت سوگند ومحافظت پیمان سلطان مواظبت نمودند وباز بریو دیو تلبیس ابلیس از جادهٔ طواعیت انحراف نمودند وبا طواغیت شیاطین الانس راه کنود وعصیان پیش گرفتند ونشان حقوق‌را سر دفتر عقوق کردند ونهب وانتزاع وتاراج برایارا واجب می شمردند ملوک شام بتسبیت رمه وتفریق کلمهٔ ایشان اتّفاق کردند وبجهت نام وننگ از حضرت سلطنت استنجاد نمودند وسه هزار سوار نامدار بامیر شهریار از خرتبرت وملطیه وآبلستان ومرعش که متاخم حدود شام است بموازرت ومعاضدت شامیان در اهتمام ظهیر الدین منصور ترجمان موسوم شدند ودر مدّت هفت روز بحلب پیوستند واز آنجا با صاحب حلب که جسر بسته بود واسباب عبورات مرتّب داشته ببیره رفتند وبملك منصور صاحب حمص که متولّی قیادت عساکر شام بنام او بود متّصل گشتند وبجناح نجاح وخوافی تخویف وقوادم اقدام بر صوب قتال خوارزمیان چون اژدهاء دمان وبلاء ناگهان روان شدند ایشان پیشتر تعبیهٔ صفوف بتقدیم ارباب حتوف وعمّال سیوف کرده بودند چون دو منزل از راس العین گذشتند ناگاه کوکبهٔ از خوارزمی فراز پشتهٔ بادید آمد مردان دلاور زورآزمای بزین‌کش در آمدند وخوارزمیان در التهاب وچون سیماب در اضطراب رفتند وتلاطم امواج بحر حرب شعلهٔ سراج وهّاجرا منطفی گردانید وغبار بادپایان روز بشب تبدیل داد بیم بود که از ورطهٔ ضغطهٔ خوارزمیان شامیان خوار از میان بدر روند ناگاه ظهیر الدین منصور عطفهٔ کرد ومظفّر آمد وایشان‌را بفرار وجلا ملتجا گردانید

وبغتات ایشان همواره خایف ومحترز می بودند واز هر جائی احمال فراوان سوی خانهٔ هر خانی روان می داشتند وتعرّضات ایشان‌را بایمان وپیمان از ممالك خود ازاحت می کردند اما در بعض اوقات در سرحدها مداخلت می نمودند وقوافل از تردّد مانع می بودند چون بحضرت سلطنت این معنی عرض داشتند مجد الدین ترجمان‌را که در عهد سلطان جلال الدین با ایشان انبساط حاصل داشت نزد ایشان فرستاد وبوجه استمالت وانالت مقصود باز بممالك روم دعوت نمود چون بدیشان پیوست وبنام شاه اعلام کرد حسن استماع لازم داشتند وخلع سلطان پوشیده جبین بر زمین نهادند وحوافر جنایب‌را بوسه دادند روز دیگر مجتمع شدند ورسول‌را حاضر کردند وگفتند ما بسبب واقعهٔ قیرخان متفرّق شدیم ودر راه با امرا که باسترداد ما آمده بودند از سر اضطرار جنگ کردیم ونکبت رسانیدیم هنوز در تیه آن عثرت مانده‌ایم با چندین مباسطات چگونه قدم بر بساط آن درگاه نهیم اما این بلادرا که بتغلّب فرو گرفته ایم از جملهٔ ممالك سلطان می شمریم بمنشور سلطنت بحکم اقطاع اگر بما ارزانی فرمایید تصرّف نماییم ودر مقابله هر دشمن که فرمایید جانسپاری نماییم وخطبه وسکّه بنام پادشاه کنیم والبتّه رخصت ندهیم که از عساکر ما بممالك سلطان تعرّضی برسد برین جمله قرار رفت وتغییر خطبه وسکّه تقدیم داشتند وسلطان‌را آن رای پسندیده آمد ✿

ذکر استنجاد ملوك شام از حضرت سلطنت

وانهزام لشکر خوارزمی وتولّاء ایشان بحضرت دار السلام

کرج کشید رسودان که ملکهٔ کرج بود رسولان بدو فرستاده بود ودر آن میان حدیث مصاهرت کرده وملك غیاث الدین داماد خواسته وسلطان علاء الدین آن وصلت‌را پسندیده وبقبول مقرون کردانیده چون نوبت سلطنت بدو پیوست شهاب الدین مستوفی کرمانی‌را که در کاردانی در جهان فانی ثانی نداشت جهت اتمام این کار مندوب فرمود چون آنجا رسید کارها جمله ساخته بودند روزی چند جهت ترتیب بقایاء امور توقّف نمود آنکه بفال فرّخ در خدمت مهد بلقیس عهد روی بخدمت سلطان سلیمان‌وش نهاد وچون بارزنجان پیوست اولاق‌را بر براق بشارت وصول مهد بانوی جهان پیشتر فرستاد سلطان فرمان داد تا کافهٔ سپهدارانی که بر رهکذار ملکه باشند باجلال استقبال نمایند واز شرایط بشارت وبشاشت هیچ ذره نکذارند وسلطان با چتر همایون بمحروسهٔ قیصریه آمد وبزم نهاد وچون دراری ثواقب وسواری کواکب مانند مشاعل ظاهر شدند سلطان بحجلهٔ وصلت وحجرهٔ خلوت خرامید ماهی بر کاهی وسروری بر سریری حاصل وحاضر دید ساعد خودرا طوق *a* آن یکانهٔ زمانه کردانید وبکام دل رسید ۞

ذکر اعتناء سلطان بدعوت عودت خوارزمیان

پیشتر ایراد افتاد که چون قیرخان‌را بخبث کوبك مقیّد کردانیده بزمندو فرستادند باقی امراء خوارزم روی بدیار شام نهادند وملوك شام ودیار بکر وربیعه ومصر وجزیره از بیم رکضات وسطوات وفجآت

---

a) P ajoute اعوانه.

بزو رفتند وجان نجس ونفس خبیث اورا از کالبد پرداخته بدرکات جحیم انداختند وچون جان اورا بسجّین فرستادند سلطان فرمود تا بدن پلیدش‌را بر جای بلند در آویزند تا عبرت اولو الابصار گردد اجزاء اعضاء اورا در قفص آهنین کردند واز داری که وقتی سلطان علاء الدین کمال لقبی *a* مشرف قباد ابادرا بخبث کوبک از آنجا در آویخت وهنوز جثّهٔ او در آنجا مانده بسبب آنک سلطان پشیمان شد وچندانک اقرباء او تضرّع نمودند که اورا فرو آورند اجازت نداد وفرمود که تا حاسد اورا بر آنجا نبرند اورا فرو نیاورند در آویختند وهمان لحظه قرایب کمال جثّهٔ مقدّد اورا فرو گرفتند ودفن کردند واز جملهٔ کراماتی که از سلطان علاء الدین باز گویند یکی آنست وچون قفص از دار معلّق گشت خلق بنظارهٔ اجزاء پاره پارهٔ او جمع شده بودند ناگاه قفص فرو افتاد وشخصی‌را هلاک کرد سلطان فرمود که نفس شریر او هنوز درین عالم اثرها می کند وچون از آن مهمّ فراغت یافت جلال الدین قراطای‌را که کوبک در کنج معزولی نشانده بود باز طلبید واستمالت فرمود وطشت‌خانه وخزانهٔ خاص‌را بدو تسلیم کرد وصاحب شمس الدین که خطّ عزل بر صحیفهٔ عمل او کشیده بود ووزارت بصاحب مهذّب الدین داده بنیابت حضرت موسوم گردانید ۞

ذکر وصول مهد ملکهٔ گرج بقیصریه وانتظام عقد وزفاف

پیش ازین تقریر افتاد کچون کمال الدین کامیار لشکر بدیار

---

a) Lecture douteuse. P لقبی.

روی قراجه در صحبت غلام بقباد آباد بخدمت سلطان آمد وپیشتر غلام خودرا باعلام قدوم بخدمت سلطان فرستاد وخویشتن تعلّلی نمود وناگاه شبهنگام بوثاق سعد الدین کوبک نزول کرد کوبک از غیر او هراسی نداشت چون اورا بدید پرسید که بخدمت سلطان عالم رسیدی جواب داد که مرا بی اجازت ملك الامرا کجا یارای آن باشد که بخدمت سلطان روم وخودرا از مقرّبان او شمرم بعد ازین معاذ وملاذ جناب معظّم ملك الامرا می دانم ازین نوع دمدمه وافسون در آن ملعون دمید وچون خاطر کوبک از قبل او امن شد مجلس عشرت بنهاد وطرب کردند ودر حقّ او آن شب انعام فراوان کرد وعلی الصباح اورا بحضرت سلطنت با خود برد وبحسب خود در آمد واز آمدن او اعلام کرد آنگه اورا در آورد بدستبوس رسانید بعد از آن امیر مجلس با سلطان قرار نهاد کچون کوبک در مجلس عشرت حاضر گردد سلطان دوستکان بامیر جاندار خورد واو در کشد وبهانهٔ ارافت بیرون آید وبا همدمان خود مترصّد خروج کوبک باشند چون او بدر آید تیغ درو نهند وعالمرا از بلاء او باز رهانند امیر جاندار دوستکان خورده بیرون رفت ودر دهلیز ترصّد بروز او می کرد چون کوبک بیرون آمد برسم احترام قیام نمود وچون در گذشت خواست که بچماق بر قفاش زند بر کتف افتاد دست در گردن امیر جاندار انداخت طغان امیر علم شمسیر کشید وکوبکرا پی کرد از بیم جان خودرا بشرابخانهٔ سلطان انداخت چون شرابداران اورا خون آلود دیدند هر یك بکارد وشمشیر وبلاتگین

او هر روز نیم من گوشت ودو من نان وسه عددبهاء حوایج راتب فرمود وچون بقونیه پیوست کمال الدین کامیاررا که از اکابر دهر وفضلاء عصر بود ودر فقه از مقتبسان نظام الدین حصیری ودر اجزاء حکمت از مستفیدان شهاب الدین مقتول بود واز جملهٔ ابیاتی که با حکیم شهاب الدین بدان مجارات کرده است این است للسهروردی

یا صاحِ أَمَا رَأَیْتَ شُهْبًا ظَهَرَتْ   قَدْ أَحْرَقَتِ ٱلْقُلُوبَ ثُمَّ ٱسْتَتَرَتْ
طِرْنَا طَرَبًا لِضَوْءِهَا حِینَ طَرَتْ   أَوْرَتْ وَتَوارَتْ وَتَوَلَّتْ وَسَرَتْ

للامیر کمال الدین کامیار

یا صاحِ أَمَا تَرَی بُرُوقًا وَمَضَتْ   قَدْ حَیَّرَتِ ٱلعُقُولَ حِینَ ٱعْتَرَضَتْ
حَلَّتْ وَنَحَتْ وَلَوَّحَتْ وَٱنقَرَضَتْ   لَاحَتْ وَتَجَلَّتْ وَتَخَلَّتْ وَمَضَتْ

با چندین مکارم اخلاق ومحاسن اوصاف بحکم *a* دهلیزی چنان سقّاکی مغیال در حضیض قلعهٔ کاوله باوج شهادت رسید *b* ✿

ذکر کشتن سلطان کوبکرا وتشفّی صدور عالمیان

چون فوران نایرهٔ کوبک هر روز استیلا زیادت می یافت وصواعق عذاب شدید وبطش مبیدش هر ساعت خرمن عمر عالمی می سوخت سلطان بر فراق اکابر خویش متألّم شد واز آنک همواره پیش سلطان با شمشیر حمایل کرده در آمدی هم متوهّم گشت غلامی‌را از غلامان خاصّ بسبیواس نزد قراجه جاندار فرستاد که کوبک بک *c* ارکان سلطنت‌را هلاک کرد واین زمان با کمر وشمشیر دلیر بخلوت پیش من می آید از تهوّر وتجبّر او تحیّر عظیم می کنیم هرچه زودتر می باید که بیاید تا تدارک کار او تقدیم

a) P دحلمی. *b*) P رسانید. *c*) P a deux fois بك.

دیگر میسّر شد وکوبکرا بدان واسطه شکوه وهیبت زیادت گشت وبا این همه خبث ضمیر وسوء عشرت که با اکابر داشت در رعیّت‌پروری وعدل‌گستری یگانه بود ودر سخا از دریا موّاج‌تر واز سحاب مِدْرارتر بودی وبا همه پلنك طبعی در خلوت با حرفا وندما چون گل ضحوك بودی واز جملهٔ سیاسات غریب او آنست که وقتی در بعضی از پیکارها شتری از حمولات لشکریان در کشت دهقانی رفته بود دهقان فریاد کنان بر در سراپردهٔ او حاضر شد فی الحال فرمود تا صاحب شتررا بدست آرند ودر جملهٔ لشکرگاه بر آوردند هیچ کس‌را یاراء آن نبود که بمالکیّت شتر اقرار کند چون خصم شتر ظاهر نشد فرمود تا شتررا بر سپیدداری که بر کنار آن کشت‌زار رسته بود در آویختند واگر کسی در شارع نظر بر چیزی ساقط افتادی زهرهٔ آن نداشتی که بر گیرد مردمی‌را که بجمع مفقودات موسوم بودندی خبر کردندی تا بر در دهلیز سلطنت بردندی اگر از اثواب وانواع آن بودی از اطناب خیمه در آویختندی واگر حیوان بودی تعهّد نمودندی ودر لشکر منادا رفتی که فلان چیز از که ضایع شده است خصم شنودی وبیّنه اوردی ومتاعرا با خود بردی ✿

ذکر گرفتن کوبك قیمری‌را وکمال الدین کامیاررا رحمهما الله تعالی

چون از فتح قلعهٔ سمیساط مراجعت کرد حسام الدین قیمری‌را بجریمهٔ متّهم گردانید ومقیّد در سراء سلطنت بمحروسهٔ ملطیه باز داشت واموال بی شمار اورا جهت شهریار تصرّف نمود وبجهت

از نژاد سلجوق است وسلطان‌را بافسون بر آن داشت که لون سیاه چترا بازرق مبدّل کردانید تا بحضرت خلافت خبر رسد که سلطان روم از شعار آل عبّاس عار داشت وچتر خودرا از ننگ از رنگ ایشان عاری کردانید تا اگر فیما بعد تیر مکیدت او بر غرض مطلوب آید این بهانه‌را عکّازهٔ اعتذار سازد ✿

ذکر فتح قلعهٔ سمیساط بر دست کوبک

سعد الدین کوبک می خواست که از طریق اقتدار وفتح دیار وامصار رعبی وهراسی در دل شامیان اندازد لشکرهاء ممالک روم سوی دیار شام کشید وسمیساطرا در حصار گرفت ملوکی که در آنجا بودند چون طاقت مقاومت نداشتند امان خواستند ونزد کوبک پیغام فرستادند که مارا معلوم است که با دولت شهریار کسی‌را مجال مجادلت ومنازعت نیست این ممانعت که درین روزی چند رفت از تیرگی صفاء بخت شوم ما بود اگر ملک الامرا بجان امان دهد وصلیب الصلبوت‌را که از قدیم در حکم اجداد ما درین قلعه بوده است ومسیحیان بزیارت آن می آمدند ومال‌را از آن فتوحی *a* حاصل می شد بما باز گذارد واطفال وعیال مارا متعرّض نشود قلعه‌را تسلیم نماییم کوبک اجابت ملتمس ایشان‌را لازم شمرد ولشکررا از محاربت منع کرد وسوگندنامه نبشت وفرستاد حالی ملوک قلعه‌را خالی کردند ورخت خود بزیر فرستادند وسنجق‌را بالا بردند روز آدینه سلخ ذو القعده سنهٔ ٦٣٥ ودر اندک مدّتی فتح سمیساط با چند قلعهٔ

a) Sans points en P.

فرمان‌را شنوانید ودر حال اورا مقیّد کرد وروزی چند بطلب واحتیاط اسباب او مشغول شد وچون فراغت یافت اورا بمیدان انگوریه برد وچنان امیری نازنین‌را که خورشید انور از رشك روی ازهر او در حجاب سحاب تواری گزیدی وعطارد از رشك خط وبلاغتش انگشت حسد بدندان گزیدی وهیچ صاحب جان‌را دل ندادی که برگ گلی بر سینهٔ سمن‌سیماء او زدی در خاك تا ناف دفن کرد وبالزام عوام‌را فرمود تا برجم سنگ جان شیرین اورا بفردوس برین رسانند آنگه مجموع اموال اورا از نقود وعقود بخزانه آورد، وچون این سه خون بریخت وهیچ کس اعراض وانکار نکرد کارش بجای رسید که دلها بیشتر امرا رغبةً ورهبةً بر هوا وولاء او قرار گرفت وبزرگان‌را از بیم او خواب نوشین در دیدهٔ جهان‌بین نمی آمد [مادر] *a* او شهنار خاتون از دختران معتبران شهر قونیه بود وغیاث الدین کیخسرو والد علاء الدین کیقباد بر دو گیسوی مفتول او مغبون وبر جمال بی همالش که لیلی از حسن آن چون مجنون محزون بودی مهر انداخته بود ودر خفا اورا بر سلطان بردندی وبناز واعزاز باز آوردندی وبرین قضیّه جز جدّهٔ اورا وقوف نبود چون مادرش‌را بخانهٔ پدر عروس بردند والده‌اش دو ماهه حامله بود وبحیلت خودرا دوشیزه ساخت واز غایت دهاء جدّه‌اش چنان نمود که در شب زفاف باردار شد وچون مدّت هفت ماه بر آمد من در وجود آمدم تا بدین تقریر مزوّر در خواطر مقرّر گردد که او

a) Lacune non indiquée dans le ms.

غیاث الدین‌را عزّ الدین کیکاوس از بردولیه *a* واز جاریهٔ رومیّه رکن الدین قلج ارسلان واز ملکهٔ گرج علاء الدین کیقباد در وجود آمد سلطان اتابکی عزّ الدین کیکاوس‌را بمبارز الدین ارمغانشاه مفوّض گردانید واورا باهلاک برادران فرمان داد او مردی خیر بود در قتل ایشان توقّف نمود وبعضی می گویند دو غلام‌را نکشت ونشان بر سلطان برد وگروهی بر آنند که هلاک کرد فی الجمله محقّق نشد ❁

ذکر کشتن کوبک تاج [الدین] پروانه‌را رحمه الله تعالی

بسمع کوبک رسانیدند که چون تاج الدین پروانه بآقشهر رسید مطربه‌را از مغنّیات ملک خرتبرت بی وجه مبایعت در بستر مباشرت کشید در حال که این معنی شنید از ائمّه وقضاة استفتا کرد که حدّ زانی محصن سیّما در خانهٔ ولیّ نعمت خویش در شرع چه فرمایید فتوی دادند که رجم کوبک آن فتاوی‌را در اوان خلوت بسلطان نمود وگفت که اگر مسامحه فرمایید زیردستان خیره گردند ودر خاندان مخدومان دست درازی کنند سلطان از سر سورت شراب در سیاست پروانه شتاب کرد وانگشتری داد که کوبک سزاء اورا بر وجه شرع تقدیم دارد وفرمانی بتوقیع رسید کوبک چون برق محرق وسیل مغرق در مدّت دو روز بانگوریه پیوشت واز گرد راه در سرای پادشاه فرو آمد وتاج الدین پروانه وامرا وائمّهٔ شهررا حاضر گردانید وحکم

c) Lecture douteuse. Dans la leçon du ms. se cache un nom de femme grec, car la mère d'Izz al-dīn était la fille d'un prêtre grec.

شیبت بیضاء شمس التونبهرا در کف گرفته از صف اکابر فرو کشید وبجانداری سپرد تا بیرون برد وبدرجهٔ شهادت رسانید هیچ کسرا زهرهٔ آن نبود که چون وچرائی گوید صاحب شمس الدین *a* کمال الدین کامیاررا فرمود که اگر این کاررا تدارک نکنیم کوبک کستاخ شود وشرش بدیگران نیز سرایت کند، این سیاسترا مانع می باید شدن کمال الدین [اغفال] نمود ومصلحت ندید که صاحب در باب او سخنی گوید از آن روز بازار وقاحت او رواج گرفت آنگه با تاج الدین پروانه قلب المحن لازم شمرد وبسرّ وجهر در ابطال وجود او می کوشید امیر تاج الدین بدان سبب خودرا از میانه دور انداخت واجازت خواست وبانکوریه که اقطاع او بود روانه شد وآنجا تغییر *b* زمان می فرمود وباحتساء مدام وفیض انعام بر خاص وعام مشغول می بود ✿

ذکر قتل ملکه عادلیه وحبس اولادش عزّ الدین قلج ارسلان ورکن الدین

چون سلطان نوبهار اعلام کامرانی بر افراخت وعساکر ریاحین خیام خون رنگین بصحراء مشک آگین زدند وسلطان از انطالیه بقیصریه پیوست کوبکرا فرمان داد تا میان ملکان ووالدهٔ ایشان ملکه عادلیه تفریق کند بر موجب حکم ملکهرا بدار الحصن انکوریه فرستاد تا آنجا بعد مدّتی بزه کمان خنق کردند وملکانرا ببرغلو بردند وآنجا محبوس بودند تا آنگاه که سلطان

---

a) C. à. d. Chems al-dīn Isfahānî.

b) Sans points en P.

نخوت وعجب بدین نصایح التفات نکردند ودر مقابله بمقاتله رفتند شمس الدین بیرم در آن معرکه مضغهٔ ناب ذیاب گشت وسیف الدولة ارتقش اسیر شد وخوارزمیان‌را اسپان بی نهایت دست داد بی توقّف عزم دیار شام کردند وملك حرّان ورها ورقّه وسروج ودیگر مواضع بگرفتند چون کمال الدین کامیاررا شکست لشکر معلوم شد بوم اندوه مقیم مقعد در دل وجان او آشیان ساخت نه سامان پیش رفتن داشت ونه مجال باز آمدن بضرورت مراجعت کرد وحال‌را بمحلّ انها رسانید کوبك لعین‌را در آن قضیّه در هدم مبانی معالی امیر کمال الدین رخنهاء بزرگ دست داد وبخفیّه بجای رسانید که چنانك ذکر خواهد رفت اورا وچند امیر دیگررا شربت هلاك چشانید ✿

ذکر شروع کوبك در قتل اکابر ممالك روم

کوبك‌را بسبب آنك شمس الدین التونبه در بعضی اوقات بر زبان راندی که این سگ‌را از درگاه دور می باید کرد والّا اخر الامر بر هر کس زخمها زند .... *a* وکمال الدین کامیار دافع آن قصد می شد در مدّت غیبت امرا فرصتها یافت ووعاء غضب سلطان‌را از مساوی اتابك التونبه ممتلی گردانید وتاج الدین پروانه‌را درین باب با خود همداستان کرد روزی که دیوان سلطنت بارکان دولت آراسته بود وشمس الدین التونبه بر امثلهٔ دیوانی نشان می نهاد تاج الدین پروانه وکوبك از خدمت سلطان بدر آمدند کوبك در جست وانگشتری سلطان در انگشت کرده

---

a) Plusieurs mots manquent dont on peut deviner le sens par ce qui suit.

بخدمت سلطان غیاث الدین تهمت‌را کار بست وعرض داشت که از بندگی اعراض خواهد نمود اگر ازین مملکت جای دیگر رود چون بر کمیّت وکیفیّت ملک ولشکر واقف شده است دشمنان‌را اغرا کند رای آنست که اورا مقیّد کنید تا دیگران از سر رعب ورهب بر جادهٔ اخلاص قیام نمایند وقصد مفارقت این حضرت نکنند از فرط غباوت وغرّتی که از لوازم صبی وشبابست سلطان فرمود تا اورا حاضر کردند وبمسجد سرای سلطنت باز داشتند وشبهنگام مقیّد کردانیده بقلعهٔ زمندو بردند وآنجا بمرضی گرفتار شد ودر گذشت چون دیگر امرا شنیدند همه روی بگریز نهادند وتزلزل واضطراب در ممالک بادید آمد وولایت‌را بنهب وغارت فرو گرفتند سلطان کمال الدین کامیاررا باسترجاع ایشان مندوب فرمود با لشکرها روانه شد وبملطیه پیوست وارتقش‌را که سر لشکر ملطیه بود تا خرتبرت در پی فرستاد خوارزمیان از راه عرب‌کیر از فرات عبور کرده بودند ارتقش با سیف الدین *a* بیرم سوباشی خرتبرت پیش خوارزمیان گرفتند ایشان قاصدی فرستادند که ما از آوارگی در ظلّ سلطان ماضی براحت وسعادت پیوستیم چون او بجوار حق پیوست قیرخان‌را که سرور ما بود بی جرمی محبوس کردید ما از بیم جان ترك خدمت این خاندان کردیم وبطلب روزی خود روی در جهان نهادیم مصلحت آنست که مراجعت فرمایید ومارا باعراض از رعایت حقوق نعمت ومماحلت ملزم نکردانید ایشان از غایت

---

a) Ci-dessous p. ٢١١, l. 2 l'auteur écrit شمس الدین.

ما این عار هرگز بر خود نگیریم واگر موافقان غیاث الدین مخالفت کنند بوجه محاصرت مرادشان در کام شکنیم قیرخان با قیمری همداستان شد کمال الدین کامیار توقّف کرد وتعلّلی می نمود ناگاه از شهر بدو خبر رسید که کار از آن در گذشت که شمارا در شمارست هر که بزودی آمد سر باز [a] بسلامت برد وهرکه متعرّض هوائی که نه از مهبّ موافقت سلطان غیاث الدین جهد شد بمرهم ندامت از جراحت خود سالم نشد امیر کمال الدین بدان نیز التفات نکرد تا نماز دیگر بر اطراف مشهد طواف می کردند چون دیدند [b] که مماطلت ومضایقت فایده نمی کند وبر حکم وَٱللّٰهُ یُؤْتِی مُلْکَهُ مَنْ یَشَاءُ [c] مزیدی تصوّر نمی توان کرد هر سه امیر در شهر رفتند وسلطان‌را بسلطنت تهنیت کردند تاج الدین پروانه پیش دوید تا امیر کمال الدین‌را قسم تلقین کند دست ردّ بر سینهٔ مرام او نهاد ومصحف مجیدرا بر کف گرفت ونزد تخت رفت وبعبارت وبلاغت وفصاحتی سوگند خورد که جملهٔ متمیّزان واصحاب فضل که آن روز آنجا بودند متحیّر شدند وقیرخان وقیمری ودیگر ملوک وخانان همه سوگند خوردند وشهریاری بر سلطان غیاث الدین کیخسرو مقرّر گشت وفرمانها متوّج بتوقیع الملك لله باطراف فرستادند وزندانیها آزاد کردند ☆

ذکر گرفتن قیرخان وگریختن لشکر خوارزمی بطرف شام

سعد الدین کوبك از خبث طینت وفساد دخلت بد نهادی آغاز کرد ودر باب قیرخان که از کبار امراء عساکر خوارزم بود

a) P بازر. b) P دید. c) Kor. 2, 248.

الهی زد وروی بریاض جنّات نعیم نهاد ملک غیاث الدین‌را از تباهی حال سلطان آگاهی دادند در حال دعاةرا نزد هر امیری از اکابر دولت دوان کردانید بهوا وولاء خود دعوت کرد شمس الدین التونبه چاشنی‌گیر وتاج الدین پروانه پسر قاضی شرف وجمال الدین فرّخ a استاد الدار وسعد الدین کوبک وظهیر الدولة پسر کرجی‌را در آن باب سمح العنان وسریع الاجابة یافت روز دیگر امیر کمال الدین وحسام الدین قیمری b وقیرخان ودیگر امرا از مآل حال سلطان بی خبر در میدان سیران می کردند غیاث الدین‌را دیدند با امرای که دعوت اورا اجابت کرده بودند نغام‌ریزان کرده از طرف کیقبادیه که بشهر می آمد در حال بسراء سلطنت رفتند وچون هواخواهان‌را بانبوهی دیدند بر هوا وولاء غیاث الدین سوکند خوردند والتونبه چاشنی‌گیر وجمال الدین فرّخ a لالا سلطان‌را بردند وبر تخت نشاندند ودستبوس ونثار کردند فی الحال فرمود تا جملهٔ زندانیهارا آزاد کردند ودروازهاء شهررا محکم بستند چون حسام الدین قیمری این معنی استماع کرد که امرا بر خلاف قرار وعهدی که با سلطان کرده بودند غیاث الدین‌را بر تخت نشاندند در غضب رفت وبا امیر کمال الدین وقیرخان کفت که ملک عزّ الدین بکیقبادیه است ما عهد سلطان ماضی نکاه داریم واورا بسلطنت نشانیم وهر که مخالفت کند بزخم پولاد دمار از نهادش بر آریم لشکر با ماست وولی عهد در دست

---

a) P فرج.   *b*) Sans points ici en P.

تمام در مزاج کریمش ظاهر شد اهل مجلس مشوّش متفرّق می گشتند سلطان از فرط اضطراب والتهاب سوار بسرای کیقبادیه تجشّم *a* نمود وشکوفهٔ بسیار فرمود وبقراطای گفت که کار من بپایان رسید کمال الدین کامیاررا طلب باید داشت تا با او وصایا تقدیم افتد غلامان خاص بطلب او دوان کردانیدند نماز خفتنی بود که بحضرت رسید سلطان‌را کلال بر قوّت ناطقه ظهور یافته بود چندانک ایما واشارت می کرد فهم امیر کمال الدین بدان نمی رسید زود سوی خانه مراجعت کرد شبی بود از شب دوشنبه چهارم شوّال سنهٔ ٦٣٤ که سلطان از سرای کیقبادیه بمنزل رضوان نقل کرد وبعد دو روز کالبد مطهّرش‌را بقونیه بردند وبجنب آبا واجداد دفن کردند وبدان مفارقت دل برق کباب ودیدهٔ سحاب پر آب گشت وامور ملک وملّت از آن روز در تراجع وتباهی افتاد ونظام عقد پادشاهی واهی شد واز عجایب اتّفاقات آن بود که ملک کامل وملک اشرف که پیوسته سوداء حصول ملک روم در سرّ سر ایشان کامن بود دربین ایّام فرمان یافتند واحوال ممالک روم در هرج ومرج افتاد ودر نزهت آباد این ممالک که موئل غربا وملجاء ضعفا بود شربتی خوشگوار بهیچ حلقی فرو نرفت که صد هزار جوی خون از حال ودل بر نیامد ۞

ذکر تمکّن سلطان غیاث الدین کیخسرو بن کیقباد بر سریر پادشاهی

چون سلطان علاء الدین کیقباد سراپردهٔ روح‌را در سایهٔ رحمت

a) P دتحیمم (sic).

سلطنت روم‌را بر ملك عزّ الدين قلج ارسلان تقرير كرد وجملهٔ امرارا بمتابعت اين معنى ملزم كردانيد تا همه رغبةً ورهبةً ايمان مبايعت فراهم دادند وبر ولا وهواء او ايمان وثيق ياد كردند وچون هلال شوّال سنه ٦٣٤ پديد شد در صحراء مشهديه چندان لشكر فراهم آمده بود كه حصر ممكن نبودى *a* بعيد كاه حاضر شدند وهر كس هنرى نمودند آنكه ميدان‌را خلوت كردند وسلطان جلال الدين قراطاى‌را بنيزه در پى كرد واو ببلاتكين تمكين نمى داد بارى چند اين بازى باختند آنكه عزم سراپرده سه سرى فرمود ونماز كزاردند وخوان نهادند وبر داشتند روز سيم شوّال فرمود تا جملهٔ رسولان كه در قيصريه حاضر بودند در بزم شاهنشهى حاضر شدند وامرا واكابر واماجد حضرت سلطنت فراهم آمدند وآلات بزم در آوردند وآوانى مطربان خوش الحان بلند شد ساقيان زرّين نطاق سيمين ساق چون سرو روان بر سر حرفا دوران آغاز كردند پاى بادپيماى نداء

خُذُوا بِنَصِيبٍ مِنْ نَعِيمٍ وَلَذَّةٍ   فَكُلٌّ وَإِنْ طَالَ ٱلْمَدَى يَتَصَرَّمُ

در داد غراب البين نعيب نحيب بانشاد نشيد

كَمْ جُمُوعٍ قَدْ رَأَتْ أَبْصَارُنَا   يَمْزُجُونَ ٱلْخَمْرَ بِٱلْمَاءِ ٱلزُّلَالْ
ثُمَّ صَارُوا فِى غَدٍ أَيْدِى سَبَا   وَكَذَاكَ ٱلدَّهْرُ حَالٌ بَعْدَ حَالْ

بصوت پر هراس باسماع جلّاس ورُضّاع كاس مى رسانيد ناكاه ناصر الدين على چاشنى‌كير مرغى بريان زن زده كرم در بزم آورد وبخدمت سلطان پاره *b* كرد سلطان لقمهٔ چند تناول فرمود بعد زمانى تغيّرى

---

a) P بودى.   *b*) P ودارة (sic).

بولایت خراسان وصول افتاد ملحدان با لشکر انبوه بر سر ما آمدند ومارا بکردکوه بردند ومدّت سه ماه ودو روز محبوس بودیم چون خبر ما بخدمت *a* رسید نزد جرماغون نوین فرستادند تا مارا از دست ایشان خلاص داد چون ببندگی *a* رسیدیم واحوال عزیز داشت وقبول کردن ایلی وترتیب تحفها ووفات سلطان علاء الدین گفتیم قبران قبران قبران سه بار فرمود وایلی غیاث الدین‌را پسندیده داشت وباز حکم شد که بسوی روم روم وباسقاق باشم چون بعراق رسیدم بایاجو نوین بکوسه طاغ با غیاث الدین مقابل شده بود وحال از آن نمط گشته ۞

ذکر وفات سلطان علاء الدین کیقباد

چون آفتاب معالی وجلال سلطان علاء الدین کیقباد در جهانداری وکامگاری بدرجهٔ کمال لا بل بدیوار زوال *b* رسید وگردن‌کشان آفاق سر بر خطّ حکم او نهادند وبا امیر المومنین مستنصر در مملکت مشارکت بحکم وراثت *c* اعمام آغاز نهاد وبسلطان اعظم وقسیم معظّم مخاطب گشت بحکم غبار وحشتی که از جهت ملك کامل بر خاطر اشرفش نشسته بود عساکررا بقصد ولایت شام بقیصریه جمعیّت داد وجهت احتیاط ومراعات سیواس‌را از تحویل فخر الدین ایاز شرابسلار که اخصّ خواص بود وبجوار حقّ پیوست بقیرخان مفوّض کردانید وپادشاهی ارزنجان‌را باز بر ملك غیاث الدین مقرّر داشت والتونبه چاشنی گیررا باتابکی وملك الامرائی دولت او نامزد کرد وولایت عهد *d*

---

a) Le nom du grand khān est constamment omis dans le ms.
b) P زول. *c*) Sans points. *d*) P ajoute و عهد.

بود واحوال ما عرض داشته مارا تا بهار آنجا داشتند وهر روز بعد از سیران وپیش از دیوان بدیدن ما می آمد ومراعات بی حد می کرد وچون روی بهار بخندید وسلطان از علائیه بقیصریه آمد مارا حاضر فرمود واحترام تمام نمود وچون یرلیغ رسانیدم بر خاست وخویشتن مطالعه کرد چون از تخت فرو آمد ودر سراچهٔ خلوت مرا بی نوکران حاضر کردانید اوّل لفظ که ازو شنیدم این بود که شکر ایزدرا که فرستاده که از بر گزیدهٔ خدا نزد ما رسید ومسلمانست وعزیز کردهٔ خدا مارا عزیز کردانید ویاد آورد آنکه فرمود که آنچه پرسم از راه دین‌داری باید که راست در میان آری گفتم هر آنچه دانم هر آینه بمحلّ انها رسانم فرمود چون ایل شویم در ملك ما طمع کنند گفتم معاذ الله ایلی با ایشان آن قدر باشد که هر سال ایلچی بخدمت رود واز جامهای که در خزاین می بوسد واسبابی که در گلها واصطبلها پیر می شود وزر که زیر زمین در معرض تلف می آید چیزی اندك نزد ایشان برد وظاهر وباطن با ایشان یکسان داشته آید سلطان ایلی‌را قبول فرمود وفرمان داد وتحف وهدایا وطرف روم ترتیب کردند ناگاه سوم شوّال سنه ۶۳۴ بجوار حق پیوست وپسرش غیاث الدین کیخسرو بر تخت نشست ونزد من ونوکران فرستاد که پدرم ترا برادر خطاب کرد ومن پدر می خوانم ومن نیز طریق ایلی وبندگی می سپرم وپیشکشیهارا که سلطان علاء الدین ترتیب فرموده بود در صحبت فخر الدین پسر جبر[a] مصری بملطیه روان کرد چون

a) Lecture douteuse. P sans points.

او آبادان ماند اگر ترا بایلچی بروی فرستم روی عرض داشتم که من مرد تاجرم وبر دقایق رسالت اطّلاع ندارم شاید که دقیقهٔ نا دانسته فرو گذارم ومعاتب گردم فرمود که نظر ما چون بر تو افتاد وبچنین کاری اختیار کردیم خدا بر زبان تو آن راند که مقبول عالمیان باشد پس مرا با دو نوکر مغل بدون وارمتای ویك پایزه زر *a* وپایزه نقره با یرلیغی که مضمونش اینست

سواد یرلیغ که نزد سلطان علاء الدین کیقباد آمد شهریار عادل سلطان علاء الدین بداند که ما آوازهٔ نیکو که در ملکداری ورعیّت‌پروری پیش گرفته وآینده ورونده از تو خشنودند شنیدیم ونیك پسندیدیم وترا سیورغامیشی فرمودیم وخواستیم که تو پیوسته در ملك خویش خوشدل وآسوده مانی چون خدای تعالی مارا بزرگ کرد وعزیز کردانید وروی زمین‌را باروغ ما ارزانی داشت وتو راه پسندیده می روی مارا واجب گشت حال خود بشما نمودن وبراه ایلی وفرمان‌برداری خواندن بعد از آن چون ما احوال خود نموده باشیم کسانی *b* که ایل نشنوند وسرکشی کنند ولشکر ما بولایت ایشان در آرد *c* وایشان‌را بکشد وزن وبچه اسیر کنند ومال واسباب‌را غارت وخراب کنند وبدیشان بدی رساند از ما نباشد نوشته در سال بیچین سنه ۶۳۳ از مقام سبزه *d* اوردو بخدمت فرستاد وروان شدم بعد طی طومار مسالك دیار بممالك روم پیوستم چون بقیصریه وصول افتاد سلطان بعلائیه بود مبارز الدین چاولی قاصد فرستاده

a) P زرد. *b*) P ajoute را. *c*) P ابد.
d) P sans points.

بدرگاه بدین طریق نمودند که کار آمد باخر خواست آمد اما زمستان ناگاه هجوم کرد واز آن قبل عساکررا در نهضت وحرکت فتور ظهور پذیرفت وبدان واسطه اجازت تفرّق ومعاودت یافتند اما سلطان فرمود که سال قابل بذات خود مباشر ومزاول کردم وآن مهمّرا چنانك واجب است بکفایت رسانم وچون امرا بخدمت رسیدند عتابی نفرمود واز گذشته گذشت ۞

ذکر ورود ایلچیان اردوی نزد سلطان علاء الدین کیقباد

امیر شمس الدین عمر قزوینی چنین حکایت کرد که بسبب احداث ایّام ترك وطن قدیم که مقطع سرّه ومجمع اسرّه بود نمودم وطریق تجارت پیش گرفتم وچون بشهر ارزروم رسیدم وآن‌را بنعمت وراحت مشحون دیدم مدّتی آنجا اقامت کردم ونعمت متکاثر بدست آوردم ناگاه برگستان نمودم والوان مرصّعات صناعت کردم ومدّتی در تتمیم آن بر آوردم آنگه با خود گفتم چنین متاعی جز خزانهٔ پادشاه‌را نشاید مطیّهٔ سفر در زین کشیدم وراه آن درگاه‌را بر خود گشاده گردانیدم وچون بدانحضرت رسیدم معامله منجح وتجارتی مربح دست داد در وقت عرض پادشاه حاضر بود مرا فرمود که از کجا می آیی گفتم از بلاد روم گفت آن مملکت در دست سلطان علاء الدین کیقبادست گفتم آری فرمود که طریقهٔ او در ملکداری چگونه است گفتم چنانست که پادشاه پسندد وهمانا که در اسلام چنو پادشاهی نباشد عدلی شامل وعقلی کامل وملکی معمور ومالی موفور ورعیّتی مسرور فرمود که چنین پادشاهی‌را دریغ باشد که از عنایت خود محروم گردانیم واورا آگاهی بفرمایم که با ما ایل شود وملك ورعیّت

وچون او از محاصرت آمد بدین عبارت احجام نمود *a*)

ذکر تصدّی تاج الدین پروانه محاصرت آمدرا وعودت بر وجه خیبت

تاج الدین پروانه پسر قاضی شرف الدین ارزنجانی جهت رواج بازار خود وکساد متاع حشمت کمال الدین کامیار که محسود عالمیان بود روزی در اثناء تقدّح که ذات سلطان‌را متروّح یافت گفت اگر پادشاه بنده‌را اجازت دهد که با لشکر قدیم وخوارزمیان بآمد رود در مدّت شش ماه بل کمتر میسّر کرداند سلطان اورا بدان التزام اکرام فرمود وزعامت جیوش‌را بدو مفوّض کردانید ولشکرهارا با زردخانه وبرگ وعدّت آراسته در صحبت او روانه کرد چون بدانجا رسید مدّتی بمحاصرت آن صرف کرد هیچ اثری ظاهر نشد قیرخان ودیگر امراء خوارزم بحکم حقدی که از ملك غازی وبدر الدین لولو وملك منصور صاحب ماردین بواسطهٔ سلطان جلال الدین که در وقت التجا بدیشان بدو التفات نکردند در دل داشتند در آن ممالك تاختن بردند وتا در سنجار قتل وسبی وحرق ونهب وخراب کردند وحال‌را بدرگاه سلطنت باز نمودند سلطان بر فتح آمد مصرّ شده بود صاحب شمس الدین اصبهانی‌را با لشکر دیگر با مال وزردخانه بی نهایت تا حدّی که برسم منجنیق از آهن سنگهاء مدوّر ومنّی وسه منّی وپنج منّی بر شتران بار کرده فرستاد آن فتح برو نیز بسته شد واز قبل غضب حضرت سلطنت ترسان بود حال

a) La phrase est maladroitement interrompue par l'inscription du chapitre suivant.

وموی از خمیر از قلعه فرو آمدند وسنجق‌را بالا بردند وامرا بخلوت بالا رفتند واموال وخزاین بی کران در دفاتر ثبت کردند ودر صنادیق وبیوتات مختوم گردانیدند وخدمت سلطنت اعلام کردند سلطان بعد از احماد مساعی فرمود که خزاین‌را باحتیاط تمام بخزانهٔ عامره فرستند وآنچه لا بد قلعه باشد آنجا بگذارند وباقی‌را که گزیده‌تر باشد بمحروسهٔ ملطیه فرستند ومرمّت رخنهاء قلعه تقدیم دارند وبعد از اتمام مرام روی بدرگاه نهند وبعد از مراجعت ملک الامرا وعساکر از سر قلعه حرّان ناگاه قصّاد ملطیه بدرگاه رسیدند که ملک کامل بحرّان معاودت نمود وبوجه محاصرت قلعه‌را باز در تصرّف خود آورد وکوتوالان ومتجنّده ونوّاب‌را در جوالها نهاده وبر اجمال بار کرده بجانب مصر فرستاد ودر حبس ابد باز داشت سلطان اگرچه ازین خبر منفعل شد اما فَیَومٌ لَنَا وَیَومٌ عَلَینَا بر خواند وفرمود که استرجاع حرّان از مهمّات نیست رای آنست که بمحاصرت آمد روید کمال الدین کامیار جواب داد که فرمان پادشاه‌راست اگر عساکر منصور قصد قلاع افلاک کنند ابراج آن‌را آسان آسان در مغاک خاک اندازند اما چون آمد شهری‌را که بارهٔ آن کوه خاره است وهیچ پادشاهی آنرا بجنگ ومحاصرت فتح نکرده است هلا هلا میسّر نتوان کرد اما گمان چنانست که بسه سال متواتر میسّر گردد برین وجه که در سال اوّل مزروعات آن‌را بسوزانند ومواشی‌را منهوب ورعایا ودهاقین‌را اسیر ومنکوب گردانند ومدّت یکسال دیگر نگذارند که بدیشان از ذخیره مدد رسد در سال سیم یمکن که دست در دامن امان زنند وشهررا تسلیم کنند

داشت تطهیر کنند وسنّت ختان‌را بآئین پادشاهان بجای آرند وخویشتن عزم مشتاء انطالیه وعلائیه فرمود ❀

ذکر فتح حرّان ورها ورقّه وتوابع ولواحق آن

چون موکب شاه اختران بامر الهی از برج ماهی عزم مرغزار حمل فرمود واز عمل صناعت خویش اطراف قللرا در حلی وحلل گرفت سلطان از انطالیه وعلائیه بقیصریه که مجمع عساکر بود نهضت نمود وبامیر کمال الدین ودیگر ارکان دولت فرمود که عزیمت فتح حرّان ورها ورقّه ومضافات آن مصمّم کردانند ودیار وقصور عادل وکاملرا بمجاثم ارام ومرابض ظبا ونعام سازند ملک الامرا کمال الدین با مقدار پنجاه هزار سوار چون برق لامع روانه شد وچون بدانصوب وصول یافت منجنیقها نصب کردند وهرچند کنگرهٔ قلعه حرّان با برج ستارگان برابری می کرد واز ذکر کوه قاف استنکاف می نمود وامواج خندقش لرزه بر جان بحر اخضر می انداخت اما از تواتر حملات ووقوع احجار مجانیق در بیوت وحجرات ساکنان آن‌را رجفان ظاهر می شد ولکن از روی حق‌گزاری مدّت دو ماه مصابرت نمودند وچون از تجرّع مرارات کاسات صبر عاجز شدند ودر شهر از لشکر گرجی وفرنگ بر کرایم حرایم مسلمان بی ادبیها می رفت جهت تسکین این داعیه واز بیم جان فریاد امان بر آوردند ومعتبران‌را بخدمت ملک الامرا فرستادند وشرط کردند که بجز اطفال وعیال چیزی از قلعه بیرون نبرند وبرهنه چون شیر [a]

---

a) P سبر.

منجنیق همچنان در کار بود روز دیگر عذبات اعلام سلطان ممالک خاور بر شرفات مینا رنگ این حصار کبود در خفقان آمد از قلعه فغان الامان بر داشتند وسنجق‌را بالا خواستند خاص طغرل سنجق‌را بالا برد وبر بارهٔ دروازه نصب کرد واز اندرون وبیرون آواز بشارات بگوش سیّارات می رسید امرا وملوك شام از قلعه بیرون رفتند وبموضعی که مهمانداران معیّن کرده بودند فرو آمدند سلطان بر قدر مرتبت بهر یك خلعت فرستاد وفرمود که نماز دیگر ببزم جهان‌افروز حاضر شوند جملهٔ ملوك وامراء شام خلع پوشیده در آمدند واز اکل وشرب شربی هرچه هنی‌تر حاصل کردند غیر از شمس الدین صواب که بخلعت نظر نکرد ودر خوان بنان بنان نبرد سلطان از تنمّر وتجبّر او در تاب رفت وبامیر کمال الدین فرمود که سیاه جامهٔ ما نپوشید ونان نخورد کمال الدین جواب داد که او بدو دست خورده است وسیری تمام حاصل کرده سلطان از استماع آن لطیفه ابتسام فرمود روز دیگر در لشکر ندا کردند که هر که بشامیان چهارپا فروشد جزا جز قتل وصلب نیابد واین استخفاف بنابر رای خطاء صواب بود روز دیگر اجازت انصراف یافته روی باماکن خود نهادند وبحکم آنك رطوبت بر مزاج صواب غالب شود وطاقت پیادگی نداشت غلامانش بمناوبه بر سپر گرجی می گرفتند تا بحدود شام رسانیدند وچون ایشان‌را اجازت حاصل شد نوّاب وامناء سلطان بر قلعه رفتند واحتیاط کارها جای آوردند آنگه عزیمت قیصریه فرمود وبکمال الدین کامیار وایاز شرابسلار مثال داد که ملکان‌را [که] از ملکه عادلیه

وخلعت سلطانی در پوشانیدند وفرمود که هر امنیهٔ که در خاطر است عرض دارد انشاء حضرت سلطنت‌را بنام شوهر خود مجد الدین محمّد ترجمان که از سادات کورسرخ ومعتبران جرجان بود التماس کرد بی توقّفی میسّر شد وهمواره در حضر وسفر ملازم بودی وبنوازش خسروانه اختصاص یافتی وکار او درین دولت بجای رسید که رسالات بزرگ‌را چون بغداد وشام وخوارزمیان وعلاء الدین نو مسلمان وایلچی‌را بخدمت اردوها ازو موافق‌تر کسی نمی دیدند در تاریخ شعبان سنه ۶۷۰ بجوار کردگار انتقال نمود، با سر سخن رویم سلطان فرمود تا بشارتها زدند وروز دیگر موکب همایون سوی خرتبرت نهضت فرمود ودر حال که رسیدند هجده منجنیق نصب کردند واز تواتر سنگ عرصهٔ امل وهنگامهٔ اجل‌را بر محصوران قلعه تنگ در آوردند واز غرایب اتّفاقات برّهٔ در تنور آویخته بودند در مطبخ ملک خرتبرت تا پیش ملک وملوک شام نهند خوانسلار در آمد وعرض داشت که سنگ منجنیق بر تنور افتاد وبرّه‌را بزمین فرو برد ملک حماة مردی عاقل بود گفت یا اصحاب دولت از در ممانعت در آمدن از حصافت دورست رای آنست که یکی از ما بخدمت سلطان رود ودست بدامن کرم او زند باشد که بجان امان دهد باتّفاق همگنان ملک حماة که این رای زده بود بخدمت سلطان آمد وبعاطفت خسروانه مخصوص شد وشفاعات او باجابت مقرون گشت بشرطی که ملوک وامراء شام از قلعه باندک وبسیار چیزی بیرون نیارند وبسلامت سر راضی باشند وکتاب امان برین وجه مسطور گشت لکن سنگ

کردند وسلطان بملطیه در انتظار مبشّر فتح نشسته بود ۞

ذکر والد ووالدهٔ مؤلّف اصل آن مختصر امیر ناصر الدین امیر دیوان الطغرا درین مقام بتبعیت لازم آمد

والدهٔ او بیبی منجّمه که دختر کمال الدین سمنانی رئیس اصحاب شافعی بود در نیسابور واز قبل والده نبیرهٔ محمّد یحیی در علم نجوم مهارتی تمام یافته وبحکم آنك سهم الغیب در طالع داشت احکام او بیشتر با قضا وقدر موافق می آمد در وقتی که کمال الدین کامیار بسفارت نزد سلطان جلال الدین بر در اخلاط آمده بود اورا بخدمت سلطان مقرّب دید ودر احکام نجومی مرجوعة الیها یافت در وقت مراجعت بحضرهٔ سلطنت این حکایت‌را بر سبیل نادره در اثناء محاوره عرض داشت وچون سلطان جلال الدین‌را بر در آمد از لشکر مغل نکبت رسید این عورت با شوهر بدمشق افتادند وچون خبر بسلطان علاء الدین رسید نزد ملك اشرف باستدعاء ایشان رسول فرستاد وباعزاز واکرام بممالك روم آورد وچون لشکر بخرتبرت رفت بیبی منجّمه حکم کرد که فلان روز در فلان ساعت مبشّر ظفر برسد سلطان ترصّد آن روز می فرمود ودر آن ساعت ورود قاصدرا متطلّع می بود ناگاه قصّاد رسیدند که عساکر شام مخذول شدند وبخرتبرت پناه آوردند وهر آینه چون رایات بدین صوب نهضت فرماید فتح قلعه بی هیچ منازعه میسّر گردد سلطان‌را از موافقت آن حکم اعتقاد بمهارت او در آن علم زیادت شد در حال غلامان خاصّ باحضار او روان شدند چون در آمد فرمود که حکم بیبی خاتون موافق تقدیر ربّانی شد

انتظار امیر کمال الدین می نمودند نمی رفت بگوش امیر کمال الدین رسیده بود که ملوك شام از راه بیره a قصد مقاتله دارند او جهت احتیاط لشکررا بدان راه کشید چون رسید وکسی‌را ندید متوجّه خرتبرت شد هر دو چاشنی‌گیر قاصدی بدو فرستادند واو در استعجال اهمال نمود چون قاصد دید که در امداد تهاون می رود آوازه در انداخت که عساکر شام روی بگریز نهاد ولشکر رومرا که در مقابلهٔ ایشان بود غنایم بی نهایت حاصل شد بدین طمع پنجهزار سوار بچاولی چاشنی گیر والتونبه چاشنی‌گیر پیوست چون عساکر صف کشیده دیدند که لشکرها بمدد ایشان رسید حمله کردند شامیان حملهٔ ایشان‌را باز گردانیدند تاج الدین پروانه پسر قاضی شرف با لشکر نکیده بر ایشان تاخت وسعد الدین کوبك از میسره در میمنه آمد ولشکر شام‌را بکلّی منهزم گردانیدند واز شامیان بسیار کشته شد وازین طرف جز یك نفر فرنك در جنك کسی کشته نگشت هفتصد کس‌را از لشکر شام دستگیر کردند وبدهلیز جهانگیر فرستادند آنکه شامیان در میان عقبهٔ خرتبرت فرو آمدند ورومیان بمضارب خیام باز گشتند روز دیگر کمال الدین کامیار با لشکر جرّار در رسید شامیان چون از فراز عقبه عقاب چتر جهانگیررا مشاهده کردند از بیم جان نیم جانی‌را که داشتند بقلعه انداختند لشکر روم بآهستگی در شهر شدند ودست بنهب وحرق دیار وخرق استار دراز

---

a) P. حمره.

متعذّر بود ناچار الفِرارُ بِقِرابِ أَكْيَسُ a بر خواندند وبراه حصن منصور متوجّه شدند چون بدانجا رسیدند آتش در حصار زدند وقلعه‌را خراب کردند واز نهیب صولت دولت قاهره روی بمصر وقاهره نهادند وَكَفَى ٱللّٰهُ ٱلْمُؤْمِنِينَ ٱلْقِتَالَ b ✿

ذکر محاربت ملوك شام وشمس الدین صواب با عساکر سلطان ومنهزم شدن وتحصّن نمودن بقلعهٔ خرتبرت

چون ملك کامل بی حاصل از ممالك روم باز گشت ملك خرتبرت که تولّا بولاء او نموده بود ودر زمرهٔ هواداران دولت او منخرط گشته از عجز رو بملك کامل آورد وگفت چون من بسبب دوستی شما سلطان‌را با خود دشمن کردم از روی مروّت مراعات ملك من بر ذمّت شما لازم می آید ملك کامل ملك حماة وملك حمص وامیر شمس الدین صواب‌را که زعیم الدار بود وهمگی اعتماد بر شجاعت او داشت با پنجهزار سوار بمحافظت خرتبرت نامزد فرمود وچون ملك کامل مراجعت نمود سلطان بملطیه آمد ولشکرهارا که بمحافظت دربندها رفته بودند طلب داشت وفرمود تا بر آب فرات جسرها بستند وعساکر بکلّی گذر کرد چون بصحراء خرتبرت پیوستند ملوك شام با ملك خرتبرت در زیر عقبه فرو آمده بودند واستعداد نموده مبارز الدین چاولی وبهرامشاه جاندار ویاقوت میرداد وسایر معتبران تعبیهٔ میمنه ومیسره نمودند ودر مقابله رفتند وتا انتصاف نهار صف کشیدند واز طرفین حرکتی بحکم آنك

---

a) Cp. Freytag, *Prov. Arab.* II, 210. *b*) Kor. 33, 25.

رسید ومهارب‌را بدرختان وسنگ ومردان جنگ محکم کردانید بعد دو سه روز سلطان با عساکر متوافر وقیرخان وامراء روم وخوارزم وزردخانه وعدّت بی شمار وصول یافت هر روز که جیش حبش از بیم لشکر چین وختن منهزم شدی خوارزمیان ورومیان از آن دربندها بیرون رفتندی وبا رجال شام قتال وجدال نمودندی وبسیار مردم مجروح ومقتول کردانیدندی وبتقدیر یزدانی از لشکر شام نکایتی بدیشان عاید نمی شد وسلطان‌را وَإِنَّ جُنْدَنَا لَهُمُ ٱلْغَالِبُونَ *a* بر زبان می گذشت روزی فرمود که بامداد بجدّی تمام پیش لشکر شام باید رفت واین مخاصمت‌را بمحاکمت حسام بفیصل رسانید شب همه شب تهیئه واستعداد نمودند وسحری که سپهدار سیّاره بر خنگ دیزهٔ سپهر سوار گشت ودر عرصگاه میدان افق مشرق خنجر شعاع کشیده در جولان آمد سلطان بنفس خود سلاح نبرد پوشید وامراء کبار همه در آهن رفتند وروی بخصم نهادند وزمانی شمشیرهارا از اوداج معادیان آب دادند هنوز حرب عوان نصرت وخذلان اعوان نا نموده وکاسر از منکسر گوی ظفر نربوده سواری‌را دیدند که بیامد وسر بر زمین نهاد وگفت که امروز ملک کامل با برادرانش صبحی راه شام گرفتند سلطان از آن بشارت خرّم شد واتّفاقا خواستند که راه دوزخ *b* دره وباغبنك در آیند وعساکر منصور آن دو دربندرا محافظت کرده بودند چون بدانجا رسیدند ودر حصار مطلوب نقب زدن

a) Kor. 37, 173. *b*) Sans points en P. — Au lieu de وباغبنك (leçon du ms. Suppl. turc 1182) P porte نغبنك sans و.

ونکبیدەرا بیلان *a* نوغو بحکم اقطاع ارزانی داشت ☆

ذکر حشر کردن ملك کامل بقصد ملك روم وانهزام یافتن ومنکوب ومقهور بقاهره مراجعت نمودن

در سنه ۹۳۰ ملك کامل از عقل ناقص وشقاء خالص بر ملك مصر وحکم بلاد یمن اقتصار نماند بل که میخواست که بطریق اضافت مملکت رومرا نیز متصرّف کردد وقرابت ویکانکی‌را بوحشت وبیکانکی مبدّل کرداند فرعون‌وار آیت فَحَشَرَ فَنَادَى *b* بر خواند ومثال داد تا برادران با عساکر چون سیل عرم بغتةً بر ممالك روم هجوم کنند وتا سلطان‌را آکاهی یافتن او تاختن کرده باشد وبر تخت نشسته فی الحال این معنی‌را ببارکاه شهریار انها کردند چون علم اشرف سلطان باندیشها متخبّط کامل محیط شد فرمود که چون غرور پادشاهی أَلَيْسَ لِي مُلْكُ مِصْرَ *c* اورا بر فریب *d* واعراض از قبلهٔ مودّت باعث کشت وبتسویل شیطان آهنك جنك این دودمان کرد امیدست که هرچه زودتر مقهور روی بقاهره نهد واز مکافات سیّئهٔ که بر آن مصرّست تا مصر کریخته در مأتم شام جامه در نیل زند در حال کمال الدین کامیاررا فرمود که بی توقّف با آن قدر لشکر که بر درکاه حاضرست بطرف آقچه دربند توجّه سازد واحتیاط آن بجا آرد واز حزم ودرایتی که ازو متعارفست هیچ باقی نکذارد چه مواکب همایون در عقب عزیمت خواهد فرمود امیر کمال الدین با امرا وسروران سپر بسری پیوست تا بر سر دربند

---

a) Cp. p. ۱۸۸, Note *a*. *b*) Kor. 79, 23. *c*) Kor. 43, 50. *d*) P فرعب.

در صحراء طوغطاب در خواب شده بودیم ناگاه هفتصد مرد جوشن‌پوش از لشکر مغل که بشش روز از مغان بدان مقام دوانیده بودند بر ما تاختند هر که بیدار شد وچهارپا بدست آورد سر برد وبر کوهی یا در درهٔ گریخت مرا بگرفتند وتا بدانجا که سواران دیدند آوردند تاریکی شب‌را وقایهٔ عصمت خود ساختم وبشکاف دیواری پناه آوردم ودیگر از احوال خوارزمیان آگاهی ندارم صاحب فرمود که چهار هزار مرد خوارزمی زبون هفتصد مرد تتار گردد عاری بزرگ باشد پیرزن جواب داد که اگر کلاهی مغلی در میان هزاران سوار خوارزمی اندازید جمله متفرّق گردند رعب مغل در دل خوارزمی چنان نشسته است صاحب از گفتار آن گفتار منفعل شد وفرمود که پیش از آنک عطفه کنند وشهررا در حصار گیرند اولی آنست که ما بارزروم رویم اطراف کارهاء ممالک‌را بزودی فراهم گرفتند وچهار روزه علوفه بر داشتند وبارزروم پیوستند آنگه قاصدان از هر طرف آمدند که لشکر خوارزمی هر کسی بگوشهٔ برون افتاده است صاحب باستحضار ایشان قصّاد روان کرد جمله بخدمة آمدند وحال چنانک رفته بود باز گفتند صاحب در استمالت ایشان مبالغت فرمود وگفت امیدست که بفرّ دولت سلطان دیگر نازله بر شما نیاید واخر نوازل وخاتمهٔ نوائب باشد وهمگنان‌را جامه وزر داد بدخوشی بطرف قیصریه روانه شدند وچون بقیصریه بدرگاه سلطنت رسیدند سلطان بر خدمات پسندیده ورایهاء سدید وزیر ثناها گفت وخوارزمیان‌را بنواخت وارزنجان‌را بقیرخان واماسیه‌را ببرکت ولارنده‌را بکسلو سنکم

امراء خوارزم منشورها در قلم آمد وبامداد مناشیررا با سیصد خلعت اعلی واوسط وادنی نزد قیرخان فرستاد روز دیگر با جملگی اتباع خوارزمیان بارزروم کوچ کردند ❁

ذکر تاختن آوردن مغل بر خوارزمیان وتفرّق ایشان

چون خوارزمیان از خطّهٔ اخلاط کوچ کردند وبر صوب ارزن الروم روانه شدند وبطوغطاب a پیوستند ایشان‌را مرغزاری چون روضهٔ بهشت پیش آمد بخصب گیاه ولطف چراگاه آن مغبون ومغرور شدند همه باختیار بیکبار فرو آمدند وزین از پشت اسپان بر روی زمین نهادند وسلاح گشودند وسر بر بالین استراحت نهادند ودر خواب نوشین شدند ناگاه از درهٔ لشکر مغل بر ایشان تاخت وخلقی بی شماررا علف شمشیر کرد وهرکه‌را روزگار مهلتی داده بود بجان امان یافت ودر دره وکوه یکایک وگروه گروه آواره شدند وچون لشکر مغل کار خوارزمیان‌را بیکسو کردند آفتاب زردی بود با تیغهاء کبود خون‌آلود بر در اخلاط آمدند همه شب سواران ودبیرانی که در شهر بودند تحفّظ وتیقّظرا کار بستند ومستعدّ محاربت وقتال شدند بامدادی لشکر مغل کوچ کرده بود وآتشهاء فروزان بر جا گذاشته صاحب سواری چند بیرون فرستاد تا تحقیق حال کردند ودر مخاوف ومکامن ومهارب ومسارب نظر انداختند بهیچ گونه اثری نیافتند ناگاه پیرزنی از رخنهٔ دیواری بیرون خزید ونزد سواران دوید اورا بخدمت صاحب بردند مادر قیرخان بود گفت ما

---

a) P a ici بطوغات. Cp. p. ١٩١, 1.

على الصباح سوار شوند ودر باغهاء شهر آيند تا امرا واكابر دولت استقبال نمايند ومهمّات آنجا محكم ومقرّر گردد چون سنان [الدين] قيماز بشهر آمد نماز ديگر گذشته بود واركان ديوان بر خاسته صاحب سبب غيبت‌را ازوى پرسيد احوال‌را اعلام كرد جمله بر كمال كفايت وشجاعت او آفرينها كردند وصاحب فرمود كه مايدهٔ بزرگ ترتيب كنند روز ديگر چون كوكبهٔ خورشيد از قلال جبال مشرق ظاهر ومشرف شد قيرخان وديگر امراء خوارزم بحوالى شهر رسيده بودند تاج الدين پروانه وسنان الدين قيماز وديگر امرا پذيره شدند ودر باغى فرو آوردند واطعمه كه معدّ داشته بودند بنهادند وبعد از فراغ تمام تاج الدين پروانه تجديد قسمرا جهت تأكيد التماس كرد قيرخان وديگر اميران بر عادت دى روز سوگند اعادت كردند چنانك پروانه وديگر اميران‌را اطمينان بال حاصل شد شبانه پروانه در شهر شد ومهمّات كه ساخته بود وپرداخته باز گفت صاحب فرمود كه ضعاف ماكولات دى روز ترتيب كردند وروز ديگر با موكبى انبوه ورونق وشكوه از شهر بيرون آمد چون قيرخان‌را از وصول موكب صاحب اعلام كردند باستقبال آمد وهمديگررا در كنار گرفتند صاحب قيرخان‌را دلدارى تمام فرمود وبباغى فرود آمدند وصاحب با قيرخان عهد وپيمان‌را بايمان موكّد گردانيد وجملگى ولايات ارزن الروم‌را بروى وباقى سروران قسمت كرد وعذرها خواست كه حاليا برين مقدار اقتصار نمايند چون بخدمت سلطان رسيم ايستادگى تمام رود آنگه بشهر رفت وبر توقيعات سلطانى كه با خود استصحاب كرده بود بنام هركه از

احراز ملاقات غالب گشته بود بى كيش وتركش بخدمت آمد اگر اجازت باشد بخدمت مشرّف شود قيرخان چون آن بشنيد تعجّب نمود ويكىرا از ملازمان كه با او سابقهٔ داشت پيش‌باز فرستاد تا تفحّص كند كه خبر راستست يا نه چون محقّق شد كه اوست قيرخان نيز با يك نفر حاجب باستقبال رفت وچون ملاقات افتاد وملاطفات بسيار كردند امير سنان الدين اجازت خواست ونزد خاتون قيرخان رفت وسلام رسانيد واز نكبات ايّام پرسيد وتسلّى داده باز نزد قيرخان آمد واز سر انبساط خوان خواست ما حضرى كه بود آوردند بعد از تناول سنان الدين مصحف حمايلرا از غلاف بر كشيد ودست بر آن نهاد وسوگندان ياد كرد كه امراء سلطنترا با قيرخان وديگر امراء خوارزم هيچ بدى در خاطر نيست ونخواهد بود وجملهٔ همّت بر آن داشته اند كه شما ازين ياوگى گرديدن بمامنى ومسكنى برسيد وبى آن نيست كه سلطان بصاحب فرموده است كه شمارا در دائرهٔ طاعت آرد اگر اين معنى شمارا موافق است بايد كه قيرخان وجملهٔ امراء خوارزم سوگند خورند كه سرّ وعلانيت با سلطان يكسان دارند، قيرخان وبركت ويلان *a* نوغو وساروخان وكسلو سنكم *b* وديگر امرا همه در ميان آمدند وبرين جمله سوگند خوردند وشراب پيش آوردند چون قدحى چند متداول گشت سنان الدين عذر واجازت عودت خواست تا صاحب وباقى امرارا اعلام كند وقرار نهاد كه

a) P ودلان. Peut-être convient-il de lire بوغو au lieu de نوغو. *b*) al-Ainī كشلوخان.

سنگ آهك وهیمه در نواحی عادلجواز a) دست می داد امرارا b) فرمود که هر یکی فرنی چند بزرگ ساختند ودر کار انداختند ودر دو سه روز هزار فرن پختند وبشتران واستران بمواضع محتاج می بردند چون از آن مهم فارغ شد وبارزن الرّوم آمد فرمانی باستدعاء او واجازت عساکر باوطان خویش وصول یافت در حال لشکررا اجازت داد وخویشتن عزم درگاه کرد وچون صاحب ضیاء الدین وتاج الدین پروانه وسعد الدین مستوفی با هزار سوار مفارده وغلامان خاص بخطّهٔ اخلاط پیوستند دیوان نهادند جملهٔ املاك وعقارات در قلم آوردند ومزارعان ودهاقینرا بآب وزمین خویش دعوت کردند وتخم ومواشی دادند واز تکالیف معهود مسامحت کردند وکوتوالان قلاعرا فرو خواندند ودخل وخرج جملهرا در ضبط آوردند وچون خبر بولایت گرج واران رسید جموع منزعجان ومتفرّقان رو باوطان نهادند ودر اندك مدّتی ولایت عمارت گرفت وسر لشکر آن ممالكرا بسنان الدین قیماز مفوّض گردانیدند واو امیری دلیر وسر لشکر پیشه بود استماع نمود که قیرخان بطاطوان با جمعی از لشکر خوارزمیان نزول کرده است وولایت از مضرّت او ایمن نمی باشد وسلطان اجازت فرموده بود که ایشانرا بعبودیت درگاه دعوت کنند، روزی سنان الدین قیماز با غلامی ورکابداری فحسب از خدمت امرا غیبت کرد وروی براه طاطوان نهاد چون نزدیك رسید یکیرا از سپاه خوارزمیان در یافت وگفت خانرا خبر کنید که قیمازرا نیاز

---

a) P هازنحور. J'ai adopté la leçon du ms. Suppl. turc 1182. *b*) P امرا.

می کردند a از غایت شفقت ورحمت کمال الدین کامیاررا فرمان داد تا با جملگی حشم منصور بدان حدود توجّه سازد ودیار ارمن‌را از خلاط وبدلیس تا نواحی تفلیس با دیگر ممالک محروس اضافت دهد امیر کمال الدین بر موجب حکم با کافّهٔ عساکر عزیمت ساخت وچون باخلاط رسید آن مواضعرا کدارٍ ما بِهَا أُدَم یافت بی قیل وقال وجواب وسوال معتبری چند که مانده بودند استقبال کردند وفی الحال سنجقرا در شهر بردند وبر ولاء سلطان سوگند خوردند وخطبه‌را بنام سلطان کردند ولشکر از شهر کوچ کرد وبکنار دریا نزول ساختند وافواج عساکر در صحبت امرا بهر طرف روانه گشتند وتمامت ممالک ارمن‌را بفرّ دولت سلطان در حوزهٔ تصرّف آوردند وامیر کمال الدین خبر فتح دیار ارمن وخرابی آن دیار ودمن بحضرت سلطنت عرض داشت سلطان بر فتوح دیار ارمن شادمانی کرد وفرمانی بیمن نقیبت واستمالت امیر کمال الدین ودیگر امرا که کافل زعامت عساکر بودند نافذ گردانید آنکه صاحب ضیاء الدین قرا ارسلان وسعد الدین مستوفی اردبیلی وتاج الدین پروانه پسر قاضی شرف‌را مثل داد تا بطرف اخلاط وارمن روند. واحتیاط آن ممالک بجای آرند وابواب المالرا معیّن گردانند واملاک غایبان وکشتگان‌را در قلم گیرند وامیر کمال الدین عزم ارزروم نماید ومنتظر حکم باشد چون ایشان رسیدند امیر کمال الدین‌را آعلک بجهت اشادت ابنیهٔ خراب قلاع بایست شده بود

a) P کنند.

مقرون داشت ولشکرهارا باز خواند وخبر فتح سی چهل قلعه نامدار معمور وسبی ذراری ونهب اموال ومواشی واستغراق لشکر در مال بخدمت سلطان باز نمود سلطان از آن مدّت که لشکر در پی مغل فرستاد ببزم وعشرت اکتفا نفرموده منتظر خبر ساز *a* می بود در حال فرمود که بزم آراستند وحرفاء طربرا طلب داشتند وجواب امیر کمال الدین بر ایصاء مساعی مشکور وخدمات مبرور موشّح بتوقیع اشرف نفاذ یافت وحکم شد که عساکررا باوطان اجازت عودت دهید ومصاعرة ملکهرا بقبول مقرون شناسید وبعد ازین نگذارید که لشکر در ولایت ابخاز تعرّضی رساند امیر کمال الدین امرارا حاضر گردانید وحکم فرمان رسانید وکوچ فرمود وچون بحوالی ارزنجان پیوست عساکررا دستوری داد وخویشتن بحضرت سلطنت شتافت واکرامات وکرامات کی کس نیافت یافت ۞

ذکر توجّه عساکر سلطان بطرف ارمن واستخلاص خطّهٔ اخلاط
وباقی بلاد ارمن واضافت با سایر ممالک محروس

چون بمسامع سلطان رسانیدند که بلاد ارمن مهالک گشته است وملک اشرف بحکم عشرت دوستی بعد از سنجار در دمشق تمکّن یافت ودر جوسق هرت *b* راه طرب پیش گرفت وباد دیار ارمن پیرامن خاطرش نمی گردد وهر لحظه لشکر مغل تاختن می آرد وبقایاء رعایارا اسیر ودستگیر می آرد وبعضی از لشکر خوارزمی در آن اطراف آواره می کردند وقطع طریق

a) P خبری ساز. *b*) Lecture incertaine.

واهل نخاخرا *a* همان شربت چشانیدند وجهان فراخرا از زخم سنگ وتیر خدنگ بریشان چون چشم مور تنگ گردانیدند ۞

ذکر لابه‌گری کردن رسودان ملکهٔ ابخاز ومصاهرت طلبیدن از درگاه سلطنت بتوسّط ملك الامرا

چون رسودان ملکهٔ ابخاز از تورّد عساکر سلطان ونکایتی که از حوافر جهان‌نورد آن مردان جنگ ممالك روم در قلاع وبقاع تخوم ملك او ظهور ونجوم یافت استماع نمود آرام وقرار ازو فرار گردید وبعد از اجالت قداح استشارت مصلحت چنان دید که با ارباب دولت از در ملاطفت ومسالمت در آید پس راه مکاتبت بامیر کمال الدین گشاده گردانید واز خبثی که بامراء او نسبت یافته بود عذرها خواست واحمال فرستاد وگفت که من پرستار شهریارم وبهرچه فرماید مطیع وفرمان بردار همانا مراضی جرم‌بخشایش بتخریب بلاد من مقرون نباشد واز کمال کرم ووفور محاسن شیم این ستم روا نبینند توقّع از الطاف ملك الامرا آنست که بر بقایاء بلاد ابقا فرماید وطلب مصالحت مارا بحضرت درگاه سلطنت اعلام دهد چون آثار عنایت لایح بینند آن‌را بوسایل مصاهرت وقرابت موکّد گردانند مارا در خاطر چنان می گذرد که فرزند مطهّر من که از صلب سلجوق ونژاد داود است در حجر ازدواج ملك اسلام غیاث الدین کیخسرو بحکم مجاورت دیار که حاصل شده است آید ملك الامرا کمال الدین از آنجا که کمال فرزانگی او بود ملتمس ملکه‌را باجابت

---

a) P sans points. Cod. Suppl. turc 1182 f. 49a نخاخ.

تقدیم دارد امیر کمال الدین با آن قدر لشکر روانه شد چون بسیواس رسید قراول مغل عودت کرده بود لشکر در پی ایشان تا ارزروم رفت امیر مبارز الدین چاشنی‌گیر آنجا طرفدار بود با او مشورت نمود جواب داد که چون لشکر مغل مراجعت کرد در پی نشاید رفتن روزی آنجایگاه اقامت نمود جواسیس خبر دادند که ایشان روی بمقام خود نهادند واز دربند یونس گذشتند وبمغان پیوستند در مدّت توقّف لشکر بسیار جمع شد گفتند کاری نا کرده مراجعت کردن نشاید در آمدن مغل بممالك شهریار اغراء ملکهٔ گرجرا مدخل بوده است بدین بهانه قصد او کردند ۞

ذکر مداخلت عساکر سلطان در دیار گرج وفتح قلاع بر دست ملك الامرا کمال الدین کامیار

امیر کمال الدین وچاشنی‌گیر آلات محاصرت راست کردند وبر پیادگان که از سایر مملکت آمده بودند اقتصار ننمود پنجهزار پیادهٔ دیگر بگرفتند وبانبوهی تمام روی بولایت گرج نهادند وبیك هفته سی قلعه نامدار که شرفات آن با سماك همبری وقواعد مبانیش با سمك داوری می نمود بزخم شمشیر خون‌بار بگرفتند وبگرز گران وحسام تیز رستاخیز از جان گرجیان بر آوردند ووعدهٔ صادق وَعَدَكُمُ ٱللّٰهُ مَغَانِمَ كَثِيرَةً تَأْخُذُونَهَا [a] آن سال عساکر سلطان‌را از انجاز بانجاز رسید واز آنجا بقلعهٔ خاخ رفتند وباعمال منجنیق وسیف صقیل وبریق میسّر کردانید

a) Kor. 48, 20.

از خواص بر استر قلّه سوار شد وبعد از سه روز بعلائیه پیوست وآن سخن‌را تا شنیده کرد ودر سرّ بتفحّص واستکشاف حال مشغول شد وچون محقّق کشت که خاین وغادر بود ودر مواجهه او ائمّه وحفّاظ کواهی دادند ومجاری اندیشهاء اورا بر طبق عرض نهادند ومعلوم شد که حق صراح است فی الحال مثال داد تا اورا پاره پاره کنان بر برج بردند وبدن مجزای اورا چنانك جزاء او بود در آویختند وهرکه در آن مقالت با او دمساز بود درین حالت انباز کشت وچون ملوك سواحل آن سیاست‌را شنیدند خراج وباج بخدمت داراء تخت وتاج بتعجیل از هر طرف روان کردانیدند مدّت دو ماه در آنجا کاه بزم خسروانی می نهاد وکاه کامرانی می داد واز آنجا بانطالیه آمد وچهل روز دیکر آنجا بود وفرمود که عساکر منصور یکسال در اوطان خود مرفّه باشند ۞

ذکر تاختن آوردن قراول مغل تا محروسهٔ سیواس حماها الله تعالی

در سنه ٦٢٩ فوجی از لشکر مغل که در اهتمام جرماغون نوین بودند بنواحی سیواس تا برباط پسر راحت *a* تاختن آوردند وخلایق ومواشی بسیار قتل واسیر وبرده وغارت کردند چون این خبر فاجع بمسامع سلطان رسید از غایت قلق فی الحال بکمال الدین کامیار فرمود که بدین لشکر که حاضرست از مفارده حلقهٔ خاص وغلامان درکاه وملازمان یتاق با برك وعدّت عزیمت سازد وچنانك مقتضاء کفایت ودرایت باشد تسکین این نایره

a) Cod. Par. Suppl. turc 1182 nomme ce lieu (f. 49a) احمد راحت کاروان سرای.

وازکیا سرور وکیا کردانم واو چنین غدری که آن‌را هیچ عذری نباشد اندیشد از جمله عجایب است در حال با چند نفر

وسواد دیدهٔ انسانی است سایهٔ عاطفت احسان بر شهر گسترد وارزن الرومرا با سی وپنج پاره قلعه در حوزهٔ دیوان آورد وملك اشرف مظفر الدوله والدین شاه ارمن وملك مظفر شهاب الدین غازی با یازده سپرسنان (؟) دارد (؟) وموکب اعلی جفها (؟) الله العظمة والجلال روی بشهر آوردند وچاوشان اوازهٔ ادخلوا مصر ان شاء الله آمنین بر کشیدند ودوست داران دولت امارات کرامت بچشم بصیرت بدیدند وبگوش هوش شنیدند وارزن الرومی بد بخت نادان که افسون خوارزمی شنیده بود وبعشوهٔ دیگران عصبیت وخلاف ما ورزیده در خك ندامت می غلطید وبهانهٔ گناه بر دیگر مفسدان می بست در قید اسار وپالاهنگ اذلال گرفتار آمد امید بعون الهی چنانست درین نهضت مبارك بیمن همّت مجلس سامی ملك معظم ادام الله سموه حسم ماده وقمع جرثومهٔ مفسدان ومنافقان که اورا بر مسلمانان اغرا وتحریض می کردند وبرای عرض خودشان در خرابی کار عالم می کوشیدند کرده شود ومایهٔ این فتنه بر داشته گردد چون در حالت سرّا وضرّا مجلس سامی دام سامیا مشارك ومساهمست واجب نمود اورا بـرین موهبت جمیل آگاهی دادن تا از ان بشارت حظ اوفی وقسم اوفر بـر دارد همواره بافتران مهمّات نهج یکانگی مسلوك فرماید تا در تقدیم ان مسارعت نموده آید ان شاء الله تعالی ۞

سلطنت خواهد رفت دزدار که تن او در دار اولیتر بکفران گرائید وخواهد که قلعه‌را بقبروسبیان سپارد سلطان ازین سخنان متحیّر ومتفکّر شد وفرمود که من بی مایه‌را بر گزینم وبر صدور

فی الخافقین روز دو شنبه نقطهٔ ارزن الروم‌را مرکز خود ساختند ولشکرهای منصور حاطهم الله دایره‌وار محیط وی شدند اهل شهر وسپاه تمرّد نمودند وببسیاری عدد وعدد مغرور بودند گمان بردند که استواری حصار بسیاری مردان کارزار قهر مارا دفع کند در یك طرفة العین ابطال رجال باصابت نبال میان شهر وافتاب از پر عقاب حجاب ساختند وهیاکل ان دیوانه‌گان وابدان ان فرومایه‌گان‌را از بزبان (؟) بدن هیکل دار اویختند چون مهر سپهر عنان بصحرای مغرب داد وروی بهزیمت حتی توارت بالحجاب نهاد وخیل شام بماتم سرور بر بساط کهکشان نشستند وبنات النعش وار پیرامن کنگره‌هاش دست ثریا وار در هم ببستند ونوحه‌گران شهر فریاد الامان بیکدیگر پیوستند اگر نه مرحمت خسروانهٔ ما ایشانرا در کنف حمایت وظل عنایت میگرفت بموعد الیس الصبح بقریب قرین جعلنا عالیها سافلها وهمنشین هباء منثور می شدند الطاف ربّانی وسعادت آسمانی‌را بطریق معجزهٔ سلیمانی ردّوها علیّ باز اورد وپرتو ماهچهٔ سنجاق که بر سمت الراس قلّة قلعهٔ شهر بردند ارزن الروم تشریف حلّهٔ واشرقت الارض بنور ربّها بیافت وبامداد سه شنبه معبّر هذا تاویل رویای من قبل قد جعلها ربّی حقّا مژدهٔ وفتحت ابوابها در رسانید وبچتر منصور نصرها الله که سویدای دل مسلمانی

ذکر جنایت دزدار علائیه وتادیب یافتن او در آن باب

درین میانه ناگاه از علائیه مکتوبی رسید که اگر سلطان عالم بزودی رکاب رنجه نفرماید عنان حکم علائیه از دست بندگان

کتبنا فی الزبور من بعد الذکر ان الارض یرثها عبادی الصالحون الحمد لله الذی صدقنا وعده مجلس سامیٔ ملکیٔ معظم اجلی کبیر عالمی عادل مویدی منصوری مجاهدی مرابطی مظفر الدولة والدین عماد الاسلام والمسلمین قاتل الکفرة والمشرکین قاهر الخوارج والمتمردین ناصر الغزاة والمجاهدین نصیر الجیوش الموحدین عدّة الخلافة عمدة الامامة شمس الملوك والسلاطین در اقتناص معالیٔ امور واستماع بشایر وسرور سالیان فراوان بما ناء ووفور شادمانی ورود کامرانی بقفاء رحیب متواتر سلام وتحیّت رسانیده می آید وغلیان اشواق عرض می افتد وتمنّی اجتماع بخیر می باشد میسر باد اعلام میرود که بعد از قهر کردن خوارزمی مخذول وگرفتار شدن ارزن الرومی مجهول وبرادرش ودوبخش کردن خانان وملوك وپهلوانان وامرا از قتیل واسار وکبیل کردن باقی سپاه‌را فریق فی الجنة وفریق فی النار فوجی از حشم منصور نصرهم الله در عقب ان گریزپایان کانهم حمر مستنفرة فرّت من قسورة باستخبار این المفرّ فرستادیم تا بدار اخلاط از لاشهٔ ایشان جهت وحوش وطیور سماط نهادند وزمین‌را از خون ایشان دیباگون بساط کردند مخذول از جنگ شیران کارزار بحیلهٔ روباه بکنار افتاد وچندین هزار ادمی‌زادرا بر رای نا صواب خود بر باد داد ولا یزید الظالمین الا خسارا ورایات عالیهٔ ما نشرها الله

واولتی‌را با چند پاره قلعهٔ دیگر از گرجستان در تصرّف دیوان ملک اشرف آورد ملک اشرف دستبوس کرد وبر آن وبر ملک ارمن منشور خواست سلطان از کمال تواضع تعجّب فرمود ومنشور مسطور گردانید وامیر چاشنی‌گیررا با پنجهزار سوار در خدمت ملک بطرف اخلاط جهت احتیاط گسیل کرد وتکلّفی بیش از حد کی وعاء قدرت هیچ پادشاه بخشیدن وبا عشر آن نکنجد با او فرمود وعذرها خواست وبا چتر وسنجق مسافتی دور ودراز بوداع ایشان قطع کرد وبعد از مراجعت یک هفته جهت مصالح قلاع وبقاع توقّف نمود وفرمود که فتحنامها باطراف ممالک نوشتند *a* وبا حصول مرادات بقیصریه معاودت فرمود ✿

---

a) Le rédacteur de l'abrégé turc (Ms. Paris. Suppl. turc 1182 f. 47[a] et suiv.) nous a préservé le brouillon d'une de ces lettres mentionnées dans le texte à l'adresse de Mozaffir al-dīn Kökbörü le Begtinide, seigneur d'Irbil, mort en 630. L'auteur Chems al-dīn Mohammed al-Isfahānī, plus tard un des hommes les plus célèbres de l'empire Seldjoucide ayant eu la maladresse d'y qualifier des princes musulmans, comme Djalāl al-dīn et Rokn al-dīn d'hommes obscurs et misérables (مجهول ومخذول) la lettre fut désapprouvée et lui-même destitué de ses fonctions de tograï (celui qui appose le chiffre du sultan). Le sultan fit alors rédiger par Nizām al-dīn Ahmed, fils du vézir Mahmoud une autre lettre qui n'a pas été préservée et lui donna la charge de Chems al-dīn. Malgré cela, la lettre de Chems al-dīn étant une pièce authentique, j'ai jugé à propos d'en publier le texte, tel qu'il se trouve dans le ms. mentionné, dans la note. Il me faut prévenir le lecteur que je n'ai pas réussi à corriger les nombreuses fautes du copiste. Voici le texte: ونقد

وایشان‌را از زبان ملک بجادّهٔ انقیاد خواند واز بارگاه ما بوعید إِنَّ عَذَابِي لَشَدِيدٌ a تهدید دهد ملک بر موجب حکم مقرّبی از خواص خودرا در صحبت یکی از امراء سلطان در شهر فرستاد تا بمبالغهٔ تمام ایشان‌را براه صلاح آورد وامر مطاع‌را باجابت مقرون داشتند بشرطی که ملک‌را وبرادرش وباقی امرارا بجان زیان نرسانند واز گذشته در گذرند سلطان بر وفق مطلوب ایشان در مکتوب قسم یاد فرمود وکتاب عهد وپیمان بدیشان فرستاد چون مطالعه کردند همام الدین جاندار ودیگر اکابر از شهر بخدمت سلطان آمدند وسنجق‌را در شهر بردند روز دیگر سلطان بر سمند عالم‌گیر چون بدر منیر سوار شد وملک اشرف با دیگر برادران در رکاب عالی پیاده روان شدند چون سلطان بایوان اندر شد ملک اشرف با برادران صف زده استادند سلطان زمانی اندک بر کنار صفّه پای فرو گذاشته بنشست آنگه بر خاست ودست ملک اشرف گرفت ودر سراچهٔ خلوت رفت وآن روز بعیش بسر بردند ملک اشرف در اثناء انتشا جهت ملک رکن الدین شفاعت کرد وبقبول مقبول افتاد وخلعت گرانمایه فرمود وبدستبوس مشرّف گشت وآقسرا با توابع بدو وایّوحصاررا ببرادرش بحکم اقطاع مرحمت فرمود آنگه فوجی از لشکر بطرف اخلاط روانه کرد چون نوّاب سلطان جلال الدین واقعه‌را شنیده بودند شهررا خالی گذاشته وبآرّان گذشته بودند بعد از یکماه بملک اشرف فرمود ملک‌را بطرف ارمن تجشّم می باید نمود

a) Cp. Kor. 14, 7.

ارزن الروم توجّه فرمود در راه بمسامع شاه رسانیدند که دی روز فوجی از لشکر خوارزم که از روم عزم گریز کرده بودند درهٔ ژرف در پیش آمد از باد حمله وبیم جان با اسپ وسلاح در آن دره ریخته شدند سلطان فوجی‌را از لشکر منصور دستور داد تا آنجا روند وتفحّص آن حال تقدیم دارند چون لشکر بدانجا پیوست جمله روح از قالب پرداخته وبدار عقبی پیوسته بودند آنچه از ساز وعدّت ایشان موجود بود بزردخانهٔ سلطنت آوردند روز دیگر عید فرخنده با لبی پر خنده نقاب از چهرهٔ جهان‌آرای بر داشت وهلال چون کمانچهٔ طغراء سلطنت از گوشهٔ آسمان بادید آمد صبح اوّل بزرگان شام روی بخدمت بارگاه خسرو انام آوردند سلطان از تخت فرو آمد ودست ملك اشرف گرفت وبر طراحهٔ که زیر تخت معدّ داشته بودند نزدیك خود جای ساخت وچون شربتها نوش کردند وموکب همایون از پی عید آراسته بودند سوار شدند وپهلوانان میدان انواع مهارت وهنر وفروست باظهار رسانیدند آنکه روی بمصلّی نهادند وعبادت معبود مطلق‌را بجای آوردند وصدقات چون قطرات امطار بر سایلان سیلان یافت آنگه بخوان خاصّ حاضر شدند وچون هر یك از خوان بسراپردهٔ خود رفت سلطان ده خلعت شاهوار با ده اسپ نزد ملك اشرف وسایر ملوك فرستاد وایشان ببزم عالم افروز دعوت فرمود وبسبب بعد عهد معاقرت سبك رطلهاء گران در کشیدند روز دیگر بخطّهٔ ارزروم پیوستند امرای که در شهر بودند در بستند وراه ممانعت‌را گشاده گردانیدند سلطان فرمود تا امینی که بر قول او اعتماد نمایند در شهر رود

وهمه‌را بتورّد درهٔ تنگ که نه مقام گریز ونه جای جنگ بود مضطرّ گردانیدند سلطان خوارزمشاه بحرب وطعن وضرب مشغول نشد در حال سوی علمها دوانید ومنجوق وبیرق وپرچم از آن جدا کرد وبر فتراك بست ودر گریز بهنگام سیر بسری ووخدان بذمیل در پیوست ولشکر عرب بغارت سلب مشغول گشت ومردم روم در پی خصوم در آن مرز وبوم بهر جانب گروه گروه چون کوه آهسته وساکن حرکت می کردند ناگاه در صاحب ارزن الروم رسیدند وبرادر کرامیش‌را که با او هم شکم بود با هم دیدند گرفته بنزدیک شاه جهان آوردند تجمل وار در پای خسرو افتاد سلطان اورا از زخم تیغ امان داد وببعضی از امرا سپرد تا در محافظت او جد بلیغ نمایند ولکن در حرمت وتعظیم هیچ کم نکنند بل بیفزایند اوّل روز ملك کامگار واخرش اسیر کارزار بود، آنکه سلطان روی ببارگاه نهاد ملك اشرف غاشیه بر دوش گرفته پیاده در رکاب شهریار می آمد سلطان وجهان وجهانبان از غایت لطف او بشگفت می آمدند وسلطان هر دم عذری میخواست وتلطّفی می آراست وچون شهریار در بارگاه شد ملك اشرف زمین بوسیده روی بخیمهٔ خود نهاد وسلطان از صفّه باز بخلوتگاه المصلّی یُنَاجی رَبّه رفت وسر بساجدهٔ شکر نهاد وداور داد ودین‌را شکر وآفرین گفت ✿

ذکر نهضت رایات سلطنت بصوب ارزن الروم وفتح آن بر دست سلطان علاء الدین کیقباد

روز دیگر چون شهنشاه کواکب وخسرو ثواقب عزیمت در منازل نهاری صادق گردانید سلطان با ملك اشرف وبرادرانش سوی

در سلاح روند وصفها بیارایند ومیمنه ومیسره وقلب وساقه معیّن گردانند وشیران کارزاری آثار جانسپاری باظهار رسانند وچون با دشمن مسافتی نمانده است بلکه در تدانی خیام صفت قابَ قَوْسَیْنِ أَوْ أَدْنَى *a* گرفته بیکبار پذیره شوند وآنچه منشور ومقدورست بظهور رسانند در حال آوای کوس خروش بگوش سروش رسانید وعلمهارا منجوق با جبهة وعیّوق در محادثه آمد وشیران علم چون دل شحیح بر نقش درم در لرزه افتادند وشهریار بر سمند دریاگذار سوار شد واز آن طرف نیز تعبیهٔ شاهانه کردند لشکری بی شمار بیش از صد هزار در صف کارزار آمدند ملک اشرف بخدمت سلطان آمد وگفت که اگر سلطان امروز عوض اسپ بر استر سوار شود بل که استررا نیز شکال بر نهند بی شک ازین لشکر دلیر هر روباهی ده شیر شود وبدان استظهار عدوبند دشمن‌شکار کردند در حال استر کشیدند وسلطان بر استر نشست وچون تعبیها تمام شد ووقت تدانی جمعان نزدیک گشت خوارزمشاه بر پشتهٔ رفت ودر سواد لشکر منصور نظر انداخت آنگه آهی سرد از سر درد بر آورد که اگر این لشکر مرا بودی وپیش سپاه تاتار با این گروه بکارزار رفتمی دمار ازیشان بر می آوردم ونباتات زمین‌را بمیاه دماء آن سگان ضاری می پروردم آنگه با اشکی ریزان وصبری از دل گریزان بقلب لشکر خود آمد، وملک اشرف وکمال الدین کامیار حمله شیرانه کردند ومیمنه‌را بر میسره انداختند

---

a) Cp. Kor, 53, 9.

جهانگیر بر یکران صبامسیر در آن دشت دلپذیر سوار شد گرمای هاجره در انصار عساکر مهاجره اثر کرد ونفس دلیران در کام خشك می شد همه بمناهل وعیون وانهار که در آن مرغزار جاری بود قصد کردند سلطان بنابر آنك نیّت *a* بود واز شرب ابیت سیراب ابد شده بمیاه وسیاه التفات نکرد وبر فراز کوهی که از همّت اسخیا وقامت *b* دلربا بلندتر بود بر آمد وباطراف نظر انداخت همه صحرا ودرها لشکر دشمن دید که خیام در خیام زده بودند وچون مور وملخ بهم آمده فوجی از دلاوران نبرد بریشان حمله بردند وازیشان نیز قرب هزار سوار پیش باز آمدند وکوشش وکشش عظیم رفت واگر ستور تیرگی وازع نمی بود از طرفین یکی زنده نمی ماند فی الجمله هر فوجی بمقام خود باز گشت وشب همه شب در تدبیر وترتیب قراع ونزاع وتثقیف یراع وارهاف جهت ارهاف شعاع بودند وسلطان عظیم الشان آن شب اوطار بفرمود وبعد از تجدید اغتسال در مصلّی خود با ذو الجلال در مناجات آمد وبزبان بی زبانی در خلوتگاه قرب لا مکانی بیا خوانی می کرد واستمداد می جست ✿

ذکر مقابلهٔ هر دو لشکر وانهزام سلطان جلال الدین واسیر [کشتن] ارزن الرومی وبرادرش

روز شنبه بیست هشتم رمضان سنه ۶۲۷ عساکر چون لب صبح پر خنده ورخ مهر رخشنده شد سلطان فرمود تا تمامت عساکر

---

a) Lecture incertaine.   *b*) P ajoute چون با.

فراوان حامد وذاکر یزدان در آن مقام مقام کردند وکس فرستادند واز احوال بحضرت شاهنشهی اعلام دادند رکاب همایون خود حرکت کرده بود لشکر منصور روان شده حمد آفریدگار گفتند وعلی ایمن طایر ببارگاه شاه جهانگیر که در معترك منایاء خوارزمیان زده بودند آمدند خوارزمشاهرا بیکبار حیرت واضطراب در تب وتاب انداخت وچون شمع از سوز جگر می گداخت وآن نکباترا بنفثات ارزرومی وسوء تدبیر وشومیٔ او حوالت می فرمود ارزرومی در آن حالت بخفیّه با او تقریر کرد که آنهارا که فرار گزیده رسیده اند با سروران دیگر بگیر وبشمشیر بران بی جان کن تا هم اینان که باقی مانند در جنگ چون سنگ ثبات نمایند وهم خصم اقدام نتواند کرد وَقَذَفَ فِی قُلُوبِهِمُ ٱلرُّعْبَ *a* نعت او شود او نیز از سر غضب هفتصد مرد آزاده بی گناهرا از لشکر خود بگرفت وپالهنگ در گردن کرد وفرمود تا همهرا گردن زدند وآن چنان خزی وشنار واثام وعاررا که تا روز شمار باقی خواهد ماند بسخن آن غدّار نافه گفتار التزام کرد ودر آن کار با خود دشمنی تمام کرد ۞

ذکر حرب طلایه خوارزمشاه کرّت سیوم از طلایع سلطان

روز دیگر که شاه ستارگان بر عادت بندگان بر در شاه جهان زمین بوس کرد وبر موافقت عساکر اژدهاء نبرد علم سرخ وزرد در میدان افق بدید آورد لشکرها همه روان شدند وپادشاه

---

a) Kor. 33, 26.

ذکر انکسار طلایهٔ خوارزمی کرّت ثانیه

روز دیگر از طرفین سپاه بسیار برسم طلایه بدر آمدند وشب همه شب در کوه ودشت گشت می کردند چون لشکر هند باز پراکنده شد وخسرو انجم فروز کشور پنجم در میدان آمد از ناگاه هر دو سپاه یکدیگررا بدیدند وصفها بر کشیدند واوّل خوارزمیان حمله کردند وپیکان پیکان تیررا *a* در ضمیر صغیر وکبیر چون اندیشه جای‌گیر گردانیدند ورسولان تیز تاز سهام ومعابدرا بیاری پر عقاب باطراف پرتاب می کردند تا جبر ساختی کمان وقوّت بازوی دلاوران‌را بزبان مبین رنین بمسامع معادیان *b* چابك وسواران آن میادین رساند سپاه شاه چون ثَهْلان وحرّی در آن ماجری ثبات نمودند وچون باد صولت ایشان‌را هبوب برکود مبدّل شد مرهفات سیوف‌را تجرید کرده ومثقّفات رماح‌را تحریر نموده یکبار چون نوازل اقدار بدیشان تاختند وبهرکه رسیدند انداختند ودر میدان فضاء معرکه با کلّه سرهاء آن گروه وگله کله خرّمی بر فلك زده گوی باختند واقبال خوارزمیان بادبار وکسر بانکسار وحمله با فرار مبدّل شد وسوار وپیاده افتاده دل بمراد نهاده وبر فراق جان آب دیده گشاده گشت ملك ارواح از ازدحام نفوس مستشهد بصفت عجز وحیرت متّصف می شد وفضاء هوا بر افواج ارواح مفارقه کی از مغاربه ومشارقه در آن ملحمه افتادند چون دل عشّاق شوریده حال وسینهٔ بخیّال تنگ می آمد لشکر سلطان با غنائم

---

a) P دستررا. *b*) P معادین.

ذکر حرکت رایات منصور سلطنت وانکسار طلایه خوارزمی

روز دیگر لشکر عربرا با فوجی معتبر از نامداران لشکر پیش‌باز فرستاد وخوارزمی لشکری انبوه با فر وشکوه‌را بخبرگیری وطلایه‌گری موسوم کرده بود *a* ودر میانه مرغزار آمده بودند وخواستند که بر لب جویبار فرود آیند ودر حوزهٔ تسلّط آرند ناگاه طلایهٔ سلطان بدیشان رسید ودریای از تیغ بر ایشان باریدن گرفت والتئام فریقین واصطدام طائفتین سررا در خود وتن‌را در جوشن چون مغز پسته در هاون خرد کرد وچون از ظلمت قتام روز سپید اندام شب سیاه‌بام شد کواکب اسنّه وشُهُب نصول تابیدن گرفتند عاقبت نصرت روی نمود ولشکر خوارزمی پشت بر کرد ودلاوران *b* وغا با شور وغوغا چون عفاریت در پی آن اولاد مقالیب افتادند وهر کهرا یافتند بسیلاب تیغ صاعقه باز دادند وَٱنْقَلَبُوا صَاغِرِينَ آنکه چون صحراء معرکه که دریاء موّاج دماء اوداج بود از خاشاك وجود معادیان پاك شد وآب وگیاه‌را در تصرّف خود آوردند سواری‌را بدرگاه شهریار فرستادند وانکسار خصم وانهزام سپاه واحتیاز *c* آب وگیاه‌را اعلام کردند وحرکت رکاب همایون‌را بدان موضع التماس نمودند در حال بارگاه بینداختند وعلمها بر افراختند ولشکر چون کوههاء آهنین در جنبش آمد وسراپردهٔ شهریار در آن مرغزار گرفتند وخبر بخوارزمشاه رسید قرار از دلش رمید وبا ارزرومی عتاب آغازید ۞

---

a) P بودند. *b*) P ajoute: حووات ou حومات. *c*) P اداحمار (sic).

یافتند تا آلای a صد هزار سوار که در ملازمت رکاب خوارزمشاه بودند ایشان‌را در میان کردند فَكَشَفَتْ ٱلْحَرْبُ عَنْ ساقِهَا وَأَبْدَتْ شَرَاسَةَ أَخْلَاقِهَا وَعَمَّتْ بِسَفْكِ ٱلدِّمَاءِ وَإِهْرَاقِهَا اثر خوارزمی‌را مدد بر مدد ولشکر سلطان بی مدد وقلیل العدد [بود] مع هذا بکوشیدند واضعاف عدد خویش‌را شربت ممات چشانیدند عاقبت چون کنائن از سهام تهی شد ودر جعاب نصال چون شهاب نماند بناچار پیاده شدند وصفاح‌را بکفاح در عمل آوردند وبعضی قتیل وکسیر وبرخی اخیذ واسیر گشتند وچون امرای‌را که در زمرهٔ اسرا در آمدند بخدمت خوارزمشاه بردند فرمود تا پالهنگ در گردن کرده موقوف باشند تا اخر حرب بکجا کشد ونصرت کرا باشد پس ارزن الرومی‌را بخواند واز شدّت مقاومت آن شرذمهٔ قلیل سخن راند او در جواب گفت که پشت لشکر روم این سواران بودند وچون بفضل حقّ منهزم ومنکسر گشتند بعد الیوم مملکت روم از آن سلطان است نفری چند که از جنگ بدر آمدند وراه می دانستند بسپاه شاه پیوستند وقصه‌را برمّتها باز گفتند سلطان ملك اشرف‌را طلب داشت وصورت حال بر تختهٔ مخیلهٔ او نگاشت ملك از آن مقال انفعال ننمود چون جبال ثبات‌را اعمال فرمود وگفت هر لشکر که در اوّل شکسته شود باخر دست اورا باشد ازین قبل باید که دل پادشاه بکلّی فراغت یابد که بفضل حقّ ونیروی بخت جواب آن گروه عدو پژوه داده آید ❁

---

a) P بالای.

وچوگان‌را باطراف محاسن شریف از غبار بستردی وبعد از تقبیل بدست سلطان دادی فی الحال جنیب سلطان در کشیدندی ملک زمین بوس کردی وسوار شدی ☆

ذکر عزیمت سلطان وملک اشرف با عساکر منصور بطرف یاسی چمن بمحاربت سلطان جلال الدین

روز دیگر چون صبح صادق از افق مشرق طلوع کرد وخسرو سیّاره حسام مصقول بعزم جهانگیری از نیام بر کشید غریو کوس از درگاه پادشاه بر آمد وبفال فرخنده وروز پیروز چتر گیتی‌فروز روان گشت وبیک هفته از غایت انبوهی از سیواس بآقشهر رسیدند، چون سلطان جلال الدین‌را آگاهی دادند که سلطان وملک اشرف وباقی ملوک وگردنکشان دیار با لشکرهاء نامدار بصحراء آقشهر نزول کردند ارزن الرومی‌را طلب داشت واین حکایت با او بگفت جواب داد که رای آنست که پیش از آن که آن انجمن بیاسیچمن آیند مارا آنجا می باید پیوستن وچون آن مقام میسّر گردد نصرت وظفر دوان عزم عتبهٔ علیا سازند، سلطان بنبیرك ارزن الرومی همه شب چون باد می راند بامدادی بکوه یاسیچمن رسیدند وآب وگیاه‌را در حوزهٔ خویش آوردند چون لشکرهارا که پیش ازین بمحافظت ثغور ارزنجان وحراست دربندها رفته بودند از قدوم رایات سلطنت با ملوک شام خبر شد جمله روی بخدمت سلطان نهادند وامیر مبارز الدین چاولی باتّفاق امراء دیگر سواری هزاررا بر اوج کوه برسم طلایه روانه کرد چون شب در آمد وطلایه از سپاه دور افتاد همه شب تا روز بر روی کوه می راندند بامداد خودرا میان لشکر دشمن

شرابداران رسیدند وآلات بزم وعشرت آوردند وچون بادهٔ ناب در دماغ اهل مجلس تأثیر ظاهر کردانید وسرهاء سبك‌روحان از خواب کرانی نمود تفرّق در حرفا وندما پدید آمد، روز دیگر چون نقّاشان قدرت شمسهٔ زرنگار آفتاب‌را بر صفحهٔ مینا آسمان برونق کردند ملك اشرف وسایر ملوك سلوك جادهٔ خدمت پیش گرفتند وبر درگاه آمدند سلطان از بارگاه سوار بیرون آمد ایشان از پشت اسپ در خمیدند وسلطان نوازش وپرسش فرمود واز تقصیری که در تعظیم قدوم رفته باشد متعذّر شد باز اشرف از اسپ پیاده شد وسلطان فرمود تا اسپی خاصّ کشیدند وسوار شد فی الجمله سلطان در نوازش او بغایت قصوی می رسید وخلع وصلات واقامات ومکرمات مبذول داشت آنکه اورا با برادران بر خود خواند وملك اشرف با خود بیکجا بنشاند ودور بادهٔ خوشگوار دوّار شد وچون سورت مدام در طینت سلطان اثر کرد رای آرام فرمود ووزیررا دستور داد که چون ملك اشرف عزم مقام خود کند بارگاه‌را با جملهٔ آلات بزم وخلعتی گران‌بهاء شاهوار واسپی بادرفتار با طوق وسرافسار در پی فرستد وبا جملهٔ برادرانش احسان نماید چنانك ذکر آن ابد الزمان بماند صاحب اوامر مطاع بانفاذ رسانید، روز دیگر که از بوستان نیلگون غنچهٔ ارغوان شکفت گرفت سلطان عزم شهر فرمود چون نزدیك دروازه رسیدند ملك از اسپ فرو آمد وغاشیهٔ سلطان بر دوش گرفت وجملهٔ ملوك شام پیاده گشتند وتا عرصهٔ میدان در رکاب سلطان پیاده می رفتند چون سلطان رای چوگان فرمود هر لحظه که اتّفاقرا چوگان از دست سلطان بیفتادی ملك اشرف پیاده شدی

ذکر استقبال والتقاء سلطان با ملك اشرف رحمهما الله تعالی

سلطان فرمود تا بمنزل ملک اشرف بارگاهی چون کوه که از مطلعهٔ [او] گردون بستوه آمدی بر کنار جویبار در مرغزار بگرفتند وگنجینه وفراش‌خانه وطشت‌خانه وشرابخانه ومطبخ با آلت زر چون گنج شایگان با ادواتی که درخور پادشاهان واز لوازم آن باشد مهیّا کردند وسلطان باستقبال نهضت فرمود چون چتر سلطان پدید شد ملك اشرف از اسپ پیاده شد ورخ بخدمت شاه نهاد چون نزدیکتر شدند وسلطان ملك اشرف‌را پیاده دید فرود آمد ملك اشرف چند جا سر بر زمین نهاد آنگه بعد از معانقه وملاثمه سوار شدند وسلطان الطاف بسیار فرمود که ملك قدم رنجه کرد وزحمت بسیار کشید امیدست که میامن حرکات اقدام وبرکات اعلامش موجب ازدیاد عظمت بارگاه باشد ملك باز فرو آمد، وزمین بوس تازه کرد سلطان اشارت کرد تا استری خنگ رهوار با طوق وسرافسار کشیدند وملك سوار شد وبا سلطان در محاوره آمد وامیر کمال الدین در میانه ترجمانی می کرد چون نزدیك مرغزار رسیدند سلطان فرمود تا اکابر دولت با ملك بسراپرده روند ودر خدمتش فرو آیند ملك در خیمه رفت چندان نعمت فراز آوردند که دیدهٔ آزرا سیر کرد وچون از خوان بر خاست وسوی خوابگاه آمد اسباب سلاطین از بستر خسروانی وطشت وآفتابهٔ زرّین ومجمرهٔ مرصّع وحمّام سفری وغلامان خورشیدروی مشك‌موی بدید بصد زبان ثناخوان شاه جهان گشت واز کوفتگی راه رای حمّام نمود آنگه ببارگاه عالم خرامید وملوك واخوان‌را طلب کرد ناگاه

علائی پیوستند در راه رکن الدین جهانشاه‌را در ارزن الروم دیدند ووصیّت کردند که با دشمنان دوست صورت در نیامیزد واز هوا وولاء سلطان منحرف نگردد ملتزم گشت وایشان بارزنجان هنوز نرسیده بسلطان جلال الدین ملحق شد واورا بر قصد ممالك روم تحریض داد چون حکایات سلطان‌را معلوم کرد متعاقب مقابله ومقاتله شد وکمال الدین کامیاررا بدعوت ملك کامل وباقی اولاد عادل ارسال کرد وفرمود که بیشتر احتیاط‌را ده هزار سوار در صحبت چاشنی‌گیر وکندصطبل ومبارز الدین عیسی ونور الدین کماخی بطرف ارزنجان روند ومحافظت دربندها کنند چون کمال الدین کامیار بملك کامل واشرف رسید ایشان در اوّل تعلّل نمودند وجواب صریح نمی دادند کمال الدین برسم توبیخ زبان گشاد وگفت که اگر درین امداد اسعاد نکنید فردا نعوذ بالله اگر محذوری روی نماید وحرم سلطان‌را در دست نا محرم بینید آنگه ندامت وتحرّق أُرم فایده نکند این سخن ایشان‌را گلوگیر آمد فی الحال اتّفاق کردند ولشکرها فراهم آوردند وملك کامل تا بحرّان با لشکر گران راند چون آنجا رسید در عقب از طرف مصر مخبران آمدند وخبر دادند که فرنگ با جمّ غفیر بیش از صد هزار سوار بدریا کنار رسید وقصد اسلامیان کرد ملك کامل از سر تعجیل معاودت کرد ونامهٔ اعتذار بسلطان فرستاد وچون آنجا رسید باری تعالی اورا نصرت داد ودمار از کفّار بر آورد وملك اشرف وملك جواد وملك غازی وملك مغیث وملك عزیزرا بخدمت سلطان فرستاد ۞

ما روزی با رسول روم ملاطفت ننمودیم وبا دوستگانی نپیمودیم رای آنست که بزمی سازیم واورا بنوازیم همه بیك زبان گفتند که ایشان‌را آلات بزم بسیار است که هیچ پادشاهی‌را بعمرها عشر آن دست ندهد وخورشهاء خوشگوار ومی لعل غمگسار حاضر دارند مارا ناموس نگاه باید داشت وتخم این هوس نشاید کاشت چون مدّت اقامت چاشنی‌گیر *a* متمادی شد سلطان علاء الدین از اقامت او *a* متأذّی گشت کمال الدین کامیاررا باولاق روان کرد تا کشف احوال برعایت رساند چون کمال الدین بخدمت سلطان جلال الدین رسید واز هر دری گفت وشنید کرد از هیچ کلام بوی صلح بمشام او نمی رسید طریق ساخت ودستور خواست سلطان اجابت کرد وجوابهاء مموّه در باب اخلاط که اخلاط اباطیل بود پیش نهاد

تَخَرُّصًا وأَحادِيثًا مُلَفَّقَةً   لَيْسَتْ بِنَبْعٍ اِذَا عُدَّتْ وَلَا غَرَبِ

که اگر سلطان‌را در دایر شفاعت غباری بر دامن خاطر نشیند همانا بآب تمهید اعذار ازاحت یابد شما بسلامت مراجعت سازید وخدمات مخلصانه ابلاغ کنید ورسولان ما در عقب برسند وعهدنامها وجواب رسالات مفصّلا بیاورند امیر شمس الدین وکمال الدین سلطان‌را پدرود کردند وزود بیرون آمدند وچون از لشکرگاه خوارزمیان رخت بهامون کشیدند ودو روزه راه شدند بار وبنه‌را بر جای گذاشتند ومجرّد ببارگاه سلطنت

---

a) Un lecteur a voulu insérer deux fois le mot آنجا ce qui ne paraît pas nécessaire.

نکردند چون لحظه بگذشت احمال واثقال واجمال وبغال ورخت وتخت وگله ورمه ودویست سر شتر بختی که جمله بار خزانه ومطبخ وشرابخانه وسراپرده می کشیدند وصد استر زیر دینار زر وخلعتهاء خاصّ وآلت زرّینه در رسیدند خوارزمیان جمله متحیّر شدند وبر سلطان علاء الدین ثناها گفتند   بیت

که شاهی بدان پادشاه در خورد   که او بندگان‌را چنین پرورد

وامیر شمس الدین پیش از آنک بحدود خلاط رسید بدرد نقرس تمارض نمود وطلاء مزوّر می نهاد ودر محفّه می نشست تا چون بخدمت سلطان رسید از جبین بر زمین نهادن معذور باشد روز دیگر سلطان جلال الدین سرلشکریان خوارزم‌را احضار فرمود ودرگاه وبارگاه‌را بآئین *a* پسندیده تزیین داد وفخر الدین علی شرف الملک خوارزمی اگرچه حکم وزارت داشت اما روز بار چماق بر دوش نهادی ودر مقام حجاب متصدّی سوال وجواب رسولان بودی بایستاد امیر شمس الدین‌را در محفّه نشانده بیاوردند چون ببارگاه در آمد از تقبیل بساط عذرها خواست وبقبول مقرون گشت ودست بوس کرد ونامهٔ سلطان رسانید وچون از اداء رسالت فراغت یافت وروی بسراپرده نهاد امراء خوارزم‌را احضار فرمود وخوان شاهانه وبزم خسروانه بیاراست امراء خوارزم از کثرت نعمت وحشمت در حیرت شدند برین گونه یکماه بعد از سیران جز بسماع اوتار ونوش بادهٔ خوشگوار مشغول نشد سلطان جلال الدین روزی بصدور خود فرمود که

---

a) P نمی (sic).

گردیدن ونان یاوگی خوردن. بر آساید بهرچه در دایرهٔ ضمیر گنجد از جواهر وزر وسیم وخدمات دیگر دریغ ندارم واگر بقول اصحاب اغراض ازین نصایح اعراض فرماید از روی مسلمانی وطریق جهانبانی نصیحت لازم است ما نیز آیت *a* وَإِنْ طَائِفَتَانِ مِنَ ٱلْمُؤْمِنِينَ ٱقْتَتَلُوا فَأَصْلِحُوا بَيْنَهُمَا فَإِنْ بَغَتْ إِحْدَاهُمَا عَلَى ٱلْأُخْرَى فَقَاتِلُوا ٱلَّتِي تَبْغِي حَتَّى تَفِيءَ إِلَى أَمْرِ ٱللّٰهِ فَإِنْ فَاءَتْ فَأَصْلِحُوا بَيْنَهُمَا بِٱلْعَدْلِ بر خوانیم وجرّ منفعت ودفع اذیّت واجب دانیم واگر در آن میان چشمزخمی رسد باری از عهدهٔ امانت باری تعالی وتقدّس بیرون آمده باشیم وبذل مجهود کرده واگر از پردهٔ غیب چهرهٔ ظفر روی نماید فهو المراد والبادی أَظْلَم، چون رسولان خدمت وداع کردند سلطان التونبه چاشنی‌گیررا فرمود که بعزم جواب‌ساختگی راه کند وهیچ دقیقه از دقایق تواصی فرو نگذارد وفرمود که یکهزار سوار مشاهیر ابطال که بطول قامت وجسامت جثّت وحسن صورت ووفور شجاعت مشهور باشند در صحبت او روانه شوند چون کارها ساخته گشت روانه شدند واز حضرت شاه رخ براه نهادند چون سلك تدانی خیام انتظام یافت وبخدمت سلطان جلال الدین اعلام کردند که از طرف روم رسولان با سپاه آراسته رسیدند فرمود که امراء کبار خوارزم وصفدران رزم با جنایب خاصّ پذیره شوند بر موجب حکم امیر شمس الدین التونبه‌را استقبال نمودند واز شرایط تعظیم واجلال بهیچ جزو اخلال

---

a) Kor. 49, 9.

مواکب ومواشی حواشی خرامد وفراق بتلاق مبدّل شود واگرچه وعاء قدرت امثال این مخلص از رعایت آن جناب قاصر آید بندگیها تقدیم کند درین حال چون محقّق شد که بتسویل اصحاب اغراض که شیاطین الانس اند همّت بر محاصرهٔ قبّة الاسلام اخلاط نهاده است این معنی از رای سدید بعید می نماید بر موجب حکم وَأْمُرْ بِٱلْمَعْرُوفِ وَٱنْهَ عَنِ ٱلْمُنْكَرِ می نماییم که اولی آنست که با لشکر تتار راه مواساة سپرد واگر ممکن گردد از جهت خود فرع باب مصالحت بهرچه در امکان گنجد تقدیم فرماید ومارا در خاطر چنان گذرد که بخدمت ایلچیان رسولان فرستیم وبجهت مصلحت کافّهٔ اهل اسلام عذر تعجیلی که سلطان شهید علاء الدین محمّد انار الله برهانه [کرده است] بخواهیم امیدست که بدین مقال وبذل مال جمرهٔ فتنهٔ که اطراف خافقین گرفته است منطفی شود وبی شبهت تا بخدمة معلوم باشد که این اندیشه از قوّت بفعل خواهیم آوردن وچون سلطان اعظم درین باب قسیم وسهیم خواهد بود واجب نمود این حکایت بسمع شریفش رسانیدن اگر سلطان اتمام شهکاررا سرمایهٔ روزگار خود سازد یکی آنک از سفك دماء اهالی ارمن ومحاصرت آن دیار ودمن دل خالی گرداند وعساکررا از آنجا بر انگیزاند وبطرف ارّان راند وبلشکر مغل رسل فرستد ومهادنت وصلح طلبد وعهد کند که بهیچ گونه در مملکت اسلامیان بوجه غدر وخون که مذموم است وعاقبت آن *a* شوم تورّد نکند تا از یاوگی

a) P a deux fois ce mot.

جنایب خاص امراء کبار باستقبال روند وبموضعی دلکشای فرو آرند پنج روز جهت نفض غبار سفر وازالت وعثاء خطر a) وعناء ترحال با رود وجام مراعی ایشان بودند ششم روز که از طارم نیلفام شاه خورشید بام بیرون خرامید سلطان فرمود که کمال کامیار وظهیر الدین ترجمان بپرسش واحترام ایشان روند واز متاعب راه بقصر مضیافان باز پرسند وبحضرت سلطنت خوانند چون ببارگاه خسروی رسیدند با همه نخوت وعجب که داشتند دهشت وحیرت بر ایشان غالب گشت بی خود روی بر زمین نهادند سلطان جهت اکرام نصف القیام فرمود ونامهٔ بدادند وپیام بگزاردند وبعد از فراغ روی بوثاق نهادند ومدّت یک هفته ایشان‌را باز در ناز واعزاز می داشتند روز هشتم سلطان فرمود که بزم آراستند وحضور ایشان خواستند وبر تخت زرّین گوهرنگار که جهت بار رسولان کبار صناعت کرده بودند بآئین جمشید بنشست وتاج کیقبادی بر سر نهاد وبعد از حمد ربّ العالمین وصلوات بر روضهٔ سیّد المرسلین برسولان فرمود که سلطان غازی‌را ازین محبّ مخلص خدمات فراوان ابلاغ کنید وغلبیان مراجل نزاع‌را بتقریب مراحل اجتماع چون همم عالیهٔ او روز افزون عرض دارید ومقرّر گردانید که مارا نهایت امانی وزبدهٔ فکرت آن بود که چون حسام انتقام سلطان از قهر مخالفان انحاز در نیام رود واز فتح خطّهٔ تفلیس اراء عالیه‌را فراغت حاصل آید روزی چند برسم تنزّه وتفرّج در مروج روم جهت اجمام مراکب

---

a) P خط.

چند که اینجایگاه بود دلهارا بذکر معالی پادشاهانه ربود واستظهار جانها بدان مکارم خسروانه فزود وبجواب آن امیر سپهسلار صلاح الدین مستسعد خدمت گشت توقّع مستحکم است که چون در خدمت آن حضرت بزرگوار شرف یابد آنچه گوید ونماید بر آن جملت تعویل فرمایید وگفتهٔ این مخلص شمرید واین قاعدهٔ دلداری که نهادید بتواتر مخاطبات وتعاقب مکاتبات متأکّد گردانید لَوْ كَانَ فِيمَا يَرَاهُ مِن كَرَمٍ فِيهِ مَزِيدٌ فَزَادَكَ اللهُ تا این مخلص بر جادّهٔ خدمت مستمرّ باشد وطریق پیوستگی ورزد والسلام،

چون قاضی مجیر الدین بسیواس رسید مرضی مهلك عارض شد ودر آن رنج وداع سرای سپنج کرد صلاح الدین تحف وهدایارا استصحاب کرد وبخطّهٔ اخلاط در وقتی که سلطان بمحاصرت آن مشغول بود رسید ۞

ذکر ورود رسولان سلطان جلال الدین کرّت ثانی

سلطان جلال الدین در جواب صلاح الدین ملك جمال الدین فرّخ طشتداررا که از مقرّبان پدرش بود وجمال الدین ساوجی ونجم الدین ابو بکر جامی‌را با هدایا که اورا در آن وقت دست داد ودر خزانه واصطبل موجود بود نامزد فرمود با دو امیر از امراء بزرگ خوارزمی ودر تعظیم منزلت وتوقیر مکاتب سلطان وصایاء بلیغ تقدیم داشت بر موجب حکم چون بحدود روم پیوستند سلطان بعلائیه بود رهبران ایشان‌را از آن دربندهاء صعب در کوه وکمر که عقاب‌را در خواب گذر بر آن مخاوف در خاطر نگذرد گذرانیدند وخبر قدوم ایشان بسلطان رسانیدند فرمود که با

که در جوانح کامن ودر سینه متمکّن بود مضطرم گشت وزبانهٔ آتش النبیاع بثریّا پیوست

وَأَبْرَحُ ما يَكُونُ ٱلشَّوْقُ يَوْمًا   إِذَا دَنَتِ ٱلْخِيَامُ مِنَ ٱلْخِيَامِ

عَلِمَ الله کتنا سمعهٔ حرکت رایات منصور بانتقام کفّار ملاعین وتشفّیٔ صدور اهل دین متواتر گشته است سیّما اکنون که بشایر علوّ همّت ودرود امداد کامرانی بمضاء عزایم مجلس عالی سلطان معظّم متظاهر شده است لحظه لحظه تمنّاء مباسطت در خدمت زیادت بوده است وساعت بساعت آرزوی حرکت گستاخی مکاتبت افزوده اما از خدمت پوشیده نیست که پیوسته این مخلص‌را رحلة الشتاء والصیف تحت ظلایل السیف با چهار جانب مجاهدت است وهمین معنی چنانك مجلس عالی در خطاب شریف فرموده است ودر قراین جنسیّت تقدیم نموده تمهید عذر کفایت است ودوم آنك خدای عزّ وجلّ کرامت افتتاح ومزیّت ابتدا آن حضرت‌را فرموده است این لطایف وعواطف‌را بجانب او خواسته بخلاف مقدور بر آن اقدام نمی شایست نمودن اکنون که اجازت مباسطت فرمود همانا که از تواتر مکاتبات خدمت‌را ملالت خواهد افزود وجانب محروس صدر کبیر عالم مجیر الدوله والدین ظهیر الاسلام والمسلمین نصیر الملوك والسلاطین سنا الدولة القاهرة ضیاء الامّة الباهرة مجتبی الخلافة المعظّمه ملك ملوك النوّاب قدوة الاکابر والصدور نعمان الزمان صدر صدور خوارزم وخراسان افتخار جهان طاهر ادام الله تمکینه وجعل الیقین قرینه رسید ومشافهات شریف رسانید واز مطالعهٔ آن الطاف عمیمش تباشیر خلوص عقیدت دمید وروزی

نیّت وصفاء طویّت بظهور رساند بخدمت سلطان فرستاد سلطان در اکرام او مبالغت فرمود ودر وقت سیران همعنان می بود وحجاب اجنبیّت از میانه بر داشت وقرار نهاد که شاهزاده‌را از مخدّرات سلطان جلال الدین که از همشیرهٔ اتابك ابو بکر بن سعد صاحب شیراز داشت بملك غیاث الدین کیخسرو دهند وخویشی ومصاهرت کنند ودر جواب این نامه‌را از انشاء مجد الدین طغرائی اسدابادی فرستاد

از آنجا که ایزد تبارك وتعالی انتظام جواهر مفاخر واجتماع غرایب مناقب در ذات شریف وطینت مجلس عالی سلطان معظّم پادشاه اعظم شهریار بنی ادم اسکندر دوم صاحب قران عالم جلال الدنیا والدین علاء الاسلام والمسلمین محیی العدل فی العالمین مظهر الحقّ بالبراهین ملك الملوك والسلاطین ادام تضاعف جلاله ونقاه فی الدارین نهایة اماله وصرف عین الکمال عن کماله بمحمّد وآله تعبیه وتقریر کرده است وبحمد الله براهین لطف عمیم وکرم جسیم هرچه صادقتر در جلوهٔ تحقیق آورده لَيْسَ مِنَ ٱللّٰهِ بِمُسْتَنْكَرٍ أَنْ يَجْمَعَ ٱلْعَالَمَ فِي وَاحِدٍ چنین خواست که ابتداء استمالت ازو افتتاح استعطاف اهواء که سرمایهٔ جهانداری وپیش‌پایهٔ کامرانیست هم از آن حضرت بود تا بکلّی اقسام دلداری وتودّد وانواع تلطّف وتعطّف آن جناب کریم لا بل جنّات نعیم‌را مسلّم ومیسّر شود أَبَى ٱلْفَضْلُ إِلَّا أَنْ يَكُونَ لِأَهْلِهِ بنابرین قاعده با این مخلص افتتاح مکاتبت فرمود وقَصَب السبق در رعایت تاکّد قواعد وداد ربود غَيْرُ مَدْفُوعٍ عَنِ ٱلسَّبْقِ ٱلْعِرَابُ چون خطاب بزرگوار که مایهٔ مباهات وافتخار بود رسید شوق

وضبط ملك موروث ومكتسب یكبارگی بنام ایزد فراهم آمده است ودر مدّت غیبت رایات همایون ما ازین ممالك مملكتی طویل وعریض از دیار هند در ضبط كارداران ما آمده وهمگی همّت وعزیمت ما بر انتقام از اعداء دین وتشفّی دلهاء اهل اسلام قرار گرفته ومحقّق است كه مجلس سامی دام سامیا بر رونق وطراوت حال ملك ودولت ما كه استنامت رعیّت واستقامت كارداران پیوسته است چگونه مبتهج وتا چه غایت شادمان شود هر سعادت كه آن مجلس‌را روی می نماید ما خویشتن‌را در آن [سهیم] وقسیم می دانیم در حال صدر معظّم عالم مجتهد قوام الملك مجیر الملّة والحقّ والدین شرف الاسلام والمسلمین علّامة الزمان باقعة الدوران افتخار خوارزم وخراسان ملك النوّاب قاضی القضاة فی الممالك ابو الملوك والسلاطین طاهر‌را ادام الله تمهیده وحرّس تاییده كه واسطهٔ عقد اكابر وخلاصهٔ زمرهٔ مفاخرست واز قدماء اعیان حضرت وبقایاء اركان دولت قُرِنَتْ بِالخُلودِ بمزید تقریب ومزیّت ترحیب مخصوص ودر معظّمات امور مشار الیه ومتّفق علیه سوی آن حضرت توجّه دادیم وبر زبان او رسالاتی كه راه مباسطت بگشاید وغبار بیگانگی ومغایرت از آینهٔ دل بزداید وعیار مصافات ما كه بر آن وقوفی تمام دارد باز نماید ورفع حجاب مباینت وبیگانگی وفتح باب موافقت ویگانگی واجب دارد چنانك بعد الیوم تردّد رسل واختلاف رسولان وسفیران متواتر باشد باید كه مجلس سامی سخن اورا كه همواره بر مسامع ملوك وسلاطین گذشته است بسمع رضا اصغا فرماید وجمله گفته وپیغام اورا فرستادهٔ ما داند وتعرّض ملتمسات ورفع مقترحات كمیّت وكیفیّت مصافات ما از خلوص

الخطُّ مَا يُغْنِى بما لا يَنْفُذُ واگر پیش ازین تغیّر روزگار وتقلّب ادوار راه مکاتبت ومراسلت را که هنگام مهاجرت ومفارقت سلوت دوستان بدان تواند بود مسدود می داشته است بعد الیوم در رفع حجاب مغایرت وبیگانگی وفتح باب مودّت ویگانگی می باید کوشید واز جانبین تمسّك اِنْ ظَفِرْتَ بودّ حُرٍّ فَاِنَّ اَلْحُرَّ فِى اَلدُّنْيَا قَلِيلٌ بر خواند چه بحمد الله ومنّه مشارکت در مشایعت سنّت جهاد ومحاربت ثابت است ومساهمت در توافق دین وملّت حاصل وَاَوْلَى اَلنَّاسِ بوَدّكَ وَخلّتِكَ مَنْ وَافَقَكَ فى دينِكَ وَملّتِكَ واز پادشاهان مغرب مجلس سامیست دام سامیا که واسطهٔ سدّ ثغور وقمع اهل کفر وفجورست ودر دیار مشرق ما هم که بواسطهٔ شمشیر آبدار آتش فتن کفّار می نشانیم پس با چندین قرابین جنسیّت اگر *a* راه مباسطت گشاده نداریم وجادّهٔ اتحاد نسپریم ودر جذب منافع ودفع مضارّ متشارك ومتشابك نشویم فَاَىُّ اَلنَّاسِ نجْعَلُهُ صَدِيقًا وَاَىُّ اَلْاَرْضِ نَسْلُكُهُ اَرْتِيَادًا این مفاوضه از شهر مراغه عمّرها الله که این ساعت مراکز رایات حقّت بالمیامن والنصر والظفر در اواخر جمادی الاخری که بر مجلس سامی غرّهٔ کامرانی وصباح شادمانی باد محرّر می گردد وبحمد الله ومنّه وبیمن همّت وتایید دولت مجلس سامی دام سامیا احوال دولت واعمال مملکت ما موجب صد هزار حمد است اسباب کامرانی وآلات جهانبانی از اجتماع کلمت وانبوهی امّت ویك گروهی ومطاوعت اکابر ملوك ومشایعت خانان بزرگ

---

a) P ajoute از.

ذکر ورود قاضی القضاة مجیر الدین طاهر بن عمر الخوارزمی از خدمت سلطان جلال الدین خوارزمشاه برسالت

چون سلطان شهید جلال الدین بن علاء الدین محمّد بن تکش در حدود هند از لشکر مغل منهزم شد ودر غمرهٔ آب سند افتاد واز آن ورطه نجات یافت وفا ملك که در اوّل از اوباش فتنیان آن نواحی بود عنایت سلطان‌را در بارهٔ خود بخدمات پسندیده که تقدیم داشت متوفّر کردانید وبوفا ملکی لقب یافت وحکم آن دیار بدو مفوّض شد وسلطان با لشکرهاء متفرّق که در آن معرکه متمزّق کشته بودند ودر اخر بدو پیوستند بشهر مراغه رسید وقاضی القضاة مجیر الدین‌را که از فحول ائمّهٔ خوارزم بود ودر علم کلام مشار الیه ودر سایر علوم متّفق علیه جهت افتتاح مودّت با سلطان علاء الدین کیقباد که اهمّ مهمّات بود با این مکتوب که از منشئات شهاب الدین کوسوی است روانه کردانید   امداد سلام واوراد تحیّت ووظایف ثنا ورواتب مدحتی که نسیم صفاء عقیدت وبقاء طویّت بمشام دل رساند وقاعدهٔ وداد ومبانی اتّحادرا راسخ کرداند هر لحظه سوی مجلس سامی سلطان معظّم جمشید عهد ذو القرنین وقت علاء الدنیا والدین قطب الاسلام والمسلمین فلك المعالی شمس الاعالی ظلّ الله فی العالمین افتخار آل سلجوق ملك الملوك والسلاطین برهان امیر المومنین دام سامیا وحمی الملوك حامیا توجّه می یابد آرزومندی باحراز سعادت اجتماع ونزاع بادراك کرامت التقا که بر موافقات دولت ومساعدت روزکار باقیست نه بدان حدّست که قلم هرچند تیز ودونده است بواسطهٔ تحریر تقریر آن تواند کرد

اخر عمر در نعمت وراحت روزگار گذاشت تا حدّی که سلطان غیاث الدین کیخسرو بخطبهٔ کریمهٔ از اولاد او رغبت نمود ابا کرد وگفت سلطان بتهتّک وخراف مشغول شده است دامادی خاندان ما نشاید واز حضرت سلطنت بسبب عزّت وحرمت جایش در آن باب عتاب نکردند بل عذرها خواستند وکریمهٔ معصومهٔ او در حرم همایون سلطنت بحکم شریعت انتقال کرد وبعد ازو فرزندانش در نظر سلاطین روم بنظر تعظیم ملحوظ بودند ✿

ذکر ارسال سلطان غیاث الدین‌را بپادشاهی ارزنجان

چون از فتوح قلاع فراغت یافت عنان جهانگیر بمحروسهٔ سیواس تافت ومبارز الدین ارتقش‌را فرمان داد تا بکاراستی اسباب پادشاهی غیاث الدین کیخسرو مشغول شود در خزانه رفت وبصواب‌دید نجم الدین الطوسی اسبابی مهیّا ومرتّب کردانیدند که اگر بهمن وشاپور نشور یافتندی از حیرت وخجلت انگشت گزیدندی وچون ادوات مرتّب ومهذّب گشت بطالع فرخنده با جنود نا معدود روی بدان حدود نهاد وچون بدانجا رسیدند وملك قدم رنجه کرد وبر دست کامرانی نشست بساط عدل ومرحمت گسترد وهمگنان‌را بنوازش مخصوص فرمود چون خبر رعیّت پروریٔ او باخدمت سلطنت رسید مواد استظهار بوجود مبارکش متضاعف گشت وچون غیاث الدین بارزنجان پیوست سلطان جهت جواب رسولان اطراف جهان اندك مدّت اقامت فرمود آنگه عزم قبادآباد وانطالیه وعلائیه نمود واز اوایل خزان تا ماه نیسان آنجا بود ✿

سلطان از کمال مکرمت عنایت در بارهٔ او شامل گردانید وبر موجب التماس ارزن الرومرا برو مقرّر داشت وفرمان داد که لشکر در ولایت او نهب وغارت نکنند ✿

ذکر فتح کوغونیه واستنزال ملك مظفّر الدین

سلطان فرمود که اتابك ارتقش با لشکر گران بمحاصرت کوغونیه روانه شود وبصلح یا بجنگ بچنگ آرد اتابك ارتقش اوّل روز که رسید محاربت عظیم در پیوستند وخلقی انبوه از درون وبیرون بقتل رفت ملك از بیم دوگروهی اهل قلعه اگرچه ذخایر بی شمار داشت ومصانع دریاها موّاج حاصل بود اما از وخامت عاقبت اندیشه کرد ورسولی بر اتابك فرستاد تا بخدمت سلطان شفیع شود وبعوض قلعه اورا در ممالك محروس اقطاعی ارزانی دارند اتابك درین باب قصّاد بحضرت سلطنت روانه فرمود سلطان ازین بشارت استبشار نمود وبر بعد غور وکفایت ملك استدلال کرد وبعوض کوغونیه رمّان ونهرکالی که در حدود شام است واربسوی a که منشأ اصحاب الکهف ومقام دقیانوس بود بملکیّت ارزانی فرمود ومحروسهٔ قیرشهررا بحکم اقطاع معاف ومسلّم بدو تفویض فرمود وبر آن جملت منشور وعهدنامه در قلم آمد وبا خلعتهاء نفیس جهت او وسه پسرش فخر الدین سلیمان وعزّ الدین سیاوش وناصر الدین بهرامشاه در صحبت قاصد ارسال فرمود چون مظفّر الدین مناشیر وعهدنامه بدید مستظهر ومستبشر گشت قلعه‌را خالی گردانید وبخوش‌دلی بمحروسهٔ قیرشهر عزیمت فرمود وتا

---

a) S. p. (= Ἀραβισσος).

عادل غباری بر صحیفهٔ خاطر اشرف سلطان نشسته بود ولایت عهدرا بملک عزّ الدین نبیرهٔ ملک عادل مفوّض کرد وامرارا بر آن سوگند داد وولایت شامرا بملک [رکن الدین] که او نیز از ملکهٔ عادله بود نامزد فرمود نظام الدین احمد ارزنجانی در آن حال این دوبیتی ارتجال کرد

صبحی زبرای شام روشن کردی
چون رسم سکندری معیّن کردی
خورشیدرا سنجق شاهی دادی
آئین شهنشهی مفتّن کردی

وسلطان چون از مهمّات ارزنجان واحتیاط قلاع فراغت یافت لشکررا فرمود که بر ارزروم وکوغونیه تاختن برند تا مشاهده رود که ملک رکن الدین جهانشاه وملک مظفّر الدین محمّد با ما چه طریق می سپرند چون ملک رکن الدین از ورود عساکر خبر یافت بقدم تواضع وتذلّل پیش آمد وتحف بسیار بخدمت لشکر روان کرد واميری از امراء خود با گنجی روان بخدمت سلطان فرستاد وپیغام داد که من یکباره بندهٔ بیچاره ام اگر ارزنجانی جانی تمرّد نمود جزا وسزاء خود یافت من بنده ام تا زنده ام ودر راه مهر خدایگانی اسپ اخلاص تازنده امیدست که در شان بنده آیت وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَى [a] بر خوانده شود وبگناه داودشاه بنده بی گناهرا عتاب نفرماید چون رسول بخدمت سلطنت رسید ومشافهات وتحف بمحلّ عرض رسانید

---

a) Kor. 6,164.

که بخدمت سلطان رود ناگاه خبر دادند که موکب سلطان با عساکر بی کران از تخوم سیواس تجاوز کرد وبحدود ارزنجان پیوست از سر اضطرار بی ترتیب هدیه وتقدمه با چند نفر از خواصّ خود باستقبال آمد در راه با امراء کبار مصادف گشت امرا پیش دویدند ومعانقه کردند ودلگرمی تمام نمودند ودر صحبت صاحب ضیاء الدین بخدمت سلطان فرستادند سلطان از آنچه ازو روایت کرده بودند هیچ گونه یاد نفرمود بل که استمالت داد وآقشهر قونیه‌را با آبگرم بحکم اقطاع بدو ارزانی داشت ودر صحبت غلامان خود وقدیمیان سپاه بآقشهر فرستاد وملك علاء الدین داودشاه بانواع علوم سیّما نجوم آراسته بود واجزاء منطق وطبیعی والهی بغایت نیك می دانست واز ریاضی بهرهٔ تمام داشت وشعر چون آب زلال بل سحر حلال گفتی در آن ایّام دوبیتی‌را بخدمت سلطان فرستاد

شاها دل دشمنان تو با دردست
رخسارهٔ دشمن از نهیبت زردست
انصاف که با وجود صد غصّه مرا
در ملك تو آبگرم نانی سردست

بشومیٔ همنشینان بد وندماء مفسد وجلساء جاهل چنان ملکی قدیم‌را بر باد داد، با سر سخن رویم روز دیگر شاه با سپاه بعون اله بشهر در آمد وچون ممالك ارزنجان مستصفی شد بملك غیاث الدین کیخسرو جدّ سلاطین وقت داد ومبارز الدین ارتقش‌را در خدمتش باتابکی روانه کرد وخزانهٔ بسیار ولشکر بی شمار ملازم ایشان فرمود وبدان سبب که از قبل کامل واولاد

معانی بسمع سلطان رسید خندید وفرمود که این بیچارهرا دماغ بفساد آمده است وبخت بر گشته

بزر چونک با او نشد کار پیش

نمایم بدو تیغ رخشان خویش

چون مشّاطگان غیب عروس نوبهاررا مشك در آستین وگل در جیب نهادند سلطان از ساحل عزم خطّهٔ قباد آباد ساخت ویکماه آنجا بود واز آنجا بی درنگ عزم قیصریه فرمود ملك اشرف بنبیرگی a زن چنگی از جای برفت وحاجبرا بمدد او فرستاد آمد ومدّتی در ارزنجان اقامت [کرد] وباز خایب باز گشت امراء کبار او چون صلاح الدین وشرف الدین وعزّ b الدین اورا از اظهار آراء فاسد واعلان متاعهاء کاسد مانع شدند وگفتند صواب آنست که فرزندان ملكرا بنوا بخدمت سلطان بریم واز کردها عذرها خواهیم وبعضیرا بانکار وجحود مردود گردانیم ملك آنرا پسندیده داشت وفرزندانرا در صحبت ایشان بخدمت سلطان فرستاد سلطان پیش از آن احوالرا استماع کرده بود فرمود که امراء دولت سلطنت یگان یگان با لشکر که در اهتمام ایشانست بحدود ارزنجان وکماخ روند چنانك در خفا ناگاه در آن حوالی از عساکر منصور جمعیّتی تمام حاصل شده باشد وراههاء قلاعرا محافظت کنند تا ناگاه علاء الدین بقلعه پناه نبرد وکار دراز گردد بر موجب امر اعلی بر در هر دزی لشکر انبوه مجتمع شد چون ملك از جملهٔ جهات خایب گشت چارهٔ آن می ساخت

a) = بنبیرنگی.　　b) P وعزر.

جوانی اورا بر آن باعث شد که نامهٔ نزد ملك ركن الدين جهانشاه پسر مغيث الدين طغرلشاه بن قلج ارسلان صاحب ارزن الروم فرستاد که اگرچه درین [نوبت] از بارگاه سلطنت زور زبان *a* خوش فراوان یافتم ولکن از امراء خود که آنجا ملازم اند امن نیستم ویقین است که اورا بر ازعاج من ازین مملکت تحریض کنند وچون میسّر شود اگرچه ابن عمّ ملك است برو ابقا ومحابا نخواهد فرمود من در خفیّه حقائب خیلرا در جمع لشکر متفرّق خواهم کرد واین زمستان همگی همّت بر آن مصروف می دارم اگر هوس بقاء سر وملك خود داری با من درین قضیّه همداستانی نما ومجهود در عمل آر ومطربهٔ چنگی داشت که بخوب‌رویی وسبك‌دستی وبذله‌گوئی ونغمه‌سرائی وخوب الحانی وخوش آوازی ونکته‌پردازی فرید دهر ووحید عصر بود با هدیهاء بسیار نزد ملك اشرف فرستاد وزبدهٔ پیغام این بود که قلعهٔ کماخرا فداء بندگان می کنم اگر بعوض آن در ممالك خود موضعی حصنترا نصیب بنده گرداند تا بفراغت حصّهٔ خود از عمر خویش که کم وبیش از پیش هیچ آدمی‌زاد معلوم نیست بر دارد وهم درین معنی نامهٔ با هدایاء بسیار بخدمت سلطان غازی جلال الدین خوارزمشاه روان کرد ومکتوبی نزد علاء الدین نو مسلمان فرستاد که اگر قصد سلطان کنند وجان نازنین اورا بعلّیّین فرستند قلعهٔ کماخرا با جملهٔ ذخایر بدیشان سپارد ودر ارزنجان دولتخانهٔ آباء قدیمرا دعوت‌خانهٔ ایشان سازد چون این

---

a) P زروزبان.

یکی سبز دریاء شیرین چو شیر
پر از موج *a* مانند چینی حریر
جزیره درو تا بنزدیک نیست
که گویند که آن جای خرّم زمیست
یکی چشمه بر طرف دریا روان
که از دیدنش پیر می شد جوان

بسعد الدین کوبك که در آن زمان امیر شکار ومعمار بود فرمود که آنجا عمارتی که در خرّمی خرمن فردوس‌را دوس نماید ودر نزهت رونق سدیر وخورنق بشکند آغاز کند وبر افرازد وسلطان بر وفق ضمیر خویش صورت آن عمارت‌را بحسب اختیار نساخت کرد وبهر موضعی سرایی تعیین فرمود سعد الدین کوبك منظرها زیبا دلکشا وجواسق با روح روح‌افزا که مقوّس طاق آن مقرنس چرخ برین برابری نمودی واز غیرت فرش پیروزه ولاجوردی او چهرهٔ سپهر پیروزه رنگ نیلگون ومزعفری گشتی از ارواح ارباب عفّت آراسته‌تر واز صحراء قناعت فسیح‌تر وپر خواسته‌تر در اندك مدّتی وکمتر زمانی بر موجب امر نافذ باتمام رسانیده وسلطان بعد از ترویق وتنمیق آن سوی انطالیه وعلائیه عنان تافت ۞

ذکر اسباب اطماع سلطان در انتزاع ارزنجان از قبضهٔ تملّك علاء الدین داودشاه

چون ملك ارزنجان از خدمت سلطان بممالك خود پیوست بطر

---

a) P اموج.

نجم الدین از حضرت سلطنت بیاورد وعذرها خواست وبعد از آن روز دیگر بر دست سعد الدین کوبك ترجمان عهدنامهٔ استوار بخطّ کهربا*a* شهریار که ما دام که داودشاه از جان عهد مارا نگاه دارد وبا بد اندیشان ما دوستی ننماید ومکاتبات که از مکاشحات مخبر باشد بهر دیار نفرستد از ما دستگاه وکامرانی وجاه بیند واگر بخلاف آنچه در قلم آمد وازو متوقّع است ورزد سزا وجزاء خود چنانك باید یابد نزد ملك فرستاد وفرمود که بمراد دل بکاشانه وخانهٔ خود روانه شود روز دیگر سلطان‌را خدمت وداع کرد وروی بمقام خود نهاد وسلطان مدّتی در قیصریه بماند آنگه بساحل رفت ❀

ذکر قباد آباد وانشاء عمارت فرمودن سلطان آنجا

چون سلطان بر پشت صافنات جیاد سلیمان‌وار آن مراحل طیّ فرمود واز دار الملك تجاوز نمود بمتنزّهات اکریناس رسید موضعی دید که اگر رضوان بدانجا رسیدی مفارقت جنان گزیدی وانگشت حیرت گزیدی

زمین وی از سبزه پیروزه گون
زلاله برو پر نقطهاء خون
بهر گوشهٔ چشمهٔ چون گلاب
تو گوی سرشکیست روشن نه آب
هوا مشکبوی وزمین پر نگار
گرازان زهر گونه دروی شکار

---

a) P کهربار.

برین جملت برات آوردند گندم دو هزار خروار جو پنجهزار خروار شراب دویست حمل بهاء حوائج بیست هزار عدد ملك بر نعم بی دریغ پادشاه تخت وتیغ ثناها گفت وبا مردم خود آن روز عیش کرد روز دیگر خلعت سلطانی در پوشید وسوار شد وچون بسلطان رسید دستبوس را اعادت کرد سلطان فرمود که همانا ملك از زحمت راه بر آسوده باشد وبر فراش راحت غنوده ملك علاء الدین ثناء شهریار زمان وزمین گفت وزمانی در مشهد سیران فرمودند چون سلطان عنان بایوان منعطف گردانید ملك خدمت کرد وبسراپردهٔ خود رفت چون از روز نیمی در گذشت دیگر باره نجم الدین ولد طوسی از خدمت سلطان خلعتی گرانمایه‌تر از اوّل فراز آورد وامیر آخران جنابی تازی با طوق وسرافسار زرنگار حاضر گردانیدند وسلام سلطان رسانیدند که ملك زمانی رنجه شود

کنا باده امروز با هم خوریم   بکام دل خود جهان بسپریم

ملك خلعت در پوشید وبر مرکب خاص سوار شد وچون ببارگاه رسید ونظرش بر سلطان آمد سر بر زمین نهاد سلطان بر پای خاست ودر اعزاز واکرام مبالغت تمام فرمود وچون دوری چند گشت ملك از غرور جوانی ونشاط می ارغوانی از جای می رفت وعنان سخن بدست زبان که بیشتر آفات جان ازو خیزد می سپرد وکلمات نا گفتنی وحرکات نا کردنی ازو صادر وظاهر می شد وسلطان از سر مکرمت ذیل عفو بر هفوات او می کشید ده روز هر روز در بزم جهان افروز شاه جهان حاضر می شد روز یازدهم گنجینهٔ که هزینهٔ هزار باجدار بود امیر

استماع نمود که بزرگان مملکت او در سلك بندگان دولت سلطنت انتظام یافتند وبازماندگان آن امرا از آن قبل تکبّر ونخوت گرفتند وبر نوّاب ارزنجان تحکّمات می کردند از رشك وغیرت آن حالت در تاب رفت واندیشناك بامید وباك اسباب سفر چنانك لایق ابواب سلاطین باشد وتحف وهدایا که استمالت خواطر اکابررا شاید ساخته گردانید وروی ببارگاه سلطان نهاد چون بحدود قیصریه پیوست مهمانداران خاص پیش‌باز رفتند ونزلهاء بی کران بردند روز دیگر سلطان استقبال نمود چون نظر ملك بر چتر شهریار افتاد پیاده شد بامر سلطان امرا باز سوار گردانیدند وچون نزدیك شد خواست که باز فرو آید سلطان مانع گشت واز پشت اسپ بدستبوس مشرّف شد شهریار اورا در کنار گرفت واز رنج راه باز پرسید واو بعبارت عذب وشیرین عذرها خواست سلطان با او حکایت کنان واز طوارئ حالات پرسان رکاب‌رنجه داشته بود چون نزدیك شهر رسید سلطان عنان سوی کیقبادیه معطوف کرد واو بامرا ومهمانداران بمنزلی که معیّن کرده بودند وسراپردهٔ ملك‌را از اطلس با طنابهاء ابریشمین که از ارزنجان با خود آورده a) رفتند سه روز خوانها با انواع اطعمه متواتر می آمد روز چهارم امیر نجم الدین پسر طوسی بحکم سلطان ده هزار دینار وکمر مرصّع وکلاه مغرق بجوهر وجبهٔ زردوخت شاهانه واز جنایب خاص اسپی تازی نزد ملك برد وخیر مقدم گفت بعد از آن مهمانداران جهت رواتب مطبخ

a) P ajoute رده.

الدین بهرامشاه بر دست مملکت وفرماندهی نشست وسلطنت شهر ارزنجان وولایتش که خوشترین بقاع ومنتزّهترین اماکن وبقاع است وجوی فرات دبر آن جاری وگذر نسیمات صباش همه پر بنفشه وگل کوهساری بدو محول نمود اگرچه از هر نوع علوم حظّی کامل داشت اما بارتکاب مناهی واتّباع ملاهی وخودرایی واستماع هذیانات قرناء سو مشغول بود ونصایح مردم پیر ومشفقان اولو الرای والتدبیررا بمسامع قبول اصغا نمی کرد بقصد وقتل امراء مملکت خود عزم کرد وبعضی‌را مقتول وبرخی‌را مکبول کردانید وطایفهٔ از بیم مرگ بترك *a* خان ومان گفته *b* جلا اختیار کردند وروی بحضرت سلطنت نهادند وسوء افعال ومقابح کردار اورا در خدمت شهریار بمحلّ عرض رسانیدند سلطان ایشان‌را اکرام کرد ونامهٔ نزد ملك علاء الدین در قلم آورد که باید که امراء محبوس‌را اطلاق دهد وآنچه از ایشان ستده است ردّ کند وبا نوازش وتحرّی مراضی بدینجانب فرستد ملك عذر آورد که این طایفه با من راه جفا وبی حفاظی سپردند وبا مخالفان من موافق شدند وچون مرا محقّق شد جزا وسزاء ایشان دادم قاصد سلطان عتاب آغاز کرد وبوعد ووعید اورا بر آن آورد که ایشان‌را از وثاق اطلاق کرد ودست از اموال واسباب ایشان باز داشت ورسول‌را مقضی الوطر گسیل کردانید امرا مأسور چون بدرگاه سلطنت رسیدند نوازش تمام یافتند وبپروانگی کمال الدین کامیار اقطاعات مشبع مغنی هر یکی‌را معیّن شد چون ملك علاء الدین

---

a) P ترك.   *b*) Lecture incertaine.

شد وچهل قلعهٔ نامدار چون ماقغا واندوسمح a وانامور در قبضهٔ اقتدار آورد اگرچه در اوّل فرنگان چون نهنگان دندان ستیز تیز کرده بودند وآهنگ جنگ نموده امّا چون ضرب اهل حرب بر یوافیخ ایشان متواتر گشت بغیر اختیار زمام انهزام ارخا کردند وحصون وقلاع بپرداختند ودر ستیرهٔ ظلام در سفاین نشستند وراه امصار گرفتند وچون متوطّنان قلاع بقاع خودرا از حامی وحارس ورامح وتارس خالی دیدند ناچار زینهار خواستند وبندگان تسلیم کردند امیر مبارز الدین اخبار فتوح عرض داشت وگفت که امور سواحل بر موجب رای وهواء بندگان مضبوط شد اگر اجازت باشد عزم جزایر افرنج کنند سلطان فرمود که اموال بازرگانان‌را بتمام وکمال بگزارند وسپاه‌را بجایگاه خود اجازت عودت دهند ومبارز الدین از جلیل وحقیر مهمّات پرداخته بزودی بخدمت درگاه پیوندد بر موجب امر اعلی بعد از عزم دستبوس کرد ودر محروسهٔ قیصریه بدان سعادت رسید چون کافهٔ امرا از مهمّات فتوحات فراغت یافتند وبقیصریه بدرگاه شتافتند موسم خزان رسیده بود ودرختان عوض سیم‌افشانی عادت زرپاشی پیشه کرده بودند سلطان عزم انطالیه ساخت ودر تمامت زمستان بخرّمی وعشرت مشغول بود ❀

ذکر وفود ملک علاء الدین داودشاه صاحب ارزنجان بخدمت سلطان ووصف ارزنجان ونواحی آن

چون ملک علاء الدین داودشاه بعد از پدر خود ملک فخر

---

a) Sic! *Rec.* III, ۳۷۰ a deux noms وایدوس وشنج.

اما آلات زردخانه فرستادن لازم می افتد چون قاصد روانه شد ناگاه فرستادگان لیفون رسیدند وبهزار تضرّع زبان[a] زبونی گشودند که اگر بر قدر گناه عقوبت می فرماید این تعریک وتوبیخ که درین تاریخ بدین بندهٔ گناهکار رسید کفایت است قصیرة عن طویلة هر سال یکهزار سوار وپانصد نفر چرخی بخدمت پیکار بفرستم وسکّهرا بالقاب خسرو کامیاب مشرّف وخراجرا مضاعف کردانم ملک الامرا قاصد ونامهرا بحضرت سلطنت روانه کرد وتا معاودت قاصدان سی پاره قلعهٔ دیگر از آن ولایت بگشود وکوتوال نصب فرمود ونامهٔ دیگر بخدمت سلطنت فرستاد که ولایات در هم پیوست وهیچ دز بیگانه در پیش نماند سلطان بر جرایم لیفون بخشید وعهدنامه فرستاد وفرمانی مشتمل بر احماد محامد ومساعی ملک الامرا وکمنینوس نفاذ یافت وفرمود که از وجوهی که از فتح قلاع میسّر شد اموال تجاررا بتمامت برسانند وقلاع وولایترا بامیر قمر الدین تسلیم کنند ولشکرها باوطان مراجعت سازند وملک الامرا وکمنینوس بمجرّد بحضرت سلطنت پیوندند تا ما جریرا بمشافهه ابلاغ کنند واز لقاء میمون سلطنت بهرهٔ اکمل یابند ۞

ذکر فتح قلاع سواحل بر دست مبارز الدین ارتقش

در آن روز که ملک الامرا حسام الدین امیر چوپان ومبارز الدین چاولی بسغداق وارمنستان عزیمت ساختند مبارز الدین ارتقش اتابک که بندهٔ قدیم سلطنت بود بطرف سواحل روانه

---

a) P زبانی.

ظلمه سررا چون منظّمه بر گردن گرفته بکوه بیرون جست ولشکر شهریار با غنایم بسیار واسیران بی شمار از فرنگان وکفار آن دیار از کارزار بفضل کردگار باز گشت ودر محاذاة حصار آمد چون اهل قلعه از بالا آن بلا مشاهده کردند حیران وسرگردان ماندند امیر مبارز الدین فرمود که بزم نهادند ومطربان بر فرو داشت نوبت دولت کفّار پیش‌روی دلپذیر بر داشتند ودلاوری پهلوانان جنگ‌را بآهنگی هرچه خوبتر بقول راست باسماع می رسانیدند بامداد کشیشی دامن ودیده در موج خون کشیده از قلعه بزیر آمد وزمین بخدمت سپهدار شهریار بوسه داد وگفت ما همه از کار فرو مانده ونقد عمر از رنج محاصرت بر هواء نا مرادی بر افشانده ایم سر بر کف گرفته بخدمت آمدم تا چه فرماید امیر مبارز الدین فرمود وگفت شمارا در میان گناهی نیست اگر صلاح خود می خواهید باید کی سلاح وذخایر قلعه‌را بر جای گذارید وخاصهٔ خودرا بر دارید وهرجا که میل دارید نقل کنید واز قبل لشکر امن باشید کشیش در آن باب حاجت خواست در حال خطّ امان در قلم آمد حالی حصن‌را خالی کردند وبپیروزی وبهروزی رایت سلطنت بر کنگرهٔ قلعه منصوب شد ودر حالی نامهٔ فتح مشتمل بر کسر اعدا وخفض عیش سایر عساکر ورفع لواء شادی وضمّ آن قلعه *a* بسایر ممالک نوشته شد وعرض کرد که درین حوالی معاقل وحصون بسیارست امیدست که فتح جمله میسّر گردد

---

a) P ajoute مستمل et porte ensuite سایر.

آمدند وبلیغون پیوستند لشکر شهریار بر کوه فرو آمده اجناد مخالفان در هامون نزول کردند چون شب در آمد وبزم نهادند امیر مبارز الدین در اثناء معاقرت گفت که این لشکر که لیغون از هر جا جمع کرده است بهیچ وجه در چشم نمی آید فردا که نهار وآفتاب در میدان آسمان آید با جملهٔ دلیران نبرد گرد کفّار در آییم وهرچه در امکان گنجد مبذول داریم امیدست که وعدهٔ حقّ در نصر اعوان دین در رسد بامداد که بر طلوع طاوس چمن مینا صبح بخندهٔ کبک دری در آمد لشکر چون شیر ژیان در جوش وخروش رفت وبر هوا از الوان اعلام گلزاری دیگر ظاهر شد ردینیّات در عمل آمدند وچون اردان از ابدان در آویختند وسمهریّات چون سهر راه *a* دیدها در پیش گرفتند تیر چون اندیشه وتذمّر در صمیم دلها جای گیر شد وشمشیر آبدار بجای سر محمول گردنها شد سپاه الاه بفرّ شاه ببیك حمله جامهٔ وجود از قلب دشمن سلب کرد فریاد از نهاد کفّار بر خاست قیامت قائم شد باز بیکبار بر عساکر شهریار حمله آوردند وسپهبد فرمود تا رکابها گران کردند بر موجب صوابدید پهلوان چون کوه ثهلان صفوف‌را رصانت دادند تا لشکر لیغون‌را باد فشل فرو نشست آنکه همه چون شهاب در پیء عفاریت از پیء آن عبدهٔ طواغیت افتادند واز صولت گرز وزخم خدنگ صحرا فراخ‌را بر ایشان تنگ کردند می تاختند وهرکه‌را می یافتند می انداختند لیغون با چند نفر از آن

---

a) ? Ainsi porte P.

بر طبق زرّین نهاده ملك الامرا بر سر نهاد وسنجق سلطان‌را در کف گرفت وبعظمتی تمام در شهر رفتند وبر موضعی بلند مؤذّن اذان گفت وناقوس ناموس عیسویان بکلّی شکسته شد ودر کمتر از دو هفته یك جامع که سه چهار پنج بار در شش جهت هفت کشور محاکی هشت بهشت ونه فلك بود بر آوردند ومؤذّن وخطیب وقاضی نصب کردند واز معتبرزادگان اعیان پسری چند بنوا بستدند ویکی‌را از سروران با فوجی از سپاه آنجا سوباشی گذاشتند وچون کشتیها معدّ ومهیّا شد در ضمان سلامت بممالك وحدود ولایت سلطنت مراجعت نمودند ۞

ذکر تورّد مبارز الدین چاولی با کمنینوس در ولایت ارمن وفتح قلاع

چون امیر مبارز الدین چاولی چاشنی‌گیر وکمنینوس بر موجب امر اعلی عزم ارمنستان نمودند راهی در سنگ خاره تنگ وبعد از خاره بیشه آمد وبهر جای قلاع وبقاع واماکن ومساکن دیدند رای چنان زدند که از هر قلعهٔ فراغت یافته تجاوز کنند اوّل بجنجین که قلعهٔ حصین ومعقلی مکین ومتین بود رسیدند چاشنی‌گیر فرمود تا لشکر گروها گروه فراز کوه روند واعلام واوتاد خیام‌را چون جبال رواسی بر قلال آن راسخ گردانند ودایره‌کردار گرد قلعهٔ نامدار در آیند روز دیگر بزخم تیر دم بر مردم حصار فرو بستند از سر عجز وزبونی بلیفون نامه نوشتند واحوال بیچارگی خویش باز نمودند لیفون بفرنگان استعانت جست وفریادنامه‌ها نوشت جمله از سر حمیّت وعصبیّت فراهم

از شهر بدر ریختند واز عدل ملك الامرا چون گرگ با میش بهم بر آمیختند پیش‌کشیها عرض داشتند وچاوشان بانگ در دادند که بعد الیوم کافهٔ سپاه دست مزاحمت ازیشان باز دارند وملك الامرا فرمود که کشتی تیزرو که از ماه *a* در رفتن گرو برد ترتیب کردند واخماس خاص‌را با هدایاء دیگر در صحبت قاصدی که بآداب خدمت ملوك متحلّی باشد با نامهٔ مشتمل بر ذکر جملگی احوال ارسال کرد وچون قاصد بخدمت درگاه رسید وبشارت فتح سغداق وکسر لشکر قفجاق ومهادنه با ملك روس رسانید سلطان از غایت ارتیاح فرمود تا زندانیهارا آزاد کردند وآن تاجر مستعدی‌را با قصّاد وفرمانی که بملك الامرا نوشتند مشتمل بر حمد مساعی جمیل که در آن پیکار ازو وعساکر ظاهر شد وبا خلع سلطانی که جهت ملك الامرا وسایر سروران از جامه‌خانهٔ سلطنت ترتیب کردند گسیل کردانید وفرمود که بر موجب شفاعت ملك الامرا از سفاهت سغدیان تجاوز کردیم وگناه ایشان‌را بدو بخشیدیم اما بشرطی که بجای بت وناقوس شعار وناموس محراب ومنبر وشریعت پیغمبر علیه الصلوة والسلام باشد وآنچه از تجار دیار ستده اند باز دهند وچون این مهمّات بکفایت رسیده باشد ملك الامرا با لشکر در حفظ داور مراجعت سازد در حال که قاصد رسید فرمان‌را علی رؤوس الاشهاد بخواندند ومرد بازرگان‌را عوض هر درمی دیناری حاصل شد وجملهٔ سپاه در زیب وزینت رفتند ومنبری چون نوبهار مزیّن بثیاب فاخر ومصحف مجید

a) P ما.

وتذلّل چارهٔ نیست از رای سست واندیشهٔ نا درست مارا این پیش آمد وقَلَق بَعْدَ ما جَرَی ٱلْکِتابُ وَسَبَق سود نخواهد کرد پس تنی چندرا که بکاردانی موسوم بودند بخدمت ملك الامرا فرستادند در زمان که راه یافتند زمین بوسه دادند وگفتند اگرچه جرائم وزلّات ما باقصی الغایات رسیده است اما چون لطف ملك الامرارا شفیع سازیم همانا که کار بر ما آسان گردد باید که درین اقتدار اقتدا بمالك ذو الفقار فرماید حیث یقول اذَا قَدَرْتَ عَلَى عَدُوِّكَ فَٱجْعَلِ ٱلْعَفْوَ عَنْهُ شُكْرًا لِلْقُدْرَةِ عَلَيْهِ هرچه فرماید از خراج وباج بگزاریم وآنچه متوجّه است ادا کنیم واموال تجار که درین کنار تلف شده است در میان آریم وهر کهرا بامارت ما موسوم گرداند بندگی وخدمت او از صدق طویّت تقدیم داریم چون ملك الامرا آن تضرّع بدید فرمود که موجب حدوث این واقعه تیره رای شما وسفاهت جوانانی که در صحراء ملحمه کَلَحْمٍ عَلَى وَضَم افتاده اند بود اکنون تا من یکی از ناموران بدرگاه سلطان فرستم وشفاعت کنم تا بر شما ببخشاید آنکه از جور دور سپهر بد مهر امن گردید ودیگر بچنین محنتی گرفتار نشوید بل که هیچ گزندی نبینید چون الطاف ملك الامرا در ضمن آن الفاظ دیدند شادمان در شهر شدند وآنچ دیده وشنیده بودند باز گفتند وهمه شب هرکهرا چیزی بود در میان آورد وخزانهٔ تمام از هر نوع از ناطق وصامت وصاهل وناطق ترتیب کردند بامداد که قندیل ماهرا فرو نشاندند وشمع گلشن نیلوفری‌را افروختند فرمود که همه لشکر در سلاح رفتند وملك الامرا با سروران در پیش بارگاه بنشست خرد وبزرگ

وعدّت از درون شهر روی بلشکر نهادند وتا انتساخ آیات نور بظلام وطلوع کواکب چرخ مینافام در حراب وطعان وضراب بودند اگرچه از عساکر منصور عددی بی کران مجروح ودماء ایشان در دشت معرکه مسفوح گشت ولکن بآب حسام جان‌آشام نقش وجود سغدیان از لوح آفرینش محو گشت روز دیگر که بر مهد پیروزهٔ سپهر منجوق زرین مهر تابان شد واز پرتو نور ظلمت دیجور زایل گشت لشکر باز در حرکت آمد واز شهر پیاده سپر در سپر پیاخته وسوار گرد بر انگیخته در ریخته شدند وبنفط وچرخ وتیر وسنگ بجنگ آمدند لشکر اسلام بحکم مواضعه که کرده بودند روی بهزیمت نهادند وبیکبارگی پشت بدادند سغدیان از فرح چون شیر دلیر شدند ودر پی کردند چون از شهر دور شدند عساکر منصور عطفه کردند وتیغ بی دریغ‌را کار فرمودند وسیلاب از خون شیخ وشاب در وادی وشعاب روان گشت شبهنگام که سلطان زرّین سلب در بستر حریر قیری رفت بتایید اله وفرّ دولت پادشاه وقوّت سپاه ملك الامرا روی بآرامگاه نهاد وبعد از تناول طعام رای مدام کرد وفرمود کچون زمین از خون بدخواه مست طافح شد خون دن جهت مصالح بدن اگرچه حرام است حلال باید شمرد کز خون عدو نه صاف ماندست ونه درد وچون پیران شهر دیدند که از جوانان جز نام نماند وآب تیغ از میغ وجودشان سیلها راند گفتند چون چندین هزار جوان هنر توخته ودقایق حرب آموخته از باد هیبت این لشکر چون خاشاك روی بکشور عدم نهادند وبیك دست‌برد ایشان پایداری نکردند بعد ازین جز تضرّع

وفرمود که چون روسی طریق چاپلوسی پیش گرفت وباج وخراجرا التزام می نماید آن به که ما نیز ناموس سلطنت نگاه داریم وحال اورا بخدمت سلطنت عرض داریم شما درین باب چه صواب می بینید همه گفتند که هیچ فکر ورای ازین[a] [خوبتر] نیست آنگه رسولرا حاضر کرد وفرمود که سلطان هیچ کسرا بی گناه در هاویهٔ هوان نمی اندازد ولکن در تعریك متمرّدان اهمال وامهال جایز نمی دارد

گرش بنده کردی شوی شهریار　　ورش کام جویی شوی کامکار

امید چنانست که هرچه مراد ملك روس باشد میسّر شود وبنیاد محبّتی که می نهد اورا مفید آید آنگه اورا با خلع وهدایا وخلعت خاص وکلاه مغرق سلطانی با نامه مشحون بفنون دلداری روان کرد بعد از آن غنیمت بی نهایترا بسینوب وقسطمونیه فرستاد ✿

ذکر فتح سغداق بر دست حسام الدین امیر چوپان در ایّام سلطان علاء الدین کیقباد رحمه الله

چون سغدیان خبر کسر لشکر قفجاق شنیدند بکلّی دل خسته وپشت امید شکسته شدند در کارسازی وارهاف اسیاف وتثقیف اسنّه در استادند وجنگرا آماده شدند بعد یك هفته سپهدار با لشکر جرّار بر در شهر نزول کرد وروز دیگر که از زیر چتر سیه‌رنگ شب رخسارهٔ خسرو سیّاره تابیدن گرفت لشکر چون کوه آهنین گروه گروه در حرکت آمدند وجوانان جنگی با سلاح

---

a) P ابن.

اطراف عزیمت فرمود جان در تن من در اضطراب آمده است ونمی دانم که فرمان چیست وخصم ومنازع کیست اگر لشکر قفجاق از غباوت در ضلالت افتادند وچندین خون نازنین‌را بی فایده بر زمین ریختند من باری از سر اخلاص سلطان‌را بنده ام ویقین است که چون این دیار بتیغ آبدار بگیرید بی سروری ضبط واصلاح آن ممکن نباشد مرا همان بندهٔ نشاندهٔ خودرا نگارید توقّع از خدمت ملك الامرا چنانست که درین باب پای‌مردی فرماید وبخدمت سلطان فرستد وخشوع وخضوع این بنده مستمند باز نماید بنوشت وبا تحفهاء بسیار از تاولی وکتّان روسی وبیست هزار دینار بخدمت ملك الامرا فرستاد چون سفیر بنزدیك سپاه آمد ودر لشکر وآئین وسراپرده وحشمت وبارگاه نگاه کرد بی هوش‌وار خموش شد وزیر لب بیا ربّ الارباب در مناجات آمد چون ملك الامرارا از ورود رسول ملك روس اعلام کردند فرمود تا میزبانان پیش رفتند ودر خیام اکرام بحرمت تمام فرو آوردند روز دیگر بطلب رسول فرستاد وپیشتر فرمود که در ودرگاه‌را بعظمت هرچه تمامتر از جوانان گزیده سلاح پوشیده صف در صف کشیده بیارایند واسپان نوبتی با طوق وسرافسار برابر بارگاه بدارند وباقی جیوش فوج فوج در آهن زر اندود از فرق سر تا سم اسپ غرق شده بهر طرف نیزها بر دوش گرفته بایستند فرستادهٔ روس زمانی بر در بارگاه بیاسود آنگه بخدمت ملك الامرا در آمد وبتذلّل تمام روی بر زمین نهاد وپیغام وتحف رسانید ملك الامرا جمله‌را قبول کرد وفی الحال بر سپاه تفرقه فرمود وسه روز اورا باز داشت روز چهارم امرارا بخواند

مجروح در جری خون مستغرق کشته گفتند گناه اهل سغد وخزر کنند وبغراست ولایت مارا قیام باید نمود اما چون کار افتاد سر از سبکساری بر باد نشاید داد سحرگه که آفتاب سپهر زرّین درین بحر لاجوردی بر آب انداخت علمدار لشکر منصور سناجق بفراخت ولشکرها در حرکت آمدند وسحابی که وابل او متاصل ومعابل بود باریدن گرفت امیر حسام الدین یک حمله شیرانه فرمود وتمامت لشکر در پی او بیکبار اسپان بر انگیختند وچون باد نصرت با طرّهٔ رایت در لشکر ترکان در آویختند وبزخم حسامی خون عروق آن کافران عقوق‌را با خاک بر آمیختند وترکان راه هزیمت در پیش گرفتند وگریز بهنگام‌را پیروزی بزرگ شمردند وبیک حملهٔ مردانهٔ ملک الامرا حسام الدین امیر چوپان کاشانهٔ دل‌را از تردّد احزان بپرداختند ورایت شادمانی بر سپهر برین افراختند وبا نیل مقاصد وامانی سوی مخیّم که مجثم عقاب پیروزی بود ببهروزی روی آوردند ✿

ذکر لابه‌گری کردن ملک روس ومصالحت جستن او از خدمت ملک الامرا حسام الدین امیر چوپان رحمه الله

چون ملک روس از تباهی حال رجال قفچاق آگاهی یافت گفت بلارا بخود کشیدن وبا این گروه تیزچنگ طریق جنگ دیدن از عقل وکفایت دورست وجای که کار بچامه ونامه نظام پذیرد بحسام وسنان خون‌آشام پیش رفتن خامی ونا تمامی باشد رسولی چست با فهم ورای درست بر گزید ونامه برین جملت که سلطان علاء الدین کیقبادرا هزار سال عمر باد معلوم ملک الامرا باشد که تا شنیدم که رایات جهانگیر وسپاه شاه جهان بدین

بشرط آنك چون سپاه دورویه کردد وارواح در مفارقت اشباح در مویه آید بگذاریم تا ترکان حمله دو بیاورند وریح صولت ایشان ساکن کردد وچون بر شیوهٔ پیکار ایشان اطّلاع یافته باشیم بیکبار حمله کنیم باشد که نام نیك کسب کنیم واز طرف دیگر لشکر ترك می گفتند که لشکر چون آتش بمدد باد بر روی آب بدین خاك گذر کرد وقصد این ولایت نمود مارا تن در جوش باید داد ودل بر حرب نهاد وچون طاوس مشرق از پردهٔ فستقی بدر آمد از طرفین جنگ‌را پذیره شدند واز صباح تا رواح ارواح‌را از اشباح جدا می کردند وبسیوف ورماح فراخ روس‌را از دماء اوداج ممتلی می کردانیدند وچون کلهاء زرد درین صحن لاجورد بتلقین کرفت عساکر از طرفین بمضارب خیام رفتند وامیر حسام الدین بزم نهاد وامرا وسروران کردن‌کشان‌را آواز داد ودر اثناء معاقرت *a* فرمود که شما هر یك از من بخدمت تخت سلطنت کرامی‌ترید اما چون کار افتاد دمسازی وهمباری لازم است امروز از ساختی کارزار در کار اعدا فتور ظهور یافت اکر فردا برین سان جانسپاری نماییم همانا که ازیشان در جهان نام ونشان نماند بزرکان برو آفرین کردند وکفتند اکرچه ما بندکان شاه جهانیم ولکن اکر فرمائی رخش امتثال ترا از ذروهٔ قصر دوازده دری کنبد نیلوفری چون درخش برق بجهانیم وبهرچه فرمائی مطاوعت لازم شمریم واز سوی دیگر ترکان زخم العجم از لشکر روم مشاهده کرده بودند وجملهٔ با تن وروح

---

a) P معادت.

طرف نهاده است ودریا از جوش جیش در نظر نمی آید در حال ملك قفجاق بملك روس فرستاد واز قبایل وعساکر روس وقفجاق ده هزار سوار جمع آمدند وانتظار کردند که رسول سغدیان از خدمت امیر حسام الدین چه جواب می آرد چون رسول بخدمت ملك الامرا وصول یافت سخنان واهی چون تار عنکبوت آغاز کرد وگفت توقّع بالطاف ملك الامرا چنانست که مراجعت سازد تا بقدر امکان تاوان تقصیری که کرده ایم بکشیم وحالیا جهت نعلبهاء این لشکر پنجاه هزار دینار برسانیم ملك الامرا در میان آب از خطاب فرستاده در تاب رفت وگفت من سپاه بدان نکشیدم تا بازار کارزاررا بزر کاسد کردانم وبقول فاسد هر قاصد در حبط عمل خبط اصحاب فشل تقدیم دارم چون فرمان شاه جهان یافتم بکشتی دل آب بشکافتم هر که از فرمان سلطان گردن بپیچد جز ربق خذلان اطواق اعناق ایشان نکنم وهر که سر در دایرهٔ طاعت آرد از من جز لذّت سلوی ومنّ بمذاق ایّام او نرسد فرستاده نا امید مراجعت کرد وعساکر باجمعها بکامرانی وسلامت از بحر گذر ساخت ورخت از تری بر خشکی انداخت وامیر حسام الدین بزم نهاد وتا نیم شب با امراء عساکر داد طرب می داد سحرگاهی سواری از طلایه بیامد وگفت که سپاه غدّار ترکان ظاهر شد سپهدار چون بشنید فرمود که لشکر در جوش آید ونداء کوس بگوش سروش رساند آنگه با سروران فرمود که پیش از آنك از روس وسقسین سپاه در رزمگاه بمدد ایشان رسد باید که زره‌را بر تن بجای کفن در پوشیم وبا ایشان بهرچه در امکان آید بکوشیم اما

کرد وامیر مبارز الدین چاولی چاشنی‌گیررا بامیر کمنینوس با لشکر گران سوی ارمنستان روان کرد وفرمود که بر دربند هر دزی که هست چون بخت بداندیش پست کنند ودشمنان دین یزدانی‌را نکایتی رسانند که تا قیامت اثر آن در دل وجان کافران بماند ومبارز الدین ارتقش‌را با لشکری جرّار بطرف ساحل فرستاد وعلی الترتیب اثار شهامت وصرامت هر یك تقریر می رود ☆

ذکر گذشتن لشکر سلطان از دریاء خزر در اهتمام حسام الدین امیر چوپان

سلطان مدّتی در کیقبادیهٔ قیصریه اقامت فرمود ومتطلّع سنوح فتوح می بود وچون سپاه شاه بقصد خزر از دریا گذر کرد اهل سغد که جغد خذلان وکنگر ادبار بر کنگرهٔ قصر روزگارشان نشسته بود دیدند که از کشتی وبادبان بر روی دریا بیشهٔ روان شده است رسولی باستقبال ملك الامرا فرستادند که ما شاه جهان‌را بنده وفرمان برنده ایم معلوم نیست که لشکر بی کران‌را بدریا کنار فرستادن باعث چیست اگر در اداء باج وعبور فتوری ظهور گشت بغرامت آن قیام نموده آید واگر عزم روس می فرمایید جوانانی چون سرو آزاد در بندگی مصحوب ومندوب کردیم *a* [تا] با دشمنان بتیغ بکوشند وجان دریغ ندارند وبشتاب از راه هامون اولاقی بملك قفجاق روان کردند که اعلام عساکر سلطان در جواری مُنْشَآت فِی ٱلْبَحْرِ كَٱلْأَعْلَامِ *b* روی بدین

a) P کردند et وبا. *b*) Kor. 55,24.

بودم در دیار قفجاق وروس آوازهٔ عدل وناموس این درگاه می شنیدم از خرّمی روی بدین استانه نهادم وخواستم که از دریا گذر سازم چون بمعبر خزر رسیدم هر خواستهٔ که در تحصیل آن عمر کاسته بودم از من بستدند هنوز این سخن بآخر نرسانیده بود که دیگری حکایت شکایت آغاز کرد که من از طرف حلب رخت عزیمت بدین طرف می بستم چون بولایت لیغون رسیدم مالرا از من بستدند وچون ترسارا ازین درگاه ترس نباشد درد این بیدادرا درمان از عدل کدام سلطان طلب باید داشت چون او سخن تمام کرد دیگری فغان بر آورد که من از مقیمان انطالیه ام هرچه در ایّام زندگانی اندوخته بودم در کشتی نهادم وسفر دریا پیش گرفتم فرنگ بر ما زد وهرچه بود بستد واسیر کرد چون این تظلّمات بمسامع سلطان رسید چون شیر عرین در تاب واضطراب رفت وفرمود که در حال جبر احوال تجّار کنند وروی بامرا ونامداران بارگاه آورد وگفت الرومُ إِنْ لَمْ تُغْزَ غَزَتْ مثلی مشهورست *a* ما آن طوایفرا از غایت مرحمت آمن وساکن گذاشته ایم اگر [از] کمال غباوت قدر آن نمی دانند وگزند بتجار دیار که جانرا در بهاء امانی *b* نهاده اند وبا ترس وبیم در اقالیم آواره شده می رسانند اگر ما بگوشمال آن ضلّال رجال *c* ارسال کنیم معذور بل که ممدوح ومشکور باشیم آنگه ملك الامرا حسام الدین امیر چوپانرا که از قدماء امراء وسپهداران سلطنت بود فرمود که با لشکری تمام راه سغداق

---

a) Cp. Freytag, *Prov. Ar.* I, 558. *b*) G ثانی. *c*) P ورجال.

واز آن شادمانی گنج شایگانی بدانگانی که از طرف شام باومید شمّ بشام انعام خسرو کامران آمده بودند بذل فرمود وملکهرا مالکهٔ کنوز قارونی وحاکمهٔ ملك فریدونی گردانید روز دیگر امراء شامرا بتشریفات گرانمایه مخصوص فرمود ودر بزم نشاند وهمچنین هفتهٔ دیگر با همگنان عیش می راند روز هشتم امراء شامرا اجازت عودت وانصراف با سایر الطاف مضاف شد وسلطان عزیمت قیصریه فرمود وهمچنین تا بانطالیه بهر شهر که می رسید آذین می بستند وساز عیش وشادمانی در می پیوستند وزمستان وایّام ثلوج در آن ریاض ومروج بسر برد وچون باد بهاری وزیدن گرفت وبرف چون تن عاشقان در ذوبان وعروق خاك چون دل مشتاقان در خفقان وضربان آمد فرمانها باطراف ممالك بامرا وعساکر نفاذ یافت که بمحروسهٔ قیصریه حاضر شوند ۞

ذکر سبب قصد سلطان بفتح صحراء قفجاق وگرفتن سغداق بر دست حسام الدین امیر چوپان

چون چتر جهانگیر سلطنت از دار الملك بقیصریه آمد ناگاه از در دادگاه بازرگانی که از پی سود وزیان چون گوی گرد جهان سر گردان بودی وهمواره از دریا گذر کردی ودر آرزوی [زر] چون نیلوفر سپر بر آب انداختی چون سوسن زبان بثنا بگشود وچنار وار دست بدعا بر داشت وگفت بندهٔ درویش در طلب روزی خویش تعب اختیار کرده وروز از پی قوت که هرگز مباد چون باد بر تر وخشك جهان دوان وروان شده واز براء سیری شکم عمر عزیزرا در پی بیش وکم بیهوده خوار کرده ودر سراء سینچ بصد گونه غصّه ورنج درهمی چند در هم انداخته

داشت تا بپنبه ریش‌را پُر کرد واز آن قبل نیز راحت زیادت شد فرمود که هر که بسلامت ذات من ارتیاح دارد با فاسیل تکلّف کند فاسیل بامداد آن در غصّهٔ وجوه خرج یکروزه بود شبانه با قارون مبارات وبا بحر وکان محاکات می نمود از پس که امراء شام وروم ومخدّرات خواتین تکلّفها تقدیم داشتند بعد از آن بیك هفته کمابیش ریش مندمل شد وسلطان عزم سیران فرمود ومثال داد تا بکاراستنی اسباب جشن مشغول شوند شهررا آذین بستند واز قبل مهد امرا وسروران شام هفت قصر از زر ونقره صیاغت کرده بودند وآن‌را بانواع جواهر محلّی کرده وبر پشت استران ترکیب داده لعّابان شیرین حرکات ومشعبذان چابك طفرات هنرها نمودند وملك خرتبرت برادر دامادی سلطان‌را التماس کرد ودر آن ضیافت اصناف کرم از بذل دینار ودرم بر غایت رسانید ویك هفته عیش وعشرت *a* کردند سلطان روز هشتم بزم نهاد وامراء شام‌را حاضر کردانید واز توقّفی که ایشان‌را در غربت بسبب زحمت سلطان افتاده بود عذرخواهی کرد جمله سر بر زمین نهادند وبر سلامت مهجت وحصول بهجت حمد باری تعالی گزاردند وچون مادر جهان در چادر نیلی رفت وبنات سمن سیما سیم اندام از بام قصر مینافام در جلوه‌گری آمدند وفرّاشان وَلَقَدْ زَيَّنَّا *b* تتق لاجوردی بر عروسان سیّارات کشیدند حریفان بتشاکر تظاهر نمودند وسلطان در حجال *c* جلال خرامید وبحرم وصل پیوست وفی الحال فضّ ختام وقضّ رخام واجب دید

---

a) P sans و. *b*) Kor. 67,5. *c*) P مجل.

سلطان منبی از اتمام کار ومدار افلاك بر وفق مراد شهریار در قلم آورد وعرض داشت که اگر رکاب همایون بملطیه نهضت فرماید نوعی از اعزاز[a] ملوك باشد سلطان‌را از مطالعهٔ نامه آثار سرور در اساریر پر نور ظهور یافت وفرمان بجملگی امرا در قلم آمد که موکب همایون‌را بطرف ملطیه عزیمت است بی توقّف متوجّه آن جهت کردند وخویشتن بطالع سعد نهضت فرمود در راه خراج ودمامیل بر گردن سلطان خروج کرد وعنا وعذاب عظیم می دید چون بملطیه پیوست بدو سه روز پیشتر مهد رسیده بود وامراء کبار شام در خدمت آمده امیر کندصطبل وشمس الدین التونبه استقبال نمودند وحالات وحکایات‌را ایراد کردند سلطان بر کمال کارگزاری ایشان ثنا فرمود ودر اثناء آن درد والم عظیم اثر کرد اطبّاء حاذق که حاضر بودند گفتند اگر سر نیشتر بدان رسد خطر بزرگ متوقّع باشد امید است که بضماد وطلا سر کند سلطان از غایت عجز دل از جان بر داشت وفرمود که فاسیل جرّاح‌را بخوانند چون حاضر شد دید که مادّهٔ نضج تمام یافته است سر در معرض خطر نهاد ونیشتر فرو برد فی الحال قیح وصدید روان شد وقراطای طشت حاضر کرد چندانک ریم روان می شد راحت بجان سلطان راه می یافت چون بکلّی پاك شد خواب غلبه کرد ویك شبانروز در آسایش بود خلایق علم از آن حالت متوهّم شدند پنداشتند که مگر محذوری واقع گشت چون شهریار بیدار شد جرّاح‌را طلب

a) P عزار.

تدابیر سلطان بسیف الدین نایب پسر حقّهباز گفت که مارا رای چنین می افتد که جهت استحکام دعایم کامکاری با پسران عادل قرابتی شود وبدان سبب رونق سلطنت زیادت گردد سیف الدین بعد از استصواب رای شهریار متکفّل اتمام آن کار شد وبا خزانهٔ تمام متوجّه دیار شام گشت چون بملطیه رسید بمرضی که عرض جوهر بدن او شد فرمان یافت سلطان شمس الدین التونبه چاشنیگیررا بعوض او نامزد فرمود چون شمس الدین التونبه بملطیه پیوست اسباب وخزانهرا بخانهٔ خود نقل کرد وبعد از کارسازی واحتیاط متوجّه شد چون ملوك شامرا از ورود رسول عزّ الدین ابن البدر خبر کرده بود وشکر آبدانی تقدیم داشته وهر دردی *a* که در درون اولاد عادل بود زایل کرده بتعظیم هرچه تمامتر استقبال مقدم او لازم شمردند ودر اجلال حال او بارسال انزال بمرتبهٔ قصوی ودرجهٔ علیا رسیدند روز دیگر فرزندان عادل که ملوك شام واطراف ارمن ودیار بکر بودند چون ملك معظّم وملك اشرف وملك غازی وملك فخر الدین در دار السعادهٔ دمشق قاضیرا حاضر کردانیدند وامیر شمس الدینرا احضار فرمودند امیر شمس الدین تحف واسبابی که آورده بود مرتّب کرد وجواهر ومرصّعاترا بر اطباق سیمین وزرین نهاد واحمال وغلمان وجواریرا عرض داشت وعقد نکاح باتمام پیوست وشمس الدین التونبهرا تا از ترتیب اسباب سفر مهد فراغت یافتن آنجا باز داشتند در آن باب نامهٔ بخدمت

---

a) P دری.

سلطان زند وراه خدمتکاری پیش گیرد پس از بزرگان قدیم دودمان خویش رسولی فصیح اللسان بر گزید ونامهٔ پر خواهش وزینهار با خدمتی که لایق سلطان باشد از لآلی وجواهر متلالی واسپان وغلامان وجامهاء ملوّن واسفاط عنبر وکافور بخدمت سلطان فرستاد واز گناهان خود استغفار کرد وملتزم شد که هر سال خواسته واحمال آراسته بخدمت خزانه فرستد وبهر خدمت که فرمایند کمر انقیاد بر میان جان بندد رسول بدرگاه پیوست ونوازش یافت سلطان فرمود که کدورتی که در مشارع عواطف ما شمارا ظاهر شد بنابر طیش وغباوت ملک مسعود بود چون از در اعتذار در آمد ما نیز راه عفو مسلوک فرمودیم از سیّئات او تجاوز نمودیم واگر باز سر عصیان دارد ودر زمین ایمان تخم کفران کارد سزا وجزا چنانک دید بل که بدتر وَلَلْآخِرَةُ أَشَدُّ عَذَابًا وَأَسْوَءُ تَنْكِيلًا مشاهده کند ورسولرا اجازت مراجعت فرمود وسلطان جهت قشلاق بمروج مینو نمای سواحل روی آورد ۞

ذکر مصاهرت سلطان با اولاد ملک عادل

چون موسم بهار در آمد وسلطان از قشلاق انطالیه بقیصریه متوجّه شد عزّ الدین ابن بدررا که در حرب حصن *a* کاخته انداخته بودند واسیر کرده ودر قلعهٔ قیصریه محبوس بود با متعلّقان وملازمان از بند اطلاق فرمود وخلعت شاهانه داد وباکرام واحترام بطرف شام اجازت توجّه یافت روزی در اثناء

a) P حنین.

غار جوی خون از ساکنان حصار روان کردند وسپاه از بیرون بر اهل اندرون قلعه از زخم تیر روزرا چون شب دلگیر سیاه گردانیدند بعد از کوشش بسیار از سر عجز باضطرار وزنهار آمدند وکس فرستادند وامان خواستند کندصطبل مأمول ایشانرا بحصول موصول گردانید ورزم ببزم وجدال بفراغ بال بدل شد روز دیگر متمکّنان قلعه با اسباب خود فرو آمدند وکوتوال جریح البال پر وبال شکسته وزبون گشته بزیر آمد واز پی ادبها عذر خواست وسنجقرا بر شرفات قلعه بردند وبعد از حمد آفریدگار واهداء صلوات بروضهٔ سیّد مختار دعاء شهریاررا با غلامان بر آسمان سنگین[a] که در زمین مکین بود گفتند وامیر کندصطبل نامهٔ مشتمل بر تفاصیل حکایات که واقع شد وتهنیت بفتح ثانی که از فضل یزدانی سانح شد در قلم آورد وبحضرت سلطنت فرستاد سلطان شکر الهی گزارد وکوتوال تعیین فرمود وبرگ آن قلعهرا مضاعف گردانید ✿

ذکر تذلّل ملک مسعود بخدمت حضرت سلطنت

چون ملک مسعود آگاهی یافت که قلاعی که پشت اقبال وپر وبال طائر حال او بود بسنجق نصرت واعلام سلطنت سلطان زیب وزینت گرفت بر تخت خود گریان واز تقصیر که جایز داشتند بود پشیمان گشت مصلحت در آن دید که پیش از آن که نیم ملک که مانده است بیکبار از دست برود ومرکب سعادت بکلّی از پای در آید چنگ در دامن حمایت وکرم

a) P سبکین.

مارا راه جنگ می باید گشادن پس فرمود تا عرّادها نصب کردند ولشکر پوشیدند ودر دروازه زحفی بی اندازه کردند واز فلق تا غسق بزخم منجنیق وتیر ودار وگیر مشغول بودند عاقبت با عجز واضطرار بخیام مراجعت کردند یک هفته شب بروز پیوسته با همدیگر جنگ در پیوستند روز هشتم دیدند که ده صندوق آهنین چنانک ده مرد جنگی از تنگی در جوف هر یکی از آن نیندیشد ودرو سوراخها کرده که منفذ تیر باشد از بالاء غار فرو گذاشتند واز ابر کمان باران تیر در غار در می ریختند کندصطبل از غایت بیچارگی بر خود می پیچید وآن دردرا هیچ درمان نمی دید ناگاه جوانی *a* خوش لقا بیامد وگفت که دوش گرد این کوه بر می آمدم در پهلوی غار حصار رخنهٔ یافتم که اگر نقّابان آنجا در عمل آیند باندک مدّت قلعه میسّر شود امیر فرمود که لشکر بر عادت خود محاصرت رود وخویشتن بارهٔ بر سنگ خاره تاخت تا چارهٔ این کار چگونه شاید ساخت چون آن رخنهرا دید فرمود که پنجاه نقّاب حمیّت پیشه تیشهرا کار فرمایند وبزخم بازو در بارو ثلمهٔ ظاهر کنند بشیرین زبانی امیر خسروپرست هر استادی فرهادی شد وبکمتر زمانی بزخم متین خلل در حصن حصین وقلعهٔ متین انداختند وچاهی عریض ساختند پس فرمود تا لشکر بر قلعه تیرباران کنند وفوجی از دلیران تهمتن تن چون بیژن در آن چاه فرو روند وکام از کام نهنگ بر آورند دلاوران جان سپار در

a) Deux fois en P.

آورد روز دیگر عزّ الدین ابن البدررا با امراء دیگر در صحبت صد سوار ببندگی شهریار روانه کرد واز صورت حادثه ومحاربهٔ شامیان وانهزام ایشان وامیر عزّ الدین وتمنیهٔ اهالی قلعه بخدمت درگاه اعلام داد سلطان آن مساعیرا بمراضی مقرون گردانید وخلعت شاهانه با الطاف وانعامات بی کرانه بدو فرستاد وکوتوالیرا بیکی از خواصّ غلامان داد وجواب‌نامه پهلوان‌را در صحبت او روان کرد ۞

ذکر فتح قلعهٔ چمشکزاك بر دست بندگان سلطنت

امیر اسد الدین کندصطبل که سر لشکر ملطیه بود بر موجب امر مطاع با پنجهزار سوار وآلات محاصرت بطرف قلعهٔ چمشکزاك روان شد سنگی دید سر بر آسمان کشیده ودرو غاری خدا آفریده ودر شیب آن جوی که نیلرا در حساب نیارد وپیلرا پشّهٔ شمارد روان وازین سوی آب شهری از قلعهٔ حصین‌تر وبنیادش محکم ومتین‌تر فرمود که بچنین مقامی که عقابرا فراز آن پروای پریدن ونقّابرا درو جای رخنه نمودن محال می نماید بجنگ آهنگ نتوان کرد اگر بوعد ووعید در کمند مراد آید فهو المراد والّا آنچه ممکن باشد بکوشیم باشد که بتایید یزدانی واقبال سلطانی میسّر شود پس قاصدی بدیشان فرستاد واز احوال کاخته واستنزال ایشان بقسر واهلاك نجدهٔ لشکر شام بقهر سخن راند وقضایا بر خواند چون نزدیك قلعه رسید کشکنجیر وتیر چون باران ریزان گشت چندانك می گفت که رسولم وبرای مصلحت شما می آیم التفات نکردند بضرورت مراجعت کرد امیر فرمود که چون ایشان در سخن در بستند

سپاهرا براه قلعه فرستاد وخویشتن با پنج برادر دیگر که باولاد فرخلا معروف بودند واز ولایت لشکری نو رسیده در مقابل شامیان رفت کرّتی چند شامیان حمله آوردند وایشان کالجبال الرواسی ثبات نمودند وباخر ایشان بیکبار حمله کردند واز لشکر دشمن بی شمار کشتند وعزّ الدین ابن البدررا که زعیم لشکر بود دستگیر کردند وباقیان سراسیمه وحیران هر یک روی بطرفی نهادند وپشت دادند وچون ابن البدررا بسراپرده امیر مبارز الدین آوردند احترام تمام فرمود وهم در آن گرمی سوی قلعه تاخت اهل قلعه چون آن حالت مشاهده کردند فغان الامان الامان بر آسمان رسانیدند ونفری چند بزیر آمدند وخطّ امان طلبیدند تا قلعهرا تسلیم کنند امیر مبارز الدین استمالت فرمود وبصقل لطف زنگ محنت از خواطر ایشان زدود وبدیدار دادار سوگند خورد که من نه چاولی ام واین لشکر ما دام که اهالی قلعه راه انقیاد واذعان سپردند وقلعهرا ببندگان شه جهان سپارند گزندی باندک ونیشتر بدیشان نرسانم واز حضرت سلطنت هر آرزوی که دارند بر آرم واگر خواهند که با مال واسباب تحوّل کنند مانع نشوم غرض سلطان عالم قلعه است فحسب اعیان چون این معانی شنیدند جمله امیر مبارز الدینرا نماز بردند وبالا رفتند وکالا وزن وفرزندرا از قلعه فرو آوردند وکاختهرا ساخته وپرداخته روز دیگر ببندگان سلطان سپردند تا سنجق شاه جهانرا بالا بردند وامیر مبارز الدین بالا رفت وآن شب در جوف[a] قلعه بزم آراست وبا عیش وسرور شب بروز

a) P خوب.

ذكر فتح قلعهٔ كاخته در ايّام سلطان علاء الدين كيقباد

منهيان اخبار در حضرت شهريار بمحلّ عرض رسانيدند كه ملك مسعود صاحب آمد از فرط جهالت سر از چنبر طاعتداى سلطان منحرف گردانيده است وبملك كامل متوسّل شده وسكّه وخطبه بنام او كرده ازين معنى سلطان در غضب رفت وفرمان داد كه سرلشكران تمامت حدود روم با جملگى اسباب پيكار هرچه زودتر بمحروسهٔ ملطيه توجّه سازند وترقّب نمايند تا بچه خدمت مامور خواهند شد در اندك زمانى تمامت عساكر بدار الرفعه ملطيه پيوستند وفرمان بر آن جملت رسيد كه امير مبارز الدين چاولى با فوجى از اجناد بطرف كاخته كه از جملهٔ ممالك آمديست رود واحوال فتح آن‌را ساخته گرداند وامير اسد الدين كندصطبل با لشكر نامدار عزم چمشكزاك وكرفراك كه هم در حكم اوست سازد امير مبارز الدين با عساكر وآلات محاصرت بكاخته رفت ومنجنيقى مغربى در محاذاة دروازه نصب كرد ودو منجنيق چپ وراست بر يمين ويسار قلعه راست فرمود چون آمدى از آن آگاهى يافت استغاثت‌نامه نزد ملك اشرف روان كرد ملك اشرف عزّ الدين ابن البدررا با ده هزار سوار از قبائل اكراد واعراب بطرف كاخته متوجّه گردانيد چون امير مبارز الدين‌را خبر شد كه شاميان محاربت‌را ميان بسته اند جماعتى‌را بر اعمال مجانيق نصب كرد وخويشتن با امرا واجناد مستعدّ قتال شد ودر مقابلهٔ اعدا بصحرا آمد روز ديگر هر دو لشكر برابر يكديگر رفتند ودر آن حال ششهزار سوار از طرف آمد بمدد آمد ودر هم آميختند امير مبارز الدين بعضى از

وده اسپ با زین ولجام وپنج غلام ارزانی داشت وفرمود که امرا با او تکلّف کنند وولایت زره‌را[a] که صد هزار عدد حاصل وشصت نفر[b] حواشی بود بدو بحکم اقطاع رحمت فرمود، نرجع الی ما کنّا بصدده چون سلطان از میدان بایوان آمد فرمود تا تمامت حواشی وغلامان ومتعلّقان امراء مقتول‌را سیاست کنند وپسر حقّه‌باز بضمان[c] حکم انگشتری سلطان‌را بستد که چون شب در آید بامضا رساند در حال کمنبینوس با یك غلام ورکابداری سوار شد وبخدمة درگاه آمد وبار خواست ودر شد وسر بر زمین نهاد وگفت امروز که بنده از سراء سلطنت بوثاق خود رفت از متعلّقان وحواشی لشکری انبوه گرد بر گرد من می رفتند این ساعت از آن جمله یك نفر غلام ورکابداری مانده است سلطان فرمود که سبب چیست جواب داد که مگر سیف الدین نایب اجازت یافته است که متعلّقان وغلامان امرارا هلاك کند چون مردم بنده شنودند جمله کوفته خاطر شدند وگفتند که اگر فردا از تو گناهی که موجب سیاست باشد صادر شود با ما همین خطاب خواهد بود آن به که پیش از حلول واقعه بتدارك حال خود قیام نماییم سلطان فرمود که راست گویند ودستارچهٔ امان داد که آن حکم باطل باشد وچون از قبل قتل امرا قناعت[d] یافت ووعاء خزاین بنقود وجواهر ممتلی شد در فتح بلاد وقلاع که متاخم حدود ممالك بود شروع فرمود ۞

---

a) *Rec.* III, ۲۷۸, 13: غرس ایلی. b) P نبزه.
c) P بزمین. d) *Rec.* III, ۲۸۰, 10 فراغت.

وبهیبت تمام در صحراء مشهد زمانی سیران کرد آنگه بمیدان آمد وتا نماز پیشین اسپ می تاخت وگوی باخت در اثناء آن حالت دید که امیر کمال الدین کامیار وظهیر الدین منصور پسر کافی ترجمان وشمس الدین ولد ماه خراسان که از اوساط امرا بودند با یکدیگر پنهان حکایت می کنند فرمود که هنوز این جماعت خاکساران باد فضول از سر بیرون نمی کنند امیر دادرا فرمان داد تا بچوگان هر سهرا از میدان براندند واسباب وتجمّلات بیوتات ایشان‌را بغارتیدند واز روم نفی کردند بخرتبرت افتادند وملك خرتبرت نوازش فرمود وبعتاب سلطان مواخذ گشت واز آنجا باخلاط رفتند ملك اشرف دو سال ایشان‌را تیمار داشت عاقبت بشفاعت او بروم آمدند ولی منکوب ومخذول می بودند هر چه کمال الدین کامیار داشت در بی نوائی تلف شد یکسر اسپ داشت روزی سلطان در علایه از قلعه عزم شکارخانه فرمود کمال الدین در خدمت سوار گشت در وقت مراجعت در پا بالای قلعه اسپش سقط شد کمال الدین کامیار ناچار زین در پشت گرفت وبوثاق رفت چون سلطان برسید پرسید که اسپ از آن کیست نور الدین پسر طلاقی اخلاطی که از ندماء خاصّ بود تبسّم کرد سلطان فرمود که سبب خنده چیست جواب داد که در سرّ تُعِزُّ مَنْ تَشاءُ وَتُذِلُّ مَنْ تَشاءُ لا مُعْطی لما مَنَعْتَ ولا مانعَ لمّا أَعْطیتَ حیران مانده‌ام کمال الدین کامیاررا در جملهٔ جهان این اسپ بود وآن پیر بدین حال افتاد سلطان آن لحظه جوابی نفرمود چون فرو آمد کمال الدین کامیاررا طلب داشت وتشریف خاص ویك هزار دینار سرخ وپنج سر استر پالانی

بر دوش ودر آغوش پروردم وموی دراز خودرا بریدم وبزنان رومی بجهت شما بیك تای نان از نی پیوسته‌گری فروختم ودر خورد تو وبرادرت دادم وکالبد مطهّر پدرترا از روم بدار الاسلام آوردم وترا بر خلاف رای امرا ووزیر از حبس بر آوردم وبر تخت نشاندم واز بندگان پدرت در قدمت کسی رتبت من نداشت اگر انبساطی کردم بنابرین بود واعتماد کلّی بر عهد ومیثاق که در روز زندان فرموده بودی داشتم همانا که پادشاهرا چون من بندهٔ مشفق حاصل نگردد وچون در ماند پشیمانی سود ندارد

نَتَقَرَّعَنَّ عَلَى ٱلسِّنِّ مِنَ ٱلنَّدَمِ a) اذا تَذَكَّرْتَ يَوْمًا بَعْضَ أَخْلَاقِي

چون این کلمات رقیقرا بمسامع سلطان رسانیدند قساوت وغلطت فلیس زیادت شد مثال داد تا اورا در برجی بردند وسرشرا از بدن جدا کردند وزین الدین بشارهرا در خانهٔ کردند ودر بر آوردند تا از فرط گرسنگی از اعضا غدا می ساخت وامیر مجلسرا با روزبه خادم بقلعهٔ زمندو فرستادند وبهاء الدین قتلوجهرا بر استر پالان نشانده گریان ونالان بتوقات روانه کردند وچون کارها پرداخته شد سلطان امرارا که بر اتمام آن کار اقدام نموده بودند طلب کرد کمنینوس وامیر جاندار وبرادرانش در آمدند وخدمت کردند جملهرا در مجلس انس بنشاند وآن شب بکلربکیرا از تحویل سیف الدین اینه بکمنینوس فرمود روز دیگر بر خلاف معهود با طبل وعلم وبوق وچتر عزم میدان کرد

---

a) P ندم sans article.

مبارز الدین عیسی وبرادرانش پیش آمدند وگفتند حکم چنانست که امیر درین خانه رود جواب داد که غلط است گفتند صوابست حالی کلاه بر زمین زد وگفت مرا آن روز که سلطان در باغچه فرمود که درختان پیررا قلع باید کرد وبجای ایشان درختان جوان نشاند معلوم شد که او چنین غدری خواهد کرد اگر من آن روز تدارك می کردم امروز عاجز نمی ماندم رضا بقضا دادم

دل از تن وجان وخان ومان بر کندم
از مرگ بتر چیست بدان خرسندم

آنگه زین الدین بشاره امیر آخر بدر آمد اورا نیز در خانهٔ دیگر باز داشتند وبا بهاء الدین قتلوجه همین خطاب کردند وبعد از همه امیر مجلس بر خاست وبسلوك آن راه ملزم شد چون همه گرفتار شدند پسر حقه‌باز بخدمت آمد وگفت شاه‌را سلطنت خجسته باد غلامان سلطان وامیر داد غلامان امرارا که[a] نشسته بودند بزندان‌خانه بردند ودروازهٔ سرای سلطنت باز گشودند ونوّاب بخانهاء امرا رفتند واسباب وتجمّلات ایشان‌را در قلم گرفتند وهمه بیوتات‌را مهر بر نهادند وموکّلان بر گماشتند وخانهٔ خویشان ومتعلّقان جمله تاراج کردند سلطان‌را از غایت حقد که از قبل چاشنی‌گیر داشت قرار نبود مجد الدین اسمعیل والی قیصریه‌را نزد او فرستاد که موجب گستاخی وتحکّمات که می نمودی چه بود جواب داد که من در وقت غربت ترا وبرادرت‌را

---

a) *Rec.* III, ۲۷۹, 8 ajoute طشره صفحه.

کار ایشان آسانست اما در انطالیه بحکم آنك از بیست سال باز امیر مبارز الدین حاکم وفرمان رواست این معنی دشوار دست دهد اگر [سلطان] فرماید که این اندیشه‌را بقیصریه رسانند موافق‌تر باشد سلطان این رای‌را مستحسن داشت وچون موسم رحلت از انطالیه در رسید عزم قیصریه ساخت وآنجا عدم بنیان وجود امرارا اوّل مقدّمه این فرمود که شمس الدین قزوینی امیر پرده‌داران‌را بر در درگاه پنجاه چوگان زدند بدان بهانه که چرا حواشی *a* امرارا با سلاح وانبوهی در بارگاه راه دهد فرمان چنانست که بعد الیوم با هر امیری غیر یک سرموزه‌دار در نیاید واین قاعده استمرار یافت ومجال مکر ومکیدت سلطان‌را فسحتی ظاهر شد سلطان با کمنینوس وسیف الدین پسر حقه‌باز ومبارز الدین عیسی امیر جاندار تدبیر فرمود که در فلان روز چون امرا بر عادت بدولتخانه در آیند کمنینوس سلاح پوشیده با مردم خود بخفیّه فراز بارهٔ باغچهٔ سلطان طواف کنند وغلامان خاصّ در سلاح روند وبر قانون یتاق ملازم باشند وپرده‌داران بعد از دخول امرا در سرای‌را محکم بسته دارند وهیچ آفریده‌را مجال تردّد ندهند وامیر مبارز الدین جاندار وبرادرانش بر در بزمخانه با عدّت واسباب مردانه آماده باشند هر که از امرا در پایان مستی عزم وثاق کند اورا در خانهٔ موقوف دارند تا در بارهٔ ایشان چه فرمان رسد وچون روز موعود رسید چنین کردند امیر سیف الدین چاشنی‌گیر در پیش از همه عزم رفتن کرد

a) P حراشی.

که در مطبخ سلطان هر روز بجهت رواتب خاصّ وعامّ سی سر گوسفند مرتّب بود وامیر سیف الدین اینه‌را هر روز هشتاد سر گوسفند راتب مطبخ بودی زمام نقض وابرام بکلّی در کف حکم خود گرفته بود وچون از خدمت سلطان بوثاق خود رفتی دیّار گرد دیار سرای پادشاهی نگشتی واز اشارت او در مجانبت سلطان‌را محاورت ممکن نبودی واز آن قبل در قلب مبارک سلطان احقاد وضغاین متراکم می گشت وچون انتهاز فرصت میسّر نمی شد با ایشان مدارا می نمود اما باوقات در خلوت کلمات زهر اندود می فرمود ومقرّبان کافر نعمت بامرا می رسانیدند ایشان نیز طریق تواضع می سپردند ودر خفیّه بقصد حصد نهالی شاهی مشاورت می نمودند وخایف ومحترز می بودند مگر شبی در پایان مستی با یکدیگر قرار نهادند که فردا سلطان‌را بخانهٔ امیر سیف الدین اینه بمهمانی خوانند وبند گران بر پای نهند وکی فریدون که بقبلو حصارست بیارند وبر تخت نشانند غلامی که همراز ایشان بود از غایت مستی از آن مجلس بیرون آمد ومست لا یعقل بخانهٔ سیف الدین پسر حقّه‌باز رفت واندیشهٔ امرارا باز گفت امیر سیف الدین هم در شب بحضرت سلطنت رفت وحال اعلام کرد روز دیگر سلطان‌را چاشنی‌گیر بمهمانی خواند تعلّلی نمود وفیما بعد باحتراس تمام با ایشان تزجیهٔ ایّام می کرد وچون سیل تهوّر وتجبّر ایشان بزباء نهایت بلوغ یافت در وقتی که سلطان بقشلاق انطالیه بود پسر حقّه‌باز وامیر کمنینوس‌را که در محرمیّت اسرار محلّ ثانی اثنَین فی الغار داشتند این حکایت بطریق شکایت باز گفت جواب دادند که تدبیر

مواكب بغداد واربل ظاهر شد امرا خلعت پوشيده روى سوى صوب دار السلام كردند واز اسپ فرو آمدند وسر بر زمين نهادند چاوشان آواز بدعاء امير المومنين وثناء شاه جهان بر داشتند چون قصّاد امير المومنين وملك مظفّر الدين آن تواضع مشاهده كردند وانبوهئ لشكر وچابكسوارى واستغراق در زر وسلاح تمام بديدند گفتند سلطانى كه عدّهٔ اورا اين وقار وعظمت باشد چون او بنفس خود قصد ملكى كند نه همانا كه از صدمهٔ او هيچ آفريده خلاص يابد بر امير بهاء الدين وتعبيهٔ او آفرين فراوان كردند وهمديگررا وداع كرده بجانب روم مراجعت ساختند چون بملطيه رسيدند امير بهاء الدين چون بخانهٔ خود آمد امرارا ضيافت بزرگ كرد واجازت انتشار داد واميرى بزرگرا در صحبت سنجق سلطنت ونايب خود بخدمت سلطانى فرستاد وخويشتن عذر خواست وبعد يكماه بدرگاه شتافت وشرف دستبوس در يافت ✿

ذكر گرفتن سلطان امراء كباررا در قيصريه وسياست فرمودن

چون مدّتى بر دولت وسلطنت سلطان علاء الدين كيقباد بگذشت وبر تخت ناز ودست اعزاز پايدار گشت امراء كبار چون امير سيف الدين اينه چاشنى‌گير وزين الدين بشاره امير آخر ومبارز الدين بهرامشاه امير مجلس وبهاء الدين قتلوچه بحكم قدمت خدمت وكمال ثروت وكثرت اتباع واشياع راه بطر واشر پيش گرفتند وبر سلطان تحكّمها[a] مى كردند تا حدّى

---

a) P تحلمها ou تحملها.

ملك مظفّر الدين عساكر رومرا آنجا بنوعی از انعام واكرام باز دارد ملك مظفّر الدين‌را سماحت طبيعت وسخاوت غريزت بود از بزرگ وخرد *a* هيچ باقی نگذاشت بعد روزی چند اميری بزرگ از ديوان عزيز باعذار امير بهاء الدين در رسيد ونزد امير مظفّر الدين رفت ودر صحبت او نزد امير بهاء الدين آمدند ونامهٔ ديوان عزيزرا با سلام عتبهٔ مقدّسه ابلاغ كرد امير بهاء الدين در حال سر بر زمين نهاد ونامه‌را بر قمه نهاد در آنجا نوشته بودند كه پيش ازين آوازه بود كه لشكر مغل چون از كار خوارزمشاه پرداخت عزم اين جانب ساخت ما احتياطرا از سلطان استنجاد نموده بوديم اكنون می شنويم كه رای ايشان از آن انديشه گشته است وملوك اطراف‌را كه از جوانب دور آمده بودند اجازت انصراف داده شد بايد كه امير بهاء الدين بسلامت با لشكر خود مراجعت سازد آنگه پنجاه هزار دينار خليفتی وصد سر شتر وصد اسپ وپنجاه استر وده هزار سر گوسفند وسيصد خلعت ودويست استر بار از انواع ماكولات وحلاوی برسم نزل در آوردند امير بهاء الدين بر انعام وصدقات خليفه دعا وثنا گفت وجبين بر زمين نهاد ومهمانداران‌را خلعتها سلطانی داد وهمه‌را در قلم آورد وبر سپاه تفرقه كرد آنگه فرمود تا جملهٔ لشكر با برگ وعدّت كامل فردا روز سوار شوند وانواع شهامت ونيزه‌بازی وتير اندازی وحلقه‌ربائی ظاهر كردانند روز ديگر لشكرها آراسته گشته سوار شدند امرا خلعت پوشيدند وچون

---

a) Lecture incertaine, le ms. étant ici endommagé.

وجانداری وسلاحداران ونوشهٔ *a* عظیم تسریح کرد وامیر بهاء الدین اسباب سفررا ساخته وپرداخته بود چون ظهیر الدین با سنجق رسید وفرمان رسانید میمنه ومیسره ومقدّمه وساقه وسروران والّی‌باشیان‌را معیّن ومبیّن کردانید وبا ترتیبی که کس ندید *b* روانه گشتند چون ملوك دیار از خرتبرت وآمد وماردین وموصل آن عظمت مشاهده کردند شکوه سلطان در دل ایشان تعظیم عظیم یافت وبانواع پیش‌کشیها وضیافات تقدیم می داشتند وامیر بهاء الدین نیز در احترام واکرام ملوك مبالغت می کرد واز تشریف وانعام وپیام حضرت سلطنت بهرهٔ اکمل می رسانید چون بموصل واصل شد بدر الدین لولو [اورا] سه روز باز داشت وخدماتی که وصف آن در حیّز امکان نیاید باقامت رسانید روز چهارم امیر بهاء الدین اورا ببارگاه خود برد وبزمی بر آراست که بدر الدین لولو با علوّ همّت که داشت از آن خیره ماند وبر سلطان آفرین فراوان کرد ونامهٔ نزد ملك مظفّر الدین نوشت که لشکر گران از خدمت سلطان بنجدهٔ عتبهٔ امامت می آید اگر ایشان‌را آنجا توقّف افتد دیوان عزیزرا اخراجات فراوان رو نماید اولی آنست که ایشان‌را بزودی بمقام خود عودت دهند ملك مظفّر الدین نزلها وپیش‌کشیها مهیّا کردانید وخویشتن عزم استقبال کرد وچون لشکر وناموس‌را بدان شیوه دید استصواب رای بدر الدین کرد ونامه بر بال کبوتر بخدمت دیوان عزیز پران کردانید از دیوان جواب رسید که تا رسیدن مهمانداران

a) P ودوسر (sic). *b*) Lecture incertaine, le ms. étant ici endommagé.

که از هر کشوری رسولی با تحف وهدایا بموضعی معیّن چون اختران در برج سعادت اقتران نمایند ودر صحبت رسول امیر المومنین بخدمت خان روان *a* گردند وعذر خواهند که اگر پادشاهان ممالك بنفس خود متوجّه خدمت گردند اضطراب *b* در ممالك ایشان ظاهر می گردد واظهار طاعتداری کنند وچنانك مصلحترا *b* وتدابیررا با یکدیگر مجهّز *b* گردانیده مصالحترا بناء محکم وقاعدهٔ پایدار نهند واگر ما پیش از ارسال نجده این مقدّمات بمسامع اشرف امیر المومنین رسانیم بر عجز وضعف حمل کنند وپندارند که انجاد باجناد دریغ فرمودیم چون دو هزار سوار خواستند پنج بفرستیم بر وجهی که زاد یك ساله استصحاب کنند فی الحال فرمانها بدین مهمّ وتحریض عساکر در عزیمت بطرف ملطیه وتوجّه ایشان در اهتمام ملك الامرا بهاء الدین قتلغجه بصوب دار السلام نافذ شد روز دیگر سلطان در سیران رسولرا طلب فرمود وحکایترا چنانك مقرّر شده بود اعادت فرمود واجازت انصراف داد چون محیی الدین بمنزل خود پیوست خزانه داران پنجاه هزار عدد سلطانی وصد تاء جامه ثمین وپنج استر رهوار وده سر اسب وپنج غلام رومی وبیست هزار عدد برسم متمیّزان که ملازم رسول بودند در پی فرستادند وچون روانه شد بعد یکماه بل کمتر جملگی لشکر بمحروسهٔ ملطیه پیوسته بودند ومنتظر قدوم سنجق همایون مانده سلطان سنجقرا در صحبت ظهیر الدین ترجمان پسر کافی ملطیه با سرهنگان وجنایب

---

a) P وروان. *b*) Lecture incertaine, le ms. étant ici endommagé.

ترجمان یمین ویسار دست رسول بطریق اعزاز گرفته در پایهٔ تخت بر کرسی که معدّ داشته بودند بنشاندند بوغچه‌داران دار الخلافه بوغچها بر کنار صفّه نهادند جنیبت با برگستوان مرصّع بالاء صفّه کشیدند فرّاشان پردهٔ ملمّع که بحکم سلطان زده بودند فرو گذاشتند سلطان از تخت بزیر آمد ودر آن حجاب رکاب جنیبهٔ جناب خلافت‌را جهت تعظیم استلام نمود وخلعت خلافت در پوشید محیی الدین دست سلطان گرفت وباز بر تخت نشاند فرّاشان باز پرده‌را بالا کشیدند امرا وسروران تحفهاء زر نثار کردند آنگه بساط سماط گستردند وبعد از تناول وتبدیل وضع برفع محیی الدین خلوت خواست وزبان بگشاد وبعد از حمد باری وصلوات بر روضهٔ مصطفی ودعاء حضرت امامت ومحمدت بارگاه سلطنت گفت که امیر المومنین خسرو اسلام‌را سلام می رساند ومی فرماید کچون لشکر تتار از محاربهٔ محمّد خوارزمشاه فراغت یافت قوّت وشوکت تمام گرفت وچنین انهـا کردند قصد این حدود دارند اگر دو هزار سوار برسم نجده احتیاط ونام‌را از ممالک روم بدین تخوم روانه شوند متضمّن مصالح ملک وملّت باشد سلطان فرمود که سمعًا وطاعةً ترتیب رود وعلی اسرع حال ارسال گردد رسول خوش دل بمنزل آمد وسلطان بسراچهٔ خلوت خرامید وامراء کبار‌را طلب داشت وفرمود که مارا بر بعد غور درایت امیر المومنین اعتقاد بیش ازین بود با لشکری که چون سیل عرم با دولت تازه وبخت جوان چون دریاء آتشین در اضطراب والتهاب آمده باشند جز بمدارا پیش‌باز نشاید رفت وصواب آن می نماید که امیر المومنین اشارت فرماید

وپسندیده داشت ومثال داد تا هر یك نام خودرا بر حجر بزر نقش کنند تا اعمار بسیار از مساعی ایشان در جهان نام ونشان بماند آنگه بزم نهاد وعشرت کرد ۞

ذکر ورود محیی الدین ابن الجوزی از حضرت خلافت برسالت واستنجاد عساکر ومندوب شدن بهاء الدین قتلوجه *a* بدان

چون عمارت قونیه تمام شد جهت مراعات مصالح ممالك سلطان عنان عزیمت بقیصریه معطوف گردانید چون بدانجا پیوست امراء ملطیه خبر دادند کی از خدمت حضرت خلافت محیی الدین ابن الجوزی برسالت می رسید *b* سلطان فرمان داد تا مهمانداران خاصّ تا محروسهٔ سیواس استقبال نمایند ودر توقیر جنبش بذل *c* مجهود تقدیم دارند وچون بکاروانسرای لالا وصول یافت سلطان بآیینی که روان شاهان ماضی از آن برشك آمدی با چتر وتبیره پذیره شد وابن الجوزی بعد از معانقه ابلاغ سلام امیر المومنین کرد وسلطان با او ملاطفات ومحادثات بسیار فرمود چون بدروازه رسیدند فرمنده آفاقرا وداع کرده بوثاق رفت روز دیگر چون شیر مرغزار مینارا از انصاف تقدیر در زین تمکین خسرو سیّارگان کشیدند وسلطان لاجورد سریر برین سبز خنگ بادمسیر سوار شد بارگاه مالك الرقابرا چون روضهٔ فردوسیان آراسته بودند وامراء کبار بر یمین ویسار صف زده امام محیی الدین با خلعتها وجنابت وادوات مهذّب وآلات مذهّب ببارگاه سلطنت تجشّم نمود جلال قیصر پروانه وظهیر الدین منصور

---

a) P ici صلع. *b*) P رساند. *c*) P بدان.

آهنگ پیروز وسنان جگرسوز ما گرد جهان بارهٔ است *a* لکن حزم آنست که مردم چاره‌ساز پیوسته از آز ونیاز *b* هراسان باشند چه دوران روزگار بر یك شمار قرار ندارد زمانه حادثه‌زای وآینهٔ آسمان وقایع‌نمای است

هزار نقش بر آرد زمانه ونبود
یکی چنانك در آینهٔ تصوّر ماست

رای ما بر آن مصروفست کی پیرامن این شهر وسیواس بارهٔ کشیده آید که کلنگ دواهی دهر دورنگ‌را درو اثری نباشد ونقاب احقاد احقاب ازو خایب آیب *c* گردد پس فرمود تا معماران ورسّامان حاذق حاضر کردند *d* وسلطان با امرا سوار شد وگرد شهر دوان فرمود تا مواضع بروج وابدان وابواب‌را رسم زدند آنگه نوّاب خاصّ‌را مثال داد تا از خاصّه چهار دروازه با چند برج وبدن عمارت کنند وباقی‌را بر امراء ممالك علی حدة قسمت فرمود وفرمان داد که در آن باب شتاب کنند وفرصت غنیمت دارند وفرمانی درین معنی نزد امیر مجلس بسیواس ارسال فرمود تا او نیز باستصواب ملوك وامراء آن اطراف جهت سیواس بارهٔ کوه نهاد بنیاد کند ودر قونیه وسیواس اساس باره آغاز نهادند وشب وروز بر قدر زور ومکنت در اتمام آن قیام نمودند وبتعصّب وحسد همدیگر از احکام قواعد واعلاء ابدان وتشیید بروج هیچ باقی نگذاشتند وبعد از اتمام بخدمة سلطان اعلام کردند سلطان سوار شد وبر اطراف خندق طواف فرمود وبنظر اعتبار مطالعه کرد

a) P ajoute کی. *b*) P répète ce mot. *c*) S. p. en P, G واعقاب احقاد واحقاب ازو خایب اب. *d*) P کردد.

پیامی بی اعمال حسامی در اعداد دیگر بلاد وقلاع ممالك آمد چون خبر فتح ثانی بمسامع خدایگانی رسید بزم عامّ نهاد وباد جنگ از سر بدر کرده با رباب وچنگ باده نوشید وچون بانطالیه پیوست کافهٔ امرارا بخلعت ونوازش مخصوص گردانید واجازت انصراف بمشتا ومصطاف ارزانی داشت وخویشتن با خواصّ خود بانطالیه قشلاق فرمود ۞

ذکر عمارت بارهٔ قونیه وسیواس وربع آن بر امراء دولت در سنه ثمان عشر وستمایه

روزی که بر سپهر لاجوردانـدود خسرو خاوری رُخ فرّخ بنمود سلطان بحکم سیران با امراء درگاه وسروران در صحاری ورياض قونیه ارتیاض می فرمود ناگاه سوی شهر نگاه کرد شهری دید بمردم وخواسته آراسته یك روزه راه در طول وعرضش [اشجار] رزقدار ومیوه‌دار نشانده

گرو برده آبش زجوی فرات   گذر کرده بادش بر آب حیاة
زهر کشوری مردمان تاخته   در آن شهر خرّم وطن ساخته
نه شهری که آن عالمی بد تمام   یکی ژرف دریا بد وشهر نام [a]

ولکن كَٱلنَّصْلِ عُرِّيَ مَتْنَاهُ مِنَ ٱلخِلَلِ از حلل سور معطّل مانده سلطان بامراء دولت فرمود که چنین شهر نامدارا چون عروسان رعنا از حلل باره معطّل گذاشتن محض خطا باشد اگرچه از

---

a) G ajoute ces deux vers (Cp. *Rec.* III, ۲۵۲):

ولی بارو اندرخور خود نداشت   اگر سر اندر فلك بر فراشت
همانا که بد گوهری شب‌فروز   که با او نیازی نبودی بروز

ذکر فتح قلعهٔ آلاره بر دست بندگان سلطان

چون سلطان از عمارت علائیه فراغت یافت عنان جهانگیر بر صوب انطالیه تافت در راه نظرش بر قلعهٔ آلاره افتاد که در میان درهٔ بر سنگ خارهٔ افتاده بود ودر پهلوی آن جوی برنگ نیل وآهنگ رود نیل روان شده بر فرازش از نزدیکی آسمان همیشه پشت [a] پاسبان خم بودی ودر نشیبش کوه قاف از دره کمتر نمودی برادر کیر فارد که دامن از لذّات جهان در کشیده بود وسلوک جادهٔ تنبل گزیده بر آن قلعه قرار وبر اطلس پلاس اختیار کرده بود بامیری از امراء دولت فرمود که تا فوجی از عساکر منصور بطرف آلاره روان شود وبحاکم آن بقعه بگوید که برادر که بکفایت وصرامت معروفست قلعهٔ کلونوروس‌را از ما یکماه پیش ازین نگاه نتوانست داشت همانا که ضعف وعجز حصار بروزگار تو روی زودتر نهد وتو مردی خردپیشه واز ایّام جفاکار پر اندیشه انتهاج جادهٔ سلامت بحال تو مناسبست اگر طریقهٔ کفایت برادر مسلوک داری وقلعه‌را ببندگان ما سپاری مآرب ومقاصد خویش میسّر یابی واگر قدمی بر خلاف احکام ما گزاری خار آن خلاف‌را جز در دیدهٔ جهالت خود نیابی چون فرمان سلطان بدو رسانیدند از هیبت سلطنت وغلب فزع وجزع فی الحال رنج قولنج برو مستولی شد وحساب عمر وجان‌را بفذلك ومالك رسانید معتبران آن جایگاه از هول آن حادثه از جای رفتند وقلعه‌را رغبةً او رهبةً سپردند وآنچنان مقام بواسطهٔ

---

a) P دشب sic.

هیبت شاه این گاه شگرف در دیدهٔ عقل چاه ژرف نمود با خود گفتم با کوه مناطح کردن وبا درفش پنجه زدن سر بباد دادن باشد بدین واسطه در سایهٔ خورشید خسروان مقرّ ومفرّ جستن لازم افتاد اگر عاطفت شاهانه شامل گردد وبا امان جان مرا از ممالك سلطان نانی باشد غایت بنده‌نوازی ونهایت چاکرفرازی خواهد بودن شهریاررا گفتار او پسندیده آمد وگفت اگر ارکان بیت صداقت‌را باوتاد قرابت احکامی کنید تا اعتماد او بیشتر شود بهتر باشد چون کیر فارد این معنی استماع کرد خریدهٔ از مخدّرات در سلك باقی ملازمان حرم همایون سلطان آورد وثبات امور او بدان ملتئم گشت ومنشور امارت آقشهر قونیه وملکیت چند پاره دیه در مسطور گشته بر دست قصّاد نزد کیر فارد فرستاد روز دیگر از اوج قلعه بحضیض بارگاه سلطان که مماسّ اوج کیوان بود فرود آمد وزبان اعتذار گشود سلطان بعین رافت ملاحظت فرمود ومبالغت نمود کیر فارد حضور سلطان‌را در قلعه التماس کرد وسلطان با چتر وسنجق سوی قلعه روان شد اهل قلعه با نثار ودرم ودینار پذیره می آمدند چون ببالا بر آمد مزارع فراوان ومصانع بی کران وذخایر بی پایان دید بر آسانی فتح شکر نعمت کردگاررا بتلاوت *a* الْحَمْدُ لِلّٰهِ ٱلَّذِي صَدَقَنَا وَعْدَهُ وَنَصَرَ عَبْدَهُ ادا کرد وفرمود که بر آن سنگ خاره بارهٔ بنا کردند آنکه آن مقامرا بنام ولقب خود تشرّف انتساب ارزانی داشت ۞

---

a) Kor. 39,74.

بیگانگی‌را بآشنائی تبدیل باید کرد در حال قاصدی صادق لهجه اختیار کرد وبخدمت امیر مبارز الدین ارتقش که بحکم جوار وتدانی مزار میان [ایشان] صداقت موکّد بود ارسال کرد که واسطه شود وخار این اندوه‌را که درد آن بدل وجان رسیده است بمنقاش الطاف از پای روزگار شوریدهٔ ما بیرون آرد وگناه نا کردهٔ مارا از خدمت شاه در خواهد امیر مبارز الدین قضیّه‌را سلطان باز گفت سلطان‌را اساریر سرور در جبین مبارك ظاهر شد وفرمود که بدانچ رضاء اوست مارا همداستانی باید نمود امیر مبارز الدین قاصدرا از حصول مقصود اعلام کرد وبکبیر فارد فرستاد که رای آنست که روان‌را از اندیشه بپردازد ومطاوعت احکام خسرو ایّام‌را پیشه سازد ودل از محبّت قلعه قلع کند وفیما بعد پناه در سایهٔ مبارك شاه جوید چون فرستاده باز گشت رخ کبیر فارد چون نوبهار خندان شد ورسولی خوش‌زبان بخدمت سلطان فرستاد تا مکتوبی مشتمل برین که شاه جهان همانا استماع فرموده باشد که این تند سنگ از زمان دارا وهوشنگ وعهد سکندر وقیصر مقام آبا واجداد ورشك اعدا واضداد این بندهٔ سر افکنده بوده است وهیچ شهریار کامگار طالب کارزار او نشده وجهان‌آفرین بر زمین چنین آسمانی پدید نکرده ذخیره واسباب که تا روز حساب کافی باشد معدّست ولکن [چون] از دور نظر بر چتر منصور افکندم *a* فتور اعضا ونور بصر آمد وشد آغاز نهاد وضعف قوی بنیاد محکم کرد از

---

a) P افکند.

کَیُومِ واحدٍ جنگ بود شبی سلطان در خواب دید که شخصی خوب سیما با او بدین عبارت در تکلّم آمدی

که این تند دزرا دگر یار *a* نیست
کسی‌را برو دست پیکار نیست
ولیکن جهان آفرین یار تست
چنین دز گرفتن هم از کار تست
سپاهت گر آهنگ گردون کنند
دماغ از سر مهر بیرون کنند
وگر سوی دریا بود رای جنگ
زدریا بخشکی گریزد نهنگ
ولیکن چنین تختگاهی شگفت
بنیروی یزدان توانی گرفت

سلطان از فرح این بشارت از خواب در آمد واین ابیات بر شقّهٔ اثبات کرد، روز دیگر چون لشکر ظلام طریق انهزام پیش گرفت امراء کباررا که بر دهلیز حاضر بودند بار فرمود وحکایت خواب وابیات بریشان خواند وصدقات فراوان از گاو وگوسفند ودرم بر فقرا ومطّوعه غزا *b* تفرقه کرد همان شب رای دزخدارا از ممانعت واِبا ندا بادید آمد واعیان ومعتبران خودرا بخواند وگفت مارا با دستگه سلطان پایداری نخواهد بود اگرچه قلعهٔ ما با شهاب همزانو وبا عقاب همپهلوست لکن از حکم قضا وقدر گذر کردن محال می نماید با پادشاهی کی فرّ خدائی دارد

---

a) P بار. *b*) P عزّا. Cp. *Rec.* III, ۲۳۸, 11.

ایشان چون پرند باشد بر آن پشته برند چون بر وفق حکم سلطنت منجنیق نهاده شد کبیر فارد که داراء[a] دز بود شنید که سلطان با لشکر گران از آن آبهاء خون[b] خوار گذار فرمود واز فراز ونشیب آن راهها با نهیب هیچ آسیب بدو ولشکرش نرسید گفت بدین حدیث مرا از ملک قدیم خود جدای خواهد بود واین بندرا بهیچ تدبیر نتوانم گشود پیش ازین آفتاب یکسواره فراز این بند کوه بهزار بدرقه گذاره می کرد اکنون شاه کیقباد بر سان باد گذر فرمود اورا با آسمان در پیکار آمدن وبا گردون کارزار پیوستن از مدد یزدان سخت آسانست مارا جز زره صبر پوشیدن وبر در انتظار نشستن یاخود فلك از پرده چه آرد بیرون درمانی دیگر نیست روز دیگر که بر قبّهٔ لاجورد رایات زرد خسرو جهان‌نورد بر آوردند عالم از گرد سپاه سیاه گشت اگرچه بر آن سهمگن جایگاه زمانه بتندی نگاه نتوانستی نمود وگوش سپهر نیارستی شنود که آن‌را بکوشش توان گشود ودر قلعهٔ که همواره حرسهٔ آن با تیر چرخ در محادثه باشند تیر چرخ چه اثر نماید

ولکن چو خشم آورد بخت شوم   کند سنگ خاره بکردار موم

سلطان فرمان داد که بر آن کوه گروها گروه برانند چون عقاب پرّان وپلنك درّان یکباره بر آن سنگ خاره رفتند وبر آن کوه که اندیشه راه نمی یافت سپاه در جنگ ایستاد وصد منجنیق گران گرد قلعه پرگار کردند ومدّت دو ماه حتّی عبرَ[c] شهرانِ

---

a) P دراء.   b) P خوان.   c) P حنی غیر (sic).

نهاده *a* است وآن چنان تختگاه جز شاه جهان پناهرا نشاید اگر بلشکر منصور فرمان شد [امید واثقست که] هر موری اژدهای وهر صعوهٔ همای گردد وآن قلعهرا [که] با سماك برابری وبا افلاك همسری می نماید در کمند بند بندگان دولت کشند وآن درّ دریاء مملکترا در سلك لالی باقی منتظم گردانند سلطانرا این رای موافق آمد وفرمود که فرمانها باطراف اوج باستحضار عساکر در قلم آرند همان لحظه منشیان بارگاه انقاس عبیر آسارا بر کافور قرطاس منتشر کردند وچون زلف ماهرویان آفتابمنظر وطرّهٔ دلبران مشتریپیکر بسطور مسلسل چهرهٔ بیاضرا مزیّن گردانیدند وبتوقیع همایون رسانیدند وبر دست غلامان ییباق برسم اولاق روان کردند ودر کمتر از ده روز سپاهی که گرد حوافر بادپایان ایشان روی خورشید وماهرا در نقاب غبار کشیدی با برگ وعدّت شایسته فراز رسیدند سلطان فرمود که لشکر گیتیشکار *b* سه بهره شوند گروهی چون پلنگ [بی] درنگ *c* بر خاره وسنگ گرازان وتازان کردند وطایفهٔ چون نهنگ از راه دریا بجنگ روند وفوجی چون موج گران در کشتی بطرف قلعه روان شوند وبر آن پشتهٔ که گردون از تندی آن خیره وهمواره از ابر سیه تیره مانده است منجنیقی چون کوه که از سنگ آن البرز بستوه آید نصب کنند ودلیرانی که در وقت نبرد خارا بنزد *d*

---

a) P ajoute: تا امن. Ces mots qui ne se trouvent point dans la réd. turque (*Rec.* III, ٢٢٩, 9) sont difficiles à expliquer.

b) P ajoute: جهت شهر که کار دشمنرا ce qui ne se trouve ni en G, ni *Rec.* III, ٢٣٤. *c*) P ورنك. *d*) S. p.

وَلَمْ أَرَ كَالتَّوْدِيعِ أَقْبَحَ مَنْظَرًا   وَإِنْ كَانَ يَدْعُوه *a* أَهْلَهُ لِلتَّعَانُقِ
وَلَلصَّارِمُ ٱلْهِنْدِيُّ أَلْيَنُ جَانِبًا   مُلَامَسَةً مِنْ كَفِّ أَنْفٍ مُفَارِقِ

وبعضی از امراء کبار ومهمانداران خاص‌را تا ملطیه کی سرحد مملکت است جهت اقامت شرایط خدمت ملازم فرمود ✿

ذکر شروع سلطان علاء الدین کیقبد در جهانگیری واوّل فتح قلعهٔ علائیه بود

چون از یمن ملك متعالی وعنایت بارگاه ذو الجلال اعلام دولت سلطان مع الزمان بر شواهق اقبال وقلال جلال تصاعد می کرد وبرکات آسمانی بواسطهٔ حسن اشفاق ومکرم اخلاقش در زروع وضروع ظاهر می شد چنان شد که میان شیشه وجام با آنك مدام بی هیچ وحشتی خون باشد صفائی هرچه بیشتر بادید آمد ومطربان‌را در مجلس فرح‌افزاء خسروانیش از تواتر راه‌زنی ساز ونوائی بی نهایت دست داد روزی با ندمائی که مرتبهٔ وزرا ومحلّ تشاور داشتند فرمود که مارا از دلنوازی بزم بکارسازی رزم می باید پرداخت وقوانین سلطنت‌را چنانك حقّ آنست می باید ساخت امراء کبار در پایهٔ تخت بزانو ادب در آمدند وگفتند که ملك یونان شاه جهانرا مسلّم است وچون انطالیه ثغری میسّر ولکن از جهت قلعهٔ کلونوروس *b* که آسمان پیش او چون زمین هامونست کوهی بی زینهار که از دریا خندق واز خارا حصار دارد از طرف برّ بر *c* ملك سیس داو حکم روان کردانیده است واز سوی دریا بر کردن مصر باج کران

a) P یدنو. J'ai corrigé selon *Rec.* III, ٢٢٥.   *b*) S. p. Cp. *Rec.* III, ٢٢٧, Note *a*.   *c*) P تر.

شیخرا بسرای سلطنت دعوت کردند تا سلطان خلعت خلافت در پوشید وعمامهٔ که در بغداد تکویر کرده بودند بر سر نهاد وعلی ملأ من الناس مقرعهٔ حدودرا که معهود دار الخلافه است چهل چوب بر پشت سلطان راندند وجنیبت دار الخلافهرا با نعل زرّین در کشیدند سلطان بحضور کافّهٔ انام سم جنیبت امامرا استلام وبا شیخ بزرگوار سوار شد وهمه خلق سلطانرا بر آن هیأت مطالعه کردند وچون معاودت نمودند وخوان نهادند وبر داشتند قوّالان خاصّ سماع آغاز کردند مریدان معتبر که در خدمت شیخ غور ونجد قطع کرده بودند در وجد آمدند واز ذوق آن سماع شوقی تمام در همه حاضران پدید آمد وبا سلطان وامراء دیگر سیّما جلال الدین قراطای مقراض کاری رفت وچون شیخ بمنزل مبارك که مهبط واردات[a] روحانی بود تحویل فرمود سلطان تکلّف بیش از حد وقیاس تقدیم داشت ودر مدّت اقامت شیخ بقونیه بکرّات سلطان بزیارت مبارکش استسعاد یافت ودر وقت انصراف ومراجعت شیخ از وجوه خراج نصاری وارامنه صد هزار عدد وپنجهزار دینار زر سلطانی بسکّهٔ علائی از پانصد وصد وپنجاه مثقال مضروب ودیگر اجناس در صحبت قراطای ونجم الدین طوسی برسم نفقات فرستاد وتا زنجیرلو کی یک فرسنگ قونیه است بوداع رفت واز همم عالیهٔ شیخ استمداد نمود ودر حالت مفارقت این دوبیت بر زبان شیخ گذشت

---

a) *Rec.* III, ٢٢٤ بارقات.

ومتصوّفه واعیان واخوان با جمعیّت هرچه تمامتر پذیره شدند وخویشتن‌را با لشکری آراسته متوجّه استقبال شد چون نظرش بر جمال مبارك شیخ آمد گفت این طلعت بدان صورت که در شبانه روز خلاص از زندان در خواب بند از پای ما بر داشتی ومارا سوار کردی وفرمودی که همواره همّت عمر محمّد سهروردی ملازم خواهد بود می ماند چون نزدیك رسید بمعانقه ومصافحه پیوست شیخ فرمود که پیوسته خاطر عمر محمّد السهروردی بجانب سلطان اسلام از شب زندان باز نگران بود والمنّة لله که پیش از حلول ما لا بدّ منه حصول ما لا عِوَض عنه در دائرهٔ تیسّر آمد اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ اَلَّذِی أَذْهَبَ عَنَّا اَلْحَزَنَ a سلطان از غایت ارتیاح وانشراح بعد از سلام باستلام باسطهٔ مبارکه مبادرت کرد وموادّ اعتقادرا متضاعف گردانید ودر تعظیم باقصی نهایات غایات رسید وخواست که چون ابرهیم ادهم طریق عیسیٰ مریم پیش گیرد شیخ بنظر نورانی اوهام وخطرات سلطانی‌را مشاهده می فرمود وهر خاطری‌را جوابی می داد وتسکین دغدغهٔ طلبی که در روز الست b بنهاده آمد می کرد وتفسیر وَمَا مِنَّا إِلَّا لَهُ مَقَامٌ مَعْلُومٌ c می گفت وَلِكُلِّ عَمَلٍ رِجَالٌ بر زبان می راند وبر عدل گستری ودین‌پروری ترغیب می فرمود چنانك چون بشهر رسیدند سلطان از لباس نخوت وغرور وعجب وغفلت بکلّی منسلخ شده بود وچون جان فرشته همه خیر گشته روز دیگر

---

a) Kor. 35,31. *b*) P زوالست; mais la traduction turque *Rec.* III, ۲۲۳, 6 a أَلَسْتُ (Cp. Kor. 7,171). Après بنهاده il faudra suppléer سلطان. *c*) Kor. 37,164.

ابن سبکتکین وقابوس بن وشمگیررا معتقد بودی وباخلاق ایشان تشبّه کردی وبی وضو البتّه توقیع نفرمودی وهمواره کتاب کیمیاء سعادت وسیر الملوك نظام الملكرا در مطالعه داشتی نرد وشطرنج بی نظیر وگوی ونیزه خوب باختی در جملهٔ صناعات از عمارت وصناعت وسکّاکی ونحّاتی ونجّاری ورسّامی وسرّاجی مهارت وحذاقت بی نهایت یافته بود وقیمت جواهر نیکو کردی بیت

گر ختم شد نبوّت بر خاتم شریعت

بروی زپادشاهان ختمست پادشاهی

ذکر وصول شیخ الشیوخ شهاب الدین السهروردی از حضرت خلافت برسالت نزد سلطان

چون خبر طلوع طلایع دولت وظهور بدایع سعادت سلطان علاء الدین کیقباد بحضرت خلافت وبارگاه امامت الناصر لدین الله عرض داشتند منشور سلطنت ونیابت حکومت ممالك روم وتشریف شهریاری وحسام ونگین تاجداری سلطنت ربّانی ابو یزید وقت وجنید ثانی صدر نشین قبّهٔ اولیا واتقیا وارث علوم انبیا خلاصة القدرة خالصة السدرة عارف الحقایق قارع شواهق [a] الدقایق شهاب الملّة والدین شیخ الاسلام والمسلمین هادی الملوك والسلاطین الداعی الی جناب مالك یوم الدین ابو عبد الله عمر ابن محمّد السهروردی رضی الله عنه ارسال فرمودند چون سلطانرا از قدوم همایون شیخ بآقسرا آگاهی دادند امرارا با اقامات بسیار پیش‌باز فرستاد وچون بمنزل زنجیرلو پیوست قضاة وائمّه ومشایخ

a) P دواهق. Cp. *Rec.* III, ۲۲۱.

شده بود واصحاب دواوین با اندیشه وامین پیشه گشته امیر بزرگوار جلال الدین قراطای که قطب اوتاد وقدوهٔ زهّاد بود چنین روایت کرد که مدّت هژده سال در سفر وحضر لیلا ونهارا ملازم حضرت علیا بودم معلومم نشد که سلطان در حالت صحو واما سکر بیش از یک پاس بر فراش خواب استیناس فرمود بل که فرمان a) قُمِ ٱللَّيْلَ إِلَّا قَلِيلًا را نصب عین ساخته بود وسبب رفع درجات خود در آن دانسته وهرچند سلوک مذهب امام ابی حنیفه رضی الله عنه در اصول وفروع واجب ولازم شمردی امّا b) نماز صبح بر مذهب امام اعظم شافعی رضی الله عنه نگاه گزاردی اوقات لیل ونهاررا بر مصالح ملک ومملکت موزّع ومقسّم کرده در مجلس انس او هزل‌را مجال محال بودی بل که بتواریخ ملوک وذکر محاسن سیر پادشاهان قدیم مستغرق داشتی وقتها از طبع لطیف دوبیتهاء ظریف انشا فرمودی واز آن جملت این دوبیتی است

تا هشیارم بر خردم تاوانست
چون مست شدم عقل زمن پنهانست
می خور که میان مستی وهشیاری
وقتیست که اصل زندگانی آنست

واگر از کسی از حرفا وندما بیرون مرتبه ووظیفهٔ او سخنی اما حرکتی صادر شدی دیگر اورا در آن مجلس باز نفرمودی وذکر سلاطین قدیم بتعظیم بر زبان راندی واز سلاطین اسلام محمود

---

a) Kor. 73,1. b) P امام.

قلج ارسلان بن سلیمان بن قتلمش بن اسرائیل بن سلجوق سایه نینداخته است انّ رایة الاسلام لم تظلّ علی سلطان أَحسنَ دینًا واصدق یقینًا واوسع علمًا واغنی غنا واعظم قدرًا وافخم ذکرًا وامدّ باعًا واشدّ امتناعًا واجلّ جلالةً واکمل عدّةً وآلةً وارفع ملکًا وسلطانًا واروع سیفًا وسنانًا واحمی للاسلام وذویه وانفی للشرك ومنتحلیه اکتسابًا ووراثةً منه شان او در عظمت بجای رسیده بود که ملوك امصار از مومن وکفّار از اقصاء انجاز تا انحاء حجاز واوایل باشقرد ومنتهاء ولاشکرد وصحاری قفجاق تا براری عراق سیّما ملوك شام خودرا غلام داو می شمردند وخطبه وسکّه بنام او می کردند

رَأَوْا طَوْعَهُ حَتْمًا وَفَرْضًا [وَلَازِمًا]
وَاخْلَاصَهُ *a* فِي ٱلدِّينِ وَٱلْمُلْكِ وَاجِبَا

نفسی داشت از وابل طهارت نضارت یافته وعدلی چون چشمهٔ خور بر آفاق جهان یکسر تافته در وجوه خزانه تفحّص وتدقّق فرمودی واز طرفی افراط وتفریط در انفاق خزاین محابات نمودی اما در مراعات اضیاف ورسولان اطراف دریا موّاج وسحاب ثجّاج بودی بر کمینه بادرهٔ که از بزرگتر سر لشکر حاصل شدی عتاب بل عذاب بلیغ فرمودی وبودی که درخت وجودشان‌را کَأَعْجَازِ نَخْلٍ مُنْقَعِرٍ بفأس بأس وتوبیخ از بیخ بر کندی وحکم وَلَنُذِيقَنَّهُمْ مِنَ ٱلْعَذَابِ ٱلْأَدْنَى دُونَ ٱلْعَذَابِ ٱلْأَكْبَرِ *c* بریشان راندی لا جرم بوجه تطبّع امانت در ذات نوّاب جهات طباع

---

a) P واحلاصا. *b*) Cp. Kor. 54,20. *c*) Kor. 32,21.

دف در صف صوفیان چرخ چنبری افتاد سلطان هر لحظه یکی از حرفارا بدلداری جانی نو می بخشید ودرر الفاظ اکرام بر فرق خاص وعام می پاشید چون باد سورت باده نقاب دهشت از چهرهٔ اهل بزم بر انداخت امرا وسروران قونیه بر خاستند وهریك بقدر مکنت ومکنت پیشکشی تقدیم کرد جمله بنظر قبول وصول یافت وچون قنادیل سیمین بزیر قبّهٔ برین ظاهر گشت سلطان از مقام عشرت بمنزل دعت تحویل فرمود روز دیگر سلطان رشید الدین وزیر وملك الامرا اینه چاشنی‌گیر وسیف الدین ابو بکر پسر حقّه‌باز نایب وجلال الدین قیصر پروانه‌را در خلوت اجازت حضور فرمود که باطراف اوج نزد امرا اوامر مطاع باعلام قدوم اعلام شهریاری ما بطرف قونیه وتمکّن بر سریر تاجداری واستمالت واستحثاث ایشان در مبادرت بخدمت درگاه سلطنت اصدار باید کرد کتبه ومنشیان‌را فرمودند ودر حال مرقوم گشت وبر دست قصّاد باطراف پران شد ۞

ذکر بعضی از سیر خوب واخلاق زاهر این پادشاه قاهر

وَيَسْأَلُونَكَ عَنْ ذِي ٱلْقَرْنَيْنِ قُلْ سَأَتْلُو عَلَيْكُمْ مِنْهُ ذِكْرًا [a] علمیان‌را معلوم کی تا رقم ایجاد بر ناصیهٔ کاینات کشیدند وزمام تسخیر وخطام تذلیل خلایق در کفّ کفایت پادشاهان اولو الامر که مخصوصان خطاب وَأُولُو ٱلْأَمْرِ مِنْكُمْ اند نهادند اعلام اسلام از ابتداء طلوع تا انتهاء وقوع بر کشورداری چون سلطان علاء الدین کیقباد بن کیخسرو بن قلج ارسلان بن مسعود بن

---

a) Kor. 18,82.

جهانگیر طلوع کرد واز آواء نای ودرای زمین وزمان‌را خفقان بر دل وجان ظاهر شد عقاب چتر همایون بر خورشید سلاطین پر وبال اقبال گشاده وسایهٔ دولت گسترده وپانصد سرهنگ از قزوینی *a*) ودیلمی وفرنگ هر یکی از نازلهٔ آسمانی بی آزرم‌تر واز مرگ ناگهانی بی شرم‌تر در رکاب مالک الرقاب دوان شده صد بیست نفر جاندار غضنفر فر گرگین کین گیو حفاظ شمشیرهاء زرین چون قلادهٔ جوزا حمایل کرده وبر یمین ویسار دست در فتراك سلطان زده چون نزدیك شهر رسیدند امرا همه پیاده شدند وامیر چاشنی گیر دامن قبا در کمر زده عنان جهانگشای سلطان گرفته می رفت اُدْخُلُوهَا بِسَلَامٍ *b* خوانان در شهر شد مخدّرات قدسی سر از منظرهٔ مینا بر آورده رَبِّ ٱجْعَلْهُ رَضِيًّا *c* می گفتند سلطان رَبِّ أَنْزِلْنِي [مُنْزَلًا] مُبَارَكًا *d* بر زبان مبارك رانده پای بر دست کامرانی نهاد وتکرار الحَمْدُ لِلّٰهِ ٱلَّذِي صَدَقَنَا وَعْدَهُ وَرَبِّ قَدْ آتَيْتَنِي مِنَ ٱلْمُلْكِ *e* را بتلاوت رسانید ودعا رَبِّ أَوْزِعْنِي أَنْ أَشْكُرَ نِعْمَتَكَ ٱلَّتِي أَنْعَمْتَ عَلَيَّ *f* لازم شمرد چون نور در بصر وقیمت در جوهر در دل وجان سریر متمکّن میشد

زنامش لبّ سکّه پر خنده گشت
دل منبر از یاد او زنده گشت
بدو رونق دین بسازی فزود
زمین بر فلك سرفرازی نمود

آنگه خوان نهادند وبر داشتند وبزم آراستند ونواء نای وجلاجل

---

a) P فروتنی. *b*) Kor. 15,46. *c*) Kor. 19,6.
d) Kor. 23,30. *e*) Kor. 39,74 et 12,102. *f*) Kor. 27,19.

ثروت داشت ودست امکان بدان رسید فدا ونثار مقدم شهریار کرد سلطان روزی چند آنجا اقامت فرمود آنکه بر صهوات اقبال ومناکب جلال بآقسرا روانه گشت چون برباط پروانه رسید مقیمان آقسرا که مشتاق طلعت عالمآرای سلطان بودند [چون] عاشق مهجور سوی وصال ویا تشنهٔ رنجور بطلب آب زلال متوجّه استقبال شدند وبعد از تقدیم زمین بوس وادراك شرف سعادت تقبیل باسطهٔ جهان آرای در بندگی موکب همایون سوی شهر روانه شدند سلطان روزی دو سه آنجا استراحت فرمود آنگه عزم دار الملك نمود وچون برید صبا نسیم غالیهٔ طرّهٔ رایات طلایع میمون شاه جهانرا بمشام ساکنان قونیه رسانید همهرا دواعی عزمات بر تعرّض نفحات سعادت ملاقات سلطان مشارق ومغارب حاصل شد مکتسب اعمار ومدّخر اعصاررا در وجه نثار قدوم شهریار نهادند وپانصد کوشك دوبست روان وسیصد ساکن بساختند وهمهرا بغرایب سلاح وخراید ملاح بیاراستند وتا منزل ابروق پذیره شدند چون دیدهرا تغبّر[a] غبار حوافر یکران خدایگان عالم روشن کردانید خَرُّوا سُجَّدًا[b] بی اعمال تکلّفی وصف ایشان شد وغلغلهٔ الحمدُ للّه الّذی أَذْهَبَ عَنَّا الحَزَنَ[c] زلزله در قواعد قصر مشید انداخت حسام الدین امیر اریف[d] سوباشی ودیگر معتبران بشرف اختصاص مشرّف شدند ودر خوان وبزم شاهنشاهی نشستند وآن روز بصحراء روزبه بروزبهی وفرحی بشب آوردند روز دیگر آفتاب چتر همایون از افق سراپردهٔ

a) P بغبیر. b) Kor. 19,59. c) Kor. 35,31.
d) *Rec.* III, ٢٠٠ عارف.

می یافت آنگه در مسجد رفتند وبنام سلطان علاء الدین بتلقین قاضی سوگند خوردند وسلطان اطلس سپید برسم عزا در پوشید وسه روز آئین تأسّف وتلهّف برعایت رسانیدند روز چهارم لباس‌را بکباس مبدّل کرد وامرارا خلع وافر مبذول فرمود ومناشیر امارات ومناصب واقطاعات ارزانی داشت وعزم دار الملك قونیه کرد ✿

ذکر عزیمت سلطان علاء الدین بطرف قونیه

چون قواعد کارها محکم شد سلطان بطالع فرخنده عزم دار الملك قونیه که مستقرّ سریر دولت است فرمود امیر مجلس تا کدوك ملازمت رکاب همایون نمود وآنجا ضیافتی شاهانه تقدیم داشت وسلطان مجلس‌را آراست واز چاشت تا نیم شب از غایت بطر طرب می کردند روز دیگر اورا تشریف گرانمایه در پوشانید وبسیواس فرستاد وخویشتن بقیصریه آمد سیف الدین ابو بکر پسر حقّه‌باز که سوباشی قیصریه بود اعیان ومعتبران شهر وولایت‌را خبر کرده بود تا کوشکهاء روان وساکن ساختند وتا باچبق پذیره آمدند وچون سنجق مبارك‌را بدیدند فرو آمدند وزمین بوسیدند وبدستبوس اشرف مشرّف شدند وکَالْفَرَاش الْمَبْثوث در رکاب همایون بشهر آمدند وشاه کیقباد ما بین کیخسرو وقباد در شهر مداخلت فرمود ودر[a] مهاد کرامات اجداد استبداد یافت ودرم ودینار بل لولو شهوار بر شهریار چون قطرات امطار نوبهار انتشار گرفت وپسر حقّه‌باز هر در کرامتی که در صندوق

---

a) P دو.

نهاد آنکه اغلبك نامی امیر آخر امیر مجلس استری رهوار بر آن هیئت که در خواب دیده بود پیش کشید وَقَالَ ٱرْكَبُوا [a] گفته سوار شد وبا باد صبا همعنان گشته مراحل ومنازل باز پس انداخت وتا وقت سحر سهر کشیده بدروازهٔ شهر رسیدند همه شب امیر مجلس در قلعه سوار می گشت ومردم بصحّت سلطان استمالت می داد وپنجاه نفر بر در شهر مرتّب داشته بود که چون اغلبك برسید اورا خبر کنند اغلبك بانگ در داد امیر مجلس دوید ودر شهر باز کرد چون سلطان‌را بدید زمین ورکاب بوسه داد وامیر مجلس وچاشنی‌گیر در خدمتش بر سر تابوت برادر رفتند وباز کردند تا روی برادررا بدید آنگه بر تخت نشاندند وقاضی وائمّه ومعتبران‌را بر درگاه حاضر گردانیدند وکیفیت حال هر کسی‌را معلوم نبود چون سلطان بر تخت تمکّن یافت وسرهنگان وجانداران هر یك در مقام خود مثول کردند سیف الدین از خدمت سلطان بدهلیز آمد وگفت ائمّه واکابررا مقرّر باشد که سلطان عزّ الدین کیکاوس در قاموس رحمت حقّ استغراق یافت ودر تابوت فِيهِ سَكِينَةٌ مِنْ رَبِّكُمْ [b] منزل ساخت برادرش سلطان معظّم علاء الدین کیقباد جهان‌را بفرّ سعادت بخش خویش مزیّن گردانید وکرسی مملکت‌را منزلت عرش مجید بخشید آنگه پرده بر داشتند وجملهٔ ائمّه ومعتبران در آمدند وزمین ببندگی بوسیدند امیر چاشنی‌گیر هر یك‌را دست گرفته بپایهٔ تخت می برد تا بشرف دستبوس اختصاص

---

a) Kor. 11,43. *b*) Kor. 2,249.

بحیاء مبارك سلطان افتاد سر بر زمین نهاد وآب از دیده روان کرد وکفن از بغل بدر آورد ودر گردن پیچید وشمشیررا از کوتوال بستد وبخدمت سلطان نهاد وگفت هر حکم که پادشاهرا است امروز بر بنده براند ملكرا بکلّی دل از جای رمیده بود چون این کلمات بشنود اندکمایه اطمینان یافت وزبان بعذر خواهی بر گشاد ووعدهاء خوب داد امیر سیف الدین گفت اگر پادشاه این معنی از سر صدق می فرماید بر زبان مبارك سوگند رود ودستخط اشرف در آن مسطور گردد بر موجب التماس او سلطان سوگندان خورد وکتاب امان بخطّ مبارك سلطان در قلم آمد امیر سیف الدین بر آن اختصار ننمود مصحف حمایل از غلاف بیرون کرد وبخدمت سلطان نهاد وگفت اگرچه دستخطّ اشرف سبب امن وامان عالمیان است اما تاکیدرا بدین کلام مجید دریغ نفرماید ملك باز سوگند خورد چون چاشنیگیر بدان عهود وثوق یافت زبان بر گشاد که بقاء عمر پادشاه باد روح برادرت از خطّهٔ خاك روی بذروهٔ افلاك نهاد مملکت وسلطنت بتو می رسانند وتخت ونگین اِنَّكَ ٱلْيَوْمَ لَدَيْنَا مَكِينٌ أَمِينٌ a می خوانند توقّع بمکارم سر فرازی خدیو معظّم داشته می آید که بزودی پای در رکاب زمین آرام آرد وسریر سلطنترا بیاراید چون سلطانرا تخمین بیقین پیوست بشکر الله رَبِّ قَدْ آتَيْتَنِي مِنَ ٱلْمُلْكِ b خوانان دوگانه بگزارد وچون ماه از غمام وتیغ از نیام از زندانخانه روی بایوان وکاشانه

---

a) Kor. 12,54. b) Kor. 12,102.

نفر از خواصّ خانه وبطانهٔ آستانهٔ سلطان بجانب ملطیه بقلعهٔ گذرپیرت *a* که سنجق ثانی سلطان بود روانه شدند نماز دیگری از شهر بیرون آمدند وهمه شب راندند مع الصباح بقلعه رسیدند سلطان نماز گزارده بود ونشسته ودر شبانه بخواب دیده که مردی نورانی با منظر رحمانی آمدی وبند از پای او بر داشتی وفرمودی که استری عظیم هیکل در کشیدندی ودست زیر بغل سلطان کردی وبر نشاندی وگفتی که همواره همّت محبّت عمر محمّد سهروردی با علاء الدین کیقبادست سلطان اگرچه آن خواب دیده بود ودر ضمیر تعبیر می فرمود اما چون آن فوجرا دید هراسی تمام برو مستولی شد وا حسرتا گویان دزداررا گفت که این جماعترا چندان باز دار که من تجدید غسل ووضو کنم ولحظه بخود پردازم وبر وداع زندگانی دوگانه بگزارم چون کوتوال بدروازه رسید چاشنی گیر بر در حاضر شده بود کوتوال سوال کرد که آمدن ملك الامرا سبب چیست گفت

آن وعده که تقدیر همی داد وفا شد
وآن کار که ایّام همی خواست بر آمد

دستارچه وانگشتری [سیاه کردانیده نمود کوتوال در باز کرد وچاشنی] گیررا با یك غلام جواز داد او شمشیر از غلام بستد وبا نیام بکوتوال تسلیم کرد وهر دو بمجلس که *b* سلطان بود روانه شدند اوّل کوتوال در شد وتعزیت وتسلیت داد وجبهت سیف الدین اجازت خواست فی الحال که نظر سیف الدین بر

---

a) P کذردبرت sic. *b*) P ajoute بمجلس.

لب بر لب ورخ بر رخ وآنگه پس از آن
سنّتلورا نهاده بر سوراخان a

وقتی که در راه آقسرا بدین دو منزل رسیدند مقرّب شد وآنرا شرف مطبخ وانشاء خاص مضاف گشت مشاورت نمودند که بر تخت کرا نشانند طایفهٔ بمغیث الدین طغرلشاه بن قلج ارسلان صاحب ارزن الروم که پادشاهی ملکدار ورعیّت‌پرور بود نمودند وگروهی بر نصب کی فریدون که برادر کهین سلطان بود وبقویلو حصار موقوف جازم شدند امیر مبارز الدین بهرامشاه امیر مجلس وسیف الدین اینه که ملک الامرا بود گفتند با وجود ملک علاء الدین که ازدر تاج ونگین است ذکر دیگر کس نشاید کرد صاحب مجد الدین وشرف الدین محمّد پروانه گفتند ما بتوقات از ملازمان خدمت او بودیم حقود ومتکبّر وحسود ومتنمّرست فیما بعد بر هرکس زخمها زند که بهیچ مرهم اندمال نپذیرد امرا برای ایشان التفات ننمودند وگفتند بر ملک علاء الدین کیقباد مزیدی نتوان طلبید امراء دیگر طوعًا وکرهًا اتّفاق کردند وبر سلطنت ملک علاء الدین با یکدیگر عهد کردند آنگه سیف الدین اینه گفت که من چون از انگوریه ملکرا بملطیه می بردم بر خاطرش از قبل من غباری نشسته است من بنفس خود بخدمت ملک روم واز قبل او جان خودرا امان حاصل کردانم انگشتری ودستارچهٔ سلطان مرحومرا برسم نشان بر داشت وموکبی چند تیزگام زمین‌نورد اختیار کرد وبا چند

---

a) P سواحمان Cp. *Rec.* III, ۱۸۷.

با غم[a] تو چه پای دارد شادی
بر داشته شد با تو صنم بنهادی

وشمس الدین[b] حمزة بن المؤیّد الطغرائی که بکر عطارد ونادرهٔ ایّام بود در شیوهٔ ترسّل وقرض نظم بشقّهٔ شاسع رسیده بلك از فلك تاسع در گذشته واز محکیّات محمودات[c] طبع لطیف او این دوبیتی است

گل درج زمردین گشادست امروز
زرین طبق لعل نهادست امروز
ور زانك امارت ریاحین نگرفت
صدبرگ چگونه عرض دادست امروز

وملك السادة نظام الدین احمد امیر عارض معروف بپسر محمود وزیر که در انشاء مثنویّات فردوسی ثانی بود واز نتائج طبع او این است

گفتم غمّ زلف تو دگر نتوان خورد
زین بیش که مشك جگر نتوان خورد
گفتا غم چشم ولب من نیز مخور
کاخر همه بادام وشکر نتوان خورد

وصاحب شمس الدین اصفهانی که در آن وقت منشی خاص بود وبواسطهٔ این دوبیتی که باقتراح سلطان بر بدیهه گفت

بادام شبی با تو دلارام چنان
کز غایت لطف شرح کردن نتوان

---

a) P یا باغم. *b*) *Rec.* III, ۱۸۵: نور الدین
c) Lecture incertaine.

بدست می آوردند عاقبت عافیت نیافت واین دوبیت از املاء طبع موزون خود نظم داد

ما جهان‌را گذاشتیم وشدیم
رنج دل بگذاشتیم وشدیم
بعد ازین نوبت شماست که ما
نوبت خویش داشتیم وشدیم

وفرمود که بر تربه که در دار الشفاء سیواس بامر نافذ عمارت کرده اند نقر ونقش کنند آنکه از دنیاء فرار بدار القرار نقل کرد ودر ایّام جوانی مفارقت زندگانی شاه ام أبی اختیار کرد امیدست که جناب اوایل a [اورا قبول کرده] ماحی سیئه اخر گردد والله غفّار الذنوب آنکه بعد از جلوس سلطان علاء الدین بر تخت مملکت در روضهٔ دار الشفاء سیواس برضوان سپردند ☆

ذکر مشاورت امرا در اختیار یکی از شهزادگان بسلطنت

چون سلطان عزّ الدین در چهارم شوّال سنه ۶۱۷ بخلد برین نقل کرد امراء دولت چون امیر سیف الدین اینه وشرف الدین محمّد پروانه ومبارز الدین چاولی ومبارز الدین بهرامشاه وزین الدین بشاره اخفاء موت سلطان نمودند وبا صاحب مجد الدین ابی [بکر] که در عالم خاکی بفضایل حاکی نداشت واز مشاهیر دوبیتهاش اینست

آئین وفا قاعدهٔ بی دادی
در بندگیت کرا رسد آزادی

---

a) Cp. *Rec.* III, ۱۸۳, 20.

بعد از *a* مطالعهٔ آن بیچارگان بی گناه خیره وحیران ماندند سُبْحَانَكَ هٰذَا بُهْتَانٌ عَظِيمٌ *b* بر زبان راندند واز آن کار انکار نمودند وگفتند که شهریاررا جایز نباشد که بحیلت اصحاب مکیدت التفات نماید وبی برهان وبیان مارا بعقوق وخذلان نسبت کند وعقوبت فرماید که عاقبت آن جز ندامت نباشد چندانك شیون وزاری بیش کردند اثر کمتر کرد فرمود تا جملهرا دستار در گردن کرده ودست بسته در خانهٔ کردند وپیرامن خانه آتش نمرودی افروختند وآن بی گناهانرا می سوختند دود از چرخ کبود می گذشت وزفیر وفغان بآسمان می رسید واگر کسیرا از رخنهٔ بدر جستی فرنکوسان *c* غلاظ شداد بدورباش در می خلیدند تا باضطرار باز روی بنار می نهادند شبانه بوقت بطلان حواس از عالم غیب در منام برو ملام بسیار کردند واز ترس کمن يَتَخَبَّطُهُ ٱلشَّيْطَانُ مِنَ ٱلْمَسِّ *d* از خواب در آمد وبر کرده پریشان وپشیمان شد

چون جام زدست رفت وقرّابه شکست
خاییدن لب چه سود وسلیدن دست

امراء باقیرا ملامت کرد که چرا در آن حالت مناصحت دریغ داشتید ایشان عذر خواستند وبقضاء آسمانی حواله کردند از آن وهم رنج دقّ بر سلطان استیلا یافت گفتند آب سیواس مناسب مزاج سلطان نیست بویرانشهر بردند واز ملطیه آب فرات دست

---

a) P ajoute ان. *b*) Kor. 24,15. *c*) Mot à ce qu'il paraît composé de کوس + فرن qui manque dans les dictionnaires. *d*) Cp. Kor. 2,276.

ملك اشرف صفّ بياراست ولشكررا دل داد وبر جاى ايستاد وگفت اگر آمدند بقدر امكان بكوشيم واگر مراجعت نمايند فهو المراد سلطان فرمود كه دهليزرا پيشتر زدند باز طلايهٔ لشكر عرب پديد شد همان زخم ودستبرد خوردند وپشت بر كردند وبملك اشرف گفتند كه امروز دو بار دهليز سلطان‌را انداختند وباز نصب كردند گفت مگر عزم رزم دارد وامرا مانع مى شوند چون شب در آمد سلطان اندكمايه باز پس نشست وامرا ولشكر آنجا بماندند بامداد از آنجا كه بود عزم آبلستان نمود چون ملك اشرف‌را رجوع سلطان معلوم شد او نيز عزم حلب كرد وچون محقّق شد كه با آبلستان پيوست لشكر بر نشاند وبر مرزبان ورعبان رفت وكوتوالان سلطان‌را بعد از محاصرت فرو آورد وچون از آن مهمّات فراغت يافت امرا وكوتوالان سلطان‌را بحرمت واحتشام تسريح كرد وروى بحلب نهاد وامير مجلس وباقى امرارا خلعت وصلت داد وباعزاز وتبجيل بخدمت سلطان فرستاد وخويشتن متوجّه دمشق شد سلطان در آبلستان روزى چند توقّف كرد برادر وداماد نصرة الدين از قلعهٔ رعبان وتلباشر كه بملك اشرف تسليم كرد بخدمت سلطان رسيدند سلطان از جواب‌نامهاء مزوّر در تاب رفته بود واز انكسار طلايه در اضطراب آمده فرمود كه هر دورا بردار كردند روز ديگر فرمان داد كه جملهٔ امرا ببارگاه حاضر شوند ودر سر بخواص فرمود كه امرا مفارده بخفيّه در سلاح روند ومنتظر باشند تا چه فرمان رسد امرا باجمعهم در آمدند وبنشستند سلطان جواب‌نامهارا از دوات‌دار طلب داشت وهر يكرا باميرى مكتوب اليه انداخت

چهار هزار دیگر در عقب می رسد ملک اشرف در حال فریاد بر آورد که المستغاث ای مسلمین مگریزید که مدد این لشکر دورست از سر حمیّت کرّی کردند وغلامان عادلی وظاهری حمله آوردند واز طرَفَیْن خلق بسیار بقتل رفت امیر مجلس سپاهی بامیر چاشنی‌گیر دوانید که دشمن غلبه کرد زودتر در رسد تا چشم زخمی واقع نشود چاشنی‌گیر گفت تا این ساعت لاف گزاف می زد این ساعت ما برویم ولشکر بشکنیم ونام او بر آید یك قدم پیش ننهاد وبسلطان اعلام نکرد تا قضاء آسمانی نفاذ یافت وامیر مجلس با فوجی از امرا گرفتار شدند چون امیر مجلس‌را نزد ملك اشرف بردند استقبال نمود وجرّاحان حاضر کرد وجراحاتش‌را خشك بند کردند وتشریف خاصّ پوشانید وبا سایر اسرا بحلب فرستاد وموکّلان بر گماشت ونزد ملکه وصایت کرد امیر مجلس‌را تعظیم تمام کنید واعزاز بغایت نمایید چون خبر بحضرت سلطنت رسید در تاب رفت وجحیم غضبش مستعر شد وبچاشنی‌گیر فرمود که تمامت عساکر در سلاح روند وشب بخسپند روز دیگر ملك اشرف دو هزار اعراب فرستاد که پیش روند واز احوال سلطان وعزیمت وهزیمت اخباری کنند چون رسیدند دیدند بارگاه زده ولشکر در سلاح رفته چون از طرف پیدا آمدند [ایشان گریختند] وسلطان فرمود که ای کافر نعمتان اگر یك امیر منکوب شد آخر لشکر وسلطان وچتر وسرور باقیست ایشان چون این عتاب زهر آلود شنیدند بیکبار حمله کردند وبیك رکضت فضاء صحرارا بخون اعراب کشته‌زار لاله‌زاری ساختند ولعل سایل بر زمرد ثابت سایر کردانیدند

کرد از جای برفت وبر امراء بی گناه بد گمان شد آن شخص‌را فرمود که موقوف داشتند چنانك کس‌را بر قضیّه اطّلاع نیفتاد روز دیگر امیر مجلس‌را فرمود که با چهار هزار مرد برسم طلیعه پیش رود وچهار هزار مرد دیگر در اهتمام سیف الدین اینه در عقب او روانه شوند وسلطان با چهارده هزار در پی ایشان در قلب روان شد چون امیر مجلس نزدیک لشکر شام رسید محمود الپ‌را که از آلی‌باشیان سیواس بود وسال عمرش بهشتاد رسیده وضروب حروب مشاهده کرده وطعن وضرب زده وخورده فرمود که بر پشته رود ولشکر شام‌را اعتبار کند چون محمود الپ غور لشکررا بمسبار استقصا استکشاف نمود نزد امیر مجلس آمد وگفت با این چهار هزارمرد در مقابلهٔ عساکر شام رفتن از کفایت دور می نماید اگر چاشنی‌گیررا اعلام کرده آید تا زودتر بمدد رسد وقلب لشکررا آگاهی داده شود تا رکاب شاهنشاهی زودتر نهضت کند وبتعجیل بما ملحق گردد مصلحت باشد امیر مجلس تا حکم ازلی نفاذ یابد وباد نخوت از دماغ مغلوب غالب نام بیرون آید بسخن او التفات ننمود وآهنگ جنگ کرد محمود فریاد وفغان می کرد که خداوند کار تعجیل پسندیده نیست نشنید وجوابهاء سرد داد اگرچه در حملهٔ اوّل لشکر عدورا منهزم گردانید ومبشّر بچاشنی‌گیر دوانید اما اتّفاقا سپاهی از روم در دست یکی از امراء ملك اشرف گرفتار شد اورا بخدمت ملك اشرف بردند ازو سوال کردند که با این لشکر سلطان حاضرست جواب داد که سلطان دورست واین چهار هزار سوار طلیعه است که در اهتمام امیر مجلس است وامیر چاشنی‌گیر با

وبا بيشتر ايشان آشنائی داشت بدست آورد ومال فراوان داد وسوگندان ياد کرد که اگر اين کار پيش رود ولشکر روم مراجعت نمايد اضعاف آن بدو رسانيده شود نزد جملهٔ امراء روم جواب‌نامهاء مزوّر نوشتند که بر حفاظ وحسن عهدی که امرا نموده اند ووعدهٔ که سلطان‌را بحيلت در حدود شام اندازند آفرين فراوان گفته شد اينك ما نيز در پی نی مدافعت عزيمت نموديم [بايد که] بهر طريق که باشد در محافظت سلطان جدّ بليغ نمايند مبادا که ازين قضيّه آگاهی يابد آنگه مساعی همه بی حاصل ماند وبرسم نفقات هريك‌را از امرا از زر مصری واسپان تازی در صحبت فلان فرستاده شد وآن احمال مذکوررا نزد[a] آن کرد وآن شخص‌را گفت تو پيشتر بلشکرگاه سلطان رو وخودرا بخيمهٔ بعضی از مقرّبان انداز واين معنی‌را بر سبيل انذار باز نما وبگو که من در ميانهٔ لشکر شام بودم که نامهٔ جملهٔ امرا نزد ايشان رسيد واز شام جهت هر يك مال واسباب فراوان آورده اند وبفلان موضع مهيّا داشته ومنتهز فرصت نشسته که بهر يك برسانند واگر باور نداريد بموضع معيّن رويد تا مشاهده کنيد آن شخص بدين افسون در سلّهٔ حيلت رفت وخودرا نزد يکی از غلامان سلطان انداخت وحال با او باز گفت آن غلام فی الحال بحضرت سلطنت رسانيد سلطان امنارا با آن شخص که نشان داده بود بمقام معلوم فرستاد احمال وخزانه‌را بر داشتند وبخدمت سلطان آوردند ونامهارا مختوم در کيسه يافتند چون سلطان نامهارا مطالعه

---

a) Lecture incertaine.

سلطان فرمود تا مرقد اورا تفحّص کردند وعظام رُفاتش‌را از خاک بدر آوردند وبر آتش نهادند وبر باد دادند وبدان سبب تشفّی حاصل کرد ۞

خبر یافتن والدهٔ ملک عزیز از قصد سلطان بتملّک دیار شام

چون رایات سلطنت بآبلستان رسید جواسیس که در معسکر بودند احوال بخدمت ملکه وجمال الدین لولو کی حاکم ونایب ملکه بود باز نمودند ایشان ازین خبر سراسیمه شدند رسل با هدایاء وافر بملک اشرف که برادر ملکه بود روان کردند ونمودند که سلطان روم با لشکری بعدد نجوم در تخوم ولایت ما هجوم کرده است وهر آینه اگر این ممالک‌را میسّر کند شمارا بجان امان نخواهد دادن باید که اگر از قبل ملک ظاهر بر خاطر اشرف پیش ازین غباری نشسته باشد آن‌را بآب رحمت وشفقت زایل گرداند وعِنْدَ ٱلشَّدَایِدِ تَذْهَبُ ٱلْأَحْقَادُ *a* بر خواند چون ملک اشرف‌را این قضیّه معلوم شد این کلمات معقول مقبول طبع او آمد لشکر بسیار گرد کرد وبزودی بحلب پیوست چون همشیره[را بدید] فرمود که ملوک‌را مال جهت چنین روز باشد واگر خزینه صد ساله‌را در وجه محافظت کمتر دیهی صرف کنند *b* ارزان ورایگان باشد ملکه مدّخرات اعوام‌را بی ابقا استخراج کرد ولشکر گرفت ودر میانه حیله که اعتقاد سلطان‌را از عساکر خود بکلّی بر دارد اندیشید ودر عمل آورد برین وجه که شخص‌را از ساکنان بلاد روم که نام والقاب جملهٔ امراء دولت می دانست

---

a) Vers arabe. Cp. Freytag, *Prov. Ar.* III, 248.

b) P ajoute که.

ایّام امیر نصرة الدین صاحب مرعش با لشکری گران بخدمت سلطنت پیوست واز آنجا عزیمت قلعهٔ رعبان فرمود آن نیز میسّر شد وکوتوالی آن‌را بداماد نصرة الدین مفوّض گردانید واز آنجا عزم قلعهٔ تلباشر فرمود وده روز محاصرت رفت وهیچ اثر نکرد سلطان فرمود تا اشجار وکروم نواحی قلعه بتبر قهر مستاصل گردانند چون [اهل] قلعه آن معنی مشاهده کردند نزد ملك قلعه جمع آمدند وگفتند وجه معاش ما از ثمار آن اشجارست وچون لشکر روم کروم مارا بتبر قهر قطع کنند بعد ازین وجه منال ما از کجا باشد اگر درین حال قلعه‌را تسلیم کنیم ملك باید که مارا معذور دارد ملك مهلت خواست وقاصد ببندگی سلطان فرستاد که انتعاش بنده واشیاع او ازین قلعه بود چون بندگان سلطان این‌را از بنده فرو گشایند معلوم نیست که بلغه وقوت از کجا باشد اگر در ممالك محروس اقطاعی *a* بنام بنده کنند واین قلعه‌را عوض‌را بی زحمتی در تصرّف گیرند ببندگان دولت سلطنت تسلیم افتد سلطان فرمود تا ولایت هونی‌را *b* برسم اقطاع بنام او منشور نوشتند وسوگندنامه در قلم آمد ورسول معاودت کرد وسنجق بالا بردند وخطبه بنام سلطان خواندند وسر لشکری آن‌را ببرادر امیر نصرة الدین ارزانی فرمود وچون از کار قلعه فراغت بحصول پیوست بمسامع اشرف انها کردند که ظهیر الدین ایلی پروانه چون روی از بندگی بر تافت وبدین دیار شتافت درین خطّه فرمان یافت واینجا مدفون است

a) P انقطاعی. *b*) *Rec.* III, ١٧٠ هینو.

اذا هَمّ أَلْقَى بَيْنَ عَيْنَيْهِ عَزْمَهُ
ونَكَّبَ عَنْ ذِكْرِ ٱلْعَوَاقِبِ جَانِبَا a

ومعنی لا أَرْحامَ بَيْنَ ٱلملوك از رای رزین هر یك پوشیده نیست اگر ملوك دیار بتعزیت وتهنیت فرستادند از سر عجز نیك‌مردی نمودند آن مروّت مزوررا سر دفتر تقبیبد نا مفید نباید ساخت فرمانی نزد امیر نصرت الدین صاحب مرعش فرستاد که موکب همایون با جنود وجیوش بدان حدود می رسد باید که لشکر قدیم وحواشی خودرا معدّ دارد وچندانك ممکن باشد از پیاده وسوار لشکر بگیرد وآلت محاصرت مرتّب گرداند وفرمانی دیگر بامراء ملطیه وسیواس هم درین معنی اصدار فرمود وفرمانی بامراء اوچ که لشکرهاء معهودرا دعوت کنند وبی بهانه روانه شوند وفرمانی بامراء وسروراني که بییلاق بنلو b بودند تا با هیئتی تمام بصحراء آبلستان متوجّه شوند در مدّت بیست روز از اطراف ممالك چندان لشکر وحشر جمع رفت که از حدّ حصر تجاوز کرد سلطان با کوکبهٔ خواصّ بطرف آبلستان روان شد چون بدانجا رسید بزم عامّ فرمود وامراء عساکررا استمالت فرمود واز بلاد شام هر شهری‌را بامیری نامزد کرد روز دیگر بعد از سیران همه حاضر گردانید ومشاورت کرد که بکدام راه باید شد گفتند آسان‌تر از راه مرزبان ورعبان وتلباشر نیست از آنجا تا بحلب بیشتر هامون است لشکرها بدان راه روانه شدند واوّل بقلعهٔ مرزبان رسیدند ودر مدّت سه روز مستخلص گشت ودر آن

---

a) Ce vers fait partie d'un poème de Saʿd ibn-Nāchib. Cp. Hamāsa ed. Freytag p. ٣٢. *b*) V. ci-dessus p. ٦٠.

طلب ملك حلب كه پيش ازين در تصرّف اعمام او بود قابض شد وبا اعاظم مملكت خود گفت كه مارا راى چنان مى افتد كه درين حالت كه وهن در ملك ملك ظاهر ظاهر شد وطفلى وزنى متصدّى تملّك آن ديار گشتند اگر بجمعيّت تمام پيش از آنك لشكرى گيرند *a* وتدبيرى انديشند قصد ولايت شام نماييم باشد كه بعون حقّ سنجق ما بر شرفات آن ممالك خافق گردد ودر عرصهٔ بلاد فسحتى باديد آيد امرا گفتند طبيعت خسروان بر عدوبندى وملك‌گشاى مجبولست ولكن چون بندگان‌را رتبت استشارت ارزانى داشت مجال استماع مقال دريغ نفرمايد اگرچه آن فرزند باصغر سن بمقرّ *b* ممالك پدر عزيز شد لكن ابا واجداد او همواره دم بهوادارى اين خاندان زده اند واحمال وتحف وبوقت استمداد عساكر فرستاده درين وقت كه يتيم ماند اگر ديگرى قصد او كردى استعدا ازين دولت خواست كردن وعنايت ازينجا طلبيد فكيف كى ملوك اطراف بتعزيت وتهنيت فرستادند وصَدَاقَةُ ٱلْآبَاءِ قَرَابَةُ ٱلْأَبْنَاءِ‌را استحكام دادند ازين حضرت بقصد حصد ممالك آن خلف داس باس تيز كردن نزد ملوك وسلاطين كبار وعظماء روزكار پسنديده نباشد سلطان بعد از طول تفكّر فرمود كه شكّ نيست كه رعايت جانب ملوك از لوازم است ولكن چون سلطانى سلاح اقتدار در پوشد وسمند جهانگيرى زير زين كشد از راه تصافى تجافى جويد

---

a) P كبرانند. *b*) P بمصرّ (sic).

یك پاس از شب گذشت جملهٔ مخدّرات از طرفَیْن در خدمت مهد عالی در شهر آمدند ودر شبستان همایون رفتند وملکهرا بر منصّهٔ کرامت وسعادت نشاندند شاه کاوس عزم شبستان عروس کرد خواتین زهره عذار در حجاب حجرات رفتند آفتاب سلاطین با ماه خواتین پای بر گاه نهاد دایگان بانو بزانو در آمده موزه از پای خدایگان بیرون کشیدند بی مقدّمه در موزه ناگهانی بر گنج شایگانی رسیدند سلطان کلاه سلطنت از سر بنهاد وبند کمر کیانی بگشود وبحکم رخصت شریعت ختم لطیفه از آن صحیفهٔ شریفه بر داشت وروز دیگر بعد از استحمام سوی بارگاه خرامید ویك هفته مدام بشرب *a* مدام واکرام امراء کرام مشغول بود آنگه پانصد خلعت وهفتصد هزار عدد وصد سر اسپ وصد سر استر تنگ بسته ودویست اسپ واستر مجلّل با تخت جامها گوناگون در صحبت امیر مجلس نزد قاضی شرف الدین فرستاد او نیز بر قدر مراتب بر امرا تفرقه کرد وهمه خلع پوشیده بحضرت سلطنت رفتند ودستبوس کرده اجازت انصراف یافتند ✿

ذکر عزیمت سلطان بقصد ولایت شام

چون ملك ظاهر که صاحب حلب بود بجوار حقّ پیوست وملك عزیز فرزندش از مفارقت مهد قریب العهد بود امراء آن دولت از سر ضرورت برو بیعت کردند وبر جای پدر نشاندند ووالدهاش که خواهر ملك اشرف بود حاکمهٔ دولت گشت سلطانرا عرق

---

a) P دشرف sic.

وخواصّ خود بیرون فرستاد وچون امیر مجلس نزدیك شهر رسید با اعلام وسناجق وتبیره پذیره رفت چون دو گروه بهم پیوستند وامیر مجلس‌را نظر بر بیرق ملك افتاد پیاده شد ملك چون طلعت امیر مجلس‌را مشاهده کرد فرود آمد ویکدیگررا در کنار گرفتند وبعد از ملاثمه ومعانقه سوار شدند امیر مجلس سلام سلطان اسلام رسانید ملك سر بر زمین نهاد وگفت من بندهٔ شاه عالمم همچنین مفاوضه کنان بشهر پیوستند ملك امیر مجلس وامراء سلطان‌را بسراء خود فرود آورد ومایدهٔ خسروانه گسترد آنگه بزم نهادند ورطلهاء گران پیمودند روز دیگر امیر مجلس اسباب واموال وخزاین‌را که سلطان فرستاده بود با تفصیل ونسخت بخدمت ملك فرستاد ملك بر علوّ همّت سلطان ثناها گفت وبوغچه‌داران‌را مغمور انعام گردانید مدّت ده روز تا اسباب مرتّب شدن از طرفین بعیش وکامرانی مستغرق بودند وچون از کارسازی فارغ شدند ملك سیصد خلعت اعلی واوسط وادنی وسیصد هزار درم با اسپان تنگ بسته نزد امیر مجلس فرستاد تا بر امرا وخدم وحشم تفرقه کرد وشبهنگام اموال وخزاین جهازرا با مهد معظّم از شهر نقل کردند وسحرگاهی کوس کوچ زدند وروان شدند چون بمنزل ارمکسو[a] رسیدند امیر مجلس پیشتر بخدمت سلطان رفت وقضایا عرض داشت سلطان فرمود تا شهررا آذین بستنند وبیوتات سراء سلطنت‌را بیاراستند واسباب بزم وعشرت مهیّا کردند ومخدّرات امرا که حاضر بودند باستقبال مهد بیرون رفتند وچون

---

a) *Rec.* III, ١٦٠ ارمکسوز. Cp. Armaxa (*Tab. Peuting*).

عرفتموه فی نسب ثم تجهلوه خطب الیکم فتاتکم سلجوقی خاتون بنت الملک فخر الدین بهرامشاه بن داود وبذل لها من الصداق مأیة الف دینار حمرا خمسین معجّلا وخمسین مؤجّلا فشفّعوا شافعیّا وانکحوا خاطبنا وقولوا خیرًا تحمدوا وتوجروا وحمد الله ربّ العالمین وصلواته علی محمّد وآله اجمعین ایشان گفتند قبلنا الخاطب وبذلنا المخطوبة لا زالت سحایب الافضال علیهما مصوبة چون عقدهٔ عقد ابرام گرفت وحبل مواصلت استحکام پذیرفت آواز بالرِّفاء وَالبَنِینَ از علّیّین تجاوز کرد وزر وگوهر بی مر در صقه وعرصه چون گل افشان ربیعی از تحرّك نسیم سحری بر گلبرگ طری باریدن گرفت خوان خاصّ نهادند وبار عام در دادند وچون عقود شهود منتثر گشت وآیت فاذا طَعِمْتُمْ فَانْتَشِرُوا a) بر خواندند وقاضی شرف الدین بمقام خود رفت سلطان زر وتشریف واستر تنگ بسته در پی فرستاد روز دیگر بامناء خزانه فرمود که اسبابی‌را که در صحبت مستدعیان مهد خواهند برد ترتیب کنند وامیر مبارز الدین بهرامشاه‌را باستدعاء مهد مندوب فرمود وخواتین امرارا فرمودند که تا محروسهٔ ارزنجان بخدمت ملکه روند چون مهمّات باتمام پیوست امیر مجلس وقاضی شرف الدین وسایر خواتین عزیمت نمودند چون بحدود ارزنجان پیوستند قاضی پیشتر رفت واز آمدن لشکر انبوه در صحبت امیر مجلس وخواتین نامدار اخبار کرد ملك بر قدر هرکس انزال مرتّب فرمود ودر صحبت دایگان وخواجگان سرای واعیان امرا

---

a) Kor. 33,53.

بی حد دید وسلطان [حال] ملک‌را ازوی بمبالغهٔ تمام پرسید قاضی شرف الدین بعبارتی که عین براعت بود خدمت ودعاء ملک‌را بعد از ثنا ومدح پادشاه ابلاغ کرد وبتفاصیل حکایات‌را باشباع اسماع کردانید وودایع وتحف عرض داشت وبقبول واحماد مقرون شد واز آنجا با رونق تمام بوثاق آمد انزال وکرامات در پی رسید وروز دیگر قاضیان امصار وائمّهٔ کبار که جهت آن مهمّ مجتمع شده بودند بسراء سلطنت آمدند وسلطان فرموده بود که درستهاء زر از هزار مثقال تا پانصد ودویست وصد وپنجاه در ابلوجهاء شکر تعبیه کردند ودر طبقهاء زرّین وسیمین نهادند وبرکهٔ عنبر کل بسد عرق‌را که چون آسمانی در جوف زمین جای کزیده بود بجای آب جلاب پر کردند ودر پیش هر یکی طبقی مناسب منزلت وملایم مرتبت او نهادند ووکلاء وشهداء طرفین حاضر شدند قاضی صدر الدین لهاوری a که عقد نکاح‌را متعیّن بود خطبهٔ امیر المومنین مأمون‌را که در املاك بعضی از اقارب خویش خوانده بود جهت وجازت وتیمّن روی سوی خدم حرم آورده آغاز کرد که المحمود هو الله والمصطفی رسول الله وخیرُ ما عُمِلَ به کتاب الله قال الله تعالی وَأَنْكِحُوا ٱلْأَيَامَى الآیة b ولو لم تکن من الصلة آیة منزّلة ولا سنّة متّبعة الّا ما جعله الله فی ذلک من إلف البعید وبرّ القریب لسارع الیه الموفَّق المصیب وبادر نحوه العاقل اللبیب والسلطان الغالب عزّ الدین ابو الفتح کیکاوس بن کیخسرو بن قلج ارسلان مَنْ قد

a) *Rec.* III, ١٥٦ روحوی.   b) Kor. 24,32.

روز دیگر بار عام فرمود ورسول‌را حاضر کرد رسول نامهٔ سلطان‌را بوسیده بملك داد ومشافهات‌را باز گفت وملتمسات‌را بایضاح رسانید وهدایارا با تفصیلی بخزانه‌داران تسلیم کرد ملك علی ملاء من الناس آواز بر کشید که شکر چنین موهبتی بکدام زبان توان گفت اگر فرمان رسیدی که فرزند من در زمرهٔ سراری وجواری منتظم شود موجب افتخار اعقاب بودی فکیف که چنین بنده‌نوازی مبذول فرمود بالرأس والعین قبول کردم ولکن اگر مدّت سه ماه مهلت ارزانی دارید تا اتمام بقایاء واجبات وتجهیزی که یلیق بالبنات باشد تقدیم رود همانا بصواب مقرون باشد ورسول‌را بانواع جوایز مستظهر گردانید وجواب‌نامه مشتمل بر انقیاد وامتثال وتقلّد منّت در قلم آورد ودر صحبت رسول ارسال کرد آنگه بتجهیز وترتیب واجبات پرداخت وصانعان حاذق وصایغان فائق احضار کرد ومدّت سه ماه شب وروز در کار گذاشت واکالیل مجوهر وخلاخل معنبر وخواتیم ومعاصم ثمین وملبوسات فاخر مرصّع بفنون جواهر وبغال زرّین نعال واسپان صبا رفتار وبختیان کوه پیکر بقطار بر بار ونقد وجنس بی حد وشمار مهذّب ومرتّب گردانید وصدر قاضی شرف الدین‌را که از اکابر علما بود باعلام تهیّئی اسباب نجاح وابرام عقد نکاح با تحف فراوان روان کرد چون بسیواس رسید مبارز الدین بهرامشاه امیر مجلس در اکرام قدوم کریم او انواع مکارم تقدیم داشت ودر صحبتش متوجّه خدمت سلطنت شد واز کدوك پیشتر رفت وحال عرض داشت سلطان ارکان دولت‌را پذیره فرستاد وبعظمت تمام در شهر آمدند روز دیگر که بخدمت سلطنت آمد نوازش

ضیاء الدین بقیصریه رسید وبقایاء خراج وهدایا وتحف وسوگندنامهٔ تکور عرض داشت سلطان با رسولان احسان بی کران فرمود وامرارا که محبوس بودند اطلاق کرد وفرمانها باطراف ممالک روان گشت که بعد الیوم عوارض منازعت از میان بر خاست راهها متردّدان وتجار دیار کشاده دارید وهیچ آفریده‌را زحمت ندهید ورسولان‌را بخوشدلی تمام تسریح فرمود ✿

ذکر تزوّج سلطان بکریمهٔ از ذرّیّات ملک فخر الدین بهرامشاه بن داود ملک ارزنجان

چون سلطان ارتسام اوامر الهی وامتثال احکام نبوی‌را در جملگی ارا وعزایم التزام نموده بود بحکم نصّ تَخَیَّرُوا لِنُطَفِکُمْ فَاِنَّ الْعِرْقَ دَسَّاسٌ می خواست حریم کریم خودرا بگوهری شب افروز که در صدف حسب الابَوَیْن وکرامة الطرَفَیْن پرورش یافته باشد مانوس گرداند ودر شبستان همایون بدین صفت موزونی‌را در جنب خود نشاند برید اندیشه‌را گرد جهات جهان جولان داد خاندانی معظّم‌تر از دودمان ملک فخر الدین بهرامشاه نیافت زیرا صدف آن درّة الغوّاص ویتیمة الدهر از عمان فضل واحسان واصلاب طاهر وانساب زاهر سلطان قلج ارسلان استخراج یافته بود واز جرثومهٔ سلجوق منبعث گشته بعد طول الاستخاره ویمن الاستشاره برین اختیار مزیدی نیافت افانین هدایاء ثمین وتحف نفیس وضنین از خزانهٔ عامره ترتیب فرمود وخطبهٔ تعیّن درین خطبه بر یکی از اولو الالباب بآب انداخت وآن احمال وهدایارا در صحبت او ارسال کرد چون خبر بملک رسید استقبال فرمود وباعزاز وناز در دولتخانه فرو آورد ودر احترام جانبش مبالغت لازم شمرد

حقیقت است که چون [ولایت سیس‌را] *a* از بنده فرو گشاید بدیگری دهد بنده وبنده‌زاده است بعد ازین حلقهٔ بندگی در گوش وخراج‌را مضاعف گرداند وهر سال بیرون معهود پانصد سوار با برگ بهرجا که فرمایند ملازم دارد وچند نفررا از امراء کبار در قضاء این مهمّ شفیع [گرفت] همه باتّفاق در بندگی پایهٔ تخت اعلی پای‌مردی نمودند وغبار وحشت‌را از خاطر اشرف سلطان عادل زایل گردانیدند وقرار رفت کی هر سال بیست هزار دینار برسم خراج با تحف واحمال کی لایق آن باشد بخزانهٔ عامره فرستند وآنچه از خراج سال ماضی برو متوجّه است ادا کند وبعد الیوم از دقایق بندگی هیچ دقیقه فرو نگذارد سلطان برین شرایط ملک سیس‌را برو مقرّر داشت وسوگند خورد وصاحب ضیاء الدین قرا ارسلان‌را که در آن زمان امیر دواة *b* بود بجواب لیفون وتحصیل بقایاء خراج با منشور مجدّد بمالکیت آن مملکت نامزد فرمود چون لیفون‌را از قدوم او خبر شد بنفس خود استقبال نمود ودر سرای خود فرو آورد ودر اکرام جانبش بغایت قصوی رسید روز دیگر فرمان سلطان‌را با منشور تقریر مملکت علی رؤوس الاشهاد بخواندند لیفون جبین بر زمین نهاد ودعاها گفت ونثارها کرد روز دیگر صاحب ضیاء الدین مسوّده فرمود تا تکور بر آن جملت سوگند خورد وعهدنامه در قلم آمد وده هزار دینار باقی وده هزار شش ماهه بنقدمه از وجه خراج مستقبل با دیگر تحف بخدمت خزانه روانه کرد چون

---

a) Cp. *Rec.* III, ١٥٠.

b) P الدوله Cp. *Rec.* III, ١٥٠ (دویدار بك).

شب لشکر از تعب حرب وخستگی طعن وضرب استراحت یافت بامداد تمامت لشکر چون ریب المنون در کوه وهامون بطلب لیفون متوجّه شدند وبچپ وراست می تاختند وهر کهرا می یافتند قتیل واما اسیر قید وتنکیل می کردند یك هفته برین طریق در ولایت ارمن تاختن رفت هشتم روز عساکر از اطراف ولایت ارمن با غنایم کثیر از اسپ واستر واسیر مراجعت نمودند ومعلوم شد که لیفون ببعضی از حصون پیوسته است چون لشکر منصور ودشمن مقهور ومخالف محصور گشت سلطان با لشکر عزیمت ممالك محروس کرد با غنایمی که پشت زمین تحمّل آن نمی کرد چنانك در قیصریه یکسر گاو وبهیمه بدو درم وپنج شش سر گوسفند بیك درم وغلام وکنیزك ارمنی خوب چهره بپنجاه عدد بهاء گرفت سلطان امرا واجنادرا با حصول مراد دستوری داد وخویشتن بقیصریه اقامت ساخت ۞

ذکر ورود رسولان لیفون بتضرّع واستعطاف وتضعیف خراج وتنصّل از اهمال که در خدمت جایز داشته شود

چون سلطان بممالك محروس معاودت کرد لیفون از مهرب بیرون آمد وبا بقایاء خواصّ در تلافی آن رزیت مشاورت نمود همه جز طریق تذلّل سپردن چارهٔ ندیدند پیش‌کشیها از هر نوع ترتیب داد ودر صحبت ثقات روانه کرد ومضمون رسالت این بود که اگر اصحاب اغراض بمسامع شاه جهان نقلی کرده سزا وجزاء خود دیدم امرا کشته وملك بر گشته ولشکر یکسر بقتل رفته توقّع بمرحمت بی دریغ دارد که گناه اورا ببخشد وبرو ببخشاید

بخدمت سلطان اعلام داد که بنده بر قوّت وشوکت لشکر ارمنی وقوف تمام یافت اگر سلطان عالم فرمان دهد تا لشکرها که سوار ایستاده اند برین هیئت روی بکارزار آوردند از حضرت سلطنت فرمان شد در حال همه چون رعد در خروش وچون دریا در جوش آمدند هر گروهی مانند کوهی آهنین وبحری آتشین در صحراء ملحمه صفّ کشیده وکف کرده چون بخت شوم روی بخصوم آوردند ولیفون نیز با احتشاد وحشری که کرده بود از سوار وپیاده در محاذات کماة جنود سلطان آمد وبارون فاسیل وبارون اوشین وکندصطبلرا که پشت سپاه وروی لشکر بودند در پیش داشت امیر مجلس در حملهٔ اوّل کندصطبلرا که بصرامت مشهور بود بطعن رمح بر زمین زد وفرمود که پالهنگ در گردنش کردند وبدست سپاهی داد که نزد سلطان برو وبگو که من انداختم وبا بارون اوشین ونوشین همین فعل وبازی پیشین تقدیم افتاد آن دو نفررا باز بدو شخص از سپاهیان تسلیم کرد تا در قلبگاه بخدمت سلطان بردند هر سه سپاهیرا خلعت گرانمایه فرمود عاقبت نحوست اخفار عهد در دامن امال ایشان پیچید وراه هزیمت گرفتند وقُطِعَ دَابِرُ ٱلْقَوْمِ ٱلَّذِينَ ظَلَمُوا وَٱلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ ٱلْعَالَمِينَ [a] بسه هزار سوار امیر مجلس کار بکفایت رسید وبعساکر دیگر احتیاج نیفتاد امیر مجلس كَفَى ٱللّٰهُ ٱلْمُؤْمِنِينَ ٱلْقِتَالَ [b] بر خواند وبخدمت سلطان مراجعت کرد سلطان منزلت اورا از کافهٔ امرا در افزود وآنچه پوشیده بود درو پوشانید آن

---

a) Kor. 6,45. *b*) Kor. 33,25.

ومتحصّنان حصاررا بغارت ونهب وسبی وقتل نکال بسیار رسانید وچون از آن مهم فراغت یافتند نوّاب دیوان بر قلعه شدند وذخایر واسلحه‌را در ضبط آوردند وکوتوال ورجال جهت استحفاظ نصب کردند آنکه روی بپیکار لیفون ملعون نهادند او نیز متردّد وخایف جهت مقاتله در مقابله آمده بود امیر مجلس که در آن حالت امیر طلایه بود وسه هزار سوار نامدار در اهتمام او پیش از طلوع صبح صادق با یک دو نفر از خواصّ خود متنکّر نزدیک عساکر کافر رفت تا بر کیفیّت حال طلایع اطّلاع یابد ناگاه کفّار ایشان‌را در میان گرفتند وبزخم تیر اسپان ایشان‌را از پای در آوردند ایشان پیاده بر تلی *a* پناه بردند وبتیر وتیغ وگرز دفع اذیّت کفّار می نمودند چون آفتاب طلوع کرد امراء طلایه *b* روی بخدمت امیر مجلس نهادند اورا از مقام معلوم معدوم دیدند بعد از کشف قضیّه متوجّه لشکرگاه تکور شدند از جملهٔ لشکر خاصه امیر مجلس صد نفر سوار کرد گرد دلاور بودند که ایشان‌را در مقابله هزارمرد کارزاری می نهاد واقطاعات واطلاقات گزیده می داد بر کوهی که بر لشکر کافر مشرف بود دوانیدند ناگاه دیدند که شخصی بر تلی رفته است وکفّار گرد او در آمده همه بیکبار لگام‌ریزان کردند وکفّاررا که بدو محیط شده بودند مبدّد ومشرّد گردانیدند وجنیبت در کشیدند وامیر مجلس‌را سوار کردند چون بلشکر خود پیوست وصفها آراسته دید بحکم آنکه بر مزاج حال کفّار اطّلاع یافته بود

---

a) *Rec.* III, ۱۴۵ پُلی (کوپری). *b*) P ظلام.

بقلعهٔ جنجین که لیفون‌را ازین حصین‌تر معقلی نبود پیوست سلطان‌را رای چنان سانح شد که فاتحهٔ فتح آن دو *a* قلعه‌را سازد فرمود تا منجنیقها نصب کردند واز غرغره *b* زلزله در حال مقیمان حصار انداختند وسه شبانروز متواتر چون تگرگ مرگ بر جان بی برگ ایشان باران بود از غایت عجز فغان الامان بر آوردند وسه روز مهلت خواستند که اگر تا انقضاء ایّام معدود از جهت تکور مددی نرسد قلعه‌را تسلیم کنند قاصد چون نزد تکور رسید جواب داد که من در کار خود فرو مانده ام پروای تدارك شما ندارم چون اهل قلعه آن جواب بشنیدند بجان ومان ومال وعیال امان خواستند بر وفق ملتمس ایشان فرمان در قلم آمد آنکه سنجق‌را بر قلعه بردند ونوّاب دیوان بالا *c* رفتند واحتیاط بیوتات بجای آوردند وکوتوال وحرسه نصب کردند بعد از آن سلطان روی سوی قلعهٔ کانجین نهاد ساکنان آن مدافعت وممانعت پیش آمدند سلطان فرمود که منجنیقها در عمل آرند وخلل در حصار وزلزل در کار کفّار اندازند نردبانها راست کردند وجنگ سلطانی در پیوستند وبر موجب حکم درگاه سلطنت زحفی عظیم کردند واز هر طرفی بر قلعه رفتند تیر اندازان از بیرون اهل قلعه‌را مجال نظر بر لشکر نمی دادند بیک حمله دلیران خودرا در قلعه انداختند وچندان کشش وخون ریزش رفت که کلهاء کشتگان چون کلکها در شط دماء اوداج روان بودند آنکه در قلعه باز کردند تا باقی عساکر در آمدند

---

a) Sic! V. ci-dessous l. 13. *b*) P عرَه عرَه. *c*) P بلا.

تمام دارد اگر سلطان مرحمت فرماید لشکر منصور تا اوان خریف بریف ریاض غنا بنلو مغنی سازند وچهارپایان فربه شوند وچون سورت هاجره هرجا هامد گردد بیمن تایید ربّانی وفرّ دولت سلطانی بجمعیّت هرچه تمامتر عزیمت کرده شود وتأدیب او که از لوازم است تقدیم رود سلطان آن رای بمراضی مقرون داشت وچون اوّل خزان *a*

نشاند مشك وقرنفل بجای گرد ریاح
نمود لعل وزبرجد بجای میوهٔ غصون

عساکر منصور در حرکت آمدند وچون بت پرست سوی بهار بخدمت بارگاه اعلی شتافتند وچتر همایون از راه کوشی *b* دره بکوکری آمد ومعسکر آنجا بود چون خبر بنکور *c* رسید کی سلطان با لشکری گران عزم ولایت سیس فرموده است چون سیماب در اضطراب آمد وبر تقصیر خدمت تشویر خورد وخودرا از آن حادثه متورّط مهلکهٔ ضلال ومتخبّط مسبعهٔ آجال دید در مضیق آن داهیه مجال مشورت نیافت بضرورت از هر طرف لشکری فراهم آورد وکَالباحِثِ عَنَ حَتْفِهِ بِظُلْفِهِ روی بمحاربت نهاد ۞

ذکر محاصرت قلعهٔ جنجین وفتح آن بر دست بندگان سلطان

چون موکب همایون با لشکری که کوه وهامون از آن بستوه آمدی

---

a) En G précède ce vers:

کنار باغ همه پر خزاین دارا   فضاء راغ همه پر دقایق قارون

b) *Rec.* III, ۱۴۳ کوسی.   *c*) P بماکور.

ذکر عزیمت سلطان بطرف طرسوس

چون سلطان بشادمانی از فتح سینوب عودت نمود لشکر دی وبهمن در رسید وخنجربند *a* چون روزی ارباب فضیلت در خاك مذلّت پوسید وماهی شیم از بیم سنان زمهریر زیر زره غدیر جوشن پوشید سلطان چون خسرو اقلیم رابع در چهار بالش خرّمی مربّع نشست ومثلّث بخور بر مدخنهٔ سرور نهاد وبرین نمط ایّام شتارا برطل ده منّی وشاهد ختنی بآخر آورد چون آفتاب خاوری از کاخ مشتری رخت عمل [سوی منظرهٔ برج حمل کشید سلطان عزم] *b* محروسهٔ قیصریه ساخت وبا خواصّ امرا ومقرّبان درگاه اعلی بتمهید قواعد عدل ترحیب ایّام زندگانی می فرمود فرمان قضا مضا صادر *c* شد که امراء اطراف با جملگی عساکر بعلفزار بازار بنلو *d* روند وامراء کبار بخدمت درگاه پیوندند بر موجب فرمان کافّهٔ سر لشکران وعامّهٔ دلاوران با عدّت کامل ببازارگاه بنلو مجتمع شدند وامراء خلوت با اصناف پیشکشیها بحضرت سلطنت شتافتند در اثناء این حالات محصّلان *e* خراج سیس از لیفون تکور با شکایت تمام مراجعت کردند از استماع این نبوت اعراق حمیّت ونخوت سلطان در نبضان آمد امراء غایبرا حاضر فرمود وقضیّه باز نمود همه بیك زبان گفتند که گوشمال این بی ادب از اوجب مهامّ است ولکن درین موسم در ولایت او از فرط حرارت مداخلت کردن تعذّری

---

a) Même leçon en G, bienque le sens de ce mot soit peu clair. *b*) Selon G. *c*) P مصادر. *d*) Ici sans points; plus loin دنلو et پملو *Rec.* III, ۱۴۲, 6 بیگی بازار. *e*) P محصل.

آنجا متوجّه سیواس گشت وامرارا اجازت عودت باوطان میسّر شد ۞

ذکر ارسال سلطان شیخ مجد الدین اسحقرا بحضرت دار السلام باعلام فتح سینوب

در آن ایّام بمسامع اشرف رسیده بود که ملك اشرف بنام حضرت خلافت کلنگیرا ببنادق قوس از اوج هوا بحضیض فضا آورد ودر صحبت رسولی با تحفهاء وافر بخدمت خلافت فرستاد از آنجا [a] در بارهٔ او امداد عنایت متواتر گردانیدند چون فتح سینوب سلطانرا میسّر شد شیخ عالم پیشواء آفاق مجد الدین اسحقرا باحمال وتحف از جواهر وتختهاء زربفت واطلس معدنی وچلیپاهاء زرّین مرصّع واوانی نقره بابلاغ خبر مبارك آن فتح جسیم که موجب افروز دیدهٔ شاهی وتقرّر امور اسلام بود ارسال کرد وشروال فتوّت استدعا نمود چون شیخ مجد الدین بمقرّ خلافت ودار الملك امامت رسید در اکرام مقدم او مبالغت فرمود وبوقت اجازت انصراف شروال عصمت وطهارت ومیزر مروّت از بدن مطهّر مکرّم امیر المومنین وکتاب فتوّت *با عمامهٔ میلا چون عمامه سودا [b] ودرّاعه مشفوع بمقرعه ومنشور سلطنت بتوصیت باقامت حدود شریعت در مملکت وپنج استر رهوار منعّل بنضار با طوق وسرافسار وپنج سر اسپ تازی مبرقع ببرگستوانهاء اطلس سیاه زردوخت وده شتر حجازی ودیگر اصناف الطف وانواع انعام فرستادند سلطان بدان تشریفات وحسن التفات مسرّات فزود وبر گردون تفاخر مباهات نمود ۞

---

a) P اتحاد. *b*) Le texte est à ce qu'il paraît défiguré ici. Cp. *Rec.* III, ١٤٠, 14.

تحمل از انواع تحف برسانم وبوقت استمداد چندانک در امکان گنجد لشکر دریغ ندارم وبرین جملت اماثل طرفین از قائم وقاعد شاهد شدند چون سوگندنامه در خزانه بردند سلطان تکوررا تشریفی نفیس فرمود وفرمود تا او نیز سوار شود تکور مردی کربز بود در حال که سلطان پای در رکاب نهاد غاشیه‌را از رکابدار بستد وبر دوش نهاد وروانه شد چون زمانی برفت سلطان فرمود که غاشیه‌را با رکابدار داد وسوار شد ودر راه همعنان حکایت کنان می رفتند سلطان ساعتی بر اطراف سواحل سیران فرمود آنگه عنان بسوی شهر معطوف گردانید وخوان خواست وبزم آراست وتکوررا در وقت اثر شراب اعزاز بسیار کرد واجازت داد که هر کرا خواهد از مردم ومتعلّقان با خود برد وراه ولایت خویش گیرد کشتیها جهت او ومتعلّقانش مرتّب گردانیدند وبعد از وداع ودستبوس در کشتی نشست وبجانب جانیت روانه شد آنگاه پادشاه فرمان داد که از هر شهری خواجه کافی توانگر اختیار کنند وبجانب سینوب فرستند وملک وعقار اورا برضاء او جهت خاص بخرند وبها بتمامت برسانند بر موجب حکم از اطراف ممالک خواجگان معتبر بسینوب فرستادند ونوّاب جملهٔ منزعجان‌را دعوت کردند وآب وزمین قدیم باز آوردند وکلیسارا مسجد جامع ساختند وقاضی وخطیب ومنبر ومؤذّن نصب کردند وکوتوال ومستحفظان معیّن شدند ومرمّت رخنهاء باره تقدیم داشتند ویکی از امرا بسرلشکری موسوم شد ولشکری نامدار جهت محافظت آن بوم *a* در صحبت او ملازم فرمود واز

a) P بو.

ومان a ومال واطفال امان b دهد [واجازت دهد تا هرجا] که خواهیم رویم شهررا تسلیم کنیم سلطان بحضور تکور وقصد بر آن جمله سوگند خورد چون قاصد c سوگندنامهارا در شهر برد شهریان ساکن ومطمئن شدند وسنجق سلطان‌را خواستند برخی از مردم تکور وفوجی از حشم منصور سنجق سلطنت‌را بعظمت تمام روز شنبه بیست ششم جمادی الاخری سنة ٦١١ در شهر بردند وبر فراز باره نصب کردند روز دیگر لشکرها بامر اعلی سوار شدند ودر مقابلهٔ شهر صفّ در صفّ کشیده ایستادند اعیان ومعتبران شهر با امرا که در شبانه رفته بودند بدر آمدند وزمین بوسیدند تکوررا در خدمت رکاب سلطنت پیاده ایستاده دیدند کلیدهاء شهررا بحضور تکور ببندگان سلطان سپردند بعضی‌را خلعت دادند وباز گشتند ونثار معدّ کردند وسلطان بر وفق اختیار در شهر شد وبر تخت نشست وبزم نهاد وتکوررا جهت تعظیم زمانی ایستاده گذاشت آنگه فرمود تا بالاء جملهٔ امراء دولت نشست وتمکین تمام فرمود وبعیش وخرّمی آن روزرا بشب رسانید روز دیگر پیش از سیران تکوررا حاضر کرد وازو عهد وپیمان خواست تکور بر موجب مسوّده که نوطاران d دیوان سلطنت در قلم آورده بودند قسم بر زبان راند که چون سلطان مرا که کیر الکسم بجان امان دهد وملک جانیت‌را بیرون سینوب ومضافات آن بر من واولاد من مقرّر دارد هر سال ده هزار دینار وپانصد سر اسپ ودو هزار سر گاو وده هزار سر گوسفند وپنجاه

a) P ومال. b) P فرمان. c) P قصاد. d) Sic.

سوار کردند وپیرامن حصار آن مقدار که بر خشکست در آیند ونزد کیر الکس فرستاد که چون موکب همایون ما بدین حدود پیوست بی حصول مقصود مراجعت کردن امکان ندارد باید که کسی‌را از مردم خود در شهر فرستد ونصیحت محصوران تقدیم دارد تکور شخصی‌را از امراء بزرگ که در سلك باقی امراء مقیّد بود اختیار کرد بامر سلطان بند ازو بر داشتند ونزد تکور بردند تکور بر زبان او پیغام فرستاد که شهررا بسپارند آن مدابیر زبان بهذیان دراز کردند وگفتند اگر کیر الکس گرفتار گشت اورا پسران شایسته هستند یکی‌را بپادشاهی نشانیم واین ملك‌را بمسلمانان نسپاریم سلطان فرمود که جهت التزام حجّت باز فرستند هم مفید نیامد روز دیگر فرمود تا تکوررا با بند گران بر کران شهر بردند وشکنجه می کردند که اما شهررا بسپارند واما کیر الکس‌را هلاك کنند جلّادان اورا در شکنجه می داشتند واو فریاد وفغان بر آورد که ای بی دینان شهررا بهر که نگه می دارید چون مرا بکشند وشمارا بقهر وقسر در قید اسیر کشند این مدافعت چه فایده کند فَکَانَ تَأْثِیرُهُ فِیهِمْ کَتَأْثِیرِ الرُّخَاءِ فِی الصَّخْرَةِ الصَّمَّاءِ آن روز نیز برین جملت بشب آمد روز دیگر سلطان فرمود که کیر الکس‌را سر نگون در آویختند وچندان عصر کردند که چون اصحاب صرع بی هوش گشت چون شهریان دیدند که کار شهریار از حدّ گذشت آواز دادند که قاصد تکور باز بشهر آید که سخنی داریم بگوئیم چون قاصد در شهر آمد گفتند اگر سلطان سوگند خورد که تکوررا نکشد واجازت دهد که بسلامت بولایت خود رود ومارا با جان

کنند اراء امرا در خدمت سلطنت برین جمله قرار گرفت روز دیگر با جمعیّت وعدّت هرچه بیشتر عزیمت سینوب ساختند جاسوسان خبر دادند که کیر الکس با پانصد سوار غافلوار در آن دیار شکار کنان طواف می نماید سروران چون این خبر شنیدند چون وهم در تاختن شتاب کردند وناگاه در شکارگاه با او مصادف شدند وچون مرگ مفاجا بر جای عشرت گریبان جانش گرفتند اگرچه حمله چند کرد عاقبت دستگیر واسیر بمضارب خیام عساکر منصور آوردند ولشکرش برخی بقتل رفتند وباقیان مقرّنین فی الأصفاد بخدمت زردخانهٔ خاصّ آمدند وموکّلان بیدار بریشان گماشتند ودر حال اولاق روان کردند واز نصرت ربّانی وفتح ناگهانی مسامع سلطانیرا آگاه دادند سلطان از اعلام آن پیام اعلام فرحرا از ذروهٔ عیّوق ومنزل شعری عبور داد وفرمود که در محافظت آن مخذول مجدول اهتمام تمام لازم شمرند چه موکب همایون بر اثر بدان طرف تجشّم می فرماید آنچه مقتضاء رای باشد بتقدیم رسند روز دیگر سلطان بطرف سینوب روان شد چون بدان حدود پیوست جملهٔ عساکر سلاح پوشیده استقبال رایات سلطنت کردند واز دور زمین بندگی بوسیدند چون بسراپردهٔ مبارك نزول فرمود فرمود تا کیر الکسرا پابند حاضر کنند چون بخدمت تخت پیوست زمین ذلّت وضراعت بوسه داد سلطان از فرط مروّت بنوازش او عنایت فرمود وگفت خاطر رنجه نباید داشت چون سلامت ذات حاصل است مرادات شامل گردد لحظه بنشست آنگه اجازت یافت که باوثاق بوثاق رود روز دیگر سلطان فرمود که جملهٔ لشکر پوشیده

ذکر عزیمت سلطان بطرف سینوب وفتح آن در عهد مبارکش

چون روی ربیع از وراء نقاب سحاب کافوربار گشوده شد وفرّاشان طبیعت بساط گوناگون حَتّٰی اِذَا أَخَذَتِ ٱلْأَرْضُ زُخْرُفَهَا وَٱزَّيَّنَتْ a بر چهرهٔ کوه وهامون کشیدند سلطان‌را عزیمت سیواس در خاطر آمد وعنان عالم‌آرای بدان صوب مایل گردانید روزی در بزم خسروی نشسته بود ناگاه از حافظان ثغور سینوب قصّاد رسیدند ونامهٔ مختوم بحضرت سلطنت رسانیدند که کبیر الکس تکور جانیت جنایت‌را بغایت رسانید ودر ممالک پادشاه تورّد نمود وخرابیها کرده سلطان اگرچه از استماع آن خبر انفعال تمام یافت اما تا عیش حرفا منغّص نگردد اظهار نفرمود روز دیگر امرارا طلب فرمود وحال باز نمود همه در وادی b غضب وغیضهٔ غیظ c شدند وگفتند اگر شاه جهان فرمان دهد دشنهٔ بندگان دولت که بخون بدخواه تشنه d [است] از مقسم تارک نا مبارک آن خاکسار سیراب گردد وبداس قهر مزروع بلاد او محصود جنود منصور شود سلطان از جماعتی که سینوب‌را دیده بودند سؤال فرمود جواب دادند که بجنگ نتوان ستدن مگر مدّتی مدید محاصرت نمایید که اهالی آن از قلّت ذخیره ونفاد زاد بستوه آیند واز بر وبحر بدیشان مددی نرسد آنگه امکان دارد که برین وجه فتح آن شهر دست دهد رای آنست که امسال لشکر آنجا تاختن کنند وعیال ایشان‌را برده آرند وضواحی ونواحی‌را بکلّی خراب کنند وسالیان با ایشان ازین سان عمل

---

a) Kor. 10,25. b) P ودادی. c) P عیض.
d) Selon G. P نشسته.

گردانیدند تَمُورُ ٱلسَّمَآءُ مَوْرًا وَتَسِيرُ ٱلْجِبَالُ سَيْرًا [a] نقد وقت شد نردبانهارا نصب کردند ودلاوران با گرز گران وسلاح سبك ده ده کس از هر برجی چون آفتاب تیغ کشنده بر آمدند فرنگانی‌را که بر باره بودند بقتل آوردند وفرو رفتند ودروازه‌را بگشودند وعساکر در آمد وخونریزش بیش از حد رفت وابقا ومحابا بر خرد وبزرگ از محظورات شمردند ومال وعیال آن کفره‌را غنیمت گرفتند وبرده بردند روز دیگر سلطان بشهر در آمد وبر تخت مملکت نشست وباز هوا گرفته‌را باز در قید صید کشید وبزم عام فرمود وامرا وسرلشکران واتّی‌باشیان وجندسپاران عساکر منصوررا بمکارم وعواطف نا محصور مخصوص ومحظوظ گردانید ویك هفته از رزم ببزم پرداخت آنگه در سایر بیوتات نظر انداخت ومعدوم‌را موجود وکم‌را بیش گردانید واز حدّ نقصان بپایان کمال رسانید ومرمّت واعلاء بارو وسدّ ثلمه تقدیم داشت وسر لشکری‌را باز بر امیر مبارز الدین ارتقش مقرّر فرمود تا بر وفق اطّلاعی که بر احوال سواحل داشت استمالت دلها کرد ومتمرّدان ومتشرّدان‌را بآب وزمین باز آورد واموال واملاك خاینان‌را جهت خاص با تصرّف گرفت ودر دفاتر دیوان اعلی ثبت کرد وبعضی‌را بر اقطاعات اضافت فرمود وسلطان روی بقونیه نهاد وفتحنامها باطراف عالم نوشت واز آن غنایم بملوك اطراف تحف بی نهایت فرستاد ۞

---

a) Kor. 52, 9,10.

بشارتها زدند وبورود آن احطاب جهنّم از طریق بم زیر بم شادمانی‌را ساز کردند وباعزاز تمام در حصار آوردند وآن مناحیس زار کار بتدبیر کارزار مشغول شدند واز اندرون شهر عرّادها ترکیب کردند چون ظلال چتر شاهنشاه بر آن اطلال افتاد در زمان فرمود که لشکر دایره‌کردار نقطهٔ آن خطّه‌را در میان گرفتند وبا تیرباران زحفی a کردند که رجفان بر عظام دی وبهمن انداخت وکس از آن بیم روی از باره بکس نتوانست نمود روز دیگر که زردخانه وآلات محاصرت وپیادگان در رسیدند هم در شب فرمود تا چپر بستند ونردبانها ساختند ومنجنیق در عمل آوردند وآن ملاعین‌را بجز سنگ انداختن چاره نبود چه از زخم بیلک تیر بر فراز باره نمی آمدند عاقبت چون مدّت امتداد یافت سلطان فرمود که نردبانها فراخ چنانک b بیک دفعه ده کس پیاده فراز آن توانند شد ترتیب کنند ودلیران لشکر بالای باره روند ومادهٔ این خصومت‌را بحکومت حسام قاطع بفیصل رسانند امتثال فرمان لازم شمردند وبر آن شیوه نردبانها راست کردند وجماعتی‌را که نردبانها‌را زیر باره برند وطایفهٔ‌را که بر روند وفوجی‌را که تیرباران کنند مفصّل ومعیّن گردانیدند روز دیگر لشکر در سلاح رفت وپر وبال عقاب چتر جهانگیر گشاده شد ورایت منصور در حرکت آمد وسلطان پهلوانان حشم‌را طلب داشت ومواعید جمیل فرمود تا بیکبار حملهٔ جان‌شکر کردند وبر دریابار از نضاخات عیوف عروق کفّار انهار روان

---

a) P رحعی (sic). *b*) P حنک

ذکر عصیان سکّان انطالیه وفتح آن ثغر بار دوم بر دست بندگان سلطنت

بعد مدّتی خیال وبطر راحت واشر نعمت کافران انطالیه‌را بر آن باعث شد که جام عهد وپیمان‌را بر سنگ تمرّد وعصیان زدند وچون جهودان خیبر سر از چنبر طاعت وپای از دایرهٔ استقامت بیرون نهادند واز رعایت حقوق دولت سلطنت متنفّر شدند وسلاح پوشیده هر فوجی در جوف لیل از سر لبس بر حاکمی کبس کردند وشریف ووضیع وکبیر وصغیر‌را جریح وقتیل حسام انتقام گردانیدند وتا استیلاء فلق بر غسق باجراء دما از نهر البدن حاکمان سوی دریا مشغول بودند چنانک در وقت صباح ارواح شهدا با ریاض قدس انس گرفته بود بعد سه روز خبر بمسامع سلطان رسید تغیّری عظیم در باطن مبارکش ظاهر شد فی الحال فرمانها باستدعا واستحضار عساکر وامرا در قلم آمد وبر دست قصّاد از سر تعجیل تمام در جملگی ممالك ارسال افتاد بی مدافعت اعداد رجال کالرمال بصحاری قونیه نزول کردند ودهلیز مبارك‌را بر نیّت فتح انطالیه بفال یمن وبطالع مسعود بصحراء روزبه نصب کردند روز دیگر روان شدند رومیان انطالیه‌را وَأَسَرُّوا ٱلنَّدَامَةَ لَمَّا رَأَوُا ٱلْعَذَابَ *a* نقد وقت شد از سر اضطرار ورنج بملوك افرنج توسّل نمودند وایشان نیز از سر تعجیل سفینهٔ چند بمردان جنگی *b* مشحون کردند وبمدد ایشان فرستادند چون فجره امداد خویش‌را از فراز باره *c* در روی دریا مشاهده کردند

---

a) Kor. 10,55. *b*) P ىاحمک . *c*) P ىاده (sic).

علاء الدین نرسد واورا فارغ البال ببعضی قلاع که سلطان‌را بر آن اعتماد باشد روانه a کنند واسباب ناگزیر از ملبوس ومفروش ومطعوم ومنکوحه دریغ ندارند وشهریان‌را در ممانعتی که کردند مواخذت نفرماید وعهدنامها بعد از ذکر یمین بیمین مبارك سلطان در قلم آمد وبقاصد تسلیم رفت قاصد چون بشهر رسید وحال اعلام کرد شهریان اعلام سلطان‌را خواستند وامیر سیف الدین اینه‌را طلب داشتند امیر سیف الدین بحکم حضرت سلطنت با لشکری پوشیده با سنجق ورایات پادشاه دهر در شهر شد وبعظمت هرچه تمامتر بر قلّهٔ قلعه نصب کرد واعالی شهررا از خرد وبزرگ استمالت داد وملك علاء الدین‌را از سراء سلطنت بخانهٔ بعضی از اکدشان نقل کردند وموکّلان بر گماشتند بعد از آن امیر سیف الدین اعیان ومعتبران‌را بخدمت درگاه برد تا شرف دستبوس در یافتند وبزبان استغفار اعتذار نمودند آنگه با امیر سیف الدین در شهر رفتند ووجه نثار موکب شهریار ترتیب کردند وسلطان بفال فرّخ بشهر در آمد وبر تخت نشست وطبقات خلق‌را بانواع اصطناع معمور گردانید آنگه ملك علاء الدین‌را بسیف الدین اینه تسلیم کردند تا بمحروسهٔ ملطیه برد ودر قلعهٔ منشار محبوس گردانید ورواتب ووظایف بیت الثیاب ومطبخ وشرابخانه مرتّب داشت واز امرا وسروران در تسلیم ملك بسلامت بدیشان حجّت بستد ومراجعت نمود وسلطان بدار الملك معاودت فرمود ۞

---

a) P بروانه.

ثبات قدم او آفرینها کرد وخلعت فرمود واز اوایل بهار تا اوایل بهار سال دیگر هر روز برین شیوه از طرفین مقابلت می رفت سلطان برابر شهر مدرسهٔ بنیاد نهاد که اگر فتح میسّر گردد بر آنجا وقفها کند وفقهارا مرقّه دارد واگر در توقّف افتد جهت اقامت سرای عمارت فرموده باشد چون انگوریه مستخلص گشت بعهد ونذر وفا نمود ووقفها کرد وچون نوبت سلطنت بعلاء الدین رسید بهدم قبّه *a* وابطال اوقاف مثال داد ولکن اطلال آن مدرسه هنوز باقی است با سر ساختن رویم هر امیری خانهٔ عمارت کرد وآن زمستان بپایان بردند چون رایت خسرو سیّارگان بنقطهٔ اعتدال ربیعی رسید وباد صبا در پرده‌دری وعروس چمن در جلوه‌گری آمد تنگی اهل حصار وقلّت ذخیره وشبار *b* از حدّ در گذشت ساکنان شهر ومحصوران آن قهر از *c* ساقی دهر کاس زهر می خوردند برضاء ملك علاء الدین در صلح زدن گرفتند وقاصدی بامیر سیف الدین اینه فرستادند وامان طلبیدند امیر سیف الدین قاصدرا بدستبوس سلطنت رسانید چون قاصد مشافهات ومراسلات واستغاثت شهریان وشفاعتی که در باب ملك علاء الدین کرده بودند عرض داشت اساریر سرور در جبین مبارکش ظهور یافت وامراء کبارارا چون ملك الامرا حسام الدین امیر چوبان *d* وملك الامرا سیف الدین امیر قزل که از اعاظم اعوان مملکت بودند حاضر گردانید وبحضور ایشان سوگندان غلاظ شداد خورد که بهیچ تاویل مضرّت او وبندگانش بملك

a) P رقبه. *b*) P وبسیار. *c*) P دار. *d*) P خوبان.

امور باید شمرد پس بامرا وسرلشکران طرف فرمانها روان کرد تا بگروه انبوه عزیمت عبودیت سازند در ایّام قلائل کافّهٔ عساکر بضواحی محروسهٔ قونیه حاضر شدند و[چون] سلطان‌را از ترتیب اسباب محاصرت وآلات زردخانه فراغت حاصل شده بود بطالع مسعود متوجّه حدود انکوریه شدند چون ملك علاء الدین‌را اعلام کردند باحکام باره واهتمام لشکر وتجدید عهد ولا ووفا با اهالی شهر مشغول شد وچون سلطان بانکوریه پیوست اوّل روز لشکر صفّ در صفّ کشیده بهیبتی که خیره ماند درو دیدهٔ اولو الابصار شهررا در حصار گرفتند امیر مبارز الدین عیسی امیر جاندار وبرادرانش از شهر در میان آمدند وبسبب آن که مبارز الدین‌را در سیواس با نجم الدین بهرامشاه جاندار در مکتب خصومتی افتاده بود همواره با یکدیگر راه مضادّت وعداوت سپردندی آواز بر کشید ونجم الدین‌را بمبارزت خواند نجم الدین بهرامشاه از خدمت سلطان عزّ الدین اجازت خواست ودر میدان آمد هر دو بنیزه بی درنگ چون شیر وپلنگ در جنگ آمدند کسور رماح از تفاریق عصا وعدید حصا بیشتر شد واز طعن خطّی بر هیچ قرنی خطای نرفت ناچار دست بقربوس زین یازیدند ودبّوس بر کشیدند واز آن نیز عاجز آمدند وقاهر از مقهور وغالب از مغلوب ظاهر نمی شد خواستند که تیغ از نیام بر کشند وبحدّ حسام که برهان قاطع است دعوی‌را بفیصل رسانند ملك علاء الدین از درون شهر فرمود تا مبارز الدین‌را آواز دادند چون نداء چاوشان بگوش او رسید مراجعت کرد نجم الدین بهرامشاه نیز بخدمت سلطان رفت سلطان بر

سلطان شهیدرا بدار الملك آورد امیر سیف الدین با رسولان وتحف روان شد چون نزدیك رسیدند ملك الروم استقبال نمود ودر توقیر محلّ او بنهایت رسید وبر موجب مسوّده که از حضرت سلطنت ببیاض رسانیده بودند سوگند خورد واضعاف آنچه در مرّةً اولی فرستاده بود در کرّةً اخری ترتیب کرده وبرسم صدقه تا بوقت تدفین سلطان بر مرقد تفرقه کنند بیست هزار دینار فرمود وهیکل سلطان‌را با لشکر بسیار تا سرحد ملك خود فرستاد امیر سیف الدین اینه ورسولان باز گشتند وبخدمت درگاه پیوستند وحکایات مقرّر شده‌را مکرّر گردانیدند وجانبین بوفور سرور وحبور معمور شد وچون جثّهٔ سلطانرا بقونیه آوردند ودر جنب جدّ وپدر وبرادر دفن کردند سلطان بزیارت سلاطین رفت وسی هزار با آنچه ملك الروم فرستاده بود ضم *a* فرمود وبعضی‌را هم آنجا بر مساکین تفرقه کرد وبرخی‌را بزاویه وصوامع فرستاد وباقی‌را در اطراف ممالك روان گردانید ۞

ذکر عزیمت سلطان بجانب انکوریه ومحاصرت برادرش ملك علاء الدین

چون مدّتی برین نمط شادروان کرامت در ایوان سلطنت عزّ الدین کیکاوس مبسوط ماند ومهمّات ومصالح مضبوط شد سلطان‌را بر خاطر گذشت که ما دام که برادرم بانکوریه باشد وبدان مقام که احکام تمام دارد متحصّن ماند نه همانا که مارا امن کلّی وفراغ اصلی حاصل گردد حسم مادهٔ این فتنه از لوازم

---

a) P دم (sic).

او در رفع غبار وحشت ودفع خرق عداوت وساطت نماید چه او از بطانهٔ خانه وخواصّ آشیانه است کلمات عذر او بی عرض چون تیر بر غرض قبول آید بعد از آن بجمعیّت رجال وتهیئت اسباب قتال مشغول باید شد اگر بدین وسایل طریق مصلحت کشوده شد فهو المراد واگر از راه مشاحنت ومخاشنت در آیند وبنیاد محاربت نهند باری ما از کار فارغ شده باشیم ومستعدّ گشته فاسلیوس‌را این رای صواب نمود تحفهاء بی اندازه از هر نوع در صحبت سفیری که بفصل الخطاب وکلمات عذاب در بلاد روم موسوم بود روانه کرد واستمالت جانب سیف الدین اینه‌را بهرچه در امکان گنجد از لوازم دانست تا آینهٔ ضمیر او از زنگ دخلت بکلّی مجلّی گشت واتمام مهامّ مصالحت‌را التزام نمود وبا رسولان متوجّه خدمت سلطان شد چون بحدود ممالک پیوستند امیر سیف الدین پیشتر در عزیمت مبادرت نمود وشرف دستبوس در یافت واز ورود رسل وخلاصهٔ پیام اعلام داد وگردی که گرد دامن خواطر سلطان نشسته بود بآستین استعطاف بسترد ودر عفو جرائم ماضی مراضی شاهنشاهی‌را تحرّی کرد وسلطان از سر ضغینه وکینه بر خاست ومصیبت پدررا حواله بقضا وقدر کرد وبرای رسولان بار عام فرمود رسالات ومشافهات ابلاغ کردند وتحف وطرف عرض داشتند فرمود رسالات بمحمدت وارتضا اقتران یافت وجشن وبزم فرمود روز دیگر بخلوت باز تافتند وسلطان‌را بر رضاء ملک الروم سوگند دادند واضعاف آنچه فرستاده بود از خزانه ترتیب کردند وامیر سیف الدین‌را باز بدان رسالت موسوم کردانید تا مراجعت سازد ومهمّات‌را بپردازد وطلل

ذکر مکارم اخلاق سلطان غالب عزّ الدین کیکاوس

سلطان عزّ الدین پادشاهی بود که سخاء او چون قطرات سحاب بی حساب ودهاء او چون رخسار مشتری در دل شب تاری پرتاب بود قدّی رشك سرو جویبار وخدّی غیرت محاسن طراز نوبهار کمانی چون طاق ابروان دلبران جان‌فرسای وتیری مانند دعاء مظلومان گردون‌گذار وحادثه‌زای عقلی چون دین اسلام کامل وعدلی چون ظلّ غمام بر خاصّ وعامّ هاطل *a* اکثار جوائز فرایض از فرایض شمردی ودر صلات شعرا باقصی الغایات پیوستی دختر حسام الدین سالار قصیدهٔ هفتاد ودو بیت از موصل بخدمتش فرستاد بعوض هر بیتی صد دینار سرخ در بارهٔ او انعام فرمود وصدر نظام الدین احمد ارزنجانی‌را بقصیدهٔ [که] در مدح سلطان در جواب شمس طبسی گفته بود ودر محفل انشاد کرده از مرتبهٔ انشا بعارضیِ ممالك روم مترقّی گردانید لباس فتوّت از خدمت خلافت الناصر لدین الله پوشیده وکاس مروّت از شرابخانهٔ قُلْ اِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللّٰهَ فَاتَّبِعُونِى يُحْبِبْكُمُ اللّٰهُ *b* نوشیده چون خبر جلوس او بر تخت سلطنت بسمع لشکری رسید [با] رای زنان خود اندیشید که افتتاح مراسلت با سلطان عزّ الدین بر چه وجه پیش گیرد وعذر آن غدر اگرچه رضاء او بدان مقرون نبود چگونه خواهد گفتند مقتضاء حزم آنست که اینه چاشنی گیررا از وثاق اطلاق کنید وبا تحفها پسندیده وهدایاء گزیده در صحبت رسولان خود ببندگی درگاه سلطنت روانه کنید تا

---

a) P باطل. *b*) Kor. 3,29.

او نیز شب دیگر بر مناکب ظلام راه انهزام گرفت واز شهر آوای طبل وتبیره بر رحیل خیل محاصران بر خاست ودلیران شهر بیرون تاختند وملك علاء الدین طاقت مقاومت نداشت راه انگوریه پیش گرفت وآن‌را در حوزهٔ تصرّف آورد وبمناعت وحصانت آن مستظهر شد سلطان عزّ الدین پروانگی‌را بقیصر داد وهر شهری‌را ببندهٔ از خواصّ ارزانی داشت نکیده‌را بزین الدین بشاره وملطیه‌را بحسام الدین یوسف وآبلستان‌را بمبارز الدین چاولی وظهیر الدین ایلی پروانه از خدمت ملك علاء الدین مفارقت کرد وبنکیده پیوست از زحمت رنود آنجا نتوانست بود از آنجا بقلعهٔ لولو النجا ساخت آنجا نیز نیارست بودن از راه سیس عزم دیار شام نمود چون بتلباشر رسید رنجور شد وبعد روزی چند فرمان یافت وهم آنجا دفنش کردند بعد از آن زین الدین بشاره امیر آخر عزم نکیده ساخت واهالی واعیان‌را بفنون احسان بنواخت ونزد لیفون قصّاد فرستاد واز استقرار کار سلطنت بر سلطان عزّ الدین اعلام داد لیفون جواب‌را با هدایا ارسال کرد وسلطان روی بآقسرا نهاد واز آنجا عزم دار الملك قونیه فرمود معتبران شهر تا منزل ابروق پذیره شدند وباجلال واعظام تمام سلطان‌را در شهر در آوردند وبر تخت نشاندند ورسم حقّ القدوم‌را صد هزار درم وپنجهزار دینار سرخ تقدمه کردند وهمه بر ولاء سلطان سوگند خوردند مناشیر مسلّمی املاك واقطاعات ایشان‌را تجدید فرمود وزندانیان‌را آزاد کرد واز اندیشها فارغ گشته بر قلّهٔ معالی فارغ گشت ✿

بر سلطان عزّ الدین مقرّر شود دوازده هزار مدّ غلّه بمدد ذخایر بقلاع ارمن فرستد وسلطان عهد کند که در مدّت سلطنتش بهیچ وجه مضرّت بملك تکور نرساند ما دام که تکور بعهود وفا نماید ودوستی بر تجدّد ایّام استحکام پذیرد تکور چون این سخن بشنید وآن جوهرینه بدید نصایح معقول‌را قبول کرد وگفت مطمئن البال آنگه شوم که امین من نزد سلطان رود وسوگند برین جملت آرد جلال الدین گفت اوّل تکور عهد فرماید وسوگند خورد وسوگندنامه بنویسد وبر دست قاصد خود در صحبت من روانه کند تکور چنان کرد جلال الدین با قاصد تکور روی بشهر نهادند چون بحضرت سلطنت رسید سلطان‌را بر حصول مقصود بشارت داد وقاصد تکوررا بدستبوس مشرّف فرمود وما جری‌را باز گفت سلطان بدست خطّ اشرف سوگندنامه در قلم آورد وقاصدرا هم در شب روانه کرد چون تکور سوگندنامه بدید وقاصد مشافهات سلطان رسانید بسروران حشم فرمود که در خفا بی غوغا ساز رحیل کنند چنانك صبحگاه از حدود دَوَلو تجاوز کرده باشند شتر بار کردند وبأجمعهم روانه شدند وتا صبحگاه بتخوم ارمن پیوستند بامداد آن مغیث الدین طغرلشاه وعلاء الدین کیقبادرا خبر کردند که معسکر تکور کدارِ ما بها أدُم از خیام خالی مانده است هر یکی ازین شگفت راه اندیشه گرفت وبروباه‌بازی قیصر چون گرگ از همدیگر پراکنده شدند ملك علاء الدین گمان برد که آن طوایف با برادر همداستان شده اند وخواهند کی باحتیال اورا در قید عقال کشند ومغیث الدین گفت برادران جهت ارزن الروم قصد من دارند

واز حلی مخدّرات پیرایهٔ ثمین بدین بنده کمین آرد تا آن‌را هم امشب در وجه تیسیر مطلوب نهد سلطان در حرم رفت واز همشیره دستارچهٔ سر بمقدار دوازده هزار دینار زر تقویم یافته بستد وبجلال الدین قیصر داد او هم در شب با *a* یك نفر غلام در پردهٔ ظلام از شهر بدر آمد ودزداررا گفت مترصّد مراجعت من باش چون آواز مرا بشنوی در باز کن وخود بطرف خیل‌خانهٔ لیفون بحکم صداقتی که با همدیگر داشتند روان شد چون بطلایه رسید گفت تکوررا آگاهی دهید که جلال الدین قیصر شحنهٔ قیصریه بخدمت راه می خواهد فی الحال *b* خبر کردند تکور استقبال کرد وتعظیم تمام فرمود جلال الدین گفت مرا با خدمت تو کاری نازك بزرگست اگر جا خلوت شود عرض رود تکور فرمود تا جملهٔ خدم از خیم بیرون شدند جلال الدین گفت تکوررا معلوم است که اورا در ملك سلجوقیان بهیچ وجه از وجوه شرکت نیست چه لازم است که خودرا رنجه فرماید ودام صید دیگران شود اگر ملك مغیث الدین است طلب ملك برادر می کند وملك علاء الدین جای پدر میخواهد مرا مقصود تکور معلوم نیست بنده از فرط محبّت مصلحت چنان می بیند که خودرا ازین ورطهٔ بی فائده بدر اندازد وبمحافظت ملك وکدخدائی خود پردازد وآن جوهرینه‌را پیش نهاد وگفت این‌را قیمت دوازده هزار دینار مصریست برسم نعل بها قبول فرمایید وچون لشکر ملك کوچ کند من ملتزم می شوم کچون مملکت

---

a) P om. *b*) P الحلال.

وعجز واضطرار باهل حصار راه یافت وملالت بر مزاج لطیف سلطان غالب شد وبحکم آنک میان سلطان وظهیر الدین مواعدها رفته بود وعنایت بی نهایت در حقّ او فرموده وحال‌را بر خلاف امال مشاهده می کرد وبجاء وفا جفا می دید این دوبیتی از املاء طبع موزون بر ورق شکایت نگاشت وبیرون نزد پروانه فرستاد

شمعم کی کنون در سر دل رفت تنم
بی گریه شبی نگشت خندان دهنم
پروانه که گفت یار غار تو منم
او نیز رضا داد بگردن زدنم

ومبارز الدین چاولی چاشنی‌گیر وزین الدین بشاره امیر آخر ومبارز الدین بهرامشاه امیر مجلس‌را که در ملطیه ملازم خدمتش بودند طلب داشت وفرمود که مرا رای چنان می افتد که در نیم شب در شهر بنشانیم وبا زحف تمام بیرون تازیم وخودرا بقونیه اندازیم وباستظهار امرا وعساکر اوج صید مرام‌را در دام آریم، چون جلال الدین قیصر‌را که حاکم وشحنهٔ قیصریه بود ودر خدمت سلطان شهید از غایت دها وذکا که داشت مترشّح اعتماد ومزیّت اعتماد گشته این معنی معلوم شد تعلّلی نمود وچون شب در آمد بخدمت سلطان رفت وخلوت خواست وگفت بنده چنان شنید که شاه جهان‌را چنین اندیشهٔ نا صواب در خاطر آمده است می باید که دگر ذکر چنین فکر که موجب عدم صلاح وفلاح است نفرماید بنده‌را خاطری افتاده است همانا اگر بدان کار کرده شود عقدهٔ مطلوب انحلال یابد سلطان پرسید که چه اندیشه است گفت اگر شاه بحرم همایون رنجه شود

کیقباد وجلال الدین کیفریدون قرعهٔ اختیار بر کدام ملك اندازند وچهار بالش ودیهیمرا ازین سه شهزاده بکدام یك تسلیم کنند امیر نصرة الدین ملك مرعش که طومار ذکر حاتم طی در عهد سخاء او طی شده بود وبفرّ فرزندی وشکوه کسروی آراسته اشارت بعزّ الدین کیکاوس کی بزرگترین اولاد واکرم ملوك ذوی الاوتاد بود کرد همگنان بر آن استحسان اتّفاق کردند وهرچه زودتر از قونیه بقیصریه روانه شدند ودر پنج روز بلك کمتر ملكرا از ملطیه بقیصریه آوردند سروران ممالك در جامهٔ سوك تا کدوك استقبال کردند وبعظمت هرچه تمامتر در شهر در آوردند وبر تخت نشاندند بعد سه روز همهرا خلعت فرمود وبدستبوس مشرّف کردانید وتجدید مناشیر وتقریر مناصب کردند وبر آن عزم بودند که بدار الملك قونیه روند ناگاه خبر شنیدند که ملك علاء الدین از توقات با جمعیّت بسیار روی بدین دیار نهاده است همه سراسیمه شدند ودر کار فرو ماندند ۞

ذکر محاصرت علاء الدین کیقباد عزّ الدین کیکاوس‌را در قیصریه

چون ملك علاء الدین کیقباد خبر وفات پدر شنید مغیث الدین طغرلشاه ملك ارزن الرومرا که عمّ او بود ومیان ایشان پیوندی رفته دعوت فرمود وبلیغون تکفور قصّاد فرستاد وقیصریه‌را بدو نامزد کرد وظهیر الدین ایلی پروانه‌را بمواعید جمیل در سلك هواداران خود کشید واز هر طرف لشکری انبوه بر خود جمع کرد وروی بقیصریه نهاد وبمحاصرت برادر در ایستاد مدّتی مدید در آن محاصرت بگذشت وامراء نامدار از جانبین تلف گشتند

سراسیمه وخیره بماندند وهزیمت را غنیمت شمردند ولشکر لشکری را انتعاش وارتیاش ظاهر شد ودر پی منهزمان اهل اسلام افتادند وخلقی بسیار در آن ملاحم بعضی بقتل وبرخی بغرق وگروهی بخسف در اوحال ومخاضات تلف گشت واینه *a* چاشنی گیررا اسیر نزد لشکری بردند چون اینه را نظر بر جثّهٔ مبارک سلطان افتاد فریاد بر آورد وخودرا در خاک قدم سلطان می مالید لشکری فرمود تا بند از او بر داشتند واورا تسلیت داد وسلطان را اگرچه درجهٔ شهادت یافته بود بمشک وگلاب مطیّب کردند ودر مقابر مسلمانان برسم عاریت نهادند وبعد از انقشاع غمام واقعه بقونیه بردند ودر گنبدخانهٔ اباء واجداد برضوان تسلیم کردند *b* ☼

ذکر پادشاهی سلطان عزّ الدین کیکاوس بن کیخسرو وفتوح که در ایّام دولت او سنوح پذیرفت

در سنه ۶۰۸ چون کتاب اجل سلطان بر شهادت اختتام یافت واز سبیل جهاد متوجّه عرصات معاد گشت ودر زمرهٔ أُولَٰئِكَ هُمُ ٱلصِّدِّيقُونَ وَٱلشُّهَدَاءُ عِنْدَ رَبِّهِمْ *c* منخرط شد ارکان ایوان تدبیر وحافظان ناموس تاج وسریر قداح استخارت وزناد استشارت را اجالت واستنارت کردند که از عزّ الدین کیکاوس وعلاء الدین

---

a) Ainsi constamment P; la réd. turque a ایبه.

b) En marge se trouvent ces vers arabes:

وشمس غیاث الدین عند ضیائها واشراقها فی کل شرق ومغرب
انار لدیها کوکب الرمح فاختفت ولم ار شمسا قط یخفی بکوکب

Selon al-Djannābî ils ont pour auteur al-Malik al-Afdhal fils de Çalāh-al-dīn. *c*) Kor. 57,18.

بود چون تطاول رمح وتعدّی تیر ووقاحت سپر وسلاطت تیغ وخشونت سنان وسرزنش گرز گران مشاهده کرد جهت قطع دعوی وفصل خصومات حسام ابیّت بر کشید وصفّ هیجارا بیك حمله بر درید در میان معرکه بقلب دشمن رسید لشکری‌را ایستاده دید تیغ ازو دریغ داشت دست بنیزهٔ خطّی نهاد وهم در صدمهٔ اولی چهرهٔ طامّة الکُبْرَی بدو بنمود واز پشت اسپ بر روی زمین انداخت وبر سبیل عتاب خطابش ای کندوس فرمود یعنی ای کل بندگان خاص خواستند که سرش از تن جدا کنند مانع شد وفرمود تا باز سوار گردانیدند وبله کردند چون لشکر لشکری‌را نکبت ملك معلوم شد انهزام گرفتند وبحکم تقدیر تمامت جانداران ومفارده از سلطان جدا شدند وبسلب اسلاب مشغول گشتند ناگاه فرنگی ناشناس با سلطان مقابل افتاد سلطان بزعم آنك از حشم منصور باشد بدو التفاتی ننمود چون از سلطان در گذشت عطفه کرد وبضربهٔ حربه جان نازنین اورا بفردوس رسانید واسباب وسلاح وملبوس‌را فراهم آورد وبا کوکبهٔ از سپاه لشکری آمد چون لشکری آن پوشش‌را بدید در حال بشناخت پرسید که این ملبوس از کجاست جواب داد که مالکش‌را برضوان تسلیم کردم لشکری فرمود که در این زمان راه بدان مقتول توانی بردن وجثّهٔ اورا آوردن گفت توانم چند کس از دلیران چند با او فرستاد تا قالب مطهّر سلطان‌را بر گرفتند ونزد لشکری آوردند چون بدید بکا وعویل آغاز کرد واز باب این حالت فرمود تا فرنگ‌را زنده پوست بر کندند چون امرا وسروران لشکررا معلوم شد که سلطان درجهٔ شهادت یافت

اخر الدواء الکیّ را حجّت وبرهان باید ساخت سلطان فرمود که

وَوَضْعُ ٱلنَّدَى فِى مَوْضِعِ ٱلسَّيْفِ بِٱلْعُلَى
مُضِرٌّ كَوَضْعِ ٱلسَّيْفِ فِى مَوْضِعِ ٱلنَّدَى

آنجا که زخم نیشتر مثقّفات هندی باید سکنجبین سکّری عناب فایده ندهد سَوَآءٌ عَلَيْهِمْ أَأَنْذَرْتَهُمْ أَمْ لَمْ تُنْذِرْهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ a) فرمانها باطراف ممالک فرستاد واکابر واصاغر امراء عساکررا ترتیب غزا وجهاد تحریض داد بر موجب امر اعلی با استعدادی هرچه تمامتر کافهٔ لشکرکشان وسروران وسپهداران با عدید وانصار بلشکرگاه حاضر شدند وبر هیئتی که از هیبت آن شیر زمین چنگال وعقاب آسمان پر وبال بیفکندی در بندگی رکاب همایون سلطنت روان شدند چون بحدود آلاشهر که از معظّمات بلاد روم است رسیدند جاسوسان خبر حرکت رایات سلطنت بلشکری رسانیده بودند فریادنامهها بقبایل وعشایر وحکّام بلاد وجزایر ارسال کرد ولشکری بعدد الرمل والنمل والمطر والحصی ممّا لا یُعَدّ ولا یُحْصَی فراهم آورد وبتعبیهٔ تمام روی بقتال لشکر اسلام نهاد وازین طرف عساکر سلطان چون بحر مایج هایج گشتند وسلطان چون آفتاب رخشان قزآکندی چون لعل بداخشان پوشیده وکمانی ساخت چون دل سیمبران در بازو فکنده وپلارکی روان چون اشک عاشقان بر میان بسته بر اسپی پیلزور نیلگذار که ببیک جفته رخنه در سبع شدّاد انداختی ودر وقت دویدن از گرد حوافر بر آسمان زمینی دیگر ساختی سوار گشته در قلب ایستاده

a) Kor. 2,5.

ذکر عزیمت سلطان بغزو بلاد روم وترقّی از آنجا بدرجهٔ شهادت

چون سلطان از غزو ثغر انطالیه مراجعت فرمود وآن مملکت جدید با تصرّف بندگان قدیم سلطنت پیوست جبّاران دهر وگردن‌کشان عصر سر بر خطّ فرمان وقدم بر جادهٔ عهد وپیمانش نهادند ودر خاطر هیچ کس گذر نمی کرد که عقدهٔ آن دولت انحلال یابد وآفتاب آن سعادت زوال پذیرد بازی‌گر تقدیر از پس پرده لعبهاء غریب نمود ونقشهاء عجیب آشکار کرد تا نواهض همّت وبواعث عزیمت سلطان‌را بر غزو بلاد روم که بلشکری منسوبست در حرکت آورد وسبب آن بود که چنانک پیش ا این ذکر رفته است سلطان‌را در خروج ودخول از بلاد او بممالك اسلام مانع می شد واین زمان که بر تخت کامکاری تمکّن یافت در ارسال اتاوات وارتسام اوامر وخدمات تلکّؤ وتوقّف می نمود روزی سلطان با ارکان دولت خلوت کرد ودر باب تدارك کار لشکری سخن راند وفرمود که اگر تلافی فضول وغرور او حمله تقدیم نرود ممکن که بجای بزرگ مفضی باشد اکابر دولت گفتند نقض عهود مذمومست وعاقبت آن شوم وَٱلْيَمِينُ ٱلْغَمُوسُ يَدَعُ ٱلْبِلَادَ بَلَاقِعَ حاصل این اندیشه جز خرابی مملکت وپریشانی حالت دولت نتواند بود راه وعد ووعید درین باب بسته نشده است رسولان باید فرستادن وعتاب بلیغ وباز خواست عنیف کردن اگر از راه استغفار با سر اعتذار آید آیت لَا تَثْرِيبَ عَلَيْكُمُ ٱلْيَوْمَ[a] بر باید خواند واگر بر نفاق وشقاق اصرار نماید

a) Kor. 12,92.

ضیافتی بسزا مهیّا شد بعد از آن فرمان رسید که تیغها از رقاب در قراب کنند وبا آن نهیب‌زدگان که بقایاء سیوفند بسبی ونهاب خطاب کنند پنج روز دیگر امواج تاراج وبحار غارات در تلاطم وتصادم بود روز ششم امارت انطالیه‌را بمبارز الدین ارتقش *a* که از غلامان خاص سلطان بود ودر غربت ملازمت رکاب همایون کرده ارزانی داشت واین حکایت وفتح در شعبان سنه ثلث وستمایه اتّفاق افتاد پس فرمود تا با حشم خود در شهر در آیند وآمان دهد ومدّتی سلطان نیز آنجا اقامت فرمود تا رخنها که در وقت محاصرت در باره راه یافته بود مرمّت کرفت وقاضی وخطیب وامام ومؤذّن ومنبر ومحراب نصب رفت *b* وبعد از تمام احتیاط عنان بر صوب دار الملك قونیه تافت چون یك منزل از سواحل قطع فرمود نوّاب دیوان سلطنت‌را فرمود تا در منزل دودان اقامت کنند واخماس خاص‌را بتحصیل رسانند وبازرگانان‌را که تظلّم کرده بودند ودر پیکار ملازمت نموده ومرکوب وماکول از اصطبل ومطبخ خاص داشتند طلب فرمود ونسخ اموال‌را باز خواست تا هرچه در غنایم وعساکر موجود باشد بستانند وبامیر مبارز الدین فرمانی نوشتند که باقی‌را آنجا طلب کند وهرچه مفقود باشد از وجوه خاص برساند چه سبب چنان فتح رفع ظلامهٔ ایشان بود وآن کسر بر عدو جهت جبر حال ایشان شد وسلطان بمرادات بقونیه پیوست چنین کنند بزرگان چو کرد باید کار ۞

---

a) P porte ici ازدعس; j'ai corrigé d'après la réd. turque, mais peut-être le véritable nom est ارنقش.

b) P ajoute وحفظ دعطه. Cp Recueil III, ۸۹ l. 2.

بدان حدود رسید سپاهی توانا ودلیر که هنگام اقتحام مهالک در دهان شیر در آیند پیرامن دایرهٔ انطالیه چون دایرة السوء از هر سو در آمدند ومنجنیقها نصب کردند واز بام تا شام دو ماه متواتر مقارع ومحاصر بودند چون بهیچ نوع فتور بمردان سور راه نمی یافت سلطان فرمود که عوض گرز وسنان با تیر وکمان جنگ آغازند وامان ندهند که هیچ فرنگ از شرفات باره نظر بر دلاوران جنگ تواند کرد وپهلوانان چرب حرب کنند ونردبانها بر باره نهند وعیار مردی‌را بر محکّ امتحان باظهار رسانند چون این فرمان بمسامع مجامع عساکر رسانیدند بیکبار چون ملخ ومور در شور آمدند ودر کمتر از یک ساعت نردبانهای که با اوج فلک از غایت درازی همرازی کردی بر هر بدنی نهادند اوّل کسی که قدم صدق گزارد ودست‌برد نمود حسام الدین یولق ارسلان نامی بود از سپاهیان قدیم قونیه که با تیغ وخود وخفتان بر بارهٔ سنگ چون پلنگ بر دوید وخودرا در میان فرنگ انداخت ونفری چندرا سوی سقر سفر فرمود باقیان ترک فرار کرده راه فرار گرفتند دلاوران لشکر از هر طرف با تیغ پولاد چون باد که بر کوه گذرد بر باره بر آمدند وسنجق سلطان‌را بر شرفات باره نصب کردند آنگه بشهر فرو رفتند وبزحف تمام بزخم گرز وکوپال اقفال‌را بشکستند ودر باز کردند باقی عساکر چون عقبان کواسر در شهر در آمدند وبنابر آن که در مدّت محاصرت فرنگان زبان بناسزا دراز کرده بودند سلطان فرمود که سه روز کشش کردند واز خون کفّار ملّتها بساط احمر بر روی بحر اخضر گسترده ماند ومرغ وماهی‌را اشلا وجیف آن جافیان

ذکر عزیمت سلطان غیاث الدین کیخسرو بر فتح انطالیه

روزی سلطان بر عادت معهود بر تخت نشسته بود وداد می داد ناگاه جماعتی تجّار بدادگاه در آمدند جامهها چاك زده وخاك بر سر کرده که ای شاه بلند اختر ما طایفهٔ تجاریم که در طلب منال عیال از وجه حلال سر در معرض خطر نهاده وسفرهاء شق در پیش گرفته ایم اطفال مارا بسبب آن کسب پیوسته انگشت بلب گوش بدر چشم براه مانده باشد که تا کی پدری روی پسری بیند ویا نامهٔ از برادری ببرادری رسد از دیار مصر بر صوب [a] اسکندریه گذشتیم واز آنجا بکشتی بثغر انطالیه آمدیم حاکمان افرنج مارا در رنج داشتند وبی صدور جریمه ناطق وصامت مارا از قلیل وکثیر بظلم وعدوان بستدند واز سر طنازی گفتند آنك سلطان عادل غازی در قونیه نشسته است وبساط معدلت گسترده تظلّمرا نزد او برید تا لشکر کشد وشفاء صدور ما تقدیم دارد سلطان‌را بر ذلّت وقلّت ایشان رقّت آمد وآتش عصبیّت زبانه زد بداراء دارنده سوگند خورد که از پا ننشینم تا اموال شمارا بدست نیارم من مرارت غربت چشیده ام ونکایت ظالمان دیده

من می دانم حال شما مسکینان   زیرا هم ازین نمد کلاهم بودست

پس باطراف ممالك بدعوت عساکر فرمانها اصدار فرمود ودر اندك مدّت لشکر بسیار جمع شد وباستظهار فضل کردگار با لشکر جرّار روی بدیار کفّار نهاد بعد از طیّ چند مرحلهٔ معدود

---

a) P صورت; Schefer بندر.

مملکت رام ما ورام شماست
در جهان نام ما وکام شماست
نیک^a خواهان زفضل داور ما
مجمع دوستان ما بر ما
هین که وقت است جایی اینجا جوی
کر سرت در کلست اینجا شوی

چون این لطایف بخدمت قدوة الطوایف رسید در آمدن مسارعت نمود وسیر بسری پیوسته در اوراد دعا وثنا بیفزود سلطان‌را در استقبال قدوم میمون او اعطاف الطاف در هزّت آمد ودر عزّت جانبش مبالغت فرمود وملك عزّ الدین بمرافقت شیخ بمحروسهٔ ملطیه فرستاد وعلاء الدین کیقبادرا با جمعی از کفاة بتوقات روانه کرد ودر وقت دخول در شهر سلطان‌را بادرهٔ صادر شد که هیچ کس پسندیده نداشت وآن کشتن قاضی ترمذی بود که اورا بدل امام ابو اللیث سمرقندی می نهادند وسبب آن بود که ممانعت اهل شهررا در وقت محاصرت بفتوی آن حوالت کردند وکفتند او می کوید که غیاث الدین‌را از آن قبل که تولّا بولاء کفّار نمود ودر دیار ایشان مناهی شرع‌را ارتکاب کرد سلطنت نمی رسد واز شومی اراقت آن دم بناحق مدّت سه سال ساکنان ضواحی ونواحی قونیه از مزروعات وبساتین بری نخوردند عاقبت از کرده پشیمان شد ومخلّفان واعقاب قاضی‌را بنواخت وعذرها خواست ۞

a) P ضبع et ensuite وفضل.

اثــر آن بـخــواب مــی دیــدم
عــزم کــردم بـجـــانــب الامـــان
کــانــدر آمــد مــبــشّــری بــامـــان
خبر مرگ خـصــم وفـتـرت مـلــك
گفت هین شـاد شو بروبت مـلـك
نـــامـــهـــاء اکـــابـــر اطـــراف
بـــا پـــیـــام خـــلاصـــهٔ اشـــراف
گفت مـــا جملـه داعیـان تـوئـیـم
مـهـدیا هین کـه ساعیان تـوئـیـم
هــر دمــم هــاتــف از ره الــهـــام
گــفــت عَـجّــل وحَـرّك الأَقــدام
بــاز گــشــتــم بــســاحـــل دریـــا
وآنـگـهـی چــه مخوف بحر وشتـا
قــصّــهٔ کوتــاه بــحــر بــبــریــدم
تــو مــبــیــنــاش آنـچـه من دیــدم
آمـــدم ســـوی بــرغـــلـــو بـــمـــراد
مــلــکــی یــافــتــم چــو نــرد زیـــاد
مفسدی چــنــد عزم کــیــن کــرده
اســپ ظــلــم وجـفـا بزیــن کــرده
چون خدا بود یار وحافظ وپشت
خــرد گشتند گـاه زخــم درشــت
عاقبت بــخــت مـــا مظفّر شـــد
مــمــلــکــت سر بسر مــیــسّــر شـــد

دیدی آن مجمع صدور کرام
که زمانه چگونه کرد حرام
پادشاهی زما بظلم ببرد
بیکی تند بی حفاظ سپرد
من چو جم دل بغصّه آگنده
شده اندر جهان پراگنده
گاه در شام وگاه در ارمن
گاه اطلال جای وگاه دمن
گاه همچون نهنگ در دریا
گاه همچون پلنگ بر صحرا
گه ستنبول جای وگه نشکر
گاه مغرب مقام وگه بربر
مدّتی کار من زدهر دورنگ
تیغ وپشت سمند وحرب فرنگ
رزمها دیده حربها کرده
طعنها داده ضربها خورده
گاه گاهم غذا ندامت وغم
از پی دوستان طبع دژم
دوستانم چو باز بر کنده
همچو من در جهان پراگنده
باز چون لطف حق جمال نمود
گردش چرخ هم وفا فرمود
خوابهاء صواب می دیدم

محبّت وولاء او التیام یافت

چو تاج بزرگی بسر بر نهاد ازو شاد شد تاج واو نیز شاد
بهر جا که ویران بُد آباد کرد دل غمکنانرا زغم شاد کرد

ومفروزمرا بمنزلت علیا ومرتبت قصوی رسانید ومحروسهٔ ملطیهرا بملك عزّ الدین کیکاوس وملك دانشمندرا باسرها بملك علاء الدین کیقباد مفوّض فرمود وبملوك وسلاطین اطراف نامها ورسولان فرستاد واز مواتات سعادت ومساعدت دولت اعلام داد وشیخ مجد الدین اسحقرا که در وقت جلاء سلطان از ممالك روم بدیار شام انتقال کرده بود بدین ابیات رایق دعوت فرمود

صاحب ذات طاهر سموی
تاج اصحاب مجلس اخوی
عزّ اقران یگانهٔ آفاق
صدر اسلام مجد دین اسحاق
آن عزیز ورفیق وشایسته
وان چو جان فرشته بایسته
باد تا روز حشر پاینده
حرمت ورتبتش فزاینده
دست آفت زعرض او مصروف
چشم فتنه زذات او مکفوف
ای ولی سیرت ای نبیّ سنّت
گر بگویم که اندرین مدّت
چه کشیدم زجور چرخ حرون
مدّه بر نوك كلك گردد خون

خودرا بی فایده از دست مدعید ایشان بخدمت سلطان فرستادند وقرع باب صلح کردند بشرطی که سلطان با برادرزاده همان کند که سلطان رکن الدین با شهزادگان کرده بود وممکلتی بدو مفوّض گرداند وچون صلت رحم فرموده باشد واین معنی برعایت رسانیده اورا بخدمت آرند تا بشرف تقبیل تبجیل یابد وشهریار بفأل فرّخ در شهر در آید سلطان‌را این رای موافق آمد وولایت توقات‌را چنانك سلطان رکن الدین در عهد ملکی داشت برو مقرّر فرمود ومنشور مسطور شد چون اعیان قونیه عهود ومناشیررا دیدند شهزاده‌را بی اندیشه وغم بخدمت عم بردند سلطان عزّ الدین وعلاء الدین‌را پیش‌باز فرستاد وچون پسر سلطان رکن الدین روی عم دید زمین[را] بوسه داد وخواست که دست بسته بر پای ایستد سلطان نگذاشت ونزد خود نشاند وبوسه بر رخسارش داد وبر زانو نشاند واستمالت تمام فرمود وتشریف شاهانه داد وفرمود که روزی چند بقلعهٔ کاوله اقامت نماید بعد از آن کامران بمحروسهٔ توقات رود ✿

ذکر دخول سلطان غیاث الدین کیخسرو بن قلج ارسلان در قونیه وجلوس بر سریر سلطنت

روز دیگر که شاه ستارگان طلوع کرد پادشاه چون خورشید در زیر چتر سیاه که پشت وپناه جهانیان بود در شهر قونیه که یك ساعت حیوة درو خیر من الف شهر است در دیگر بلاد با جیوش چون دریاء اخضر جوشان وحشمی چون اعداد امطار بی پایان در آمد وپای از رکاب زمین آرام بر تخت اباء کرام نهاد وانواع افراح بارواح خاص وعام رسید واهواء لشکری ورعیّت بر

امروز جهان بکام ما شد   گردندهٔ فلك غلام ما شد
منشور ممالك از خداوند   بی منّت کس بنام ما شد

پس راه پیش گرفتند با صرصر وبا نکبا در سبسب وبیدا مبارات ومجارات می نمودند چون ظلمت دیجور بکسوت نور مبدّل شد بحدود ممالك اسلام رسیده بودند سلطان هنوز بتلافی مهمّات اوج وتألیف اهواء امراء آن طرف مشغول بود زکریا بخدمت سلطان اولاق روان کرد که قلاع وبلادرا نسپارد که کار از آن گذشت وشهزادگان در ضمان سلامت چون نجوم بتخوم ممالك رسیدند وبحدود ملك جدود پیوستند سلطان ازین خبر کلاه شادمانی بر فلك کامرانی انداخت واز مهمّات اوج فراغت یافته بتعجیل بطرف قونیه شتافت در رجب سنه اثنین وستّمایه ✿

ذکر محاصرت غیاث الدین کیخسرو بن قلج ارسلان قونیه‌را

اهالی قونیه چون از قدوم سلطان خبر یافتند در پردهٔ وفاداری سلطان [پسر] رکن الدین سلیمانشاه چنگ جنگ‌را *a* ساز کردند واز قانون صلح تنکّب نمودند شیطان نخوت سلطان‌را بر آن باعث شد که فرمود تا جملهٔ باغهارا بتبر ضرر وفاس بأس قطع کردند وقصور ودور که نزدیك ودور شهر بود خراب کردند وآتش در زدند سلطان قلج ارسلان با ایشان گفت که من می دانم که عمّ من بر قدم انتقام ایستاده است ابقا ومحابا نخواهد کردن اگر مرا بجان آمان دهد نعمتی بزرگ باشد شما مصلحت

---

a) Selon G. P خیک‌را (Schefer: حیل).

ممالك موروث مصمّم است مفرزوم گفت هرچه دارم فدا کردم اسباب رحلترا مرتّب فرمایید وبنده نیز در ملازمت رکاب همایون پیاده روانه گردد وپیش از آن دخترررا در حبالهٔ تزوّج سلطان آورده بود وپسررا ملازم حضرت سلطنت گردانیده سلطان جملهرا مواعید جمیل فرمود وعزیمت ساخت چون بازنیق رسید فاسلیوس مانع شد که من با پسر سلطان رکن الدین بیمینی مغلّظ عهد کرده ام امکان ندارد که گذارم که سلطان بقصد ملك او روانه شود روزی چند درین قیل وقال بودند آخر الامر بر آن قرار گرفت که هرچه سلجوقیان از ولایت روم تا حدود قونیه گشوده اند چون خوناس ولادیق ودیگر بقاع بنوّاب فاسلیوس تسلیم کنند وسلطان فرزندانرا با زکریا برسم نوا آنجا بگذارد وخویشتن بگذرد وچون بر تخت نشیند ومواضع مذکوررا بمعتمدان فاسلیوس تسلیم کند فرزندان از اینجا روانه شوند برین تقریر سلطان ومفرزوم وکافهٔ خواص عزیمت ساختند وباطراف اوج رسیدند چون روزی چند بگذشت زکریا نزد فاسلیوس رفت وگفت پادشاهزادگان نازك طبع اند ونشستن در خانه ملالت می یابند فاسلیوس اجازت داد که هر روز دو بار بسنیران سوار شوند ودر مروج انیق ازنیق تنزّه کنند وچند کسرا از خواص فاسلیوسرا بانعام واحسان معمور گردانید وبابهام وکنایت در حیّز دعوت کشید وبانجیل وصلیب سوگند داد روزی نماز دیگری شاهزادگان سوار شدند وروی بشکارگاهی نهادند ناگاه گرازی فراز آمد واز بیم تیغ وشمشیر وتیر بر سمت ممالك اسلام توجّه نمود بدان تفاءل کردند وگفتند

کارگاه وجود چُنو نگاری ننگاشته a
یکایك از پی او روزگار ساخته بود
زباب حسن هر آنچش بکار می آمد

فراز شد وبوسهٔ که توشهٔ حیوة ابد باشد در ربود شهزاده از فرط رنجش وتاب بخدمت سلطان شتاب کرد وحالرا عرض داشت سلطان اورا طلب فرمود چون در آمد مفرزوم فرمود تا حکم سیاست برو رانید از بیم اراقت آبرو حاجب ابروی آشنایی گشاده گردانید وطرف کلاه از پیشانی بر داشت سلطان اورا شناخت ودر تفحّص حال اهمال فرمود وعذری که مناسب وقت باشد از مفرزوم بخواست وبزبان پارسی ببیکی از خواص فرمود که اورا جایی b باز دارد چون سرای از اغیار خالی شد سلطان زکریارا طلب فرمود چون سعادت واقبال دوان وخرامان از در در آمد وگفت نتیجهٔ این جرأت این قربت بود سلطان فرمود که برادرم چونست جواب داد که در اوج عظمت مملکت ابخاز گرفت وولایت گرجرا مسلّم کرد ودر میانهٔ تکلّم تبسّم کرد سلطان گفت خنده بر کجاست نزدیکتر شد واحوال برمّتها تقریر کرد وخطوط وعهودرا در پیش سلطان نهاد چون مکاتبات وعهودرا مطالعه فرمود اگرچه دلش از جور برادر پر آذر بود وازو ظلم بی کران دیده آب از دیده روانه کرد وبر وفات او متأسّف شد پس ملك مفرزوم‌را طلب داشت وواقعه‌را بدو باز گفت سه روز شرایط عزا بجای آورد روز چهارم فرمود که عزیمت

---

a) Cp. Kor. 40,66. b) P جانی.

نعمت پدر بنمشیت مصالح پسر پیش گرفتند وفتح ولایت سپرته که از معظمات قلاع سواحل دریاء مغرب است در ایّام دولت آن طفل معصومَ میسّر شد وملوك اسلام وقیاصرهٔ روم وتکافره درج a بر ولاء او بیعت کردند واتاوات واحمال بر قرار سابق از اطراف بخزانه متواصل بود وفی ما بعد خاتمت آن دولت در موضع خود گفته آید اما مظفّر الدین محمود وظهیر الدین ایلی وبدر الدین یوسف پسران یاغی بسان بحکم آنك هوادار غیاث الدین کیخسرو بودند جادّهٔ نفاق را مسلوك می داشتند واز طریق وفاق تنکّب می کردند واین سه برادر سرور وفرمان رواء عساکر اوجها بودند امراء اطراف را بر ولاء سلطان مایل کردانیدند وسوگند دادند وخطوط وحجج بستدند وزکریا حاجب را که بوفور کفایت مشهور بود وبکثرت دها ومعرفت لغات والسنه مذکور نامزد طلب سلطان کردند وآن عهود ومکتوبات را در تجویف عصائی نهادند وبدو دادند ودرو جامهٔ قسیسان پوشانیدند ومواعید جمیل مستظهر کرده روانه کردانیدند چون بملك ملك مفرزوم رسید واز خانهٔ سلطان نشان یافت بر اطراف آن طواف می کرد وفرصت می طلبید گرمگاهی شهزادگان را دید که با فوجی از غلامان بسیران رفته بودند وبر لب مرغزاری که چون شاهدان خط سبزش گرد عذار دمیده بود بر عادت اطفال بناء آسیابی آغاز نهاده بودند زکریا نزد ملك عزّ الدین که در حسن بی قرین بود ونقّاش صَوَّرَکُمْ فَأَحْسَنَ صُوَرَکُمْ در

a) Ainsi porte P. On serait tenté de corriger کرج mais l'auteur a sans doute en vue les rois de l'Arménie.

گشت فَصَارَ ٱلأَسِيرُ أَمِيرًا وَٱلأَمِيرُ أَسِيرًا وَكَانَ ذَلِكَ عَلَى ٱللّٰهِ يَسِيرًا وملك فخر الدين‌را با فوجی از حشم از پای در آوردند ودستگیر کردند وسلطان با ملك مغیث الدین وکوکبهٔ از سپاه بارزن الروم افتاد وبعد از حصول استراحت واسو جراحت روی بروم نهاد وبقونیه رفت وآنجا عزم عودت واعادت دعوت می کرد در آن میان بسبب مرضی که عرض جوهر وجود او شد بجوار کردگار پیوست در شهور سنه احدی وستّمایه

فَقَدْنَاهُ لَمَّا تَمَّ وَٱعْتَمَّ بِٱلْعُلَى　　كَذَاكَ كُسُوفُ ٱلْبَدْرِ عِنْدَ تَمَامِهِ a

سر انجام گیتی بجز خاك نیست　　وزو بهره زهرست وتریاك نیست b

ذکر ایّام سلطنت عزّ الدین قلج ارسلان پسر رکن الدین سلیمانشاه

چون سلطان رکن الدین بدار سلام پیوست امراء دولت چون نوح الب وامیر منده وتوز بیك که از محروسهٔ توقات در خدمت رایات سلطنت آمده بودند ومتقلّد مناصب بزرگ گشته ومستودع اسرار شاهی گشته عزّ الدین قلج ارسلان پسر سلطانرا که هنوز بحدّ بلوغ نیافته بود بر تخت نشاندند وحق‌گذاری

---

a) En G précède ce vers:

مضی طاهر الاثواب لم یبق بعده　　کریم یروی الارض بعد غمامه

b) G a aussi les vers précédents (Cp. Schefer, *Siasset Namèh*, Suppl. p. ۹۸ et suiv.):

چنین بود تا بود گردان سپهر　　گهی پر زکینست وگه پر زمهر
یکی‌را بر آرد بچرخ بلند　　زتیمار ودردش کند بی گزند
زمانه بزهراب دادست چنگ　　بدرد دل شیر وچرم پلنگ
بپیشه زمانه چه بازی سرت　　رباید چو داد از سرت افسرت

وبراری‌را غلایل وحواصل از انعام عام در بر فکندندی فرمودی که حبوب‌را بگردون در کوه وهامون بردندی وپاشیدندی تا طیور ووحوش‌را از آن طعمهٔ مرتّب بودی کتاب مخزن الاسراررا نظامیٔ گنجه بنام او کرد وبخدمتش تحفه فرستاد پنج هزار دینار وپنج سر استر رهوار جایزه فرمود با سر سخن رویم اصدار گردانید او نیز بر موجب رای از هر *a* طرف لشکر دعوت فرمود ودر خدمت سلطان بارزنجان توجّه نمود وعلاء الدین سلتقی *b* که ملك ارزن الروم بود در احتشاد اجناد وارتسام اوامر مطاع ومنقاد تعلّل می نمود سلطان بعزل او فرمان داد وآن مملکت‌را بمغیث الدین طغرلشاه سپرد واز آنجا با لشکری بعدد ستاره بر سمندانی چون کوه پاره در ممالك ابخاز توغّل فرمود آن کفره فجره با جمّ غفیر نفیر عام نمودند ودر میان دو لشکر چندان کشش رفت که در صحراء معرکه بهر جا از کشته پشته پدید آمد فتحی بزرگ از پردهٔ غیب چهره خواست گشاد ونزدیك بود که کفّار وَلَّوْا عَلَى أَدْبَارِهِمْ *c* بر خوانند ولکن حکم وَكَانَ أَمْرُ ٱللَّهِ قَدَرًا مَقْدُورًا *d* زمام مرام از دست اهل اسلام در ربود وپای اسپ چتردار بسوراخ یربوع فرو شد وچتر بر زمین افتاد چون چشم حشم ومبارزان معرکه بر آن حالت آمد پنداشتند که مگر مکر دشمن در قلب اثر کرد وبا سلطان نکبتی رسید یزنیّات *e* ومشرفیّات انداختند وحالت کرّ بفرّ مبدّل شد ضارب مضروب وقاتل مقتول

---

a) P a aussi la leçon هزار. *b*) P سلیقی.
c) Kor. 17,49. *d*) Kor. 33,38. *e*) P بزنیات (sic). Schefer a publié مرمیات.

با تاب *a* حبل عتاب‌را تاب داده که جهت مملکت انجاز که بر تقدیر تیسیر وحصول مقصد دنی دنیوی است شاه عالم چگونه روا می دارد که بنده‌را بمصطبهٔ کفر وضلال فرستد امید هست که وعدهٔ وَعَدَكُمُ ٱللّٰهُ مَغَانِمَ كَثِيرَةً *b* در باب فتح انجاز انجاز یابد ولشکر کشم وخاك آن دیار بر باد دهم وآن فاجره‌را در قید اسار وخسار مَأْخُوذَةً بِٱلنَّوَاصِى وَٱلْأَقْدَامِ *c* بدرگاه پادشاه آرم سلطان‌را از بزرگ منشی پسر لذّات وراحات بمذاق جان ودل رسید آفرینها کرد وعذرها خواست ❀

ذکر عزم سلطان رکن الدین سلیمانشاه
بغزو گرجستان ومراجعت از آنجا بر خلاف ارادت
وذکر ملك فخر الدین بهرامشاه

آن دفینهٔ دیرینه در سینهٔ سلطان تمکّن یافته بود چون نوبت سلطنت بدو رسید با سپاهی گران روی بدان حدود نهاد وپیشتر مسرعان بملوك اطراف وبرادران ارسال فرمود که استعداد قتال وجدال کنند پیش از همه مغیث الدین طغرلشاه ملك آبلستان بدو پیوست وهمچنین نزد ملك فخر الدین بهرامشاه که داماد سلطان واز احفاد منکوجك غازی بود وبلطف نفس وحسن سیرت وعلوّ همّت ونقاء جیب وطهارت ذیل وفرط مرحمت وشفقت فرید ووحید جهان بود ودر ایّام پادشاهی او در ارزنجان هیچ سور *d* ومأتم واقع نشدی که از مطبخ او آنجا برگ ونوای نبودی یاخود تشریف حضور نفرمودی ودر موسم دی که جبال

---

a) P تاباب; G باباب. *b*) Kor. 48,20.
c) Cp. Kor. 55,41. *d*) P شور.

مظلومه کنند در آن میان ناگاه غلام حاضر شد پیرزن گفت خصم اینست غلام از بیم پادشاه منکر شد سلطان فرمود که اگر شکم غلام شکافته شود وماست نخورده باشد سزاء تو جز قتل نخواهد بودن پیرزن راضی شد در حال بجرّاح فرمان رسید که شکم اورا بشکافد وتقلیب احشا وامعا کرد واز آن قبل که از ماست پر بود قتل غلام لازم آمد وفرمود تا سیاست کردند وغمهاء سلطان در فراق جانان تو بر تو شد ومثل از ماست که بر ماست در حقّ او صادق گشت تا پیرزن‌را هزار دینار انعام فرمود وبر این جملت مدّتی پادشاهی راند عاقبت سوداء جهانگیری در سویداء دلش منبعث شد وعزم غزو گرج مصمّم کرد وسبب آن بود که تامار ملکهٔ گرج که بر مملکت ابخاز ودار الملک تفلیس چون بلقیس پادشاهی ونفاذ اوامر ونواهی داشت شنیده بود که سلطان قلج ارسلان‌را دوازده پسرست هر یکی بر آسمان ملاحت ماهی ودر جهان صباحت شاهی واو بحکم امّا النِّسَاءُ فَمَيْلُهُنَّ اَلَى اَلْهَوَى هرجا که نشان شهزادهٔ خوب رخسار چرب گفتار یافتی بزبان تعشّق بِرو الأُذْنُ تَعْشَقُ قَبْلَ اَلْعَيْنِ أَحْيَانًا برخواندی وبزر یا بسخن صید مقصودرا در دام حصول آوردی بدیار روم [نقّاشی] فرستاده بود ونقش صورت هر یکی از شهزادگان تصویر کرده واز آن جملت جواذب عشق او بر ملک رکن الدین سلیمانشاه در حرکت آمده وعاشق صورت او شده بنابر آن فرستاده وطلب پیوندی کرده وقلج ارسلان در خلوت قضیّه‌را با سلیمانشاه گفته واسترضا واستنطاق کرده واو از غایت انفت در آن باب

آیت لَا تَثْرِیبَ عَلَیْکُمُ ٱلْیَوْمَ[a] بر خواند واز گذشته در گذشت وبا طالع مسعود در ظلّ ظلیل چتر همایون در شهر شد وسریر خسروی‌را بفرّ قدوم خود آیین وزیب کسروی بخشید سخاش بحدّی بود که پنج سالهٔ خراج لشکری‌را که بیکبار بخدمتش آوردند بحضور رسولان بسر چوگان بر خاص وعام تفرقه کرد فضلا وشعرا وهنرمندان‌را بلطف تربیت از مومات فقر وفاقت برياض دعت ونعمت رهنمونی می فرمود امام الکلام ظهیر الدین فاریابی قصیدهٔ که مشهورست ومطلعش این کی

زلف سرمستش چو در مجلس پریشانی کند
جان اگر جان[b] در نیندازد گران جانی کند

بخدمتش فرستاد در وجه جایزه دو هزار دینار وده سر اسب وپنج سر استر وپنج نفر غلام وپنج نفر کنیزك وپنجاه قد جامه از هر نوع بقصّاد او تسلیم فرمود وانصاف ومعدلتش بغایتی بود که آیاز نامی غلامی محمود سیرت داشت که گوشهٔ خاطرش بل همگیٔ دل سوی عشق آن ماه‌روی مهرگسل مایل بود مگر روزی بر دست باز باز همی آمد از شکار با پیرزنی که در دست کاسهٔ ماست داشت مقابل افتاد از فرط تاثیر تاب آفتاب واستیلاء عطش واعواز آب کاسه‌را در ربود ودر کشید پیرزن بر اثر تا شهر دوان شد وبر در سراء سلطان آمد وفغان بر داشت که غلامی کاسهٔ ماست‌را که در وجه نان ایتام خود نهاده بودم بستد وبها نداد سلطان فرمود تا کشف حال آن

---

a) Kor. 12,92. *b*) P جه et plus loin نبازد.

وبحر روزگار بسر می بردند اکنون وقت است کی بذکر پادشاهی سلطان رکن الدین شروع افتد ✿

ذکر ایّام پادشاهی رکن الدین سلیمان شاه وتقریر بعضی از مناقب کریمش

سلطان قاهر رکن الدین سلیمانشاه پادشاهی بود که در روضهٔ دولت از اولاد قلیج ارسلان بل که از احفاد سلجوق چنو دوحهٔ بالا نکشیده بود گرزی گران وشفقتی بر رعیّت بی کران عفّتی بغایت وورع وپرهیزکاری بی نهایت در حلم چون کوه با وقار ودر حکم چون قضا مبرم گردون گذار

حُلْوُ ٱلْفَكَاهَةِ مُرُّ ٱلْجَدِّ قَدْ مُزِجَتْ
بِقَسْوَةِ ٱلْبَأْسِ مِنْهُ رِقَّةُ ٱلْغَزَلِ

در انواع علوم ریّان وباستزادت آن بضاعت صادی وعطشان واز جملهٔ نتایج طبع او این دوبیتی است که در حقّ برادر خود قطب الدین ملکشاه ملک سیواس وآقسرا بسبب معاداتی که باهم داشتند گفته است

ای قطب فلک وار از تو سر نکشم
تا چون نقطت بدایره در نکشم
از دوش کشیده باد کیمخت تنم
گر پرچمت از کاسهٔ سر بر نکشم

چون سلطان غیاث الدین از دروازهٔ قونیه بیرون رفت سلطان رکن الدین‌را اعیان ومعتبران استقبال نمودند واز تبسّط که کرده بودند عذرها خواستند از مصحف اغضا وسورة اغماض

کنند فاسلیوس لشکررا بدفع ایشان مثل داد وبعضی‌را سیاست فرمود ودریاء متموّج فتنه ساکن شد سلطان‌را از میدان بخانهٔ خود برد وپیشکش فراوان تقدیم داشت وآن شب تا انفلاق عمود صباح عود وراح‌را بکار داشتند وخیط غبوق‌را بصبوح موصّل گردانیدند روز دیگر با جملهٔ آلات بزم که مدّخر ابناء واجداد فاسلیوس بود بسراء سلطان حاضر شد وآن روز احیاء موات عشرت در اراقت دم دین که در شرع ندامیٔ محلّل است واجب دیدند ودر پایان مستی فاسلیوس بر زبان راند که مهر خسرو اسلام با دل وجان من نه *a* چنان پیوند گرفته است که بهیچ حال صورت انفصال پذیرد واگرچه یکدم بی جمال مبارک پادشاه بودن وبال می دانم اما مصلحت شاه جهان‌را بر ارادت خود راجح می بینم اگر روزی چند تا نایرهٔ حقد وحسد فرنگان خامد شود سلطان نزدیك ملك مفرزوم که از اکابر قیاصرهٔ روم است رنجه شود وبهرچه در دایرهٔ امکان آید این بنده بجانب جناب عالی در فرستادن تقصیر نکند واو خود آنچه شرط تعظیم است بجای آرد لَعَلَّ اللّٰهَ يُحْدِثُ بَعْدَ ذٰلِكَ أَمْرًا *b* این کلمات در مسامع اشرف خدایگان مکان‌پذیر شد وکار راستی فرمود وروزی چند با خدم وحشم روی بدان جزیره نهاد وبدور جام بادهٔ گلگون از جور دور گردون یاد نمی آورد وملکان عزّ الدین وعلاء الدین‌را چون از مکنت *c* فراغت می یافتند بشکار بر

---

a) Biffez ce mot et l. نپذیرد. *b*) Kor. 65,1.

c) Leçon confirmée par la glose زحمت. Schefer: مکتب = *Rec.* III, ۴۵.

چون لجاج سلطان بغایت رسید از زردخانه برگ وعدّت شاهانه حاضر کردند سلطان یکی دست سلاح اختیار کرد وفرنگ‌را خبر کردند که فردا روز زور آزمایست فرنگ همه شب اسباب جنگ مهیّا کردانید وخودرا بر زین وپشت اسپ محکم بست وبعزم جنگ در عرصهٔ میدان آمد خلایق آن دیار از صغار وکبار وقاری واُمّی ومسلم وذمّی دو گروه شدند برخی بطرف سلطان میلان نمودند وقومی بطرف فرنگ نگران جنگ شدند روح الامین هر لحظه نداء وَيَنْصُرَكَ ٱللّٰهُ نَصْرًا عَزِيزًا a بگوش سلطان می رسانید چون دوه آهنین با فاسلیوس در قلب ایستاده بود وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى ٱللّٰهِ فَهُوَ حَسْبُهُ b بر خواند وچون آفتاب در برج شرف بهر طرف سیران فرمود وچون بدر زاهر گرد عساکر بر می آمد فرنگ اوّل بنیزه حمله کرد سلطان بسپر دفع فرمود بار دیگر همین عمل باز آورد سلطان رد کرد بار سوم سلطان حمله برد وبیک صدمهٔ جان‌فرسای فرنگ‌را از پای در آورد وبیك گرز گاوسار رخسار پرستندهٔ سم خر عیسی‌را در خاك افکند چنانك انینش بمقیمان خطّهٔ اسفل سافلین رسید

بِضَرْبَةٍ لَمْ تَكُنْ مِنّي c مُخَالَسَةً   وَلَا تَعَجَّلْتُهَا جُبْنًا وَلَا فَرَقَا

اسپ فرنگ‌را از نکایت گرز از گریز گزیر نبود وفرنگ بسبب آنك خودرا بر اسپ تنگ بسته بود بی هوش ومدهوش آونگان بماند مسلمانان وفاسلیوس وتجار وامراء کبار که حاضر بودند آواز آفرین بر چرخ برین رسانیدند فرنگان خاکسار خواستند که غوغا

---

a) Kor. 48,3. *b*) Kor. 65,3. *c*) P منه. Cp. Hamāsa ed. Freytag p. ٢٨.

خود می کشید فاسلیوس‌را گفت ترا معلوم است که من پسر قلج ارسلان واز نژاد الب ارسلان وملکشاهم از مشرق تا مغرب جهانرا اجداد واعمام من گشودند وهمواره اجداد تو خراج وباج سوی خزانه‌خانهٔ ایشان می فرستادند وتو با من همین طریق می رفتی اکنون اگر تو روا داری که چون قضاء آسمانی مرا بزمین تو اندازد بر من چنین استخفافی رود برادرانم که هر یکی صاحب کشوری اند چون بشنوند أَكَلَ لَحْمَ أَخِی وَلَا أَدَعُهُ لِغَیْرِی بر خوانند وبدین بهانه لشکر کشند ودیار ترا مرابض سباع وضباع گردانند فاسلیوس در جواب شتاب نکرد تا سورت غضب سلطان کمتر شد آنگه از در اعتذار واستغفار در آمد وگفت هر حکم که سلطان فرماید بر لشکر وکشور من جاریست سلطان فرمود که تصدیق این تصوّر آنگه باشد که از هرچه گویم عدول نفرماید فاسلیوس تجدید قسم کرد که از احکام سلطان مجاوزت نکند سلطان فرمود که دستی سلاح چنانک اختیار من باشد واسپی که لایق مردان وشایستهٔ میدان بود حاضر گردانند واشارت فرماید تا فرنگ با من در میدان آید اگر فرنگ پیروز جنگ شود من از بلا وعناء غربت خلاص یابم واگر ظفر مرا باشد فاسلیوس از جرأت واساءت فرنگ بر آساید فاسلیوس گفت که حاشا که بچنین حالت رخصت دهم اگر والعیاذ بالله از صدمت فرنگ شاه‌را در جنگ نکبتی رسد نام من بحماقت بر آید که سلطان‌را در مقابلهٔ یکی احاد اجناد آورد ودرین مقام از بیم انتقام برادران تو مقام نتوانم کرد سلطان ایمان غلاظ یاد کرد که اگر درین قضیّه فاسلیوس توقّف کند من بی توقّف خودرا هلاک کنم

ذکر رسیدن سلطان از طرف مغرب بجانب ستنبول

فاسلیوس آن عهد مقدم سلطان‌را مغتنم بزرگ شمرد ومشارکت بل که استقلال در ملک خود واجب دید ودر وقت اجتماع باهم بر تخت می نشستند ومباسطات وملاطفات می نمودند اتّفاقا فرنگی بود بمردانگی وصرامت مذکور وبدلاوری وشهامت مشهور که بتن تنها بر هزار مرد کارزار تاختن می آورد وکارزار می کرد هر سال ده هزار دینار مواجب او بود مگر روزی با اصحاب دیوان از قبل جامگی قال وقیل کرد بخدمت فاسلیوس آمد وشکایت مطوّل وعربدهٔ بی طایل آغاز کرد فاسلیوس بفرنگی می گفت امروز سلطان حاضرست ماجرارا در توقّف انداز فردا بر وفق رضاء تو تدارك تقدیم رود فرنگ پاس نمی داشت وصلابت پیشانی وجرأت کم نمی کرد سلطان در تاب رفت واز تکفور پرسید که این امیر چه می گوید در جواب فرمود که مگر اهل دیوان در ایصال معلوم او اهمال کرده اند سلطان فرمود تا این غایت بندگان‌را گستاخ چرا باید کردن فرنگ با سلطان سفاهت نمود سلطان در خشم رفت ودستارچهٔ بر دست بپیچید وبیک مشت که بر بناگوش زد فرنگ‌را بی هوش از کرسی در گردانید فرنگان ورومیان غوغا کردند وبر سلطان حمله آوردند وقصد اهلاك کردند فاسلیوس ایشان‌را منقار باز کوفت وخویشتن از تخت فرو آمد وآن فتنه‌را بنشاند وجملهٔ امرا از سرا بیرون راند ودر خلوت با سلطان ملاطفت آغاز کرد وتسکین غضب می فرمود سلطان‌را از فرط حمیّت آتش بر سر دویده بود آب در دیده آورد وهر نفس بادی سرد بر درد وخاکساری روزگار

یمن قدوم سلطان خبر یافت فرزندان واشیاع خودرا پنج روزه راه پیش‌باز فرستاد وخویشتن بر اثر روان شد وپیاده در رکاب سلطان تا آستانهٔ خانه بیامد واز انواع نفایس تا جان عزیز هرچه داشت موطاء قدم مالک خود گردانید ومفاتیح قلاع وتفاصیل خزاین بقاع‌را بخدمت سلطان آورد وایمان غلاظ یاد کرد که در آن باب رعونت نکرده است سلطان فرمود که عرصهٔ فتوّت ملک از آن فسیح‌ترست هرچه گویند هزار چندانست امید بفضل باری چنانست که انهار سعادت در ارم مرام ما جاری شود وبی فرجامی ایّام‌را انجامی بادید آید وعذر الطاف ملک خواسته شود بعد از مدّتی که آنجا اقامت فرمود توجّه بجانب جانیت نمود ومدّتی آنجا بود واز آنجا بعزم ستنبول در کشتی نشست ناگاه بادی از مهبّ تَجْرِی ٱلرِّيَاحُ بِمَا لَا تَشْتَهِی ٱلسُّفُنُ بوزید وحالت وَجَاءَهُمُ ٱلْمَوْجُ مِنْ كُلِّ مَكَانٍ a اعادت یافت وکشتی بساحل دریاء دیار مغرب انداخت کام ناکام لنگرها در انداختند وبا دیدهٔ تر ولب خشک رخت از آن تری بر خشکی کشیدند مدّتی در آن اطراف طواف می کرد ودر مقابلهٔ شراست اخلاق مغاربه به عشاشت الطاف مشارقه اظهار می گردانید ودر کنف رعایت امیر المؤمنین عبد المؤمن رضی الله عنه از کید نکد ایّام آمن بود وبکرّات ومرّات بتفقّد وتعهّد آن حضرت مخصوص شد عاقبت باجازت حضرت خلافت عنان بصوب ستنبول گردانید ۞

---

a) Kor. 10,23.

وآلات بیوتات وغلمان وجواری ترتیب کرد وبعد دو روز با کوکبهٔ خواصّ استقبال فرمود چون نظرش بر چتر مبارک افتاد پیاده شد حاجبان پیش دویدند وباز سوار کردانیدند چون نزدیکتر شد باز عزم کرد که پیاده شود سلطان بقسم مانع شد واز پشت اسپ دستبوس فرمود چون نزدیک شهر رسیدند ملک صالح پیاده شد وعنان سلطان کرفته در رکاب میمون می رفت چون بر در سرا رسیدند فرزندان ملک صالح طبقهاء پر دینار نثار کردند وچون بر تخت نشست ملک صالح مفاتیح قلاع وبقاع ممالک خودرا بخدمت سلطان نهاد سلطان از علوّ همّت او متعجّب شد وستایش بی کران فرمود وکفت قَبِلْنَاهَا وبِأَفْضَلِ الْمِنَنِ قَابَلْنَاهَا ثُمَّ رَدَدْنَاهَا اِلَيْكَ مَتَّعَكَ ٱللّٰهُ بِهَا وَبِأَمْثَالِهَا آنکه خوان نهادند وبر داشتند وسلطان بحرم همایون بدیدن همشیره تحوّل فرمود چون ملکهرا نظر بر جمال سلطان افتاد روی بر قدم برادر نهاد وکفت هرچه من پرستاررا هست نثار رکاب شهریار کردم در این شهر اقامت فرماید وانتظار لطف کردکار ومواتات اقدار کند شاید که مصلحت جلا بوده باشد عَسَى أَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا وَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ زمانی برادر وخواهر درین مناصحت ومحادثت نفس زدند آنکه سراچهٔ خلوت رفت طاوسان خصاری در خدمت شهباز فضاء شهریاری در جلوه کری در آمدند وبنظر قبول ملاحظت یافتند ساعتی با آن مخدّرات بر مخدّهٔ دعت بغنود بعد از آن عزم بزم فرمود وبمحاورهٔ زیر وبم اوتار نغم غبار غمرا از حواشی روزکار می سترد وزمام طبع بخوشدلی سپرد بعد از مدّتی نشاط اخلاط کرد وروی ببسیط آن بساط آورد چون ملک بلبان از

طلوع کرد انزال واحمال باستقبال فرستادند وهمه لشکر وجمعیت متوجّه خدمت شدند وپیاده شده شرف دستبوس در یافتند وَقَدِمْتَ قُدُومَ ٱلْبَدْرِ بَيْتَ سُعُودِهِ *a* خوانان گفتند سلطان عالم بخانه وآستانهٔ خود آمد تا در اجل تأخیری ودر کنانهٔ امکان تیری باشد هرچه داریم در وجه دفع وحشت خاطر اشرف نهیم لله که حماء نفس‌را از مداخلت افکار منزعج حمایت فرماید وبر موجب قول امیر المؤمنین کرّم اللّه وجهه که اِنَّ لِلْمِحَنِ غَايَاتٍ وَسَبِيلُ ٱلْعَاقِلِ أَنْ يَنَامَ عَنْهَا حَتَّى يَتَجَاوَزَهَا ونظم قابوس‌را که در زمان التواء رایت دولت فرموده است *b*

وَفِى ٱلسَّمَآءِ نُجُومٌ غَيْرُ ذِى عَدَدٍ
وَلَيْسَ يُكْسَفُ اِلَّا ٱلشَّمْسُ وَٱلْقَمَرُ

سبب تسکین دل غمگین سازد هر روز در آن مدّت سلطان‌را ملکی مهمانی کردی وتقدمهٔ لایق ولیمه عرض داشتی ناگاه سلطان‌را در خاطر عزم آمد آمد ملوك بقدر امکان خدمات کردند وروزی چند برسم وداع ملازم رکاب سلطان بودند آنگه با تشریفات گرانمایه مراجعت کردند چون بحدود آمد رسید ملك صالح که بکریمهٔ از اولاد قلج ارسلان داماد سلطان بود فرزندان‌را با جملهٔ حشم پذیره فرستاد وسراء سلطنت‌را بدانچه آراسته بود از خزاین

a) Vers arabe dont l'autre hémistiche est donné en G ainsi:

وجدّك عال صاعد کصعوده.

b) En G précèdent ces vers:

قل للذی بصروف الدهر عیّرنا   هل عاند الدهر الّا من له الخطر
اما تری البحر یعلو فوقه جیف   ویستقرّ باقصی قعره الدرر

بزم عام بخدمت سلطان نهاد سلطان [گفت] که قبول کردیم وباز بدو بخشیدیم بگواهی حاضران بعد چند روز عزم ملطیه کرد چون ملك معزّ الدین قیصرشاه‌را اعلام کردند بضیافت واستقبال مشغول شد وبا جملهٔ خویشان واتباع پذیره رفت وچون از دور سلطان‌را بدید پیاده شد وبدست‌بوس شتافت وعذر غدر برادر واجلاء او از ملك وخلوّ سریر سلطنت از فرّ وابّهت سلطان در خواست وتفجّع وتلهّف نمود وبتعظیم تمام در شهر در آورد وسراء سلطنت‌را با جملهٔ اسباب بیوتات در تصرّف نوّاب وحجّاب سلطان باز گذاشت وهر روز بنوعی از انواع ابداع نیکو بندگی می نمود شبی در اثناء منادمت پیش سلطان رفت وبزانو در آمد وعرض داشت که مرا در خاطر می آید که باجازت سلطان نزد ملك عادل که خُسُر بنده است روم وسلطان بدین قُرصهٔ ملطیه قناعت فرماید تا ایّام بؤس ونحوس منقرض شدن آنگه باز بنده بدین دیار آید وسلطان بمراد بر سریر سلطنت نشیند سلطان‌را ازین سخن تبسّم آمد فرمود که ملك عادل پادشاه عاقل است وبسبب خویشی تو اولی آن باشد که من نزد او روم واستشارتی کنم تا چه اشارت کند ملك جای خود نگاه دارد ومنتظر باشد تا بازیگر افلاك از پردهٔ غیب چه نقش بیرون می آرد بعد از آن عزم حلب فرمود معزّ الدین از حرم خود یك کلهبند بقیمت پنجاه هزار دینار بیرون آورد وبخزانه‌داران سلطان تسلیم کرد وغیر آن اسباب بی کران مرتّب ومهیّا گردانید ✿

ذکر پیوستن سلطان بملك شام

چون ملوك شام‌را خبر شد که صبح فلك شاهی بر ممالك ایشان

عبرات بر رخسار چون گلنار مدرار گردانیدند سلطان‌را از آن حال رقّت غالب شد وبرغبت صادق با خلع نفیس از کمرهاء مرصّع وما یوافقها ویجانسها با مردم خود بخدمت پدر روانه کرد وفرمود تا جناة طغاة‌را از شرفات سور صلب وکسوت حیات‌را از بدن جنبششان سلب کردند وآتش در دیه *a* زدند چنانک هنوز لادیق سوخته می خوانند وفرمود که هرکه بر سلجوقیان استخفاف کند سزا وجزا ازین نوع مشاهده کند سلطان تا وصول فرزندان توقّف کرد چون رسیدند *b* نوازش عم عرضه کردند وقصّاد سلطان رکن الدین اعذار مموّه تقدیم داشتند بحسن اصغا استماع فرمود وبا نوازش باز گردانید وخویشتن در ممالک ارمن کی در آن زمان از آن نیفون تکفور بود تورّد نمود ✿

ذکر وصول سلطان غیاث الدین بارمنستان

چون لیفون‌را از قدوم سلطان آگاهی دادند چون تشنه بآب زلال از سر اجلال استقبال کرد وچون نظر بر چتر مبارک انداخت پیاده شد ودر اعزاز سلطان همه تن زبان گشت سلطان‌را یکماه آنجا توقّف افتاد واز آنجا روی بابلستان نهاد ملک مغیث الدین طغرلشاه پسر قلج ارسلان در بندگی وخدمت شرایط اخوّت بر غایت رسانید وقاضی وائمّهٔ شهر‌را در خلا احضار کرد واقرار فرمود که ملک آبلستان وتوابع چنانک پدر بمن ارزانی داشته بود من که طغرلشاه اقرار کردم که ملک خداوند وبرادرم سلطان غیاث الدین کیخسروست وملک‌را در

---

a) P دم. *b*) P رسید.

چمن لاژوردی گنبد نیلوفری بر مثال ازهار طری ظاهر شدند سلطان با کوکبهٔ از خواصّ از شهر بدر آمد وراه آقشهر بعزم ستنبول در پیش گرفت از غایت استعجال وپریشانی حال ملکان عزّ الدین کیکاوس وعلاء الدین کیقبادرا در آن حال از خدمت پدر غیبت افتاد وسلطان بدیشان نپرداخت واز شهر بیرون تاخت چون بدیه لادیق از اعمال قونیه رسید رعایاء آن بر غلامان وخواصّ او استخفاف کردند وبعضی‌را مجروح گردانیدند واسباب‌را در معرض تلف آوردند سلطان از آن حالت متغیّر شد وراه لارنده گرفت ونامهٔ متضمّن عتاب از سر شتاب ببرادر نبشت واز اهانت واذلال عرق نجبت شاهی شکایت کرد روز دوم چون رکن الدین در شهر در آمد وبر تخت نشست قصّاد نامه‌را رسانیدند اگرچه از فرط غضب در جوش آمد اما جهت مصلحت وقت کظم فرمود وبانگ بر ایشان زد که هر آینه با مخالفان دولت ومخلّفان آن شیعت چنین باید کرد ودر خفیّه ببعضی از خواصّ ایما فرمود تا ایشان‌را استمالت کنند ومنادات در دادند که هرکه برادر سلطان‌را غارتیده ومردم اورا رنجانیده باشد بیاید وآن‌را سبب قربت وزلفت داند آن مجاهیل بدین تساویل اغترار کردند وبر همدیگر در مبادرت مسابقت می گرفتند تا عاقبت باجمعهم بر درگاه جمع گشتند وهریك هرچه ستده بود جهت ترویج سوق خود با خود آورد سلطان هر فوجی‌را بقومی سپرد وملکان‌را حاضر گردانید وهر دورا بر سر تخت بر زانوی خود نشاند ونوازش فرمود ومیان اقامت ورحلت تخییر کرد سفر ولحوق پدررا اختیار کردند وبی اختیار قطرات

ذکر استماع سلطان رکن الدین

وفات پدررا وصرف اهتمام بر انتزاع ملك از قبضهٔ تملّك برادر

چون ملك رکن الدین در شهور سنه ثمان وثمانین وخمسمایه از وفات پدر خبر یافت دلرا بنار احتراق افتراق بتافت وبعد از شرایط عزا ولوازم بکا مسرعان بجمعیّت اجناد اغوار وانجاد باعوان واعضاد روانه کرد وخویشتن از توقات بی جمعیّت عزیمت ساخت چون بآقسرا رسید لشکر بی حد بدو پیوسته بود همه در خدمت رکاب چتر همایونش بقونیه رسیدند واهالی آن سپر ممانعت در روی کشیدند ومدّت چهار ماه هر روز شصت هزار مرد کماندار با عساکر ملك رکن الدین در مضاربت ومقاتلت بودند عاقبت بخدمت ملك رسول فرستادند وقرار صلح نهادند بر آن جملت که سلطان غیاث الدین با فرزندان واتباع واشیاع بهر طرف که طایر فکرش پرواز کند روانه گردد وبسلامت بمقصد رسد آنگه ملك در شهر در آید وبر ولاء او بیعت کنند بر وفق ملتمس عهدنامها اصدار فرمود وفرستاد باتّفاق در بندگی سلطان عرض کردند بمحلّ احماد واستحسان افتاد وفرمود تا دو نفر دیگر از اهل شهر که در مداخل امور ولاج وخراج باشند جهت تأکید بخدمت ملك روند وعهدنامه ودستخطّ اشرف موکّد باقسام وایمان غلاظ حاصل کنند در حال چنان کردند سلطان چون عهودرا مطالعه کرد روع رُوع وجیشان جأشرا تسکین داد واز سر اضطرار جلا اختیار فرمود ✿

ذکر جلاء غیاث الدین کیخسرو وواقعاتی که در غربت دید

در سنه ستّ وتسعین وخمسمایه نماز شام که درارئ کواکب در

نمی شویم بدین حکم از پدر راضی

کجا بریم چنین ننگ وچون کشیم این عار از این نوع سخنان مغشوش کالعهن المنفوش یاد کردند ملك رکن الدین بنابر آنك از دها و عقل بهرهٔ تمام داشت در جواب فرمود که خدایگان عالم خلّد الله ایّامه شهریاری کامکارست هرچه فرماید و گوید سپهرش رغبًا ورهبًا گردن نهد وچون ذات شریف او سبب تکوین طینت ما بوده است عدم ارتسام احکام وامتثال مثالش موجب عقوق ورفض حقوق باشد

رضاء او نفروشم بملك روی زمین
که خاك تودهٔ فانی ندارد آن مقدار

سیّما که سیماء کریمش متغیّر ومشرع ناز ونعیم متکدّر شده است نقض احکام اورا برخاستن وبدان وسیلت مضغهٔ افواه وضحکهٔ اشباه شدن از رأی سدید بعید باشد غیاث الدین هرچند پسین خردست اما در مکتب وَعَلَّمْنَاهُ مِنْ لَدُنَّا عِلْمًا *a* آداب شاهی را نیکو تحصیل کرده است واز قوّت بفعل آورده وَٱللّٰهُ يُؤَيِّدُ بِنَصْرِهِ مَنْ يَشَاءُ *b* چون برادران این نصایح شنیدند مادهٔ سودایی که بدماغشان راه یافته بود منحسّم شد خاسر وخایب هر یکی بر سر ملك خود آیب گشتند در اثناء این حالات خبر رسید که سلطان قلج ارسلان بدار الجنان پیوست وغیاث الدین باستقلال بر مسند شاهی [و] بر تخت نشست ۞

---

a) Kor. 18,64. *b*) Kor. 3,11.

بطبقات امرا وکبرا رسید وبدان نیل میل همکنان زیادة کشت وده روز داد عیش وطرب دادند ودر شیوهٔ عشرت جز جرعهٔ ساقی هیچ باقی نگذاشتند آنکه روی بعمارت بلاد وامصار نهاد واخبار باطراف مملکت پراکنده شد واین حکایت در سنه ثمان وثمانین وخمسمایه بود ✿

ذکر اجتماع اخوان بخدمت ملك رکن الدین وتحریض او بر منازعت

چون خبر بمسامع اخوان رسید بواعث حسد در باطن جسد هر یک ظاهر شد وهر برادری بر آذری نشست هرچند هریك قطری داشتند وبر مملکتی مستولی بودند توقت‌را با توابع رکن الدین سلیمانشاه ونکیسار‌را با مضافات ناصر الدین برکیارقشاه وآبلستان‌را مغیث الدین طغرلشاه وقیصریه‌را نور الدین سلطانشاه وسیواس وآقسرا‌را قطب الدین ملکشاه وملطیه‌را معزّ الدین قیصرشاه واراکلیه‌را سنجرشاه ونکیده‌را ارسلانشاه واماسیه‌را نظام الدین ارغونشاه وانکوریه‌را محیی الدین مسعودشاه وبرغلو‌را غیاث الدین کیخسرو متصرّف بودند وهیچ چیز باندك وبسیار از اعمال آن دیار بدیوان سلطنت پدر عاید نمی شد هر سال یك بار بخدمت پدر آمدندی وبا حصول مقصود باز کشتندی فی الجمله چون ملکان‌را سوداء ملکداری وغوغاء شهریاری در حرکت آمد همه در خدمت رکن الدین سلیمانشاه که برادر بزرک بود جمع شدند وترتیب رأی وتهیجین اندیشهٔ پدر می کردند که با وجود آب زلال تیمّم بنقایهٔ زبال وبا استعداد صولت پلنک استنجاد بحیلت روباه لنک کرده است،

بیت

جَعَلَهَا سُنَّةً چون آن وصایاء بلیغ بدو تبلیغ فرمود فرمود تا ارکان حضرت واعیان سلطنت مجتمع شدند وچون صفّهٔ باررا بخاصّ وعامّ عاصّ دید فرمود که آفتاب اقبال من بدرجهٔ زوال رسید وبیقین است که ملك بی مالك وشهر بی شهریار نماند

یکی بگذرد دیگر آید بجای   جهان‌را نمانند بی کدخدای

وفرزند کیخسرو منوچهر چهر بآداب شاهانه متحلّی است ود. حلیهٔ این مضمار بر اخوان وملوك سایر دیار سابق وتجلّی من ولایت عهد بدو دادم ودر این دولت برو گشادم وحکم اورا در عهد حیوة خود در ولایت ورعیّت مجری گردانیدم واورا وارث تاج ونگین ساختم وخودرا از میان بکنار انداختم می باید که شما با او بیعت کنید وچون صخرهٔ صمّا بر هوا وولاء او ثبات قدم نمایید اعیان دولت بعد از بکا وعویل وسکوت طویل انقیاد اوامر سلطان‌را از لوازم دیدند گفتند سلطان غیاث الدین قهرمان ماست ظاهر وباطن در حضور وغیبت او یکسان داریم وبا مخالفان دولت او چون شمشیر وسنان طریق حدّت وخشونت سپریم وایمانی که اهل ایمان‌را در نقض آن تأویل ممکن نگردد با آن مواثیق ضمّ کردند وبعد از مخالفت بر رفع مخالفت ونصب رایت موافقت واحکام احکام نصرت ومعاضدت اورا بر سلطنت نشاندند

نشست شاه مبارك قدم بیمن قدوم
فراز تخت شهی در بسیط خطّهٔ روم

سروران اطراف بر یمین ویسار تخت ایستادند ودرم ودینار بی شمار نثار کردند وخلع وتشریفات گرانمایه از خزانه‌خانهٔ سلطنت

بود ابتداء از عهد دولت سلطان غیاث الدین کیخسرو واند سلطان معظّم علا الدین کیقباد کرده شد ۞

ذکر ولیّ عهد کردن سلطان قلج ارسلان غیاث الدین کیخسرورا

چون حلّهٔ ارجوانی جوانی سلطان سعید قلج ارسلان برداء قشیب مشیب مبدّل شد ومرکب خوشرو حیوة کامل وهنگام وداع وتفرقهٔ اجتماع رسید غیاث الدین کیخسورا که کهترین اولاد بود واز میان یازده برادر بملازمت پدر شرف اختصاص یافته حاضر کرد وگفت ای فرزند بدانك من از این فنده فنا می روم ومتأهّب زاد راه معاد می شوم وتو بحمد الله نوباوهٔ باغ شاهیٔ وشکوفهٔ حدیقهٔ الطاف الهیٔ تخترا چون تو به نشینی نیست وبر تو دیهیمرا گزینی نیست ترا بر اخوان از آن گزیدم که درخور شاهی ترا دیدم بر سر خلقی که ودایع حقند ترا می گمارم وملك وجانرا بتو ورضوان می سپارم یا بُنَیَّ لا تُشْرِكْ بِٱللّٰهِ إِنَّ ٱلشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ يا بُنَيَّ أَقِمِ ٱلصَّلٰوةَ وَأْمُرْ بِٱلْمَعْرُوفِ وَٱنْهَ عَنِ ٱلْمُنْكَرِ وَٱصْبِرْ عَلَى مَا أَصَابَكَ إِنَّ ذٰلِكَ مِنْ عَزْمِ ٱلْأُمُورِ وَلَا تُصَعِّرْ خَدَّكَ لِلنَّاسِ وَلَا تَمْشِ فِي ٱلْأَرْضِ مَرَحًا إِنَّ ٱللّٰهَ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ *a* ای فرزند پادشاهانرا از عدل پرسند إِنَّ ٱللّٰهَ يَأْمُرُ بِٱلْعَدْلِ وَٱلْإِحْسَانِ وَإِيتَآءِ ذِي ٱلْقُرْبَىٰ وَيَنْهَىٰ عَنِ ٱلْفَحْشَآءِ وَٱلْمُنْكَرِ وَٱلْبَغْيِ يَعِظُكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ *b* دنیاء قرار بما هیچ کس قرار نگرفت خندهٔ او چون گریهٔ ابر بی دوام است وگریهٔ او چون خندهٔ برق بی آرام إِنْ أَضْحَكَ سَاعَةً أَبْكَى سَنَةً وَإِذَا أَتَى بِسَيِّئَةٍ

---

a) Kor. 31,12[b], 16,17. *b*) Kor. 16,92.

بسم الله الرحمن الرحيم رب تمم واعن

بعد از حمد آفریدگار ودرود بی شمار بر سیّد مختار علیه السلام وعلی آله الاخیار بر مطالعه کنندگان این اوراق خافی نماند که کتاب سلجوق‌نامه از منشئات صدر علّامه نادرهٔ الادوار مالک دیوان الطغرا ناصر الملّة والدین یحیی بن محمّد المعروف بابن البیبی دامت فضایله کتابی عدیم النظیر وفقید المثل است ودر آن اسلوب که او رفته است وبر آن وجه که او داد سخن داده مجارات ومبارات او مقدور هیچ صاحب صناعتی نباشد الّا چون جماعت اخوان از کبر حجم آن شکایت کردند واز مطالعه واستفاده محروم می ماندند این ضعیف با قلّت بضاعت در صناعت متعهّد ومتدرّك شد که مقاصد ومغازی کتابرا بی اطناب در اوصاف واغراق در تشبیهات در جزوی چند بیارد تا هرکس بی تحصیل نسخه وتیسیر مطلوب قادر باشند ونفعش بعموم خلق برسد والله ولیّ ذلك مقدمه نخست عذری که مؤلّف اصل در دیباجه خواسته است وگفته که کیفیت تسلّط سلطان سلیمن بن قتلمش بن اسرائیل واحوال امراء کبار او چون امیر منکوجك وامیر ارتق وامیر دانشمند محقّق نبود وکتب مؤرّخه آن عهد تعذّری تمام داشت ووثوق بر اقوال نقله واقاصیص سمّار بعید العهد بحسب اختلاف روایات نمی

تواريخ آل سلجوق

وهذا المجلد مشتمل على

مختصر سلجوقنامه

واصله تاليف ناصر الملة والدين يحيى بن محمد

المعروف بابن البيبى